

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки
факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА**

Одеса 2024

УДК 342.5

Погоджено на засіданні кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ.
(Протокол № 3 від 15 вересня 2024 р.)

Схвалено та рекомендовано до друку Науково-методичною радою Одеського державного університету внутрішніх справ. (Протокол № 3 від 19 вересня 2024 р.)

Рецензенти:

Денисова А.В. - завідувач кафедри адміністративно – правових дисциплін інституту права та безпеки, доктор юридичних наук, професор;

Домніцак В.В. - керівник апарату Дніпропетровської обласної державної адміністрації, кандидат юридичних наук, доцент.

Укладачі:

Коломієць Ю.М. – Т.в.о. завідувача кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Вайда Т.С. – завідувач кафедри професійних та спеціальних дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент;

Аносенков А.А. – доцент кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Бурангулов А.В. – доцент кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Головко В.М. – викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Карап'яниц С.І. – викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Ком'яга А.В. – старший викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ.

Мох Т.П. – викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Мукоїда Р.В. – професор кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Проскурня Є.Є. – старший викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Тришин К.О. – викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Угрин О.В. – викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ;

Залевська І.І. – старший викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат політичних наук.

Тактико-спеціальна підготовка: навчальний посібник / Аносенков А.А., Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., та ін. — Одеса: ОДУВС, 2024.— 846 с.

Навчальний посібник «Тактико-спеціальна підготовка» є плановим дослідженням, яке виконано відповідно до рішення оперативної наради при ректорі Одеського державного університету внутрішніх справ від 28 серпня 2024 року протокол № 6. Зміст посібника враховує зміни в робочих програмах навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти, які були внесені відповідно до розроблених освітньо-професійних програм і навчально-методичного забезпечення, розробленого на виконання наказу МВС від 01.09.2023 № 728 «Про розроблення освітньо-професійних програм і навчально-методичного забезпечення закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. РОБОЧІ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА»	5
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ/СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	74
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	334
РОЗДІЛ 4. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	363
РОЗДІЛ 5. КУРС-ЛЕКЦІЙ	373
РОЗДІЛ 6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ФАКУЛЬТАТИВНИХ ЗАНЯТЬ (Лекції/Ситуативні вправи)	431
РОЗДІЛ 7. ПРОГРАМА СИТУАТИВНОГО КОМПЛЕКСНОГО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ (КВЕСТА) З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА»	786

ВСТУП

Військова агресія російської федерації поставила перед системою Міністерства внутрішніх справ України нові виклики та завдання, які пов'язані з необхідністю виконання визначених законодавством повноважень в умовах бойових дій, а також напруженої соціально-економічної та політичної ситуації. Якість роботи Національної поліції України, безумовно, залежить від якості кадрового складу, підготовку якого здійснюють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Під час дії воєнного стану вимоги керівництва держави та МВС України до змісту та якості підготовки майбутніх поліцейських значно підвищилися.

Визначальною умовою у забезпеченні ґрунтовної підготовки кваліфікованих працівників поліції є, безперечно, ефективне професійне навчання поліцейських, яке складається із взаємодоповнюваних освітніх компонентів різного рівня – первинної професійної підготовки; підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання (далі – ЗВО); післядипломної освіти та службової підготовки правоохоронців. Відомча система освіти МВС при застосуванні сучасних педагогічних форм та окремих освітніх інноваційних технологій спрямована на засвоєння, закріплення та систематичне оновлення у працівників поліції необхідних теоретичних знань, практичних умінь та навичок здійснення службових дій з урахуванням забезпечення готовності до належного вирішення оперативних завдань у конкретній обстановці населеного пункту (регіону) держави, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Підготовлений навчальний посібник за своїм змістом безпосередньо відповідає всім зазначеним рівням підготовки, оскільки може використовуватися як в освітньому процесі під час професійного навчання поліцейських (курсантів, слухачів), так і у практичній діяльності органів (підрозділів) Національної поліції (на заняттях зі службової підготовки). У навчальному посібнику представлені типові освітньо-професійні програми і навчально-методичне забезпечення розроблене на виконання наказу МВС від 01.09.2023 № 728 «Про розроблення освітньо-професійних програм і навчально-методичного забезпечення закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України». В початковому посібнику містяться матеріали для проведення із здобувачами вищої освіти факультативних занять, а також програми із бойової підготовки курсантів на полігонах як індивідуальної, так і у складі підрозділів.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 262 «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Галузь знань 26 Цивільна безпека	Обов’язкова навчальна дисципліна	
	Спеціальність: 262 Правоохоронна діяльність		
Загальна кількість годин – 240	Освітній ступінь: бакалавр	Рік підготовки:	
		1,2,3-й	1,2-й, 3-й
		Семестр	
		1-й - 5-й	1-й - 6-й
		Лекції	
		10 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		190 год.	30 год.
		Самостійна робота	
		40 год.	200 год.
		Вид контролю: залік, екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» – навчання здобувачів вищої освіти діям в екстремальних ситуаціях, підготовка до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайного стану або складної оперативної обстановки в мирний і військовий час, а також тактиці несення патрульної служби та виконання завдань з охорони публічного порядку та публічної безпеки. Система тактико-спеціальної підготовки побудована на поєднанні структурних елементів (тактики професійної діяльності, спеціальної тактики, цивільного захисту, військової топографії тощо) дозволяє досконало вивчити питання управління, всебічного забезпечення дій особового складу в типових та екстремальних ситуаціях.

Завдання навчальної дисципліни - є глибоке засвоєння теоретичного матеріалу на заняттях згідно тематичного плану. Особлива увага приділяється навчанню здобувачів вищої освіти: тактиці застосування поліцейськими заходів примусу та проведення превентивних заходів; тактики дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових

заходів; тактиці роботи працівників Національної поліції України в особливих умовах.

Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни (з ОПП).

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК3. Здатність професійно оперувати категоріально понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності.

СК4. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності.

СК8. Здатність ефективно забезпечувати публічну безпеку та порядку.

СК9. Здатність ефективно застосовувати сучасні техніку і технології захисту людини, матеріальних цінностей і суспільних відносин від проявів криміногенної обстановки та обґрунтовувати вибір засобів та систем захисту людини і суспільних відносин.

СК13. Здатність забезпечувати охорону об'єктів державної власності, державну охорону органів державної влади України та безпеку взятих під захист осіб, охорону фізичних осіб та об'єктів приватної і комунальної власності.

СК14. Здатність до використання технічних приладів та спеціальних засобів, інформаційно-пошукових систем та баз даних.

СК15. Здатність до застосування спеціальної техніки, спеціальних, оперативних та оперативно-технічних засобів, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

СК16. Здатність у передбачених законом випадках застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми під час службової діяльності в разі отримання інформації чи безпосереднього виявлення ознак правопорушення перебуваючи на місці події та в інших службових ситуаціях, а також здатність надавати домедичну допомогу.

СК20. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб та публічній безпеці.

Результати навчання:

РН3. Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її.

РН7. Здійснювати координацію діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також комунікацію з фізичними та юридичними особами з метою своєчасного реагування на кримінальні злочини, адміністративні правопорушення та події.

РН12. Адаптуватися і ефективно діяти за звичних умов правоохоронної діяльності та за умов ускладнення оперативної обстановки.

РН13. Знати і розуміти відповідні вимоги законодавства, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, здійснювати превентивні та примусові

поліцейські заходи, а також кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень.

РН15. Працювати автономно та в команді виконуючи посадові обов'язки та під час розв'язання складних спеціалізованих задач правоохоронної діяльності.

РН16. Застосовувати заходи, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального злочину чи адміністративного правопорушення.

РН18. Застосовувати штатне озброєння підрозділу (вогнепальну зброю, спеціальні засоби, засоби фізичної сили); інформаційні системи, інформаційні технології, технології захисту даних, методи обробки, накопичення та оцінювання інформації, інформаційно-аналітичної роботи, бази даних (в тому числі міжвідомчі та міжнародні), оперативні та оперативно-технічні засоби, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

РН19. Вміти застосовувати процедури надання першої медичної допомоги

РН22. Вміти оцінювати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, прогнозувати розвиток обстановки, дій правопорушників та противник, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень.

Будучи складовою частиною службової підготовки, тактико-спеціальна підготовка тісно пов'язана з багатьма науками загальноосвітнього і галузевого характеру.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Тактико-спеціальна підготовка» має міждисциплінарні інтеграції з навчальними дисциплінами «Вогнева підготовка», «Особиста безпека поліцейського», «Спеціальна фізична підготовка», «Домедична допомога», «Поліцейська діяльність».

Об'єднання знань з різних дисциплін у цілісну систему через методично обґрунтоване об'єднання дозволяє охопити всі сторони предмета, що вивчається, а також забезпечити та оптимізувати процес фахової підготовки здобувача вищої освіти.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи

Модель застосування сили (МЗС). Рівні опору, види поліцейських заходів. Сім тактичних принципів. Принцип „4 С”. Оцінка ризиків.

ТЕМА 2. Тактика комунікації поліцейського

Вербальна самооборона. Позитивний контакт, активне слухання, взаємодія з “проблемними людьми”. Реагування на вербальні образи, розмовний етикет. Вміння контролювати ситуацію без ескалації конфлікту. Досягнення максимальної ефективності з мінімальним ризиком для поліцейського.

Тактична комунікація. Теорія тактичної комунікації. Розташування у просторі. Поза. Спостереження. Слухання. Реагування на суб'єкта. Постановка запитань. Реагування на поведінку.

Тактика комунікації з людьми, які мають психічні захворювання, психічні розлади. Тактика комунікації з особами з явними ознаками обмежених можливостей. Фактори та ознаки які впливають на вибір алгоритму спілкування.

ТЕМА 3 Контакт та прикриття

Тактика дій поліцейського, який здійснює контакт. Тактика дій поліцейського, який здійснює прикриття. Принцип „присутність сили”. Розміщення поліцейських відносно особи (групи осіб). Переміщення та взаємодія поліцейських під час контакту з особою (групою осіб).

ТЕМА 4. Основи тактики патрулювання

Підготовка до патрулювання (однострій патрульного, спорядження, зброя, спеціальні засоби та ін.). Координація дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку). Основні форми патрулювання. Реагування на повідомлення. Тактика та особливості проведення патрулювання під час стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях. Особливості організації зв'язку під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань в умовах воєнного стану.

Обов'язки патрульного по прибуттю на місце події. Першочергові дії на місці події. Дії патрульного при виявленні правопорушника на місці вчинення події. Доставлення затриманого.

ТЕМА 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом

Поверхнева перевірка та надягання кайданок у різних положеннях. Види поверхневої перевірки та особливості її проведення. Заходи особистої безпеки під час проведення поверхневої перевірки. Будова та призначення кайданок. Техніка діставання кайданок, їх хват. Способи та техніки застосування кайданок. Заходи особистої безпеки під час надягання кайданок. Тактика використання інших засобів обмеження рухомості.

Підготовка до зупинки транспортного засобу (підстави зупинки). Дії поліцейського під час зупинки транспортного засобу. Дії поліцейського після зупинки транспортного засобу. Заходи особистої безпеки.

Складові готовності до зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі. Тактика пересування малих груп. Підхід до та пересування біля будівель. Огляд вікон, дверей та інших отворів. Вхід до будівлі. Відпрацювання кутів та отворів.

ТЕМА 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили

Тактика застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою). Заходи особистої безпеки під час застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Тактика застосування спеціальних засобів. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника. Діставання гумового/пластикового кийка із поясної системи. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.

Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції. Умови та межі застосування вогнепальної зброї. Демонстрація вогнепальної зброї. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника. Зупинення ТЗ в різних ситуаціях при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника.

ТЕМА 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції

Поняття, загальна характеристика та види масових заходів; загальні вимоги щодо забезпечення публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів; поняття про особливі умови в діяльності поліції, їх загальна характеристика; загальні вимоги щодо забезпечення публічної безпеки і порядку.

ТЕМА 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета

Тактика дій поліцейського при виявленні вибухонебезпечних предметів (вулиця, приміщення, транспортний засіб). Алгоритм реагування на заяви та повідомлення про виявлення вибухонебезпечного предмета.

ТЕМА 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю

Тактика дій під час зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі. Блокування правопорушника. Відпрацювання кутів та отворів. Вхід до приміщення, огляд меблів. Вхід у коридор. Пересування по коридорах. Вхід на сходи. Пересування по сходах. «Активний стрілець». Затримання/знешкодження правопорушника. Тактика зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Зупинка ТЗ з високим рівнем ризику. Розташування поліцейських ТЗ після переслідування ТЗ правопорушника з високим рівнем ризику. Обов'язки основного, допоміжних і додаткових підрозділів. Затримання правопорушника або правопорушників. Огляд зупиненого ТЗ. Тактика дій поліцейських при виявленні небезпечних предметів в салоні зупиненого ТЗ. Тактика дій поліцейських при спробі водія та/або пасажирів застосувати небезпечні предмети. Тактика перевірки транспортних засобів різних видів на блокпосту.

ТЕМА 10. Тактика евакуації особи (поліцейського)

Тактика дій поліцейських у складі малої групи при евакуації постраждалої особи. Чинники, що враховуються під час порятунку. Піша евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій). Автомобільна евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій). Розташування транспортних засобів. Способи евакуації.

ТЕМА 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності

Прийняття рішень щодо обрання відповідного поліцейського заходу залежно від правопорушення та особи правопорушника. Оцінка ризиків та загроз.

ТЕМА 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості.

Орієнтування на місцевості без мапи. Використання топографічних мап, планів і схем в діяльності поліції. Умовні позначки місцевих предметів на мапах. Рельєф місцевості. Орієнтування на місцевості з мапою. Орієнтири. Нанесення орієнтирів на мапу.

ТЕМА 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань

Вибір місця для оборони, організація та використання укриттів. Військові укриття, їх властивості та експлуатація. Призначення та порядок застосування шанцевого інструмента; призначення, характеристики, основні елементи та

послідовність обладнання одиночного окопу; призначення, характеристики, основні елементи та послідовність улаштування польових житлових споруд.

ТЕМА 14. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань

Основи управління БпЛА. Програмне забезпечення. Обробка даних отриманих за допомогою БпЛА. Типи БпЛА. Сфери застосування БпЛА силами безпеки та оборони. Можливості використання БпЛА підрозділами Національної поліції на деокупованих територіях та під час вирішення службово-бойових завдань.

ТЕМА 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.

Тактика та особливості ідентифікації сил вторгнення. Способи і прийоми пересування особового складу у пішому порядку з використанням рельєфу місцевості та інфраструктури. Подолання перешкод. Основи загальновійськового бою. Дії поліцейського в умовах вогневого контакту.

ТЕМА 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції

Правове регулювання діяльності Національної поліції щодо охорони публічного порядку. Завдання поліції щодо охорони публічного порядку. Тактика діяльності поліцейських під час забезпечення публічного порядку. Забезпечення особистої безпеки поліцейських під час забезпечення публічного порядку

Поняття і види масових заходів та їх загальна характеристика. Особливості тактики дій поліцейських під час охорони публічного порядку при проведенні масових заходів. Тактика дії поліцейських у натовпі. Сили і засоби Національної поліції, що залучаються до охорони публічного порядку під час проведення масових заходів. Тактика виявлення та припинення групових порушень публічного порядку. Забезпечення особистої безпеки поліцейськими під час несення служби з охорони публічного порядку при проведенні масових заходів.

Поняття та види поліцейських операцій. Порядок проведення поліцейської операції. Забезпечення особистої безпеки поліцейських під час участі у поліцейських операціях.

ТЕМА 17. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу

Правові підстави для зупинки транспортного засобу. Фактори, які необхідно враховувати під час зупинки транспортних засобів. Підготовка до зупинки, координація дій з оперативним черговим. Способи зупинення транспортних засобів. Алгоритми дій поліцейських під час зупинки транспортних засобів (підготовка до наближення, наближення, розташування, встановлення контакту, забезпечення прикриття).

Тактика перевірки транспортних засобів різних видів на блокпосту. Заходи особистої безпеки під час зупинки транспортних засобів при низькому рівні загрози.

ТЕМА 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).

Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації ВНП. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету. Порядок проведення нетехнічного обстеження територій імовірно забруднених ВНП. Загальні відомості про підричники.

ТЕМА 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.

Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики ручних гранат. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики наземних мін. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики авіаційних бомб. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики артилерійських снарядів та мінометних мін. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики некеровані ракети. Види боєприпасів до РСЗВ. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики гвинтівкові та вистрілювані гранати. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики керовані ракети. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики касетних елементів. Загальні відомості, класифікація та основні елементи саморобних вибухових пристроїв.

ТЕМА 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

Радіаційна небезпека для сил реагування. Досьє об'єкта та об'єктовий план реагування. Тактика реагування поліцейськими на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

ТЕМА 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських

Основні цілі ТССС. Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність від ТЕСС. Медичне спорядження. Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC).

«Зонування» надання невідкладної допомоги постраждалому (червона, жовта, зелена зона). Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона») і тактика роботи по наданню невідкладної допомоги пораненому. Пріоритети надання допомоги в «червоній» зоні. Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах. Поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

ТЕМА 22. Алгоритм MARCH

Ключові фактори впливу на надання допомоги на різній місцевості в бойовій та небойовій обстановці. Алгоритм проведення первинного огляду постраждалого. Безпечний доступ. Засоби індивідуального захисту при наданні невідкладної допомоги в зонах різного ступеню небезпеки.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

№ тем и	Назва теми	Всього годин на семестр	Кількість годин аудиторної роботи		Самостійна та індивідуальна робота
			з них лекційних занять	з них практичних занять	
1 семестр					
1	Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	6	4		2
2	Тактика комунікації поліцейського	3		2	1
3	Контакт та прикриття	3		2	1
4	Основи тактики патрулювання	5		4	1
5	Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом	20		20	
6	Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	8		8	
Разом за семестр		45	4	36	5
2 семестр					
6	Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	7		6	1
7	Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції	8	2		6

№ тем и	Назва теми	Всього годин на семестр	Кількість годин аудиторної роботи		Самостійна та індивідуальна робота
			з них лекційних занять	з них практичних занять	
8	Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета	3		2	1
9	Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю	37	4	32	1
10	Тактика евакуації особи (поліцейського)	3		2	1
11	Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності	2		2	
Разом за семестр		60	6	44	10
3 семестр					
12	Основи топографії та орієнтування на місцевості	5		4	1
13	Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань	3		2	1
14	Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань	7		6	1
15	Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості	7		6	1
16	Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції	13		12	1

№ тем и	Назва теми	Всього годин на семестр	Кількість годин аудиторної роботи		Самостійна та індивідуальна робота
			з них лекційних занять	з них практичних занять	
17	Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу	10		10	
Разом за семестр		45		40	5
4 семестр					
18	Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	8		4	4
19	Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	38		36	2
20	Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.	14		10	4
Разом за семестр		60		50	10
5 семестр					
21	Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських	7		2	5
22	Алгоритм MARCH	23		18	5
Разом за семестр		30		20	10
	РАЗОМ	240	10	190	40

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Заочна форма навчання

№ тем и	Назва теми	Всього годин на семестр	Кількість годин аудиторної роботи		Самостійна та індивідуальна робота
			з них лекційних занять	з них практичних занять	
1 семестр					
1	Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.		2		10
Разом за семестр		12	2		10
2 семестр					
2	Тактика комунікації поліцейського	10			10
3	Контакт та прикриття	12		2	10
4	Основи тактики патрулювання	12		2	10
5	Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом	12		2	10
Разом за семестр		46		6	40
3 семестр					
6	Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	12		2	10
7	Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції	14	2	2	10
8	Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета	12		2	10

№ тем и	Назва теми	Всього годин на семестр	Кількість годин аудиторної роботи		Самостійна та індивідуальна робота
			з них лекційних занять	з них практичних занять	
Разом за семестр		38	2	6	30
4 семестр					
9	Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю	12		2	10
10	Тактика евакуації особи (поліцейського)	12		2	10
11	Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності	14		4	10
Разом за семестр		38		8	30
5 семестр					
12	Основи топографії та орієнтування на місцевості	12		2	10
13	Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань	10			10
14	Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань	12	2		10
15	Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості	10			10
16	Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції	12	2		10

№ тем и	Назва теми	Всього годин на семестр	Кількість годин аудиторної роботи		Самостійна та індивідуальна робота
			з них лекційних занять	з них практичних занять	
17	Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу	10		2	10
Разом за семестр		68	4	4	60
6 семестр					
18	Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	8	2		6
19	Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	8		2	6
20	Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.	8		2	6
21	Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських	6			6
22	Алгоритм MARCH	6		2	6
Разом за семестр		36	2	6	30
	РАЗОМ	240	10	30	200

**6. Теми практичних занять
(денна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	
2	Тема 2. Тактика комунікації поліцейського.	2
3	Тема 3. Контакт та прикриття.	2
4	Тема 4. Основи тактики патрулювання.	4
5	Тема 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом.	20
6	Тема 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили.	14
7	Тема 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції.	
8	Тема 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.	2
9	Тема 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.	32
10	Тема 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).	2
11	Тема 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.	2
12	Тема 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості.	4
13	Тема 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.	2
14	Тема 14. Особливості та тактика використання БПЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.	6
15	Тема 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.	6

16	Тема 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції.	12
17	Тема № 17. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу.	10
18	Тема 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	4
19	Тема 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	36
20	Тема 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.	10
21	Тема 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.	2
22	Тема 22 . Алгоритм MARCH.	18
	Разом	190

**Теми практичних занять
(заочна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	
2	Тема 2. Тактика комунікації поліцейського.	
3	Тема 3. Контакт та прикриття.	2
4	Тема 4. Основи тактики патрулювання.	2
5	Тема 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом.	2
6	Тема 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили.	2
7	Тема 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції.	2
8	Тема 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.	2
9	Тема 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.	2
10	Тема 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).	2

11	Тема 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.	4
12	Тема 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості.	2
13	Тема 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.	
14	Тема 14. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.	
15	Тема 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.	
16	Тема 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції.	
17	Тема № 17. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу.	2
18	Тема 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	
19	Тема 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	2
20	Тема 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.	2
21	Тема 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.	
22	Тема 22 . Алгоритм MARCH.	2
	Разом	30

7. Самостійна робота (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	2
2	Тема 2. Тактика комунікації поліцейського.	1
3	Тема 3. Контакт та прикриття.	1
4	Тема 4. Основи тактики патрулювання.	1
5	Тема 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом.	

6	Тема 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили.	1
7	Тема 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції.	6
8	Тема 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.	1
9	Тема 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.	1
10	Тема 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).	1
11	Тема 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.	-
12	Тема 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості.	1
13	Тема 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.	1
14	Тема 14. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.	1
15	Тема 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.	1
16	Тема 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції.	1
17	Тема № 17. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу.	-
18	Тема 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	4
19	Тема 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	2
20	Тема 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування. Тема 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських. Тема 22 . Алгоритм MARCH.	4
21	Тема 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.	5
22	Тема 22 . Алгоритм MARCH.	5
	Разом	40

**Самостійна робота
(заочна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	10
2	Тема 2. Тактика комунікації поліцейського.	10
3	Тема 3. Контакт та прикриття.	10
4	Тема 4. Основи тактики патрулювання.	10
5	Тема 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом.	10
6	Тема 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили.	10
7	Тема 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції.	10
8	Тема 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.	10
9	Тема 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.	10
10	Тема 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).	10
11	Тема 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.	10
12	Тема 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості.	10
13	Тема 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.	10
14	Тема 14. Особливості та тактика використання БПЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.	10
15	Тема 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.	10
16	Тема 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції.	10
17	Тема № 17. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу.	10

18	Тема 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	6
19	Тема 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	6
20	Тема 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування. Тема 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських. Тема 22 . Алгоритм MARCH.	6
21	Тема 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.	6
22	Тема 22 . Алгоритм MARCH.	6
	Разом	200

8. Індивідуальні завдання

З метою поглиблення знань із дисципліни, прищеплення навичок самостійної роботи з літературою пропонується виконання індивідуальних творчих завдань у вигляді написання наукових рефератів за визначеною тематикою (для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання, як одним із видів самостійної роботи, також може бути виконання контрольної роботи тощо). Реферати виконуються на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури і законодавства, перелік яких не обмежує ініціативи здобувача вищої освіти і його можливостей у використанні більш широкого кола наукових досліджень. До літератури відносяться: першоджерела; підручники і навчальні посібники; наукові дослідження (монографії, наукові статті та ін.) З проблем, досліджених у наукових рефератах, здобувачі вищої освіти можуть підготувати і надати доповіді під час проведення семінарських занять або засідань наукового гуртка.

9. Методи навчання

Вибір методів навчання зумовлений характером пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та особливостями освітнього процесу у закладі вищої освіти. Зокрема, для досягнення мети навчальної дисципліни, формування комплексу відповідних знань та вмінь застосовуються пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемно-пошуковий та дослідницький методи.

10. Оцінювання результатів освітньої діяльності

Система оцінювання передбачає накопичення 100 балів з кожної навчальної дисципліни, які перераховуються в національну шкалу та шкалу оцінювання ЄКТС.

10.1. Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.

Підсумковий контроль у формі заліку проводиться після проведення всіх видів занять передбачених робочою навчальною програмою відповідної освітньої компоненти.

Оцінювання здійснюється за результатами накопичених балів з

аудиторної та самостійної робіт.

Результати навчання з аудиторної роботи обчислюються за таким алгоритмом:

- результат аудиторної роботи визначається, як середній бал помножений на коефіцієнт 16 та заокруглюється до цілого балу за математичними правилами (до 0,4 включно – до попереднього цілого числа, 0,5 і більше – до наступного цілого числа);

- середній бал дорівнює сумі усіх одержаних позитивних оцінок (балів) поділених на відповідну кількість, при цьому:

а. мінімальна кількість оцінок має складати не менше 1/3 (33 %) від загальної можливої кількості занять (семінарських, практичних, лабораторних) передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни. Якщо 1/3 (33 %) від кількості занять складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

б. якщо кількість отриманих оцінок менша за 1/3 (33 %), то кожна недостаюча оцінка враховується, як «нуль» балів;

в. кількість позитивних оцінок, які перевищують визначену мінімальнодопустиму («додаткових») враховуються з коефіцієнтом 0,5, такий коефіцієнт застосовується з метою мотивування здобувачів вищої освіти до покращення результатів оцінювання за аудиторну роботу;

г. невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені заняття враховуються як «нуль» балів;

д. відпрацювання усіх «незадовільних» оцінок та пропущених занять не є обов'язковим.

У випадку, якщо за результатами оцінювання аудиторної роботи сума накопичувальних балів перевищує 80, то здобувачу вищої освіти нараховується максимально допустимий результат – 80 балів.

Формула розрахунку:

$$AP = \frac{СОБ}{\left[\frac{МКО + КДО \cdot 0,5 + КНО}{16} \right]}$$

де:

- РАР – результат аудиторної роботи;
 - СОБ – сума отриманих оцінок у балах;
 - МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських, практичних, лабораторних занять передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни). При цьому, якщо МКО складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

- КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО;

- КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

Загальна кількість балів за самостійну роботу визначається, як сума отриманих балів за виконання видів робіт, передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни.

Підсумкова кількість балів отриманих під час складання заліку визначається, як сума отриманих балів за аудиторну (максимум 80 балів) та самостійну роботу (максимум 20 балів).

Поточний контроль		Підсумковий контроль (ПК)
Аудиторна робота (РАР) (семінарські/практичні заняття та контрольні заходи)	Самостійна робота (РСР)	ЗАЛІК (З)
≤ 80	≤ 20	
≤ 100		
Підсумкова кількість балів = РАР+РСР ≤ 100		

У разі, якщо здобувач вищої освіти під час складання заліку отримав менше 60 балів – «не зараховано» він ліквідовує академічну заборгованість за окремим графіком на вище визначених умовах.

Такий здобувач повинен покращити результати поточного контролю (відпрацювати пропущені заняття та/або незадовільні оцінки, відпрацювати тему для одержання оцінки, виконати самостійну роботу тощо) до моменту ліквідації академічної заборгованості.

У разі повторного не складання заліку ліквідація академічної заборгованості здійснюється перед комісією без врахування результатів навчання отриманих за результатами аудиторної та самостійної роботи за 100 бальною шкалою. При ліквідації академічної заборгованості перед комісією здобувач вищої освіти може одержати не більше 70 балів.

10.2. Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни у формі екзамену

Підсумковий контроль у формі екзамену проводиться після проведення всіх видів занять передбачених робочою навчальною програмою відповідної освітньої компоненти згідно з розкладом.

Оцінювання здійснюється за результатами накопичення балів поточного контролю (аудиторної – до 40 балів та самостійної робіт – до 10 балів) та підсумкового контролю (екзамену – до 50 балів).

Результати навчання з аудиторної роботи обчислюються за таким алгоритмом:

- результат аудиторної роботи визначається, як середній бал помножений на коефіцієнт 8 та заокруглюється до цілого балу за математичними правилами

(до 0,4 включно – до попереднього цілого числа, 0,5 і більше – до наступного цілого числа);

- середній бал дорівнює сумі усіх одержаних позитивних оцінок (балів) поділених на відповідну кількість, при цьому:

а. мінімальна кількість оцінок має складати не менше 1/3 (33 %) від загальної можливої кількості занять (семінарських, практичних, лабораторних) передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни. Якщо 1/3 (33 %) від кількості занять складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

б. якщо кількість отриманих оцінок менша за 1/3 (33 %), то кожна недостаюча оцінка враховується, як «нуль» балів;

в. кількість позитивних оцінок, які перевищують визначену мінімально-допустиму («додаткових») враховуються з коефіцієнтом 0,5;

г. невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені заняття враховуються як «нуль» балів;

д. відпрацювання усіх «незадовільних» оцінок та пропущених занять не є обов'язковим.

Формула розрахунку:

$$РАР = \frac{СОБ}{МКО + КДО*0,5 + КНО} * 16$$

де:

- РАР – результат аудиторної роботи;
 - СОБ – сума отриманих оцінок у балах;
 - МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських, практичних, лабораторних занять передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни). При цьому, якщо МКО складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

- КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО;
 - КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

Загальна кількість балів за самостійну роботу визначається, як сума отриманих балів за виконання видів робіт, передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни.

Кількість балів, отриманих під час складання екзамену може складати до 50 балів.

Встановлюються: максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної та самостійної роботи – до 50 балів та за виконання завдань, винесених на екзамен – до 50 балів.

Форма проведення, завдання та критерії оцінювання екзамену визначається робочою навчальною програмою навчальної дисципліни.

Поточний контроль		Підсумковий контроль (ПК)
Аудиторна робота (РАР) (семінарські/практичні заняття та контрольні заходи)	Самостійна робота (РСР)	ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤10	
≤50		
		≤50
Підсумкова кількість балів = РАР+РСР ≤ 100		

У разі, якщо здобувач вищої освіти під час складання екзамену отримав менше 20 балів екзамен вважається складеним на «нуль» балів, а в заліково-екзаменаційну відомість виставляються лише бали отримані за результатами поточного контролю.

Якщо підсумкова кількість балів менша 60, здобувач вищої освіти вважається таким, що отримав оцінку «незадовільно» та ліквідовує академічну заборгованість за окремим графіком на вище визначених умовах. Здобувач має право покращити результати поточного контролю до моменту ліквідації академічної заборгованості.

У разі повторного не складання екзамену ліквідація академічної заборгованості здійснюється перед комісією без врахування результатів навчання отриманих у результаті поточного контролю за 100 бальною шкалою.

При ліквідації академічної заборгованості перед комісією здобувач вищої освіти може одержати не більше 70 балів.

Здобувач вищої освіти, як додатковий здобуток може отримати додаткові бали, при цьому загальна сума накопичувальних балів не повинна перевищувати 100:

- за наукову роботу в межах навчальної дисципліни до 10-ти балів;
- за проходження тренінгу за тематикою навчальної дисципліни та отриманні сертифікату до 5-ти балів.

З метою підвищення поточного рейтингу успішності здобувач вищої освіти має право перескладати аудиторну та самостійну роботу відповідно до графіка, встановленого науково-педагогічним працівником до підсумкового контролю, і не більше двох пропусків та/або незадовільних оцінок з однієї навчальної дисципліни в один робочий день.

Відсутність здобувача вищої освіти на підсумковому контролі без поважної причини, прирівнюється до незадовільної оцінки. Такий здобувач вищої освіти має право скласти підсумковий контроль під час ліквідації академічної заборгованості, визначеної окремим графіком.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний попередити деканат про свою можливу відсутність на підсумковому контролі до його початку. Здобувач вищої освіти, який був відсутній на підсумковому контролі з поважних причин,

які підтверджені відповідними документами, за рішенням декана факультету (директора інституту, керівника відділу докторантури та аспірантури) може скласти пропущений підсумковий контроль у визначений час.

Здобувач вищої освіти, який за результатами поточного та підсумкового контролю сумарно накопичив менше 60-ти балів, допускається до повторного перескладання підсумкового контролю після закінчення екзаменаційної сесії, але до початку наступного семестру чи атестації.

Захист курсової роботи та результатів практичної підготовки здобувачів вищої освіти оцінюються як окремі освітні компоненти від 0 до 100 балів ЄКТС.

11. Критерії оцінювання знань на екзамені та/або заліку

Оцінка «відмінно»/ А – виставляється, якщо здобувач вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; оволодів навиками аналізу, моделювання та адекватного оцінювання ситуації; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних фахівців в цій галузі; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо і аргументовано.

Оцінка «добре»/ В,С – виставляється, якщо здобувач вищої освіти показав достатній рівень знання курсу; надав правильні, але не зовсім повні визначення термінів; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка «задовільно»/ D, E – виставляється, якщо здобувач вищої освіти в цілому засвоїв теоретичний матеріал курсу навчальної дисципліни, але декламує із деякими упушеннями при визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не зовсім аргументовано; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; викладає матеріал непослідовно, неточно, з наявними помилками.

Оцінка «незадовільно»/ FX,F – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив слабкі (відсутні) знання теоретичного матеріалу навчальної дисципліни; не зміг дати визначення основних категорій та явищ; відсутні знання основних норм і визначень; матеріал викладається непослідовно, нелогічно, фрагментарно та з допущенням помилок.

Оцінка «зараховано» / A, B, C, D, E – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив достатньо повні знання матеріалу навчальної дисципліни; вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями, дає правильні, хоча і не завжди повні відповіді на поставлені запитання; припускається помилок у розкритті окремих теоретичних положень, норм та визначень.

Оцінка «не зараховано»/ FX,F – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив слабкі знання; не зміг дати визначення основних термінів та понять; викладає матеріал непослідовно, нелогічно, фрагментарно, неточно, стисло; відсутня переконливість у викладенні матеріалу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За внутрішньою шкалою закладу вищої освіти в балах	За шкалою ECTS /За національною шкалою	
	Вноситься до відомості	
	екзамен	залік
90 – 100	A/Відмінно	A,B,C,D,E/Зараховано
82-89	B/Добре	
75-81	C/Добре	
64-74	D/Задовільно	
60-63	E/Задовільно	
35-59	FX/Незадовільно	FX/Не зараховано
	з можливістю повторного складання	
0-34	F/Незадовільно	F/Не зараховано
	з обов'язковим повторним вивченням курсу	

12. Питання для підсумкового контролю

Перелік питань для підготовки до заліку (денна форма навчання) (1 семестр)

1. Загальна характеристика ролі тактико-спеціальної підготовки для працівників правоохоронних органів в сучасних умовах.
2. Тактика дій поліцейського, який здійснює контакт.
3. Тактика дій поліцейського, який здійснює прикриття.
4. Принцип «присутність сили».
5. Розміщення поліцейських відносно особи (групи осіб).
6. Переміщення та взаємодія поліцейських під час контакту з особою (групою осіб).
7. Підготовка до патрулювання (однострій патрульного, спорядження, зброя, спеціальні засоби та ін.).
8. Координація дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку).
9. Основні форми патрулювання.
10. Реагування на повідомлення.
11. Тактика та особливості проведення патрулювання під час стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.
12. Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування заходів примусу правоохоронними органами України.
13. Умови та межі застосування поліцейських заходів примусу.
14. Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.
15. Особливості застосування заходів примусу правоохоронними органами України.
16. Заборони щодо застосування заходів поліцейського примусу.

17. Сутність превентивних поліцейських заходів та їх місце в системі поліцейських заходів.
18. Нормативно-правове регулювання застосування превентивних поліцейських заходів.
19. Система превентивних поліцейських заходів.
20. Мета та підстава застосування превентивних поліцейських заходів.
21. Порядок застосування превентивних поліцейських заходів.
22. Напрямки вдосконалення правового регулювання і практики застосування превентивних поліцейських заходів.
23. Послідовність перевірки документів.
24. Заходи особистої безпеки під час перевірки документів особи та поверхневої перевірки.
25. Ознаки підробки документів та способи їх виявлення.
26. Основні правила перевірки документів.
27. Тактичні засади застосування перевірки документів особи як поліцейського заходу.
28. Тактика взаємодії пішого наряду в складі двох поліцейських за необхідності перевірки документів у правопорушника.
29. Тактика взаємодії наряду в складі трьох поліцейських під час перевірки.
30. Поняття доставлення порушника, правові підстави його здійснення, тактичні дії поліцейських під час доставлення правопорушника.
31. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.
32. Тактика адміністративного затримання.
33. Роз'яснення прав особі при адміністративному затриманні.
34. Особливості затримання іноземців.
35. Поверхнева перевірка затриманого.
36. Одягання кайданків на затриманого.

Перелік питань для підготовки до заліку (2 семестр)

37. Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану.
38. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
39. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
40. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
41. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
42. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
43. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
44. Тактика зупинки та огляду транспортного засобу при невідомому, середньому та високому рівнях загрози.
45. Характеристика надзвичайних обставин та особливих умов, у яких діють працівники Національної поліції.

46. Нормативно-правове регулювання діяльності Національної поліції в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.
47. Загальні положення застосування сил та засобів Національної поліції в умовах надзвичайних обставин.
48. Тактика та особливості проведення стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.
49. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.
50. Тактика евакуації особи (поліцейського).

Перелік питань для підготовки до заліку (3 семестр)

51. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель).
52. Поняття, завдання та принципи скандинавської моделі забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян.
53. Структура командування під час забезпечення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі.
54. Тактичні методи, які можуть бути застосовані відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час масових заходів.
55. Тактика взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України по забезпеченню публічної безпеки і порядку.
56. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної гвардії України.
57. Поняття, мета, функції та завдання спеціальних операцій НПУ.
58. Спеціальна операція із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
59. Заходи особистої безпеки працівників НПУ на підготовчому етапі спеціальних операцій із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
60. Поняття та види оперативних планів НПУ.
61. Заходи особистої безпеки на етапі безпосереднього проведення спеціальної операції.
62. Використання топографічних мап, планів і схем в діяльності поліції. Орієнтування на місцевості з мапою.
63. Умовні позначки місцевих предметів на мапах.
64. Орієнтування на місцевості без мапи.
65. Орієнтування на місцевості з мапою.
66. Орієнтири. Нанесення орієнтирів на мапу.
67. Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
68. Види та призначення БпЛА та БпАК.
69. Порядок застосування органами та підрозділами поліції БпЛА та БпАК.
70. Тактика застосування БпЛА та БпАК під час повітряної розвідки.

71. Організація та планування застосування БпЛа та БпАК.
72. Порядок застосування особистої стрілецької зброї по БПЛА в безпольотній зоні.
73. Поняття, види та характеристики блокпостів.
74. Організація та несення служби на блокпосту.
75. Організація перепускного режиму на блокпостах.
76. Дії поліцейських щодо забезпечення особистої безпеки під час зупинки та огляду транспортного засобу.
77. Особливості перевірки транспортних засобів різних категорій на блокпосту поліцейськими в умовах воєнного стану.
78. Тактичні дії поліцейських під час нападу на блок-пост.
79. Оборона блок-посту. Виявлення (розпізнання) вибухонебезпечних предметів, речовин та безпечне поводження з ними.

Перелік питань для підготовки до заліку (4 семестр)

80. Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
81. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету.
82. Нормативні документи, які регламентують діяльність піротехнічних підрозділів в Україні та за її межами. Міжнародні стандарти протимінної діяльності.
83. Маркування зони розмінування. Встановлення тимчасової системи маркування. Позначення меж між безпечними і небезпечними ділянками місцевості.
84. Класифікація, будова, призначення та принцип дії ручних гранат. Підричники та запали, які в них використовувались. Особливості будови сучасних зразків. Порядок ідентифікації.
85. Класифікація, будова, призначення та принцип дії інженерних мін. Підричники, які в них використовувались. Порядок ідентифікації.
86. Загальні відомості, класифікація, будова, призначення, калібри, маркування та принцип дії авіаційних боєприпасів.
87. Загальні відомості, класифікація, призначення, будова, калібри, принцип дії артилерійських, мінометних та реактивних боєприпасів.
88. Тактика дій працівників поліції при виявленні боєприпасів до РСЗВ.
89. Види боєприпасів до реактивних систем залпового вогню та загальна характеристика.
90. Тактика дій працівників поліції при виявленні касетних елементів. Бойові елементи та типи касетних боєприпасів. Принципи дії касетних боєприпасів та бойове застосування.
91. Тактика дій працівників поліції при виявленні гранатометів, боєприпасів до них або їх елементів.
92. Гранатомети: види та характеристики. Призначення і бойові властивості гранатометів ЗСУ та агресора.
93. Тактика дій працівників поліції при виявленні керованих та некерованих ракет або їх елементів.

94. Види та характеристики керованих та некерованих ракет. Призначення і бойові властивості ракет ЗСУ та агресора.

95. Тактика дій працівників поліції при виявленні саморобних вибухових пристроїв.

96. Заходи попереджувального характеру при виявленні предметів підозрілих на вибуховий пристрій.

97. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаного з використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують.

98. Саморобні вибухові пристрої. Їх призначення та застосування. Загальна будова СВП.

99. Першочергові дії поліцейських у разі виявлення у підозрюваного об'єкта або надходження повідомлення про порушення правил чи незаконне поводження з РХЯ матеріалами.

100. Види радіоактивних матеріалів. Засоби індивідуального захисту та порядок їх застосування.

101. Загальні правила радіаційної безпеки.

Перелік питань для підготовки до заліку (заочна форма навчання)

(2 семестр)

1. Загальна характеристика ролі тактико-спеціальної підготовки для працівників правоохоронних органів в сучасних умовах.

2. Тактика дій поліцейського, який здійснює контакт.

3. Тактика дій поліцейського, який здійснює прикриття.

4. Принцип «присутність сили».

5. Розміщення поліцейських відносно особи (групи осіб).

6. Переміщення та взаємодія поліцейських під час контакту з особою (групою осіб).

7. Підготовка до патрулювання (однострій патрульного, спорядження, зброя, спеціальні засоби та ін.).

8. Координація дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку).

9. Основні форми патрулювання.

10. Реагування на повідомлення.

11. Тактика та особливості проведення патрулювання під час стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.

Перелік питань для підготовки до заліку (3 семестр)

12. Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування заходів примусу правоохоронними органами України.

13. Умови та межі застосування поліцейських заходів примусу.

14. Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

15. Особливості застосування заходів примусу правоохоронними органами України.

16. Заборони щодо застосування заходів поліцейського примусу.

17. Сутність превентивних поліцейських заходів та їх місце в системі поліцейських заходів.

18. Нормативно-правове регулювання застосування превентивних поліцейських заходів.
19. Система превентивних поліцейських заходів.
20. Мета та підстава застосування превентивних поліцейських заходів.
21. Порядок застосування превентивних поліцейських заходів.
22. Напрямки вдосконалення правового регулювання і практики застосування превентивних поліцейських заходів.
23. Послідовність перевірки документів.
24. Заходи особистої безпеки під час перевірки документів особи та поверхневої перевірки.
25. Ознаки підробки документів та способи їх виявлення.
26. Основні правила перевірки документів.
27. Тактичні засади застосування перевірки документів особи як поліцейського заходу.
28. Тактика взаємодії пішого наряду в складі двох поліцейських за необхідності перевірки документів у правопорушника.
29. Тактика взаємодії наряду в складі трьох поліцейських під час перевірки.
30. Поняття доставлення порушника, правові підстави його здійснення, тактичні дії поліцейських під час доставлення правопорушника.
31. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.
32. Тактика адміністративного затримання.
33. Роз'яснення прав особі при адміністративному затриманні.
34. Особливості затримання іноземців.
35. Поверхнева перевірка затриманого.
36. Одягання кайданків на затриманого.
37. Характеристика надзвичайних обставин та особливих умов, у яких діють працівники Національної поліції.
38. Нормативно-правове регулювання діяльності Національної поліції в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.
39. Загальні положення застосування сил та засобів Національної поліції в умовах надзвичайних обставин.
40. Тактика та особливості проведення стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.
41. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.

Перелік питань для підготовки до заліку (4 семестр)

42. Тактика евакуації особи (поліцейського).
43. Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану.
44. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
45. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.

46. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
47. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
48. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
49. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.

Перелік питань для підготовки до заліку (5 семестр)

50. Використання топографічних мап, планів і схем в діяльності поліції.
Орієнтування на місцевості з мапою.
51. Умовні позначки місцевих предметів на мапах.
52. Орієнтування на місцевості без мапи.
53. Орієнтування на місцевості з мапою.
54. Орієнтири. Нанесення орієнтирів на мапу.
55. Основи тактики застосування БПЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
56. Види та призначення БПЛА та БпАК.
57. Порядок застосування органами та підрозділами поліції БПЛА та БпАК.
58. Тактика застосування БПЛА та БпАК під час повітряної розвідки.
59. Організація та планування застосування БПЛА та БпАК.
60. Порядок застосування особистої стрілецької зброї по БПЛА в безпольотній зоні.
61. Поняття, види та характеристики блокпостів.
62. Організація та несення служби на блокпосту.
63. Організація перепускного режиму на блокпостах.
64. Дії поліцейських щодо забезпечення особистої безпеки під час зупинки та огляду транспортного засобу.
65. Особливості перевірки транспортних засобів різних категорій на блокпосту поліцейськими в умовах воєнного стану.
66. Тактичні дії поліцейських під час нападу на блок-пост.
67. Оборона блок-посту. Виявлення (розпізнання) вибухонебезпечних предметів, речовин та безпечне поводження з ними.
68. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель).
69. Поняття, завдання та принципи скандинавської моделі забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян.
70. Структура командування під час забезпечення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі.
71. Тактичні методи, які можуть бути застосовані відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час масових заходів.
72. Тактика взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України по забезпеченню публічної безпеки і порядку.
73. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної гвардії України.
74. Поняття, мета, функції та завдання спеціальних операцій НПУ.
75. Спеціальна операція із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
76. Заходи особистої безпеки працівників НПУ на підготовчому етапі

спеціальних операцій із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.

77. Поняття та види оперативних планів НПУ.

78. Заходи особистої безпеки на етапі безпосереднього проведення спеціальної операції.

Перелік питань для підготовки до екзамену

1. Загальна характеристика ролі тактико-спеціальної підготовки для працівників правоохоронних органів в сучасних умовах.

2. Предмет, мета, завдання, принципи та зміст тактико-спеціальної підготовки працівників Національної поліції.

3. Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування заходів примусу правоохоронними органами України.

4. Умови та межі застосування поліцейських заходів примусу.

5. Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

6. Особливості застосування заходів примусу правоохоронними органами України.

7. Заборони щодо застосування заходів поліцейського примусу.

8. Сутність превентивних поліцейських заходів та їх місце в системі поліцейських заходів.

9. Нормативно-правове регулювання застосування превентивних поліцейських заходів.

10. Система превентивних поліцейських заходів.

11. Мета та підстава застосування превентивних поліцейських заходів.

12. Порядок застосування превентивних поліцейських заходів.

13. Напрямки вдосконалення правового регулювання і практики застосування превентивних поліцейських заходів.

14. Послідовність перевірки документів.

15. Заходи особистої безпеки під час перевірки документів особи та поверхневої перевірки.

16. Ознаки підробки документів та способи їх виявлення.

17. Основні правила перевірки документів.

18. Тактичні засади застосування перевірки документів особи як поліцейського заходу.

19. Тактика взаємодії пішого наряду в складі двох поліцейських за необхідності перевірки документів у правопорушника.

20. Тактика взаємодії наряду в складі трьох поліцейських під час перевірки

21. Поняття доставлення порушника, правові підстави його здійснення, тактичні дії поліцейських під час доставлення правопорушника.

22. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.

23. Тактика адміністративного затримання.

24. Роз'яснення прав особі при адміністративному затриманні.

25. Особливості затримання іноземців.

26. Поверхнева перевірка затриманого.

27. Одягання кайданків на затриманого.

28. Першочергові дії поліцейських у разі виявлення у підозрюваного об'єкта або надходження повідомлення про порушення правил чи незаконне поводження з РХЯ матеріалами.

29. Види радіоактивних матеріалів. Засоби індивідуального захисту та порядок їх застосування.

30. Загальні правила радіаційної безпеки.

31. Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану.

32. Тактика зупинки та огляду транспортного засобу при невідомому, середньому та високому рівнях загрози.

33. Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

34. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету.

35. Нормативні документи, які регламентують діяльність піротехнічних підрозділів в Україні та за її межами. Міжнародні стандарти протимінної діяльності.

36. Маркування зони розмінування. Встановлення тимчасової системи маркування. Позначення меж між безпечними і небезпечними ділянками місцевості.

37. Класифікація, будова, призначення та принцип дії ручних гранат. Підричники та запали, які в них використовувались. Особливості будови сучасних зразків. Порядок ідентифікації.

38. Класифікація, будова, призначення та принцип дії інженерних мін. Підричники, які в них використовувались. Порядок ідентифікації.

39. Загальні відомості, класифікація, будова, призначення, калібри, маркування та принцип дії авіаційних боєприпасів.

40. Загальні відомості, класифікація, призначення, будова, калібри, принцип дії артилерійських, мінометних та реактивних боєприпасів.

41. Тактика дій працівників поліції при виявленні боєприпасів до РСЗВ

42. Види боєприпасів до реактивних систем залпового вогню та загальна характеристика.

43. Тактика дій працівників поліції при виявленні касетних елементів. Бойові елементи та типи касетних боєприпасів. Принципи дії касетних боєприпасів та бойове застосування.

44. Тактика дій працівників поліції при виявленні гранатометів, боєприпасів до них або їх елементів.

45. Гранатомети: види та характеристики. Призначення і бойові властивості гранатометів ЗСУ та агресора.

46. Тактика дій працівників поліції при виявленні керованих та некерованих ракет або їх елементів.

47. Види та характеристики керованих та некерованих ракет. Призначення і бойові властивості ракет ЗСУ та агресора.

48. Тактика дій працівників поліції при виявленні саморобних вибухових пристроїв.

49. Заходи попереджувального характеру при виявленні предметів підозрілих на вибуховий пристрій.

50. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаного з використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують.

51. Саморобні вибухові пристрої. Їх призначення та застосування. Загальна будова СВП.
52. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель).
53. Поняття, завдання та принципи скандинавської моделі забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян.
54. Структура командування під час забезпечення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі.
55. Тактичні методи, які можуть бути застосовані відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час масових заходів.
56. Тактика взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України по забезпеченню публічної безпеки і порядку.
57. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної гвардії України.
58. Поняття, мета, функції та завдання спеціальних операцій НПУ.
59. Спеціальна операція із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
60. Заходи особистої безпеки працівників НПУ на підготовчому етапі спеціальних операцій із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.
61. Поняття та види оперативних планів НПУ.
62. Заходи особистої безпеки на етапі безпосереднього проведення спеціальної операції.
63. Характеристика надзвичайних обставин та особливих умов, у яких діють працівники Національної поліції.
64. Нормативно-правове регулювання діяльності Національної поліції в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.
65. Загальні положення застосування сил та засобів Національної поліції в умовах надзвичайних обставин.
66. Тактика та особливості проведення стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.
67. Поняття, види та характеристики блокпостів.
68. Організація та несення служби на блокпосту.
69. Організація перепускного режиму на блокпостах.
70. Дії поліцейських щодо забезпечення особистої безпеки під час зупинки та огляду транспортного засобу.
71. Особливості перевірки транспортних засобів різних категорій на блокпосту поліцейськими в умовах воєнного стану.
72. Тактичні дії поліцейських під час нападу на блок-пост.
73. Оборона блок-посту. Виявлення (розпізнання) вибухонебезпечних предметів, речовин та безпечне поводження з ними.
74. Використання топографічних мап, планів і схем в діяльності поліції. Орієнтування на місцевості з мапою.
75. Умовні позначки місцевих предметів на мапах.
76. Орієнтування на місцевості без мапи.
77. Орієнтування на місцевості з мапою.
78. Орієнтири. Нанесення орієнтирів на мапу.
79. Тактика надання допомоги постраждалим в бою або в інших екстремальних ситуаціях.

80. Протоколи надання першої домедичної допомоги в бою.
81. Тактика евакуація постраждалих.
82. Загальна характеристика військового радіозв'язку.
83. Правила радіообміну та способи організації радіозв'язку.
84. Система військового зв'язку як об'єкт радіорозвідки.
85. Основи тактики застосування БПЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
86. Види та призначення БПЛА та БпАК.
87. Порядок застосування органами та підрозділами поліції БПЛА та БпАК.
88. Тактика застосування БПЛА та БпАК під час повітряної розвідки.
89. Організація та планування застосування БПЛА та БпАК.
90. Порядок застосування особистої стрілецької зброї по БПЛА в безпольотній зоні.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: <https://ips.ligazakon.net>.
3. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
8. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
9. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ МВС України № 754 від 06.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE31108?an=1>
10. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

11. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

Допоміжна

12. Бойко О.І. Стан правового регулювання надання домедичної допомоги поліцейськими в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* № 68 (2021). С. 137-141. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.68.22//.

13. Ганненко С. О. Проблемні питання реалізації заходів протимінної діяльності України під час ведення бойових дій. *Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація.* 2020. Т. 4. № 1. С. 25–30. <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>.

14. Давигора , Ю. І. (2020). Тактична підготовка правоохоронців у контексті нової концепції діяльності Національної поліції України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (7(127), 56-62.

15. Дідур О. Л., Шевенко М. С. Міні. посібник військовослужбовцю ЗСУ, НГУ, ТрО УКРАЇНИ. 2-е видання. Доповнене та розширене. URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf)

16. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Давигора Ю.І., Молотай В.А., Коломієць О.В., Демченко Ю.В., Кудлай А.О. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2020. 156 с.

17. Довідник поліцейського: Лимарь М.В., Корженко О.М., Бахчеван Є.Ф. - Одеса: ВВП УКЗ ГУНП в Одеській області, 2018. 148с.

18. Довідник поліцейського: Чернявський С.С., Левченко К.Б. - Харків: «Фоліо», 2018. 347 с.

19. ДСТУ-П 8820:2018. Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Київ: ДП “УкрНДНЦ”, 2019. 83 с.

20. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. *Військова кібернетика та системний аналіз.* 2022. № 1(43). С. 13–18. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-43-1-13-18>.

21. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В., Мацько О. Й. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України.* 2021. № 3(44). С. 154–158. <https://doi.org/10.30748/nitps.2021.44.18>.

22. Методичний посібник “інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами рф або нзф на сході України” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)) URL:

[https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf)

23. Мирошниченко В. О., Прокопов С. О., Рижков Е. В. М 64 Впровадження сучасних систем цифрового радіозв'язку у підрозділах Національної поліції : наук.-практ. рекомендації / В. О. Мирошниченко, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Дніпро, 2021. 28 с.

24. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 480 с.

25. Основи топографії для працівників правоохоронних органів: навчальний посібник / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Землянський І.Ю., Дулгер В.В., Бахчеван Є.Ф. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. 198 с.

26. Особиста безпека працівників правоохоронних органів, залучених до патрулювання : навчальний посібник / С.М. Банах, Ю.Р. Йосипів, М.Д. Курляк, В.М. Синенький та ін. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 272 с.

27. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. 52 с.

28. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

29. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

30. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.

31. Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони. [СП 4-00(35)01.01] / В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, О.М. Іванько, Т.М. Остащенко, А.М. Галушка, С.В. Халік, С.А. Солдатов, О.В. Щербина. К., 2021. 30 с.

32. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

33. Тактична екстрена домедична підготовка для поліцейських: відеопосібник / В.Я. Покайчук, О. А. Никифорова, О.О. Мислива, С.А. Миронюк; ДДУВС. Дніпро : ДДУВС, 2020. DVD-ROM : 2 008 025 161 Мб. Назва з тит. екрану.

34. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шищук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. – Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. 176 с.

35. Технічні засоби для розгортання етапів медичної евакуації : навчальний посібник / за редакцією професора Шматенка О.П. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 390 с.

36. Туз Н.Д. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою // *Науковий*

вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. - 2018. - Вип. 3. - С. 202-210.

37. Туз Н.Д., Московчук М.О. Управління силами поліції під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки // *Право і суспільство*. – 2019, № 2. – С. 180-186.

38. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.

39. Чмелюк В.В., Грищук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

14. Інформаційні ресурси

Найменування органу виконавчої влади	Адреса офіційного веб-сайту органу виконавчої влади
Адміністрація Державної прикордонної служби України	http://dpsu.gov.ua
Міністерство юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Державна інспекція ядерного регулювання України	http://www.snrc.gov.ua
Державна служба України з надзвичайних ситуацій	http://www.mns.gov.ua
Міністерство освіти і науки України	http://www.mon.gov.ua
Міністерство оборони України	http://www.mil.gov.ua
Міністерство внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України	http://dstszi.kmu.gov.ua

15. Засоби діагностики результатів навчання

Засоби діагностики успішності навчання з навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» може включати:

- контрольні питання до семінарських/практичних занять;
- комплект тестових контрольних робіт;
- комплект індивідуальних завдань;
- перелік питань до заліку/екзамену.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 081 «ПРАВО»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 10	Галузь знань 08 Право	Вибіркова навчальна дисципліна	
	Спеціальність: 081 Право		
Загальна кількість годин – 300	Освітній ступінь: бакалавр	Рік підготовки:	
		1,2,3,4-й	
		Семестр	
		1-й - 7-й	
		Лекції	
		10 год.	
		Практичні, семінарські	
		260 год.	
		Самостійна робота	
		30 год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Основна мета вивчення навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» – навчання здобувачів вищої освіти діям в екстремальних ситуаціях, підготовка до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайного стану або складної оперативної обстановки в мирний і військовий час, а також тактиці несення патрульної служби та виконання завдань з охорони публічного порядку та публічної безпеки. Система тактико-спеціальної підготовки побудована на поєднанні структурних елементів (тактики професійної діяльності, спеціальної тактики, цивільного захисту, військової топографії тощо) дозволяє досконало вивчити питання управління, всебічного забезпечення дій особового складу в типових та екстремальних ситуаціях.

Завдання навчальної дисципліни – є глибоке засвоєння теоретичного матеріалу на заняттях згідно тематичного плану. Особлива увага приділяється навчанню здобувачів вищої освіти: тактиці застосування поліцейськими заходів

примусу та проведення превентивних заходів; тактики дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів; тактиці роботи працівників Національної поліції України в особливих умовах.

Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни (з ОПП).

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК18. Здатність і готовність здійснювати пошук і фіксацію відомостей, які можуть бути використані як докази у кримінальному провадженні.

СК19. Здатність і готовність забезпечувати захист конституційних прав і свобод у випадках будь-яких умисних дій фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, а також в умовах воєнного стану.

Результати навчання:

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні

інформаційні технології і бази даних.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 24. Здійснювати розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі на деокупованих територіях та в умовах воєнного стану.

Будучи складовою частиною службової підготовки, тактико-спеціальна підготовка тісно пов'язана з багатьма науками загальноосвітнього і галузевого характеру.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Тактико-спеціальна підготовка» має міждисциплінарні інтеграції з навчальними дисциплінами «Вогнева підготовка», «Особиста безпека поліцейського», «Спеціальна фізична підготовка», «Домедична допомога», «Поліцейська діяльність».

Об'єднання знань з різних дисциплін у цілісну систему через методично обґрунтоване об'єднання дозволяє охопити всі сторони предмета, що вивчається, а також забезпечити та оптимізувати процес фахової підготовки здобувача вищої освіти.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів.

Модель застосування сили. Тактичні принципи.

Модель застосування сили (МЗС). Рівні опору, види поліцейських заходів. Сім тактичних принципів. Принцип „4 С”. Оцінка ризиків.

ТЕМА 2. Тактика комунікації поліцейського.

Вербальна самооборона. Позитивний контакт, активне слухання, взаємодія з “проблемними людьми”. Реагування на вербальні образи, розмовний етикет. Вміння контролювати ситуацію без ескалації конфлікту. Досягнення максимальної ефективності з мінімальним ризиком для поліцейського.

Тактична комунікація. Теорія тактичної комунікації. Розташування у просторі. Поза. Спостереження. Слухання. Реагування на суб'єкта. Постановка запитань. Реагування на поведінку.

Тактика комунікації з людьми, які мають психічні захворювання, психічні розлади. Тактика комунікації з особами з явними ознаками обмежених можливостей. Фактори та ознаки які впливають на вибір алгоритму спілкування.

ТЕМА 3 Контакт та прикриття.

Тактика дій поліцейського, який здійснює контакт. Тактика дій поліцейського, який здійснює прикриття. Принцип „присутність сили”. Розміщення поліцейських відносно особи (групи осіб). Переміщення та взаємодія поліцейських під час контакту з особою (групою осіб).

ТЕМА 4. Основи тактики патрулювання.

Підготовка до патрулювання (однострій патрульного, спорядження, зброя, спеціальні засоби та ін.). Координація дій під час патрулювання (з

напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку). Основні форми патрулювання. Реагування на повідомлення. Тактика та особливості проведення патрулювання під час стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях. Особливості організації зв'язку під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань в умовах воєнного стану.

Обов'язки патрульного по прибуттю на місце події. Першочергові дії на місці події. Дії патрульного при виявленні правопорушника на місці вчинення події. Доставлення затриманого.

ТЕМА 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом.

Поверхнева перевірка та надягання кайданок у різних положеннях. Види поверхневої перевірки та особливості її проведення. Заходи особистої безпеки під час проведення поверхневої перевірки. Будова та призначення кайданок. Техніка діставання кайданок, їх хват. Способи та техніки надавання кайданок. Заходи особистої безпеки під час надягання кайданок. Тактика використання інших засобів обмеження рухомості.

Підготовка до зупинки транспортного засобу (підстави зупинки). Дії поліцейського під час зупинки транспортного засобу. Дії поліцейського після зупинки транспортного засобу. Заходи особистої безпеки.

Складові готовності до зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі. Тактика пересування малих груп. Підхід до та пересування біля будівель. Огляд вікон, дверей та інших отворів. Вхід до будівлі. Відпрацювання кутів та отворів.

ТЕМА 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили.

Тактика застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою). Заходи особистої безпеки під час застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Тактика застосування спеціальних засобів. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника. Діставання гумового/пластикового кийка із поясної системи. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.

Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції. Умови та межі застосування вогнепальної зброї. Демонстрація вогнепальної зброї. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника.

Зупинення ТЗ в різних ситуаціях при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника.

ТЕМА 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції.

Поняття, загальна характеристика та види масових заходів; загальні вимоги щодо забезпечення публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів; поняття про особливі умови в діяльності поліції, їх загальна характеристика; загальні вимоги щодо забезпечення публічної безпеки і порядку.

ТЕМА 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.

Тактика дій поліцейського при виявленні вибухонебезпечних предметів (вулиця, приміщення, транспортний засіб). Алгоритм реагування на заяви та повідомлення про виявлення вибухонебезпечного предмета.

ТЕМА 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.

Тактика дій під час зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі. Блокування правопорушника. Відпрацювання кутів та отворів. Вхід до приміщення, огляд меблів. Вхід у коридор. Пересування по коридорах. Вхід на сходи. Пересування по сходах. «Активний стрілець». Затримання/знешкодження правопорушника. Тактика зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Зупинка ТЗ з високим рівнем ризику. Розташування поліцейських ТЗ після переслідування ТЗ правопорушника з високим рівнем ризику. Обов'язки основного, допоміжних і додаткових підрозділів. Затримання правопорушника або правопорушників. Огляд зупиненого ТЗ. Тактика дій поліцейських при виявленні небезпечних предметів в салоні зупиненого ТЗ. Тактика дій поліцейських при спробі водія та/або пасажирів застосувати небезпечні предмети. Тактика перевірки транспортних засобів різних видів на блокпосту.

ТЕМА 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).

Тактика дій поліцейських у складі малої групи при евакуації постраждалої особи. Чинники, що враховуються під час порятунку. Піша евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій). Автомобільна евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій). Розташування транспортних засобів. Способи евакуації.

ТЕМА 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.

Прийняття рішень щодо обрання відповідного поліцейського заходу залежно від правопорушення та особи правопорушника. Оцінка ризиків та загроз.

ТЕМА 12. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу.

Правові підстави для зупинки транспортного засобу. Фактори, які необхідно враховувати під час зупинки транспортних засобів. Підготовка до зупинки, координація дій з оперативним черговим. Способи зупинення транспортних засобів. Алгоритми дій поліцейських під час зупинки транспортних засобів (підготовка до наближення, наближення, розташування, встановлення контакту, забезпечення прикриття).

Тактика перевірки транспортних засобів різних видів на блокпосту. Заходи особистої безпеки під час зупинки транспортних засобів при низькому рівні загрози. Евакуація поліцейського/громадянина. Чинники, що враховуються під час порятунку.

ТЕМА 13. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

Радіаційна небезпека для сил реагування. Досьє об'єкта та об'єктовий план реагування. Тактика реагування поліцейськими на неправомірні дії,

пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

ТЕМА 14. Основи топографії та орієнтування на місцевості.

Орієнтування на місцевості без мапи. Використання топографічних мап, планів і схем в діяльності поліції. Умовні позначки місцевих предметів на мапах. Рельєф місцевості. Орієнтування на місцевості з мапою. Орієнтири. Нанесення орієнтирів на мапу.

ТЕМА 15. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.

Вибір місця для оборони, організація та використання укриттів. Військові укриття, їх властивості та експлуатація. Призначення та порядок застосування шанцевого інструмента; призначення, характеристики, основні елементи та послідовність обладнання одиночного окопу; призначення, характеристики, основні елементи та послідовність улаштування польових житлових споруд.

ТЕМА 16. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.

Основи управління БпЛА. Програмне забезпечення. Обробка даних отриманих за допомогою БпЛА. Типи БпЛА. Сфери застосування БпЛА силами безпеки та оборони. Можливості використання БпЛА підрозділами Національної поліції на деокупованих територіях та під час вирішення службово-бойових завдань.

ТЕМА 17. Особливості організації радіозв'язку.

Загальна характеристика та принципи радіозв'язку. Правила радіообміну та способи організації радіозв'язку. Особливості військового радіозв'язку. Поняття радіоданих.

ТЕМА 18. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції.

Правове регулювання діяльності Національної поліції щодо охорони публічного порядку. Завдання поліції щодо охорони публічного порядку. Тактика діяльності поліцейських під час забезпечення публічного порядку. Забезпечення особистої безпеки поліцейських під час забезпечення публічного порядку.

Поняття і види масових заходів та їх загальна характеристика. Особливості тактики дій поліцейських під час охорони публічного порядку при проведенні масових заходів. Тактика дії поліцейських у натовпі. Сили і засоби Національної поліції, що залучаються до охорони публічного порядку під час проведення масових заходів. Тактика виявлення та припинення групових порушень публічного порядку. Забезпечення особистої безпеки поліцейськими під час несення служби з охорони публічного порядку при проведенні масових заходів.

Поняття та види поліцейських операцій. Порядок проведення поліцейської операції. Забезпечення особистої безпеки поліцейських під час участі у поліцейських операцій.

ТЕМА 19. Тактичні засади застосування примусових поліцейських заходів.

Правові підстави застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) поліцейським. Порядок застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) поліцейським. Тактичні засади застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) поліцейським.

Правові підстави та порядок застосування спеціальних засобів поліцейським. Тактичні засади застосування спеціальних засобів поліцейським.

Правові підстави застосування вогнепальної зброї поліцейським. Порядок застосування вогнепальної зброї поліцейським. Тактичні засади застосування вогнепальної зброї поліцейським. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю.

Забезпечення особистої безпеки під час застосування поліцейських заходів примусу.

ТЕМА 20. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).

Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації ВНП. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету. Порядок проведення нетехнічного обстеження територій імовірно забруднених ВНП. Загальні відомості про підрильники.

ТЕМА 21. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.

Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики ручних гранат. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики наземних мін. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики авіаційних бомб. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики артилерійських снарядів та мінометних мін. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики некеровані ракети. Види боєприпасів до РСЗВ. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики гвинтівкові та вистрілювані гранати. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики керовані ракети. Класифікація, загальні відомості і тактико-технічні характеристики касетних елементів. Загальні відомості, класифікація та основні елементи саморобних вибухових пристроїв.

ТЕМА 22. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.

Основні цілі ТССС. Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність від ТЕСС. Медичне спорядження. Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC).

«Зонування» надання невідкладної допомоги постраждалому (червона, жовта, зелена зона). Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона») і тактика роботи по наданню невідкладної допомоги пораненому. Пріоритети надання допомоги в «червоній» зоні. Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах. Поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

ТЕМА 23. Алгоритм MARCH.

Ключові фактори впливу на надання допомоги на різній місцевості в бойовій та небойовій обстановці. Алгоритм проведення первинного огляду постраждалого. Безпечний доступ. Засоби індивідуального захисту при наданні невідкладної допомоги в зонах різного ступеню небезпеки.

ТЕМА 24. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.

Тактика та особливості ідентифікації сил вторгнення. Способи і прийоми пересування особового складу у пішому порядку з використанням рельєфу місцевості та інфраструктури. Подолання перешкод. Основи загальновійськового бою. Дії поліцейського в умовах вогневого контакту.

ТЕМА 25. Тактика дій поліцейських під час виявлення правопорушень.

Загальний алгоритм реагування на повідомлення. Службові ситуації. Алгоритм дій поліцейського при перевірці документів. Алгоритм дій поліцейського під час виявлення фактів розпиття алкогольних напоїв в громадських місцях. Алгоритм дій поліцейського при виявленні фактів скоєння грабежу та розбою. Алгоритм дій поліцейського при виявленні тіла без ознак життя.

ТЕМА 26. Моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу.

У межах професійної компетенції: здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, в тому числі корупційних; реалізовувати принципи партнерства та недискримінації в роботі з населенням; використовувати технічні прилади, технічні засоби, інформаційно-пошукові системи та бази даних; діяти в рамках професійної етики; застосовувати комунікаційні засоби та методи саморегуляції психоемоційних станів; виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходів для їх усунення; вживати заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняти виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; вживати заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; вживати заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку в публічних місцях; регулювати дорожній рух та здійснювати контроль за дотриманням Правил дорожнього руху, його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; вживати всіх можливих заходів для надання невідкладної допомоги; вживати заходів для запобігання та припинення домашнього насильства; застосовувати поліцейські заходи.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

№ тем и	Назва теми	Кількість годин аудиторної роботи			сам та інди від
		Всього	лекції	практ.	
1 семестр					
1	Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	4	4		4
2	Тактика комунікації поліцейського	2		2	2
3	Контакт та прикриття	2		2	2
4	Основи тактики патрулювання	4		4	2
5	Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом	16		16	
6	Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	12		12	
	ВСЬОГО за 1 семестр	40	4	36	10
	Форма контролю	залік			
2 семестр					
6	Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	6		6	
7	Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції	2	2		4
8	Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета	2		2	
9	Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю	36	4	32	
10	Тактика евакуації особи (поліцейського)	2		2	
11	Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності	2		2	
	ВСЬОГО за 2 семестр	50	6	44	4
	Форма контролю	залік			

№ тем и	Назва теми	Кількість годин аудиторної роботи			сам та інди від
		Всього	лекції	практ.	
3 семестр					
12	Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу	30		30	
13	Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.	10		10	2
	ВСЬОГО за 3 семестр	40		40	2
	Форма контролю	залік			
4 семестр					
14	Основи топографії та орієнтування на місцевості	4		4	
15	Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань	2		2	2
16	Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань	6		6	
17	Особливості організації радіозв'язку.	4		4	
18	Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції	12		12	
19	Тактичні засади застосування примусових поліцейських заходів	12		12	
	ВСЬОГО за 4 семестр	40		40	2
	Форма контролю	залік			
5 семестр					
20	Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	4		4	2
21	Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	36		36	
	ВСЬОГО за 5 семестр	40		40	2
	Форма контролю	залік			

№ тем и	Назва теми	Кількість годин аудиторної роботи			сам та інди від
		Всього	лекції	практ.	
6 семестр					
22	Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських	2		2	2
23	Алгоритм MARCH	18		18	1
24	Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості	10		10	1
25	Тактика дії поліцейських під час виявлення правопорушень	10		10	1
	ВСЬОГО за 6 семестр	40		40	4
	Форма контролю	залік			
7 семестр					
26	Моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу	20		20	6
	ВСЬОГО за 7 семестр	20		20	6
	Форма контролю	залік			
	ВСЬОГО за навчальний період	270	10	260	30

**Теми практичних занять
(денна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	ТЕМА 2. Тактика комунікації поліцейського	2
2.	ТЕМА 3. Контакт та прикриття	2
3.	ТЕМА 4. Основи тактики патрулювання	4
4.	ТЕМА 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом	16
5.	ТЕМА 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	18
6.	ТЕМА 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета	2
7.	ТЕМА 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю	32
8.	ТЕМА 10. Тактика евакуації особи (поліцейського)	2
9.	ТЕМА 11.. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності	2
10.	ТЕМА 12. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу	30
11.	ТЕМА 13. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.	10
12.	ТЕМА 14. Основи топографії та орієнтування на місцевості	4
13.	ТЕМА 15. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань	2
14.	ТЕМА 16. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань	6
15.	ТЕМА 17. Особливості організації радіозв'язку.	4
16.	ТЕМА 18. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції	12
17	ТЕМА 19. Тактичні засади застосування примусових поліцейських заходів	12
18	ТЕМА 20. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	4
19	ТЕМА 21. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	36
20	ТЕМА 22. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських	2
21	ТЕМА 23. Алгоритм MARCH	18
22	ТЕМА 24. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості	10
23	ТЕМА 25. Тактика дії поліцейських під час виявлення правопорушень	10
24	ТЕМА 26. Моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу	20

**5. Самостійна робота
(денна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	ТЕМА 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.	4
2.	ТЕМА 2. Тактика комунікації поліцейського	2
3.	ТЕМА 3. Контакт та прикриття	2
4.	ТЕМА 4. Основи тактики патрулювання	2
5.	ТЕМА 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом	
6.	ТЕМА 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили	
7.	ТЕМА 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції	4
8.	ТЕМА 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета	
9.	ТЕМА 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю	
10.	ТЕМА 10. Тактика евакуації особи (поліцейського)	
11.	ТЕМА 11.. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності	
12.	ТЕМА 12. актика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу	
13.	ТЕМА 13. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування	2
14.	ТЕМА 14. Основи топографії та орієнтування на місцевості	
15.	ТЕМА 15. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань	2
16.	ТЕМА 16. Особливості та тактика використання БПЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань	
17.	ТЕМА 17. Особливості організації радіозв'язку.	
18.	ТЕМА 18. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції	
19.	ТЕМА 19. Тактичні засади застосування примусових поліцейських заходів	
20.	ТЕМА 20. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).	2
21.	ТЕМА 21. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВНП.	
22.	ТЕМА 22. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських	2
23.	ТЕМА 23. Алгоритм MARCH	
24.	ТЕМА 24. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості	1
25.	ТЕМА 25. Тактика дії поліцейських під час виявлення правопорушень	1
26.	ТЕМА 26. Моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу	6
	Разом	30

6. Індивідуальні завдання

З метою поглиблення знань із дисципліни, прищеплення навичок самостійної роботи з літературою пропонується виконання індивідуальних творчих завдань у вигляді написання наукових рефератів за визначеною тематикою (для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання, як одним із видів самостійної роботи, також може бути виконання контрольної роботи тощо). Реферати виконуються на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури і законодавства, перелік яких не обмежує ініціативи здобувача вищої освіти і його можливостей у використанні більш широкого кола наукових досліджень. До літератури відносяться: першоджерела; підручники і навчальні посібники; наукові дослідження (монографії, наукові статті та ін..) З проблем, досліджених у наукових рефератах, здобувачі вищої освіти можуть підготувати і надати доповіді під час проведення семінарських занять або засідань наукового гуртка.

7. Методи навчання

Вибір методів навчання зумовлений характером пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та особливостями освітнього процесу у закладі вищої освіти. Зокрема, для досягнення мети навчальної дисципліни, формування комплексу відповідних знань та вмінь застосовуються пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемно-пошуковий та дослідницький методи.

8. Оцінювання результатів освітньої діяльності

Система оцінювання передбачає накопичення 100 балів з кожної навчальної дисципліни, які перераховуються в національну шкалу та шкалу оцінювання ЄКТС.

Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни у формі заліку.

Підсумковий контроль у формі заліку проводиться після проведення всіх видів занять передбачених робочою навчальною програмою відповідної освітньої компоненти.

Оцінювання здійснюється за результатами накопичених балів з аудиторної та самостійної робіт.

Результати навчання з аудиторної роботи обчислюються за таким алгоритмом:

- результат аудиторної роботи визначається, як середній бал помножений на коефіцієнт 16 та заокруглюється до цілого балу за математичними правилами (до 0,4 включно – до попереднього цілого числа, 0,5 і більше – до наступного цілого числа);

- середній бал дорівнює сумі усіх одержаних позитивних оцінок (балів) поділених на відповідну кількість, при цьому:

- а. мінімальна кількість оцінок має складати не менше 1/3 (33 %) від загальної можливої кількості занять (семінарських, практичних, лабораторних) передбачених робочою навчальною 56програмою навчальної дисципліни. Якщо 1/3 (33 %) від кількості занять складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

б. якщо кількість отриманих оцінок менша за 1/3 (33 %), то кожна недостаюча оцінка враховується, як «нуль» балів;

в. Кількість позитивних оцінок, які перевищують визначену мінімально-допустиму («додаткових») враховуються з коефіцієнтом 0,5, такий коефіцієнт застосовується з метою мотивування здобувачів вищої освіти до покращення результатів оцінювання за аудиторну роботу;

г. Невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені заняття враховуються як «нуль» балів;

д. відпрацювання усіх «незадовільних» оцінок та пропущених занять не є обов'язковим.

У випадку, якщо за результатами оцінювання аудиторної роботи сума накопичувальних балів перевищує 80, то здобувачу вищої освіти нараховується максимально допустимий результат – 80 балів.

Формула розрахунку:

$$РАР = \frac{СОБ}{МКО + КДО \cdot 0,5 + КНО} \cdot 16$$

де:

- РАР – результат аудиторної роботи;
- СОБ – сума отриманих оцінок у балах;
- МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських, практичних, лабораторних занять передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни). При цьому, якщо МКО складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

- КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО;
- КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

Загальна кількість балів за самостійну роботу визначається, як сума отриманих балів за виконання видів робіт, передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни.

Підсумкова кількість балів отриманих під час складання заліку визначається, як сума отриманих балів за аудиторну (максимум 80 балів) та самостійну роботу (максимум 20 балів).

самостійну роботу (максимум 20 балів).		
Поточний контроль		Підсумковий контроль (ПК)
Аудиторна робота (РАР) (семінарські/практичні заняття та контрольні заходи)	Самостійна робота (РСР)	ЗАЛІК (3)
≤ 80	≤20	
≤ 100		
Підсумкова кількість балів = РАР+РСР ≤ 100		

У разі, якщо здобувач вищої освіти під час складання заліку отримав менше 60 балів – «не зараховано» він ліквідовує академічну заборгованість за окремим графіком на вище визначених умовах.

Такий здобувач повинен покращити результати поточного контролю (відпрацювати пропущені заняття та/або незадовільні оцінки, відпрацювати тему для одержання оцінки, виконати самостійну роботу тощо) до моменту ліквідації академічної заборгованості.

У разі повторного не складання заліку ліквідація академічної заборгованості здійснюється перед комісією без врахування результатів навчання отриманих за результатами аудиторної та самостійної роботи за 100 бальною шкалою. При ліквідації академічної заборгованості перед комісією здобувач вищої освіти може одержати не більше 70 балів.

Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни у формі екзамену.

Підсумковий контроль у формі екзамену проводиться після проведення всіх видів занять передбачених робочою навчальною 58рограммою відповідної освітньої компоненти згідно з розкладом.

Оцінювання здійснюється за результатами накопичення балів поточного контролю (аудиторної – до 40 балів та самостійної робіт – до 10 балів) та підсумкового контролю (екзамену – до 50 балів).

Результати навчання з аудиторної роботи обчислюються за таким алгоритмом:

- результат аудиторної роботи визначається, як середній бал помножений на коефіцієнт 8 та заокруглюється до цілого балу за математичними правилами (до 0,4 включно – до попереднього цілого числа, 0,5 і більше – до наступного цілого числа);

- середній бал дорівнює сумі усіх одержаних позитивних оцінок (балів) поділених на відповідну кількість, при цьому:

- а. мінімальна кількість оцінок має складати не менше 1/3 (33 %) від загальної можливої кількості занять (семінарських, практичних, лабораторних) передбачених робочою навчальною 58рограммою навчальної дисципліни. Якщо 1/3 (33 %) від кількості занять складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

- б. якщо кількість отриманих оцінок менша за 1/3 (33 %), то кожна недостаюча оцінка враховується, як «нуль» балів;

- в. Кількість позитивних оцінок, які перевищують визначену мінімально-допустиму («додаткових») враховуються з коефіцієнтом 0,5;

- г. Невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені заняття враховуються як «нуль» балів;

- д. відпрацювання усіх «незадовільних» оцінок та пропущених занять не є обов'язковим.

Обрахунок середнього балу за результатами аудиторної роботи здійснюється за тим же алгоритмом, що і у випадку його обрахунку для виставлення заліку.

Загальна кількість балів за самостійну роботу визначається, як сума отриманих балів за виконання видів робіт, передбачених робочою навчальною 59програмою навчальної дисципліни.

Кількість балів отриманих під час складання екзамену може складати до 50 балів.

Встановлюються: максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної та самостійної роботи – до 50 балів та за виконання завдань, винесених на екзамен – до 50 балів.

Форма проведення, завдання та критерії оцінювання екзамену визначається робочою навчальною 59програмою навчальної дисципліни.

Поточний контроль		Підсумковий контроль (ПК)
Аудиторна робота (РАР) (семінарські/практичні заняття та контрольні заходи)	Самостійна робота (РСР)	ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		
		≤ 50
Підсумкова кількість балів = РАР+РСР+РПК ≤ 100		

У разі, якщо здобувач вищої освіти під час складання екзамену отримав менше 20 балів екзамен вважається складеним на «нуль» балів, а в заліково-екзаменаційну відомість виставляються лише бали отримані за результатами поточного контролю.

Якщо підсумкова кількість балів менша 60, здобувач вищої освіти вважається таким, що отримав оцінку «незадовільно» та ліквідує академічну заборгованість за окремим графіком на вище визначених умовах. Здобувач має право покращити результати поточного контролю до моменту ліквідації академічної заборгованості.

У разі повторного не складання екзамену ліквідація академічної заборгованості здійснюється перед комісією без врахування результатів навчання отриманих у результаті поточного контролю за 100 бальною шкалою. При ліквідації академічної заборгованості перед комісією здобувач вищої освіти може одержати не більше 70 балів.

Здобувач вищої освіти, як додатковий здобуток може отримати додаткові бали, при цьому загальна сума накопичувальних балів не повинна перевищувати 100:

- за наукову роботу в межах навчальної дисципліни до 10-ти балів;
- за проходження тренінгу за тематикою навчальної дисципліни та отриманні сертифікату до 5-ти балів.

9. Критерії оцінювання знань на екзамені та/або заліку

Оцінка «відмінно»/ А – виставляється, якщо здобувач вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; оволодів навиками аналізу, моделювання та адекватного оцінювання ситуації; обізнаний з

науковими працями вітчизняних та зарубіжних фахівців в цій галузі; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо і аргументовано.

Оцінка «добре»/ В,С – виставляється, якщо здобувач вищої освіти показав достатній рівень знання курсу; надав правильні, але не зовсім повні визначення термінів; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка «задовільно»/ D, E – виставляється, якщо здобувач вищої освіти в цілому засвоїв теоретичний матеріал курсу навчальної дисципліни, але декламує із деякими упущеннями при визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не зовсім аргументовано; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; викладає матеріал непослідовно, неточно, з наявними помилками.

Оцінка «незадовільно»/ FX,F – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив слабкі (відсутні) знання теоретичного матеріалу навчальної дисципліни; не зміг дати визначення основних категорій та явищ; відсутні знання основних норм і визначень; матеріал викладається непослідовно, нелогічно, фрагментарно та з допущенням помилок.

Оцінка «зараховано» / A, B, C, D, E – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив достатньо повні знання матеріалу навчальної дисципліни; вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями, дає правильні, хоча і не завжди повні відповіді на поставлені запитання; припускається помилок у розкритті окремих теоретичних положень, норм та визначень.

Оцінка «не зараховано»/ FX,F – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив слабкі знання; не зміг дати визначення основних термінів та понять; викладає матеріал непослідовно, нелогічно, фрагментарно, неточно, стисло; відсутня переконливість у викладенні матеріалу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За внутрішньою шкалою закладу вищої освіти в балах	За шкалою ECTS /За національною шкалою	
	Вноситься до відомості	
	екзамен	залік
90 – 100	A/Відмінно	A,B,C,D,E/Зараховано
82-89	B/Добре	
75-81	C/Добре	
64-74	D/Задовільно	
60-63	E/Задовільно	
35-59	FX/Незадовільно	FX/Не зараховано
	з можливістю повторного складання	
0-34	F/Незадовільно	F/Не зараховано
	з обов'язковим повторним вивченням курсу	

10. Питання для підсумкового контролю
Перелік питань для підготовки до заліку (денна форма навчання).
(1 семестр)

1. Принципи застосування поліцейських заходів.
2. Модель застосування сили.
3. Тактичні принципи.
4. Вербальна самооборона.
5. Позитивний контакт, активне слухання, взаємодія з «проблемними людьми».
6. Реагування на вербальні образи, розмовний етикет.
7. Максимальна ефективності з мінімальним ризиком для поліцейського.
8. Теорія тактичної комунікації її сутність та зміст.
9. Розташування поліцейських у просторі та реагування на суб'єкта.
10. Тактика комунікації з людьми, які мають психічні захворювання, психічні розлади.
11. Тактика комунікації з особами з явними ознаками обмежених можливостей. Фактори та ознаки які впливають на вибір алгоритму спілкування.
12. Загальна характеристика ролі тактико-спеціальної підготовки для працівників правоохоронних органів в сучасних умовах.
13. Предмет, мета, завдання, принципи та зміст дисципліни Тактико-спеціальна підготовка.
14. Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування заходів примусу правоохоронними органами України.
15. Умови та межі застосування поліцейських заходів примусу.
16. Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.
17. Особливості застосування заходів примусу правоохоронними органами України.
18. Заборони щодо застосування заходів поліцейського примусу.
19. Сутність превентивних поліцейських заходів та їх місце в системі поліцейських заходів.
20. Нормативно-правове регулювання застосування превентивних поліцейських заходів.
21. Система превентивних поліцейських заходів.
22. Мета та підстава застосування превентивних поліцейських заходів.
23. Порядок застосування превентивних поліцейських заходів.
24. Напрямки вдосконалення правового регулювання і практики застосування превентивних поліцейських заходів.
25. Послідовність перевірки документів.
26. Заходи особистої безпеки під час перевірки документів особи та поверхневої перевірки.
27. Ознаки підробки документів та способи їх виявлення.
28. Основні правила перевірки документів.
29. Тактичні засади застосування перевірки документів особи як поліцейського заходу.

30. Тактика взаємодії пішого наряду в складі двох поліцейських за необхідності перевірки документів у правопорушника.
31. Тактика взаємодії наряду в складі трьох поліцейських під час перевірки.
32. Поняття доставлення порушника, правові підстави його здійснення, тактичні дії поліцейських під час доставлення правопорушника.
33. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.
34. Тактика адміністративного затримання.
35. Роз'яснення прав особі при адміністративному затриманні.
36. Особливості затримання іноземців.
37. Поверхнева перевірка затриманого.
38. Одягання кайданків на затриманого.
39. Першочергові дії поліцейських у разі виявлення у підозрюваного об'єкта або надходження повідомлення про порушення правил чи незаконне поводження з РХЯ матеріалами.
40. Види радіоактивних матеріалів. Засоби індивідуального захисту та порядок їх застосування.
41. Загальні правила радіаційної безпеки.

Перелік питань для підготовки до заліку (2 семестр)

42. Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану.
43. Тактика зупинки та огляду транспортного засобу при невідомому, середньому та високому рівнях загрози.
44. Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
45. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету.
46. Нормативні документи, які регламентують діяльність піротехнічних підрозділів в Україні та за її межами. Міжнародні стандарти протимінної діяльності.
47. Маркування зони розмінування. Встановлення тимчасової системи маркування. Позначення меж між безпечними і небезпечними ділянками місцевості.
48. Класифікація, будова, призначення та принцип дії ручних гранат. Підричники та запали, які в них використовувались. Особливості будови сучасних зразків. Порядок ідентифікації.
49. Класифікація, будова, призначення та принцип дії інженерних мін. Підричники, які в них використовувались. Порядок ідентифікації.
50. Загальні відомості, класифікація, будова, призначення, калібри, маркування та принцип дії авіаційних боєприпасів.
51. Загальні відомості, класифікація, призначення, будова, калібри, принцип дії артилерійських, мінометних та реактивних боєприпасів.

52. Тактика дій працівників поліції при виявленні боєприпасів до РСЗВ.
53. Види боєприпасів до реактивних систем залпового вогню та загальна характеристика.
54. Тактика дій працівників поліції при виявленні касетних елементів. Бойові елементи та типи касетних боєприпасів. Принципи дії касетних боєприпасів та бойове застосування.
55. Тактика дій працівників поліції при виявленні гранатометів, боєприпасів до них або їх елементів.
56. Гранатомети: види та характеристики. Призначення і бойові властивості гранатометів ЗСУ та агресора.
57. Тактика дій працівників поліції при виявленні керованих та некерованих ракет або їх елементів.
58. Види та характеристики керованих та некерованих ракет. Призначення і бойові властивості ракет ЗСУ та агресора.
59. Тактика дій працівників поліції при виявленні саморобних вибухових пристроїв.
60. Заходи попереджувального характеру при виявленні предметів підозрілих на вибуховий пристрій.
61. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаного з використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують.
62. Саморобні вибухові пристрої. Їх призначення та застосування. Загальна будова СВП.

Перелік питань для підготовки до заліку (3 семестр)

63. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів.
64. Порядок виходу зі службового автомобіля (контроль, амуніція).
65. Способи та порядок наближення до зупиненого транспортного засобу.
66. Розташування поліцейських відносно зупиненого транспортного засобу.
67. Встановлення контакту з водієм зупиненого транспортного засобу та забезпечення прикриття дій контактуючого.
68. Тактика поліцейського під час перевірки документів у водія.
69. Вихід з контакту.
70. Особливості зупинки т/з правопорушника в умовах обмеженого освітлення (нічний час).
71. Система фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання (термінологічними поняттями, завданнями та функціями, технічними засобами).
72. Розуміння місця і ролі систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання.

73. Підготовка до проведення практичного заняття щодо питань організації реагування на події, пов'язані із загрозами незаконного заволодіння і використання радіоактивних джерел.

Перелік питань для підготовки до заліку (4 семестр)

74. Поняття, мету та завдання військової топографії.
75. Класифікацією карт
76. Загальні поняттями що таке карта, топокарта, топоплан, топосхема.
77. Номенклатуру топокарт, визначення номенклатури сусідніх листів карти.
78. Що таке координаційна кілометрова сітка, рельєф місцевості, види рельєфу, типи та форми рельєфу.
79. Види компасів та правила користування ними.
80. Поняття, мета та завдання інженерної підготовки;
81. Порядок ведення інженерного обладнання та маскуванню позицій;
82. Вимоги вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби;
83. Маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
84. Інженерні загородження, їх улаштування та подолання;
85. Правила дотримання мінної безпеки.
86. Класифікація та тактико-технічні характеристики безпілотних літальних апаратів вертолітного типу.
87. Основні напрями використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
88. Загальні відомості про авіаційну метеорологію.
89. Виконання польотного завдання (паралельне переміщення, переміщення по квадрату, боковий рух, переміщення по внутрішньому колу, переміщення по зовнішньому колу).
90. Виконання польоту за маршрутом.
91. Повернення БпЛА та посадка.
92. Зліт та посадка по глісаді.
93. Загальна характеристика систем радіозв'язку, які використовуються підрозділами Національної поліції України.
94. Призначення, види, технічні характеристики засобів радіозв'язку.
95. Правила радіообміну та способи організації радіозв'язку.
96. Найкращі європейські практики забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до скандинавської моделі забезпечення правопорядку.
97. Види нарядів, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.
98. Правові засади застосування сили.
99. Умови застосування фізичної сили.

- 100. Тактика застосування фізичної сили від неозброєного активного опору з боку правопорушника.
- 101. Тактика застосування фізичної сили від неозброєного агресивного опору з боку правопорушника.
- 102. Сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності.
- 103. Види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.
- 104. Тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів.
- 105. Види та порядок проведення поліцейських операцій.
- 106. Завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій.
- 107. Порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.
- 108. Найкращі європейські практики забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до скандинавської моделі забезпечення правопорядку.

Перелік питань для підготовки до заліку (5 семестр)

- 109. Загальні положення процедури ідентифікації вибухонебезпечних предметів .
- 110. Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
- 111. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмета.
- 112. Порядок проведення нетехнічного обстеження території, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами.
- 113. Порядок складання звітної документації за результатами проведення ідентифікації.
- 114. Яка безпечна відстань при здійсненні ідентифікації? .
- 115. З чого складається граната ?
- 116. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів
- 117. Класифікація ручних гранат
- 118. Загальні відомості про ручні гранати
- 119. Тактико-технічні характеристики ручних гранат.
- 120. Заходи безпеки при поводженні з гранатами .
- 121. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (ручна граната)
- 122. Порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
- 123. класифікацію наземних мін.
- 124. Правила поводження з вибухонебезпечними предметами (наземні міни).
- 125. Тактико-технічні характеристики наземних мін.
- 126. Класифікація авіаційних бомб та вибухників до них.
- 127. Заходи безпеки при поводженні з авіаційними бомбами

128. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (авіаційна бомба).
129. Що таке артилерійський снаряд?
130. Види арт снарядів .
131. З чого складається арт снаряд ?
132. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів
133. Характерні ознаки некерованої ракети?
134. Види некерованих ракет.
135. Основні частини некерованої ракети ?
136. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів
137. Що таке касетні елементи?
138. Різновиди касетних елементів .
139. Призначення касетних елементів ?
140. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів
141. Загальні відомості та основні елементи саморобних вибухових пристроїв.
142. Ідентифікація саморобних вибухових пристроїв.
143. Заходи безпеки при поводженні з саморобними вибуховими пристроями.
144. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (СВП)
145. Першочергові дії поліцейського під час отримання повідомлення про виявлення ВНП?
146. Дії чергового відділу поліції при отримання повідомлення про виявлення ВНП .
147. Яка мінімальна безпечна відстань при виявленні ВНП?
148. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Перелік питань для підготовки до заліку (6 семестр)

149. Основні цілі ТССС.
150. Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність з ТЕСС.
151. Медичне спорядження.
152. Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC).
153. «Зонування» надання невідкладної допомоги постраждалому (червона, жовта, зелена зона).
154. Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона») і тактика роботи по наданню домедичної допомоги пораненому.
155. Пріоритети надання допомоги в «червоній» зоні.
156. Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах.
157. Поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

158. Поняття «зона непрямой загрози», «зона евакуації».
159. Поняття анатомії та фізіології, основні системи, що забезпечують життєдіяльність організму.
160. Алгоритм проведення первинного огляду постраждалого.
161. Алгоритм перевірки життєвих показників постраждалого, що знаходиться в безпечному стабільному боковому положенні.
162. Які є види пневмотораксу?
163. Ознаки пневмотораксу?
164. Як правильно накладати спеціальну оклюзійну пов'язку?
165. З якою частотою необхідно проводити повторний огляд потерпілого, для чого?
166. Місця на тілі постраждалого для застосування декомпресійної голки?
167. Що таке закритий пневмоторакс?
168. Що таке відкритий пневмоторакс?
169. Що таке напружений (клапанний) пневмоторакс?
170. Що таке флотуючий пневмоторакс?
171. Алгоритм надання домедичної допомоги при проникаючому пошкодженні грудної клітки?
172. Допомога при відкритому пневмотораксу в разі відсутності оклюзійної пов'язки?
173. Алгоритм надання допомоги постраждалому з відкритим пневмотораксом та наявністю стороннього предмету в рані?
174. Чи можна виймати сторонній предмет з грудної клітини, чи є виключення?
175. Поняття шоківих станів. Розпізнавання шоку.
176. Травма тазу та її візуальні чинники. Огляд рухливості тазу та техніки стабілізації постраждалого з травмою тазу.
177. Оцінку рівня свідомості з використанням шкали AVPU.
178. Контроль кровотеч під час TFC.
179. Бандаж.
180. Тампонада.
181. Оцінку пульсу як критерію шоківих стану.
182. Основи десмургії.
183. Як визначити місце для перевірки пульсу в паховій зоні?
184. Як визначити місце для перевірки пульсу в зоні гомілки?
185. Чи можна давити на кості тазу, під час перевірки на наявність травми методом «розкрити книжку»?
186. Чи можна працівнику поліції дотягувати раніше накладений турнікет при виявленні «послаблення» турнікету через що виникла кровотеча?
187. Чи можна працівнику поліції попускати раніше накладений турнікет (робити конверсію)?
188. Чи потрібно перевіряти реакцією на біль, якщо поранений знаходиться при «ясному розумі» або реагує на голосові команди?
189. Поняття, мета та завдання роботи малих груп.
190. Типи маскування шкіри, одяг, зброї, та обладнання.

191. Невербальна комунікація (сигнали жестів).
192. Техніка маневрування малих груп на відкритій місцевості.
193. Облаштування бойових позицій.
194. Встановлення зв'язку на місцях дислокацій.
195. Методика пересування малими групами;
196. Бойові порядки малих груп;
197. Алгоритм дій малих груп. Подолання зон небезпеки;
198. Алгоритм дій малих груп по виходу із засідки;
199. Поняття, мету та завдання роботи поліцейських під час виявлення правопорушень.
200. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні адміністративного правопорушення.
201. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.
202. Переслідування правопорушника по гарячих слідах.
203. Затримання правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії.
204. Затримання правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії.
205. Особливості затримання іноземців.
206. Особливості проведення поверхневої перевірки та огляду затриманого.
207. Методи та правила доставляння підозрюваного.
208. Правові підстави поверхневої перевірки?
209. Відповідно до якого нормативно-правового документа при виявленні, в ході поверхневої перевірки, будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд?
210. Коли працівник поліції може здійснювати обшук особи і на підставі яких нормативно-правових документів?
211. На який час надягаються кайданки?
212. В якому положенні мають бути руки затриманого, коли йому надягають металеві кайданки?
213. При надяганні пластикових кайданків в якому положенні мають бути руки?
214. За наявності яких підстав працівник поліції має право затримувати особу як підозрювану в скоєнні злочину?

Перелік питань для підготовки до заліку (7 семестр)

215. Поняття, мету та завдання моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу.
216. Поняття та види поліцейських заходів.
217. Основні принципи застосування континууму сили.
218. Перелік та визначення видів заходів примусу.
219. Умови та межі застосування поліцейських заходів примусу.
220. Перелік, групи, види спеціальних засобів та їх характеристика.

221. Правові підстави застосування вогнепальної зброї.
222. Які види поліцейських заходів перелічені в ЗУ «Про Національну поліцію».
223. Що є метою застосування поліцейськими примусових заходів.
224. Основні принципи застосування континууму сили.
225. Ознаки пасивного опору правопорушника.
226. Чим характеризується активний опір правопорушника.
227. Якими ознаками характеризується агресивний опір.
228. Об'єктивно виправдана сила – це...
229. Види примусових поліцейських заходів.
230. Хто обирає та приймає рішення про застосування поліцейського примусового заходу.
231. Як здійснюється попередження про застосування заходів примусу
232. До яких категорій осіб заборонено застосовувати заходи примусу
233. Де і за яких обставин поліцейський може застосовувати фізичну силу
234. На які групи поділяються спеціальні засоби
235. Де, коли й за яких обставин застосовуються гумові та пластикові кийки
236. Проти кого та за яких обставин застосовуються електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії
237. Які бувають засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо) та які обмеження їх застосування
238. Яке призначення засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії
239. За яких обставин застосовуються засоби примусової зупинки транспорту
240. Де і коли недозволено застосовувати засоби примусової зупинки транспорту
241. За яких обставин застосовуються спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби
242. Для чого та у яких видах службової діяльності використовуються службові собаки та службові коні
243. Де і коли застосовуються пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії
244. За яких обставин застосовуються пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень
245. Які умови та межі застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії
246. Проти кого, де і за яких обставин заборонено застосування вогнепальної зброї
247. Коли застосовується зброя без попередження
248. За яких умов поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання?
249. За яких обставин вважається неправомірне застосування вогнепальної зброї
250. Коли настає кримінальна відповідальність за неправомірне застосування поліцейських заходів впливу
251. Умови та межі необхідної оборони особи

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: <https://ips.ligazakon.net>.
3. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
8. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
9. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ МВС України № 754 від 06.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE31108?an=1>
10. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
11. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

Допоміжна

12. Аносенков А., Мукоїда Р. Впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів в аспекті вдосконалення національного законодавства. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 3. С. 138-143.
13. Бойко О.І. Стан правового регулювання надання домедичної допомоги поліцейськими в Україні. *Науковий вісник Ужгородського*

- національного університету. Серія: Право. № 68 (2021). С. 137-141. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.68.22//.
14. Ганненко С. О. Проблемні питання реалізації заходів протимінної діяльності України під час ведення бойових дій. *Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація*. 2020. Т. 4. № 1. С. 25–30. <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>.
 15. Давигора, Ю. І. (2020). Тактична підготовка правоохоронців у контексті нової концепції діяльності Національної поліції України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (7(127)), 56-62.
 16. Дідур О. Л., Шевенко М. С. Міні. посібник військовослужбовцю ЗСУ, НГУ, ТрО УКРАЇНИ. 2-е видання. Доповнене та розширене. URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf)
 17. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Давигора Ю.І., Молотай В.А., Коломієць О.В., Демченко Ю.В., Кудлай А.О. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2020. 156 с.
 18. Довідник поліцейського: Лимарь М.В., Корженко О.М., Бахчеван Є.Ф. - Одеса: ВВП УКЗ ГУНП в Одеській області, 2018. 148с.
 19. Довідник поліцейського: Чернявський С.С., Левченко К.Б. - Харків: «Фоліо», 2018. 347 с.
 20. ДСТУ-П 8820:2018. Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Київ: ДП “УкрНДНЦ”, 2019. 83 с.
 21. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. *Військова кібернетика та системний аналіз*. 2022. № 1(43). С. 13–18. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-43-1-13-18>.
 22. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В., Мацько О. Й. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2021. № 3(44). С. 154–158. <https://doi.org/10.30748/nitps.2021.44.18>.
 23. Методичний посібник “інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами рф або нзф на сході України” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)) URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf)
 24. Мирошніченко В. О., Прокопов С. О., Рижков Е. В. М 64 Впровадження сучасних систем цифрового радіозв’язку у підрозділах Національної поліції : наук.-практ. рекомендації / В. О. Мирошніченко, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Дніпро, 2021. 28 с.
 25. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 480 с.
 26. Основи топографії для працівників правоохоронних органів: навчальний посібник / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Землянський І.Ю., Дулгер В.В., Бахчеван Є.Ф. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. 198 с.

27. Особиста безпека працівників правоохоронних органів, залучених до патрулювання : навчальний посібник / С.М. Банах, Ю.Р. Йосипів, М.Д. Курляк, В.М. Синенський та ін. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 272 с.

28. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. 52 с.

29. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

30. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

31. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.

32. Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони. [СП 4-00(35)01.01] / В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, О.М. Іванько, Т.М. Остащенко, А.М. Галушка, С.В. Халік, С.А. Солдатов, О.В. Щербина. К., 2021. 30 с.

33. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

34. Тактична екстрена домедична підготовка для поліцейських: відеопосібник / В.Я. Покайчук, О. А. Никифорова, О.О. Мислива, С.А. Миронюк; ДДУВС. Дніпро : ДДУВС, 2020. DVD-ROM : 2 008 025 161 Мб. Назва з тит. екрану.

35. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шищук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. – Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. 176 с.

36. Технічні засоби для розгортання етапів медичної евакуації : навчальний посібник / за редакцією професора Шматенка О.П. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 390 с.

37. Туз Н.Д. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична.* - 2018. - Вип. 3. - С. 202-210.

38. Туз Н.Д., Московчук М.О. Управління силами поліції під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки // *Право і суспільство.* – 2019, № 2. – С. 180-186.

39. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика.* 2021. № 1(1). С. 123 - 131.

40. Чмелюк В.В., Грищук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

12. Інформаційні ресурси

Найменування органу виконавчої влади	Адреса офіційного веб-сайту органу виконавчої влади
Адміністрація Державної прикордонної служби України	http://dpsu.gov.ua
Міністерство юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Державна інспекція ядерного регулювання України	http://www.snrc.gov.ua
Державна служба України з надзвичайних ситуацій	http://www.mns.gov.ua
Міністерство освіти і науки України	http://www.mon.gov.ua
Міністерство оборони України	http://www.mil.gov.ua
Міністерство внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України	http://dstszi.kmu.gov.ua

13. Засоби діагностики результатів навчання

Засоби діагностики успішності навчання з навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» може включати:

- контрольні питання до семінарських/практичних занять;
- комплект тестових контрольних робіт;
- комплект індивідуальних завдань;
- перелік питань до заліку/екзамену.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ/СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 262 «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Тема № 2 Тактика комунікації поліцейського.

Практичне заняття - 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок спілкування поліцейських з особами;
- здійснення вербального самозахисту

Вміти:

- контролювати ситуацію і людей без ескалації конфлікту та досягати максимальної ефективності у спілкуванні з мінімальним ризиком для поліцейського

Питання до практичного заняття

1. Вербальна самооборона. Позитивний контакт, активне слухання, взаємодія з «проблемними людьми». Реагування на вербальні образи, розмовний етикет. Вміння контролювати ситуацію без ескалації конфлікту. Досягнення максимальної ефективності з мінімальним ризиком для поліцейського.

2. Тактична комунікація. Теорія тактичної комунікації. Розташування у просторі. Поза. Спостереження. Слухання. Реагування на суб'єкта. Постановка запитань. Реагування на поведінку.

3. Тактика комунікації з людьми, які мають психічні захворювання, психічні розлади. Тактика комунікації з особами з явними ознаками обмежених можливостей. Фактори та ознаки які впливають на вибір алгоритму спілкування.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати порядок спілкування поліцейських з особами; здійснення вербального самозахисту. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти контролювати ситуацію і людей без ескалації конфлікту та досягати максимальної ефективності у спілкуванні з мінімальним ризиком для поліцейського.

Рекомендована література **Основні літературні джерела**

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакар, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А.Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А.Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.
6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

Тема № 3 Контакт та прикриття.

Практичне заняття - 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- індивідуальні ролі та обов'язки офіцера, який здійснює контакт,
- індивідуальні ролі та обов'язки офіцера, який забезпечує прикриття;
- розподілення ролей між офіцером, який здійснює контакт, та офіцером, який забезпечує прикриття.

Вміти:

- використовувати тактичні розташування «Г», «Л»
- використовувати принцип контакт та прикриття.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій поліцейського, який здійснює контакт.
2. Тактика дій поліцейського, який здійснює прикриття.
3. Принцип «присутність сили».
4. Розміщення поліцейських відносно особи (групи осіб).
5. Переміщення та взаємодія поліцейських під час контакту з особою (групою осіб).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки офіцера, який здійснює контакт, та офіцера, який забезпечує прикриття; розподілення ролей між офіцером, який здійснює контакт, та офіцером, який забезпечує прикриття. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти використовувати тактичні розташування «Г», «Л» та розуміти сутність використання принципу контакт та прикриття.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвівДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с.

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та

підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 4. Основи тактики патрулювання

Практичне заняття - 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- основні компоненти однострою поліцейського;
- способи координації дій з напарником, командиром тощо;
- форми та способи патрулювання;
- алгоритм дій поліцейського на місці події.

Вміти:

- професійно грамотно приймати рішення на місці події;
- забезпечувати особисту безпеку під час перевезення затриманого.

Питання до практичного заняття

1. Підготовка до патрулювання (однострій патрульного, спорядження, зброя, спеціальні засоби та ін.).
2. Координація дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку).
3. Основні форми патрулювання.
4. Реагування на повідомлення.
5. Тактика та особливості проведення патрулювання під час стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.
6. Особливості організації зв'язку під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань в умовах воєнного стану.
7. Обов'язки патрульного по прибуттю на місце події.
8. Першочергові дії на місці події.
9. Дії патрульного при виявленні правопорушника на місці вчинення події.
10. Доставлення затриманого.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично.

Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Рекомендована література **Основні літературні джерела**

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакар, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвівДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мініюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом

Практичне заняття № 1-2 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським;
- порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов
- індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення поверхневої перевірки.

Вміти:

- проводити поверхневу перевірку і огляд за різних умов та різних рівнів небезпеки;

Питання до практичного заняття

1. Правові підстави проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським.
2. Тактичні засади проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським.
3. Порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов.
4. Тактичні засади проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних рівнів небезпеки.
5. Забезпечення особистої безпеки під час проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення поверхневої перевірки. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти проводити поверхневу перевірку і огляд за різних умов та різних рівнів небезпеки.

Питання для контролю знань

1. Поверхнева перевірка та надягання кайданок у різних положеннях.
2. Види поверхневої перевірки та особливості її проведення.
3. Заходи особистої безпеки під час проведення поверхневої перевірки.

Теми доповідей

1. Правові підстави проведення поверхневої перевірки поліцейським;

2. Порядок проведення поверхневої перевірки поліцейським;
3. Тактичні засади проведення поверхневої перевірки поліцейським.

Практичне заняття № 3-6 – 8 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок огляду кайданок
- правові підстави застосування кайданок;
- порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов
- індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення одягання/зняття кайданків з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- проводити одягання/зняття кайданків за різних умов та різних рівнів небезпеки;
- здійснювати конвоювання затриманої особи;
- здійснювати передачу затриманої особи іншому наряду.

Питання до практичного заняття

1. Порядок огляду кайданок.
2. Порядок одягання кайданок в положенні стоячи руки за спиною.
3. Тактичні основи одягання кайданок в положенні стоячи без упору та з упором.
4. Порядок одягання кайданок в положенні стоячи біля стіни руки за спиною.
5. Порядок одягання кайданок в положенні стоячи руки за головою.
6. Тактичні основи одягання кайданок в положенні стоячи на колінах без упору та з упором.
7. Тактика одягання кайданок в положенні стоячи на колінах, руки підозрюваної особи за спиною.
8. Тактика одягання кайданок в положенні стоячи на колінах, руки підозрюваної особи за головою.
9. Тактичні основи одягання кайданок в положенні лежачі на землі.
10. Тактичні особливості больового контролю під час одягання кайданок.
11. Тактика переведення суб'єкта правопорушення в положення для конвоювання.
12. Передача затриманого іншому наряду.
13. Правила зняття кайданок.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає

вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення одягання/зняття кайданків з врахуванням принципу контакт-прикриття, використовуючи вербальні команди, приводити суб'єкта правопорушення в положення стоячи на колінах та в положення для конвоювання. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти проводити одягання/зняття кайданків за різних умов та різних рівнів небезпеки, здійснювати конвоювання затриманої особи та передачу іншому наряду

Питання для контролю знань

1. Будова та призначення кайданок.
2. Техніка діставання кайданок, їх хват.
3. Способи та техніки надавання кайданок.
4. Заходи особистої безпеки під час надягання кайданок.
5. Тактика використання інших засобів обмеження рухомості.

Практичне заняття № 7-8 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави зупинки транспортних засобів;
- індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим;
- наближатися до зупиненого транспортного засобу;
- візуально перевіряти салон автомобіля;
- вибирати схеми розташування;
- встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу;
- забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання до практичного заняття

1. Правові підстави зупинення поліцейськими транспортних засобів
2. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, використовуючи теоретичні знання з правових підстав зупинення поліцейськими транспортних засобів відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття. В результаті

вивчення питань теми ЗВО повинні вміти встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим; наближатися до зупиненого транспортного засобу; візуально перевіряти салон автомобіля; вибирати схеми розташування; встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу; забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання для контролю знань

1. Підготовка до зупинки транспортного засобу (підстави зупинки).
2. Дії поліцейського під час зупинки транспортного засобу.
3. Дії поліцейського після зупинки транспортного засобу.
4. Заходи особистої безпеки.

Практичне заняття № 9-10 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- схеми та техніки пересування;
- способи блокування будівлі/приміщення;
- способи блокування вулиці/площі;
- способи блокування автомобілю;

Вміти:

- працювати в команді;
- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при пересуванні у складі підрозділу;
- пересуватися біля будівель та в середині приміщень.

Питання до практичного заняття

1. Комунікація в підрозділі при зовнішньому та внутрішньому огляді будівлі
2. Схеми пересування (фактори, що впливають на вибір схеми пересування та принципи обрання схеми)
3. Техніки пересування (пересування поодинці, пересування групами, пересування під прикриттям).
4. Підхід до будівлі (огляд вікон та дверей). Пересування біля будівель.
5. Блокування злочинця (блокування будівлі/приміщення, блокування вулиці/площі, блокування автомобілю).
6. Відпрацювання кутів та дверних отворів.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати роботу в невеликих підрозділах з поданням команд старшим підрозділу. В результаті

вивчення питань теми ЗВО повинні вміти працювати в команді, демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при пересуванні у складі підрозділу; пересуватися біля будівель та в середині приміщень.

Питання для контролю знань

1. Складові готовності до зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі.
2. Тактика пересування малих груп.
3. Підхід до та пересування біля будівель.
4. Огляд вікон, дверей та інших отворів.
5. Вхід до будівлі.
6. Відпрацювання кутів та отворів.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.
2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ДДУВС, 2019. – 68 с.
4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.
5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.
2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрий В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21
3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.
5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 120с.
6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.
7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.
8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.
9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.
6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили

Практичне заняття № 1-2 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою);
- умови та порядок застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги;
- одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються;
- перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню;
- демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час неозброєного агресивного супротиву.

Питання до практичного заняття

1. Тактика застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).
2. Заходи особистої безпеки під час застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати швидке, тактично грамотне захоплення руки суб'єкта, який підлягає фізичному контролю; перехід в позицію переваги під час виконання тактичних прийомів, спрямованих на здійснення фізичного контролю суб'єкта; роботу починаючи з вербальних команд, демонструючи тактичні прийоми самозахисту під час неозброєного нападу на поліцейського із застосуванням фізичної сили. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги; одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються; перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню; демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час неозброєного агресивного супротиву.

Практичне заняття № 3-4 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування спеціальних засобів.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні засобів сльозогінної та дратівливої дії;
- застосовувати гумовий/пластиковий кийок.

Питання до практичного заняття

1. Тактика застосування спеціальних засобів.
2. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії.
3. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника.
4. Дістання гумового/пластикового кийка із поясної системи.
5. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.
6. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідні документи. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

Практичне заняття № 5 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування вогнепальної зброї.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні вогнепальної зброї;

- демонструвати тактику самозахисту від спроб особи заволодіти вогнепальною зброєю.

Питання до практичного заняття

1. Демонстрація вогнепальної зброї.
2. Тактичні засади застосування вогнепальної зброї на ураження.
3. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, з врахуванням правових підстав відпрацювати порядок застосування вогнепальної зброї та вміння своєчасно реагувати на спроби заволодіння правопорушником вогнепальною зброєю. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні вогнепальної зброї та тактику самозахисту від спроб особи заволодіти вогнепальною зброєю.

Практичне заняття № 6-7 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави переслідування та зупинення поліцейськими транспортних засобів;
- правові підстави примусового усунення від керування транспортним засобом.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» силового затримання правопорушників, які знаходяться в транспортному засобі (через відкриті двері, через відкрите вікно).

Питання до практичного заняття

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів:
 - 1.1. тактика переслідування поліцейськими транспортних засобів;
 - 1.2. блокування траєкторії руху транспортних засобів;
 - 1.3. наближення до зупиненого транспортного засобу, встановлення контакту з підозрілими особами;
 - 1.4. забезпечення прикриття під час зупинення транспортних засобів при середньому рівні загрози;
2. Обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю
3. Правові підстави примусового усунення від керування

транспортним засобом

4. Тактичні засади силового затримання поліцейськими правопорушника, який знаходиться в транспортному засобі:

- силове затримання через відкрите вікно;
- силове затримання через відкриті двері.

5. Забезпечення поліцейськими особистої безпеки під час примусового усунення від керування транспортним засобом

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, з врахуванням правових підстав відпрацювати порядок застосування вогнепальної зброї та вміння своєчасно реагувати на спроби заволодіння правопорушником вогнепальною зброєю. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» силового затримання правопорушників, які знаходяться в транспортному засобі (через відкриті двері, через відкрите вікно).

Питання для контролю знань

1. Тактика застосування спеціальних засобів.
2. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії.
3. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника.
4. Діставання гумового/пластикового кийка із поясної системи.
5. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.
6. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції.
7. Умови та межі застосування вогнепальної зброї.
8. Демонстрація вогнепальної зброї.
9. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника.
10. Зупинення ТЗ в різних ситуаціях при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника

Рекомендована література

Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакаръ, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А.Сягровець, Ю.І.Давигора, Є.В.Гузенко, О.В.Білоус, Ю.В.Демченко, С.В.Лук'янов, Д.М.Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А.Сягровець, О.В.Хуторянський, Є.В.Гузенко, О.В.Білоус, Ю.В.Демченко, Ю.М.Єременко, С.В.Лук'янов, С.В.Прокопович, Д.М.Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О.Заросило, А.М.Кислий, Є.В.Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О.Заросила, А.М.Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О.Заросило, А.М.Кислий, Є.В.Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О.Заросила, А.М.Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.
6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
7. Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА № 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- фізико-хімічні властивості вибухових речовин;
- способи маскування вибухових пристроїв під різні речі;
- алгоритм дій поліцейського при виявленні вибухонебезпечних предметів під час виконання службових обов'язків;
- рекомендації при виявленні вибухових пристроїв та речовин під час проведення превентивних поліцейських заходів;
- дії під час виявлення зброї та вибухових пристроїв у громадському місці чи приміщенні;
- алгоритм дій при виявленні зброї та вибухових пристроїв під час перевірки транспортних засобів;
- тактико-технічні характеристики військових та саморобних вибухових пристроїв;

Вміти:

- ідентифікувати вибухонебезпечний предмет чи пристрій;
- реагувати на заяви та повідомлення про виявлення вибухонебезпечного предмета;

Питання до практичного заняття

1. Основні терміни, які вживаються при вивченні теми.

Вибухові матеріали, вибуховий, вибухові роботи, спеціальні вибухотехнічні роботи, ініціюючі вибухові речовини, *гримуча ртуть*, *азид свинцю*, ТНРС (тенерес), бризантні вибухові речовини, тетрил, гексоген, ТЕН, тротил (*тринітротолуол тол*, *ТНТ*), металеві вибухові речовини, порохи.

2. Класифікація вибухових пристроїв.

Військово-бойові припаси, піротехнічні засоби, саморобні вибухові пристрої.

3. Рекомендації при виявленні вибухонебезпечних предметів під час виконання поліцейськими службових обов'язків в різних ситуаціях:

- при перевірці документів.
- під час огляду транспортного засобу.
- звернення громадян з інформацією про виявлення вибухового пристрою.

4. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. Ознайомитись зі змістом **ситуаційного завдання № 1** проаналізувати та надати відповіді, щодо візуальних ознак, які підтверджують факт закладеного вибухового пристрою. Обґрунтувати відповідь. Перелік посадових осіб, яким необхідно доповісти про виявлення закладеного вибухового пристрою, та які заходи слід вжити для забезпечення безпеки поліцейських та громадян? Вказати можливі ризики.

3. Ознайомитись із змістом **ситуаційного завдання № 2**, вказати на особливості проведення огляду транспортного засобу та алгоритм дій поліцейських в разі виявлення вибухонебезпечних предметів.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

До оперативного чергового відділу Національної поліції України надійшла оперативна інформація про підозрілу валізу, яка залишена без нагляду і протягом кількох годин стоїть у районному поштовому відділенні. До місця події було направлено наряд поліції, який виявив валізу у кутку операційної зали пошти.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Під час зупинки транспортного засобу для перевірки документів, водій автомобіля Тойота вів себе знервовано. Нарядом поліції було прийнято рішення здійснити огляд автомобіля. Під час огляду в багажнику автомобіля було виявлено предмет схожий на гранату.

Питання для контролю знань

1. Поняття вибуху?
2. Види вибухів?
3. Вибухові речовини?
4. Способи ініціації вибуху?
5. Фактори вибуху?
6. Травми, які отримують під час вибуху?
7. Основні способи та засоби захисту від вибуху?
8. Дії працівників поліції при виявленні запаху побутового газу?
9. Візуальні ознаки вибухонебезпечних предметів та пристроїв?
10. Профілактичний огляд місць можливого закладання вибухівки?

Теми доповідей

1. Дії при отриманні анонімного повідомлення про загрозу вибуху.
2. Варіанти маскування вибухових пристроїв під різні речі.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакаръ, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ОДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мініст. України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.

Практичне заняття № 1 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
- тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
- зупинка групи, вихід з контакту.
- блокування правопорушника.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;

- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил

документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;

- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;

- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій під час зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі.
2. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
3. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
4. Способи комунікація між поліцейськими.
5. Тактика роботи у невеликих групах.
6. Способи контактування між групами.
7. Схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
8. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
9. Тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
10. Зупинка групи, вихід з контакту.
11. Блокування правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідний документ. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання

кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли група буде знаходитися біля приміщення для пошуку. Слід виключити будь-який штурм, і спілкуватися доведеться шляхом жестів. Командир повинен вміти пояснити групі мовою жестів:

1. Відомості про підозрюваних (кількість, склад, місцезнаходження у приміщенні, озброєння).

2. Відомості про можливих заручників наявність зброї (де знаходяться, живий, поранений або вбитий, чоловік, жінка, дитина).

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.

2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.

3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.

4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.

5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.

6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.

7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.

8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.

9. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.

10. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.

11. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.

12. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.

13. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.

Теми доповідей

1. Тактика дій під час зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі.

2. Блокування правопорушника.

Практичне заняття № 2-3 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.

- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів
- відпрацювання дверних отворів.
- відпрацювання вікон.
- способи входу до будівлі.
- порядок переміщення в будівлі.
- огляд меблів.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;

- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;

- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;

- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів.
5. Відпрацювання дверних отворів.

6. Відпрацювання вікон.
7. Способи входу до будівлі.
8. Порядок переміщення в будівлі.
9. Огляд меблів.
10. Тактика роботи у невеликих групах.
11. Способи контактування між групами.
12. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідні документи. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде наблизитися до приміщення, оглянути кімнати та меблі, які в ній знаходяться. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на проходження та відпрацювання кутів та отворів, а також вхід до приміщення та огляд меблів з метою пошуку правопорушника.

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.
2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.
6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.

7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.

8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.

9. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.

10. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.

11. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.

12. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.

13. Показати вивід правопорушника з приміщення.

14. Відпрацювання дверей (отворів) поліцейським при вході в кімнату чи приміщення.

15. Порядок огляду вікон поліцейським при підході до будівлі.

16. Огляд кімнат та приміщення поліцейським на виявлення злочинця.

17. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.

18. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.

19. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.

20. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «хрест навхрест».

21. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «кутом».

22. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «гачком».

23. Показати як відпрацьовуються кути та дверні отвори.

Теми доповідей

1. Відпрацювання кутів та отворів.

2. Вхід до приміщення та огляд меблів.

Практичне заняття № 4 – 2 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів та дверних отворів.
- порядок переміщення в будівлі.
- вхід у коридор.
- пересування по коридорах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;

- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;
- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;
- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;
- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;
- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;
- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів та дверних отворів.
5. Порядок переміщення в будівлі.
6. Вхід у коридор.
7. Пересування по коридорах.
8. Тактика роботи у невеликих групах.
9. Способи контактування між групами.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде увійти до будівлі та пройти різні види коридорів. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на проходження та відпрацювання коридорів метою пошуку правопорушника.

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
2. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
3. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
4. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
5. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
6. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
7. Показати вивід правопорушника з приміщення.
8. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
9. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
10. Показати способи входу до коридорів.
11. Показати способи проходження коридорів.
12. Показати способи проходження коридорів двома поліцейськими, якщо особа чинить озброєний опір.

Теми доповідей

1. Вхід у коридор. Пересування по коридорах.

Практичне заняття № 5— 2 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- вхід на сходи.
- пересування по міжповерхових сходах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;
- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил

документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;

- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;

- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Вхід на сходи.
5. Пересування по міжповерхових сходах.
6. Тактика роботи у невеликих групах.
7. Способи контактування між групами.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде увійти та пройти міжповерхові сходи. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на проходження та відпрацювання міжповерхових сходів з метою пошуку правопорушника.

Питання для контролю знань

1. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
2. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
3. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
4. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
5. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.
6. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
7. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
8. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
9. Показати вивід правопорушника з приміщення.
10. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
11. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
12. Показати способи входу на сходи.
13. Показати способи проходження сходів.

Теми доповідей

1. Вхід на сходи. Пересування по сходах.

Практичне заняття № 6— 2 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів та дверних отворів.
- способи входу до будівлі.
- порядок переміщення в будівлі.
- пересування по коридорах.
- пересування по міжповерхових сходах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.

- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
- тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
- зупинка групи, вихід з контакту.
- «активний стрілець».
- затримання/знешкодження правопорушника.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;
- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;
- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;
- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;
- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;
- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;
- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;
- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів та дверних отворів.
5. Способи входу до будівлі.
6. Порядок переміщення в будівлі.
7. Пересування по коридорах.
8. Пересування по міжповерхових сходах.
9. Тактика роботи у невеликих групах.
10. Способи контактування між групами.
11. Схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
12. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.

13. Тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
14. Зупинка групи, вихід з контакту.
15. «Активний стрілець».
16. Затримання/знешкодження правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде провести зовнішній та внутрішній огляд (обшук) будівлі, відпрацювати кути та отвори, увійти до приміщення, оглянути меблі, відпрацювати коридори та відпрацювати сходи за умови наявності «активного стрільця». Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на роботу групи з метою затримання або знешкодження «активного стрільця».

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.
2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.
6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.

9. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.

10. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
11. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
12. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
13. Показати вивід правопорушника з приміщення.
14. Відпрацювання дверей (отворів) поліцейським при вході в кімнату чи приміщення.
15. Порядок огляду вікон поліцейським при підході до будівлі.
16. Огляд кімнат та приміщення поліцейським на виявлення злочинця.
17. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
18. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
19. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.
20. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «хрест навхрест».
21. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «кутом».
22. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «гачком».
23. Показати спосіб підходу до будівлі «діагональ».
24. Показати як відпрацьовуються кути та дверні отвори.
25. Показати способи проходження коридорів двома поліцейськими, якщо особа чинить озброєний опір.
26. Дати визначення поняття «активний стрілець».
27. Показати способи затримання/знешкодження правопорушника.

Теми доповідей

1. «Активний стрілець».
2. Затримання/знешкодження правопорушника.

Практичне заняття № 7-8 – 4 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів та дверних отворів.
- способи входу до будівлі.
- порядок переміщення в будівлі.
- пересування по коридорах.
- пересування по міжповерхових сходах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
- тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
- зупинка групи, вихід з контакту.

- «активний стрілець».
- Затримання/знешкодження правопорушника.
- тактику зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;
- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;
- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;
- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;
- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;
- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;
- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;
- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів та дверних отворів.
5. Способи входу до будівлі.
6. Порядок переміщення в будівлі.
7. Пересування по коридорах.
8. Пересування по міжповерхових сходах.
9. Тактика роботи у невеликих групах.
10. Способи контактування між групами.
11. Схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
12. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
13. Тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.

14. Зупинка групи, вихід з контакту.

15. Тактика зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде провести зовнішній та внутрішній огляд (обшук) будівлі, відпрацювати кути та отвори, увійти до приміщення, оглянути меблі, відпрацювати коридори та відпрацювати сходи під час проведення стабілізаційних заходів. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на роботу групи, яка стосується зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.

2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.

3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.

4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.

5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.

6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.

7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.

8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.

9. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.

10. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.

11. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
12. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
13. Показати вивід правопорушника з приміщення.
14. Відпрацювання дверей (отворів) поліцейським при вході в кімнату чи приміщення.
15. Порядок огляду вікон поліцейським при підході до будівлі.
16. Огляд кімнат та приміщення поліцейським на виявлення злочинця.
17. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
18. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
19. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.
20. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «хрест навхрест».
21. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «кутом».
22. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «гачком».
23. Показати спосіб підходу до будівлі «діагональ».
24. Показати як відпрацьовуються кути та дверні отвори.
25. Показати способи проходження коридорів двома поліцейськими, якщо особа чинить озброєний опір.
26. Показати тактику зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Теми доповідей

1. Тактика зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Практичне заняття № 9 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.

- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Підготовка до зупинки транспортного засобу.
2. Зупинка ТЗ з високим рівнем ризику.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого та другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій, щодо підготовки до зупинення та безпосередньої зупинки ТЗ з високим рівнем ризику на підставі інформації (або в обстановці, яка склалась під час несення служби), що свідчить про причетність водія або пасажирів ТЗ до вчинення кримінального правопорушення (або за наявності іншого індикатора високого рівня ризику).

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Під час несення служби, у зимову пору року, наряд патрульної поліції отримав інформацію від оперативного чергового щодо незаконного заволодіння транспортним засобом та виявили вказаний автомобіль поблизу гаражного кооперативу. За допомогою спеціальних світлових і звукових пристроїв поліцейські зупинили автомобіль у гаражному кооперативі. Вийшовши з транспортного засобу водій почав погрожувати предметом, за зовнішніми ознаками схожим на холодну зброю (ніж).

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 10 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Розташування поліцейських ТЗ після переслідування ТЗ правопорушника з високим рівнем ризику.
2. Обов'язки основного, допоміжних і додаткових підрозділів.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій, щодо розташування поліцейських ТЗ після переслідування ТЗ правопорушника з високим рівнем ризику, при скоєнні правопорушником тяжкого злочину або якщо зростає ризик для офіцерів патрульної служби і громадян.

Під час опанування **другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій, що включають в себе **обов'язки основного підрозділу, лівого підрозділу прикриття, правого підрозділу прикриття**

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Під час руху за маршрутом патрулювання наряд патрульної поліції отримав оперативне інформування про скоєння розбійного нападу на відділення «Приватбанку» по вул. Соборній, 20. Зловмисники погрожуючи вогнепальною зброєю заволоділи валютними цінностями і зникли на автомобілі РЕНО МЕГАН чорного кольору д.н.з. АА 4848 СТ. Реагуючи на оперативне інформування наряд патрульної поліції, біля будинку 187 по вул. Соборній зупинив транспортний засіб РЕНО МЕГАН чорного кольору д.н.з. АА 4848 СТ (у тупику – ремонт дороги), заблокувавши водієві можливість виконання маневру. Варіації: Після затримання водія статист (журналіст) з камерою намагається взяти інтерв'ю у затриманого (або поліцейського). Ті ж самі дії статист намагається виконати після затримання пасажирів.

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 11 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях

- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.

- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Затримання правопорушника або правопорушників.
2. Огляд зупиненого ТЗ.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування першого питання здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій затримання правопорушника або правопорушників на ТЗ

Під час опанування другого питання здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій огляду зупиненого ТЗ

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 12 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної

допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій поліцейських при виявленні небезпечних предметів в салоні зупиненого ТЗ.
2. Тактика дій поліцейських при спробі водія та/або пасажирів застосувати небезпечні предмети.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій поліцейських при виявленні небезпечних предметів в салоні зупиненого ТЗ, а також в обставинах, що склалися, та які не дозволяють провести затримання злочинця і є безпосередня загроза безпеці сторонніх громадян чи поліцейським.

Під час опанування **другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій поліцейських при спробі водія та/або пасажирів застосувати небезпечні предмети, а також при виникненні неочікуваних ситуацій активної протидії громадян, наприклад: чинення опору на законну вимогу поліцейського дотримання публічного порядку, під час проведення поверхневої перевірки, перевірки документів особи; напад на поліцейських під час конвоювання чи перевезення засуджених, затриманих тощо. Розібрати причини таких небезпечних ситуацій – психологічна неготовність, внутрішнє не усвідомлення можливості потрапити в екстремальну ситуацію, пов'язану з раптовим нападом. Розглянути підстави, що сприяють виникненню в процесі службової діяльності аналогічних екстремальних ситуацій, серед яких можна назвати: тактичні помилки інспекторів патрульної поліції (невміння передбачити можливих наслідків власних дій); помилкова оцінка обстановки, що склалася; хибна оцінка психофізичного стану правопорушника; тощо.

Ситуація: Наряд патрульної поліції зупинив транспортний засіб РЕНО МЕГАН чорного кольору, який знаходився у орієнтуванні за скоєння розбійного нападу. Зупинивши автомобіль поліцейські звернули увагу на метушню водія у салоні автомобілю. Водій раптово відкрив передні пасажирські двері і відкрив вогонь з обрізу мисливської рушниці у напрямку поліцейських.

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 13 – 2 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.

- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,

- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;

- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях

- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.

- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони на блокпостах.

2. Блокпост. Облаштування блокпосту. Види блокпостів.

3. Правила проїзду блокпостів.

Завдання до практичного заняття

Сформувати у курсантів алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із несенням служби на блокпостах, знати їх різновиди, особливості облаштування та несення служби.

Навчити алгоритму правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.

Навчити враховувати особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

Навчити тактичних прийомів з заходів безпеки, які використовуються як при перевірці транспортних засобів на блокпостах, оволодіння нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Сприяти розвитку психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях.

Питання для контролю знань

1. Блокпост. Облаштування блокпоста.
2. Види блокпостів.
3. Правила проїзду блокпостів.
4. Основні завдання стаціонарного блокпосту.
5. Основні завдання рухомого блокпосту.
6. Основні завдання тимчасового блокпосту.
7. Зона огляду та очікування блокпоста (завдання).
8. Оцінка ризику на блокпосту.
9. Індикатори ризику на блокпосту.

Теми доповідей

1. Обов'язки особового складу на блокпосту.
2. Основні завдання підгрупи підтримки блокпосту.

Практичне заняття № 14-15 – 4 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.

- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,

- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.

- правила проїзду блокпостів.

- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду легкового автомобіля, що перетинають блокпост.

- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду мотоциклів та велосипедистів.

- заходи особистої безпеки працівників поліції при несенні служби на блокпостах.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях

- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.

- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Правила проїзду блокпостів.
2. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду легкового автомобіля, що перетинають блокпост.
3. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду мотоциклів та велосипедистів.
4. Заходи особистої безпеки працівників поліції при несенні служби на блокпостах.

Завдання до практичного заняття

1. Мета – сформулювати у слухачів алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із несенням служби на блокпостах.

2. Задачі:

Навчити алгоритму правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах .

Навчити враховувати особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

Навчити тактичних прийомів з заходів безпеки, які використовуються як при перевірці транспортних засобів на блокпостах, оволодіння нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Сприяти розвитку психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях.

Питання для контролю знань

1. Тактика проведення поверхневої перевірки власника транспортного засобу та інших осіб, які перебувають в салоні транспортного засобу.
2. Взаємодія між поліцейськими, які забезпечують роботу блокпосту.
3. Послідовність огляду транспортних засобів.
4. Типи огляду транспорту.
5. Обов'язки та порядок дій групи огляду.
6. Порядок огляду транспортних засобів.
7. Заходи безпеки, під час роботи на блокпосту.

Практичне заняття № 16 – 2 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.
- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.
- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,
- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.
- правила проїзду блокпостів.
- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду легкового автомобіля, що перетинають блокпост.
- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду мотоциклів та велосипедистів.
- заходи особистої безпеки працівників поліції при несенні служби на блокпостах.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Правила проїзду блокпостів.
2. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду транспортних засобів,

водії чи пасажери яких можуть мати при собі зброю, вибухівку, інші вибухонебезпечні предмети та речовини.

3. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при намаганні власником транспортного засобу здійснити прорив через блокпост.

Завдання до практичного заняття

1. Мета – сформувати у слухачів алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із несенням служби на блокпостах.

2. Задачі:

Навчити алгоритму правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах .

Навчити враховувати особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

Навчити тактичних прийомів з заходів безпеки, які використовуються які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах, оволодіння нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Сприяти розвитку психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях.

Питання для контролю знань

1.Тактика проведення поверхневої перевірки власника транспортного засобу та інших осіб, які перебувають в салоні транспортного засобу.

2. Тактика проведення поверхневої перевірки транспортного засобу.

3.Взаємодія між поліцейськими, які забезпечують роботу блокпосту.

4. Послідовність огляду транспортних засобів.

5. Типи огляду транспорту.

6. Обов'язки та порядок дій групи огляду.

7. Порядок огляду транспортних засобів.

8. Заходи безпеки, під час роботи на блокпосту.

Рекомендовані джерела Основні літературні джерела

1. Посібник Тактико-спеціальна підготовка / Є.В Гузенко., О.В. Каверін, О.М. Красіков, Б.В. Ліщук К., 2014 - 155с.

2. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навч. посібник / [О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.]. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

3. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посібник / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакаръ, Е. Ю. Соболю, О.С. Юнін та ін.] ; Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.

4. Спеціальна техніка Національної поліції України» : навч. посіб. з дис. «Тактико-спеціальна підготовка» / Ю.В. Гнусов, В.А. Світличний, Ю.М. Онищенко; Харк. нац. ун-т внутр. справ, факультет № 4, каф. кібербезпеки. – Х. : ХНУВС, 2017. – 175 с.

5. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / В.Л. Костюк, Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. - 93 с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників Національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод, рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. - 44 с.

9. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. - Харків: Фоліо, 2018.-348 с.

Додаткові літературні джерела

1. Алгоритм дій слідчо-оперативних груп Національної поліції на звільнених від окупації територіях з документування воєнних злочинів (на прикладі звільнених територій Київської області). Київ : Гол. слідче управління Нац. поліції України, 2022. 14 с.

2. Алгоритм реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися масштабні руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати. Київ : Нац. поліція України, 2022. 11 с.

3. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: наказ МВС України від 01 лютого 2016 року № 70. Верховна Рада України : [сайт].: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: наказ МВС України від 22 серпня 2016 року № 859. Міністерство внутрішніх справ України: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

5. Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09 листопада 2016 року № 1179. Міністерство внутрішніх справ України: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

6. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України № 706 від 23.08.2018 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS873>.

7. Наказ МВС України від № 841 від 09.10.2017 «Про затвердження Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій по розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння».

8. Наказ МВС України № 1560 від 10.12.2015 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності».

9. Наказ МВС України № 773 від 10.08.2016 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку».

10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.07.2019 № 636 «Про затвердження Правил з організації пропускового режиму на території та до будівель закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС».

11. Наказ МВС України від 21.11.2019 № 963 «Про затвердження Норм належності засобів індивідуального захисту, спеціальних приладів для підрозділів Національної поліції України, які виконують завдання із запобігання та протидії правопорушенням, що пов'язані з порушенням правил чи незаконним поведінням з радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними матеріалами».

12. Наказ МВС України від 23 листопада 2018 року № 946 «Про введення в дію Інструкції з організації і тактики проведення ПО «Перехват».

13. Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 "Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану".

14. Наказ МВС України від 04.12.2017 № 987 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення".

15. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 "Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні".

16. Наказ МВС України від 03.02.2017 № 88 "Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України".

17. Наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 "Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України

з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами".

18. Наказ МВС України від 26.11.2018 № 958 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення "Корпус оперативно-раптової дії".

19. Наказ МВС України від 11.10.2018 № 828 "Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України".

20. Наказ МВС України від 18.10.2018 № 847 «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів "Терен-6", "Терен-7" і "Терен-7М"».

21. Наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України».

22. Наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

ТЕМА № 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику дій поліцейських у складі малої групи при евакуації постраждалої особи;
- чинники, що враховуються під час порятунку;
- обов'язки та алгоритм дій пішої евакуаційної групи;
- автомобільна евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій);
- розташування транспортних засобів під час здійснення евакуаційних заходів;

- способи евакуації.

Вміти:

- оцінювати ситуацію та тактично діяти в співпраці з іншими працівниками, що забезпечують евакуаційні заходи;
- застосовувати процедури надання першої домедичної допомоги.

Питання до практичного заняття

1. Чинники, що враховуються під час порятунку поліцейського або громадянина.
2. Піший рятувальний підрозділ – обов'язки, дії.
3. Автомобільний рятувальний підрозділ – обов'язки, дії.
4. Способи розташування транспортного засобу.
5. Способи утримання пораненого під час евакуації
6. Евакуація пораненого на автомобілі.
7. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. Ознайомитись зі змістом **ситуаційного завдання № 1** проаналізувати завдання та надати відповіді, щодо алгоритму дій поліцейських в даній ситуації. Визначити обов'язки рятувальника, працівника, що забезпечує прикриття та водія. Практично відпрацювати алгоритм евакуації поліцейського/громадянина з застосуванням принципу «контакту-прикриття», застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

3. Ознайомитись із змістом **ситуаційного завдання № 2**, вказати на особливості проведення евакуаційних заходів та алгоритму дій поліцейських в конкретній ситуації. Практично відпрацювати ситуативне завдання у відповідності до алгоритму дій поліцейського.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Оперативному черговому на спецлінію оператора «102» надійшло повідомлення від пішого патруля поліції, що на вулиці Чернігівський поліцейські попали під обстріл. Одного поліцейського було поранено у ліву руку. Поліцейський не може самостійно покинути місце сутички потрібна евакуація. Вулиця на якій знаходиться поранений поліцейський вузька. Поранений поліцейський лежить на спині нерухомо.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Наряд поліції прибув на виклик до будинку приватного сектору. Поліцейські прибули на виклик за адресою, підійшли до воріт приватного будинку. Де з вікон будинку почали стріляти по поліцейським. В ході стрілянини було поранено поліцейського. Поранений поліцейський лежить на спині нерухомо поранення правої руки.

Питання для контролю знань

1. Поняття евакуація?
2. Обов'язки рятувальника?
3. Обов'язки поліцейського що здійснює прикриття?
4. Варіанти евакуації поліцейського/громадянина?
5. Способи розташування транспортного засобу?
6. Способи утримання пораненого під час евакуації?

Теми доповідей

1. Алгоритм дій поліцейського під час здійснення евакуаційних заходів.
2. Способи та види евакуації.

Рекомендована література

Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.
2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ОДУВС, 2019. – 68 с.
4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.
5. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.
6. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

Додаткові літературні джерела

1. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: 144 / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакаръ А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

2. Поліцейські заходи (Частина 1 «Превентивні поліцейські заходи»): Навчальний відео посібник / за загальною редакцією В.А. Глуховері [А.О. Собакаръ, Манза С.В., Кукліс Є.Б., О.Г. Комісаров, Мінка Т.П. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, ГУНП У Дніпропетровській області, 2017.

3. Нормативно-правові засади огляду на відкритій місцевості (тактика зближення із озброєним правопорушником, оточення-блокування сховища злочинця) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Белай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2016. 64 с.

4. Нормативно-правові засади огляду на об'єктах, будівлях, спорудах (способи проникнення до сховища, огляд приміщення) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації. / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Белай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

5. Застосування працівником поліції контрольованої сили при затриманні правопорушника чи протидії його агресивним діям: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакаръ А.О., Жбанчик А.В., Примаченко В.Ф. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб. / В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96ВР(станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>
5. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50. *Міністерство внутрішніх справ України*. [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

ТЕМА № 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою);
- тактика застосування спеціальних засобів;
- гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції;
- умови та межі застосування вогнепальної зброї;
- тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника;

Вміти:

- оцінювати ризики та загрози;
- прийняти рішення щодо обрання відповідного поліцейського заходу залежно від правопорушення та особи правопорушника;

Питання до практичного заняття

1. Які види поліцейських заходів перелічені в ЗУ «Про Національну поліцію»?
2. Що є метою застосування поліцейськими примусових заходів?
3. До яких категорій осіб заборонено застосовувати заходи примусу?
4. Де і за яких обставин поліцейський може застосовувати фізичну силу?
5. Відповідно до якої статті ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби?
6. Хто обирає та приймає рішення про застосування поліцейського примусового заходу?
7. Як здійснюється попередження про застосування заходів примусу?
8. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» регламентує застосування вогнепальної зброї працівником поліції?

9. Проти кого, де і за яких обставин заборонено застосування вогнепальної зброї?

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. Ознайомитись зі змістом **ситуаційного завдання № 1** проаналізувати завдання та надати відповіді, прийняття рішень щодо обрання відповідного поліцейського заходу залежно від правопорушення та особи правопорушника. Оцінити ризики та загрози що виникають під час відпрацювання ситуаційного завдання.

3. Ознайомитись із змістом **ситуаційного завдання № 2**, вказати на особливості правопорушення обґрунтувати необхідність застосування заходів примусу поліцейськими в конкретній ситуації. Практично відпрацювати ситуативне завдання у відповідності до алгоритму дій поліцейського.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

О 23.10 на спецлінію оператора «102» надійшло повідомлення про те, що у сусідній квартирі № 54, що розташована за адресою: вул. Квітнева, буд. 10, відбувається сварка чоловіка та жінки. Прибувши на місце події наряд патрульної поліції встановив необхідну квартиру. Двері відчинив чоловік в нетверезому стані, але до квартири не пускає. Жінка плаче та запрошує поліцейських до квартири, каже що її побив чоловік. Заяву писати не відмовляється. Чоловік веде себе зухвало та збуджено, намагається вдарити жінку. Затриманню опирається. Поведінка не контрольована з перепадами настрою.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Під час несення служби у нічний час поліцейські патрульної поліції Т. та М. помітили невідомих, які зламали вхідні двері магазину «Мисливець» та проникли до приміщення.

Питання для контролю знань

1. Де і за яких обставин поліцейський може застосовувати фізичну силу?

2. Відповідно до якої статті ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби?

3. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» визначає перелік спеціальних засобів?

4. На які групи поділяються спеціальні засоби?

5. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» регламентує застосування вогнепальної зброї працівником поліції?

6. Проти кого, де і за яких обставин заборонено застосування вогнепальної зброї?

7. Коли застосовується зброя без попередження?

8. За яких умов поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання?

Теми доповідей

1. Види спеціальних засобів що знаходяться на озброєнні Національної поліції України.

2. Особливості застосування поліцейських заходів примусу.

Рекомендована література

Основні літературні джерела

1. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: 144 / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

2. Поліцейські заходи (Частина 1 «Превентивні поліцейські заходи»): Навчальний відео посібник / за загальною редакцією В.А. Глухвері [А.О. Собакарь, Манза С.В., Кукліс Є.Б., О.Г. Комісаров, Мінка Т.П. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, ГУНП У Дніпропетровській області, 2017.

3. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

4. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

5. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ДДУВС, 2019. – 68 с.

6. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

7. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.

8. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

Додаткові літературні джерела

1. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 44 с.

2. Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод. реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. – Л: ЛьвДУВС, 2018. – 76 с.

3. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. – Харків: Фоліо, 2018. – 348 с.

4. Нормативно-правові засади огляду на відкритій місцевості (тактика зближення із озброєним правопорушником, оточення-блокування сховища злочинця) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Белай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2016. 64 с.

5. Нормативно-правові засади огляду на об'єктах, будівлях, спорудах (способи проникнення до сховища, огляд приміщення) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації. / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Белай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

6. Застосування працівником поліції контрольованої сили при затриманні правопорушника чи протидії його агресивним діям: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., Жбанчик А.В., Примаченко В.Ф. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

7. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. - 93 с.

8. Пам'ятка працівника патрульної поліції (інформаційно-довідкові матеріали з адміністративно-правових питань) / авт. кол.: Гусаров С.М., Головка О.М., Панова О.О., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В. - Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2015. – 144 с.

9. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

10. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

11. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

12. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

13. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

5. Стандартні операційні процедури: методичні рекомендації для поліцейських патрульної поліції / Департамент патрульної поліції Національної поліції України // Програмний додаток «Патруль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.patrol.in.ua/politsejskomu/standartni-operatsijni-protseduri/>.

6. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50. *Міністерство внутрішніх справ України*: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

ТЕМА № 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості.

Практичне заняття № 1-2 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття, мету та завдання військової топографії;
- класифікацією карт;
- загальні поняттями що таке карта, топокарта, топоплан, топосхема;
- номенклатуру топокарт, визначення номенклатури сусідніх листів карти;
- знати що таке координатна кілометрова сітка, рельєф місцевості, види рельєфу, типи та форми рельєфу;
- види компасів та правила користування ними.

Вміти:

- орієнтуватись на місцевості і визначати напрями на сторони горизонту за допомогою:

- а) компасу;
- б) розташуванням Сонця;
- в) Сонцем і годинником;
- г) розташуванням Місяця;
- д) Місяцем і годинником;
- е) Полярною зіркою;
- є) тінню;
- ж) різними ознаками місцевих предметів.

- підбирати сусідні листи карти (мапи) за номенклатурою;

- визначати місцезнаходження об'єкту (орієнтиру) по квадратах кілометрової сітки;

- визначати відстані окомірно по мапі за координатною кілометровою сіткою використовуючи навчальні карти;

- визначати відстані на мапі по прямим відрізкам, по кривим, по ломаним (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу);

- визначати відстані що перевищують лінійне мірило (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу);

- користуватися компасами та визначати азимут.

Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для практичного заняття:

1. Топографія: поняття та значення в діяльності НП України.
2. Класифікація топографічних карт.
3. Місцевість: поняття, ознаки, види.
4. Тактичні особливості місцевості: поняття та характеристика.
5. Орієнтування на місцевості без карти.
6. Визначення напрямку на сторони горизонту за Сонцем і годинником, Місяцем та за різними ознаками місцевих об'єктів.

Завдання для практичного заняття:

Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з класифікацією карт, загальними поняттями що таке карта, топокарта, топоплан, топосхема. Ознайомитись з номенклатурою топокарт, визначення номенклатури сусідніх листів карти. Знати що таке координатна кілометрова сітка, рельєф місцевості, види рельєфу, типи та форми рельєфу. Види компасів та правила користування ними. Навчитись орієнтуватись на місцевості і визначати напрями на сторони горизонту за допомогою:

- а) компасу;
- б) розташуванням Сонця;
- в) Сонцем і годинником;
- г) розташуванням Місяця;

- д) Місяцем і годинником;
- е) Полярною зіркою;
- є) тінню;
- ж) різними ознаками місцевих предметів.

В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти: підбирати сусідні листи карти (мапи) за номенклатурою; визначати місцезнаходження об'єкту (орієнтиру) по квадратах кілометрової сітки; визначати відстані окомірно по мапі за координатною кілометровою сіткою використовуючи навчальні карти; визначати відстані на мапі по прямим відріzkам; по кривим; по ломаним (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу); визначати відстані, що перевищують лінійне мірило (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу); навчитися користуватися компасами та визначати азимут. Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для контролю знань:

1. Яке значення має топографія у професійній діяльності поліцейського?
2. Предмет та завдання військової топографії. Місцевість та її тактичні властивості: прохідність, умови маскування, захисту, орієнтування та ведення вогню. Орієнтир та його призначення.
3. Суть орієнтування на місцевості без мапи.
4. Призначення, будова компаса Андріанова.
5. Визначення сторін горизонту за компасом.
6. Визначення сторін горизонту за небесними світилами.
7. Визначення сторін горизонту за різними ознаками місцевих предметів.
8. Визначення відстаней до орієнтирів.
9. Визначення магнітного азимута.
10. Яку форму має фігура Землі?
11. Назвіть математичні елементи топографічних карт.
12. Чому земну поверхню неможливо зобразити на площині без похибок?
13. Які карти називають топографічними?
14. Назвіть масштабний ряд топографічних карт.
15. Дайте стислу характеристику топографічним картам за масштабами.
16. Дайте стислу характеристику спеціальним картам, якими забезпечуються війська і штаби завчасно.
17. Який максимальний розрив буде між сусідніми картографічними зонами на полюсах?
18. Визначте розміри аркуша карти масштабу 1:1 000 000, який знаходиться на екваторі. Як будуть змінюватися ці розміри з віддаленням від екватора до полюсів?

19. Скільки аркушів карти масштабу 1:25 000 складає аркуш карти 1:1 000 000?
20. Аркуш карти має номенклатуру М-38. Визначте довготу осьового меридіану зони.
21. Вкажіть порядок підбору та складання замовлення на топографічні карти для зазначеного району.

Теми доповідей:

1. Суттєвість, завдання та принципи топографічних карт.
2. Типи форми та види рельєфу.
3. Види компасів та правила користування ними.

Рекомендована література

Основні літературні джерела:

1. Основи топографії для працівників правоохоронних органів: навчальний посібник / А. В. Ярославський, О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів та ін. - Львів: ЛьвДУВС, 2019. - 184 с.
2. ДОВІДНИК З ВІЙСЬКОВОЇ ТОПОГРАФІЇ (з умовними знаками НАТО та довідковими матеріалами) Видання п'ятнадцяте, 2023. 106 с.

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

ТЕМА № 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання інженерної підготовки;
- порядок ведення інженерного обладнання та маскування позицій;
- вимоги вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби;
- маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи (практично);
- як здійснювати інженерні загородження, їх улаштування та подолання;
- правила дотримання мінної безпеки.

Вміти:

- облаштовувати та маскувати позиції;
- облаштовувати одиночний окоп;

- маскувати одиночні окопи для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
- здійснювати інженерні загородження, їх облаштувати та долати.

Питання для практичного заняття:

1. Поняття, мета та завдання інженерної підготовки;
2. Порядок ведення інженерного обладнання та маскуванню позицій;
3. Вимоги вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби;
4. Маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
5. Інженерні загородження, їх улаштування та подолання;
6. Правила дотримання мінної безпеки.

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з навчальним посібником «Інженерна підготовка»– Львів: НАСВ, 2016. – 552с. та методичними рекомендаціями які вказані у рекомендованій літературі.

Питання для контролю знань:

1. Який порядок ведення інженерного обладнання та маскуванню позицій?
2. Які вимоги до вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби?
3. Як здійснюється маскуванню одиночного окопу для стрільби лежачи?
4. Як здійснюється маскуванню одиночного окопу з коліна та стоячи (практично)?
5. Який алгоритм дій подолання інженерного загородження?
6. Що таке мінна безпека?
7. Який порядок ведення інженерного обладнання та маскуванню позицій?
8. Які вимоги до вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби?
9. Як здійснюється маскуванню одиночного окопу для стрільби лежачи?
10. Як здійснюється маскуванню одиночного окопу з коліна та стоячи (практично)?
11. Який алгоритм дій подолання інженерного загородження?
12. Що таке мінна безпека?

Теми доповідей:

1. Маскування позицій;
2. Маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
3. Мінна безпека.

Рекомендована література

Основні літературні джерела:

1. Посібник військовослужбовцю «Міни», ЗВУ, НГУ, ТРО України 2-е видання доповнене та розширене Київ-Львів 2022;

2. Навчальний посібник Інженерна підготовка: – Львів: НАСВ, 2016. – 552с.
3. Методичні рекомендації «Порядок оформлення та ведення документів про інженерні загородження», (за досвідом проведення ООС (раніше АТО);
4. Методичні рекомендації «Щодо утримання та обслуговування інженерних загороджень», (за досвідом проведення ООС (раніше АТО).

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

ТЕМА № 14. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.

Практичне заняття № 1-3 – 6 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Класифікацію БпЛА.
- Основні тактико-технічні характеристики БпЛА.
- Основні напрями використання БпЛА працівниками поліції.
- Основи авіаційної метеорології.
- Алгоритм підготовки до польоту.
- Алгоритм виконання польоту.

Вміти:

- Дотримуватися порядку підготовки до польотів.
- Злітати та набирати висоту.
- Виконувати польотне завдання.
- Виконувати польоти по маршруту.
- Знижуватися та проводити посадку БпЛА.
- Виконувати набір висоти та зниження по глісаді.

Питання до практичного заняття

1. Класифікація та тактико-технічні характеристики безпілотних літальних апаратів вертолітного типу.
2. Основні напрями використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
3. Загальні відомості про авіаційну метеорологію.
4. Підготовка до польоту.
5. Зліт та набір висоти.

6. Виконання польотного завдання (паралельне переміщення, переміщення по квадрату, боковий рух, переміщення по внутрішньому колу, переміщення по зовнішньому колу.
7. Виконання польоту за маршрутом.
8. Повернення БпЛА та посадка.
9. Зліт та посадка по глісаді.

Завдання до практичного заняття

Розглянути тактику використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань. Засвоїти основні поняття з авіаційної метеорології. Ознайомитися з тактико-технічними характеристиками безпілотних літальних апаратів вертолїтного типу. Зліт та набір висоти. Виконання польотного завдання та польоту за маршрутом. Посадка БпЛА.

Питання для контролю знань

1. Які режими польоту підтримує MAVIC 3/3E/3T.
2. Яка максимальна швидкість при польоті вперед в режимі N на Mavic 3/3E/3T.
3. Зазначте Основні напрями використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
4. Які найбільш вірогідні місця виникнення різкої зміни руху вітру – «пориви вітру».
5. Основні правила зльоту та набору висоти.
6. Основні правила зниження та посадки БпЛА.
7. Що таке «глісада»?
8. Що таке «рискання»?
9. Що таке «крен»
10. Що таке «тангаж»?

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Посібник користувача DJI Mavic 3. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/DJ-Mavic-3-ukrainian-user-manual.pdf>
2. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко, І. М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

5. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.

6. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила використання повітряного простору України»: Спільний наказ Державної авіаційної служби України та Міністерства оборони України від 11.05.2018 № 430/210 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1056-18#Text>.

ТЕМА № 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.

Практичне заняття № 1-3 – 6 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання роботи малих груп на відкритій місцевості;
- як маскувати шкіру, одяг, зброю, та обладнання;
- невербальну комунікацію (сигнали жестів);
- техніку маневрування малих груп на відкритій місцевості;
- методи облаштування бойових позицій;
- як орієнтуватися на пересічній місцевості за допомогою топографічних карт, GPS навігації, визначати азимут;
- встановлювати та підтримувати зв'язок на місцях дислокацій;
- методику пересування по маршруту малими групами;
- бойові порядки малих груп;
- алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки;
- алгоритм дій малих груп по виходу із засідки;
- як здійснюється короткострокова зупинка малих груп, оцінювання факторів та ризиків ситуації;
- як створити приховану позицію;
- як організувати лінію оборони;
- як здійснюються розвідувальні дії.

Вміти:

- здійснювати техніку маневрування на відкритій місцевості малими групами;
- подавати невербальні команди (сигнали жестами);
- облаштувати бойові позиції;
- орієнтуватися на місцевості за допомогою топографічних карт, GPS навігації, визначати азимут;

- встановлювати та підтримувати зв'язок на місцях дислокації;
- проводити алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки;
- проводити алгоритм дій малих груп при виході із засідки;
- здійснювати короткострокову зупинку малих груп та оцінювати ситуацію;
- створювати приховані позиції;
- організувати лінію оборони;
- здійснювати штурм позицій противника з дотриманням особистої безпеки та тактичних принципів;

Питання для практичного заняття:

1. Поняття, мета та завдання роботи малих груп;
2. Типи маскування шкіри, одяг, зброї, та обладнання;
3. Невербальна комунікація (сигнали жестів);
4. Техніка маневрування малих груп на відкритій місцевості;
5. Облаштування бойових позицій;
6. Встановлення зв'язку на місцях дислокацій;
7. Методика пересування малими групами;
8. Бойові порядки малих груп;
9. Алгоритм дій малих груп. Подолання зон небезпеки;
10. Алгоритм дій малих груп по виходу із засідки;

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з навчальним посібником «Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції»: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 116 с., з методичними рекомендаціями «Тактика легкої піхоти для дій малих груп» / Крістофер Е. Ларсен . Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. — 240 с.

Питання для контролю знань:

1. Як облаштовуються бойові позиції?
2. Як встановлюється та підтримується зв'язок на місцях дислокації?
3. Як проводиться методика маневрування малих груп?
4. Як проводиться бойовий розрахунок малих груп?
5. Який алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки?
6. Який алгоритм дій малих груп при виході із засідки?
7. Як здійснюється короткострокова зупинка малих груп та як оцінюється ситуація?
8. Як створюється прихована позиція?
9. Як створюється лінія оборони?
10. Як проводяться розвідувальні дії?
11. Що таке набіг (рейд)?
12. Що таке атака?

Теми доповідей:

1. Облаштування бойових позицій;
2. Методика здійснення маршу;
3. Бойові порядки малих груп;
4. Екіпірування бійця.

Рекомендована література
Основні літературні джерела:

1. Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 116 с.,
2. Методичні рекомендації «Тактика легкої піхоти для дій малих груп» / Крістофер Е. Ларсен . Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. 240 с.
3. Тактичні дії бійців підрозділів правоохоронних органів України в зоні проведення бойових дій: методичні рекомендації / автори кафедри: Йосипів Ю.Р., Синенький В. М., Тьорло О. І., Моргун М. В., Банах С. М., Московчук М. О., Туз Н. Д., Курляк М.Д., Ярославський А. В., Землянський І.Ю. ТСП – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 77с.

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.
3. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>
4. Про затвердження Змін до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 11.10.2021 № 746 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1611-21#Text>

ТЕМА № 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції

Практичне заняття № 1 – 2 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;

- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Найкращі європейські практики забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до скандинавської моделі забезпечення правопорядку.
2. Види нарядів, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

Опрацювання Стандартних операційних процедур щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

Практичне заняття № 2 – 2 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій керівного складу поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.

2. Система керування (управління) силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.

2.1 Принципи керування (управління).

2.2 Структура керування (управління).

2.3 Завдання та відповідальність керівництва у фазі підготовки (планування), реалізації та завершення заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів.

3. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

Відпрацювання порядку фази підготовки (планування), реалізації та завершення заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів. Особливості система керування (стратегічний, операційний, тактичний командир) силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1**) відпрацювати особливості планування, реалізації та завершення масового заходу.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

28 вересня 2023 14:00 год. до Центрального залізничного вокзалу Києва потягом прибуває Генеральний Секретар НАТО Йєнс Столтенберг. Після чого переїздить до готелю «Хаятт Рідженсі» вул.Алли Тарасової, 5 де буде проживати під час свого візиту в Україні до 07:00 год. 24 вересня 2023 року.

Завдання. Практичне відпрацювання щодо планування та реалізації заходів під час забезпечення публічного порядку при прибутті офіційних делегацій, застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

Практичне заняття № 3-4 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;

- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів:
 - 1.1 Способи та порядок патрулювання секторів.
 - 1.2 Блокування місць тактичної переваги (перекриття вулиць).
 - 1.3 Порядок супроводження натовпу.
 - 1.4 Звільнення та очищення певних місць (площ, просторів) від демонстрантів або протестувальників.
 - 1.5 Основні принципи проведення затримання за допомогою декількох поліцейських груп.
2. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

Відпрацювання тактичних заходів та концепції мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1, 2**) відпрацювати особливості тактичних заходів та концепції мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Піший наряд в кількості трьох поліцейських патрулює неподалік площі Шевченка, де в цей час проводиться мітинг та помічає групу осіб в кількості 10 чоловік, які рухаються в сторону масового зібрання. При цьому вони голосно вигукують різні гасла та ведуть себе агресивно.

Завдання. Практичне відпрацювання теоретичних навичок та алгоритму тактичної комунікації, застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій під час проведення масових заходів; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

На площі одночасно відбуваються два масових заходи. Поліція відмежувала учасників цих заходів в цілях безпеки. Однак група агресивно налаштованих осіб в кількості 40 чоловік намагається прорватись через поліцейський рубіж.

Завдання. Практичне відпрацювання теоретичних навичок та алгоритму тактичної комунікації, застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій під час проведення масових заходів; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

Практичне заняття № 5-6 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;

- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Види та порядок проведення поліцейських операцій.
2. Завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій.
3. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1, 2**) щодо порядку проведення поліцейських операцій та тактичних дій груп оперативного шикування.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

На лінію “102” надійшло повідомлення про стрілянину в одному з барів міста. На місці події виявлено чоловіка з вогнепальними пораненнями. Для затримання зловмисника керівництвом поліції була введена в дію поліцейська операція «Сирена». По показам свідків складено фотопортрет зловмисника.

Завдання: кожен здобувач вищої освіти має самостійно в ролі старшого групи оперативного шикування усвідомити отримане від керівника проведення поліцейської операції завдання, оцінити обстановку та прийняти рішення на блокування району операції, переслідування (пошуку) та затримання злочинця.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

На лінію “102” надійшло повідомлення про стрілянину на вулиці в житловому масиві міста. При прибутті на місце події поліцейських зловмисник вистрілив у їхній бік, при цьому поцілив у службовий автомобіль. За попередньою інформацією за кілька хвилин до прибуття поліцейських правопорушник зайшов до чужого будинку та з погрозами вигнав господарів. Потім знову вийшов на вулицю та, озброєний обрізом і гранатою, попрямував до будинку, у якому мешкає жінка з дітьми. Для затримання зловмисника керівництвом поліції була введена в дію поліцейська операція «Грім».

Завдання: кожен здобувач вищої освіти має самостійно в ролі старшого групи оперативного шикування усвідомити отримане від керівника проведення поліцейської операції завдання, оцінити обстановку та прийняти рішення на блокування району операції, переслідування (пошуку) та затримання злочинця.

Питання для контролю знань

1. Загальні підходи до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.
2. Порядок дій при отриманні інформації про проведення масового заходу чи акції.
3. Етапи процесу організації та забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.
4. Види комунікації поліцейських під час проведення масових заходів.
5. Тактичні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.
6. Ключові принципи забезпечення під час проведення масових заходів.
7. Види нарядів поліції, які призначаються для несення служби під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів.
8. Система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.
9. Тактика застосування сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів щодо блокування місць тактичної переваги (перекриття вулиць).
10. Види та підстави проведення поліцейських операцій.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посібник / [О. Г. Комісаров, А. О. Собакаръ, Е. Ю. Соболев, О. С. Юнін та ін.] ; Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.
2. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод, рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. - 44 с.

3.Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навч. посібник / [О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін.]. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

4.Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод, реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. - Л: ЛьвДУВС, 2018.-76 с.

5.Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. - Харків: Фоліо, 2018.-348 с.

6.Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. - 93 с.

7.Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель): навчальний посібник / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз, В.М. Синенький, М.Д. Курляк. - Львів: ЛьвДУВС, 2019. - 96 с.

8.Організація охорони громадського (публічного) порядку за скандинавською моделлю : навч. посіб. (практикум) / кол. авт.: к.ю.н. К. В. Бахчев, к.ю.н. Р. Ю. Молчанов, к.ю.н. В. В. Фурса, Д. П. Цуркаленко, О. В. Захарченко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 172 с.

Додаткові літературні джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР : URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 16 березня 2000 року N 1550-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

5. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

6. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

7. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

8. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX. URL:

9. Наказ МВС України від № 841 від 09.10.2017р. «Про затвердження Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій по розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння».

10. Наказ МВС України № 1560 від 10.12.2015 року «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності».

11. Наказ МВС України № 773 від 10.08.2016 р. «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку».

12. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.07.2019 № 636 «Про затвердження Правил з організації пропускнуго режиму на території та до будівель закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС».

13. Наказ МВС України від 21.11.2019 року №963 «Про затвердження Норм належності засобів індивідуального захисту, спеціальних приладів для підрозділів Національної поліції України, які виконують завдання із запобігання та протидії правопорушенням, що пов'язані з порушенням правил чи незаконним поведінням з радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними матеріалами».

14. Наказ МВС України від 23 листопада 2018 р. № 946 «Про введення в дію Інструкції з організації і тактики проведення ПО «Перехват».

15. Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 "Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану".

16. Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70 "Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поведінні зі зброєю".

17. Наказ МВС України від 04.12.2017 № 987 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення".

18. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 "Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні".

19. Наказ МВС України від 03.02.2017 № 88 "Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України".

20. Наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 "Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами".

21. Наказ МВС України від 26.11.2018 № 958 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення "Корпус оперативно-раптової дії"

22. Наказ МВС України від 11.10.2018 № 828 "Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України".

23. Наказ МВС України від 18.10.2018 № 847 «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів "Терен-6", "Терен-7" і "Терен-7М"».

24. Наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України».

25. Наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису».

26. Про запровадження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: наказ МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706. *Міністерство внутрішніх справ України*: [сайт] .: <http://mvs.gov.ua>.

27. Наказ МВС України від 07.03.2023 № 154 «Про внесення змін до Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності»

ТЕМА № 17. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу

Практичне заняття № 1; 2 – 4 год.

Невідомий ризик зупинення поліцейським транспортного засобу для перевірки (зупинення транспортного засобу при низькому рівні загрози).

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави зупинки транспортних засобів;
- індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим;
- наближатися до зупиненого транспортного засобу;
- візуально перевіряти салон автомобіля;
- вибирати схеми розташування;
- встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу;
- забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів.
2. Порядок виходу зі службового автомобіля (контроль, амуніція).

3. Способи та порядок наближення до зупиненого транспортного засобу.
4. Розташування поліцейських відносно зупиненого транспортного засобу.
5. Встановлення контакту з водієм зупиненого транспортного засобу та забезпечення прикриття дій контактуючого.
6. Тактика поліцейського під час перевірки документів у водія.
7. Вихід з контакту.
8. Особливості зупинки т/з правопорушника в умовах обмеженого освітлення (нічний час).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1-2**)

Ситуація 1:

Наряд патрульної поліції зупинив легковий транспортний засіб водій якого проігнорував вимоги ПДР та проїхав на заборонний сигнал світлофора. Чим порушив вимоги ч. 2 ст. 122 КУпАП. 84 Водій в машині, відчиняє двері, співпрацює з патрульними, надає всі необхідні документи, не заперечує своєї вини, погоджується підписати всі винесені щодо нього процесуальні документи.

Ситуація 2:

Наряд патрульної поліції зупинив легковий транспортний засіб водій якого проігнорував вимоги ПДР та не надав переваги в русі транспортному засобу швидкої медичної допомоги. Чим порушив вимоги ч. 3 ст. 122 КУпАП. Водій в автомобілі, співпрацює з патрульними, надає всі необхідні документи, не заперечує своєї вини, погоджується підписати всі винесені щодо нього процесуальні документи.

Практичне заняття № 3 – 2 год.

Зупинення поліцейським транспортного засобу при середньому рівні загрози. Примусове усунення від керування транспортним засобом

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;

- правові підстави переслідування та зупинення поліцейськими транспортних засобів;
- правові підстави примусового усунення від керування транспортним засобом.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» силового затримання правопорушників, які знаходяться в транспортному засобі (через відкриті двері, через відкрите вікно).

Питання до практичного заняття:

1. Тактичні засади силового затримання поліцейськими правопорушника, який знаходиться в транспортному засобі.
2. Поверхнева перевірка, як превентивний поліцейський захід, під час примусового усунення від керування транспортним засобом.
3. Посадка, спосіб перевезення та висадка правопорушника зі службового автомобіля.
4. Забезпечення поліцейськими особистої безпеки під час примусового усунення від керування транспортним засобом

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 3-4**)

Ситуація 3:

Наряд патрульної поліції, що здійснював патрулювання у нічний час 89 зафіксували на відео реєстраторі службового автомобіля транспортний засіб, водій якого проігнорував червоний сигнал світлофора. Поліцейські увімкнувши спеціальні звукові і світлові сигнали розпочали його переслідування. Водій зупинився на узбіччі дороги. В ході перевірки документів та спілкування з водієм було прийнято рішення більш детально оглянути транспортний засіб оскільки водій дуже нервував поведився збентежено і невпевнено при розмові з поліцейськими. Оглядаючи багажник автомобіля водій повідомив, що даний автомобіль не його, а він тільки допомагає товаришу перегнати його до гаражу. В багажнику, прикрита покривалом та поліетиленовими пакетами, знаходилась сумка в процесі візуального огляду вмісту якої було виявлено пакети з невідомою речовиною рослинного походження зеленого кольору схожою на

канабіс та предмети за зовнішніми ознаками схожі на вогнепальну зброю. Варіації: Статист № 1 Не відразу зупиняється на вимогу поліції. При спілкуванні з поліцейськими емітує знервований вигляд, тремтіння рук та голосу, невпевненість дій. На вимогу відкрити багажник всіляко запевняє, що там нічого не має. При затриманні обурюється, словесно погрожує поліцейським впливовими людьми, але активного спротиву не чинить.

Ситуація 4:

Під час несення служби, у зимову пору року, наряд патрульної поліції отримав інформацію від оперативного чергового щодо незаконного заволодіння транспортним засобом та виявили вказаний автомобіль поблизу гаражного кооперативу. За допомогою спеціальних світлових і звукових пристроїв поліцейські зупинили автомобіль у гаражному кооперативі. Вийшовши з транспортного засобу водій почав погрожувати предметом, за зовнішніми ознаками схожим на холодну зброю (ніж).

Практичне заняття № 4-5 – 4 год.

Зупинення поліцейським транспортного засобу для перевірки з високим рівнем ризику

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів для перевірки з високим ступенем ризику.
2. Тактичні особливості концепції «Контакт-Прикриття» під час зупинення транспортних засобів з високим ступенем ризику.

3. Обов'язки підрозділів під час зупинення транспортних засобів з високим ступенем ризику.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 5-10**)

Ситуація 5:

Наряд патрульної поліції зупинив транспортний засіб ВАЗ-2107, який знаходився у орієнтуванні за скоєння розбійного нападу. Зупинивши автомобіль поліцейські звернули увагу на метушню водія у салоні автомобілю. Водій раптово відкрив передні пасажирські двері і відкрив вогонь з обрізу мисливської рушниць у напрямку поліцейських.

Ситуація 6:

Під час руху за маршрутом патрулювання наряд патрульної поліції отримав оперативне інформування про скоєння розбійного нападу на відділення «Приватбанку» по вул. Соборній, 20. Зловмисники погрожуючи вогнепальною зброєю заволоділи валютними цінностями і зникли на автомобілі ВАЗ 2107 синього кольору д.н. АР 2112 ВЕ. Реагуючи на оперативне інформування наряд патрульної поліції, біля будинку 187 по вул. Соборній зупинив транспортний засіб ВАЗ 2107 синього кольору д.н. АР 2112 ВЕ (у тупику – ремонт дороги), заблокувавши водієві можливість виконання маневру.

Ситуація 7:

На спецлінію оператора «102» надійшло повідомлення про те, що біля відділення «Приватбанку» двоє невідомих вчинили напад на гр. Т. та нанесли ножові поранення. Після чого зникли з місця скоєння злочину у невідомому напрямку на автомобілі Opel сірого кольору, седан, д.н. АІ 0203 (останні дві букви серії д.н. невідомі). Оголошено план «Перехоплення». Наряд патрульної поліції рухаючись по маршруту патрулювання помітив автомобіль схожий за прикметами на розшукуваний за скоєння розбійного нападу. За допомогою спеціальних звукових і світлових сигналів намагався зупинити транспортний засіб. Правопорушники не реагуючи на вимогу поліцейських намагалися втекти від переслідування. На майданчику для стоянки транспортних засобів біля супермаркету «Ашан».

Ситуація 8:

Наряд патрульної поліції зупинив за порушення ПДР громадянина К., власника автомобіля Mazda. Під час перевірки за інформаційно-пошуковими базами, було встановлено, що відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження» транспортний засіб боржника (громадянина К.) оголошеного в розшук.

Ситуація 9:

Наряд патрульної поліції зупинив за порушення ПДР особу, яка має дипломатичний імунітет, керувала транспортним засобом з ознаками стану сп'яніння, відмовилася від пропозиції поліцейського пройти медичний огляд на стан сп'яніння та намагалася продовжити керування транспортним засобом.

Ситуація 10:

Під час несення служби на блокпосту поліцейські, які діяли в складі зведеного загону, зупинили легковий транспортний засіб. Під час огляду виявленні не типові конструктивні зміни кузова автомобіля, а саме: під бампером наявні джерела живлення (акумулятори) та антена з радіопристроєм; в наявності підозрілі звуки, що лунають від предмета (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу).

Питання для контролю знань:

1. Які підстави та вимоги до застосування превентивного поліцейського заходу зупинка транспортного засобу?
2. Які принципи забезпечення особистої безпеки поліцейського під час зупинки транспортного засобу?
3. Які фактори потрібно враховувати поліцейському під час зупинки транспортного засобу?
4. Який порядок обрання ефективної і безпечної тактики дій у різних ситуаціях службової діяльності?
5. Які Ви знаєте елементи тактики поверхневої перевірки та огляду транспортного засобу?
6. Який порядок документального оформлення превентивного заходу?

Теми доповідей та презентацій:

1. Підстави зупинення транспортного засобу.
2. Тактичні дії при зупинці транспортного засобу при невідомому рівні ризику.
3. Тактичні дії при зупинці транспортного засобу з середнім рівнем ризику.
4. Тактичні дії при зупинці транспортного засобу з високим рівнем ризику.
5. Тактика перевірки автомобіля на блокпосту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**Основні літературні джерела**

1. Братков С. І. Види поліцейських заходів, що застосовуються Національною поліцією України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» Серія: «Юридичні науки»*. 2017. № 2 (2). С. 18-21.

2. Комзюк М. А. Види поліцейських заходів примусу, що застосовуються Національною поліцією України / Комзюк М. А. // *Правові новели*. 2022. № 18. С. 39-44. - DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2022.18.06>.

3. Костенко І. В., Білоусова К. В., Поліцейські заходи в Україні: види та застосування. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 2 (50) 2021. С. 134-137.

4. Мех Ю. В., Уварова М. В. Поліцейські заходи примусу та превентивні заходи: умови та особливості застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 482-485.

5. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с.

6. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. 52 с.

7. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначеев, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с.

8. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.

9. Тучапець І.Б. Тактика дій нарядів поліції під час зупинення транспортного засобу: методичні рекомендації / І.Б Тучапець – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 50 с.

Додаткові літературні джерела

1. Бочек О. І. Міжнародні стандарти із застосування сили та вогнепальної зброї поліцією з підтримання правопорядку. *Наука і правоохоронна*. 2017. №2(36). С. 25-29.

2. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 480 с.

3. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

4. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

5. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

6. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

7. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.

8. Чмелюк В.В., Грищук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

3. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Конвенція ООН від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.

4. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями : Правила ООН від 30.08.1955. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text.

5. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv.

6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

8. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

ТЕМА 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Практичне заняття № 1,2– 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- нормативно-правові акти, якими регламентується порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами;

Вміти:

- організувати безпечний периметр навколо ВНП ;

- проводити ідентифікацію ВНП;
- складати звітну документацію за результатами проведення ідентифікації.

Питання до практичного заняття:

1. Загальні положення процедури ідентифікації вибухонебезпечних предметів .
2. Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
3. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмета.
4. Порядок проведення нетехнічного обстеження території, імовірнозабруднених вибухонебезпечними предметами.
5. Порядок складання звітної документації за результатами проведення ідентифікації

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен організувати порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №1** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

До чергової частини відділу поліції надходить виклик від громадянки С. Остання повідомляє про те що її дитина принесла до дому боєприпаси часів Другої Світової війни.

Питання для контролю знань

1. Що таке ідентифікація ?
2. Яка безпечна відстань при здійсненні ідентифікації? .
3. З чого складається граната ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Організація проведення вилучення вибухонебезпечного предмета (граната)
2. Історія запровадження ідентифікації ВНП .

Рекомендована література

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. Інструкція про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України затверджена наказом МВС України від 09 липня 2014 року № 653, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 липня 2014 року за № 870/25647.
3. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події затверджена наказом МВС України від 03 листопада 2015 року № 1339, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1392/27837.
4. Наказ МВС України від 01.02.2016 року № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»
5. Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / В.М. Петренко, М.М. Ляпа, А.І. Приходько та ін. - Суми : Сумський державний університет, 2015. – 458 с.
6. Барбашин В.В., Назаров О.О., Рютин В.В., Толкунов І.О. Основи організації піротехнічних робіт. Навчальний посібник / Під ред. В.П. Садкового. Харків: ВРВД УЦЗУ, 2010. – 353 с.,
7. Ідентифікація ракетної та реактивної зброї Російської Федерації : посібник / уклад. В. М. Коротаєв, Р. С. Кірін, М. М. Кушнір, А. С. Клочков, О. В. Овчаров, О. С. Жуган. Дніпро : Дніпропетровський НДЕКЦ МВС, 2022. 134 с.
8. Класифікація та види саморобних вибухових пристроїв / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Курляк М.Д., Московчук М.О., Синенький В.М., Львів: ЛьвДУВС, 2016. 87 с
9. Спеціальні транспортні засоби для забезпечення робіт з розмінування та перевезення вибухонебезпечних предметів: довідкове видання / упор.: М. Г. Вербенський, В. О. Криволапчук, М. П. Будзинський, В. П. Бакал та ін. Київ, 2021. 90с.

ТЕМА 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики вибухонебезпечних предметів

Практичне заняття № 1,2– 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію гранат.
- правила поведження з вибухонебезпечними предметами (граната);
- тактико-технічні характеристики гранат.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (граната) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані звиявленням ручних гранат.

Питання до практичного заняття:

- 1 Класифікація ручних гранат
1. Загальні відомості про ручні гранати
2. Тактико-технічні характеристики ручних гранат.
3. Заходи безпеки при поводженні з гранатами .
4. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (ручна граната).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (граната)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №1** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Громадянин П за адресою м. Дніпро вул Вузька 12 виявив у кущах предмет схожий на вибухонебезпечний. Біля вибухонебезпечного предмету розташовані будівлі і зібралося багато людей.

Питання для контролю знань

1. Що таке граната?
2. Види гранат.
3. З чого складається граната ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Організація проведення вилучення вибухонебезпечного предмета (граната)
2. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (граната).

Практичні заняття № 3,4–4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію наземних мін.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (наземні міни);
- тактико-технічні характеристики наземних мін.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (наземна міна) ;

- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ручних наземних мін.

Питання до практичного заняття:

1. Класифікація інженерних боєприпасів (наземних мін)
2. Загальні відомості та тактико-технічні характеристики протипіхотних мін
3. Загальні відомості та тактико-технічні характеристики протитанкових мін
4. Заходи безпеки при поводженні з наземними мінами.
5. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (наземна міна)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (наземна міна)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №2** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Громадянин П за адресою м. Нікополь виявив у полі предмет схожий на вибухонебезпечний. Так як предмет заходився у полі, яке підготовлялося до посіву в даному місці знаходилося багато людей і сільськогосподарської техніки.

Питання для контролю знань

1. Що таке інженерний боєприпас?
2. Види наземних мін.
3. З чого складається наземна міна ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Розробки модифікацій наземних мін в інших країнах.
2. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (наземна міна).

Практичні заняття № 5,6 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію бомб.

- розташування вибухників на авіаційних бомбах
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (бомби);
- тактико-технічні характеристики гранат.

Вміти:

- ідентифікувати ВВП (бомба) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням бомб.

Питання до практичного заняття:

- 1.Класифікація авіаційних бомб та вибухників до них.
- 2.Заходи безпеки при поводженні з авіаційними бомбами
- Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (авіаційна бомба).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (бомби)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №3** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 3

Громадянка Л виявила у лісо полосі великий предмет схожий на котел. Предмет часткого був занурений у землю.

Питання для контролю знань

1. Що таке бомба?
2. Види бомб.
3. З чого складається бомба ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Істрія розробки вибухників для бомб.
2. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (бомба).

Практичні заняття № 7,8 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію снарядів.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (снаряди);

- тактико-технічні характеристики снарядів.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (снаряди) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням снарядів.

Питання до практичного заняття:

- 1 Загальні відомості про артилерійські снаряди
- 2 Загальні відомості про мінометні міни .
- 3 Заходи безпеки при поводженні з артилерійськими снарядами та мінометними мінами.
- 4 Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (артилерійський снаряд)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (артилерійський снаряд)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №4** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 4

Громадянин Ф на подвір'ї свого сусіда побачив вибухонебезпечний перемет (артилерійський снаряд), який знаходився у ящику де їх було багато.

Питання для контролю знань

1. Що таке артилерійський снаряд?
2. Види арт снарядів .
3. З чого складається арт снаряд ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Порядок знешкодження арт снарядів.
2. Історія розробки арт снарядів

Практичні заняття № 9,10 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію некерованих ракет.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (некеровані ракети);

- тактико-технічні характеристики некерованих ракет.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (некеровані ракети) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ВНП(некерована ракети).

Питання до практичного заняття:

1. Загальні відомості про некеровані ракети.
2. Види боєприпасів до РСЗВ.
3. Заходи безпеки при поводженні з ракетами, які вистріляні з РСВЗ4

Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (некерована ракета)

4. Загальні відомості про керовані ракети .
5. Класифікація та ідентифікація керованих ракет.
6. Заходи безпеки при поводженні з керованими ракетами.
7. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (керована ракета)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (некерована ракета)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .

2. Виконати **ситуаційне завдання №5** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.

3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 5

Громадянин П у полі під час роботи на тракторі знайшов предмет яких стирчав з землі .

Питання для контролю знань

1. Характерні ознаки некерованої ракети?
2. Види некерованих ракет.
3. Основні частини некерованої ракети ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Системи для пуску некерованих ракет
2. Історія розробки некерованих ракет.

Практичні заняття № 11,12– 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію касетних елементів.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (касетні елементи);
- тактико-технічні характеристики касетних елементів.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (касетні елементи) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ВНП (касетні елементи).

Питання до практичного заняття:

- 1 Загальні відомості про касетні елементи.
- 2 Класифікація та ідентифікація касетних елементів .
- 3 Заходи безпеки при поводженні з касетними елементами.
- 4 Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (касетний елемент)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (касетні елементи)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №6** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 6

Громадянин П у полі під час роботи на тракторі знайшов ракету. Біля неї було знайдено ще маленькі предмети.

Питання для контролю знань

1. Що таке касетні елементи?
2. Різновиди касетних елементів .
3. Призначення касетних елементів ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Історія розробки касетних елементів

2. Заборона застосування касетних елементів .

Практичні заняття № 13,14 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію гвинтівкових та відстрілюваних гранат.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (гвинтикові та відстрілювані гранати);
- тактико-технічні характеристики гвинтівкових та відстрілюваних гранат.

Вміти:

- ідентифікувати та відрізнити ВВП (гвинтівкові та відстрілювані гранати) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням гвинтівкових та відстрілюваних гранат.

Питання до практичного заняття:

- 1 Загальні відомості про гвинтівкові та відстрілювані гранати .
- 2 Класифікація та ідентифікація гвинтівкових та відстрілюваних гранат.
- 3 Заходи безпеки при поводженні з гвинтівковими та відстрілюваними гранатами.
- 4 Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (відстрілювані гранати)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (гвинтівкові та відстрілювані гранати)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №7** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 7

Громадянин П у полі під час роботи на тракторі знайшов мінометний постріл. Як пояснив громадянин він розуміється на вибухонебезпечних предметах і має баєвий досвід.

Питання для контролю знань

1. Що таке гвинтівкові гранати?
2. Назвіть різницю між гвинтівковими та відстрілюваними гранатами .
3. Переваги і недоліки в використанні гвинтівкових гранат ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Історія розробки гвинтівкових та відстрілюваних гранат.
2. Існуючі модифікації гвинтівкових та відстрілюваних гранат в різних країнах

Практичні заняття № 15,16 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- з чого виробляється СВП.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (СВп);

Вміти:

- ідентифікувати ВВП (СВП) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані звиявленням ручних гранат.
- пояснити типи СВП

Питання до практичного заняття:

- 1 Загальні відомості та основні елементи саморобних вибухових пристроїв.
- 2 Ідентифікація саморобних вибухових пристроїв.
- 3 Заходи безпеки при поводженні з саморобними вибуховими пристроями.
- 4 Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (СВП)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (СВП)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .

2. Виконати **ситуаційне завдання №8** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.

3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 8

Громадянка Л під час ранкової прогулянки з собакою виявила предмет круглої форми, який був прив'язаний до дерева .

Питання для контролю знань

1. Що таке СВП?
2. З чого складається СВП? .
3. Небезпека яку становить СВП під час її ідентифікації ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предмета СВП

Теми доповідей

1. Перші історичні аспекти винайдення СВП людиною.
2. Чому СВП є небезпечний при його ідентифікації ?.

Практичні заняття № 17,18 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- визначити основну групу, підгрупу вибухонебезпечного боєприпасу.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами ;

Вміти:

- ідентифікувати ВНП ;
- дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ручних гранат
- організувати безпечну евакуацію людей з місця де було знайдено ВНП.

Питання до практичного заняття:

- 1 Порядок проведення ідентифікації ВНП.
- 2 Загальні вимоги проведення ідентифікації ВНП.
- 3 Заходи безпеки при проведенні ідентифікації ВНП.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета .По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач

узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №9** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 9

Після нічного обстрілу Роботинської громади люди почали в себе на городах виявляти підозрілі предмети схожі на ВНП. .

Питання для контролю знань

1. Першочергові дії поліцейського під час отримання повідомлення про виявлення ВНП?
2. Дії чергового відділу поліції при отримання повідомлення про виявлення ВНП .
3. Яка мінімальна безпечна відстань при виявленні ВНП?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Дії при надзвичайних ситуаціях при виявленні залишків війни.
2. Порядок знешкодження ВНП.

Рекомендована література

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. Інструкція про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України затверджена наказом МВС України від 09 липня 2014 року № 653, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 липня 2014 року за № 870/25647.
3. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події затверджена наказом МВС України від 03 листопада 2015 року № 1339, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1392/27837.
4. Наказ МВС України від 01.02.2016 року № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»
5. Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / В.М. Петренко, М.М. Ляпа, А.І. Приходько та ін. - Суми : Сумський державний університет, 2015. – 458 с.
6. Барбашин В.В., Назаров О.О., Рютин В.В., Толкунов І.О. Основи організації піротехнічних робіт. Навчальний посібник / Під ред. В.П. Садкового. – Харків: ВРВД УЦЗУ, 2010. – 353 с.,

7. Ідентифікація ракетної та реактивної зброї Російської Федерації : посібник / уклад. В. М. Коротаєв, Р. С. Кірін, М. М. Кушнір, А. С. Клочков, О. В. Овчаров, О. С. Жуган. Дніпро : Дніпропетровський НДЕКЦ МВС, 2022. 134 с.

8. Класифікація та види саморобних вибухових пристроїв / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Курляк М.Д., Московчук М.О., Синенький В.М., – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 87 с

9. Спеціальні транспортні засоби для забезпечення робіт з розмінування та перевезення вибухонебезпечних предметів: довідкове видання / упор.: М. Г. Вербенський, В. О. Криволапчук, М. П. Будзинський, В. П. Бакалта ін. Київ, 2021. 90с.

ТЕМА 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

Практичне заняття № 1-2 – 4 год

Система фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття системи фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання.
- Завдання та функції системи фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання.
- Місце і роль систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання.
- Потенційні наслідки розсіювання радіоактивного матеріалу.

Вміти:

- Розуміти місце і роль систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання..
- Враховувати системи фізичного захисту під час реагування на спроби незаконного заволодіння джерелом іонізуючого випромінювання.

Питання до практичного заняття:

1. Система фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання (термінологічними поняттями, завданнями та функціями, технічними засобами).
2. Розуміння місця і ролі систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання.

3. Підготовка до проведення практичного заняття щодо питань організації реагування на події, пов'язані із загрозами незаконного заволодіння і використання радіоактивних джерел

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Практичне заняття № 3-5 – 6 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття та значення об'єктового плану реагування.
- Структуру об'єктового плану реагування.
- Які сили і засоби застосовуються при реагуванні на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.
- Які завдання покладені на сили реагування на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.

Вміти:

- Дотримуватися алгоритму реагування на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.
- Взаємодіяти із силами реагування на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.

Питання до практичного заняття:

1. Поняття та значення об'єктового плану реагування.
2. Структура об'єктового плану реагування.
3. Загальна інформація про сили, які застосовуються при реагуванні на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.
4. Критичні завдання представників служб реагування.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Верогідний аналіз безпеки атомних станцій (ВАБ): Навчальний посібник В.В. Бегун, О.В. Горбунов, И.Н. Кащенко и ін. Київ: НТУУ «КПІ», 2000. 568 с.
2. Доповідь про стан ядерної та радіаційної безпеки в Україні у 2008 році. Київ: ДКЯР України, 2009.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Корчагін П.А., Замостян А.П., Шестопапов В.М. Поводження з радіоактивними відходами / проблеми, досвід, перспективи. Київ: МНС України. 2000. 178 с.
5. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок від 03 березня 1980 року з поправками від 08 липня 2005 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU80K05U.html
6. Мартинов Б.В. Поводження з радіоактивними відходами. Київ: Техніка, 1993. 107 с.
7. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) /Серія «Безпека України». Київ: МОЗ України, 1997. 121 с.
8. Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Тлумачний словник українських термінів. Словники термінів: українсько-англо-російський, русско-украинско-английский, english-russian-ukrainian НП 306.7.086-2004:Наказ Державного комітету ядерного регулювання України 08.06.2004 N 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101578-04#Text>

9. Реагування на посягання на джерела радіологічної небезпеки: науково-методичні рекомендації / Укладачі: Краснощок А.В., Діхтяр Д.Ю. Кривий Ріг: Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 38 с.

Додаткові

1. Про стратегію розвитку ядерної енергетики в Україні Б.Є. Патон, О.С. Бакай, В.Г. Бар'яхтар, І.М. Неклюдов. Харків: НТЦ ХФТІ, 2008. 61 с.

2. Радіаційна аварія в Гоянії. Міжнародне агенство по атомній енергії. Відень. 1989. URL: <https://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub815rWeb.pdf>

Нормативно-правові акти

1. Про затвердження Правил безпечного перевезення радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2020): Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 27 жовтня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1313-20#Text>

2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: Наказ МВС України від 06.09.2017 № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17>

4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: Наказ МВС України від 22.08.2016 № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/rz1254-16/conv>

5. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF/conv>

ТЕМА № 21. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Основні цілі ТССС.
- Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність з ТЕСС.
- Медичне спорядження.
- Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC).

- «Зонування» надання невідкладної допомоги постраждалому (червона, жовта, зелена зона).
- Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона») і тактика роботи по наданню домедичної допомоги пораненому.
- Пріоритети надання допомоги в «червоній» зоні.
- Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах.
- Поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

Вміти:

- Сформувати розуміння тактично-безпечного доступу до постраждалого.
- Сформувати вміння швидкого використання засобів індивідуального захисту при наданні допомоги.
- Сформувати практичні навички правильного пересування до постраждалого, враховуючи тактичну ситуацію що склалася та відповідно до «зонування».
- Сформувати розуміння самодопомога при травмуванні та допомога постраждалому.

Питання до практичного заняття

1. Основні цілі ТССС.
2. Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність з ТЕСС.
3. Юридична відповідальність (безпека).
4. Біологічна та фізична безпека.
5. Медичне спорядження.
6. Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC)
7. Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона»), поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

Завдання до практичного заняття

Розглянути тактику роботи по наданню домедичної допомоги пораненому. Безпечний доступ. Засоби індивідуального захисту при наданні допомоги.

Практичні навички правильного пересування до постраждалого.

Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах.

Розуміння самодопомога при травмуванні та допомога постраждалому.

Розглянути вміст аптечки.

Питання для контролю знань

1. Чи важлива безпека особи, що виконує рятувальні дії?
2. Якими законами чи підзаконними актами регулюються дії з надання домедичної допомоги?
3. Чи необхідна комунікація з потерпілою особою, яка в свідомості під час евакуації?
4. Що означає фізична безпека?

5. Що означає біологічна безпека?
6. Що означає юридична безпека?
7. Які три зони надання допомоги пораненим виділяють?
8. Як проводиться комунікація між службами?
9. В яких випадках використовують пілпак?
10. Які знаєте методи переміщення постраждалого?
11. Чи можуть бути джгути з давлючим ефектом?
12. Що таке протокол з надання домедичної допомоги відповідно до ситуації?

Теми доповідей

1. Історія розвитку ТССС та ТЕСС у світі та в Україні.
2. Аналіз методик переміщення постраждалого, відповідно до різних умов та ситуацій.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Екстрена медична допомога (до госпітальні протоколи): посібник / О.В. Богомолець, Г.Г. Рощин, С.В. Синельник та ін.. за редак. Проф.. О.В. Богомолець, проф.. Г.Г. Рощина. – Київ, Юстон. – 2016. – 212 с
2. Тактична медицина URL: http://zashitnak.blogspot.com/p/blog-page_14.html.
3. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.
4. Медицина невідкладних станів: Екстрена (швидка) медична допомога: Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. Затверджено МОН / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рощин та ін.; за ред. І.С. Зозулі. 3-тє вид., перероб. і доп. К., 2017. 960 с., тв. пал., (ст. 3 пр.).

Додаткові літературні джерела

1. Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, ОВС, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії : Наказ МОЗ, МВС, Мінюст, Державна служба України з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1868-12>
2. Про Правила дорожнього руху : Постанова КМУ від 10.10. 2001 р. № 1306 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

5. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

ТЕМА № 22. Тактика застосування алгоритму MARCH(E) під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань.

Практичне заняття 1– 2 год.

Огляд травм в тактичних умовах

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття «зона непрямої загрози», «зона евакуації».
- Поняття анатомії та фізіології, основні системи, що забезпечують життєдіяльність організму.
- Алгоритм проведення первинного огляду постраждалого.
- Алгоритм перевірки життєвих показників постраждалого, що знаходиться в безпечному стабільному боковому положенні.

Вміти:

- Виконувати первинний огляд постраждалого.
- Виявляти життєві показники.
- Залучати сторонніх осіб для допомоги. Враховуючи тактичну ситуацію підготувати зустріч естреної медичної допомоги або медавакуаційного транспорту.
- Виконувати дії при перевероті в «стабільне» (безпечне) бокове положення
- Контроль дихання.

Питання до практичного заняття

1. Розгляд алгоритму «MARCH(E)».
2. Розповісти та показати процес визначення рівня свідомості з використанням шкали AVPU.
3. Розкрити поняття «зона непрямої загрози», «зона евакуації».
4. Ознайомити із поняттями анатомії та фізіології, основними системами, що забезпечують життєдіяльність організму.
5. Показати та відпрацювати алгоритм проведення первинного огляду постраждалого.

6. Перевірка життєвих показників постраждалого, що знаходиться в безпечному стабільному боковому положенні.
7. Тактична оцінка травм.

Завдання до практичного заняття

Практична робота з засобами індивідуального захисту.

Відпрацювати: підхід (пересування лежачи «по пластунськи») до постраждалого відповідно до умов ситуації. Розуміння шкали AVPU, перевірка свідомості постраждалого враховуючи небезпеку роботи.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери.

Практичне відпрацювання первинного огляду постраждалого.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Первинний огляд постраждалого. Залучення сторонніх осіб для допомоги. Підготовка зустрічі швидкої. Відпрацювання алгоритму дій при перевероті в «стабільне» (безпечне) бокове положення. Контроль дихання.

Питання для контролю знань

1. Чому не можна бігти до постраждалого в «червоній зоні»?
2. Який об'єм допомоги можна надати постраждалому в «червоні зоні»?
3. Чи можна знімати засоби індивідуального захисту (бронежилет, каску) з постраждалого в «червоній зоні»?
4. Чи потрібно забирати зброю та боєприпаси у постраждалого (напарника колеги, військовослужбовця, тощо), який без свідомості? Чому?
5. Чи потрібно забирати зброю та боєприпаси у постраждалого (напарника колеги, військовослужбовця, тощо), свідомість якого не порушено, але має травмування з великою втратою крові? Чому?
6. Алгоритм первинного огляду постраждалого, який лежить без ознак свідомості?
7. Алгоритм огляду потерпілого, який знаходиться в свідомості, є ознаки кровотечі?
8. Показники нормальної частоти дихання у дорослої людини, дитини, новонародженого та немовля?
9. В яких випадках переверот потерпілого в стабільне бокове положення не можливе?
10. Які дії необхідно зробити, щоб перевернути постраждалого в стабільне бокове положення?
11. Чи необхідно коментувати всі свої дії вголос, якщо постраждалий непритомний?
12. Що таке дихальна система, з чого вона складається?
13. Що таке кровоносна система, з чого складається?
14. Чому порушення роботи одного з органів може стати причиною порушення усіх інших?

15. Постраждалий реагує на біль, але відсутня реакція на голосові команди, його свідомість за шкалою AVPU знаходиться на якій букві?

Теми доповідей

1. Правило «6В», дії працівників поліції відповідно до ситуації та «зони» ризику.
2. Принципи огляду постраждалого, необхідність порівняння якості дихання постраждалого до і після огляду.

Практичне заняття 2-3 – 4 год.

«М» - контроль масивних кровотеч

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Контроль масивної кровотечі у тактичних умовах.
- Допомога під вогнем.
- Особливості накладання турнікету: верхня кінцівка, нижня кінцівка. Накладання турнікету в секторі обстрілу. Накладання турнікету обома руками. Накладання турнікету однією рукою.
- Особливості огляду масивної кровотечі в тактичних умовах. Тиск на рану. Рана шиї, підпахви та пахви: контроль масивних кровотеч.

Вміти:

- Виконувати практичні навички зупинки критичних кровотеч, що загрожують життю,
- Користуватися джгутами, мати навички використання биндажа та імпровізованої тиснучої пов'язки. Безпечний доступ. Засоби індивідуального захисту при наданні допомоги.
- Виявляти небезпечні фактори, що загрожують рятівнику, постраждалим та оточуючим.
- Виявлення шляхів входу, виходу та евакуації з небезпечної зони. План надання допомоги.

Питання до практичного заняття

1. Подати теорію по кровотечах, методи зупинки кровотеч.
2. Розглянути з чого складаються та як працюють джгути турнікети різних модифікацій.
3. Навчити правильно використовувати джгути турнікети.
4. Відпрацювати алгоритм дій повороту постраждалого у «стабільне» (безпечне) бокове положення. Варіації повороту постраждалого з турнікетом на руці, нозі, в місцях обмеженого простору.
5. Розглянути гемостатичні бинти, гемостатичні порошки та інші засоби для швидкої зупинки масивних кровотеч з «вузлових місць».

6. Навчити робити тампонаду ран як за допомогою гемостатичних бинтів або інших гемостатичних засобів, так і за відсутності останніх, відмінність в роботі.

Завдання до практичного заняття

Практична робота з джгутами на правильність виконання. Відпрацювати: накладання джгутів собі (рука нога), накладання джгутів напарнику, який сидить. Накладання джгута напарнику за умовами «червоної зони» на руку, на ногу. Якісне накладання джгута на швидкість (30 секунд). Накладання імпровізованого джгута.

Сформувати практичні навички зупинки масивних кровотеч, що загрожують життю. Сформувати навички користування джгутами, навчити навичкам використання бандажа та імпровізованої тиснучої пов'язки. Сформувати навички з тампонади ран, користування бандажем, бинтами, імпровізованими матеріалами (одежа, інші тканини), для призупинки або повної зупинки масивної кровотечі.

Відпрацювати: Практична робота з тампонади ран усіма способами на правильність виконання, накладання бандажу напарнику, накладання бандажу собі, перев'язка напарника який сидить, лежить.

Питання для контролю знань

1. Які бувають джгути-турнікети?
2. Особливості накладання джгута типу «есмарх» (гумовий джгут)?
3. В якому місці, відповідно до рани необхідно накладати джгут?
4. Особливості накладання бандажу?
5. Особливості тампонади ран гемостатичними бинтами, особливості тампонади ран звичайними бинтами?
6. Спосіб накладання імпровізованого джгута?
7. На яких частинах тіла можна використовувати турнікет?
8. Чи можна, в разі кровотечі, накладати джгут на шию?

Теми доповідей

1. Імпровізовані джгути для зупинки масивної кровотечі, чи якісно зупиняють та чи є доцільність в їх застосуванні та в яких випадках.
2. Техніка використання для зупинки масивної кровотечі «Ізраїльського» бандажу, в тому числі самодопомога.

Практичне заняття 4-5 – 4 год.

«А» - прохідність дихальних шляхів

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Спосіб огляду ротової порожнини на наявність сторонніх предметів та безпечне усунення цих предметів. Способи відкриття дихальних шляхів.
- Будову дихальних шляхів.

- Правильність виконання відкриття дихальних шляхів - запрокидування голови назад (підборіддя в небо) та висування нижньої щелепи (прийом Сафара).
- Принципи застосування назо (-оро) фарингального повітропроводу.
- Оцінку дихальної функції та її підтримку у тактичних умовах.

Вміти:

- Виконувати вторинний огляд за протоколом.
- Усувати проблеми з блокування дихальних шляхів.
- Виконувати мануальні способи забезпечення прохідності дихальних шляхів: закидання голови, виведення щелепи.
- Використовувати базові технічні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів: назофарингеальний повітропровід, орофарингеальний повітропровід, мішок АМБУ.
- Контроль дихання.

Питання до практичного заняття

1. Про основи анатомії дихальних шляхів дорослого.
2. Правило ВВВ «6В»
3. Способи відкриття дихальних шляхів (прийом Сафара).
4. Розгляд назофарингеального повітропроводу, орофарингеального повітропроводу, мішка АМБУ.
5. Відпрацювати алгоритм дій повороту постраждалого у «стабільне» (безпечне) бокове положення у випадку можливої травми хребта.

Завдання до практичного заняття

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Практичне відпрацювання відкриття дихальних шляхів, шляхом виведення щелепи (прийом Сафара).

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Відпрацювання повернення постраждалого у стабільне безпечне бокове положення. Відпрацювання введення назофарингеального повітропроводу, орофарингеального повітропроводу, мішку АМБУ. Відпрацювати дії при перевероті в «стабільне» (безпечне) бокове положення в разі можливої травми хребта.

Питання для контролю знань

1. Підхід до постраждалого?
2. Основи анатомії дихальних шляхів дорослого?
3. Способи відновлення прохідності дихальних шляхів?
4. Спосіб відновлення (відкриття) дихальних шляхів прийомом Сафара?
5. Перевірка дихання?

Теми доповідей

Будова дихальних шляхів дорослої людини, відмінність від дихальних шляхів новонародженого та немовляти?

Відновлення дихальних шляхів новонародженого чи немовляти, алгоритм дій?

Практичне заняття 6 – 2 год.**«R» - поранення грудної клітки**

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Види поранень грудної клітки.
- Поняття відкритий, напружений та закритий пневмоторакс.
- Поняття оклюзійна наліпка, її види та імпровізовані наліпки з підручних засобів.
- Алгоритм допомоги при пневмотораксі постраждалому в свідомості та без свідомості.
- Алгоритм дій: наявність сторонніх предметів у грудній клітині, фіксація сторонніх предметів.
- Теорію голкової декомпресії грудної клітки в польових (бойових умовах): правила та умови застосування.
- Випадки отримання травм грудної клітки.

Вміти:

- Виконувати алгоритм дій при відкритому пневмотораксі, застосовувати оклюзійні наліпки, підручні засоби.
- Розпізнати та виконати алгоритм дій при закритому пневмотораксі.
- Використовувати різні види перев'язувальних матеріалів.
- Використовувати імпровізовані перев'язувальні засоби «оклюзійні пов'язки».
- Вміти виконувати дезінфекцію та промивання ран.

Питання до практичного заняття

1. Відпрацювати правила роботи з відкритим пневмотораксом. Акцентувати увагу слухачів на стабільне бокове положення при пневмотораксах. Розповісти про типову ситуацію «рульова травма водія» та «заброньова травма» (закритий пневмоторакс).
2. Розглянути ознаки, які вказують на закритий пневмоторакс, яка саме легеня травмована.
3. Розвинути практичні навички допомоги при різних видах пневмоторакса.
4. Розглянути ситуації тактичних умов перестрілка чи вибух: наявність сторонніх предметів у грудній клітині.
5. Теорія голкової декомпресії грудної клітки в польових (бойових умовах): правила та умови застосування.

Завдання до практичного заняття

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Відпрацювання надання допомоги при відкритому пневмотораксі оклюзійними наліпками, підручними засобами. Засвоїти алгоритм дій при закритому пневмотораксі. Відпрацювання дій при відкритому пневмотораксі за наявності стороннього предмету в грудній клітині, фіксація стороннього предмету в грудній клітині.

Питання для контролю знань

1. Які є види пневмотораксу?
2. Ознаки пневмотораксу?

3. Як правильно накладати спеціальну оклюзійну пов'язку?
4. З якою частотою необхідно проводити повторний огляд потерпілого, для чого?
5. Місця на тілі постраждалого для застосування декомпресійної голки?
6. Що таке закритий пневмоторакс?
7. Що таке відкритий пневмоторакс?
8. Що таке напружений (клапанний) пневмоторакс?
9. Що таке флотуючий пневмоторакс?
10. Алгоритм надання домедичної допомоги при проникаючому пошкодженні грудної клітки?
11. Допомога при відкритому пневмотораксу в разі відсутності оклюзійної пов'язки?
12. Алгоритм надання допомоги постраждалому з відкритим пневмотораксом та наявністю стороннього предмету в рані?
13. Чи можна виймати сторонній предмет з грудної клітини, чи є виключення?

Теми доповідей

1. Ознаки, за якими необхідно визначити яка з легень травмована при закритому пневмотораксі та навіщо це визначати?
2. Хто та в яких випадках може застосовувати декомпресійну голку, що можна застосовувати замість декомпресійної голки. Чи має право застосовувати декомпресійну голку працівник поліції?

Практичне заняття 7 – 2 год.

«С» - циркуляція/контроль кровотечі

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття шоків станів. Розпізнавання шоку.
- Травма тазу та її візуальні чинники. Огляд рухливості тазу та техніки стабілізації постраждалого з травмою тазу.
- Оцінку рівня свідомості з використанням шкали AVPU.
- Контроль кровотеч під час TFC.
- Бандаж.
- Тампонада.
- Оцінку пульсу як критерію шоків стану.
- Основи десмургії.

Вміти:

- Зупиняти масивні кровотечі, що загрожують життю.
- Тампонувати рани, користуватися бандажем, бинтами, імпровізованими матеріалами (одежа, інші тканини).
- Навик постійного контролю масивних кровотеч та виявлення «схитрих» кровотеч.
- Виявляти травму тазу при візуальному огляді та тактильному огляді.
- Надавати допомогу постраждалому при травмі тазу.
- Визначити свідомість за шкалою AVPU.
- Правильно вимірювати пульс у постраждалого.

Питання до практичного заняття

1. Необхідність контролю «відпрацьованих, перекритих» масивних кровотеч.
2. Стан постраждалого погіршується «без видимих причин», огляд постраждалого на «скриті» кровотечі, абдомінальні (черевної порожнини) кровотечі.
3. Постраждалий має відкриту абдомінальну травму, алгоритми дій за різними сценаріями (в травмі є сторонній предмет, внутрішні органи черевної порожнини випали, тощо)
4. Розглянути питання огляду тазу на травму, що може свідчити про травму тазу при візуальному огляді.
5. Розглянути питання правильності виконання медичного навику – вимірювання пульсу.

Завдання до практичного заняття

Сформувати у слухачів навик постійного контролю масивних кровотеч та виявлення «скритих» кровотеч. Виявлення травм тазу при візуальному огляді та тактильному огляді. Сформувати навик надання допомоги постраждалому при травмі тазу.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери, відпрацювати огляд постраждалого на «скриті» кровотечі, абдомінальні кровотечі.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Відпрацювати контроль «перекритих» масивних кровотеч – наявність та відсутність пульсу в травмованій кінцівці, огляд раніше накладених джгутів, тиснучих пов'язок, виконаних тампонад ран, визначення наявності абдомінальних кровотеч, травм тазу, допомога при травмі тазу.

Відпрацювати роботу з відкритою травмою черевної порожнини.

Питання для контролю знань

1. Як визначити місце для перевірки пульсу в паховій зоні?
2. Як визначити місце для перевірки пульсу в зоні гомілки?
3. Чи можна давити на кості тазу, під час перевірки на наявність травми методом «розкрити книжку»?
4. Чи можна працівнику поліції дотягувати раніше накладений турнікет при виявленні «послаблення» турнікету через що виникла кровотеча?
5. Чи можна працівнику поліції попускати раніше накладений турнікет (робити конверсію)?
6. Чи потрібно перевіряти реакцією на біль, якщо поранений знаходиться при «ясному розумі» або реагує на голосові команди?

Теми доповідей

1. Конверсія турнікету: хто, як та коли може робити, crush - синдром «здавлювання», гемодіаліз?
2. Імпровізовані биндажі при травмі тазу, варіанти та необхідність, чому постраждалий може померти від втрати кровотечі через травму тазу.

Практичне заняття 8 – 2 год.

«Н» - попередження гіпотермії. Травми голови

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Травми голови.
- Поняття та причини гіпотермії.
- Термоковдра та правила застосування в тактичних умовах.
- Правила «6 В».
- Травми ока. Особливості надання допомоги за наявності в оці травмуючого предмета.
- Допомога при опіках. Опіки білим фосфором, особливості при наданні допомоги.
- Теорія знеболення та введення антибіотиків у бойових (польових) умовах. Догляд за ранами.
- Переломи та іммобілізація (шинування). Фіксація кінцівок з використанням шин.
- Шина SAM (будова і використання). Імпровізовані засоби іммобілізації кінцівок.
- Травми шийного відділу хребта та їх причини. Іммобілізація шийного відділу хребта. Шийний комірць (будова і використання). Імпровізовані засоби іммобілізації шийного відділу хребта.

Вміти:

- Швидко застосовувати термоковдри для запобігання гіпотермії.
- Переміщення на тверді ноші в разі правила ВВВ (6В). Переміщення на м'які ноші.
- Надавати допомогу постраждалому з травмою ока, виконувати різні види фіксації травмуючого предмету в оці постраждалого.
- Виконувати іммобілізацію шийного відділу хребта з використанням шийного коміру та імпровізованих засобів.

Питання до практичного заняття

1. Розуміння поняття гіпотермія, стани, які її викликають.
2. Явні ознаки гіпотермії.
3. Дії щодо постраждалого для запобігання гіпотермії (термоковдра).
4. Використання твердих та м'яких нош.
5. Евакуація постраждалого, розгляд різних умов (загальний, правило 6В, в умовах приміщення, обмеженого простору, наприклад окопі)

Завдання до практичного заняття

1. Сформувані у слухачів навик швидкого застосування термоковдри для запобігання гіпотермії.
2. Сформувані навик переміщення на тверді ноші в разі правила ВВВ (6В). Сформувані навик переміщення на м'які ноші.
3. Відпрацювати: розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери, відпрацювати вторинний огляд постраждалого та використання термоковдри. Розділити слухачів на групи по три - чотири особи, відпрацювати алгоритм переміщення постраждалого на тверді та м'які ноші, варіанти евакуації.

Питання для контролю знань

1. Чому не можна писати час накладання джгута на лобові постраждалого, розглянути через призму реакції організму на втрату крові?
2. Яка частина тіла віддає найбільше тепла?
3. Яку частину тіла треба обов'язково зігрівати, чому?
4. Чи можна покласти постраждалого на тверді ноші втрюх?

5. Чи можна класти постраждалого в разі наявності ситуації BBB (6B) на м'які ноші? Які варіанти дій?

Теми доповідей

1. Мозок - орган є найзатратнішим щодо ресурсів організму та найважливішим в тілі людини, ступені загибелі цього органу?

2. Варіанти евакуації: з приміщень, по сходах, необхідність евакуації вперед ногами, прийом «пожарного», евакуація за допомогою нош «5 кілець», «Лелека-2».

Практичне заняття 9 – 2 год.

Евакуація, тріаж/сортування

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Види евакуації.
- Тактичний розрахунок сил і засобів для евакуації. Способи переміщення постраждалих: дві людини чи одна людина.
- Евакуація постраждалого з транспортного засобу. Ноші та їх види. Використання жорстких нош. Особливості надання допомоги особі з підозрою на спінальну травму.
- Алгоритм вторинного огляду потерпілого. Моніторинг стану пораненого.
- 9 ліній НАТО (запит на медичну евакуацію в тактичних умовах). Картка пораненого. MIST- рапорт в червоній зоні.
- Особливості сортування у червоній та жовтій зоні. Евакуаційні процедури при масових травмах.

Вміти:

- Розрахувати сили і засоби для евакуації.
- Правильно надати запит на медичну евакуацію в тактичних умовах
- Визначати пріоритети порядку евакуації.
- Виконувати сортування при масових травмах.
- Виконувати евакуаційні процедури при масових травмах.

Питання до практичного заняття

1. Розглянути поняття «шок». Види шоків: гіповолемічний, кардіогенний, перерозподільний (дистрибутивний) позасердцевий обструктивний та поєднаний (комбінований, в який входить ендокринний шок), етіологія перебіг.
2. Гіповолемічний шок: форми, ознаки та дії для запобігання виникнення або розвитку тяжких наслідків.
3. Розглянути особливості роботи при масовій травмі.
4. Розглянути питання сортування при масовій травмі.
5. Розглянути питання тактичного (цивільного) та медичного сортування.

Завдання до практичного заняття

Розділити слухачів на групи по шість, вісім осіб, відпрацювання роботи самостійно та в парі при масовій травмі за різних умов: відкрита місцевість, частково зруйнованому приміщенні, масова травма через дорожньо-транспортну пригоду (постраждали пішоходи, люди в автотранспорті, електротранспорті). Обов'язково звернути увагу на очікуючу категорію поранених. Розібрати пріоритети порядку евакуації.

Питання для контролю знань

1. Якими кольорами помічаємо постраждалих?

2. Після сортування, надання домедичної допомоги починаємо з постраждалих, помічених яким кольором?
3. Дії рятувальника щодо рани, в якій знаходяться сторонні предмети?
4. Що можна застосувати як шину, для іммобілізації кінцівок, шиї?

Теми доповідей

1. Гіповолемічний шок, його форми та ознаки.
2. Чим відрізняються тактичне (цивільне) та медичне сортування?

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Екстрена медична допомога (до госпітальні протоколи): посібник / О.В. Богомолець, Г.Г. Рошин, С.В. Синельник та ін. за редак. Проф. О.В. Богомолець, проф. Г.Г. Рошина. – Київ, Юстон. – 2016. – 212 с
2. Тактична медицина URL: http://zashitnak.blogspot.com/p/blog-page_14.html.
3. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. – 69 с.
4. Медицина невідкладних станів: Екстрена (швидка) медична допомога: Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. Затверджено МОН / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошин та ін.; за ред. І.С. Зозулі. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К., 2017. — 960 с., тв. пал., (ст. 3 пр.).

Додаткові літературні джерела

1. Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, ОВС, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії : Наказ МОЗ, МВС, Мінюст, Державна служба України з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1868-12>
2. Про Правила дорожнього руху : Постанова КМУ від 10.10. 2001 р. № 1306 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
5. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

Інформаційні ресурси вивчення дисципліни

Верховний Суд України	http://www.scourt.gov.ua
Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України»	http://zakon.rada.gov.ua
Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України	https://www.kmu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Офіційний веб-сайт Національної поліції	https://www.npu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора	http://www.gp.gov.ua
Офіційний веб портал судової влади в Україні	https://court.gov.ua
Офіційний веб-сайт Верховного Суду України	https://supreme.court.gov.ua/supreme
Єдиний реєстр судових рішень в Україні	http://www.reyestr.court.gov.ua
Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини	https://minjust.gov.ua/m/str_9329
Практика ЄСПЛ. Український аспект	https://www.echr.com.ua/rishennia-espl
Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.	http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua
Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.	http://nlu.org.ua
Юридична бібліотека (Україна).	http://pravo.biz.ua
Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).	http://www.ebk.net.ua
Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».	http://www.pravoznavec.com.ua
Бібліотека ДДУВС.	https://dduvs.in.ua/biblioteka/
Бібліотека ДонДУВС.	https://dnuvs.in.ua/viddily-ta-viddilennya/zagalna-biblioteka
Бібліотека ЛьвДУВС.	https://www.lvduvs.edu.ua/elektronnyi-kataloh
Бібліотека НАВС.	https://dn.naiuu.kiev.ua/mod/urll/view.php?id=798&lang=en
Бібліотека ОДУВС.	https://oduvs.edu.ua/zagalna-biblioteka/
Бібліотека ХНУВС.	http://lib.univd.edu.ua

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
ПРАКТИЧНИХ/СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
Спеціальність 081 «Право»**

Тема № 2 Тактика комунікації поліцейського.

Практичне заняття - 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок спілкування поліцейських з особами;
- здійснення вербального самозахисту

Вміти:

- контролювати ситуацію і людей без ескалації конфлікту та досягати максимальної ефективності у спілкуванні з мінімальним ризиком для поліцейського

Питання до практичного заняття

1. Вербальна самооборона. Позитивний контакт, активне слухання, взаємодія з «проблемними людьми». Реагування на вербальні образи, розмовний етикет. Вміння контролювати ситуацію без ескалації конфлікту. Досягнення максимальної ефективності з мінімальним ризиком для поліцейського.

2. Тактична комунікація. Теорія тактичної комунікації. Розташування у просторі. Поза. Спостереження. Слухання. Реагування на суб'єкта. Постановка запитань. Реагування на поведінку.

3. Тактика комунікації з людьми, які мають психічні захворювання, психічні розлади. Тактика комунікації з особами з явними ознаками обмежених можливостей. Фактори та ознаки які впливають на вибір алгоритму спілкування.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати порядок спілкування поліцейських з особами; здійснення вербального самозахисту. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти контролювати ситуацію і людей без ескалації конфлікту та досягати максимальної ефективності у спілкуванні з мінімальним ризиком для поліцейського.

Рекомендована література **Основні літературні джерела**

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.
2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ДДУВС, 2019. – 68 с.
4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.
5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.
2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мініст. України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21
3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.
4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.
5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.
6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.
7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

Тема № 3 Контакт та прикриття.

Практичне заняття - 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- індивідуальні ролі та обов'язки офіцера, який здійснює контакт,
- індивідуальні ролі та обов'язки офіцера, який забезпечує прикриття;
- розподілення ролей між офіцером, який здійснює контакт, та офіцером, який забезпечує прикриття.

Вміти:

- використовувати тактичні розташування «Г», «Л»
- використовувати принцип контакт та прикриття.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій поліцейського, який здійснює контакт.
2. Тактика дій поліцейського, який здійснює прикриття.
3. Принцип «присутність сили».
4. Розміщення поліцейських відносно особи (групи осіб).
5. Переміщення та взаємодія поліцейських під час контакту з особою (групою осіб).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки офіцера, який здійснює контакт, та офіцера, який забезпечує прикриття; розподілення ролей між офіцером, який здійснює контакт, та офіцером, який забезпечує прикриття. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти використовувати тактичні розташування «Г», «Л» та розуміти сутність використання принципу контакт та прикриття.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.
2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвівДУВС, 2019. – 68 с.
4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.
5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу

вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 4. Основи тактики патрулювання

Практичне заняття - 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- основні компоненти однострою поліцейського;
- способи координації дій з напарником, командиром тощо;
- форми та способи патрулювання;
- алгоритм дій поліцейського на місці події.

Вміти:

- професійно грамотно приймати рішення на місці події;
- забезпечувати особисту безпеку під час перевезення затриманого.

Питання до практичного заняття

1. Підготовка до патрулювання (однострій патрульного, спорядження, зброя, спеціальні засоби та ін.).
2. Координація дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку).
3. Основні форми патрулювання.
4. Реагування на повідомлення.
5. Тактика та особливості проведення патрулювання під час стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях.
6. Особливості організації зв'язку під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань в умовах воєнного стану.
7. Обов'язки патрульного по прибуттю на місце події.
8. Першочергові дії на місці події.
9. Дії патрульного при виявленні правопорушника на місці вчинення події.
10. Доставляння затриманого.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Рекомендована література **Основні літературні джерела**

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвівДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів

до них. Методичний посібник. Мініюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та

підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 5. Тактика дій поліцейського при співпраці з суб'єктом

Практичне заняття № 1-2 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським;
- порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов
- індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення поверхневої перевірки.

Вміти:

- проводити поверхневу перевірку і огляд за різних умов та різних рівнів небезпеки;

Питання до практичного заняття

1. Правові підстави проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським.
2. Тактичні засади проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським.
3. Порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов.
4. Тактичні засади проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних рівнів небезпеки.
5. Забезпечення особистої безпеки під час проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення поверхневої перевірки. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти проводити поверхневу перевірку і огляд за різних умов та різних рівнів небезпеки.

Питання для контролю знань

1. Поверхнева перевірка та надягання кайданок у різних положеннях.
2. Види поверхневої перевірки та особливості її проведення.
3. Заходи особистої безпеки під час проведення поверхневої перевірки.

Теми доповідей

1. Правові підстави проведення поверхневої перевірки поліцейським;
2. Порядок проведення поверхневої перевірки поліцейським;
3. Тактичні засади проведення поверхневої перевірки поліцейським.

Практичне заняття № 3-4 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок огляду кайданок
- правові підстави застосування кайданок;
- порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов
- індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення одягання/зняття кайданків з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- проводити одягання/зняття кайданків за різних умов та різних рівнів небезпеки;
- здійснювати конвоювання затриманої особи;
- здійснювати передачу затриманої особи іншому наряду.

Питання до практичного заняття

1. Порядок огляду кайданок.
2. Порядок одягання кайданок в положенні стоячи руки за спиною.
3. Порядок одягання кайданок в положенні стоячи руки за головою.
4. Тактика одягання кайданок в положенні стоячи на колінах, руки підозрюваної особи за спиною.
5. Тактика одягання кайданок в положенні стоячи на колінах, руки підозрюваної особи за головою.
6. Тактичні основи одягання кайданок в положенні лежачі на землі.
7. Передача затриманого іншому наряду.
8. Правила зняття кайданок.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення одягання/зняття кайданків з врахуванням принципу контакт-прикриття, використовуючи вербальні команди, приводити суб'єкта правопорушення в положення стоячи на колінах та в положення для конвоювання. В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти проводити одягання/зняття кайданків за різних умов та різних рівнів небезпеки, здійснювати конвоювання затриманої особи та передачу іншому наряду

Питання для контролю знань

1. Будова та призначення кайданок.
2. Техніка діставання кайданок, їх хват.
3. Способи та техніки надавання кайданок.
4. Заходи особистої безпеки під час надягання кайданок.
5. Тактика використання інших засобів обмеження рухомості.

Практичне заняття № 5-6 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави зупинки транспортних засобів;
- індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим;
- наближатися до зупиненого транспортного засобу;
- візуально перевіряти салон автомобіля;
- вибирати схеми розташування;
- встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу;
- забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання до практичного заняття

3. Правові підстави зупинення поліцейськими транспортних засобів
4. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, використовуючи теоретичні знання з правових підстав зупинення поліцейськими транспортних засобів відпрацювати індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки

транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим; наближатися до зупиненого транспортного засобу; візуально перевіряти салон автомобіля; вибирати схеми розташування; встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу; забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання для контролю знань

1. Підготовка до зупинки транспортного засобу (підстави зупинки).
2. Дії поліцейського під час зупинки транспортного засобу.
3. Дії поліцейського після зупинки транспортного засобу.
4. Заходи особистої безпеки.

Практичне заняття № 7-8 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- схеми та техніки пересування;
- способи блокування будівлі/приміщення;
- способи блокування вулиці/площі;
- способи блокування автомобілю;

Вміти:

- працювати в команді;
- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при пересуванні у складі підрозділу;
- пересуватися біля будівель та в середині приміщень.

Питання до практичного заняття

1. Комунікація в підрозділі при зовнішньому та внутрішньому огляді будівлі
2. Схеми пересування (фактори, що впливають на вибір схеми пересування та принципи обрання схеми)
3. Техніки пересування (пересування поодиночі, пересування групами, пересування під прикриттям).
4. Підхід до будівлі (огляд вікон та дверей). Пересування біля будівель.
5. Блокування злочинця (блокування будівлі/приміщення, блокування вулиці/площі, блокування автомобілю).
6. Відпрацювання кутів та дверних отворів.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає

вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати роботу в невеликих підрозділах з поданням команд старшим підрозділу. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти працювати в команді, демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при пересуванні у складі підрозділу; пересуватися біля будівель та в середині приміщень.

Питання для контролю знань

1. Складові готовності до зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі.
2. Тактика пересування малих груп.
3. Підхід до та пересування біля будівель.
4. Огляд вікон, дверей та інших отворів.
5. Вхід до будівлі.
6. Відпрацювання кутів та отворів.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвівДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили

Практичне заняття № 1-2 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою);
- умови та порядок застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги;
- одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються;
- перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню;
- демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час неозброєного агресивного супротиву.

Питання до практичного заняття

1. Тактика застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).
2. Заходи особистої безпеки під час застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати швидке, тактично грамотне захоплення руки суб'єкта, який підлягає фізичному контролю; перехід в позицію переваги під час виконання тактичних прийомів, спрямованих на здійснення фізичного контролю суб'єкта; роботу починаючи з вербальних команд, демонструючи тактичні прийоми самозахисту під час неозброєного нападу на поліцейського із застосуванням фізичної сили. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги; одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються; перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню; демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час неозброєного агресивного супротиву.

Практичне заняття № 3-6 – 8 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування спеціальних засобів.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні засобів сльозогінної та дратівливої дії;
- застосовувати гумовий/пластиковий кийок.

Питання до практичного заняття

1. Тактика застосування спеціальних засобів.
2. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії.
3. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника.
4. Дістання гумового/пластикового кийка із поясної системи.
5. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.
6. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідні документи. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання

кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

Практичне заняття № 7 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування вогнепальної зброї.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні вогнепальної зброї;
- демонструвати тактику самозахисту від спроб особи заволодіти вогнепальною зброєю.

Питання до практичного заняття

1. Демонстрація вогнепальної зброї.
2. Тактичні засади застосування вогнепальної зброї на ураження.
3. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, з врахуванням правових підстав відпрацювати порядок застосування вогнепальної зброї та вміння своєчасно реагувати на спроби заволодіння правопорушником вогнепальною зброєю. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні вогнепальної зброї та тактику самозахисту від спроб особи заволодіти вогнепальною зброєю.

Практичне заняття № 8-9 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;

- правові підстави переслідування та зупинення поліцейськими транспортних засобів;
- правові підстави примусового усунення від керування транспортним засобом.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» силового затримання правопорушників, які знаходяться в транспортному засобі (через відкриті двері, через відкрите вікно).

Питання до практичного заняття

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів:
 - тактика переслідування поліцейськими транспортних засобів;
 - блокування траєкторії руху транспортних засобів;
 - наближення до зупиненого транспортного засобу, встановлення контакту з підозрілими особами;
 - забезпечення прикриття під час зупинення транспортних засобів при середньому рівні загрози;
2. Обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю
3. Правові підстави примусового усунення від керування транспортним засобом
4. Тактичні засади силового затримання поліцейськими правопорушника, який знаходиться в транспортному засобі:
5. силове затримання через відкрите вікно;
6. силове затримання через відкриті двері.
7. Забезпечення поліцейськими особистої безпеки під час примусового усунення від керування транспортним засобом

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, з врахуванням правових підстав відпрацювати порядок застосування вогнепальної зброї та вміння своєчасно реагувати на спроби заволодіння правопорушником вогнепальною зброєю. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» силового затримання правопорушників, які знаходяться в транспортному засобі (через відкриті двері, через відкрите вікно).

Питання для контролю знань

1. Тактика застосування спеціальних засобів.

2. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії.
3. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника.
4. Діставання гумового/пластикового кийка із поясної системи.
5. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.
6. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції.
7. Умови та межі застосування вогнепальної зброї.
8. Демонстрація вогнепальної зброї.
9. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника.
10. Зупинення ТЗ в різних ситуаціях при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника

Рекомендована література **Основні літературні джерела**

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.
2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвівДУВС, 2019. – 68 с.
4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.
5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.
2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в

Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД
 «Законодавство України» ВР України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА № 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- фізико-хімічні властивості вибухових речовин;
- способи маскування вибухових пристроїв під різні речі;
- алгоритм дій поліцейського при виявленні вибухонебезпечних предметів під час виконання службових обов'язків;
- рекомендації при виявленні вибухових пристроїв та речовин під час проведення превентивних поліцейських заходів;
- дії під час виявлення зброї та вибухових пристроїв у громадському місці чи приміщенні;
- алгоритм дій при виявленні зброї та вибухових пристроїв під час перевірки транспортних засобів;
- тактико-технічні характеристики військових та саморобних вибухових пристроїв;

Вміти:

- ідентифікувати вибухонебезпечний предмет чи пристрій;
- реагувати на заяви та повідомлення про виявлення вибухонебезпечного предмета;

Питання до практичного заняття

1. Основні терміни, які вживаються при вивченні теми.

Вибухові матеріали, вибуховий, вибухові роботи, спеціальні вибухотехнічні роботи, ініціюючі вибухові речовини, *гримуча ртуть*, *азид свинцю*, ТНРС (тенерес), бризантні вибухові речовини, тетрил, гексоген, ТЕН, тротил (*тринітротолуол тол, ТНТ*), металні вибухові речовини, порохи.

2. Класифікація вибухових пристроїв.

Військово-бойові припаси, піротехнічні засоби, саморобні вибухові пристрої.

3. Рекомендації при виявленні вибухонебезпечних предметів під час виконання поліцейськими службових обов'язків в різних ситуаціях:

- при перевірці документів.
- під час огляду транспортного засобу.
- звернення громадян з інформацією про виявлення вибухового пристрою.

4. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. Ознайомитись зі змістом **ситуаційного завдання № 1** проаналізувати та надати відповіді, щодо візуальних ознак, які підтверджують факт закладеного вибухового пристрою. Обґрунтувати відповідь. Перелік посадових осіб, яким необхідно доповісти про виявлення закладеного вибухового пристрою, та які заходи слід вжити для забезпечення безпеки поліцейських та громадян? Вказати можливі ризики.

3. Ознайомитись із змістом **ситуаційного завдання № 2**, вказати на особливості проведення огляду транспортного засобу та алгоритм дій поліцейських в разі виявлення вибухонебезпечних предметів.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

До оперативного чергового відділу Національної поліції України надійшла оперативна інформація про підозрілу валізу, яка залишена без нагляду і протягом кількох годин стоїть у районному поштовому відділенні. До місця події було направлено наряд поліції, який виявив валізу у кутку операційної зали пошти.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Під час зупинки транспортного засобу для перевірки документів, водій автомобіля Тойота вів себе знервовано. Нарядом поліції було прийнято рішення здійснити огляд автомобіля. Під час огляду в багажнику автомобіля було виявлено предмет схожий на гранату.

Питання для контролю знань

1. Поняття вибуху?
2. Види вибухів?
3. Вибухові речовини?

4. Способи ініціації вибуху?
5. Фактори вибуху?
6. Травми, які отримують під час вибуху?
7. Основні способи та засоби захисту від вибуху?
8. Дії працівників поліції при виявленні запаху побутового газу?
9. Візуальні ознаки вибухонебезпечних предметів та пристроїв?
10. Профілактичний огляд місць можливого закладання вибухівки?

Теми доповідей

1. Дії при отриманні анонімного повідомлення про загрозу вибуху.
2. Варіанти маскування вибухових пристроїв під різні речі.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.
2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ОДУВС, 2019. – 68 с.
4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.
5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.
2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мініст. України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21
3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.
5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.
6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.
7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.
8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.
9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.
6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю.

Практичне заняття № 1 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
- тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
- зупинка групи, вихід з контакту.
- блокування правопорушника.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;

- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шиккування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;

- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;

- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій під час зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі.
2. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
3. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
4. Способи комунікація між поліцейськими.
5. Тактика роботи у невеликих групах.
6. Способи контактування між групами.
7. Схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
8. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
9. Тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
10. Зупинка групи, вихід з контакту.
11. Блокування правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідний документ. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли група буде знаходитися біля приміщення для пошуку. Слід виключити будь-який штурм, і спілкуватися доведеться шляхом жестів. Командир повинен вміти пояснити групі мовою жестів:

1. Відомості про підозрюваних (кількість, склад, місцезнаходження у приміщенні, озброєння).
2. Відомості про можливих заручників наявність зброї (де знаходяться, живий, поранений або вбитий, чоловік, жінка, дитина).

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.

2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.
6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
9. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
10. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
11. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
12. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
13. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.

Теми доповідей

1. Тактика дій під час зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі.
2. Блокування правопорушника.

Практичне заняття № 2-3 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів
- відпрацювання дверних отворів.
- відпрацювання вікон.
- способи входу до будівлі.
- порядок переміщення в будівлі.
- огляд меблів.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;
- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил

документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;

- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;

- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів.
5. Відпрацювання дверних отворів.
6. Відпрацювання вікон.
7. Способи входу до будівлі.
8. Порядок переміщення в будівлі.
9. Огляд меблів.
10. Тактика роботи у невеликих групах.
11. Способи контактування між групами.
12. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідні документи. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде наблизитися до приміщення, оглянути кімнати та меблі, які в ній знаходяться. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на проходження та відпрацювання кутів та отворів, а також вхід до приміщення та огляд меблів з метою пошуку правопорушника.

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.
2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.
6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
9. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.
10. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
11. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
12. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
13. Показати вивід правопорушника з приміщення.
14. Відпрацювання дверей (отворів) поліцейським при вході в кімнату чи приміщення.
15. Порядок огляду вікон поліцейським при підході до будівлі.
16. Огляд кімнат та приміщення поліцейським на виявлення злочинця.
17. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
18. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.

19. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.
20. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «хрест навхрест».
21. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «кутом».
22. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «гачком».
23. Показати як відпрацьовуються кути та дверні отвори.

Теми доповідей

1. Відпрацювання кутів та отворів.
2. Вхід до приміщення та огляд меблів.

Практичне заняття № 4 – 2 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів та дверних отворів.
- порядок переміщення в будівлі.
- вхід у коридор.
- пересування по коридорах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;
- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;
- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;
- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;
- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;
- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів та дверних отворів.
5. Порядок переміщення в будівлі.
6. Вхід у коридор.
7. Пересування по коридорах.
8. Тактика роботи у невеликих групах.
9. Способи контактування між групами.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде увійти до будівлі та пройти різні види коридорів. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на проходження та відпрацювання коридорів метою пошуку правопорушника.

Питання для контролю знань

- 1.Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
- 2.Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
- 3.Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
- 4.Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
- 5.Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
- 6.Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
- 7.Показати вивід правопорушника з приміщення.
- 8.Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
- 9.Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
10. Показати способи входу до коридорів.
11. Показати способи проходження коридорів.
12. Показати способи проходження коридорів двома поліцейськими, якщо особа чинить озброєний опір.

Теми доповідей

Вхід у коридор. Пересування по коридорах.

Практичне заняття № 5– 2 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- вхід на сходи.
- пересування по міжповерхових сходах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;

- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;
- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;
- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;
- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;
- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Вхід на сходи.
5. Пересування по міжповерхових сходах.
6. Тактика роботи у невеликих групах.
7. Способи контактування між групами.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде ввійти та пройти міжповерхові сходи. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на проходження та відпрацювання міжповерхових сходів з метою пошуку правопорушника.

Питання для контролю знань

1. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
2. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
3. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
4. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
5. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.
6. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
7. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
8. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
9. Показати вивід правопорушника з приміщення.
- 10.Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
- 11.Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
- 12.Показати способи входу на сходи.
- 13.Показати способи проходження сходів.

Теми доповідей

2. Вхід на сходи. Пересування по сходах.

Практичне заняття № 6— 2 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів та дверних отворів.
- способи входу до будівлі.
- порядок переміщення в будівлі.
- пересування по коридорах.
- пересування по міжповерхових сходах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
- тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
- зупинка групи, вихід з контакту.
- «активний стрілець».
- затримання/знешкодження правопорушника.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;

- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;

- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;

- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;

- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;

- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;

- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;

- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;

- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів та дверних отворів.
5. Способи входу до будівлі.
6. Порядок переміщення в будівлі.
7. Пересування по коридорах.
8. Пересування по міжповерхових сходах.
9. Тактика роботи у невеликих групах.
10. Способи контактування між групами.
11. Схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
12. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
13. Тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
14. Зупинка групи, вихід з контакту.
15. «Активний стрілець».
16. Затримання/знешкодження правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде провести зовнішній та внутрішній огляд (обшук) будівлі, відпрацювати кути та отвори, увійти до приміщення, оглянути меблі, відпрацювати коридори та відпрацювати сходи за умови наявності «активного стрільця». Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на роботі групи з метою затримання або знешкодження «активного стрільця».

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.
2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.
6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
9. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.
10. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
11. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.

12. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
13. Показати вивід правопорушника з приміщення.
14. Відпрацювання дверей (отворів) поліцейським при вході в кімнату чи приміщення.
15. Порядок огляду вікон поліцейським при підході до будівлі.
16. Огляд кімнат та приміщення поліцейським на виявлення злочинця.
17. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
18. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
19. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.
20. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «хрест навхрест».
21. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «кутом».
22. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «гачком».
23. Показати спосіб підходу до будівлі «діагональ».
24. Показати як відпрацьовуються кути та дверні отвори.
25. Показати способи проходження коридорів двома поліцейськими, якщо особа чинить озброєний опір.
26. Дати визначення поняття «активний стрілець».
27. Показати способи затримання/знешкодження правопорушника.

Теми доповідей

1. «Активний стрілець».
2. Затримання/знешкодження правопорушника.

Практичне заняття № 7-8 – 4 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівлі.
- засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
- застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
- способи комунікація між поліцейськими.
- відпрацювання кутів та дверних отворів.
- способи входу до будівлі.
- порядок переміщення в будівлі.
- пересування по коридорах.
- пересування по міжповерхових сходах.
- тактика роботи у невеликих групах.
- способи контактування між групами.
- схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
- визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
- тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
- зупинка групи, вихід з контакту.
- «активний стрілець».
- Затримання/знешкодження правопорушника.
- тактику зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Вміти:

- ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин, правильно визначаючи особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обираючи адекватні способи спілкування й реалізуючи їх у процесі взаємодії;
- створювати та оформлювати різні види документів у відповідності до правових, мовних та технічних норм документотворення та правил документообігу, а також графічні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування;
- здійснювати захист, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- охороняти права і свободи громадян, власність, конституційний лад України, права і законні інтереси підприємств, установ і організацій, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням;
- регулювати суспільні відносини та визначати адміністративну відповідальність за різні правопорушення;
- забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення правоохоронної діяльності;
- планомірно визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях; передбачати дії кримінальних елементів;
- застосовувати у передбачених законом випадках: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою); сукупність пристроїв, приладів і предметів; вогнепальну зброю;
- здійснювати специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність поліції з організації та охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень.

Питання до практичного заняття

1. Засоби визначення небезпеки при внутрішньому обшуку будівлі.
2. Застосування засобів освітлення (ліхтарів) та захисних укриттів.
3. Способи комунікація між поліцейськими.
4. Відпрацювання кутів та дверних отворів.
5. Способи входу до будівлі.
6. Порядок переміщення в будівлі.
7. Пересування по коридорах.
8. Пересування по міжповерхових сходах.
9. Тактика роботи у невеликих групах.
10. Способи контактування між групами.
11. Схеми та техніки пересування невеликих груп при підході до будівлі.
12. Визначення індикатора небезпеки при зовнішньому огляді будівлі.
13. Тактика блокування будівлі, приміщення, вулиці.
14. Зупинка групи, вихід з контакту.
15. Тактика зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти проект відповідного процесуального документу. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

При проведенні операції з пошуку підозрюваної особи може виникнути ситуація, коли групі потрібно буде провести зовнішній та внутрішній огляд (обшук) будівлі, відпрацювати кути та отвори, увійти до приміщення, оглянути меблі, відпрацювати коридори та відпрацювати сходи під час проведення стабілізаційних заходів. Командир повинен вміти пояснити групі роль кожного.

Під час відпрацювання ситуативного заняття врахувати дії групи націлені на роботу групи, яка стосується зовнішнього та внутрішнього огляду (обшуку) будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Питання для контролю знань

1. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі.
2. Визначення індикатора небезпеки поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
3. Використання захисних укриттів поліцейськими при зовнішньому огляді будівлі.
4. Складові готовності поліцейських до внутрішнього огляду будівель.
5. Тактика пересування невеликих груп поліцейських при підході до будівлі в нічний час, або до мало освітлювальних об'єктів.
6. Схема та техніка пересування невеликих груп поліцейських в середині будівлі.
7. Порядок та послідовність огляду приміщення невеликим підрозділом поліцейських.
8. Демаскуючі ознаки поліцейського при відпрацюванні приміщень.
9. Порядок та послідовність огляду поліцейських підвальних приміщень, горищ.

10. Використання захисних укриттів при внутрішньому огляді будівлі.
11. Дії поліцейських під час виявлення правопорушника в будівлі.
12. Показати огляд приміщення з використанням ліхтарика.
13. Показати вивід правопорушника з приміщення.
14. Відпрацювання дверей (отворів) поліцейським при вході в кімнату чи приміщення.
15. Порядок огляду вікон поліцейським при підході до будівлі.
16. Огляд кімнат та приміщення поліцейським на виявлення злочинця.
17. Продемонструвати невербальну комунікацію між поліцейськими.
18. Продемонструвати вербальну комунікацію між поліцейськими.
19. Показати способи підходу поліцейського до будівлі.
20. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «хрест навхрест».
21. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «кутом».
22. Показати спосіб входу поліцейських до будівлі «гачком».
23. Показати спосіб підходу до будівлі «діагональ».
24. Показати як відпрацьовуються кути та дверні отвори.
25. Показати способи проходження коридорів двома поліцейськими, якщо особа чинить озброєний опір.
26. Показати тактику зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Теми доповідей

Тактика зовнішнього пошуку та внутрішнього огляду будівель під час проведення стабілізаційних заходів.

Практичне заняття № 9 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;

- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Підготовка до зупинки транспортного засобу.
2. Зупинка ТЗ з високим рівнем ризику.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого та другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій, щодо підготовки до зупинення та безпосередньої зупинки ТЗ з високим рівнем ризику на підставі інформації (або в обстановці, яка склалась під час несення служби), що свідчить про причетність водія або пасажирів ТЗ до вчинення кримінального правопорушення (або за наявності іншого індикатора високого рівня ризику).

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведenu роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Під час несення служби, у зимову пору року, наряд патрульної поліції отримав інформацію від оперативного чергового щодо незаконного заволодіння транспортним засобом та виявили вказаний автомобіль поблизу гаражного кооперативу. За допомогою спеціальних світлових і звукових пристроїв поліцейські зупинили автомобіль у гаражному кооперативі. Вийшовши з транспортного засобу водій почав погрожувати предметом, за зовнішніми ознаками схожим на холодну зброю (ніж).

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.

5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 10 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Розташування поліцейських ТЗ після переслідування ТЗ правопорушника з високим рівнем ризику.
2. Обов'язки основного, допоміжних і додаткових підрозділів.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій, щодо розташування поліцейських ТЗ після переслідування ТЗ правопорушника з високим рівнем ризику, при скоєнні правопорушником тяжкого злочину або якщо зростає ризик для офіцерів патрульної служби і громадян.

Під час опанування **другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій, що включають в себе **обов'язки**

основного підрозділу, лівого підрозділу прикриття, правого підрозділу прикриття

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Під час руху за маршрутом патрулювання наряд патрульної поліції отримав оперативне інформування про скоєння розбійного нападу на відділення «Приватбанку» по вул. Соборній, 20. Зловмисники погрожуючи вогнепальною зброєю заволоділи валютними цінностями і зникли на автомобілі РЕНО МЕГАН чорного кольору д.н.з. АА 4848 СТ. Реагуючи на оперативне інформування наряд патрульної поліції, біля будинку 187 по вул. Соборній зупинив транспортний засіб РЕНО МЕГАН чорного кольору д.н.з. АА 4848 СТ (у тупику – ремонт дороги), заблокувавши водієві можливість виконання маневру. Варіації: Після затримання водія статист (журналіст) з камерою намагається взяти інтерв'ю у затриманого (або поліцейського). Ті ж самі дії статист намагається виконати після затримання пасажирів.

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 11 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим

прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;

- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях

- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.

- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Затримання правопорушника або правопорушників.
2. Огляд зупиненого ТЗ.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій затримання правопорушника або правопорушників на ТЗ

Під час опанування **другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій огляду зупиненого ТЗ

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 12 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

3. Тактика дій поліцейських при виявленні небезпечних предметів в салоні зупиненого ТЗ.
4. Тактика дій поліцейських при спробі водія та/або пасажирів застосувати небезпечні предмети.

Завдання до практичного заняття

Засвоєння навчальних питань передбачає відпрацювання практичних навичок запропонованих ситуаційних завдань.

Під час опанування **першого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій поліцейських при виявленні небезпечних предметів в салоні зупиненого ТЗ, а також в обставинах, що склалися, та які не дозволяють провести затримання злочинця і є безпосередня загроза безпеці сторонніх громадян чи поліцейським.

Під час опанування **другого питання** здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та алгоритмом дій поліцейських при спробі водія та/або пасажирів застосувати небезпечні предмети, а також при виникненні неочікуваних ситуацій активної протидії громадян, наприклад: чинення опору на законну вимогу поліцейського дотримання публічного порядку, під час проведення поверхневої перевірки, перевірки документів особи; напад на поліцейських під час конвоювання чи перевезення засуджених, затриманих тощо. Розібрати причини таких небезпечних ситуацій – психологічна неготовність, внутрішнє не усвідомлення можливості потрапити в екстремальну ситуацію, пов'язану з раптовим нападом. Розглянути підстави,

що сприяють виникненню в процесі службової діяльності аналогічних екстремальних ситуацій, серед яких можна назвати: тактичні помилки інспекторів патрульної поліції (невміння передбачити можливих наслідків власних дій); помилкова оцінка обстановки, що склалася; хибна оцінка психофізичного стану правопорушника; тощо.

Ситуація: Наряд патрульної поліції зупинив транспортний засіб РЕНО МЕГАН чорного кольору, який знаходився у орієнтуванні за скоєння розбійного нападу. Зупинивши автомобіль поліцейські звернули увагу на метушню водія у салоні автомобілю. Водій раптово відкрив передні пасажирські двері і відкрив вогонь з обрізу мисливської рушниць у напрямку поліцейських.

Питання для контролю знань

1. Здійснення переслідування та зупинення.
2. Зупинка транспортного засобу для перевірки з підвищеним ступенем ризику (середній ризик).
3. Підстави для переслідування.
4. Правила здійснення переслідування.
5. Техніка зупинки при переслідуванні.
6. Оцінювання ризиків.
7. Розташування транспортних засобів під час зупинки.
8. Контакт з підозрілими особами.
9. Огляд (обшук) транспортного засобу.

Практичне заняття № 13 – 2 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.
- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.
- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,
- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Нормативно-правове забезпечення службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони на блокпостах.
2. Блокпост. Облаштування блокпосту. Види блокпостів.
3. Правила проїзду блокпостів.

Завдання до практичного заняття

Сформувати у курсантів алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із несенням служби на блокпостах, знати їх різновиди, особливості облаштування та несення служби.

Навчити алгоритму правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах. Навчити враховувати особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

Навчити тактичних прийомів з заходів безпеки, які використовуються як при перевірці транспортних засобів на блокпостах, оволодіння нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Сприяти розвитку психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях.

Питання для контролю знань

1. Блокпост. Облаштування блокпоста.
2. Види блокпостів.
3. Правила проїзду блокпостів.
4. Основні завдання стаціонарного блокпосту.
5. Основні завдання рухомого блокпосту.
6. Основні завдання тимчасового блокпосту.
7. Зона огляду та очікування блокпоста (завдання).
8. Оцінка ризику на блокпосту.
9. Індикатори ризику на блокпосту.

Теми доповідей

1. Обов'язки особового складу на блокпосту.
2. Основні завдання підгрупи підтримки блокпосту.

Практичне заняття № 14-15 – 4 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.

- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,
- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.
- правила проїзду блокпостів.
- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду легкового автомобіля, що перетинають блокпост.
- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду мотоциклів та велосипедистів.
- заходи особистої безпеки працівників поліції при несенні служби на блокпостах.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Правила проїзду блокпостів.
2. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду легкового автомобіля, що перетинають блокпост.
3. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду мотоциклів та велосипедистів.
4. Заходи особистої безпеки працівників поліції при несенні служби на блокпостах.

Завдання до практичного заняття

1. Мета – сформулювати у слухачів алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із несенням служби на блокпостах.
2. Задачі:
 - Навчити алгоритму правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах .
 - Навчити враховувати особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

- Навчити тактичних прийомів з заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах, оволодіння нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

- Сприяти розвитку психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях.

Питання для контролю знань

1. Тактика проведення поверхневої перевірки власника транспортного засобу та інших осіб, які перебувають в салоні транспортного засобу.
2. Взаємодія між поліцейськими, які забезпечують роботу блокпосту.
3. Послідовність огляду транспортних засобів.
4. Типи огляду транспорту.
5. Обов'язки та порядок дій групи огляду.
6. Порядок огляду транспортних засобів.
7. Заходи безпеки, під час роботи на блокпосту.

Практичне заняття № 16 – 2 години

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.
- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.
- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,
- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.
- правила проїзду блокпостів.
- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду легкового автомобіля, що перетинають блокпост.
- тактику дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду мотоциклів та велосипедистів.
- заходи особистої безпеки працівників поліції при несенні служби на блокпостах.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях

- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.

- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття

1. Правила проїзду блокпостів.

2. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при виконанні завдання з огляду транспортних засобів, водії чи пасажирів яких можуть мати при собі зброю, вибухівку, інші вибухонебезпечні предмети та речовини.

3. Тактика дій поліцейських та інших уповноважених осіб сил сектору безпеки та оборони, при намаганні власником транспортного засобу здійснити прорив через блокпост.

Завдання до практичного заняття

1. Мета – сформулювати у слухачів алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із несенням служби на блокпостах.

2. Задачі:

- Навчити алгоритму правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах .

- Навчити враховувати особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.

- Навчити тактичних прийомів з заходів безпеки, які використовуються як використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах, оволодіння нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

- Сприяти розвитку психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях.

Питання для контролю знань

1. 1.Тактика проведення поверхневої перевірки власника транспортного засобу та інших осіб, які перебувають в салоні транспортного засобу.

2. Тактика проведення поверхневої перевірки транспортного засобу.

3. 3.Взаємодія між поліцейськими, які забезпечують роботу блокпосту.

4. Послідовність огляду транспортних засобів.

5. Типи огляду транспорту.

6. Обов'язки та порядок дій групи огляду.

7. Порядок огляду транспортних засобів.

8. Заходи безпеки, під час роботи на блокпосту.

Рекомендовані джерела

Основні літературні джерела

1. Посібник Тактико-спеціальна підготовка / Є.В. Гузенко., О.В. Каверін, О.М. Красіков, Б.В. Ліщук К., 2014 - 155с.
2. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навч. посібник / [О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.]. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
3. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посібник / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е. Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.] ; Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.
4. Спеціальна техніка Національної поліції України» : навч. посіб. з дис. «Тактико-спеціальна підготовка» / Ю.В. Гнусов, В.А. Світличний, Ю.М. Онищенко; Харк. нац. ун-т внутр. справ, факультет № 4, каф. кібербезпеки. – Х. : ХНУВС, 2017. – 175 с.
5. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / В.Л. Костюк, Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. - 93 с.
6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В, Лук'янов, Д.М Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.
7. Тактика дій працівників Національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.
8. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод, рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. - 44 с.
9. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. - Харків: Фоліо, 2018.-348 с.

Додаткові літературні джерела

1. Алгоритм дій слідчо-оперативних груп Національної поліції на звільнених від окупації територіях з документування воєнних злочинів (на прикладі звільнених територій Київської області). Київ : Гол. слідче управління Нац. поліції України, 2022. 14 с.
2. Алгоритм реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися масштабні

руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати. Київ : Нац. поліція України, 2022. 11 с.

3. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: наказ МВС України від 01 лютого 2016 року № 70. Верховна Рада України : [сайт].: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: наказ МВС України від 22 серпня 2016 року № 859. Міністерство внутрішніх справ України: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

5. Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09 листопада 2016 року № 1179. Міністерство внутрішніх справ України: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

6. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України № 706 від 23.08.2018 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS873>.

7. Наказ МВС України від № 841 від 09.10.2017 «Про затвердження Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій по розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння».

8. Наказ МВС України № 1560 від 10.12.2015 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності».

9. Наказ МВС України № 773 від 10.08.2016 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку».

10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.07.2019 № 636 «Про затвердження Правил з організації пропускового режиму на території та до будівель закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС».

11. Наказ МВС України від 21.11.2019 № 963 «Про затвердження Норм належності засобів індивідуального захисту, спеціальних приладів для підрозділів Національної поліції України, які виконують завдання із запобігання та протидії правопорушенням, що пов'язані з порушенням правил чи незаконним поводженням з радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними матеріалами».

12. Наказ МВС України від 23 листопада 2018 року № 946 «Про введення в дію Інструкції з організації і тактики проведення ПО «Перехват».

13. Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 "Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану".

14. Наказ МВС України від 04.12.2017 № 987 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення".

15. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 "Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні".

16. Наказ МВС України від 03.02.2017 № 88 "Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України".

17. Наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 "Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами".

18. Наказ МВС України від 26.11.2018 № 958 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення "Корпус оперативно-раптової дії".

19. Наказ МВС України від 11.10.2018 № 828 "Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України".

20. Наказ МВС України від 18.10.2018 № 847 «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів "Терен-6", "Терен-7" і "Терен-7М"».

21. Наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України».

22. Наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

ТЕМА № 10. Тактика евакуації особи (поліцейського).

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику дій поліцейських у складі малої групи при евакуації постраждалої особи;
- чинники, що враховуються під час порятунку;
- обов'язки та алгоритм дій пішої евакуаційної групи;
- автомобільна евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій);
- розташування транспортних засобів під час здійснення евакуаційних заходів;
- способи евакуації.

Вміти:

- оцінювати ситуацію та тактично діяти в співпраці з іншими працівниками, що забезпечують евакуаційні заходи;
- застосовувати процедури надання першої медичної допомоги;

Питання до практичного заняття

1. Чинники, що враховуються під час порятунку поліцейського або громадянина.
2. Піший рятувальний підрозділ – обов'язки, дії.
3. Автомобільний рятувальний підрозділ – обов'язки, дії.
4. Способи розташування транспортного засобу.
5. Способи утримання пораненого під час евакуації
6. Евакуація пораненого на автомобілі.
7. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. Ознайомитись зі змістом **ситуаційного завдання № 1** проаналізувати завдання та надати відповіді, щодо алгоритму дій поліцейських в даній ситуації. Визначити обов'язки рятувальника, працівника, що забезпечує прикриття та водія. Практично відпрацювати алгоритм евакуації поліцейського/громадянина з застосуванням принципу «контакту-прикриття», застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

3. Ознайомитись із змістом **ситуаційного завдання № 2**, вказати на особливості проведення евакуаційних заходів та алгоритму дій поліцейських в конкретній ситуації. Практично відпрацювати ситуативне завдання у відповідності до алгоритму дій поліцейського.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Оперативному черговому на спецлінію оператора «102» надійшло повідомлення від пішого патруля поліції, що на вулиці Чернігівський поліцейські попали під обстріл. Одного поліцейського було поранено у ліву руку. Поліцейський не може самостійно покинути місце сутички потрібна евакуація. Вулиця на якій знаходиться поранений поліцейський вузька. Поранений поліцейський лежить на спині нерухомо.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Наряд поліції прибув на виклик до будинку приватного сектору. Поліцейські прибули на виклик за адресою, підійшли до воріт приватного будинку. Де з вікон будинку почали стріляти по поліцейським. В ході стрілянини було поранено поліцейського. Поранений поліцейський лежить на спині нерухомо поранення правої руки.

Питання для контролю знань

1. Поняття евакуація?
2. Обов'язки рятувальника?
3. Обов'язки поліцейського що здійснює прикриття?
4. Варіанти евакуації поліцейського/громадянина?
5. Способи розташування транспортного засобу?
6. Способи утримання пораненого під час евакуації?

Теми доповідей

1. Алгоритм дій поліцейського під час здійснення евакуаційних заходів.
2. Способи та види евакуації.

Рекомендована література

Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.

6. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

Додаткові літературні джерела

1. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: 144 / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

2. Поліцейські заходи (Частина 1 «Превентивні поліцейські заходи»): Навчальний відео посібник / за загальною редакцією В.А. Глухвері [А.О. Собакарь, Манза С.В., Кукліс Є.Б., О.Г. Комісаров, Мінка Т.П. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, ГУНП У Дніпропетровській області, 2017.

3. Нормативно-правові засади огляду на відкритій місцевості (тактика зближення із озброєним правопорушником, оточення-блокування сховища злочинця) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Бєлай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2016. 64 с.

4. Нормативно-правові засади огляду на об'єктах, будівлях, спорудах (способи проникнення до сховища, огляд приміщення) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації. / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Бєлай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

5. Застосування працівником поліції контрольованої сили при затриманні правопорушника чи протидії його агресивним діям: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., Жбанчик А.В., Примаченко В.Ф. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР(станом на 15 берез. 2016) URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

5. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50. *Міністерство внутрішніх справ України*: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

ТЕМА № 11. Тактика дій поліцейського в різних ситуаціях службової діяльності. Моделювання ситуацій службової діяльності.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою);
- тактика застосування спеціальних засобів;
- гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції;
- умови та межі застосування вогнепальної зброї;
- тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника;

Вміти:

- оцінювати ризики та загрози;
- прийняти рішення щодо обрання відповідного поліцейського заходу залежно від правопорушення та особи правопорушника;

Питання до практичного заняття

1. Які види поліцейських заходів перелічені в ЗУ «Про Національну поліцію»?
2. Що є метою застосування поліцейськими примусових заходів?
3. До яких категорій осіб заборонено застосовувати заходи примусу?
4. Де і за яких обставин поліцейський може застосовувати фізичну силу?
5. Відповідно до якої статті ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби?
6. Хто обирає та приймає рішення про застосування поліцейського примусового заходу?
7. Як здійснюється попередження про застосування заходів примусу?
8. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» регламентує застосування вогнепальної зброї працівником поліції?
9. Проти кого, де і за яких обставин заборонено застосування вогнепальної зброї?

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. Ознайомитись зі змістом **ситуаційного завдання № 1** проаналізувати завдання та надати відповіді, прийняття рішень щодо обрання відповідного поліцейського заходу залежно від правопорушення та особи правопорушника. Оцінити ризики та загрози що виникають під час відпрацювання ситуаційного завдання.
3. Ознайомитись із змістом **ситуаційного завдання № 2**, вказати на особливості правопорушення обґрунтувати необхідність застосування заходів

примусу поліцейськими в конкретній ситуації. Практично відпрацювати ситуативне завдання у відповідності до алгоритму дій поліцейського.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

О 23.10 на спецлінію оператора «102» надійшло повідомлення про те, що у сусідній квартирі № 54, що розташована за адресою: вул. Квітнева, буд. 10, відбувається сварка чоловіка та жінки. Прибувши на місце події наряд патрульної поліції встановив необхідну квартиру. Двері відчинив чоловік в нетверезому стані, але до квартири не пускає. Жінка плаче та запрошує поліцейських до квартири, каже що її побив чоловік. Заяву писати не відмовляється. Чоловік веде себе зухвало та збуджено, намагається вдарити жінку. Затриманню опирається. Поведінка не контрольована з перепадами настрою.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Під час несення служби у нічний час поліцейські патрульної поліції Т. та М. помітили невідомих, які зламали вхідні двері магазину «Мисливець» та проникли до приміщення.

Питання для контролю знань

1. Де і за яких обставин поліцейський може застосовувати фізичну силу?
2. Відповідно до якої статті ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби?
3. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» визначає перелік спеціальних засобів?
4. На які групи поділяються спеціальні засоби?
5. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» регламентує застосування вогнепальної зброї працівником поліції?
6. Проти кого, де і за яких обставин заборонено застосування вогнепальної зброї?
7. Коли застосовується зброя без попередження?
8. За яких умов поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання?

Теми доповідей

1. Види спеціальних засобів що знаходяться на озброєнні Національної поліції України.
2. Особливості застосування поліцейських заходів примусу.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: 144 / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакар А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

2. Поліцейські заходи (Частина 1 «Превентивні поліцейські заходи»): Навчальний відео посібник / за загальною редакцією В.А. Глуховері [А.О. Собакарь, Манза С.В., Кукліс Є.Б., О.Г. Комісаров, Мінка Т.П. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, ГУНП У Дніпропетровській області, 2017.

3. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

4. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

5. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – Львів: ОДУВС, 2019. – 68 с.

6. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

7. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.

8. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

Додаткові літературні джерела

1. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 44 с.

2. Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод. реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. – Л.: Львів: ОДУВС, 2018. – 76 с.

3. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. – Харків: Фоліо, 2018. – 348 с.

4. Нормативно-правові засади огляду на відкритій місцевості (тактика зближення із озброєним правопорушником, оточення-блокування сховища злочинця) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Белай, В.Я. Покайчук та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2016. 64 с.

5. Нормативно-правові засади огляду на об'єктах, будівлях, спорудах (способи проникнення до сховища, огляд приміщення) при проведенні пошуку та затримання (озброєного та неозброєного) правопорушника: Методичні рекомендації. / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, С.В. Белай, В.Я. Покайчук та

ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

6. Застосування працівником поліції контрольованої сили при затриманні правопорушника чи протидії його агресивним діям: Методичні рекомендації / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., Жбанчик А.В., Примаченко В.Ф. та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.

7. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. - 93 с.

8. Пам'ятка працівника патрульної поліції (інформаційно-довідкові матеріали з адміністративно-правових питань) / авт. кол.: Гусаров С.М., Головка О.М., Панова О.О., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В. - Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2015. – 144 с.

9. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

10. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч. посіб. / В.А. Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

11. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під. заг. ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

12. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

13. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під. заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к.96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

5. Стандартні операційні процедури: методичні рекомендації для поліцейських патрульної поліції / Департамент патрульної поліції Національної поліції України // Програмний додаток «Патруль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.patrol.in.ua/politsejskomu/standartni-operatsijni-protseduri/>.

6. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50. Міністерство внутрішніх справ України: [сайт]: <http://mvs.gov.ua>.

ТЕМА № 12. Тактика дій поліцейського при зупинці транспортного засобу

Практичне заняття № 1-4 – 8 год.

Невідомий ризик зупинення поліцейським транспортного засобу для перевірки (зупинення транспортного засобу при низькому рівні загрози).

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави зупинки транспортних засобів;
- індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим;
- наближатися до зупиненого транспортного засобу;
- візуально перевіряти салон автомобіля;
- вибирати схеми розташування;
- встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу;
- забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів.
2. Порядок виходу зі службового автомобіля (контроль, амуніція).
3. Способи та порядок наближення до зупиненого транспортного засобу.
4. Розташування поліцейських відносно зупиненого транспортного засобу.
5. Встановлення контакту з водієм зупиненого транспортного засобу та забезпечення прикриття дій контактуючого.
6. Тактика поліцейського під час перевірки документів у водія.
7. Вихід з контакту.
8. Особливості зупинки т/з правопорушника в умовах обмеженого освітлення (нічний час).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за

командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1-2**)

Ситуація 1:

Наряд патрульної поліції зупинив легковий транспортний засіб водій якого проігнорував вимоги ПДР та проїхав на заборонний сигнал світлофора. Чим порушив вимоги ч. 2 ст. 122 КУпАП. 84 Водій в машині, відчиняє двері, співпрацює з патрульними, надає всі необхідні документи, не заперечує своєї вини, погоджується підписати всі винесені щодо нього процесуальні документи.

Ситуація 2:

Наряд патрульної поліції зупинив легковий транспортний засіб водій якого проігнорував вимоги ПДР та не надав переваги в русі транспортному засобу швидкої медичної допомоги. Чим порушив вимоги ч. 3 ст. 122 КУпАП. Водій в автомобілі, співпрацює з патрульними, надає всі необхідні документи, не заперечує своєї вини, погоджується підписати всі винесені щодо нього процесуальні документи.

Практичне заняття № 5 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави зупинки транспортних засобів;
- індивідуальні ролі та обов'язки під час зупинки транспортного засобу з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- встановлювати радіозв'язок з оперативним черговим;
- наближатися до зупиненого транспортного засобу;
- візуально перевіряти салон автомобіля;
- вибирати схеми розташування;
- встановлювати контакт з водієм зупиненого транспортного засобу;
- забезпечувати прикриття дій контактуючого поліцейського.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика зупинення поліцейськими великогабаритних транспортних засобів.
2. Порядок виходу зі службового автомобіля (контроль, амуніція).
3. Способи та порядок наближення до зупиненого великогабаритного транспортного засобу.

4. Розташування поліцейських відносно зупиненого великогабаритного транспортного засобу.
5. Встановлення контакту з водієм зупиненого великогабаритного транспортного засобу та забезпечення прикриття дій контактуючого.
6. Тактика поліцейського під час перевірки документів у водія.
7. Вихід з контакту.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Практичне заняття № 6-7 – 4 год.

Зупинення поліцейським транспортного засобу при середньому рівні загрози. Примусове усунення від керування транспортним засобом

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави переслідування та зупинення поліцейськими транспортних засобів;
- правові підстави примусового усунення від керування транспортним засобом.

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» силового затримання правопорушників, які знаходяться в транспортному засобі (через відкриті двері, через відкрите вікно).

Питання до практичного заняття:

1. Тактичні засади силового затримання поліцейськими правопорушника, який знаходиться в транспортному засобі.
2. Поверхнева перевірка, як превентивний поліцейський захід, під час примусового усунення від керування транспортним засобом.
3. Посадка, спосіб перевезення та висадка правопорушника зі службового автомобіля.
4. Забезпечення поліцейськими особистої безпеки під час примусового усунення від керування транспортним засобом

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації **(ситуаційне завдання № 3-4)**

Ситуація 3:

Наряд патрульної поліції, що здійснював патрулювання у нічний час 89 зафіксували на відео реєстраторі службового автомобіля транспортний засіб, водій якого проігнорував червоний сигнал світлофора. Поліцейські увімкнувши спеціальні звукові і світлові сигнали розпочали його переслідування. Водій зупинився на узбіччі дороги. В ході перевірки документів та спілкування з водієм було прийнято рішення більш детально оглянути транспортний засіб оскільки водій дуже нервував поведився збентежено і невпевнено при розмові з поліцейськими. Оглядаючи багажник автомобіля водій повідомив, що даний автомобіль не його, а він тільки допомагає товаришу перегнати його до гаражу. В багажнику, прикрита покривалом та поліетиленовими пакетами, знаходилась сумка в процесі візуального огляду вмісту якої було виявлено пакети з невідомою речовиною рослинного походження зеленого кольору схожою на канабіс та предмети за зовнішніми ознаками схожі на вогнепальну зброю. Варіації: Статист № 1 Не відразу зупиняється на вимогу поліції. При спілкуванні з поліцейськими емітує знервований вигляд, тремтіння рук та голосу, невпевненість дій. На вимогу відкрити багажник всіляко запевняє, що там нічого не має. При затриманні обурюється, словесно погрожує поліцейським впливовими людьми, але активного спротиву не чинить.

Ситуація 4:

Під час несення служби, у зимову пору року, наряд патрульної поліції отримав інформацію від оперативного чергового щодо незаконного заволодіння транспортним засобом та виявили вказаний автомобіль поблизу гаражного кооперативу. За допомогою спеціальних світлових і звукових пристроїв поліцейські зупинили автомобіль у гаражному кооперативі. Вийшовши з транспортного засобу водій почав погрожувати предметом, за зовнішніми ознаками схожим на холодну зброю (ніж).

*Практичне заняття № 8-9 – 4 год.***Зупинення поліцейським транспортного засобу для перевірки з високим рівнем ризику**

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів для перевірки з високим ступенем ризику.
2. Тактичні особливості концепції «Контакт-Прикриття» під час зупинення транспортних засобів з високим ступенем ризику.
3. Обов'язки підрозділів під час зупинення транспортних засобів з високим ступенем ризику.
4. Алгоритм подачі команд поліцейськими особам, які знаходяться у транспортному засобі з високим рівнем загрози.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 5-9**)

Практичне заняття № 10-11 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави застосування поліцейських заходів;
- алгоритм та навички правильних дій у вирішенні службових ситуацій, які пов'язані із правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень, тактики дій поліцейського при співпраці суб'єкта та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- оволодіти вимогами «контакт та прикриття», комунікації, заходи особистої безпеки, володіння нормативно-правовою базою, надання домедичної допомоги, застосування заходів поліцейського примусу та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття:

1. Застосування заходів поліцейського примусу під час зупинення транспортних засобів з високим ступенем ризику.
2. Алгоритм затримання підозрюваних (правила переміщення та затримання підозрюваних).
3. Особливості концепції «Контакт-Прикриття» в роботі поліцейських при зупинці транспортного засобу з високим рівнем загрози.
4. Огляд транспортного засобу та підозрюваних осіб (пасажирів).
5. Заходи особистої безпеки під час зупинення транспортних засобів з високим рівнем загрози.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 5-9**)

Ситуація 5:

Наряд патрульної поліції зупинив транспортний засіб ВАЗ-2107, який знаходився у орієнтуванні за скоєння розбійного нападу. Зупинивши автомобіль поліцейські звернули увагу на метушню водія у салоні автомобілю. Водій раптово відкрив передні пасажирські двері і відкрив вогонь з обрізу мисливської рушниць у напрямку поліцейських.

Ситуація 6:

Під час руху за маршрутом патрулювання наряд патрульної поліції отримав оперативне інформування про скоєння розбійного нападу на відділення «Приватбанку» по вул. Соборній, 20. Зловмисники погрожуючи вогнепальною зброєю заволоділи валютними цінностями і зникли на автомобілі ВАЗ 2107 синього кольору д.н. АР 2112 ВЕ. Реагуючи на оперативне інформування наряд патрульної поліції, біля будинку 187 по вул. Соборній зупинив транспортний засіб ВАЗ 2107 синього кольору д.н. АР 2112 ВЕ (у тупику – ремонт дороги), заблокувавши водієві можливість виконання маневру.

Ситуація 7:

На спецлінію оператора «102» надійшло повідомлення про те, що біля відділення «Приватбанку» двоє невідомих вчинили напад на гр. Т. та нанесли ножові поранення. Після чого зникли з місця скоєння злочину у невідомому напрямку на автомобілі Opel сірого кольору, седан, д.н. АІ 0203 (останні дві букви серії д.н. невідомі). Оголошено план «Перехоплення». Наряд патрульної поліції рухаючись по маршруту патрулювання помітив автомобіль схожий за прикметами на розшукуваний за скоєння розбійного нападу. За допомогою спеціальних звукових і світлових сигналів намагався зупинити транспортний засіб. Правопорушники не реагуючи на вимогу поліцейських намагалися втекти від переслідування. На майданчику для стоянки транспортних засобів біля супермаркету «Ашан».

Ситуація 8:

Наряд патрульної поліції зупинив за порушення ПДР громадянина К., власника автомобіля Mazda. Під час перевірки за інформаційно-пошуковими базами, було встановлено, що відповідно до статті 36 Закону України «Про виконавче провадження» транспортний засіб боржника (громадянина К.) оголошеного в розшук.

Ситуація 9:

Наряд патрульної поліції зупинив за порушення ПДР особу, яка має дипломатичний імунітет, керувала транспортним засобом з ознаками стану сп'яніння, відмовилася від пропозиції поліцейського пройти медичний огляд на стан сп'яніння та намагалася продовжити керування транспортним засобом.

Практичне заняття № 12-13 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- алгоритм правомірних та безпечних дій при виконанні різного типу службових завдань, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів на блокпостах.
- особливості принципу “контакту та прикриття”, під час несення служби на блокпосту, у службових ситуаціях, пов'язаних з перевіркою транспортних засобів.
- тактичні прийоми із заходів безпеки, які використовуються при перевірці транспортних засобів на блокпостах,
- володіти нормативно-правовою базою, навичками надання домедичної допомоги, застосування поліцейських заходів та прийомів самозахисту.

Вміти:

- визначати алгоритми правомірних та безпечних дій у визначеній ситуації;
- дотримуватись вимог психологічної стійкості, сміливості, рішучості та впевненості в своїх діях
- визначати застосування навичок щодо організації силових дій при затриманні підозрілих транспортних засобів.
- застосовувати практичні навички щодо організації силових дій при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника, затриманні підозрілих транспортних засобів з високим рівнем ризику.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів для перевірки на блокпосту.
2. Тактичні особливості концепції «Контакт-Прикриття» під час зупинення транспортних засобів на блокпосту.
3. Заходи особистої безпеки під час зупинення транспортних засобів на блокпосту.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 10**)

Ситуація 10:

Під час несення служби на блокпосту поліцейські, які діяли в складі зведеного загону, зупинили легковий транспортний засіб. Під час огляду виявленні не типові конструктивні зміни кузова автомобіля, а саме: під бампером наявні джерела живлення (акумулятори) та антена з радіопристроєм; в наявності підозрілі звуки, що лунають від предмета (цокання годинника, сигнали через певний проміжок часу).

Практичне заняття № 14-15 – 4 год.

Евакуація поліцейського/громадянина

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- тактику дій поліцейських у складі малої групи при евакуації постраждалої особи;
 - чинники, що враховуються під час порятунку;
 - автомобільна евакуаційна група (обов'язки та алгоритм дій);
- розташування транспортних засобів під час здійснення евакуаційних заходів;
- способи евакуації;

Вміти:

- оцінювати ситуацію та тактично діяти в співпраці з іншими працівниками, що забезпечують евакуаційні заходи;
- застосовувати процедури надання першої домедичної допомоги;

Питання до практичного заняття:

1. Автомобільний рятувальний патруль (обов'язки та алгоритм дій).
2. Під'їзд, розташування транспортних засобів, що задіяні для евакуації, на місці проведення операції.
3. Обов'язки особового складу автомобільного рятувального підрозділу.
4. Варіанти евакуації автомобільним рятувальним патрулем.
5. Алгоритм евакуації пораненого на автомобілі.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Питання для контролю знань:

1. Які підстави та вимоги до застосування превентивного поліцейського заходу зупинка транспортного засобу?
2. Які принципи забезпечення особистої безпеки поліцейського під час зупинки транспортного засобу?
3. Які фактори потрібно враховувати поліцейському під час зупинки транспортного засобу?
4. Який порядок обрання ефективної і безпечної тактики дій у різних ситуаціях службової діяльності?
5. Які Ви знаєте елементи тактики поверхневої перевірки та огляду транспортного засобу?
6. Який порядок документального оформлення превентивного заходу?

Теми доповідей та презентацій:

1. Підстави зупинення транспортного засобу.
2. Тактичні дії при зупинці транспортного засобу при невідомому рівні ризику.
3. Тактичні дії при зупинці транспортного засобу з середнім рівнем ризику.
4. Тактичні дії при зупинці транспортного засобу з високим рівнем ризику.
5. Тактика перевірки автомобіля на блокпосту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела

10. Братков С. І. Види поліцейських заходів, що застосовуються Національною поліцією України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» Серія: «Юридичні науки»*. 2017. № 2 (2). С. 18-21.
11. Комзюк М. А. Види поліцейських заходів примусу, що застосовуються Національною поліцією України / Комзюк М. А. // *Правові новели*. 2022. № 18. С. 39-44. - DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2022.18.06>.
12. Костенко І. В., Білоусова К. В., Поліцейські заходи в Україні: види та застосування. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 2 (50) 2021. С. 134-137.
13. Мех Ю. В., Уварова М. В. Поліцейські заходи примусу та превентивні заходи: умови та особливості застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 482-485.
14. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с.
15. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. 52 с.
16. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначеев, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с.
17. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.
18. Тучапець І.Б. Тактика дій нарядів поліції під час зупинення транспортного засобу: методичні рекомендації / І.Б Тучапець – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 50 с.

Додаткові літературні джерела

9. Бочек О. І. Міжнародні стандарти із застосування сили та вогнепальної зброї поліцією з підтримання правопорядку. *Наука і правоохоронна*. 2017. №2(36). С. 25-29.
10. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 480 с.
11. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.
12. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

13. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

14. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

15. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.

16. Чмелюк В.В., Гришук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Нормативно-правові акти:

9. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

10. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

11. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Конвенція ООН від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.

12. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями : Правила ООН від 30.08.1955. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text.

13. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv.

14. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

15. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

16. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

ТЕМА 13. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

Практичне заняття № 1-2 – 4 год

Система фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття системи фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання.
- Завдання та функції системи фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання.
- Місце і роль систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання.
- Потенційні наслідки розсіювання радіоактивного матеріалу.

Вміти:

- Розуміти місце і роль систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання..
- Враховувати системи фізичного захисту під час реагування на спроби незаконного заволодіння джерелом іонізуючого випромінювання.

Питання до практичного заняття:

4. Система фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання (термінологічними поняттями, завданнями та функціями, технічними засобами).
5. Розуміння місця і ролі систем фізичного захисту у питанні реагування на події, пов'язані із попередженням та припиненням диверсій, крадіжки або будь-якого іншого незаконного вилучення джерел іонізуючого випромінювання.
6. Підготовка до проведення практичного заняття щодо питань організації реагування на події, пов'язані із загрозами незаконного заволодіння і використання радіоактивних джерел

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Практичне заняття № 3-5 – 6 год

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття та значення об'єктового плану реагування.
- Структуру об'єктового плану реагування.
- Які сили і засоби застосовуються при реагуванні на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.
- Які завдання покладені на сили реагування на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.

Вміти:

- Дотримуватися алгоритму реагування на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.
- Взаємодіяти із силами реагування на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.

Питання до практичного заняття:

1. Поняття та значення об'єктового плану реагування.
2. Структура об'єктового плану реагування.
3. Загальна інформація про сили, які застосовуються при реагуванні на інциденти пов'язані з джерелом іонізуючого випромінювання.
4. Критичні завдання представників служб реагування.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи. Кожна з підгруп отримує текст ситуативного завдання. Завдання виконуються письмово та практично. Після виконання наданого завдання кожна підгрупа презентує результати роботи. Учасники інших підгруп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Рекомендована література **Основні літературні джерела**

1. Верогідний аналіз безпеки атомних станцій (ВАБ): Навчальний посібник В.В. Бегун, О.В. Горбунов, И.Н. Кащенко и ін. Київ: НТУУ «КПІ», 2000. 568 с.

2. Доповідь про стан ядерної та радіаційної безпеки в Україні у 2008 році. Київ: ДКЯР України, 2009.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Корчагін П.А., Замостян А.П., Шестопалов В.М. Поводження з радіоактивними відходами / проблеми, досвід, перспективи. Київ: МНС України. 2000. 178 с.
5. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок від 03 березня 1980 року з поправками від 08 липня 2005 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU80K05U.html
6. Мартинов Б.В. Поводження з радіоактивними відходами. Київ: Техніка, 1993. 107 с.
7. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) /Серія «Безпека України». Київ: МОЗ України, 1997. 121 с.
8. Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Тлумачний словник українських термінів. Словники термінів: українсько-англо-російський, русско-українсько-англійський, english-russian-ukrainian НП 306.7.086-2004:Наказ Державного комітету ядерного регулювання України 08.06.2004 N 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101578-04#Text>
9. Реагування на посягання на джерела радіологічної небезпеки: науково-методичні рекомендації / Укладачі: Краснощок А.В., Діхтяр Д.Ю. Кривий Ріг: Донецький державний університет внутрішніх справ, 2022. 38 с.

Додаткові

1. Про стратегію розвитку ядерної енергетики в Україні Б.Є. Патон, О.С. Бакай, В.Г. Бар'яхтар, І.М. Неклюдов. Харків: НТЦ ХФТІ, 2008. 61 с.
2. Радіаційна аварія в Гоянії. Міжнародне агенство по атомній енергії. Відень. 1989. URL: <https://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub815rWeb.pdf>

Нормативно-правові акти

1. Про затвердження Правил безпечного перевезення радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2020): Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 27 жовтня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1313-20#Text>
2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: Наказ МВС України від 06.09.2017 № 754. URL: [https:// zakon. rada.gov.ua /laws/show/z1240-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17)
4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на

надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: Наказ МВС України від 22.08.2016 № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1254-16/conv>

5. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua /laws/show/841-2013-%D0%BF/conv](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF/conv)

Тема № 14. Основи топографії та орієнтування на місцевості.

Практичне заняття № 1-2 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття, мету та завдання військової топографії;
- класифікацією карт;
- загальні поняттями що таке карта, топокарта, топоплан, топосхема;
- номенклатуру топокарт, визначення номенклатури сусідніх листів карти;
- знати що таке координатна кілометрова сітка, рельєф місцевості, види рельєфу, типи та форми рельєфу;
- види компасів та правила користування ними.

Вміти:

- орієнтуватись на місцевості і визначати напрями на сторони горизонту за допомогою:
 - а) компасу;
 - б) розташуванням Сонця;
 - в) Сонцем і годинником;
 - г) розташуванням Місяця;
 - д) Місяцем і годинником;
 - е) Полярною зіркою;
 - є) тінню;
 - ж) різними ознаками місцевих предметів.
- підбирати сусідні листи карти (мапи) за номенклатурою;
- визначати місцезнаходження об'єкту (орієнтиру) по квадратах кілометрової сітки;
- визначати відстані окомірно по мапі за координатною кілометровою сіткою використовуючи навчальні карти;
- визначати відстані на мапі по прямим відрізкам, по кривим, по ломаним (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу);
- визначати відстані що перевищують лінійне мірило (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу);
- користуватися компасами та визначати азимут.

Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для практичного заняття:

1. Топографія: поняття та значення в діяльності НП України.
2. Класифікація топографічних карт.
3. Місцевість: поняття, ознаки, види.
4. Тактичні особливості місцевості: поняття та характеристика.
5. Орієнтування на місцевості без карти.
6. Визначення напрямку на сторони горизонту за Сонцем і годинником, Місяцем та за різними ознаками місцевих об'єктів.

Завдання для практичного заняття:

Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з класифікацією карт, загальними поняттями що таке карта, топокарта, топоплан, топосхема. Ознайомитись з номенклатурою топокарт, визначення номенклатури сусідніх листів карти. Знати що таке координатна кілометрова сітка, рельєф місцевості, види рельєфу, типи та форми рельєфу. Види компасів та правила користування ними. Навчитись орієнтуватись на місцевості і визначати напрями на сторони горизонту за допомогою:

- а) компасу;
- б) розташуванням Сонця;
- в) Сонцем і годинником;
- г) розташуванням Місяця;
- д) Місяцем і годинником;
- е) Полярною зіркою;
- є) тінню;
- ж) різними ознаками місцевих предметів.

В результаті вивчення теми ЗВО повинні вміти: підбирати сусідні листи карти (мапи) за номенклатурою; визначати місцезнаходження об'єкту (орієнтиру) по квадратах кілометрової сітки; визначати відстані окомірно по мапі за координатною кілометровою сіткою використовуючи навчальні карти; визначати відстані на мапі по прямим відрізкам; по кривим; по ломаним (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу); визначати відстані; що перевищують лінійне мірило (циркулем-вимірювачем; лінійкою; курвиметром; смужкою паперу); навчитися користуватися компасами та визначати азимут. Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для контролю знань:

1. Яке значення має топографія у професійній діяльності поліцейського?
2. Предмет та завдання військової топографії. Місцевість та її тактичні властивості: прохідність, умови маскування, захисту, орієнтування та ведення вогню. Орієнтир та його призначення.

3. Суть орієнтування на місцевості без мапи.
4. Призначення, будова компаса Андріанова.
5. Визначення сторін горизонту за компасом.
6. Визначення сторін горизонту за небесними світилами.
7. Визначення сторін горизонту за різними ознаками місцевих предметів.
8. Визначення відстаней до орієнтирів.
9. Визначення магнітного азимута.
10. Яку форму має фігура Землі?
11. Назвіть математичні елементи топографічних карт.
12. Чому земну поверхню неможливо зобразити на площині без похибок?
13. Які карти називають топографічними?
14. Назвіть масштабний ряд топографічних карт.
15. Дайте стислу характеристику топографічним картам за масштабами.
16. Дайте стислу характеристику спеціальним картам, якими забезпечуються війська і штаби завчасно.
17. Який максимальний розрив буде між сусідніми картографічними зонами на полюсах?
18. Визначте розміри аркуша карти масштабу 1:1 000 000, який знаходиться на екваторі. Як будуть змінюватися ці розміри з віддаленням від екватора до полюсів?
19. Скільки аркушів карти масштабу 1:25 000 складає аркуш карти 1:1 000 000?
20. Аркуш карти має номенклатуру М-38. Визначте довготу осьового меридіану зони.
21. Вкажіть порядок підбору та складання замовлення на топографічні карти для зазначеного району.

Теми доповідей:

1. Суттєвість, завдання та принципи топографічних карт.
2. Типи форми та види рельєфу.
3. Види компасів та правила користування ними.

Рекомендована література

Основні літературні джерела:

3. Основи топографії для працівників правоохоронних органів: навчальний посібник / А. В. Ярославський, О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів та ін. - Львів: ЛьвДУВС, 2019. - 184 с.
4. ДОВІДНИК З ВІЙСЬКОВОЇ ТОПОГРАФІЇ (з умовними знаками НАТО та довідковими матеріалами) Видання п'ятнадцяте, 2023. 106 с.

Нормативно-правові акти:

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

ТЕМА № 15. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання інженерної підготовки;
- порядок ведення інженерного обладнання та маскування позицій;
- вимоги вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби;
- маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи (практично);
- як здійснювати інженерні загородження, їх улаштування та подолання;
- правила дотримання мінної безпеки.

Вміти:

- облаштовувати та маскувати позиції;
- облаштовувати одиночний окоп;
- маскувати одиночні окопи для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
- здійснювати інженерні загородження, їх облаштовувати та долати.

Питання для практичного заняття:

1. Поняття, мета та завдання інженерної підготовки;
2. Порядок ведення інженерного обладнання та маскування позицій;
3. Вимоги вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби;
4. Маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
5. Інженерні загородження, їх улаштування та подолання;
6. Правила дотримання мінної безпеки.

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з навчальним посібником «Інженерна підготовка»– Львів: НАСВ, 2016. – 552с. та методичними рекомендаціями які вказані у рекомендованій літературі.

Питання для контролю знань:

1. Який порядок ведення інженерного обладнання та маскування позицій?
2. Які вимоги до вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби?
3. Як здійснюється маскування одиночного окопу для стрільби лежачи?
4. Як здійснюється маскування одиночного окопу з коліна та стоячи (практично)?
5. Який алгоритм дій подолання інженерного загородження?
6. Що таке мінна безпека?
7. Який порядок ведення інженерного обладнання та маскування позицій?
8. Які вимоги до вибору місця для обладнання одиночного окопу для стрільби?
9. Як здійснюється маскування одиночного окопу для стрільби лежачи?
10. Як здійснюється маскування одиночного окопу з коліна та стоячи (практично)?
11. Який алгоритм дій подолання інженерного загородження?
12. Що таке мінна безпека?

Теми доповідей:

1. Маскування позицій;
2. Маскування одиночного окопу для стрільби лежачи, з коліна та стоячи;
3. Мінна безпека.

Рекомендована література**Основні літературні джерела:**

1. Посібник військовослужбовцю «Міни», ЗВУ, НГУ, ТРО України 2-е видання доповнене та розширене Київ-Львів 2022;
2. Навчальний посібник Інженерна підготовка: – Львів: НАСВ, 2016. – 552с.
3. Методичні рекомендації «Порядок оформлення та ведення документів про інженерні загородження», (за досвідом проведення ООС (раніше АТО);
4. Методичні рекомендації «Щодо утримання та обслуговування інженерних загороджень», (за досвідом проведення ООС (раніше АТО).

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від

26 січня 2016 р. № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

ТЕМА № 16. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.

Практичне заняття № 1-3 – 6 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Класифікацію БпЛА.
- Основні тактико-технічні характеристики БпЛА.
- Основні напрями використання БпЛА працівниками поліції.
- Основи авіаційної метеорології.
- Алгоритм підготовки до польоту.
- Алгоритм виконання польоту.

Вміти:

- Дотримуватися порядку підготовки до польотів.
- Злітати та набирати висоту.
- Виконувати польотне завдання.
- Виконувати польоти по маршруту.
- Знижуватися та проводити посадку БпЛА.
- Виконувати набір висоти та зниження по глісаді.

Питання до практичного заняття

1. Класифікація та тактико-технічні характеристики безпілотних літальних апаратів вертолітного типу.
2. Основні напрями використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
3. Загальні відомості про авіаційну метеорологію.
4. Підготовка до польоту.
5. Зліт та набір висоти.
6. Виконання польотного завдання (паралельне переміщення, переміщення по квадрату, боковий рух, переміщення по внутрішньому колу, переміщення по зовнішньому колу).
7. Виконання польоту за маршрутом.
8. Повернення БпЛА та посадка.
9. Зліт та посадка по глісаді.

Завдання до практичного заняття

Розглянути тактику використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань. Засвоїти основні поняття з авіаційної метеорології. Ознайомитися з тактико-технічними характеристиками

безпілотних літальних апаратів вертолітного типу. Зліт та набір висоти. Виконання польотного завдання та польоту за маршрутом. Посадка БПЛА.

Питання для контролю знань

1. Які режими польоту підтримує MAVIC 3/3E/3T.
2. Яка максимальна швидкість при польоті вперед в режимі N на Mavic 3/3E/3T.
3. Зазначте Основні напрями використання БПЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.
4. Які найбільш вірогідні місця виникнення різкої зміни руху вітру – «пориви вітру».
5. Основні правила зльоту та набору висоти.
6. Основні правила зниження та посадки БПЛА.
7. Що таке «глісада»?
8. Що таке «рискання»?
9. Що таке «крен»
10. Що таке «тангаж»?

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Посібник користувача DJI Mavic 3. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/DJ-Mavic-3-ukrainian-user-manual.pdf>
2. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко, І. М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с.

Нормативно-правові акти:

7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
10. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
11. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.
12. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила використання повітряного простору України»: Спільний наказ Державної авіаційної служби України та Міністерства оборони України від 11.05.2018 № 430/210 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1056-18#Text>.

ТЕМА № 17. Особливості організації радіозв'язку

Практичне заняття № 1– 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- нормативно-правові засади використання засобів зв'язку у підрозділах Національної поліції України;
- призначення, види, технічні характеристики засобів радіозв'язку;
- правила радіообміну та способи організації радіозв'язку.

Вміти:

- володіти базовими навичками організації радіозв'язку;
- використовувати у службовій діяльності засоби радіозв'язку;
- вести радіообмін із службовою та оперативною інформацією;
- дотримуватися дисципліни зв'язку.

Питання до практичного заняття:

1. Загальна характеристика систем радіозв'язку, які використовуються підрозділами Національної поліції України.
2. Призначення, види, технічні характеристики засобів радіозв'язку.
3. Правила радіообміну та способи організації радіозв'язку.

Завдання до практичного заняття:

Для забезпечення радіозв'язку на радіостанціях здобувачі вищої освіти оформлюють на спеціальному бланку радіодані, які включають частоти, позивні, час зміни частот і позивних, вид зв'язку, а за необхідності азимуту на кореспондентів та ключі до радіодокументів.

Здобувачі вищої освіти отримують завдання на передачу інформації (повідомлення оперативні та службові, радіограми, сигнали) та передають по радіоканалах повідомлення дотримуючись правил радіообміну.

Питання для контролю знань:

1. Які правила передачі сигналів, команд та постановка завдань по радіо?
2. Які критерії використовують для оцінки якості радіозв'язку?
3. Які вимоги до безпеки зв'язку і відповідальність осіб за їх порушення?
4. Які правила забезпечення радіозв'язку та ведення радіопереговорів?
5. Види, технічні характеристики засобів радіозв'язку які використовуються підрозділами Національної поліції України?
6. Які переваги та недоліки радіозв'язку під час використання підрозділами НПУ?
7. Як впливають особливості розповсюдження радіохвиль на виконання службово-бойових завдань?
8. Які частоти відносять до радіочастотного спектру та яким чином вони поділяються на діапазони?

9. Які діапазони частот застосовують в сухопутному іоносферному радіозв'язку?

10. В чому полягають особливості розповсюдження радіохвиль діапазону високих частот (коротких хвиль)?

Теми доповідей та презентацій:

1. Нормативно-правові засади використання засобів зв'язку у підрозділах Національної поліції України.
2. Види організації радіозв'язку у підрозділах Національної поліції України.
3. Правила передачі сигналів, команд та постановка завдань по радіо.
4. Принципи організації радіозв'язку.
5. Радіочастотний діапазон і його використання для радіозв'язку.
6. Управління використанням радіочастотного ресурсу.
7. Види радіосигналів в системах радіозв'язку.

Практичне заняття № 2 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- тактико-технічні характеристики, загальну будову засобів зв'язку тактичної ланки управління підрозділів Національної поліції України;
- особливості організації зв'язку під час воєнного стану;
- фактори, що впливають на поширення радіохвиль в умовах відсутності ретрансляторів.

Вміти:

- володіти базовими навичками організації радіозв'язку під час воєнного стану;
- використовувати у службовій діяльності засоби радіозв'язку;
- вести радіообмін із службової та оперативної інформації під час воєнного стану;
- забезпечувати безпеку зв'язку та заходи заходів радіомаскування під час виконання службово-бойових завдань;
- дотримуватися дисципліни зв'язку.

Питання до практичного заняття:

1. Тактико-технічні характеристики, загальна будова засобів зв'язку тактичної ланки управління, організації зв'язку в підрозділах Національної поліції України.
2. Особливості організації зв'язку під час воєнного стану. Фактори, що впливають на поширення радіохвиль в умовах відсутності ретрансляторів.
3. Система військового зв'язку як об'єкт радіорозвідки. Забезпечення безпеки зв'язку під час виконання службово-бойових завдань.

Завдання до практичного заняття:

Здобувачі вищої освіти відпрацьовують тактику передачі інформації на граничних відстанях радіозв'язку та в умовах перешкод. Умови створюються

шляхом прокладання маршрутів пересування в щільній міській забудові, на відкритій місцевості та на ділянках зі складним рельєфом.

Здобувачі вищої освіти відпрацьовують дії малими тактичними групами (під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану, затримання озброєного злочинця на блокпосту, проведення спеціальних операцій) використовуючи шифрування інформації по відкритих каналах радіозв'язку за допомогою військових протоколів передачі даних.

Питання для контролю знань:

1. З яких основних елементів складається система?
2. В чому полягає особливість радіоканалу?
3. Які бувають види радіозавод, як вони взаємодіють з корисним сигналом?
4. Які існують види радіозв'язку та в чому полягають їх особливості?
5. Чим відрізняється дуплексний радіозв'язок від симплексного?
6. Яким чином радіосистеми класифікуються за призначенням?
7. Який порядок виклику для встановлення радіозв'язку в умовах поганої чутності?
8. Які вимоги до безпеки зв'язку і відповідальність осіб за їх порушення?
9. Які правила забезпечення радіозв'язку та ведення радіопереговорів?
10. Назвіть види та технічні характеристики засобів радіозв'язку які використовуються підрозділами Національної поліції України.
11. Які переваги та недоліки радіозв'язку під час використання підрозділами НПУ?
12. Як впливають особливості розповсюдження радіохвиль на виконання службово-бойових завдань поліції?
13. Які радіосигнали (види випромінювань) використовують в радіозв'язку для передачі безперервних (аналогових) та дискретних (цифрових) сигналів?

Теми доповідей та презентації:

1. Нормативно-правові засади використання засобів зв'язку у підрозділах Національної поліції України.
2. Види організації радіозв'язку у підрозділах Національної поліції України.
3. Правила передачі сигналів, команд та постановка завдань по радіо.
4. Принципи організації радіозв'язку.
5. Радіочастотний діапазон і його використання для радіозв'язку.
6. Управління використанням радіочастотного ресурсу.
7. Види радіосигналів в системах радіозв'язку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні літературні джерела

1. Автоматизовані системи управління та зв'язок: підручник / А. Б. Феценко, Л. В. Борисова, В. О. Собина, Д. В. Тарадуда, М. О. Демент, І. М. Неклонський. – Х.: НУЦЗУ, 2021. 288 с.

2. Керівництво з технічного забезпечення зв'язку та автоматизації управління військами Збройних Сил України (КТЗЗ та АУВ ЗСУ – 2002). – К.: Військове видавництво, 2002. 134 с.
3. Мирошніченко В. О., Прокопов С. О., Рижков Е. В. М 64 Впровадження сучасних систем цифрового радіозв'язку у підрозділах Національної поліції : наук.-практ. рекомендації / В. О. Мирошніченко, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Дніпро, 2021. 28 с.
4. Настанова “Регламент радіозв'язку” ВКДП 6-109(03).01. Затверджена Наказом Командування Військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України від 24 грудня 2020 року № 368/нагп. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wpcontent/uploads/2024/02/2_%D0%92%D0%9A%D0%94%D0%9F610903.01%D0%9D%D0%90%D0%A1%D0%A0%D0%95%D0%93%D0%9B%D0%90%D0%9C%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%86%D0%9E%D0%97.pdf
5. Настанова «Тактичний зв'язок» ВКДП 6-110(03).01. Затверджена Наказом Командування Військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України 24.12.2020 року. Київ. 2020. 54 с.
6. Організація військового зв'язку (В.Г. Шолудько, М.Ю. Єсаулов, О.В. Вакуленко, Т.Г. Гурський, М.М. Фомін). Навчальний посібник. – К.: ВІТІ, 2016 р. 282 с.
7. Організація військового зв'язку. О.О. Лаврут, С.О. Івко, Б.М. Бойчук, С.В. Давіденко, О.М. Манюк. Інтерактивний посібник. – Л.: НАСВ, 2016 р. URL: <http://manyukoleksandr.esy.es/>.
8. Організація системи зв'язку тактичної ланки. Український мілітарист. Новини військової справи в Україні та світі. Військова наука. Тактика та озброєння. Режим доступу: <https://ru-ru.facebook.com/UkrMil>.
9. Роман Туровець. «Цифра» в суворих умовах бойових дій. URL: <https://army.unian.ua/>.
10. Стан та перспективи застосування сучасних технологій та засобів радіозв'язку в Збройних Силах України. О.О. Лаврут, О.К. Климович, М.Л. Тарасюк, О.Л. Антонюк. Системи обробки інформації. Х.:ХНУПС, 2017. – № 1 (147). С. 159 –167.
11. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

Додаткові літературні джерела

1. Автоматизовані системи управління та зв'язок: курс лекцій / Укладачі Борисова Л.В., О.В.Закора., Фещенко А.Б. – Х.: НУЦЗУ, 2017. 221 с.
2. Головін Ю. О. Основи радіозв'язку: підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Політехніка, 2021. 234 с.
3. Лінії радіозв'язку та антенні пристрої. Навчальний посібник / [М.Д. Ільїнов, Т.Г. Гурський, І.В. Борисов, К.М. Гриценко]. – К.: ВІТІ, 2018. 250 с.
4. Поширення земних радіохвиль та мобільний зв'язок [текст] / Л. М. Логачова, Т. І. Бугрова / Навчальний посібник. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 236 с.
5. Спеціальна техніка Національної поліції України: навч. посіб. з дис. «Тактико-спеціальна підготовка» / Ю. В. Гнусов, В. А. Світличний, Ю. М.

Онищенко; Харк. нац. ун-т внутр. справ, факультет № 4, каф. кібербезпеки. – Х.: ХНУВС, 2017. 175 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Інструкції з експлуатації техніки зв'язку в органах внутрішніх: Наказ МВС від 24.12.2012 № 1190. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0375-13#Text>
6. Про затвердження плану заходів щодо впровадження єдиної багатозонавої системи цифрового радіозв'язку: Розпорядження КМУ від 23 грудня 2020 р. № 1618-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-2020-%D1%80#Text>
7. Про електронні комунікації: Закон України від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

ТЕМА № 18. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції

Практичне заняття № 1 – 2 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;

- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

3. Найкращі європейські практики забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до скандинавської моделі забезпечення правопорядку.

4. Види нарядів, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

Опрацювання Стандартних операційних процедур щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

Практичне заняття № 2 – 2 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;

- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Тактика дій керівного складу поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.
2. Система керування (управління) силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.
3. Принципи керування (управління).
4. Структура керування (управління).
5. Завдання та відповідальність керівництва у фазі підготовки (планування), реалізації та завершення заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів.
6. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

Відпрацювання порядку фази підготовки (планування), реалізації та завершення заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів. Особливості система керування (стратегічний, операційний, тактичний командир) силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.

2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1**) відпрацювати особливості планування, реалізації та завершення масового заходу.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

28 вересня 2023 14:00 год. до Центрального залізничного вокзалу Києва потягом прибуває Генеральний Секретар НАТО Йєнс Столтенберг. Після чого переїздить до готелю «Хаятт Рідженсі» вул.Алли Тарасової, 5 де буде проживати під час свого візиту в Україні до 07:00 год. 24 вересня 2023 року.

Завдання. Практичне відпрацювання щодо планування та реалізації заходів під час забезпечення публічного порядку при прибутті офіційних делегацій, застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

Практичне заняття № 3-4 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;

- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів:
2. Способи та порядок патрулювання секторів.
3. Блокування місць тактичної переваги (перекриття вулиць).
4. Порядок супроводження натовпу.
5. Звільнення та очищення певних місць (площ, просторів) від демонстрантів або протестувальників.
6. Основні принципи проведення затримання за допомогою декількох поліцейських груп.
7. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

Відпрацювання тактичних заходів та концепції мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1, 2**) відпрацювати особливості тактичних заходів та концепції мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Піший наряд в кількості трьох поліцейських патрулює неподалік площі Шевченка, де в цей час проводиться мітинг та помічає групу осіб в кількості 10 чоловік, які рухаються в сторону масового зібрання. При цьому вони голосно вигукують різні гасла та ведуть себе агресивно.

Завдання. Практичне відпрацювання теоретичних навичок та алгоритму тактичної комунікації, застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій під час проведення масових заходів; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

На площі одночасно відбуваються два масових заходи. Поліція відмежувала учасників цих заходів в цілях безпеки. Однак група агресивно налаштованих осіб в кількості 40 чоловік намагається прорватись через поліцейський рубіж.

Завдання. Практичне відпрацювання теоретичних навичок та алгоритму тактичної комунікації, застосування поліцейських заходів в умовах моделювання реальних службових ситуацій під час проведення масових заходів; забезпечення особистої безпеки та психологічної стійкості, рішучості і впевненості.

Практичне заняття № 5-6 – 4 год

При вивченні даної теми здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- сутність масових заходів, їх поняття, види та відмінності;
- види нарядів та система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
- тактичні заходи та концепція мобільності сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів;
- види та порядок проведення поліцейських операцій;
- завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій;
- порядок складання та роботи із службовими графічними документами під час планування поліцейських заходів в різних умовах оперативної обстановки.

Вміти:

- тактично грамотно діяти при виконанні службових завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;
- правильно застосовувати тактичні прийоми і способи дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;
- організовувати взаємодію сил та засобів при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб;

- тактично правильно діяти у складі груп оперативного шикування при проведенні поліцейських операцій;
- організовувати взаємодію сил та засобів на різних етапах поліцейської операції у ролі старшого наряду (групи);
- оформляти графічні і текстуальні документи на рівні старшого наряду поліції, розшукового наряду та групи оперативного шикування поліцейської операції.

Питання до практичного заняття

1. Види та порядок проведення поліцейських операцій.
4. Завдання та тактика дій груп оперативного шикування під час проведення поліцейських операцій.
5. Виконання завдань згідно ситуаційного завдання.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Кожне завдання виконується за командою викладача. Черговість визначає викладач. Під час відпрацювання викладач виправляє курсантів, вказує на типові помилки. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання:

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану заняття.
2. На підставі одержаної інформації (**ситуаційне завдання № 1, 2**) щодо порядку проведення поліцейських операцій та тактичних дій груп оперативного шикування.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

На лінію “102” надійшло повідомлення про стрілянину в одному з барів міста. На місці події виявлено чоловіка з вогнепальними пораненнями. Для затримання зловмисника керівництвом поліції була введена в дію поліцейська операція «Сирена». По показам свідків складено фотопортрет зловмисника.

Завдання: кожен здобувач вищої освіти має самостійно в ролі старшого групи оперативного шикування усвідомити отримане від керівника проведення поліцейської операції завдання, оцінити обстановку та прийняти рішення на блокування району операції, переслідування (пошуку) та затримання злочинця.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

На лінію “102” надійшло повідомлення про стрілянину на вулиці в житловому масиві міста. При прибутті на місце події поліцейських зловмисник вистрілив у їхній бік, при цьому поцілив у службовий автомобіль. За

попередньою інформацією за кілька хвилин до прибуття поліцейських правопорушник зайшов до чужого будинку та з погрозами вигнав господарів. Потім знову вийшов на вулицю та, озброєний обрізом і гранатою, попрямував до будинку, у якому мешкає жінка з дітьми. Для затримання зловмисника керівництвом поліції була введена в дію поліцейська операція «Грім».

Завдання: кожен здобувач вищої освіти має самостійно в ролі старшого групи оперативного шикування усвідомити отримане від керівника проведення поліцейської операції завдання, оцінити обстановку та прийняти рішення на блокування району операції, переслідування (пошуку) та затримання злочинця.

Питання для контролю знань

1. Загальні підходи до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.
2. Порядок дій при отриманні інформації про проведення масового заходу чи акції.
3. Етапи процесу організації та забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.
4. Види комунікації поліцейських під час проведення масових заходів.
5. Тактичні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.
6. Ключові принципи забезпечення під час проведення масових заходів.
7. Види нарядів поліції, які призначаються для несення служби під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів.
8. Система управління силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів.
9. Тактика застосування сил і засобів поліції, які залучаються до забезпечення правопорядку під час масових заходів щодо блокування місць тактичної переваги (перекриття вулиць).
10. Види та підстави проведення поліцейських операцій.

Рекомендована література Основні літературні джерела

9. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посібник / [О. Г. Комісаров, А. О. Собакар, Е. Ю. Соболев, О. С. Юнін та ін.] ; Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.
10. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод, рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. - 44 с.
11. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навч. посібник / [О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін.]. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

12. Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод, реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. - Л: ЛьвДУВС, 2018.-76 с.

13. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. - Харків: Фоліо, 2018.-348 с.

14. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. - 93 с.

15. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель): навчальний посібник / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз, В.М. Синенький, М.Д. Курляк. - Львів: ЛьвДУВС, 2019. - 96 с.

16. Організація охорони громадського (публічного) порядку за скандинавською моделлю : навч. посіб. (практикум) / кол. авт.: к.ю.н. К. В. Бахчев, к.ю.н. Р. Ю. Молчанов, к.ю.н. В. В. Фурса, Д. П. Цуркаленко, О. В. Захарченко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 172 с.

Додаткові літературні джерела

1. Конституція України : Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96-ВР : URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 16 березня 2000 року N 1550-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

5. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

6. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

7. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

8. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX. URL:

9. Наказ МВС України від № 841 від 09.10.2017р. «Про затвердження Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій по розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння».

10. Наказ МВС України № 1560 від 10.12.2015 року «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленний варіант службової діяльності».

11. Наказ МВС України № 773 від 10.08.2016 р. «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку».

12. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.07.2019 № 636 «Про затвердження Правил з організації пропускового режиму на території та до будівель закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС».

13. Наказ МВС України від 21.11.2019 року №963 «Про затвердження Норм належності засобів індивідуального захисту, спеціальних приладів для підрозділів Національної поліції України, які виконують завдання із запобігання та протидії правопорушенням, що пов'язані з порушенням правил чи незаконним поведінням з радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними матеріалами».

14. Наказ МВС України від 23 листопада 2018 р. № 946 «Про введення в дію Інструкції з організації і тактики проведення ПО «Перехват».

15. Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 "Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану".

16. Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70 "Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поведінні зі зброєю".

17. Наказ МВС України від 04.12.2017 № 987 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення".

18. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 "Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні".

19. Наказ МВС України від 03.02.2017 № 88 "Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України".

20. Наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 "Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами".

21. Наказ МВС України від 26.11.2018 № 958 "Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення "Корпус оперативно-раптової дії"

22. Наказ МВС України від 11.10.2018 № 828 "Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України".

23. Наказ МВС України від 18.10.2018 № 847 «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів "Терен-6", "Терен-7" і "Терен-7М"».

24. Наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України».

25. Наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису».

26. Про запровадження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: наказ МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706. *Міністерство внутрішніх справ України*: [сайт] .: <http://mvs.gov.ua>.

27. Наказ МВС України від 07.03.2023 № 154 «Про внесення змін до Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності»

ТЕМА № 19. Тактичні засади застосування примусових поліцейських заходів.

Практичне заняття № 1 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою);
- умови та порядок застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги;
- одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються;
- перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню;
- демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час неозброєного агресивного супротиву.

Питання до практичного заняття

1. Правові засади застосування сили.

2. Умови застосування фізичної сили.
3. Тактика застосування фізичної сили від неозброєного активного опору з боку правопорушника.
4. Тактика застосування фізичної сили від неозброєного агресивного опору з боку правопорушника.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, відпрацювати швидко, тактично грамотне захоплення руки суб'єкта, який підлягає фізичному контролю; перехід в позицію переваги під час виконання тактичних прийомів, спрямованих на здійснення фізичного контролю суб'єкта; роботу починаючи з вербальних команд, демонструючи тактичні прийоми самозахисту під час неозброєного нападу на поліцейського із застосуванням фізичної сили. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги; одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються; перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню; демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час неозброєного агресивного супротиву.

Практичне заняття № 2 – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- вимоги до поліцейського заходу;
- правові підстави застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою);
- умови та порядок застосування фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою).

Вміти:

- демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при виконанні прийомів контролю особи: «в руку», «за пояс», «в бік», зберігаючи позицію переваги;
- одночасно з виконанням прийому супроводження подавати команди, у відповідності до обставин, що змінюються;
- перед виконанням тактичного заходу проводити комунікацію з особою, яка підлягає супроводженню;
- демонструвати тактику самозахисту та контролю ситуації під час

неозброєного агресивного супротиву.

Питання до практичного заняття

1. Типи сили (об'єктивно виправдана та надмірна).
2. Середній рівень застосування сили.
3. Тактика застосування сили поліцейським від озброєного нападу на поліцейського або громадянина.
4. Тактичні основи застосування концепції «Контакту-Прикриття» в тактиці застосування фізичної сили від незброєного активного та агресивного опору поліцейському з боку правопорушника.
5. Тактичні основи застосування концепції «Контакту-Прикриття» в тактиці застосування фізичної сили від озброєного агресивного опору поліцейському з боку правопорушника. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення заняття, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання, у разі необхідності скласти відповідні документи. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на групи. Кожна з груп отримує завдання. Завдання виконуються практично. Під виконання наданого завдання кожна група презентує результати роботи. Учасники інших груп мають змогу ставити питання та доповнювати відповіді.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдань, учасники обмінюються думками. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

Розгляд питань згідно плану заняття.

Практичне заняття № 3-4 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок огляду кайданок
- правові підстави застосування кайданок;
- порядок проведення поверхневої перевірки і огляду поліцейським за різних умов
- індивідуальні ролі та обов'язки під час проведення одягання/зняття кайданків з врахуванням принципу контакт-прикриття.

Вміти:

- проводити одягання/зняття кайданків за різних умов та різних рівнів небезпеки;

Питання до практичного заняття

1. Загальні правила застосування кайданків та інших засобів обмеження рухомості.
2. Тактичні особливості застосування кайданків.
3. Порядок одягання кайданків на правопорушника в положенні стоячи, руки за спиною.
4. Порядок одягання кайданків на правопорушника в положенні стоячи, руки за головою.
5. Порядок одягання кайданків на правопорушника в положенні стоячи на колінах, руки за головою.
6. Порядок одягання кайданків на правопорушника з використанням будь-якого упору (стіна, дах автомобіля тощо).
7. Тактичні особливості застосування інших засобів обмеження рухомості (пасок, скотч, нитки тощо). Руки підозрюваного за спиною.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, з врахуванням правових підстав відпрацювати порядок застосування вогнепальної зброї та вміння своєчасно реагувати на спроби заволодіння правопорушником вогнепальною зброєю. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні вогнепальної зброї та тактику самозахисту від спроб особи заволодіти вогнепальною зброєю.

Практичне заняття № 5-6 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- правові підстави застосування засобів примусової зупинки транспорту;
- правові підстави пристроїв, гранат, боеприпасів та малогабаритних підривних пристроїв для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщення;
- правові підстави застосування гумових/пластикових кийків

Вміти:

- застосовувати гумові/пластикові кийки.

Питання до практичного заняття

1. Загальні правила (умови) застосування засобів примусової зупинки транспорту.

2. Загальні правила (умови) застосування пристроїв, гранат, боеприпасів та малогабаритних підривних пристроїв для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщення.

3. Загальні правила (умови) застосування гумових та пластикових кийків.

4. Тактичні особливості застосування гумових та пластикових кийків.

5. Порядок застосування гумових та пластикових кийків одноосібно.

6. Тактика самозахисту з використанням гумових та пластикових кийків.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з порядком проведення, доводить до відома критерії та форми оцінювання роботи, розподіляє академічну групу на підгрупи. Відповідно до запропонованої фабули курсантам необхідно відповісти на поставлені питання. Підвести підсумки за результатами виконаного завдання. Засвоєння питання передбачає вирішення запропонованих ситуаційних завдань та практичне відпрацювання ситуаційних завдань.

Завдання: розподілити курсантів на підгрупи, з врахуванням правових підстав відпрацювати порядок застосування вогнепальної зброї та вміння своєчасно реагувати на спроби заволодіння правопорушником вогнепальною зброєю. В результаті вивчення питань теми ЗВО повинні вміти демонструвати тактичні основи концепції «Контакт-прикриття» при застосуванні гумових/пластикових кийків та тактику самозахисту з використанням гумових/пластикових кийків.

Питання для контролю знань

1. Тактика застосування спеціальних засобів.
2. Призначення та види засобів сльозогінної та дратівливої дії.
3. Застосування засобів сльозогінної та дратівливої дії і подальше затримання правопорушника.
4. Діставання гумового/пластикового кийка із поясної системи.
5. Положення гумового/пластикового кийка та способи нанесення ударів, подальше затримання правопорушника.
6. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції.
7. Умови та межі застосування вогнепальної зброї.
8. Демонстрація вогнепальної зброї.
9. Тактичні основи самозахисту при спробах заволодіти вогнепальною зброєю з боку правопорушника.
10. Зупинення ТЗ в різних ситуаціях при пасивному, активному чи агресивному опорі правопорушника

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017.

2. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

3. Алгоритм дій поліцейських патрульної поліції під час забезпечення публічної безпеки і порядку: збірник ситуативних завдань / Ю.Р. Йосипів, Н.Д. Туз та інші. – ЛьвДУВС, 2019. – 68 с.

4. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / за заг.ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017.

5. Приходько Ю. П. Призначення судових експертиз під час розслідування неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: метод. рек. Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2016. 42 с.

Додаткові літературні джерела

1. Крижна В.В., Арешонков В.В., Стрільців О.М., Кофанов А.В., Приходько Ю.П. та ін. Розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї та вибухових речовин. Методичні рекомендації. К.: НАВС, УкрДГРІ, 2020. 89 с.

2. Луценко С.Г., Приходько Ю.П., Багрій В.П., та ін. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Методичний посібник. Мінюст України, КНДІСЕ, ENFIS, НАВС МВС України, НУОУ МО України, УНДІСТ СБ України. К., 2019. 296 с. 21

3. Приходько Ю.П. Фурман Я.В. Особливості проведення огляду місця події, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів (пристроїв). Методичні рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 88 с.

4. Фатєєв В.М., Приходько Ю.П., Таборов Л.І. Піротехніка. Курс лекцій; за загальною ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.С. Чернявського. Київ.: 2017. 470 с.

5. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів [Текст] : методика / В.І. Варивода, Є.В. Гузенко, Є.М. Корж, В.Л. Костюк, В.А. Куліков. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 120с.

6. Дії працівників Національної поліції та їх особиста безпека при зупинці транспортного засобу: навч.посіб. / В.А Сягровець, Ю.І. Давигора, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, С.В. Лук'янов, Д.М. Руцький; під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67с.

7. Тактика дій працівників національної поліції України в особливих умовах: практ. посіб./ В.А. Сягровець, О.В. Хуторянський, Є.В. Гузенко, О.В. Білоус, Ю.В. Демченко, Ю.М. Єременко, С.В. Лук'янов, С.В. Прокопович, Д.М. Руцький, під.заг.ред. Сербина Р.А., Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 138 с.

8. Національна поліція України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під.заг.ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 188с.

9. Національне антикорупційне бюро України: посібник для ЗВО/ В.О. Заросило, А.М. Кислий, Є.В. Гузенко та ін. під заг. ред. В.О. Заросила, А.М. Кислого. Київ «видавництво Людмила» 2023. 168с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червн. 1996 р. № 254к/96ВР (станом на 15 берез. 2016) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (станом на 05.верес.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

4. Про судову експертизу: Закон України зі змінами та доповненнями, внесеними законами України від 23.04.2003 р. № 662-IV (ред. від 1.січ. 2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

5. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 р. № 51/95-ВР (ред. від 05.груд.2012 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

7. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.08.2019 № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052. БД «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

ТЕМА 20. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Практичне заняття № 1,2– 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- нормативно-правові акти, якими регламентується порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
- правила поведження з вибухонебезпечними предметами;

Вміти:

- організувати безпечний периметр навколо ВВП ;
- проводити ідентифікацію ВВП;
- складати звітну документацію за результатами проведення ідентифікації.

Питання до практичного заняття:

6. Загальні положення процедури ідентифікації вибухонебезпечних предметів .
7. Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.
8. Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмета.
9. Порядок проведення нетехнічного обстеження території, імовірнозабруднених вибухонебезпечними предметами.
10. Порядок складання звітної документації за результатами проведення ідентифікації

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен організувати порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведenu роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №1** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

До чергової частини відділу поліції надходить виклик від громадянки С. Остання повідомляє про те що її дитина принесла до дому боєприпаси часів Другої Світової війни.

11.

Питання для контролю знань

1. Що таке ідентифікація ?
2. Яка безпечна відстань при здійсненні ідентифікації? .
3. З чого складається граната ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Організація проведення вилучення вибухонебезпечного предмета (граната)
2. Історія запровадження ідентифікації ВВП .

Рекомендована література

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
2. Інструкція про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України затверджена наказом МВС України від 09 липня 2014 року № 653, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 липня 2014 року за № 870/25647.
3. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події затверджена наказом МВС України від 03 листопада 2015 року № 1339, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1392/27837.
4. Наказ МВС України від 01.02.2016 року № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»
5. Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / В.М. Петренко, М.М. Ляпа, А.І. Приходько та ін. - Суми : Сумський державний університет, 2015. – 458 с.
6. Барбашин В.В., Назаров О.О., Рютин В.В., Толкунов І.О. Основи організації піротехнічних робіт. Навчальний посібник / Під ред. В.П. Садкового. Харків: ВРВД УЦЗУ, 2010. – 353 с.,
7. Ідентифікація ракетної та реактивної зброї Російської Федерації : посібник / уклад. В. М. Коротаєв, Р. С. Кірін, М. М. Кушнір, А. С. Клочков, О. В. Овчаров, О. С. Жуган. Дніпро : Дніпропетровський НДЕКЦ МВС, 2022. 134 с.
8. Класифікація та види саморобних вибухових пристроїв / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Курляк М.Д., Московчук М.О., Синенький В.М., Львів: ЛьвДУВС, 2016. 87 с
9. Спеціальні транспортні засоби для забезпечення робіт з розмінування та перевезення вибухонебезпечних предметів: довідкове видання / упор.: М. Г. Вербенський, В. О. Криволапчук, М. П. Будзинський, В. П. Бакал та ін. Київ, 2021. 90с.

ТЕМА 21. Класифікація та тактико-технічні характеристики вибухонебезпечних предметів

Практичне заняття № 1,2– 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію гранат.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (граната);
- тактико-технічні характеристики гранат.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (граната) ;

- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ручних гранат.

Питання до практичного заняття:

1. Класифікація ручних гранат
2. Загальні відомості про ручні гранати
3. Тактико-технічні характеристики ручних гранат.
4. Заходи безпеки при поводженні з гранатами .
5. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (ручна граната).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (граната)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №1** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1

Громадянин П за адресою м. Дніпро вул Вузька 12 виявив у кущах предмет схожий на вибухонебезпечний. Біля вибухонебезпечного предмету розташовані будівлі і зібралося багато людей.

Питання для контролю знань

1. Що таке граната?
2. Види гранат.
3. З чого складається граната ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Організація проведення вилучення вибухонебезпечного предмета (граната)
2. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (граната).

Практичні заняття № 3,4–4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;

- класифікацію наземних мін.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (наземні міни);
- тактико-технічні характеристики наземних мін.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (наземна міна) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ручних наземних мін.

Питання до практичного заняття:

1. Класифікація інженерних боєприпасів (наземних мін)
2. Загальні відомості та тактико-технічні характеристики протипіхотних мін
3. Загальні відомості та тактико-технічні характеристики протитанкових мін
4. Заходи безпеки при поводженні з наземними мінами.
5. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (наземна міна)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (наземна міна)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №2** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 2

Громадянин П за адресою м. Нікополь виявив у полі предмет схожий на вибухонебезпечний. Так як предмет заходився у полі, яке підготовлялося до посіву в даному місці знаходилося багато людей і сільськогосподарської техніки.

Питання для контролю знань

1. Що таке інженерний боєприпас?
2. Види наземних мін.
3. З чого складається наземна міна ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Розробки модифікацій наземних мін в інших країнах.
2. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (наземна міна).

Практичні заняття № 5,6 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію бомб.
- розташування вибухників на авіаційних бомбах
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (бомби);
- тактико-технічні характеристики гранат.

Вміти:

- ідентифікувати ВНП (бомба) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані звиявленням бомб.

Питання до практичного заняття:

- 1.Класифікація авіаційних бомб та вибухників до них.
- 2.Заходи безпеки при поводженні з авіаційними бомбами
3. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (авіаційна бомба).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (бомби)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №3** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 3

Громадянка Л виявила у лісо полосі великий предмет схожий на котел. Предмет часткого був занурений у землю.

Питання для контролю знань

1. Що таке бомба?
2. Види бомб.
3. З чого складається бомба ?

4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Історія розробки вибухників для бомб.
2. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (бомба).

Практичні заняття № 7,8 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію снарядів.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (снаряди);
- тактико-технічні характеристики снарядів.

Вміти:

- ідентифікувати ВВП (снаряди) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані звиявленням снарядів.

Питання до практичного заняття:

1. Загальні відомості про артилерійські снаряди
2. Загальні відомості про мінометні міни .
3. Заходи безпеки при поводженні з артилерійськими снарядами та мінометними мінами.
4. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (артилерійський снаряд)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (артилерійський снаряд)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №4** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 4

Громадянин Ф на подвір'ї свого сусіда побачив вибухонебезпечний перемет (артилерійський снаряд), який знаходився у ящику де їх було багато.

Питання для контролю знань

1. Що таке артилерійський снаряд?
2. Види арт снарядів .
3. З чого складається арт снаряд ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Порядок знешкодження арт снарядів.
2. Історія розробки арт снарядів

Практичні заняття № 9,10 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію некерованих ракет.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (некеровані ракети);
- тактико-технічні характеристики некерованих ракет.

Вміти:

- ідентифікувати ВВП (некеровані ракети) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ВВП(некерована ракети).

Питання до практичного заняття:

1. Загальні відомості про некеровані ракети.
 2. Види боєприпасів до РСЗВ.
 3. Заходи безпеки при поводженні з ракетами, які вистріляні з РСВЗ4
- Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (некерована ракета)
4. Загальні відомості про керовані ракети .
 5. Класифікація та ідентифікація керованих ракет.
 6. Заходи безпеки при поводженні з керованими ракетами.
 7. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (керована ракета)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (некерована ракета)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .

2. Виконати **ситуаційне завдання №5** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.

3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 5

Громадянин П у полі під час роботи на тракторі знайшов предмет яких стирчав з землі .

Питання для контролю знань

1. Характерні ознаки некерованої ракети?
2. Види некерованих ракет.
3. Основні частини некерованої ракети ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Системи для пуску некерованих ракет
2. Історія розробки некерованих ракет.

Практичні заняття № 11,12– 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію касетних елементів.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (касетні елементи);
- тактико-технічні характеристики касетних елементів.

Вміти:

- ідентифікувати ВВП (касетні елементи) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням ВВП (касетні елементи).

Питання до практичного заняття:

1. Загальні відомості про касетні елементи.
2. Класифікація та ідентифікація касетних елементів .
3. Заходи безпеки при поводженні з касетними елементами.
4. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (касетний елемент)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (касетні елементи)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №6** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 6

Громадянин П у полі під час роботи на тракторі знайшов ракету. Біля неї було знайдено ще маленькі предмети.

Питання для контролю знань

1. Що таке касетні елементи?
2. Різновиди касетних елементів .
3. Призначення касетних елементів ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Історія розробки касетних елементів
2. Заборона застосування касетних елементів .

Практичні заняття № 13,14 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- класифікацію гвинтівкових та відстрілюваних гранат.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (гвинтівкові та відстрілювані гранати);
- тактико-технічні характеристики гвинтівкових та відстрілюваних гранат.

Вміти:

- ідентифікувати та відрізнити ВВП (гвинтівкові та відстрілювані гранати) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані з виявленням гвинтівкових та відстрілюваних гранат.

Питання до практичного заняття:

1. Загальні відомості про гвинтівкові та відстрілювані гранати .
2. Класифікація та ідентифікація гвинтівкових та відстрілюваних гранат.
3. Заходи безпеки при поводженні з гвинтівковими та відстрілюваними гранатами.
4. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (відстрілювані

гранати).

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (гвинтівкові та відстрілювані гранати)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .

2. Виконати **ситуаційне завдання №7** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.

3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 7

Громадянин П у полі під час роботи на тракторі знайшов мінометний постріл. Як пояснив громадянин він розуміється на вибухонебезпечних предметах і має баєвий досвід.

Питання для контролю знань

1. Що таке гвинтівкові гранати?
2. Назвіть різницю між гвинтівковими та відстрілюваними гранатами .
3. Переваги і недоліки в використанні гвинтівкових гранат ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

Теми доповідей

1. Історія розробки гвинтівкових та відстрілюваних гранат.
2. Існуючі модифікації гвинтівкових та відстрілюваних гранат в різних країнах

Практичні заняття № 15,16 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- з чого виробляється СВП.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами (СВп);

Вміти:

- ідентифікувати ВВП (СВП) ;
- Дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані звиявленням ручних гранат.
- пояснити типи СВП

Питання до практичного заняття:

1. Загальні відомості та основні елементи саморобних вибухових

пристроїв.

2. Ідентифікація саморобних вибухових пристроїв.
3. Заходи безпеки при поводженні з саморобними вибуховими

пристроями.

4. Ідентифікація вибухонебезпечного предмета (СВП)

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета (СВП)

По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .

2. Виконати **ситуаційне завдання №8** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.

3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 8

Громадянка Л під час ранкової прогулянки з собакою виявила предмет круглої форми, який був прив'язаний до дерева .

Питання для контролю знань

1. Що таке СВП?
2. З чого складається СВП? .
3. Небезпека яку становить СВП під час її ідентифікації ?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предмета СВП

Теми доповідей

1. Перші історичні аспекти винайдення СВП людиною.
2. Чому СВП є небезпечний при його ідентифікації ?.

Практичні заняття № 17,18 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів;
- визначити основну групу, підгрупу вибухонебезпечного боєприпасу.
- правила поводження з вибухонебезпечними предметами ;

Вміти:

- ідентифікувати ВВП ;

- дотримуватись порядку дій при реагуванні на повідомлення пов'язані виявленням ручних гранат
- організувати безпечну евакуацію людей з місця де було знайдено ВВП.

Питання до практичного заняття:

1. Порядок проведення ідентифікації ВВП.
2. Загальні вимоги проведення ідентифікації ВВП.
3. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації ВВП.

Завдання до практичного заняття

На початку практичного заняття викладач ознайомлює з планом проведення заняття і доводить і інформацію. Засвоєння питань передбачає вирішення запропонованого ситуаційного завдання

Задання: кожен курсант повинен здійснити ідентифікацію вибухонебезпечного предмета. По закінченню заняття підводяться підсумки за результатами виконання завдання. Наприкінці практичного заняття викладач узагальнює проведену роботу, формулює висновки, визначає найбільш типові помилки.

1. Розгляд питань згідно плану занять .
2. Виконати **ситуаційне завдання №9** та провести аналіз огляду місця знаходження вибухонебезпечного предмета.
3. Обговорення помилок при проведенні ідентифікації і виявленні вибухонебезпечного предмета.

СИТУАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 9

Після нічного обстрілу Роботинської громади люди почали в себе на городах виявляти підозрілі предмети схожі на ВВП. .

Питання для контролю знань

1. Першочергові дії поліцейського під час отримання повідомлення про виявлення ВВП?
2. Дії чергового відділу поліції при отримання повідомлення про виявлення ВВП .
3. Яка мінімальна безпечна відстань при виявленні ВВП?
4. Заходи безпеки при проведенні ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Теми доповідей

1. Дії при надзвичайних ситуаціях при виявленні залишків війни.
2. Порядок знешкодження ВВП.

Рекомендована література

10. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
11. Інструкція про поводження з вибуховими матеріалами в органах і

підрозділах внутрішніх справ України затверджена наказом МВС України від 09 липня 2014 року № 653, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 липня 2014 року за № 870/25647.

12. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події затверджена наказом МВС України від 03 листопада 2015 року № 1339, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1392/27837.

13. Наказ МВС України від 01.02.2016 року № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»

14. Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / В.М. Петренко, М.М. Ляпа, А.І. Приходько та ін. - Суми : Сумський державний університет, 2015. – 458 с.

15. Барбашин В.В., Назаров О.О., Рютин В.В., Толкунов І.О. Основи організації піротехнічних робіт. Навчальний посібник / Під ред. В.П. Садкового. – Харків: ВРВД УЦЗУ, 2010. – 353 с.,

16. Ідентифікація ракетної та реактивної зброї Російської Федерації : посібник / уклад. В. М. Коротаєв, Р. С. Кірін, М. М. Кушнір, А. С. Ключков, О. В. Овчаров, О. С. Жуган. Дніпро : Дніпропетровський НДЕКЦ МВС, 2022. 134 с.

17. Класифікація та види саморобних вибухових пристроїв / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Курляк М.Д., Московчук М.О., Синенький В.М., – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 87 с

18. Спеціальні транспортні засоби для забезпечення робіт з розмінування та перевезення вибухонебезпечних предметів: довідкове видання / упор.: М. Г. Вербенський, В. О. Криволапчук, М. П. Будзинський, В. П. Бакал та ін. Київ, 2021. 90с.

ТЕМА № 22. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.

Практичне заняття – 2 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Основні цілі ТССС.
- Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність з ТЕСС.
- Медичне спорядження.
- Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC).
- «Зонування» надання невідкладної допомоги постраждалому (червона, жовта, зелена зона).
- Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона») і тактика роботи по наданню домедичної допомоги пораненому.
- Пріоритети надання допомоги в «червоній» зоні.
- Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах.

- Поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

Вміти:

- Сформувані розуміння тактично-безпечного доступу до постраждалого.
- Сформувані вміння швидкого використання засобів індивідуального захисту при наданні допомоги.
- Сформувані практичні навички правильного пересування до постраждалого, враховуючи тактичну ситуацію що склалася та відповідно до «зонування».
- Сформувані розуміння самодопомога при травмуванні та допомога постраждалому.

Питання до практичного заняття

1. Основні цілі ТССС.
2. Принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність з ТЕСС.
3. Юридична відповідальність (безпека).
4. Біологічна та фізична безпека.
5. Медичне спорядження.
6. Допомога під вогнем (CUF) і тактична допомога (TFC)
7. Поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона»), поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».

Завдання до практичного заняття

Розглянути тактику роботи по наданню домедичної допомоги пораненому. Безпечний доступ. Засоби індивідуального захисту при наданні допомоги. Практичні навички правильного пересування до постраждалого. Роль комунікації під час надання допомоги в тактичних умовах. Розуміння самодопомога при травмуванні та допомога постраждалому. Розглянути вміст аптечки.

Питання для контролю знань

1. Чи важлива безпека особи, що виконує рятувальні дії?
2. Якими законами чи підзаконними актами регулюються дії з надання домедичної допомоги?
3. Чи необхідна комунікація з потерпілою особою, яка в свідомості під час евакуації?
4. Що означає фізична безпека?
5. Що означає біологічна безпека?
6. Що означає юридична безпека?
7. Які три зони надання допомоги пораненим виділяють?
8. Як проводиться комунікація між службами?
9. В яких випадках використовують пілпак?
10. Які знаєте методи переміщення постраждалого?
11. Чи можуть бути джгути з давлючим ефектом?

12. Що таке протокол з надання домедичної допомоги відповідно до ситуації?

Теми доповідей

1. Історія розвитку ТССС та ТЕСС у світі та в Україні.
2. Аналіз методик переміщення постраждалого, відповідно до різних умов та ситуацій.

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Екстрена медична допомога (до госпітальні протоколи): посібник / О.В. Богомолець, Г.Г. Рощин, С.В. Синельник та ін.. за редак. Проф.. О.В. Богомолець, проф.. Г.Г. Рощина. – Київ, Юстон. – 2016. – 212 с
2. Тактична медицина URL: http://zashitnak.blogspot.com/p/blog-page_14.html.
3. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 69 с.
4. Медицина невідкладних станів: Екстрена (швидка) медична допомога: Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. Затверджено МОН / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошкін та ін.; за ред. І.С. Зозулі. 3-тє вид., перероб. і доп. К., 2017. 960 с., тв. пал., (ст. 3 пр.).

Додаткові літературні джерела

5. Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, ОВС, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії : Наказ МОЗ, МВС, Мінюст, Державна служба України з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1868-12>
6. Про Правила дорожнього руху : Постанова КМУ від 10.10. 2001 р. № 1306 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

Нормативно-правові акти:

7. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.
9. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

11. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

ТЕМА № 23. Тактика застосування алгоритму MARCH(E) під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань.

Практичне заняття 1– 2 год.

Огляд травм в тактичних умовах

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття «зона непрямої загрози», «зона евакуації».
- Поняття анатомії та фізіології, основні системи, що забезпечують життєдіяльність організму.
- Алгоритм проведення первинного огляду постраждалого.
- Алгоритм перевірки життєвих показників постраждалого, що знаходиться в безпечному стабільному боковому положенні.

Вміти:

- Виконувати первинний огляд постраждалого.
- Виявляти життєві показники.
- Залучати сторонніх осіб для допомоги. Враховуючи тактичну ситуацію підготувати зустріч естреної медичної допомоги або медавакуаційного транспорту.
- Виконувати дії при перевероті в «стабільне» (безпечне) бокове положення
- Контроль дихання.

Питання до практичного заняття

1. Розгляд алгоритму «MARCH(E)».
2. Розповісти та показати процес визначення рівня свідомості з використанням шкали AVPU.
3. Розкрити поняття «зона непрямої загрози», «зона евакуації».
4. Ознайомити із поняттями анатомії та фізіології, основними системами, що забезпечують життєдіяльність організму.
5. Показати та відпрацювати алгоритм проведення первинного огляду постраждалого.
6. Перевірка життєвих показників постраждалого, що знаходиться в безпечному стабільному боковому положенні.
7. Тактична оцінка травм.

Завдання до практичного заняття

Практична робота з засобами індивідуального захисту.

Відпрацювати: підхід (пересування лежачи «по пластунськи») до постраждалого відповідно до умов ситуації. Розуміння шкали AVPU, перевірка свідомості постраждалого враховуючи небезпеку роботи.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери.

Практичне відпрацювання первинного огляду постраждалого.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Первинний огляд постраждалого. Залучення сторонніх осіб для допомоги. Підготовка зустрічі швидкої. Відпрацювання алгоритму дій при перевероті в «стабільне» (безпечне) бокове положення. Контроль дихання.

Питання для контролю знань

1. Чому не можна бігти до постраждалого в «червоній зоні»?
2. Який об'єм допомоги можна надати постраждалому в «червоній зоні»?
3. Чи можна знімати засоби індивідуального захисту (бронежилет, каску) з постраждалого в «червоній зоні»?
4. Чи потрібно забирати зброю та боєприпаси у постраждалого (напарника колеги, військовослужбовця, тощо), який без свідомості? Чому?
5. Чи потрібно забирати зброю та боєприпаси у постраждалого (напарника колеги, військовослужбовця, тощо), свідомість якого не порушено, але має травмування з великою втратою крові? Чому?
6. Алгоритм первинного огляду постраждалого, який лежить без ознак свідомості?
7. Алгоритм огляду потерпілого, який знаходиться в свідомості, є ознаки кровотечі?
8. Показники нормальної частоти дихання у дорослої людини, дитини, новонародженого та немовля?
9. В яких випадках переверот потерпілого в стабільне бокове положення не можливе?
10. Які дії необхідно зробити, щоб перевернути постраждалого в стабільне бокове положення?
11. Чи необхідно коментувати всі свої дії вголос, якщо постраждалий непритомний?
12. Що таке дихальна система, з чого вона складається?
13. Що таке кровоносна система, з чого складається?
14. Чому порушення роботи одного з органів може стати причиною порушення усіх інших?
15. Постраждалий реагує на біль, але відсутня реакція на голосові команди, його свідомість за шкалою AVPU знаходиться на якій букві?

Теми доповідей

1. Правило «6В», дії працівників поліції відповідно до ситуації та «зони» ризику.
2. Принципи огляду постраждалого, необхідність порівняння якості дихання постраждалого до і після огляду.

Практичне заняття 2-3 – 4 год.

«М» - контроль масивних кровотеч

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Контроль масивної кровотечі у тактичних умовах.
- Допомога під вогнем.
- Особливості накладання турнікету: верхня кінцівка, нижня кінцівка.

Накладання турнікету в секторі обстрілу. Накладання турнікету обома руками. Накладання турнікету однією рукою.

- Особливості огляду масивної кровотечі в тактичних умовах. Тиск на рану. Рана шиї, підпахви та пахви: контроль масивних кровотеч.

Вміти:

- Виконувати практичні навички зупинки критичних кровотеч, що загрожують життю,
- Користуватися джгутами, мати навички використання биндажа та імпровізованої тиснучої пов'язки. Безпечний доступ. Засоби індивідуального захисту при наданні допомоги.
- Виявляти небезпечні фактори, що загрожують рятівнику, постраждалим та оточуючим.
- Виявлення шляхів входу, виходу та евакуації з небезпечної зони. План надання допомоги.

Питання до практичного заняття

1. Подати теорію по кровотечах, методи зупинки кровотеч.
2. Розглянути з чого складаються та як працюють джгути турнікети різних модифікацій.
3. Навчити правильно використовувати джгути турнікети.
4. Відпрацювати алгоритм дій повороту постраждалого у «стабільне» (безпечне) бокове положення. Варіації повороту постраждалого з турнікетом на руці, нозі, в місцях обмеженого простору.
5. Розглянути гемостатичні бинти, гемостатичні порошки та інші засоби для швидкої зупинки масивних кровотеч з «вузлових місць».
6. Навчити робити тампонаду ран як за допомогою гемостатичних бинтів або інших гемостатичних засобів, так і за відсутності останніх, відмінність в роботі.

Завдання до практичного заняття

Практична робота з джгутами на правильність виконання. Відпрацювати: накладання джгутів собі (рука нога), накладання джгутів напарнику, який сидить. Накладання джгута напарнику за умовами «червоної зони» на руку, на ногу. Якісне накладання джгута на швидкість (30 секунд). Накладання імпровізованого джгута.

Сформувати практичні навички зупинки масивних кровотеч, що загрожують життю. Сформувати навички користування джгутами, навчити навичкам використання биндажа та імпровізованої тиснучої пов'язки.

Сформувати навички з тампонади ран, користування биндажем, бинтами, імпровізованими матеріалами (одежа, інші тканини), для призупинки або повної зупинки масивної кровотечі.

Відпрацювати: Практична робота з тампонади ран усіма способами на правильність виконання, накладання биндажу напарнику, накладання биндажу собі, перев'язка напарника який сидить, лежить.

Питання для контролю знань

1. Які бувають джгути-турнікети?
2. Особливості накладання джгута типу «есмарх» (гумовий джгут)?
3. В якому місці, відповідно до рани необхідно накладати джгут?
4. Особливості накладання биндажу?
5. Особливості тампонади ран гемостатичними бинтами, особливості тампонади ран звичайними бинтами?
6. Спосіб накладання імпровізованого джгута?
7. На яких частинах тіла можна використовувати турнікет?
8. Чи можна, в разі кровотечі, накладати джгут на шию?

Теми доповідей

1. а використання для зупинки масивної кровотечі «Ізраїльського» биндажу, в тому числі самодопомога.
2. Імпровізовані джгути для зупинки масивної кровотечі, чи якісно зупиняють та чи є доцільність в їх застосуванні та в яких випадках.

Технік

Практичне заняття 4-5 – 4 год.

«А» - прохідність дихальних шляхів

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Спосіб огляду ротової порожнини на наявність сторонніх предметів та безпечне усунення цих предметів. Способи відкриття дихальних шляхів.
- Будову дихальних шляхів.
- Правильність виконання відкриття дихальних шляхів - запрокидування голови назад (підборіддя в небо) та висунання нижньої щелепи (прийом Сафара).
- Принципи застосування назо (-оро) фарингального повітропроводу.
- Оцінку дихальної функції та її підтримку у тактичних умовах.

Вміти:

- Виконувати вторинний огляд за протоколом.
- Усувати проблеми з блокування дихальних шляхів.
- Виконувати мануальні способи забезпечення прохідності дихальних шляхів: закидання голови, виведення щелепи.
- Використовувати базові технічні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів: назофарингеальний повітропровід, орофарингеальний

повітропровід, мішок АМБУ.

- Контроль дихання.

Питання до практичного заняття

1. Про основи анатомії дихальних шляхів дорослого.
2. Правило ВВВ «6В»
3. Способи відкриття дихальних шляхів (прийом Сафара).
4. Розгляд назофарингеального повітропровода, орофарингеального повітропровода, мішка АМБУ.
5. Відпрацювати алгоритм дій повороту постраждалого у «стабільне» (безпечне) бокове положення у випадку можливої травми хребта.

Завдання до практичного заняття

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Практичне відпрацювання відкриття дихальних шляхів, шляхом виведення щелепи (прийом Сафара).

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Відпрацювання повернення постраждалого у стабільне безпечне бокове положення. Відпрацювання введення назофарингеального повітропровід, орофарингеального повітропровід, мішку АМБУ. Відпрацювати дії при перевероті в «стабільне» (безпечне) бокове положення в разі можливої травми хребта.

Питання для контролю знань

1. Підхід до постраждалого?
2. Основи анатомії дихальних шляхів дорослого?
3. Способи відновлення прохідності дихальних шляхів?
4. Спосіб відновлення (відкриття) дихальних шляхів прийомом Сафара?
5. Перевірка дихання?

Теми доповідей

Будова дихальних шляхів дорослої людини, відмінність від дихальних шляхів новонародженого та немовляти?

Відновлення дихальних шляхів новонародженого чи немовляти, алгоритм дій?

Практичне заняття 6 – 2 год.

«R» - поранення грудної клітки

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Види поранень грудної клітки.
- Поняття відкритий, напружений та закритий пневмоторакс.
- Поняття оклюзійна наліпка, її види та імпровізовані наліпки з підручних засобів.

- Алгоритм допомоги при пневмотораксі постраждалому в свідомості та без свідомості.
- Алгоритм дій: наявність сторонніх предметів у грудній клітині, фіксація сторонніх предметів.
- Теорію голкової декомпресії грудної клітки в польових (бойових умовах): правила та умови застосування.
- Випадки отримання травм грудної клітки.

Вміти:

- Виконувати алгоритм дій при відкритому пневмотораксі, застосовувати оклюзійні наліпки, підручні засоби.
- Розпізнати та виконати алгоритм дій при закритому пневмотораксі.
- Використовувати різні види перев'язувальних матеріалів.
- Використовувати імпровізовані перев'язувальні засоби «оклюзійні пов'язки».
- Вміти виконувати дезінфекцію та промивання ран.

Питання до практичного заняття

1. Відпрацювати правила роботи з відкритим пневмотораксом. Акцентувати увагу слухачів на стабільне бокове положення при пневмотораксах. Розповісти про типову ситуацію «рульова травма водія» та «заброньова травма» (закритий пневмоторакс).
2. Розглянути ознаки, які вказують на закритий пневмоторакс, яка саме легеня травмована.
3. Розвинути практичні навички допомоги при різних видах пневмоторакса.
4. Розглянути ситуації тактичних умов перестрілка чи вибух: наявність сторонніх предметів у грудній клітині.
5. Теорія голкової декомпресії грудної клітки в польових (бойових умовах): правила та умови застосування.

Завдання до практичного заняття

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Відпрацювання надання допомоги при відкритому пневмотораксі оклюзійними наліпками, підручними засобами. Засвоїти алгоритм дій при закритому пневмотораксі. Відпрацювання дій при відкритому пневмотораксі за наявності стороннього предмету в грудній клітині, фіксація стороннього предмету в грудній клітині.

Питання для контролю знань

1. Які є види пневмотораксу?
2. Ознаки пневмотораксу?
3. Як правильно накладати спеціальну оклюзійну пов'язку?
4. З якою частотою необхідно проводити повторний огляд потерпілого, для чого?
5. Місця на тілі постраждалого для застосування декомпресійної голки?
6. Що таке закритий пневмоторакс?
7. Що таке відкритий пневмоторакс?

8. Що таке напружений (клапанний) пневмоторакс?
9. Що таке флотуючий пневмоторакс?
10. Алгоритм надання домедичної допомоги при проникаючому пошкодженні грудної клітки?
11. Допомога при відкритому пневмотораксу в разі відсутності оклюзійної пов'язки?
12. Алгоритм надання допомоги постраждалому з відкритим пневмотораксом та наявністю стороннього предмету в рані?
13. Чи можна виймати сторонній предмет з грудної клітини, чи є виключення?

Теми доповідей

3. Ознаки, за якими необхідно визначити яка з легень травмована при закритому пневмотораксі та навіщо це визначати?
4. Хто та в яких випадках може застосовувати декомпресійну голку, що можна застосувати замість декомпресійної голки. Чи має право застосовувати декомпресійну голку працівник поліції?

Практичне заняття 7 – 2 год.

«С» - циркуляція/контроль кровотечі

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Поняття шоків станів. Розпізнавання шоку.
- Травма тазу та її візуальні чинники. Огляд рухливості тазу та техніки стабілізації постраждалого з травмою тазу.
- Оцінку рівня свідомості з використанням шкали AVPU.
- Контроль кровотеч під час TFC.
- Бандаж.
- Тампонада.
- Оцінку пульсу як критерію шоків стану.
- Основи десмургії.

Вміти:

- Зупиняти масивні кровотечі, що загрожують життю.
- Тампонувати рани, користуватися бандажем, бинтами, імпровізованими матеріалами (одежа, інші тканини).
- Навик постійного контролю масивних кровотеч та виявлення «схитрих» кровотеч.
- Виявляти травму тазу при візуальному огляді та тактильному огляді.
- Надавати допомогу постраждалому при травмі тазу.
- Визначити свідомість за шкалою AVPU.
- Правильно вимірювати пульс у постраждалого.

Питання до практичного заняття

1. Необхідність контролю «відпрацьованих, перекритих» масивних кровотеч.

2. Стан постраждалого погіршується «без видимих причин», огляд постраждалого на «скриті» кровотечі, абдомінальні (черевної порожнини) кровотечі.
3. Постраждалий має відкриту абдомінальну травму, алгоритми дій за різними сценаріями (в травмі є сторонній предмет, внутрішні органи черевної порожнини випали, тощо)
4. Розглянути питання огляду тазу на травму, що може свідчити про травму тазу при візуальному огляді.
5. Розглянути питання правильності виконання медичного навичку – вимірювання пульсу.

Завдання до практичного заняття

Сформувати у слухачів навик постійного контролю масивних кровотеч та виявлення «скритих» кровотеч. Виявлення травм тазу при візуальному огляді та тактильному огляді. Сформувати навик надання допомоги постраждалому при травмі тазу.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери, відпрацювати огляд постраждалого на «скриті» кровотечі, абдомінальні кровотечі.

Розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери. Відпрацювати контроль «перекритих» масивних кровотеч – наявність та відсутність пульсу в травмованій кінцівці, огляд раніше накладених джгутів, тиснучих пов'язок, виконаних тампонад ран, визначення наявності абдомінальних кровотеч, травм тазу, допомога при травмі тазу.

Відпрацювати роботу з відкритою травмою черевної порожнини.

Питання для контролю знань

1. Як визначити місце для перевірки пульсу в паховій зоні?
2. Як визначити місце для перевірки пульсу в зоні гомілки?
3. Чи можна давити на кості тазу, під час перевірки на наявність травми методом «розкрити книжку»?
4. Чи можна працівнику поліції дотягувати раніше накладений турнікет при виявленні «послаблення» турнікету через що виникла кровотеча?
5. Чи можна працівнику поліції попускати раніше накладений турнікет (робити конверсію)?
6. Чи потрібно перевіряти реакцією на біль, якщо поранений знаходиться при «ясному розумі» або реагує на голосові команди?

Теми доповідей

3. Конверсія турнікету: хто, як та коли може робити, crush - синдром «здавлювання», гемодіаліз?

4. Імпровізовані биндажи при травмі тазу, варіанти та необхідність, чому постраждалий може померти від втрати кровотечі через травму тазу.

Практичне заняття 8 – 2 год.

«Н» - попередження гіпотермії. Травми голови

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Травми голови.
- Поняття та причини гіпотермії.
- Термоковдра та правила застосування в тактичних умовах.
- Правила «6 В».
- Травми ока. Особливості надання допомоги за наявності в оці травмуючого предмета.
- Допомога при опіках. Опіки білим фосфором, особливості при наданні допомоги.
- Теорія знеболення та введення антибіотиків у бойових (польових) умовах. Догляд за ранами.
- Переломи та іммобілізація (шинування). Фіксація кінцівок з використанням шин.
- Шина SAM (будова і використання). Імпровізовані засоби іммобілізації кінцівок.
- Травми шийного відділу хребта та їх причини. Іммобілізація шийного відділу хребта. Шийний комірець (будова і використання). Імпровізовані засоби іммобілізації шийного відділу хребта.

Вміти:

- Швидко застосовувати термоковдри для запобігання гіпотермії.
- Переміщення на тверді ноші в разі правила ВВВ (6В). Переміщення на м'які ноші.
- Надавати допомогу постраждалому з травмою ока, виконувати різні види фіксації травмуючого предмету в оці постраждалого.
- Виконувати іммобілізацію шийного відділу хребта з використанням шийного коміру та імпровізованих засобів.

Питання до практичного заняття

1. Розуміння поняття гіпотермія, стани, які її викликають.
2. Явні ознаки гіпотермії.
3. Дії щодо постраждалого для запобігання гіпотермії (термоковдра).
4. Використання твердих та м'яких нош.
5. Евакуація постраждалого, розгляд різних умов (загальний, правило 6В, в умовах приміщення, обмеженого простору, наприклад окопі).

Завдання до практичного заняття

1. Сформувати у слухачів навик швидкого застосування термоковдри для запобігання гіпотермії.
2. Сформувати навик переміщення на тверді ноші в разі правила ВВВ (6В). Сформувати навик переміщення на м'які ноші.
3. Відпрацювати: розділити слухачів на групи по дві особи, визначити перші (П1) та другі (П2) номери, відпрацювати вторинний огляд постраждалого та використання термоковдри. Розділити слухачів на групи по три - чотири

особи, відпрацювати алгоритм переміщення постраждалого на тверді та м'які ноші, варіанти евакуації.

Питання для контролю знань

1. Чому не можна писати час накладання джгута на лобові постраждалого, розглянути через призму реакції організму на втрату крові?
2. Яка частина тіла віддає найбільше тепла?
3. Яку частину тіла треба обов'язково зігрівати, чому?
4. Чи можна покласти постраждалого на тверді ноші втрюх?
5. Чи можна класти постраждалого в разі наявності ситуації ВВВ (6В) на м'які ноші? Які варіанти дій?

Теми доповідей

Мозок - орган є найзатратнішим щодо ресурсів організму та найважливішим в тілі людини, ступені загибелі цього органу?

Варіанти евакуації: з приміщень, по сходах, необхідність евакуації вперед ногами, прийом «пожарного», евакуація за допомогою нош «5 кілець», «Лелека-2».

Практичне заняття 9 – 2 год.

Евакуація, тріаж/сортування

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- Види евакуації.
- Тактичний розрахунок сил і засобів для евакуації. Способи переміщення постраждалих: дві людини чи одна людина.
- Евакуація постраждалого з транспортного засобу. Ноші та їх види. Використання жорстких нош. Особливості надання допомоги особі з підозрою на спінальну травму.
- Алгоритм вторинного огляду потерпілого. Моніторинг стану пораненого.
- 9 ліній НАТО (запит на медичну евакуацію в тактичних умовах). Картка пораненого. MIST- рапорт в червоній зоні.
- Особливості сортування у червоній та жовтій зоні. Евакуаційні процедури при масових травмах.

Вміти:

- Розрахувати сили і засоби для евакуації.
- Правильно надати запит на медичну евакуацію в тактичних умовах
- Визначати пріоритети порядку евакуації.
- Виконувати сортування при масових травмах.
- Виконувати евакуаційні процедури при масових травмах.

Питання до практичного заняття

1. Розглянути поняття «шок». Види шоків: гіповолемічний, кардіогенний, перерозподільний (дистрибутивний) позасердцевий обструктивний та поєднаний (комбінований, в який входить ендокринний шок), етіологія перебіг.
2. Гіповолемічний шок: форми, ознаки та дії для запобігання виникнення або розвитку тяжких наслідків.
3. Розглянути особливості роботи при масовій травмі.
4. Розглянути питання сортування при масовій травмі.
5. Розглянути питання тактичного (цивільного) та медичного сортування.

Завдання до практичного заняття

Розділити слухачів на групи по шість, вісім осіб, відпрацювання роботи самостійно та в парі при масовій травмі за різних умов: відкрита місцевість, частково зруйнованому приміщенні, масова травма через дорожньо-транспортну пригоду (постраждали пішоходи, люди в автотранспорті, електротранспорті). Обов'язково звернути увагу на очікуючу категорію поранених. Розібрати пріоритети порядку евакуації.

Питання для контролю знань

1. Якими кольорами помічаємо постраждалих?
2. Після сортування, надання домедичної допомоги починаємо з постраждалих, помічених яким кольором?
3. Дії рятувальника щодо рани, в якій знаходяться сторонні предмети?
4. Що можна застосувати як шину, для іммобілізації кінцівок, шиї?

Теми доповідей

Гіповолемічний шок, його форми та ознаки.

Чим відрізняються тактичне (цивільне) та медичне сортування?

Рекомендована література Основні літературні джерела

1. Екстрена медична допомога (до госпітальні протоколи): посібник / О.В. Богомолець, Г.Г. Рошин, С.В. Синельник та ін.. за редак. Проф.. О.В. Богомолець, проф.. Г.Г. Рошина. – Київ, Юстон. – 2016. – 212 с
2. Тактична медицина URL: http://zashitnak.blogspot.com/p/blog-page_14.html.
3. Ризики поліцейського (фізичні, процесуальні, соціальні) під час виконання службових обов'язків. Дотримання заходів особистої безпеки: / [О.Г. Комісаров, С.М. Балабан, Собакарь А.О., В.Я. Покайчук, С.Б. Боровинський та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. – 69 с.
4. Медицина невідкладних станів: Екстрена (швидка) медична допомога: Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. Затверджено МОН / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошин та ін.; за ред. І.С. Зозулі. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К., 2017. — 960 с., тв. пал., (ст. 3 пр.).

Додаткові літературні джерела

5. Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, ОВС, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії : Наказ МОЗ, МВС, Мінюст, Державна служба України з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1868-12>
6. Про Правила дорожнього руху : Постанова КМУ від 10.10. 2001 р. № 1306 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

Нормативно-правові акти:

7. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.
9. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
11. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

ТЕМА № 24. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.

Практичне заняття № 1-3 – 6 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання роботи малих груп на відкритій місцевості;
- як маскувати шкіру, одяг, зброю, та обладнання;
- невербальну комунікацію (сигнали жестів);
- техніку маневрування малих груп на відкритій місцевості;
- методи облаштування бойових позицій;
- як орієнтуватися на пересічній місцевості за допомогою топографічних карт, GPS навігації, визначати азимут;
- встановлювати та підтримувати зв'язок на місцях дислокацій;
- методику пересування по маршру малими групами;
- бойові порядки малих груп;
- алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки;
- алгоритм дій малих груп по виходу із засідки;
- як здійснюється короткострокова зупинка малих груп, оцінювання факторів та ризиків ситуації;
- як створити приховану позицію;
- як організувати лінію оборони;
- як здійснюються розвідувальні дії.

Вміти:

- здійснювати техніку маневрування на відкритій місцевості малими групами;
- подавати невербальні команди (сигнали жестами);
- облаштувати бойові позиції;
- орієнтуватися на місцевості за допомогою топографічних карт, GPS навігації, визначати азимут;
- встановлювати та підтримувати зв'язок на місцях дислокації;
- проводити алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки;
- проводити алгоритм дій малих груп при виході із засідки;
- здійснювати короткострокову зупинку малих груп та оцінювати ситуацію;
- створювати приховані позиції;
- організувати лінію оборони;
- здійснювати штурм позицій противника з дотриманням особистої безпеки та тактичних принципів;

Питання для практичного заняття:

1. Поняття, мета та завдання роботи малих груп;
2. Типи маскуванню шкіри, одяг, зброї, та обладнання;
3. Невербальна комунікація (сигнали жестів);
4. Техніка маневрування малих груп на відкритій місцевості;
5. Облаштування бойових позицій;
6. Встановлення зв'язку на місцях дислокацій.

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з навчальним посібником «Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції»: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 116 с., з методичними рекомендаціями «Тактика легкої піхоти для дій малих груп» / Крістофер Е. Ларсен . Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. — 240 с.

Практичне заняття № 4-5 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання роботи малих груп на відкритій місцевості;
- як маскувати шкіру, одяг, зброю, та обладнання;
- невербальну комунікацію (сигнали жестів);
- техніку маневрування малих груп на відкритій місцевості;
- методи облаштування бойових позицій;

- як орієнтуватися на пересічній місцевості за допомогою топографічних карт, GPS навігації, визначати азимут;
- встановлювати та підтримувати зв'язок на місцях дислокацій;
- методику пересування по маршру малими групами;
- бойові порядки малих груп;
- алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки;
- алгоритм дій малих груп по виходу із засідки;
- як здійснюється короткострокова зупинка малих груп, оцінювання факторів та ризиків ситуації;
- як створити приховану позицію;
- як організувати лінію оборони;
- як здійснюються розвідувальні дії.

Вміти:

- здійснювати техніку маневрування на відкритій місцевості малими групами;
- подавати невербальні команди (сигнали жестами);
- облаштувати бойові позиції;
- орієнтуватися на місцевості за допомогою топографічних карт, GPS навігації, визначати азимут;
- встановлювати та підтримувати зв'язок на місцях дислокацій;
- проводити алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки;
- проводити алгоритм дій малих груп при виході із засідки;
- здійснювати короткострокову зупинку малих груп та оцінювати ситуацію;
- створювати приховані позиції;
- організувати лінію оборони;
- здійснювати штурм позицій противника з дотриманням особистої безпеки та тактичних принципів;

Питання для практичного заняття:

1. Методика пересування малими групами;
2. Бойові порядки малих груп;
3. Алгоритм дій малих груп. Подолання зон небезпеки;
4. Алгоритм дій малих груп по виходу із засідки;

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) необхідно ознайомитись з навчальним посібником «Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції»: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 116 с., з методичними рекомендаціями «Тактика легкої піхоти для дій малих груп» / Крістофер Е. Ларсен . Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. — 240 с.

Питання для контролю знань:

1. Як облаштовуються бойові позиції?
2. Як встановлюється та підтримується зв'язок на місцях дислокації?
3. Як проводиться методика маневрування малих груп?
4. Як проводиться бойовий розрахунок малих груп?
5. Який алгоритм дій малих груп правильного подолання зон небезпеки?
6. Який алгоритм дій малих груп при виході із засідки?
7. Як здійснюється короткострокова зупинка малих груп та як оцінюється ситуація?
8. Як створюється прихована позиція?
9. Як створюється лінія оборони?
10. Як проводяться розвідувальні дії?
11. Що таке набіг (рейд)?
12. Що таке атака?

Теми доповідей:

1. Облаштування бойових позицій;
2. Методика здійснення маршу;
3. Бойові порядки малих груп;
4. Екіпірування бійця.

Рекомендована література**Основні літературні джерела:**

1. Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 116 с.,
2. Методичні рекомендації «Тактика легкої піхоти для дій малих груп» / Крістофер Е. Ларсен . Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. 240 с.
3. Тактичні дії бійців підрозділів правоохоронних органів України в зоні проведення бойових дій: методичні рекомендації / автори кафедри: Йосипів Ю.Р., Синенький В. М., Тьорло О. І., Моргун М. В., Банах С. М., Московчук М. О., Туз Н. Д., Курляк М.Д., Ярославський А. В., Землянський І.Ю. ТСП – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 77с.

Нормативно-правові акти:

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.
6. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції

України: Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

7. Про затвердження Змін до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 11.10.2021 № 746 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1611-21#Text>

ТЕМА № 25. Тактика дії поліцейських під час виявлення правопорушень.

Практичне заняття № 1-3 – 6 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання роботи поліцейських під час виявлення правопорушень;
- поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні адміністративного правопорушення;
- поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- переслідування правопорушника по гарячих слідах;
- затримання правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії;
- затримання правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії;
- особливості затримання іноземців;
- особливості проведення поверхневої перевірки та огляду затриманого.
- методи та правила доставляння підозрюваного.

Вміти:

- своєчасно реагувати на правопорушення;
- затримувати правопорушника, який підозрюється у вчиненні адміністративного правопорушення;
- затримувати правопорушника, який підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- переслідувати правопорушника по гарячих слідах;
- затримувати правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії;
- затримувати правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії;
- здійснити затримання іноземця(ів);
- проводити поверхневу перевірку затриманого;
- доставляти підозрюваного до підрозділу Національної поліції.

Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для практичного заняття:

1. Поняття, мета та завдання роботи поліцейських під час виявлення правопорушення;
2. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні адміністративного правопорушення;
3. Поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
4. Переслідування правопорушника по гарячих слідах;
5. Вирішення ситуативних завдань.

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) зокрема по першому та другому питанні необхідно ознайомитись з статтями 208, 209, 210, 213 КПК України, ознайомитися та засвоїти правові підстави застосування превентивних поліцейських заходів (Розділ V Закону України «Про Національну поліцію»), поліцейських засобів примусу (ст. ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію»), та ст. ст. 36-39, 345-350 Кримінального Кодексу України, щодо досконалого засвоєння та закріплення інших навчальних питань даної теми здобувачам вищої освіти необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та роздатковий матеріал. Зокрема опрацювати розділ 8 ст. 217 та розділ 14 ст. 319 навчального посібника «Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції»: / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

Практичне заняття № 4-5 – 4 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання роботи поліцейських під час виявлення правопорушень;
- поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні адміністративного правопорушення;
- поняття та підстави затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- переслідування правопорушника по гарячих слідах;
- затримання правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії;
- затримання правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії;
- особливості затримання іноземців;
- особливості проведення поверхневої перевірки та огляду затриманого.
- методи та правила доставляння підозрюваного.

Вміти:

- своєчасно реагувати на правопорушення;
- затримувати правопорушника, який підозрюється у вчиненні адміністративного правопорушення;
- затримувати правопорушника, який підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

- переслідувати правопорушника по гарячих слідах;
- затримувати правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії;
- затримувати правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії;
- здійснити затримання іноземця(ів);
- проводити поверхневу перевірку затриманого;
- доставляти підозрюваного до підрозділу Національної поліції.

Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для практичного заняття:

1. Затримання правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії;
2. Затримання правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії;
3. Особливості затримання іноземців;
4. Методи та правила доставляння підозрюваного.
5. Вирішення ситуативних завдань.

Завдання для практичного заняття: Для засвоєння навчальних питань по даній темі здобувачеві вищої освіти (далі – ЗВО) зокрема по першому та другому питанні необхідно ознайомитись з статтями 208, 209, 210, 213 КПК України, ознайомитися та засвоїти правові підстави застосування превентивних поліцейських заходів (Розділ V Закону України «Про Національну поліцію»), поліцейських засобів примусу (ст. ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію»), та ст. ст. 36-39, 345-350 Кримінального Кодексу України, щодо досконалого засвоєння та закріплення інших навчальних питань даної теми здобувачам вищої освіти необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та роздатковий матеріал. Зокрема опрацювати розділ 8 ст. 217 та розділ 14 ст. 319 навчального посібника «Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції»: / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

Питання для контролю знань:

1. Що таке затримання?
2. З якого моменту настає затримання особи?
3. Чи дозволяється затримання без ухвали слідчого судді, суду?
4. Яким має бути строк затримання особи на підставі ухвали слідчого судді, суду з моменту затримання?
5. Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше скількох годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду?
6. Що розуміють під поняттям «адміністративне правопорушення»?
7. Коли настає адміністративна відповідальність?
8. Ким може провадитися адміністративне затримання особи?
9. З якого моменту обчислюється строк адміністративного затримання?

10. Що необхідно пам'ятати в разі затримання правопорушника?
11. При участі в переслідуванні поліцейського-кінолога з собакою де сліднують інші члени наряду?
12. На яких підставах іноземці та особи без громадянства, які вчинили кримінальне або адміністративне правопорушення, несуть відповідальність?
13. Яким має бути алгоритм дій в разі затримання іноземців?
14. Які правові підстави поверхневої перевірки?
15. Відповідно до якого нормативно-правового документа при виявленні, в ході поверхневої перевірки, будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд?
16. Коли працівник поліції може здійснювати обшук особи і на підставі яких нормативно-правових документів?
17. Кому здають вилучені під час зовнішнього огляду документи, зброю та інші предмети?
18. На який час надягаються кайданки?
19. В якому положенні мають бути руки затриманого, коли йому надягають металеві кайданки?
20. При надяганні пластикових кайданків в якому положенні мають бути руки?
21. Чи можна надягати кайданки перед тулубом затриманого?
22. За наявності яких підстав працівник поліції має право затримувати особу як підозрювану в скоєнні злочину?
23. На якій відстані від затриманого, під час огляду його речей, повинен знаходитися собака?

Теми доповідей:

1. Затримувати правопорушника за відсутності часу на необхідні підготовчі дії;
2. Затримати правопорушника за наявності часу на необхідні підготовчі дії;
3. Особливості затримання іноземців.

Рекомендована література

Основні літературні джерела:

1. Тьорло О.І. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
2. Аброськін В.В. Діяльність НП України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навчальний посібник / Аброськін В.В. Харків: ХНУВС, 2019. 212 с.
3. Курляк М.Д. Основи методики ICIPS та її використання в освітньому процесі ВНЗ МВС України: методичні рекомендації / М.Д. Курляк, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький, О.І. Тьорло та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 92 с.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.

5. Йосипів Ю.Р. Тактичне керівництво щодо несення служби на блокпостах в умовах наступу і оборони, затримання озброєних злочинців, банд та формувань: методичні рекомендації / Ю.Р. Йосипів, С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.Ю. Землянський, М.Д. Курляк, М.О. Московчук, М.В. Моргун, В.М. Синенький, О.І. Тьорло, А.В. Ярославський. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 139 с.

6. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель): навч. посібник / Ю. Р. Йосипів, Н. Д. Туз, В. М. Синенький, М. Д. Курляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

5. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 р. № 70. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

6. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

7. Про затвердження Змін до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 11.10.2021 № 746 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1611-21#Text>

8. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

ТЕМА № 26. Моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу.

Практичне заняття № 1-10 – 20 год.

При вивченні даної теми здобувачі та здобувачки вищої освіти повинні:

Знати:

- поняття, мету та завдання моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу;
- поняття та види поліцейських заходів;
- основні принципи застосування континууму сили;
- перелік та визначення видів заходів примусу;
- умови та межі застосування поліцейських заходів примусу;
- перелік, групи, види спеціальних засобів та їх характеристика;
- правові підстави застосування вогнепальної зброї.

Вміти:

- моделювати ситуації при застосуванні заходів примусу;
- затримувати правопорушника, із застосуванням моделі континуум сили;
- визначати види заходів примусу;
- правомірно застосувати поліцейські заходи примусу;
- правомірно застосовувати вогнепальної зброї;

Для закріплення матеріалу ЗВО необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та навчитися користуватися роздатковим матеріалом.

Питання для практичного заняття:

Ситуаційних завдань з тактичної підготовки та алгоритм дій поліцейських щодо їх вирішення.

Завдання для практичного заняття: для засвоєння даної теми здобувачам вищої освіти необхідно повторити ст.ст. 207, 208, 209 КПК України, ознайомитися та засвоїти правові підстави застосування превентивних поліцейських заходів (Розділ V Закону України «Про Національну поліцію»), поліцейських засобів примусу (ст. ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію»), та ст. ст. 115, 122-126, 185-187 345-350 Кримінального Кодексу України, вивчити вимоги наказів МВС України які вказані в рекомендованій літературі, щодо досконалого засвоєння та закріплення інших навчальних питань даної теми здобувачам вищої освіти необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою до даної теми, вивчити конспект заняття та роздатковий матеріал, навчитись вирішувати ситуативні завдання «Дії поліцейських в різних ситуаціях під час патрулювання»: збірник ситуативних завдань / Ю. Р. Йосипів, Н. Д. Туз, В. М. Синенький, М. Д. Курляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

Питання для контролю знань:

1. Які види поліцейських заходів перелічені в ЗУ «Про Національну поліцію»?
2. Що є метою застосування поліцейськими примусових заходів?
3. Які основні принципи застосування континууму сили?

4. Які ознаки пасивного опору правопорушника?
5. Чим характеризується активний опір правопорушника?
6. Якими ознаками характеризується агресивний опір?
7. Об'єктивно виправдана сила – це...
8. Які існують види примусових поліцейських заходів?
9. Що таке «фізичний вплив (сила)»?
10. Спеціальні засоби – це...
11. Хто обирає та приймає рішення про застосування поліцейського примусового заходу?
12. Як здійснюється попередження про застосування заходів примусу?
13. До яких категорій осіб заборонено застосовувати заходи примусу?
14. Де і за яких обставин поліцейський може застосовувати фізичну силу?
15. Відповідно до якої статті ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський має право застосовувати спеціальні засоби?
16. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» визначає перелік спеціальних засобів?
17. На які групи поділяються спеціальні засоби?
18. Де, коли й за яких обставин застосовуються гумові та пластикові кийки?
19. Проти кого та за яких обставин застосовуються електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії?
20. Які бувають засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо) та які обмеження їх застосування?
21. Яке призначення засобів, споряджені речовинами слъозогінної та дратівної дії?
22. За яких обставин застосовуються засоби примусової зупинки транспорту?
23. Де і коли недозволено застосовувати засоби примусової зупинки транспорту?
24. За яких обставин застосовуються спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби?
25. Для чого та у яких видах службової діяльності використовуються службові собаки та службові коні?
26. Де і коли застосовуються пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії?
27. Яке призначення засобів акустичного та мікрохвильового впливу?
28. За яких обставин застосовуються пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень?
29. Які умови та межі застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії?
30. За яких обставин застосовуються засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами?

31. У яких службових ситуаціях застосовуються водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби?

32. Яка стаття ЗУ «Про Національну поліцію» регламентує застосування вогнепальної зброї працівником поліції?

33. Проти кого, де і за яких обставин заборонено застосування вогнепальної зброї?

34. Коли застосовується зброя без попередження?

35. За яких умов поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання?

36. За яких обставин вважається неправомірне застосування вогнепальної зброї?

37. Коли наступає кримінальна відповідальність за неправомірне застосування поліцейських заходів впливу?

38. Якою статтею КК України передбачено умови та межі необхідної оборони особи?

Теми доповідей:

1. Види поліцейських заходів;
2. Основні принципи застосування континууму сили;
3. Правові підстави застосування вогнепальної зброї.

Рекомендована література

Основні літературні джерела:

1. Тьорло О.І. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін.. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

2. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.

3. Дії поліцейських в різних ситуаціях під час патрулювання: збірник ситуативних завдань / Ю. Р. Йосипів, Н. Д. Туз, В. М. Синенький, М. Д. Курляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

5. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 р. № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

6. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

7. Про затвердження Змін до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 11.10.2021 № 746 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1611-21#Text>

8. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>

Інформаційні ресурси вивчення дисципліни

Верховний Суд України	http://www.scourt.gov.ua
Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України»	http://zakon.rada.gov.ua
Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України	https://www.kmu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Офіційний веб-сайт Національної поліції	https://www.npu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора	http://www.gp.gov.ua
Офіційний веб портал судової влади в Україні	https://court.gov.ua
Офіційний веб-сайт Верховного Суду України	https://supreme.court.gov.ua/supreme
Єдиний реєстр судових рішень в Україні	http://www.reyestr.court.gov.ua
Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини	https://minjust.gov.ua/m/str_9329
Практика ЄСПЛ. Український аспект	https://www.echr.com.ua/rishennia-espl
Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.	http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	http://www.nbu.gov.ua
Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.	http://nlu.org.ua
Юридична бібліотека (Україна).	http://pravo.biz.ua
Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).	http://www.ebk.net.ua
Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».	http://www.pravoznavec.com.ua
Бібліотека ДДУВС.	https://dduvs.in.ua/biblioteka/
Бібліотека ДонДУВС.	https://dnuvs.in.ua/viddily-ta-viddilennya/zagalna-biblioteka
Бібліотека ЛьвДУВС.	https://www1.lvduvs.edu.ua/elektronnyi-kataloh
Бібліотека НАВС.	https://dn.naiu.kiev.ua/mod/url/view.php?id=798&lang=en
Бібліотека ОДУВС.	https://oduvs.edu.ua/zagalna-biblioteka/
Бібліотека ХНУВС.	http://lib.univd.edu.ua

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів/здобувачок вищої освіти становить таку форму організації освітнього процесу, за якої особа, яка навчається, виконує певний комплекс завдань, під керівництвом науково-педагогічного працівника, але без його безпосередньої участі.

Навчальною дисципліною «Тактико-спеціальна підготовка» на самостійну роботу відведено 30 годин (спеціальність 081 «Право»)/40 годин (спеціальність 262 «Правоохорона діяльність») і передбачає наступні її форми: вивчення теоретичних питань та підготовка реферативних повідомлень, тез доповідей, мультимедійних презентацій, структурно-логічних схем, диференційованих за темами навчальної дисципліни. Для отримання максимальної кількості балів здобувач/здобувачка вищої освіти має виконати завдання на високому рівні. В індивідуальному порядку здобувачу/здобувачці вищої освіти може бути погоджено виконання інших видів самостійної роботи.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 262 «ПРАВООХОРОНА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Тема 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.

1. Поняття поліцейського заходу.
2. Вимоги до поліцейського заходу.
3. Види поліцейських заходів.
4. Превентивні поліцейські заходи.
5. Рівні опору, види поліцейських заходів примусу.
6. Сім тактичних принципів.
7. Принцип „4 С”.
8. Оцінка ризиків.

Теми доповідей

1. Вплив Моделі застосування сили на службово-бойову діяльність поліцейського.
2. Сприйняття ситуації як структурний елемент Моделі застосування сили.
3. Проблемні питання визначення виду впливу в залежності від ситуації
4. Проблемні питання принципу «Контакт та прикриття» у службовій діяльності.
5. Проблемні питання принципу „4 С” у службовій діяльності.
6. Окремі питання застосування поліцейських заходів.

Тема 2. Тактика комунікації поліцейського.

1. Спілкування с представникам ЗМІ
2. Тактика комунікації з малолітніми особами .
3. Складові основи комунікації .

Тези доповідей

1. Готовність поліцейського до комунікації.
2. Тактика комунікації поліцейського підчас масових заходів.
3. Практична складова використання підсилювачів звуку під час звернення до великої групи осіб.
4. Психологічна стійкість поліцейського під час спілкування з проблемними людьми.
5. Професійна ділова мова ,як етап підготовки поліцейського.

Тема 3. Контакт та прикриття.

1. Принцип «Контакту і прикриття»
2. Забезпечення особистої безпеки при реалізації принципу «Контакту-прикриття».
3. «Шість правил» пильності при наближенні до контакту.
4. Прикриття та маскування.
5. Тактичні засади принципу «Присутність сили».
6. Особливості застосування превентивних поліцейських заходів із застосуванням принципу «Контакту-прикриття».

Тези доповідей

1. Компоненти та важливість ситуативної орієнтації до та під час здійснення контакту на місці події.
2. Філософія застосування принципу «Контакту-прикриття».
3. Роль та обов'язки поліцейського який здійснює контакт.
4. Роль та обов'язки поліцейського який здійснює прикриття.

Тема 4. Основи тактики патрулювання.

1. Характеристика видів засобів підсилення мови, що застосовуються Національною поліцією України, їх призначення та використання.
2. Основні форми координації дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку). Принципи роботи в радіомережі. Помилки, які допускаються поліцейськими під час роботи з радіостанціями.
3. Тактика патрулювання на території з щільною забудовою .
4. Тактика патрулювання території з використанням гелікоптерів, безпілотних літальних апаратів.

Тези доповідей

1. Заходи безпеки під час патрулювання на деокупованих територіях.
2. Психологічна готовність поліцейського до патрулювання.
3. Особливості патрулювання поліцейських під час воєнного стану.
4. Практика використання БПЛА на деокупованих територіях під час патрулювання місцевості .

Тема 6. Тактика дій поліцейського при пасивному, активному та агресивному опорі правопорушника згідно моделі застосування сили

1. Поняття опору правопорушника, тактика дій поліцейського при ескалації конфлікту.
2. Поняття пасивного опору правопорушника, особливості впливу на суб'єкт при виявленні ознак пасивного опору.
3. Поняття активного опору правопорушника, особливості впливу на суб'єкт при виявленні ознак активного опору.
4. Поняття агресивного опору правопорушника, особливості впливу на суб'єкт при виявленні ознак агресивного опору.
5. Умови настання загрози отримання тілесних ушкоджень, тяжких тілесних ушкоджень, смерті поліцейського.
6. Умови та порядок застосування поліцейських заходів примусу: фізична сила (вплив), спеціальні засоби, вогнепальна зброя.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

1. Розмежування пасивного, активного та агресивного опору правопорушника під час взаємодії з поліцейським.
2. Підстави застосування поліцейських заходів примусу.
3. Порядок застосування фізичної сили (впливу).
4. Порядок застосування спеціальних засобів.
5. Порядок застосування вогнепальної зброї.
6. Способи повідомлення наміру застосування поліцейських заходів примусу.
7. Умови настання наслідків після застосування поліцейських заходів примусу.
8. Порядок доповіді про наслідки застосування поліцейських заходів примусу.

Складання рапорту щодо обставин застосування поліцейських заходів

Тема 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції

1. Поняття та ознаки прав і свобод людини та громадянина. Міжнародні стандарти у сфері прав людини.

2. Національне законодавство щодо забезпечення прав людини на мирні зібрання. Повідомлення про мирне зібрання. Види мирних зібрань. Політична складова мирних зібрань. Катування, нелюдське поводження та поводження, що принижує гідність.

3. «4 принципи» підтримання публічного порядку. «Оперативний барометр»: його сутність та необхідність.

4. Порядок реагування на отримання повідомлення про мирне зібрання. Порядок роботи з координаторами зібрання. Врахування виду зібрання та збір інформації для забезпечення публічної безпеки. Забезпечення безпеки учасників мирних зібрань, робота поліцейських з учасниками заходів.

5. Структура підрозділу поліцейських, задіяних на охорону публічного порядку: розподіл ролей та обов'язків.

6. Командири: золотий, срібний, бронзовий. Поняття «Дельта-гольф-поліцейський». Структура мобільної команди: розподіл ролей та обов'язків.

7. Різновиди підрозділів, які залучаються до забезпечення та охорони публічного порядку: розподіл ролей та обов'язків.

8. Роль автомобільного транспорту під час забезпечення та охорони публічного порядку.

9. Поліція діалогу: структура, роль, права та обов'язки.

10. Структура натовпу, роль кожного учасника. Сутність управління натовпом. Застосування принципів роботи з масовим зібранням. Сутність роботи з натовпом, який виходить з-під контролю. Розвиток натовпу, його динаміка.

11. Ескалація конфлікту. Принципи деескалації конфліктів. Основні принципи «необхідності діалогу». Роль діалогу під час забезпечення та охорони публічного порядку під час мирних зібрань. Необхідність роботи поліції діалогу на різних етапах. Обов'язки поліції діалогу.

12. Види супроводу демонстрацій. Розподіл та ролі поліцейських за кольорами: зелений, червоний, чорний, білий. Робота резерву.

13. Способи шиккування автомобілів, а також їх шиккування при здійсненні супроводу мирного зібрання.

14. Висадка з автомобіля при зміні кольору за «оперативним барометром». Екіпування поліцейських згідно обстановки, команди.

15. Керівництво Дельтами та Гольфами, команди для шиккування. Принципи шиккування та координація дій між Гольфами та Дельтою.

16. Основні засади формації шиккування та переміщення особового складу після висадки з автомобіля. Основні засади дій поліцейських при розсіюванні після висадки позаду та попереду.

17. Техніки затримання. Здійснення конвоювання затриманих до автомобіля.

18. Виявлення умов виникнення надзвичайної обстановки. Тактичні особливості управління поліції в особливих умовах.

19. Виявлення агресивно налаштованих осіб, відбиття нападу, відокремлення агресивних осіб від мирного зібрання. Особливості дій групи резерву при затриманні агресивно налаштованих осіб з натовпу.

20. Основні принципи здійснення формації «Клин».

21. Основні положення та сутність роботи з «постраждалими поліцейськими» під час забезпечення та охорони публічного порядку. Основні способи евакуації постраждалих, комунікація в підрозділі. Способи евакуації при різних типах травмування. Принцип «Прикриття евакуації».

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ:

1. Історія становлення та розвитку нової моделі забезпечення та охорони публічного порядку та безпеки.
2. Основи керівництва підпорядкованим особовим складом.
3. Основні особливості планування в умовах обмеженого часу.
4. Інформаційне забезпечення «Золотого» та інших командирів.
5. Необхідність проведення брифінгу та дебрифінгу.
6. Умови та причини виникнення надзвичайної обстановки, способи реагування поліції.
7. Розташування поліцейських з урахуванням «оперативного барометру»: з автомобілем та без нього.
8. Права людини на мирні зібрання. Права людини на свободу та особисту недоторканність.
9. Основи супроводу демонстрацій. Розподіл та ролі поліцейських при близькому контрольованому супроводі за кольорами: зелений, червоний, чорний, білий.
10. Основна роль та задачі «Поліції діалогу» під час роботи за новою українською моделлю охорони публічного порядку та безпеки.

Тема 8. Тактика дій поліцейських у разі виявлення вибухонебезпечного предмета

1. Поняття вибухонебезпечного предмета (ВНП).
2. Тактика дій поліцейських при отриманні повідомлень про виявлення підозрілих предметів.
3. Тактика дій після прибуття на повідомлення за фактом виявлення підозрілих та вибухонебезпечних предметів.
4. Правило «5С» в діяльності поліцейського після виявлення ВНП.
5. Особливості тактики дій поліцейського при ідентифікації ВНП.
6. Ідентифікація ВНП для встановлення зони евакуації та взаємодії з вибухотехнічною службою.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДІ:

1. Класифікація ВНП.
2. Ознаки та класифікація вистрілюваних ВНП.
3. Ознаки та класифікація металевих ВНП.
4. Ознаки та класифікація встановлюваних ВНП.
5. Ознаки та класифікація скидуваних ВНП.
6. Особливості ідентифікації ВНП на місці події.
7. Правило «5С» в діяльності поліцейського.
8. Заходи безпеки під час ідентифікації ВНП.

Тема 9. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю

1. Поняття поліцейських заходів примусу.
2. Підстави та порядок застосування поліцейських заходів примусу.
3. Особливості взаємодії поліцейського з суб'єктом, який здійснює ескалацію конфлікту.
4. Порядок застосування фізичного впливу (сили).
5. Порядок застосування спеціальних засобів.
6. Порядок застосування вогнепальної зброї.
7. Особливості надання необхідної допомоги після застосування поліцейських заходів примусу.
8. Доповідь про застосування поліцейських заходів примусу.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

1. Обставини, що повинні передувати застосуванню поліцейських заходів примусу.
2. Категорії осіб, відносно яких заборонено застосовувати поліцейські заходи примусу.
3. Порядок та інтенсивність попередження правопорушника про намір застосування поліцейських заходів примусу.
4. Підстави застосування вогнепальної зброї.
5. Обставини, що виключають застосування вогнепальної зброї.
6. Порядок дій при активному застосуванні вогнепальної зброї.
7. Тактика дій поліцейських з вогнепальною зброєю в руках при затриманні правопорушника.
8. Особливості роботи за принципом «Контакт-прикриття» при виникненні загрози життю та здоров'ю поліцейських.
9. Особливості розташування в просторі.

Тема 10. Тактика евакуації особи (поліцейського)

1. Поняття евакуації особи (поліцейського).
2. Особливості евакуації постраждалого на місці події.
3. Способи евакуації постраждалого одним та більше поліцейськими.

Тема 12. Основи топографії та орієнтування на місцевості

1. Основи топографії та мета вивчення в умовах підготовки поліцейських: сутність орієнтування на місцевості.
2. Визначення сторін горизонту за компасом, годинником та сонцем, зірками, місцевими предметами.
3. Розпізнавання місцевості, на якій перебуваєш, за її характерними ознаками і орієнтирами.
4. Визначення свого місцезнаходження, цілей, які спостерігаються та інших об'єктів.
5. Пошук і визначення напрямів на місцевості, розрахунок відстані.
6. Способи орієнтування на місцевості (за картою, без карти).
7. Система координат для визначення положення точок земної поверхні.

8. Розграфлення та номенклатура топографічних карт і планів.
9. Рельєф місцевості та його відображення на топографічних картах.
10. Розграфлення та номенклатура топографічних карт і планів.
11. Вимірювання довжини ліній на місцевості.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

1. Кутові вимірювання.
2. Вимірювання перевищень та заглиблень.
3. Супутникові системи навігації.
4. Система географічних координат.
5. Система прямокутних координат.
6. Полярна система координат.
7. Висота точок на місцевості.
8. Кути напрямів і зв'язок між ними.
9. Вимірювання довжин ліній місцевості.
10. Визначення відстані до недосяжних об'єктів.
11. Визначення горизонтальних проекцій ліній місцевості.

**Тема 13. Інженерна підготовка поліцейського для виконання
службово-бойових завдань**

1. Поняття інженерної підготовки: сутність та необхідність у службово-бойовій діяльності поліцейського.
2. Основні функції та принципу обрання місця для індивідуальної інженерної споруди.
3. Екіпірування для облаштування індивідуальної інженерної споруди. ТТХ окопної лопати Ліннеманна (МПЛ-50).
4. Основні види окопу, їх тактичні особливості: параметри окопу зі стрільби лежачи.
5. Особливості формування дерену, заглиблення, бруствера, маскування.
6. Основні параметри окопу, виконання нормативу.
7. Особливості облаштування індивідуальної інженерної споруди для ведення бою.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

1. Умови облаштування індивідуальної інженерної споруди.
2. Необхідне екіпірування для довгочасного перебування в окопі.
3. Особливості облаштування бруствера.
4. Особливості облаштування бійниці.
5. Особливості облаштування сходинки.
6. Особливості та принципи облаштування ланцюга окопів по лінії оборони.
7. Принципи маскування окопу за порами року.

Тема 14. Особливості та тактика використання БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань.

1. Поняття та класифікація безпілотних літальних апаратів.
2. Режими польоту які підтримує MAVIC 3.
3. Основні системи безпілотних літальних апаратів.
4. Заходи боротьби з обледенінням БпЛА.
5. Стандартна атмосфера.

Тема доповідей

1. Нормативно-правове забезпечення використання безпілотних літальних апаратів поліцією.
2. Правові підстави та технічні можливості використання поліцейськими безпілотних літальних апаратів для контролю за дорожнім рухом.
3. Правові підстави та технічні можливості використання поліцейськими безпілотних літальних апаратів для проведення огляду місця події та фіксації доказової інформації.
4. Правові підстави та технічні можливості використання поліцейськими безпілотних літальних апаратів для пошуку безвісно зниклих осіб
5. Зарубіжний досвід використання безпілотних літальних апаратів в діяльності поліції.

Тема 15. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.

1. Поняття «Мала група».
2. Завдання, які покладаються на малі групи.
3. Маскування малих груп на відкритій місцевості.
4. Роль жестів у роботі малих груп на відкритій місцевості.
5. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю під час пересування малих груп на відкритій місцевості.

Тема доповідей

1. Види готовності до роботи малих груп на відкритій місцевості.
2. Психологічна готовність до роботи в складі роботи малих груп на відкритій місцевості.
3. Фізична готовність до роботи в складі роботи малих груп на відкритій місцевості
4. Спорядження необхідне для роботи малих груп на відкритій місцевості.
5. Взаємодія малих груп при роботі на відкритій місцевості.

Тема 16. Тактика діяльності поліцейських відповідно до Скандинавської моделі забезпечення правопорядку. Поліцейські операції

1. Національне законодавство щодо забезпечення прав людини на мирні зібрання. Повідомлення про мирне зібрання. Види мирних зібрань. Політична складова мирних зібрань. Каткування, нелюдське поводження та поводження, що принижує гідність.
2. «4 принципи» підтримання публічного порядку. «Оперативний барометр»: його сутність та необхідність.
3. Порядок реагування на отримання повідомлення про мирне зібрання.

Порядок роботи з координаторами зібрання. Врахування виду зібрання та збір інформації для забезпечення публічної безпеки. Забезпечення безпеки учасників мирних зібрань, робота поліцейських з учасниками заходів.

4. Структура підрозділу поліцейських, задіяних на охорону публічного порядку: розподіл ролей та обов'язків.

5. Командири: золотий, срібний, бронзовий. Поняття «Дельта-гольф-поліцейський». Структура мобільної команди: розподіл ролей та обов'язків.

6. Різновиди підрозділів, які залучаються до забезпечення та охорони публічного порядку: розподіл ролей та обов'язків.

7. Поліція діалогу: структура, роль, права та обов'язки.

8. Структура натовпу, роль кожного учасника. Сутність управління натовпом. Застосування принципів роботи з масовим зібранням. Сутність роботи з натовпом, який виходить з-під контролю. Розвиток натовпу, його динаміка.

9. Ескалація конфлікту. Принципи деескалації конфліктів. Основні принципи «необхідності діалогу». Роль діалогу під час забезпечення та охорони публічного порядку під час мирних зібрань. Необхідність роботи поліції діалогу на різних етапах. Обов'язки поліції діалогу.

10. Види супроводу демонстрацій. Розподіл та ролі поліцейських за кольорами: зелений, червоний, чорний, білий. Робота резерву.

11. Способи шиккування автомобілів, а також їх шиккування при здійсненні супроводу мирного зібрання.

12. Висадка з автомобіля при зміні кольору за «оперативним барометром». Екіпірування поліцейських згідно обстановки, команди.

13. Керівництво Дельтами та Гольфами, команди для шиккування. Принципи шиккування та координація дій між Гольфами та Дельтою.

14. Основні засади формації шиккування та переміщення особового складу після висадки з автомобіля. Основні засади дій поліцейських при розсіюванні після висадки позаду та попереду.

15. Техніки затримання. Здійснення конвоювання затриманих до автомобіля.

16. Виявлення умов виникнення надзвичайної обстановки. Тактичні особливості управління поліції в особливих умовах.

17. Виявлення агресивно налаштованих осіб, відбиття нападу, відокремлення агресивних осіб від мирного зібрання. Особливості дій групи резерву при затриманні агресивно налаштованих осіб з натовпу.

18. Виявлення осіб та реагування на повідомлення про наявність осіб, які скоїли правопорушення та намагаються втекти. Дії нарядів поліції за типовими алгоритмами.

19. Патрулювання території, яка перебуває на маршруті проведення мирної ходи або біля місця проведення мирного заходу, на предмет виявлення агресивно налаштованих осіб. Дії поліцейського при виявленні таких осіб, способи передачі інформації та реагування на такі повідомлення.

20. Виявлення та фіксація протиправної діяльності правопорушників, що вчиняють масові безлади.

21. Основні положення щодо роботи у відношення озброєного правопорушника у натовпі.

22. Заходи безпеки поліцейського щодо роботи відносно озброєної особи у натовпі.

23. Психологія натовпу, в якій перебуває озброєна особа. Основні заходи безпеки під час протидії відносно такої особи.

24. Основні положення та сутність роботи з «постраждалими поліцейськими» під час забезпечення та охорони публічного порядку. Основні способи евакуації постраждалих, комунікація в підрозділі. Способи евакуації при різних типах травмування. Принцип «Прикриття евакуації».

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ:

1. Історія становлення та розвитку нової моделі забезпечення та охорони публічного порядку та безпеки.

2. Основи керівництва підпорядкованим особовим складом.

3. Основні особливості планування в умовах обмеженого часу.

4. Інформаційне забезпечення «Золотого» та інших командирів.

5. Необхідність проведення брифінгу та дебрифінгу.

6. Умови та причини виникнення надзвичайної обстановки, способи реагування поліції.

7. Розташування поліцейських з урахуванням «оперативного барометру»: з автомобілем та без нього.

8. Права людини на мирні зібрання. Права людини на свободу та особисту недоторканність.

9. Основи супроводу демонстрацій. Розподіл та ролі поліцейських при близькому контрольованому супроводі за кольорами: зелений, червоний, чорний, білий.

10. Основні аспекти виявлення та фіксації протиправної діяльності правопорушників, що вчиняють масові безлади.

11. Основні положення щодо роботи у відношення озброєного правопорушника у натовпі.

12. Основні заходи безпеки поліцейського щодо роботи відносно озброєної особи у натовпі.

13. Особливості застосування психології натовпу, в якій перебуває озброєна особа. Основні заходи безпеки під час протидії відносно такої особи.

14. Техніки затримання. Здійснення конвоювання затриманих до автомобіля.

15. Особливості виявлення умов виникнення надзвичайної обстановки. Тактичні засади управління поліції в особливих умовах.

16. Основні задачі «Поліції діалогу» під час роботи за новою українською моделлю охорони публічного порядку та безпеки.

Тема 18. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).

1. Міжнародні стандарти протимінної діяльності (IMAS).

2. NTSG Національні технічний стандарт та керівництво.

3. Стандарти оперативної процедури (SOPs)/

4. Способи ініціації ВВП.
5. Особливості вибуху.
6. Категоризація ВВП .

Тези доповідей

1. Загальна характеристика порядку проведення ідентифікації в Україні.
2. Призначення національних стандартів протимінної діяльності.
3. Порядок проведення апробації стандартів оперативних процедур(SOPs).
4. IMAS як основа для розробки Національних технічних стандартів та керівництв (NTSGs).

Тема 19. Класифікація та тактико-технічні характеристики ВВП.

1. Модифікація ручних гранат в різних країнах.
2. Модифікація інженерних боєприпасів в різних країнах.
3. Загальна характеристика та модифікація бомб в різних краях.
4. Загальні відомості про керовані та некеровані ракети та модифікації, які були виготовлені в інших країнах .
5. Загальна характеристика касетних елементів і різниця у зовнішньому вигляді і призначенні в залежності від країни виробника.
6. Характерні особливості СВП та різновиди їх маскування та ініціювання.

Тези доповідей

1. Системи для пуску некерованих ракет.
2. Історія розробки некерованих ракет.
3. Порядок знешкодження арт снарядів.
4. Історія розробки арт снарядів.
5. Історія розробки вибухників для бомб.
6. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (бомба).
7. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (наземна міна).
8. Організація проведення вилучення вибухонебезпечного предмета (граната)
9. Історія розробки вибухонебезпечного предмета (граната).
10. Історія розробки касетних елементів.
11. Заборона застосування касетних елементів.
12. Перші історичні аспекти винайдення СВП людиною.
13. Чому СВП є небезпечний при його ідентифікації

ТЕМА 20. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

1. Поняття джерел іонізуючого випромінювання.

2. Класифікація джерел іонізуючого випромінювання.
3. Ідентифікація та характеристика окремих видів джерел іонізуючого випромінювання.
4. Місця зберігання джерел іонізуючого випромінювання та їх маркуванням.
5. Нормативно-правові акти, що регулюють державну систему фізичного захисту в Україні.
6. Місце та роль Національної поліції в системі фізичного захисту, визначити її завдання;
7. Права та обов'язки поліцейського щодо застосування спецзасобів та вогнепальної зброї під час реагування.
8. Види та типи правопорушників, які загрожують радіаційним джерелам.
9. Потенційні мотиви кожного виду правопорушника.
10. Характеристики правопорушників, які можуть використовуватися для визначення радіаційної загрози та ефективного реагування на неї.
11. Мотиви і характеристики правопорушників на основі практичних прикладів.
12. Потенційні наслідки розсіювання радіоактивного матеріалу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
8. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ МВС України № 754 від 06.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://ips.ligazakon.net/document/RE31108?an=1>

9. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

10. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

Допоміжна

11. Вогнева підготовка в питаннях та відповідях: навч.-метод. посіб. з навчальної дисципліни вогнева підготовка / О.Ю. Конєв та ін. Одеса: ОДУВС, 2017. 161 с.

12. Ганненко С. О. Проблемні питання реалізації заходів протимінної діяльності України під час ведення бойових дій. *Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація*. 2020. Т. 4. № 1. С. 25–30. <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>.

13. Дідур О. Л., Шевенко М. С. Міни. посібник військовослужбовцю ЗСУ, НГУ, ТрО УКРАЇНИ. 2-е видання. Доповнене та розширене. URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf)

14. Довідник поліцейського: Лимарь М.В., Корженко О.М., Бахчеван Є.Ф. - Одеса: ВВП УКЗ ГУНП в Одеській області, 2018. 148с.

15. Довідник поліцейського: Чернявський С.С., Левченко К.Б. - Харків: «Фоліо», 2018. 347 с.

16. ДСТУ-П 8820:2018. Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Київ: ДП “УкрНДНЦ”, 2019. 83 с.

17. Колос Р. Л., Фтемов Ю. О. Організація виконання робіт з розмінування місцевості від вибухонебезпечних предметів. *Військово-технічний збірник*. 2017. № 17. С. 53–60.

18. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. *Військова кібернетика та системний аналіз*. 2022. № 1(43). С. 13–18. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-43-1-13-18>.

19. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: <https://ips.ligazakon.net>.

20. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В., Мацько О. Й. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2021. № 3(44). С. 154–158. <https://doi.org/10.30748/nitps.2021.44.18>.

21. Методичний посібник “інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами рф або нзф на сході України” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)) URL:

- [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf)
22. Мирошниченко В. О., Прокопов С. О., Рижков Е. В. М 64 Впровадження сучасних систем цифрового радіозв'язку у підрозділах Національної поліції : наук.-практ. рекомендації / В. О. Мирошниченко, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Дніпро, 2021. 28 с.
 23. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.
 24. Основи топографії для працівників правоохоронних органів: навчальний посібник / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Землянський І.Ю., Дулгер В.В., Бахчеван Є.Ф. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 198 с. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.
 25. Особиста безпека працівників ОВС України: Банах С.М., Булачек В.Р., Землянський І.Ю. навч. посіб. - Львів, ЛьвДУВС, 2016. 264 с.
 26. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. –52 с.
 27. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.
 28. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
 29. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.
 30. Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони. [СП 4-00(35)01.01] / В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, О.М. Іванько, Т.М. Остащенко, А.М. Галушка, С.В. Халік, С.А. Солдатов, О.В Щербина. К., 2021. 30 с.
 31. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
 32. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шищук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. – Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. 176 с.
 33. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 100 с.
 34. Технічні засоби для розгортання етапів медичної евакуації : навчальний посібник / за редакцією професора Шматенка О.П. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 390 с.
 35. Туз Н.Д. Структура командування під час забезпечення охорони

публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична.* - 2018. - Вип. 3. - С. 202-210.

36. Туз Н.Д., Московчук М.О. Управління силами поліції під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки // *Право і суспільство.* – 2019, № 2. – С. 180-186.

37. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика.* 2021. № 1(1). С. 123 - 131.

38. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Верховний Суд України	http://www.scourt.gov.ua
Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України»	http://zakon.rada.gov.ua
Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України	https://www.kmu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Офіційний веб-сайт Національної поліції	https://www.npu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора	http://www.gp.gov.ua
Офіційний веб портал судової влади в Україні	https://court.gov.ua
Офіційний веб-сайт Верховного Суду України	https://supreme.court.gov.ua/supreme
Єдиний реєстр судових рішень в Україні	http://www.reyestr.court.gov.ua
Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини	https://minjust.gov.ua/m/str_9329
Практика ЄСПЛ. Український аспект	https://www.echr.com.ua/rishennia-espl
Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.	http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua
Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.	http://nlu.org.ua
Юридична бібліотека (Україна).	http://pravo.biz.ua
Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).	http://www.ebk.net.ua
Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».	http://www.pravoznavec.com.ua
Бібліотека ДДУВС.	https://dduvs.in.ua/biblioteka/
Бібліотека ДонДУВС.	https://dnuvs.in.ua/viddily-ta-viddilennya/zagalna-biblioteka
Бібліотека ЛьвДУВС.	https://www1.lvduvs.edu.ua/electronnyi-kataloh
Бібліотека НАВС.	https://dn.naiuu.kiev.ua/mod/url/view.php?id=798&lang=en
Бібліотека ОДУВС.	https://oduvs.edu.ua/zagalna-biblioteka/
Бібліотека ХНУВС.	http://lib.univd.edu.ua

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 081 «ПРАВО»

Тема 1. Модель та принципи застосування поліцейських заходів. Модель застосування сили. Тактичні принципи.

1. Поняття поліцейського заходу.
2. Вимоги до поліцейського заходу.
3. Види поліцейських заходів.
4. Превентивні поліцейські заходи.
5. Рівні опору, види поліцейських заходів примусу.
6. Сім тактичних принципів.
7. Принцип „4 С”.
8. Оцінка ризиків.

Теми доповідей

7. Вплив Моделі застосування сили на службово-бойову діяльність поліцейського.
8. Сприйняття ситуації як структурний елемент Моделі застосування сили.
9. Проблемні питання визначення виду впливу в залежності від ситуації
10. Проблемні питання принципу «Контакт та прикриття» у службовій діяльності.
11. Проблемні питання принципу „4 С” у службовій діяльності.
12. Окремі питання застосування поліцейських заходів.

Тема 2. Тактика комунікації поліцейського.

4. Спілкування з представникам ЗМІ
5. Тактика комунікації з малолітніми особами .
6. Складові основи комунікації .

Тези доповідей

6. Готовність поліцейського до комунікації.
7. Тактика комунікації поліцейського під час масових заходів.
8. Практична складова використання підсилювачів звуку під час звернення до великої групи осіб.
9. Психологічна стійкість поліцейського під час спілкування з проблемними людьми.
10. Професійна ділова мова , як етап підготовки поліцейського.

Тема 3. Контакт та прикриття.

7. Принцип «Контакту і прикриття»
8. Забезпечення особистої безпеки при реалізації принципу

«Контакту прикриття».

9. «Шість правил» пильності при наближенні до контакту.
10. Прикриття та маскування.
11. Тактичні засади принципу «Присутність сили».
12. Особливості застосування превентивних поліцейських заходів із застосуванням принципу «Контакту-прикриття».

Тези доповідей

5. Компоненти та важливість ситуативної орієнтації до та під час здійснення контакту на місці події.
6. Філософія застосування принципу «Контакту-прикриття».
7. Роль та обов'язки поліцейського який здійснює контакт.
8. Роль та обов'язки поліцейського який здійснює прикриття.

Тема 4. Основи тактики патрулювання.

5. Характеристика видів засобів підсилення мови, що застосовуються Національною поліцією України, їх призначення та використання.
6. Основні форми координації дій під час патрулювання (з напарником, командирами, правила ведення радіозв'язку). Принципи роботи в радіомережі. Помилки, які допускаються поліцейськими під час роботи з радіостанціями.
7. Тактика патрулювання на території з щільною забудовою .
8. Тактика патрулювання території з використанням гелікоптерів, безпілотних літальних апаратів.

Тези доповідей

5. Заходи безпеки під час патрулювання на деокупованих територіях.
6. Психологічна готовність поліцейського до патрулювання.
7. Особливості патрулювання поліцейських під час воєнного стану.
8. Практика використання БПЛА на деокупованих територіях під час патрулювання місцевості .

Тема 7. Дії поліцейського під час масових заходів і за особливих умов діяльності поліції

22. Поняття та ознаки прав і свобод людини та громадянина. Міжнародні стандарти у сфері прав людини.
23. Національне законодавство щодо забезпечення прав людини на мирні зібрання. Повідомлення про мирне зібрання. Види мирних зібрань. Політична складова мирних зібрань. Каткування, нелюдське поводження та поводження, що принижує гідність.
24. «4 принципи» підтримання публічного порядку. «Оперативний барометр»: його сутність та необхідність.
25. Порядок реагування на отримання повідомлення про мирне

зібрання. Порядок роботи з координаторами зібрання. Врахування виду зібрання та збір інформації для забезпечення публічної безпеки. Забезпечення безпеки учасників мирних зібрань, робота поліцейських з учасниками заходів.

26. Структура підрозділу поліцейських, задіяних на охорону публічного порядку: розподіл ролей та обов'язків.

27. Командири: золотий, срібний, бронзовий. Поняття «Дельта-гольф-поліцейський». Структура мобільної команди: розподіл ролей та обов'язків.

28. Різновиди підрозділів, які залучаються до забезпечення та охорони публічного порядку: розподіл ролей та обов'язків.

29. Роль автомобільного транспорту під час забезпечення та охорони публічного порядку.

30. Поліція діалогу: структура, роль, права та обов'язки.

31. Структура натовпу, роль кожного учасника. Сутність управління натовпом. Застосування принципів роботи з масовим зібранням. Сутність роботи з натовпом, який виходить з-під контролю. Розвиток натовпу, його динаміка.

32. Ескалація конфлікту. Принципи деескалації конфліктів. Основні принципи «необхідності діалогу». Роль діалогу під час забезпечення та охорони публічного порядку під час мирних зібрань. Необхідність роботи поліції діалогу на різних етапах. Обов'язки поліції діалогу.

33. Види супроводу демонстрацій. Розподіл та ролі поліцейських за кольорами: зелений, червоний, чорний, білий. Робота резерву.

34. Способи шиккування автомобілів, а також їх шиккування при здійсненні супроводу мирного зібрання.

35. Висадка з автомобіля при зміні кольору за «оперативним барометром». Екіпірування поліцейських згідно обстановки, команди.

36. Керівництво Дельтами та Гольфами, команди для шиккування. Принципи шиккування та координація дій між Гольфами та Дельтою.

37. Основні засади формації шиккування та переміщення особового складу після висадки з автомобіля. Основні засади дій поліцейських при розсіюванні після висадки позаду та попереду.

38. Техніки затримання. Здійснення конвоювання затриманих до автомобіля.

39. Виявлення умов виникнення надзвичайної обстановки. Тактичні особливості управління поліції в особливих умовах.

40. Виявлення агресивно налаштованих осіб, відбиття нападу, відокремлення агресивних осіб від мирного зібрання. Особливості дій групи резерву при затриманні агресивно налаштованих осіб з натовпу.

41. Основні принципи здійснення формації «Клин».

42. Основні положення та сутність роботи з «постраждалими поліцейськими» під час забезпечення та охорони публічного порядку. Основні способи евакуації постраждалих, комунікація в підрозділі. Способи евакуації при різних типах травмування. Принцип «Прикриття евакуації».

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ:

11. Історія становлення та розвитку нової моделі забезпечення та охорони публічного порядку та безпеки.
12. Основи керівництва підпорядкованим особовим складом.
13. Основні особливості планування в умовах обмеженого часу.
14. Інформаційне забезпечення «Золотого» та інших командирів.
15. Необхідність проведення брифінгу та дебрифінгу.
16. Умови та причини виникнення надзвичайної обстановки, способи реагування поліції.
17. Розташування поліцейських з урахуванням «оперативного барометру»: з автомобілем та без нього.
18. Права людини на мирні зібрання. Права людини на свободу та особисту недоторканність.
19. Основи супроводу демонстрацій. Розподіл та ролі поліцейських при близькому контрольованому супроводі за кольорами: зелений, червоний, чорний, білий.
20. Основна роль та задачі «Поліції діалогу» під час роботи за новою українською моделлю охорони публічного порядку та безпеки.

ТЕМА 13. Реагування поліції на неправомірні дії, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання під час їх використання, зберігання або транспортування.

13. Поняття джерел іонізуючого випромінювання.
14. Класифікація джерел іонізуючого випромінювання.
15. Ідентифікація та характеристика окремих видів джерел іонізуючого випромінювання.
16. Місця зберігання джерел іонізуючого випромінювання та їх маркуванням.
17. Нормативно-правові акти, що регулюють державну систему фізичного захисту в Україні.
18. Місце та роль Національної поліції в системі фізичного захисту, визначити її завдання;
19. Права та обов'язки поліцейського щодо застосування спецзасобів та вогнепальної зброї під час реагування.
20. Види та типи правопорушників, які загрожують радіаційним джерелам.
21. Потенційні мотиви кожного виду правопорушника.
22. Характеристики правопорушників, які можуть використовуватися для визначення радіаційної загрози та ефективного реагування на неї.
23. Мотиви і характеристики правопорушників на основі практичних прикладів.
24. Потенційні наслідки розсіювання радіоактивного матеріалу.

Тема 15. Інженерна підготовка поліцейського для виконання службово-бойових завдань

8. Поняття інженерної підготовки: сутність та необхідність у службово-бойовій діяльності поліцейського.
9. Основні функції та принципу обрання місця для індивідуальної інженерної споруди.
10. Екіпірування для облаштування індивідуальної інженерної споруди. ТТХ окопної лопати Ліннеманна (МПЛ-50).
11. Основні види окопу, їх тактичні особливості: параметри окопу зі стрільби лежачи.
12. Особливості формування дерену, заглиблення, бруствера, маскування.
13. Основні параметри окопу, виконання нормативу.
14. Особливості облаштування індивідуальної інженерної споруди для ведення бою.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

8. Умови облаштування індивідуальної інженерної споруди.
9. Необхідне екіпірування для довгочасного перебування в окопі.
10. Особливості облаштування бруствера.
11. Особливості облаштування бійниці.
12. Особливості облаштування сходинки.
13. Особливості та принципи облаштування ланцюга окопів по лінії оборони.
14. Принципи маскування окопу за порами року.

Тема 20. Загальні відомості про процедуру ідентифікації вибухонебезпечних предметів (ВНП).

7. Міжнародні стандарти протимінної діяльності (IMAS).
8. NTSG Національні технічний стандарт та керівництво.
9. Стандарти оперативної процедури (SOPs)/
10. Способи ініціації ВНП.
11. Особливості вибуху.
12. Категоризація ВНП.

Тези доповідей

5. Загальна характеристика порядку проведення ідентифікації в Україні.
6. Призначення національних стандартів протимінної діяльності.
7. Порядок проведення апробації стандартів оперативних процедур(SOPs).
8. IMAS як основа для розробки Національних технічних стандартів та керівництв (NTSGs).

Тема 22. Поняття та принципи застосування тактичної медицини для поліцейських.

8. Розкрити основні цілі ТССС.
9. Визначте основні принципи надання невідкладної допомоги пораненому згідно з рекомендаціями Комітету ТССС та відмінність з ТЕСС.
10. Розгляньте питання щодо юридичної, біологічної та фізичної відповідальності (безпеки).
11. Проаналізуйте об'єм рекомендованого медичного спорядження.
12. Здійсніть порівняльний аналіз понять «допомога під вогнем (CUF)» і «тактична допомога (TFC)»
13. Розкрийте поняття «зона прямої загрози» («зона під вогнем», «червона зона»), поняття зон «непрямої загрози» та «евакуації».
14. Визначте, якими законами чи підзаконними актами регулюються дії з надання домедичної допомоги?

Теми доповідей

3. Історія розвитку ТССС та ТЕСС у світі та в Україні.
4. Аналіз методик переміщення постраждалого, відповідно до різних умов та ситуацій.
5. Комунікація з потерпілою особою, яка в свідомості під час евакуації – надання психологічної допомоги.
6. Зони надання допомоги пораненим, які виділяють.
7. Проведення комунікації між службами

Тема 24. Тактика роботи малих груп на відкритій місцевості.

6. Поняття «Мала група».
7. Завдання, які покладаються на малі групи.
8. Маскування малих груп на відкритій місцевості.
9. Роль жестів у роботі малих груп на відкритій місцевості.
10. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю під час пересування малих груп на відкритій місцевості.

Теми доповідей

6. Види готовності до роботи малих груп на відкритій місцевості.
7. Психологічна готовність до роботи в складі роботи малих груп на відкритій місцевості.
8. Фізична готовність до роботи в складі роботи малих груп на відкритій місцевості
9. Спорядження необхідне для роботи малих груп на відкритій місцевості.
10. Взаємодія малих груп при роботі на відкритій місцевості.

Тема 25. Тактика дії поліцейських під час виявлення правопорушень

1. Способи отримання інформації поліцією для реагування на повідомлення про події та правопорушення.

2. Порядок передачі інформації між галузевими службами для реагування нарядами поліції на повідомлення про подію.
3. Особливості реагування на повідомлення категорії Альфа, Бета, Гамма, Дельта.
4. Час прибуття на виклики нарядами поліції.
5. Особливості отримання інформації від учасників події, психологія роботи з заявниками та постраждалими.
6. Особливості службово-бойової діяльності поліцейського при отриманні інформації для розкриття правопорушення по «гарячим слідам».
7. Особливості та порядок дій поліцейських при виявленні правопорушника. Порядок впливу на правопорушника за принципом «Моделі застосування сили».
8. Забезпечення прав і свобод затриманого за підозрою вчинення правопорушення.
9. Особливості доставки правопорушника до відділення поліції.
10. Особливості збереження речових доказів на місці події.
11. Порядок надання необхідної допомоги учасникам події на місці.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

1. Особливості реагування та сповіщення поліцейськими при самостійну виявленні правопорушень під час несення служби.
2. Права правопорушника під час затримання за підозрою у скоєнні адміністративного або кримінального правопорушення.
3. Особливості комунікації з учасниками події: заявник, постраждалий, свідок, очевидець, правопорушник, понятий.
4. Особливості складення процесуальних документів на місці події для розкриття правопорушення.
5. Особливості застосування поліцейських заходів примусу на місці події, під час переслідування правопорушника та за інших обставин.
6. Особливості конвоювання затриманих в пішому порядку, на автомобілі, громадським транспортом.
7. Заходи безпеки поліцейських під час взаємодії з учасниками події.

Тема 26. Моделювання ситуацій при застосуванні заходів поліцейського примусу

1. Порядок дій поліцейських після прибуття на місце події.
2. Особливості діяльності поліцейських в умовах зміни обстановки.
3. Порядок дій поліцейських при виникненні загрози під час взаємодії з правопорушником.
4. Особливості застосування заходів примусу на місці події під час затримання правопорушника.
5. Порядок застосування поліцейських заходів примусу щодо

учасників події при обслуговуванні повідомлень про події.

6. Особливості застосування фізичного впливу (сили). Порядок застосування.

7. Особливості застосування спеціальних засобів. Порядок застосування.

8. Особливості застосування вогнепальної зброї. Порядок застосування.

9. Особливості надання необхідної допомоги на місці події.

10. Особливості взаємодії наряду поліції з іншими службами та установами для розкриття злочину по «гарячим слідам».

11. Особливості затримання особи, що підозрюється у вчиненні правопорушення, та яка намагається втекти.

ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ:

1. Права затриманого за підозрою у вчиненні правопорушення.

2. Особливості застосування фізичної сили (впливу), спеціальних засобів, вогнепальної зброї.

3. Порядок надання допомоги після застосування поліцейського заходу примусу.

4. Порядок та особливості попередження суб'єкта про намір застосування поліцейського заходу примусу.

5. Обмеження щодо застосування поліцейського заходу примусу.

6. Порядок сповіщення керівництва щодо результатів застосування поліцейських заходів примусу.

7. Складення рапорту щодо обставин застосування поліцейських заходів примусу.

8. Особливості комунікації поліцейського під час застосування поліцейських заходів примусу.

9. Комунікація поліцейського для деескалації конфлікту на місці події.

3. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Верховний Суд України	http://www.scourt.gov.ua
Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України»	http://zakon.rada.gov.ua
Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України	https://www.kmu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України	http://www.minjust.gov.ua

Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Офіційний веб-сайт Національної поліції	https://www.npu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора	http://www.gp.gov.ua
Офіційний веб портал судової влади в Україні	https://court.gov.ua
Офіційний веб-сайт Верховного Суду України	https://supreme.court.gov.ua/supreme
Єдиний реєстр судових рішень в Україні	http://www.reyestr.court.gov.ua
Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини	https://minjust.gov.ua/m/str9329
Практика ЄСПЛ. Український аспект	https://www.echr.com.ua/rishennia-espl
Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.	http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	http://www.nbu.gov.ua
Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.	http://nlu.org.ua
Юридична бібліотека (Україна).	http://pravo.biz.ua
Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).	http://www.ebk.net.ua
Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».	http://www.pravoznavec.com.ua
Бібліотека ДДУВС.	https://dduvs.in.ua/biblioteka/
Бібліотека ДонДУВС.	https://dnuvs.in.ua/viddilyta-viddilennya/zagalna-biblioteka
Бібліотека ЛьвДУВС.	https://www1.lvduvs.edu.ua/elektronnyi-kataloh
Бібліотека НАВС.	https://dn.naiu.kiev.ua/mod/url/view.php?id=798&lang=en
Бібліотека ОДУВС.	https://oduvs.edu.ua/zagalna-biblioteka/
Бібліотека ХНУВС.	http://lib.univd.edu.ua

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
8. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ МВС України № 754 від 06.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE31108?an=1>
9. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
10. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

Допоміжна

11. Вогнева підготовка в питаннях та відповідях: навч.-метод. посіб. з навчальної дисципліни вогнева підготовка / О.Ю. Конєв та ін. Одеса: ОДУВС, 2017. 161 с.
12. Ганненко С. О. Проблемні питання реалізації заходів протимінної діяльності України під час ведення бойових дій. *Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація*. 2020. Т. 4. № 1. С. 25–30. <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>.

13. Дідур О. Л., Шевенко М. С. Міні. посібник військовослужбовцю ЗСУ, НГУ, ТрО УКРАЇНИ. 2-е видання. Доповнене та розширене. URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny_iaki_vykorystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf)
14. Довідник поліцейського: Лимарь М.В., Корженко О.М., Бахчеван Є.Ф. - Одеса: ВВП УКЗ ГУНП в Одеській області, 2018. 148с.
15. Довідник поліцейського: Чернявський С.С., Левченко К.Б. - Харків: «Фоліо», 2018. 347 с.
16. ДСТУ-П 8820:2018. Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Київ: ДП “УкрНДНЦ”, 2019. 83 с.
17. Колос Р. Л., Фтемов Ю. О. Організація виконання робіт з розмінування місцевості від вибухонебезпечних предметів. *Військово-технічний збірник*. 2017. № 17. С. 53–60.
18. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. *Військова кібернетика та системний аналіз*. 2022. № 1(43). С. 13–18. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-43-1-13-18>.
19. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: <https://ips.ligazakon.net>.
20. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В., Мацько О. Й. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2021. № 3(44). С. 154–158. <https://doi.org/10.30748/nitps.2021.44.18>.
21. Методичний посібник “інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами рф або нзф на сході України” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)) URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boypergy%60pasam_rf.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boypergy%60pasam_rf.pdf)
22. Мирошниченко В. О., Прокопов С. О., Рижков Е. В. М 64 Впровадження сучасних систем цифрового радіозв'язку у підрозділах Національної поліції : наук.-практ. рекомендації / В. О. Мирошниченко, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Дніпро, 2021. 28 с.
23. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.
24. Основи топографії для працівників правоохоронних органів: навчальний посібник / Ярославський А.В., Тьорло О.І., Йосипів Ю.Р., Землянський І.Ю., Дулгер В.В., Бахчеван Є.Ф. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 198 с. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.
25. Особиста безпека працівників ОВС України: Банах С.М., Булачек В.Р., Землянський І.Ю. навч. посіб. - Львів, ЛьвДУВС, 2016. 264 с.

26. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 52 с.
27. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.
28. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвицький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвицького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
29. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.
30. Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони. [СП 4-00(35)01.01] / В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, О.М. Іванько, Т.М. Остащенко, А.М. Галушка, С.В. Халік, С.А. Солдатов, О.В. Щербина. К., 2021. 30 с.
31. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
32. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шишук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. – Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. 176 с.
33. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 100 с.
34. Технічні засоби для розгортання етапів медичної евакуації : навчальний посібник / за редакцією професора Шматенка О.П. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 390 с.
35. Туз Н.Д. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична.* - 2018. - Вип. 3. - С. 202-210.
36. Туз Н.Д., Московчук М.О. Управління силами поліції під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки // *Право і суспільство.* – 2019, № 2. – С. 180-186.
37. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика.* 2021. № 1(1). С. 123 - 131.
38. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Верховний Суд України	http://www.scourt.gov.ua
Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України»	http://zakon.rada.gov.ua
Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України	https://www.kmu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України	http://www.minjust.gov.ua
Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України	http://mvs.gov.ua
Офіційний веб-сайт Національної поліції	https://www.npu.gov.ua
Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора	http://www.gp.gov.ua
Офіційний веб портал судової влади в Україні	https://court.gov.ua
Офіційний веб-сайт Верховного Суду України	https://supreme.court.gov.ua/supreme
Єдиний реєстр судових рішень в Україні	http://www.reyestr.court.gov.ua
Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини	https://minjust.gov.ua/m/str_9329
Практика ЄСПЛ. Український аспект	https://www.echr.com.ua/rishennia-espl
Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.	http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2
Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua
Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.	http://nlu.org.ua
Юридична бібліотека (Україна).	http://pravo.biz.ua
Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).	http://www.ebk.net.ua
Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».	http://www.pravoznavec.com.ua
Бібліотека ДДУВС.	https://dduvs.in.ua/biblioteka/
Бібліотека ДонДУВС.	https://dnuvs.in.ua/viddily-ta-viddilennya/zagalna-biblioteka
Бібліотека ЛьвДУВС.	https://www1.lvduvs.edu.ua/elektronyi-kataloh
Бібліотека НАВС.	https://dn.naiau.kiev.ua/mod/url/view.php?id=798&lang=en
Бібліотека ОДУВС.	https://oduvs.edu.ua/zagalna-biblioteka/
Бібліотека ХНУВС.	http://lib.univd.edu.ua

РОЗДІЛ 4. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Бронемашини не використовуються для:

- A. Затримання озброєних злочинців;
- B. Ліквідації масових безпорядків;
- C. Патрулювання вулиць;
- D. Ліквідації групових порушеннях громадського порядку.

2. Працівник поліції зобов'язаний, у випадку застосування зброї, згідно із Законом України "Про Національну поліцію":

- A. Сповістити по телефону начальника підрозділу НП;
- B. Негайно і письмово повідомити своєму начальникові для сповіщення прокуророві;
- C. Доповісти по телефону черговому по підрозділу НП;
- D. Сповістити по телефону прокурора.

3. Без попередження спеціальні засоби можуть застосовуватись:

- A. Коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим;
- B. Для захисту громадян і самозахисту працівника поліції та інших дій, що створюють загрозу їхньому життю або здоров'ю;
- C. Для припинення діянь, які паралізують роботу транспорту, життєдіяльність населених пунктів, посягають на громадський спокій, життя і здоров'я людей;
- D. При великому скупченні людей якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

4. Без попередження зброя може бути застосована:

- A. Для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти;
- B. Для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або працівника поліції;
- C. При великому скупченні людей якщо від цього можуть постраждати сторонні особи;
- D. У разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей.

5. Забороняється нанесення ударів пластиковим кийком типу „Тонфа”:

- A. По голові, шиї, ногах та руках;
- B. По животі, шиї, голові, в ділянках ключиці, куприку та нирках;
- C. По голові, шиї, в ділянках ключиці, живота, по статевих органах;

D. По голові, шиї, сонячному сплетінню, ключичній ділянці, низу живота, статевих органах, нирках, куприку.

6. Працівники поліції згідно із статтею 46 Закону України «Про Національну поліцію» НЕ мають право застосовувати вогнепальну зброю у разі:

- A. для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;
- B. Для припинення масових заворушень, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;
- C. Для звільнення заручників;
- D. Для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

7. До спеціальних засобів патрульної служби не входять:

- A. Спеціальні броньовані автомашини, вертольоти, мотоцикли, велосипеди, катери та інші транспортні засоби;
- B. Відеомагнітофони, диктофони, радіо, прямий зв'язок і сигналізація;
- C. Табельна зброя, спорядження і спеціальна зброя;
- D. Службові собаки та коні;

8. Вимоги, які ставляться до поліцейського заходу:

- A. Ефективність, пропорційність, законність, необхідність.
- B. Превентивність та примусовість;
- C. Послідовність, обґрунтованість, логічність;
- D. Визначеність, виваженість, логічність.

9. Повний перелік спеціальних засобів встановлюється:

- A. Міністерством охорони здоров'я України;
- B. Генеральної прокуратури України;
- C. Міністерством внутрішніх справ України;
- D. Кабінетом Міністрів України;

10. Застосовуються світло - шумові засоби відволікаючої дії:

- A. Не ближче 2-х м від людини;
- B. Не далше 2-х м від людини;
- C. Не ближче 3-х м від людини;
- D. Не далше 3-х м від людини.

11. Рішення про застосування спецзасобів приймає:

- A. Черговий по правоохоронному органу;
- B. Безпосередній начальник працівника поліції;
- C. Працівник поліції, який діє індивідуально – самостійно;
- D. Працівник поліції за узгодженням з черговим.

12. Працівник поліції зобов'язаний, у випадку застосування зброї, згідно із Законом України "Про Національну поліцію":

- A. Сповістити по телефону начальника правоохоронного органу;
- B. Негайно і письмово повідомити своєму начальникові для поінформування прокуророві;
- C. Доповісти по телефону черговому по правоохоронному органу;
- D. Терміново повідомити прокурора.

13. Кайданки та інші засоби обмеження рухомості не застосовуються:

- A. Під час проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;
- B. Якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;
- C. Під час поверхневого огляду особи;
- D. Під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого.

14. Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається?

- A. Для відбиття нападу на працівника поліції;
- B. Якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- C. Для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, якщо загрожує небезпека;
- D. Для звільнення заручників.

15. По відношенню до кого забороняється застосовувати вогнепальну зброю?

- A. Малолітніх та жінок з явними ознаками вагітності;
- B. Осіб похилого віку у випадку вчинення ними опору;
- C. Осіб інвалідів;
- D. Малолітніх, у випадку вчинення ними групового нападу.

16. Що є попередженням про можливість застосування вогнепальної зброї згідно Закону України "Про Національну поліцію"?

- A. Приведення вогнепальної зброї у готовність;
- B. Наявність вогнепальної зброї у кобурі працівника;
- B. Постріл угору;
- Г. Голосом «Стій! Стріляти буду!»;
- D. Зазначене у п. А, В та Г.

17. Коли працівник поліції може привести у готовність вогнепальну зброю згідно ст. 46 Закону України "Про Національну поліцію"?

- A. При перевірці документів;
- B. Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину;

- C. При знешкодженні тварини, яка загрожує життю і здоров'ю громадян;
- D. При пішому патрулюванні.

18. У яких випадках працівники поліції мають право використовувати вогнепальну зброю?

- A. Для захисту громадян від нападу;
- B. Для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб;
- C. У випадках звільнення злочинців;
- D. Для затримання особи, яка чинить збройний опір;

19. Без попередження зброя може застосовуватися?

- A. При спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- B. Для подання сигналу "Тривога" або виклику допомоги, якщо виникла безпосередня загроза;
- C. Для знешкодження тварини, яка загрожує життю та здоров'ю громадян або працівника поліції;
- D. Під час конвоювання затриманих осіб.

20. Які нормативні документи дають право застосовувати працівникам поліції зброю без попередження?

- A. Кримінальний Кодекс України ст.ст.36,37,38,39;
- B. Закон України «Про Національну поліцію» ст.46. ;
- C. Закон України «Про Національну гвардію» ст.ст.15,15-1;
- D. Конституція України.

21. Який час перевірки фіксації замків при застосуванні кайданок у літній період часу?

- A. До 2 год.;
- B. До 2,5 год.;
- C. До 3 год.;
- D. Що 30 хв.

22. Діяльність поліції будується на принципах:

- A. Гласності, справедливості, взаємодії з трудовими колективами, населенням, законності;
- B. Взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями, населенням, законності, гласності, гуманізму;
- C. Верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність.
- D. Довіри до особи, ввічливого ставлення до громадян, взаємодії зі спецслужбами інших країн.

23. Працівникам поліції забороняється застосовувати спеціальні засоби:

- A. До жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості;
- B. В приміщеннях і на земельних ділянках, закріплених за дипломатичними, консульськими та іншими представництвами іноземних держав, за винятком випадків, коли від глав представництва надійде прохання застосувати в цих місцях заходи до правопорушників.
- C. У приміщеннях і виробництвах, пов'язаних з виготовленням продукції із вибухових і легкозаймистих речовин у дитячих та лікувальних закладах;
- D. Всі варіанти вірні.

24. Який з цих поліцейських заходів є примусовим?

- A. Вимога покинути місце і обмеження доступу до визначеної території;
- B. Застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису;
- C. Застосування спеціальних засобів;
- D. Поліцейське піклування.

25. На який відстані застосовуються патрони з гумовою кулею?

- A. Не ближче 40 метрів від людини і тільки по нижній частині ніг;
- B. До 30 метрів до людини;
- C. До 40 метрів до людини і тільки по нижній частині ніг;
- D. До 20 метрів до людини і тільки по нижній частині ніг.

Е. 26. Кайданки та інші засоби обмеження рухомості, згідно статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» не застосовуються:

- A. до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
- B. під час затримання особи;
- C. проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;
- D. якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим.

27. Гумові та пластикові кийки згідно статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» застосовуються для:

- A. Відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- B. Затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;
- C. Припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- D. Для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини.

28. Забороняється нанесення ударів пластиковим кийком типу „Тонфа”.

- A. По голові , шиї, ногах та руках;
- B. По животі, шиї, голові, в ділянках ключиці, куприку та нирках;
- C. По голові, шиї, в ділянках ключиці, живота, по статевих органах;
- D. Голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт.

29. Взаємодія між НГУ та Національною поліцією України здійснюється в межах, визначених законодавством, у тому числі цим Порядком, а саме шляхом:

- A. спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць;
- B. забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;
- C. проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць;
- D. всі відповіді вірні.

30. Основним суб'єктом, на який покладається припинення масових заворушень, є:

- A. Національна гвардія;
- B. Національна поліція;
- C. Військова служба правопорядку у Збройних Силах;
- D. Служба Безпеки України.

31. Спеціальна операція з припинення масових заворушень вважається завершеною, якщо:

- A. припинено кримінальне правопорушення, передбачене статтею 294 Кримінального кодексу України, та усунуто загрози громадській безпеці в районі масових заворушень;
- B. припинено кримінальне правопорушення, передбачене статтею 394 Кримінального кодексу України, та усунуто загрози громадській безпеці в районі масових заворушень;
- C. усунуто загрози громадській безпеці та ліквідовані їх наслідків в районі масових заворушень;
- D. проведенні всі заходи превентивного та примусового характеру, які здійснюються для припинення протиправних дій учасників масових заворушень, а також інших визначених законодавчими актами заходів, спрямованих на усунення загроз громадській безпеці, що виникають унаслідок масових заворушень.

32. Спеціальна операція з припинення масових заворушень, це:

А. комплекс взаємопов'язаних, узгоджених у часі превентивних заходів та заходів поліцейського примусу з припинення протиправних дій учасників масових заворушень, що здійснюються на території всього району масових заворушень або його частини визначеними в установленому порядку силами Національної гвардії та Національної поліції із залученням у разі потреби сил Держприкордонслужби та/або СБУ;

В. визначена законодавчими актами операція, спрямована на усунення загроз громадській безпеці, що виникають унаслідок масових заворушень;

С. комплекс взаємопов'язаних, узгоджених протиправних дій правоохоронних органів України, які вчиняються одночасно на території однієї або декількох адміністративно-територіальних одиниць;

Д. в нормативно-правових актах не має визначення «спеціальна операція з припинення масових заворушень».

33. Рішення про проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень приймається керівником оперативного штабу на підставі:

А. аналізу оперативної обстановки та інформації про внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальне правопорушення, передбачене статтею 294 Кримінального кодексу України;

В. аналізу оперативної обстановки та інформації про від чергового територіального органу;

С. самостійно виходячи з оперативної обстановки;

Д. письмового доручення керівника територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві.

34. Рішення про завершення спеціальної операції з припинення масових заворушень:

А. приймається керівником оперативного штабу на підставі доповіді керівника спеціальної операції з припинення масових заворушень та оформлюється протоколом;

В. приймається керівником оперативного штабу на підставі доповіді керівника спеціальної операції з припинення масових заворушень та оформлюється Звітом;

С. приймається керівником оперативного штабу на підставі доповіді керівника спеціальної операції будь які документи не складаються, крім процесуальних документів кримінального провадження;

Д. приймається керівником територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві.

35. Постраждалі під час масових заворушень представники правоохоронних органів після надання їм на місці події домедичної чи/та медичної (у разі наявності показань) допомоги евакуюються до:

А. закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління МВС, Міноборони, МОЗ, та комунальних закладів охорони здоров'я;

В. в безпечне місце;

- C. комунальних закладів охорони здоров'я;
- D. закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління МВС.

36. Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

- A. якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;
- B. якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;
- C. якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку;
- D. Всі варіанти є вірними.

37. Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки при підготовці до проведення футбольного матчу здійснюється на підставі:

- A. стратегії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки спортивної споруди, а також плану забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу;
- B. плану Національної поліції по забезпеченню громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу;
- C. плану спеціальної операції по забезпеченню громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу;
- D. Жодна відповідь не вірна.

38. Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів покладається на:

- A. оператора спортивної споруди;
- B. організатора футбольного матчу, футбольні клуби;
- C. спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- D. Всі відповіді вірні.

39. Члени громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону під час спільного з поліцейськими, прикордонниками виконання покладених на них завдань з охорони громадського порядку і державного кордону мають право застосувати:

- A. заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії у випадках і в порядку, передбачених законом;
- B. заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту у випадках і в порядку, передбачених законом;

- С. заходи фізичного впливу у випадках і в порядку, передбачених законом;
- Д. заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та гумові кийки та кайданки, пристрої заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії у випадках і в порядку, передбачених законом.

40. Чи має право поліцейський використовувати підручні засоби, як спеціальні засоби у своїй діяльності?

- А. так, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності;
- В. не може;
- С. так, під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби;
- Д. так, відповідно до статті 45 ЗУ «Про Національну поліцію».

41. Чи дозволено поліцейському не носити спеціальний жетон?

- А. так, коли його наявність перешкоджає проведенню оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій;
- В. так, може під час здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану;
- С. так, коли його наявність перешкоджає здійсненню спеціальних заходів із забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів;
- Д. усі відповіді правильні.

42. Яким чином поліцейський повідомляє про застосування поліцейським заходу примусу під час дії воєнного стану, стосовно осіб, які здійснюють агресію проти України:

- А. усно центральний орган управління поліції та відповідного прокурора;
- В. усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника;
- С. письмово повідомляє свого безпосереднього керівника та центральний орган управління поліції;
- Д. усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

43. Кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються згідно з :

- А. ч. 5 ст. 45 ЗУ «Про Національну Поліцію»;
- В. ч.2 ст. 45 ЗУ «Про Національну Поліцію»;
- С. ч.3 ст. 46 ЗУ «Про Національну Поліцію»;
- Д. ч.3 ст.45 ЗУ «Про Національну Поліцію».

44. Який нормативно-правовий акт регулює використання повітряного простору безпілотними повітряними суднами?

- A. Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- B. Повітряний кодекс України;
- C. Кримінальний кодекс України;
- D. Конституція України.

45. Яким наказом затверджена Інструкція застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів, що мають функції відеозйомки?

- A. наказом МВС України №1026;
- B. наказом МВС України №357;
- C. наказом МВС України №575;
- D. наказом МВС України №570.

46. До типового складу БПЛА відноситься:

- A. система автоматичного управління;
- B. планер, силова установка, злітно-посадкові пристрої, цільове навантаження, система енергоживлення;
- C. система збору та передачі телеметрії, навігаційна апаратура, бортова складова радіолінії управління;
- D. всі варіанти правильні.

47. До основних тактичних прийомів суцільного перегляду місцевості відносять:

- A. «прочісування»;
- B. «зміщений віраж»;
- C. варіанти а) та б);
- D. немає правильної відповіді.

48. БПЛА та БПАК якого класу мають радіус дії до 5 км?

- A. першого класу «Легкі»;
- B. другого класу «Середні»;
- C. третього класу «Важкі»;
- D. четвертого класу «Дуже важкі».

49. Радіонапрямок це?

- A. це спосіб організації радіозв'язку між двома кореспондентами;
- B. це спосіб організації радіозв'язку між трьома і більше кореспондентами;
- C. дає можливість передавати повідомлення між одночасно великій кількості кореспондентів за допомогою лише однієї радіостанції;
- D. всі відповіді вірні.

50. Робота в радіомережах і радіонапрямок в залежності від їх призначення може бути організована?

- A. на одній частоті;
- B. на різних частотах прийому і передачі;
- C. на одній частоті виклику і декількох робочих частинах;
- D. усі відповіді правильні.

РОЗДІЛ 5. КУРС-ЛЕКЦІЙ

ТЕМА № 1. МОДЕЛЬ ТА ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ. МОДЕЛЬ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ. ТАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Формування у здобувачів вищої освіти стійких теоретичних знань про модель та принципи застосування поліцейських заходів, модель застосування сили та тактичні принципи.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Поняття та види поліцейських заходів
2. Модель застосування сили
3. Тактика комунікації поліцейського
4. «Контакт-прикриття» - основний тактичний принцип діяльності поліцейського

ВСТУП

Незалежна Україна послідовно впроваджує курс на укріплення законності і правопорядку. Предметом постійної турботи Верховної Ради і Президента України було й залишається укріплення правової основи, державного та суспільного життя, неухильне додержання законності і правопорядку, поліпшення роботи органів правопорядку, правосуддя, прокурорського нагляду, юстиції.

Велика роль при цьому надається діяльності Національної поліції, працівники якої повинні постійно підвищувати свою професійну майстерність, як при діях у повсякденній обстановці, так і в умовах надзвичайних подій.

Реформування Національної поліції в Україні є невід’ємною частиною демократизації суспільного життя та побудови правової держави. Глибокі зміни соціально-економічних і політико-правових умов функціонування системи МВС України, курс нашої країни на євроінтеграцію, а отже – на чітку відповідність роботи поліції європейським стандартам правоохоронної діяльності, вимагають якісного удосконалення як самої системи управління загалом, так і системи підготовки професійного персоналу. Сучасні правоохоронці повинні відповідати світовим стандартам, бути здатними протистояти загрозам і викликам часу, бути надійними захисниками громадського порядку і спокою.

Тим не менше у відповідності до піраміди пріоритетів кожен співробітник Національної поліції не повинен безпідставно ризикувати власним життям, якщо немає загрози життю та здоров’ю заручників чи громадян. Тому, на нашу думку, оволодіння тактичними аспектами оперативно-службової та службово-бойової діяльності орієнтованими на забезпечення особистої безпеки є одним з головних аспектів професіоналізму правоохоронців.

Початковим етапом становлення майбутнього провоохоронця, в умовах реформування системи МВС України – переходу до надання сервісних послуг, соціальної спрямованості діяльності Національної поліції є формування у здобувачів вищої освіти стійких теоретичних знань про модель та принципи застосування поліцейських заходів, модель застосування сили та тактичні принципи.

1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

У статті 29 Закону України «Про Національну поліцію» дається визначення поліцейського заходу, а також вимоги до нього.

Стаття 29 Вимоги до поліцейського заходу

1. **Поліцейський захід** - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

2. Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. **Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.**

3. Обраний поліцейський захід є **законним**, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

4. Обраний поліцейський захід є **необхідним**, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

5. Застосований поліцейський захід є **пропорційним**, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

6. Обраний поліцейський захід є **ефективним**, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

7. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

У статті 30 Закону України «Про Національну поліцію» перераховані види поліцейських заходів.

Стаття 30. Види поліцейських заходів

1. Поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні

правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставі та в порядку, визначених законом.

2. Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські **превентивні заходи та заходи примусу**, визначені цим Законом.

3. Поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами.

4. Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками, він зобов'язаний пред'явити особі документ, що посвідчує його повноваження.

У статті 31 Закону України «Про Національну поліцію» наведено перелік превентивних поліцейських заходів.

Стаття 31. Превентивні поліцейські заходи

1. Поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

2. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

У статтях 32-41 Закону України «Про Національну поліцію» розкриваються правові підстави застосування окремих превентивних поліцейських заходів. Оскільки в рамках лекційного заняття неможливо повністю розглянути правові підстави застосування всіх без виключення превентивних заходів зупинимося лише на тих, які застосовуються поліцейськими найчастіше.

Стаття 32. Перевірка документів особи

1. Поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

- 1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;
- 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- 3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;
- 4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі,

обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Стаття 33. Опитування особи

1. Поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення.

2. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

3. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом.

Стаття 34. Поверхнева перевірка

1. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

2. Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

3. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

4. Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

5. Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється

шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

6. Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

7. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Стаття 35. Зупинення транспортного засобу

Поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;
- 8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- 9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.
- 10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Поліцейський зобов'язаний зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, виявлені органами доходів і зборів відповідно до Митного кодексу України, а саме: порушення строків тимчасового ввезення та/або

переміщення в митному режимі транзиту іншого транспортного засобу особистого користування, використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, розкомплектування чи передачу у володіння, користування або розпорядження такого транспортного засобу особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту;

2) якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб, який зареєстрований в іншій країні, не зареєстрований в Україні у встановлені законодавством строки чи перебуває на території України з порушенням строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, чи використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, чи переданий у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

Стаття 41. Поліцейське піклування

1. Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо:

- 1) осіб, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, - передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;
- 2) осіб, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, - передання відповідному закладу;
- 3) осіб, зазначених у пункті 4 частини першої цієї статті, - передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

2. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

3. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші

предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

4. Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, передбаченому абзацом другим частини першої цієї статті.

5. Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

6. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ ПРИМУСУ

Стаття 42. Поліцейські заходи примусу

1. Поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

2. Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

3. Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил

застосування таких засобів та службових тварин.

4. Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактно-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовимич и аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

5. Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені цим Законом.

6. Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування).

7. Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

8. Норми забезпечення підрозділів поліції спеціальними засобами та вогне

Стаття 43. Порядок застосування поліцейських заходів примусу

1. Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим.

2. Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

3. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

4. Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

5. Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору

поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

Стаття 44. Застосування фізичної сили

1. Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

2. Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили.

Стаття 45. Застосування спеціальних засобів

1. Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом.

2. Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Загальні правила застосування спеціальних засобів:

1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:

- а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
- б) під час затримання особи;
- в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;
- г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;
- г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;
- в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, застосовуються для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для

руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

- а) затримання особи;
- б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

6) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії застосовуються для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:

- а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;
- в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

- а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;
- в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;
- г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для:

- а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;
- б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;
- в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;
- г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;
- г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших

предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час: а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

4. Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

б) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

5. Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом

правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

6. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

7. Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

8. Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

Стаття 46. Застосування вогнепальної зброї

1. Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу.

2. Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

4. Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

5. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу, визначеного цією статтею.

6. Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

7. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

8. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

9. Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

10. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

11. Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

12. Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

13. Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ

Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Обраний поліцейський захід має бути **законним, необхідним, пропорційним та ефективним.**

Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські **превентивні заходи та заходи примусу**

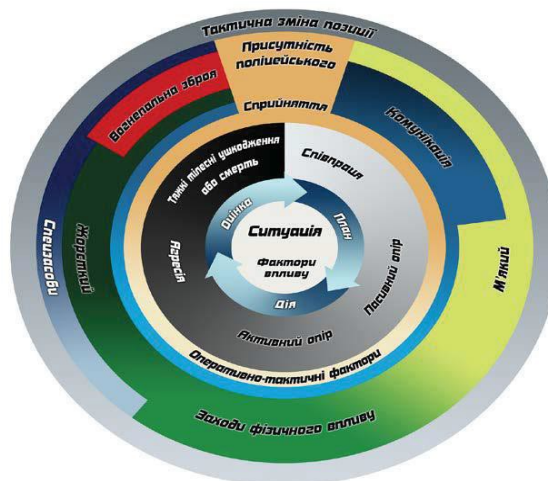
2. МОДЕЛЬ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ

Модель застосування сили слід використовувати в якості:

1. Візуального помічника (порадника) – наочного засобу, який допомагає поліцейському уявити ситуацію (розвиток подій) і пояснити, чому були застосовані саме такі заходи впливу (втручання). Також вона допомагає громадськості, контролюючим чи судовим органам, у разі потреби, зрозуміти дії поліцейського та фактори, що вплинули на обрання ним певного рішення (заходу впливу – реагування).

2. Засобу навчання поліцейських – навчального засобу, призначеного для навчання поліцейських оцінювати обстановку, що склалася, і діяти за цих обставин за однаковими (типовими) алгоритмами.

3. Засобу прийняття рішення поліцейським – засобу заохочення до вдосконалення поліцейським навичок обґрунтування обрання ним більш безпечного способу дій за певних обставин.

Принципами МЗС є:

- 1) збереження та захист життя як основний обов'язок поліцейського;
- 2) безпека громадян як основна мета застосування будь-кого заходу впливу;
- 3) безпека поліцейських має вирішальне значення для забезпечення публічного порядку та безпеки;
- 4) застосування моделі виключно у контексті ймовірності завдання смерті, травмування або пошкодження майна через дії поліцейського (застосування заходів впливу);
- 5) законність;
- 6) процес оцінки ризиків є постійним та прогресуючим.

Оцінка ризиків застосування МЗС є безперервним процесом, який постійно змінюється:

- на початковому етапі (реагування) застосування МЗС має вигляд

«драбини сили»/континууму сили – прогресивної шкали, де поліцейський може/повинен задіяти силу (вплив);

• із розвитком ситуації застосування МЗС все більш нагадує «набір варіантів», за яких поліцейський може забезпечити адекватний рівень реагування та вирішення ситуації у відповідності до наданих йому повноважень.

Оцінка ризиків

Процес оцінки ризиків передбачає збір та оцінку отриманої поліцейським інформації з метою відповідного реагування та мінімізації ризиків (низьких, середніх та високих) для всіх учасників ситуації.

Процес оцінки ризику повинен постійно змінюватися:

- залежно від розвитку ситуації;
- залежно від отримання додаткової інформації.

Оцінку ризиків можна проводити різними способами, залежно від ситуативних чинників та від типу події (наприклад, заплановані події у порівнянні з подіями, що розгортаються, та зі спонтанними подіями).

Фактори які впливають на оцінку ситуації:

1. Навколишні умови. Можливі ситуації, коли умови довкілля можуть впливати на оцінку ситуації поліцейським:

- погодні умови;
- освітлення;
- місцезнаходження;
- укриття, прикриття (маскування);
- біологічно небезпечні речовини / тілесні рідини організму.

2. Кількість осіб – правопорушників:

- Співвідношення кількості поліцейських із кількістю осіб (правопорушників);
- співвідношення кількості поліцейських, що прибули на допомогу, з кількістю осіб (правопорушників).

3. Передбачуваний стан правопорушників:

- у стані алкогольного (наркотичного) сп'яніння;
- антропометричні дані, погрози застосування фізичної сили чи завдання шкоди;
- емоційний стан особи.

4. Інформація про особу правопорушника:

- дані щодо притягнення особи до кримінальної чи адміністративної відповідальності, репутація;
- продемонстровані навички та/або поведінка.

5. Час та відстань:

- можливість реагування;
- можливість збільшення (розриву) дистанції;
- можливість (шляхи) відступу.

6. Ознаки загрози:

- ігнорування законних вимог (розпоряджень) поліцейського;
- повторювані запитання;
- агресивна стійка;
- намагання візуально обрати ціль для атаки.

Сприйняття ситуації є складовою частиною індивідуальної оцінки ризиків поліцейським та залежить від досвіду, підготовки або її відсутності.

Сприйняття ситуації поліцейським здійснюється з урахуванням:

- особистої оцінки власних антропометричних даних, фізичної сили та загальної фізичної підготовки;
- особистого досвіду;
- професійного досвіду (навички / здібності / підготовка);
- наявності страху / впевненості;
- статі особи (ПР);
- втоми.

В залежності від розвитку ситуації поліцейський може:

- припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до застосування спеціальних засобів;
- припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до використання вогнепальної зброї;
- припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до застосування вогнепальної зброї;
- припинити застосування фізичної сили та здійснити перехід до активного застосування вогнепальної зброї;
- припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до застосування фізичної сили;
- припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до використання вогнепальної зброї;
- припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до застосування вогнепальної зброї;
- припинити застосування спеціального засобу та здійснити перехід до активного застосування вогнепальної зброї;
- здійснивши використання вогнепальної зброї перейти до застосування фізичної сили;
- здійснивши використання вогнепальної зброї перейти до застосування спеціальних засобів;
- здійснивши використання вогнепальної зброї перейти

доактивного застосування вогнепальної зброї;

- припинити застосування вогнепальної зброї та здійснити перехід до застосування фізичної сили;
- припинити застосування вогнепальної зброї та здійснити перехід до застосування спеціальних засобів;
- припинити застосування вогнепальної зброї та здійснити перехід до використання фізичної сили;
- здійснити перехід до активного застосування вогнепальної зброї.

Види впливів в залежності від ситуації:

присутність поліцейського; вербальні команди;

легкий фізичний контакт (дотик руки тощо);

фізичний контроль; самозахист;

виняткове застосування сили; застосування спецзасобів та техніки; демонстрація вогнепальної зброї; застосування зброї на ураження.

1. Присутність поліцейського

Завдяки професійній поведінці, грамотному розміщенню у просторі, використанню тактичних переваг поліцейського, адекватності зміни шикування наряду, позитивній та впевненій позиції й акуратному зовнішньому вигляду поліцейський часто може вирішити ситуацію та суттєво знизити рівень агресії з боку правопорушника тільки однією своєю присутністю.

2. Вербальні команди

Здатність поліцейського сформулювати законну вимогу, демонструвати авторитет та забезпечити дотримання правил за допомогою вербальних та невербальних засобів

3. Легкий фізичний контакт

Невербальні техніки, які вказують особі на спосіб виконання отриманих вербальних команд (законних вимог поліцейського) або спонукають її виконувати такі команди. Можливим є скорочення дистанції та дотик особи.

Не рекомендується торкатися оголених частин тіла чи обличчя особи.

4. Фізичний контроль (фізична сила)

Методи фізичного контролю застосовуються для встановлення контролю над особою, яка демонструє (чинить) пасивний опір, а також недопущення з її боку активного опору чи агресивної поведінки по відношенню до поліцейського.

Особливістю фізичного контролю є досягнення поступливості особи - подолання її спротиву за допомогою технік больового контролю.

Зволікання із застосуванням фізичного контролю через повернення до вербальних команд (попередження особи про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї понад термін достатній для виконання цієї особою законної вимоги поліцейського) може спричинити посягання на життя і здоров'я поліцейського або інші тяжкі наслідки

5. Самозахист (фізична сила)

Самозахист – це силовий вплив, який дозволяє поліцейському захистити себе від агресивних або схильних до насильства осіб.

Самозахист включає поштовхи, блоки, удари долонями, локтєві та колінні удари, а також спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою). (Стаття 44 ЗУ «Про Національну поліцію»)

6. Виняткове застосування сили

Якщо попередні техніки неефективні, не забезпечують застосування поліцейських заходів, роблять невинятковим або неможливим виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом, а також неадекватні засобам контролю особи виняткове застосування сили дозволяє поліцейському негайно перейти до використання інших засобів.

Виняткове застосування фізичної сили використовується як крайній захід для забезпечення особистої безпеки поліцейського або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, якщо іншими засобами неможливо відвернути цю небезпеку.

Наприклад: контроль сонної артерії, різноманітні удари тощо

7. Застосування спецзасобів та техніки

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби:

кайданки та інші засоби обмеження рухомості; гумові та пластикові кийки; засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії; засоби примусової зупинки транспорту

пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;

електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії; інші дозволені законом спеціальні засоби.

Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

8. Демонстрація вогнепальної зброї

Поліцейський може вийняти зброю із кобури, взяти її до рук і привести у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування. (ч. 11, 12 ст. 46 ЗУ

«Про Національну поліцію»)

9. Застосування зброї на ураження

Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу. Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю.

Повний перелік підстав наведено в статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію».

Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну

спеціальну підготовку.

Види опору:

- 1) пасивний опір;
- 2) активний опір;
- 3) агресивний опір.

1. Пасивний опір

Особа чинить пасивний опір, а саме:

- не виконує команди;
 - не підкоряється законним вимогам поліцейського, але не вдається до активних дій,
- не становить загрози та не опирається котролюючим діям поліцейського.

2. Активний опір

Особа:

- чинить активний опір,
- намагається втекти,
- опирається арешту,
- намагається уникати контролю з боку поліцейського,
- висловлює вербальні погрози,
- демонструє при цьому невербальні сигнали, що вказують на схильність або готовність опиратися застосуванню поліцейських заходів.

3. Агресивний опір

Фізичні атаки на поліцейського;

- небажання припинити атаки на інших людей;
- фізичні спроби серйозно поранити чи вбити іншу людину або поліцейського.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Модель застосування сили слід використовувати в якості:

Візуального помічника (порадника) – наочного засобу, який допомагає поліцейському уявити ситуацію (розвиток подій) і пояснити, чому були застосовані саме такі заходи впливу (втручання). Також вона допомагає громадськості, контролюючим чи судовим органам, у разі потреби, зрозуміти дії поліцейського та фактори, що вплинули на обрання ним певного рішення (заходу впливу – реагування).

Засобу навчання поліцейських – навчального засобу, призначеного для навчання поліцейських оцінювати обстановку, що склалася, і діяти за цих обставин за однаковими (типовими) алгоритмами.

Засобу прийняття рішення поліцейським – засобу заохочення до вдосконалення поліцейським навичок обґрунтування обрання ним більш безпечного способу дій за певних обставин.

Оцінка ризиків застосування МЗС є безперервним процесом, який постійно змінюється.

Види впливів в залежності від ситуації: присутність поліцейського;
вербальні команди;
легкий фізичний контакт (дотик руки тощо);

фізичний контроль; самозахист;
виняткове застосування сили; застосування спецзасобів та техніки;
демонстрація вогнепальної зброї; застосування зброї на ураження.

Види опору:

- 1) пасивний опір;
- 2) активний опір;
- 3) агресивний опір.

3. ТАКТИКА КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Що таке вербальний самозахист?

Забезпечення дотримання співрозмовником вимог і правил та вирішення конфліктних ситуацій за допомогою комунікації.

Основна мета даної програми

Спілкування являється одним із найголовніших засобів досягнення цілей. Чим ефективніше ми спілкуємося, тим більшого успіху ми здатні досягти у своїй офіцерській діяльності.

Що дадуть навички вербального самозахисту?

1. Вміння контролювати ситуацію і людей без ескалації конфлікту.
2. Досягнення максимальної ефективності у спілкуванні з мінімальним ризиком для працівника патрульної служби.

Складові процесу комунікації:

- відправник повідомлення;
- одержувач повідомлення;
- повідомлення – інформація;
- зворотній зв'язок.

Спостереження – це основа будь-якої комунікації. Воно розвиваються у ранньому віці. Ми всі спостерігали за взаємодією друзів та членів родини в ранньому віці ще до того, як навчилися говорити.

Деескалація ситуації при взаємодії з «проблемними» людьми

1. Говоріть спокійним тоном голосу.
2. Проявляйте турботу.
3. Запитуйте: чим я можу вам допомогти?
4. Розташовуйтеся так, щоб вони почували себе комфортно та не відчували загрози.

Реагування на вербальні образи

1. Не сприймайте вербальні атаки на свій рахунок.
2. Залишайтеся емоційно відстороненим.
3. Тримайте суб'єкта зосередженим на конкретному питанні/проблемі.
4. Не відповідайте вербальною агресією.

Коли слова неефективні

Поведінкові ключі, що вказують на негативну реакцію:

- мова тіла;
- вираз обличчя;
- дії.

Знати, коли застосувати силове обмеження

- Чи працює вербальна комунікація?
- Чи не погіршується ситуація?
- Чи не з'явилися додаткові фактори?

Управління вербальним спротивом

1. Чи достатньо вербальної комунікації?
2. Змініть попередній метод/стиль комунікації.
3. Потрібно розуміти, коли вдатися до подальших дій.

З самого початку встановити позитивний контакт

- професійна поведінка/присутність;
- представитися;
- професійна мова;
- ввічливе ставлення при опитуванні.

Основи комунікації**1. Основні навички (оцінка ситуації):**

- розташування в просторі співбесідника;
- вербальна комунікація;

2. Додаткові навички (комунікація з суб'єктами):

- реагувати на суб'єктів;
- ставити запитання;

3. Реагування на поведінку:

- відповідати на запитання;
- ставити запитання;
- реагувати відповідно (співчувати, посміхатися, підбадьорювати,

тощо).

Навички оцінки ситуації:

- це базові навички, які допоможуть зрозуміти, що відбувається у будь-якій ситуації;
- допоможуть уникнути серйозних помилок та дадуть максимальні шанси на те, що ваші рішення та відповіді будуть точними та адекватними;
- є ефективними, тому що дозволяють активно отримувати та використовувати інформацію, щоб вирішувати проблеми, а часто й запобігати їх виникненню.

Основні критерії оцінки ситуації:

- розташування в просторі (*допомагає бачити і чути те, що відбувається*);
- поза (*показує впевненість та увагу до ситуації*);
- спостерігати (*допомагає робити висновки на основі зовнішнього вигляду, поведінки та сигналів внутрішнього стану*);
- слухати (*допомагає помічати ключові слова та настрій*).

Розташування в просторі

Правильне розташування в просторі означає:

- зайняти положення, найкраще з можливих, щоб бачити та чути групи та окремих суб'єктів;

— знайти дистанцію, достатньо віддалену для того, щоб залишатися В БЕЗПЕЦІ, але достатньо близько для того, щоб бачити і чути те, що відбувається.

Основні критерії правильного розташування

1. Дистанція.

Повинна дозволяти залишатися в безпеці та бачити і чути те, що відбувається.

2. Обличчям до ситуації.

Для найбільш ефективного обзору.

3. Прямий погляд.

Щоб правильно розуміти, що відбувається, та справляти позитивне враження з психологічною точки зору.

Зоровий контакт:

1. Нормальний впевнений погляд:

- демонструє впевненість та контроль;
- показує суб'єкту, що ви не боїтесь;
- підкріплює ваші слова;
- несе повідомлення «Я розберусь, що тут відбувається».

2. Спеціальний зоровий контакт:

— з людьми певної культури або членами певних груп (наприклад, японці не дивляться друг другу в очі, так як це є ознакою неповаги);

— з занадто емоційними людьми, та з тими, в кого пустий нерухомий погляд.

Поза

Правильна поза означає тримати своє тіло таким чином, щоб воно демонструвало силу, впевненість, зацікавленість та контроль.

Чому правильна поза важлива в процесі комунікації?

Якщо наша манера тримати себе показує силу та впевненість, інші люди схильні реагувати на нас як на сильну та впевнену людину.

Основа правильної пози:

- стояти прямо;
- усунути відволікаючу поведінку;
- трохи податися вперед.

Спостерігати

Вміння спостерігати — здатність помічати та розуміти, про що говорить зовнішній вигляд, поведінка та оточення суб'єкта. Ретельне спостереження за діями суб'єкта може багато сказати про те, що нам потрібно знати про суб'єкта, його внутрішній стан та його проблеми.

Чотири етапи спостереження:

1. Уважно дивитись на поведінку, зовнішність та оточення.
2. Оцінити емоціональний та психологічний стан співбесідника.
3. Прийняти рішення, чи є ситуація нормальною чи ненормальною.
4. Прийняти рішення, чи вказує ситуація на наявність проблем або

на можливість їх виникнення.

I етап спостереження

Три типи візуальних ключових моментів, що дозволяють зробити висновок:

1. Поведінка (ключі, що вказують на негативні чи позитивні відносини).
2. Зовнішність (мова тіла, вираз обличчя, дії, погляд суб'єкта).
3. Оточення (де це відбувається?).

II етап спостереження

Чотири ключові моменти, що дозволяють робити «висновки»:

1. Внутрішній стан суб'єкта (знати, в якому внутрішньому стані знаходиться суб'єкт);
2. приватні стосунки суб'єкта з чоловіком, дружиною, сім'єю, тощо (позитивні, негативні або нейтральні);
3. рівень настрою суб'єкта (низький, середній або високий);
4. цінності суб'єкта (що цікавить суб'єкта?).

Висновки будуть найбільш точними, якщо наші спостереження ретельні і конкретні, а не загальні та туманні.

Але також потрібно пам'ятати, що:

1. Висновки – це попередні припущення.
2. Висновки – це не істина в останній інстанції!

III етап спостереження

Прийняти рішення, чи є ситуація:

1. нормальною;
2. ненормальною.

IV етап спостереження:

Прийняти рішення, чи вказує ситуація на:

1. проблеми;
2. відсутність проблем.

Слухати

Чотири кроки щоб навчитися ефективно слухати:

1. Утриматись від попередніх суджень та оцінок.
2. Помічати ключові слова або фрази.
3. Визначати інтенсивність того, що було сказано.
4. Розуміти настрій співбесідника.

Інтенсивність та настрої

Інтенсивність

- гучність;
- емоції;
- тон голосу.

Настрій

Три рівня настрою:

- позитивний;
- негативний;
- нейтральний.

РЕАГУВАННЯ НА ВЕРБАЛЬНІ ОБРАЗИ

Реагування на поведінку означає взяти на себе відповідальність!

Адекватна поведінка необхідна, щоб ситуація залишалась безпечною для громадян та для суб'єкта (суб'єктів).

Три навички:

- приймати запитання;
- ставити запитання;
- реагування на поведінку.

Приймати запитання – здатність відповідати на запитання запитами суб'єкта справедливим та ефективним чином. Професійні відповіді допомагають будувати довіру та послаблюють напружену обстановку.

Два кроки в процесі обробки запитів:

- 1) перевірити;
- 2) надати обґрунтовану реакцію;

Пам'ятайте також:

1. Базові потреби затриманих суб'єктів не можна ігнорувати!
2. Серйозно ставтесь до запитів з боку інших правоохоронних органів або державних органів!

Ставити запитання – це здатність управляти суб'єктами, роблячи конкретні запити до них. Вміння робити запити покращує шанси на те, що суб'єкти будуть співпрацювати та більш охоче виконувати ваші запити.

Два кроки, коли ми робимо запит:

1. Оцінити відповідь (ситуацію).
2. Відповідні дії.

Я б хотів, щоб ви Я хочу, щоб ви
(М'який формат) (Прямий формат)
Будь ласка, не могли б ви зупинитися
(Пом'якшення запиту)

Ваш запит повинен бути конкретним:

1. Точно, просто та ясно скажіть, чого ви прагнете.
2. Якщо потрібно, встановіть конкретний строк виконання запиту.
3. Продовжуйте використовувати навички реагування, щоб комунікація залишалась відкритою.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ

1. Розташування в просторі – допомагає бачити і чути те, що відбувається.
2. Поза – демонструє впевненість та увагу до ситуації.
3. Спостерігати – допомагає робити точні висновки про зовнішність, поведінку та внутрішній стан суб'єктів.
4. Слухати – дає можливість підхоплювати ключові слова і настрій.

Додаткові навички

Комунікація з суб'єктами:

1. Реакція на суб'єкта.
2. Постановка правильних запитань.

3. Реагування на суб'єктів:

показує, що ви розумієте те, що суб'єкт каже, думає або відчуває.

4. Вміння ставити запитання:

хто, що, де, коли, навіщо та як; обдумати відповіді;

використовувати навички реагування.

Ефективне реагування:

1. Зменшує негативні почуття.
2. Максимізує нашу здатність контролювати ситуацію.
3. Демонструє вміння ефективно управляти ситуацією.
4. Заохочує до співпраці.

«КОНТАКТ-ПРИКРИТТЯ» - ОСНОВНИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Тактична концепція «Контакт / прикриття» є основою розташування у просторі та подальшої взаємодії поліцейських у всіх формах оперативно-службової та службово-бойової діяльності Національної поліції, у т.ч. під час:

- 1) зупинки пішоходів;
- 2) виїзду на місце події;
- 3) опитування на місці події;
- 4) проведенні затримання, арешту;
- 5) обшуку (огляду) особи та груп осіб;
- 6) зупинка транспортного засобу;
- 7) наданні дієвої допомоги водіям транспортних засобів;
- 8) візуального огляду (перевірки) транспортних засобів;
- 9) перевірки водіїв транспортних засобів на визначення алкогольного сп'яніння;
- 10) в багатьох інших ситуаціях.

Основні принципи та переваги «Контакту / Прикриття»:

- 1) Стандартна процедура забезпечення безпеки на місці події.
- 2) За участю двох чи більше поліцейських та одного чи декількох осіб / підозрюваних.
- 3) Можна використовувати під час будь-якого контакту на місці події;
- 4) Збільшує безпеку поліцейських, контроль підозрюваних, контроль за місцем події;
- 5) Може запобігти роззброєнню, замахам та втечам;
- 6) Завдяки розподілу ролей додає психологічної впевненості кожному з поліцейських окремо.

Ролі та обов'язки поліцейського, який здійснює «Контакт»:

- 1) поліцейський, який здійснює контакт, розпочинає та веде бесіду; завершує контакт
- 2) має широкий спектр обов'язків, за виконання кожного з яких він несе особисту відповідальність

Поліцейський, який здійснює контакт:

- 1) розмова із підозрюваним;
- 2) безпосередня перевірка документів;
- 3) оформлення документів;
- 4) подача команд – вербальних інструкцій правопорушнику та оточуючим громадянам;
- 5) здійснює (проводить) поверхневу перевірку, у т.ч. візуальний огляд речей та транспортних засобів;
- 6) забезпечує збирання доказів та незмінність їх розташування на місці події;
- 7) здійснює перевірку особи на алкогольне сп'яніння;
- 8) забезпечує радіозв'язок (за домовленістю);
- 9) забезпечує зберігання зброї та дотримання заходів безпеки нарядом поліції;
- 10) інші дії обумовлені обставинами події, що сталася.

Поліцейський, який здійснює «Контакт», повинен бути точно та беззаперечно впевнений, що поліцейський, який здійснює «Прикриття», не відводить очей від підозрюваного/підозрюваних.

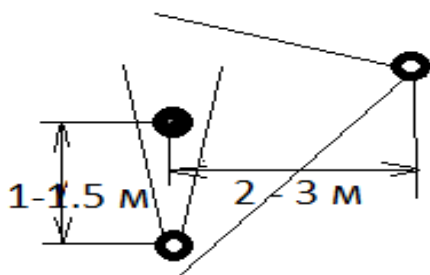
Роль та обов'язки поліцейського, який здійснює прикриття

Основним завданням поліцейського, який здійснює «Прикриття» є захист поліцейського, який здійснює «Контакт», від нападу та нанесення йому будь-яких ушкоджень.

- обрати оптимальну позицію для спостереження та контролю за ситуацією;
- зосередження уваги на діях, рухах підозрюваних та оточуючих осіб.

Кожен поліцейський, який прибув на місце події другим, третім і т.д. має взяти на себе роль «Прикриття».

Контакт та прикриття розміщення поліцейських при спілкуванні з третіми особами

Поліцейський «Контакт»

Визначити, хто буде контактувати з підозрюваним, а хто буде здійснювати прикриття не є важкою задачею, але потрібно пам'ятати, що це необхідно вирішити перед здійсненням контакту з підозрюваним.

Будьте гнучким, оскільки ролі можуть змінитись. Процес обрання ролі «Контакту» чи «Прикриття» має назву «Присутність сил» та залежить насамперед від:

- 1) розуміння того який вплив буде мати поліцейський, у цій ролі, на підозрюваного (підозрюваних) для утримання його (їх) під контролем;
- 2) стану в якому перебуває цей поліцейський у даний момент, наявності в нього відповідного рівня знань, досвіду, впевненості тощо.

«ПРИСУТНІСТЬ СИЛ» - це перевага, яку поліцейський отримує над підозрюваним та використовує з метою його утримання під контролем

- 1) ефективність Вашої роботи пов'язана із тим, як ви почуваетесь у даний момент, вашими знаннями та рівнем впевненості, а також стилем вашого життя
- 2) дива не станеться, коли ви одягнете поліцейську форму

Складові «ПРИСУТНОСТІ СИЛ»

- 1) зовнішній вигляд поліцейського, стан його однострою, екіпірування, службового автомобіля (позиція/осанка);
- 2) контроль голосу (висота/інтонація);
- 3) контроль поведінки (ставлення до особи підозрюваного);
- 4) комунікативні здібності (здатність до);
- 5) рівень впевненості (знання та орієнтація на ситуацію).

Ролі можуть змінитись через:

- 1) негативні минулі контакти із конкретним типом підозрюваних або конкретною особою;
- 2) мовний бар'єр;
- 3) те, що поліцейський, який здійснює Контакт, та підозрюваний не знаходять спільну мову (хороший / поганий);
- 4) небажання підозрюваного контактувати з поліцейськими конкретної статі;
- 5) необхідність застосування спеціальних знань чи навичок, якими володіє поліцейський, який здійснює «Прикриття».

Спілкування:

- 1) після прибуття, 2-й поліцейський, а також 2-й наряд, що прибув на допомогу беруть на себе обов'язки «Прикриття»;
- 2) поліцейському, який здійснює «Контакт», необхідно проінструктувати «Прикриття»;
- 3) поліцейський, який здійснює «Контакт» має забезпечити отримання (передавання) ним інформації, яка допомагає зробити контакт більш успішним; передавання службової (конфіденційної) інформації має здійснюватися поза присутністю підозрюваного;
- 4) дії «Контакту» на місці події та отримана ним допомога мають обумовлюватися ситуацією, яка склалася та забезпечувати тримання розвитку подій під контролем.

У процесі ДІАЛОГУ слід враховувати:

- 1) наявність підстав для контакту;
- 2) зміни у поведінці підозрюваного;
- 3) контакти з ним у минулому, у т.ч. із застосуванням до нього примусу;
- 4) наявність даних про попередні порушення закону;

5) факти проведення (непроведення) поверхневої перевірки підозрюваного на предмет носіння зброї тощо;

6) наявність у «Контакту» чіткого плану дій та розуміння алгоритму його дії «Прикриттям».

Процес оцінки ситуації:

1) запам'ятовувати, оцінювати та вживати належних заходів згідно з інформацією, якою ви володієте;

2) враховувати інформацію, яка стала відома від попередніх контактів, спостережень, оточуючого середовища та безперервного звертання уваги.

«ШІСТЬ ПРАВИЛ» пильності

1) при застосуванні захисних тактик ви дізнались/дізнаєтесь про важливість ДИСТАНЦІЇ, РІВНОВАГИ та ПИЛЬНОСТІ під час фактичного контакту із підозрюваним.

2) не забувайте, що ситуацію також потрібно оцінювати до фактичного контакту з підозрюваним

Руки

1) завжди тримайте руки особи у полі зору, як правило, руками або предметами у руках він може здійснити напад;

2) якщо особа тримає руки в кишенях, попросіть її вийняти руки з кишень та тримати їх перед собою;

3) пильнуйте за руками, доки не будуть застосовані засоби контролю, які нададуть додаткову перевагу.

Не просіть передавати речі, у т.ч. документи у великій кількості, якщо Ви будете змушені тримати їх у руках або не знаєте куди їх покласти чи кому передати.

Можлива зброя:

1) огляньте співрозмовника та місце навколо Вас на предмет наявності предметів, які можна використати для нанесення Вам ушкоджень;

2) не думайте, що певні об'єкти не зможуть бути використані проти Вас;

3) остерігайтесь просторого одягу;

4) тримайтесь подалі від таких приміщень як кухня, гараж, сарай, тощо.

Друзі та знайомі:

1) люди, які хочуть втрутитись;

2) прибічники або противники;

3) члени сім'ї;

4) співучасники правопорушення

Шляхи втечі:

1) огляньте можливі шляхи втечі;

2) ці шляхи повинні бути перевірені при першому наближенні або при розташуванні «Контакту» та «Прикриття».

Рівновага:

огляньте місце на якому Ви розмістилися, на якому ґрунті (крига, сніг); уникайте вибоїн, канав, обривів;

уникайте сходів, рейок, балконів;

не стійте спиною до смуги руху.

Якщо відбудеться зіткнення, вам необхідно швидко відреагувати та спритно рухатися, у т.ч. змінюючи ролі «Контакту» та «Прикриття».

Укриття та маскування

Завжди шукайте можливості для використання укриття та світломаскування:

- 1) при наближенні;
- 2) після контакту;
- 3) під час контакту, якщо щось змінюється.

ПОРАДА:

Використовуйте у службовій діяльності **цикл «огляньте, зорієнтуйтесь, прийміть рішення та дійте»:**

«ОГЛЯНЬТЕ» - Прибуття на місце

«ЗОРІЄНТУЙТЕСЬ» - Оцінка ситуації

«ПРИЙМІТЬ РІШЕННЯ» - Прийняття рішення

«ДІЙТЕ» - Дії

ПАМ'ЯТАЙТЕ!

Час для реагування – це момент часу між вашим сприйняттям загрози та вашим фактичним фізичним реагуванням для протидії загрозі.

Особливості при огляді (обшуку) затриманого

При роботі в парі по затриманню злочинця і його обшуку, підхід до останнього повинен бути при 90 градусів, і ні в якому разі не один проти одного. Під загрозою зброї треба примусити підозрюваного повернутися до вас спиною з піднятими руками або стати на коліна з руками за голову, тим самим убезпечивши себе від можливого нападу з його боку.

Поліцейський, який здійснює обшук затриманого, прибирає зброю, залишаючи руки вільними. Напарник знаходиться позаду на відстані 3-4 метри під кутом 90 градусів до свого товариша і працює відносно його місця знаходження.

Необхідно пам'ятати, що при проході напарника перед вами ствол вашої зброї опускається вниз, палець контрольний, після переходу напарника ствол піднімається, ви контролюєте протилежну сторону.

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

Тактична концепція «Контакт / прикриття» є основою розташування у просторі та подальшої взаємодії поліцейських у всіх формах оперативно-службової та службово-бойової діяльності Національної поліції, у т.ч. під час:

- 1) зупинки пішоходів;
- 2) виїзду на місце події;
- 3) опитування на місці події;
- 4) проведенні затримання, арешту;
- 5) обшуку (огляду) особи та груп осіб;
- 6) зупинка транспортного засобу;
- 7) наданні дієвої допомоги водіям транспортних засобів;
- 8) візуального огляду (перевірки) транспортних засобів;

9) перевірки водіїв транспортних засобів на визначення алкогольного сп'яніння;

10) в багатьох інших ситуаціях.

Основні принципи та переваги «Контакту / Прикриття»:

- 1) Стандартна процедура забезпечення безпеки на місці події.
- 2) За участю двох чи більше поліцейських та одного чи декількох осіб / підозрюваних.
- 3) Можна використовувати під час будь-якого контакту на місці події;
- 4) Збільшує безпеку поліцейських, контроль підозрюваних, контроль за місцем події;
- 5) Може запобігти розбродженню, замахам та втечам;
- 6) Завдяки розподілу ролей додає психологічної впевненості кожному з поліцейських окремо.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ

Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Обраний поліцейський захід має бути **законним, необхідним, пропорційним та ефективним**.

Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські **превентивні заходи та заходи примусу**

Модель застосування сили слід використовувати в якості:

Візуального помічника (порадника) – наочного засобу, який допомагає поліцейському уявити ситуацію (розвиток подій) і пояснити, чому були застосовані саме такі заходи впливу (втручання). Також вона допомагає громадськості, контролюючим чи судовим органам, у разі потреби, зрозуміти дії поліцейського та фактори, що вплинули на обрання ним певного рішення (заходу впливу – реагування).

Засобу навчання поліцейських – навчального засобу, призначеного для навчання поліцейських оцінювати обстановку, що склалася, і діяти за цих обставин за однаковими (типовими) алгоритмами.

Засобу прийняття рішення поліцейським – засобу заохочення до вдосконалення поліцейським навичок обґрунтування обрання ним більш безпечного способу дій за певних обставин.

Оцінка ризиків застосування МЗС є безперервним процесом, який постійно змінюється.

Види впливів в залежності від ситуації: присутність поліцейського; вербальні команди;

легкий фізичний контакт (дотик руки тощо); фізичний контроль; самозахист;

виняткове застосування сили; застосування спецзасобів та техніки;

демонстрація вогнепальної зброї; застосування зброї на ураження.

Види опору:

- 1) пасивний опір;
- 2) активний опір;
- 3) агресивний опір.

Особливо велику роль «комунікація» відіграє у діяльності працівників Національної поліції України, тому що вони одні з перших, хто повинен вміти налагодити контакт з населенням

1. Розташування в просторі – *допомагає бачити і чути те, що відбувається*
2. Поза – *демонструє впевненість та увагу до ситуації.*
3. Спостерігати – *допомагає робити точні висновки про зовнішність, поведінку та внутрішній стан суб'єктів.*
4. Слухати – *дає можливість підхоплювати ключові слова і настрій.*

Додаткові навички

Комунікація з суб'єктами:

1. Реакція на суб'єкта.
2. Постановка правильних запитань.
3. Реагування на суб'єктів:
 - показує, що ви розумієте те, що суб'єкт каже, думає або відчуває.
4. Вміння ставити запитання:
 - хто, що, де, коли, навіщо та як;
 - обдумати відповіді;
 - використовувати навички реагування.

Ефективне реагування:

1. Зменшує негативні почуття.
2. Максимізує нашу здатність контролювати ситуацію.
3. Демонструє вміння ефективно управляти ситуацією.
4. Заохочує до співпраці.

Додаткові навички

1. Визначення змісту – це вміння бачити та чути те, що відбувається насправді та здатність віддзеркалювати це розуміння суб'єкту.

Два кроки для визначення змісту:

1. Подумайте про те, що ви побачили та почули.
2. Відповідно відреагуйте (*Отже, ви кажете, що...; Ви сказали мені, що...; Здається, ви...; Здається;*)

ЦЕ ПОКАЗУЄ ІНШІЙ ЛЮДИНІ: Я ВАС ЧУЮ!

Додаткові навички

Визначити почуття – це здатність передавати словами конкретні почуття, які переживає суб'єкт.

Точно визначаючи почуття суб'єкта:

- ми можемо заохочувати комунікацію;
- усувати негативну поведінку;
- полегшувати співпрацю.

Три рівня інтенсивності:

1. Висока інтенсивність – дуже збуджений (гнів).
2. Середня інтенсивність – фрустрація (розгубленість).
3. Низька інтенсивність – роздратованість (тривога).

Два кроки для визначення почуттів:

- 1) Подумайте про почуття та його інтенсивність;
- 2) Віддзеркальте за допомогою формату реагування.

Здається, ви... Ви відчуваєте...

ЦЕ ПОКАЗУЄ ЛЮДИНІ - Я РОЗУМІЮ!

Визначити значення

Перефразуйте зміст твердження суб'єкта таким чином, щоб надати вагомим причини для почуттів, які він переживає.

Два кроки для визначення значення:

1. Подумайте про значення.
2. Віддзеркалюйте почуття та значення.

Здається, ви тому, що Ви відчуваєте тому, що ...

ЦІ НАВИЧКИ ДЕМОНСТРУЮТЬ ІНШІЙ ЛЮДИНІ, ЩО ВИ РОЗУМІЄТЕ, АЛЕ...

Це також заохочує людину сказати чи показати вам:

- 1) хто, з її точки зору, несе відповідальність за її почуття; та
- 2) надати більше інформації, щоб ви могли прийняти рішення.

Ставити запитання

- Використовуйте 5 запитань: хто, що, коли, де, чому та як.
- Подумайте про те, що було сказано або не сказано.
- Реагуйте на слова та дії суб'єкта.

Коли ставити запитання

Розмірковуючи над відповіддю на запитання, спитайте себе:

- як виглядає цей суб'єкт?
- що цей суб'єкт каже насправді?
- які слова використовує суб'єкт, щоб це сказати?

Використання на практиці

Ці навички допомагають контролювати поведінку суб'єктів або управляти нею. Ця техніка поєднує основні та додаткові навички.

Реагування на поведінку – здатність ефективно реагувати на позитивні/негативні відповіді суб'єктів. Якщо ви демонструєте суб'єктам відповідну реакцію, яка є наслідком їх дій, це допоможе контролювати їх поведінку.

Два елемента у процесі реагування на поведінку:

1. Позитивна або негативна реакція.
2. Вербальні та невербальні техніки.

Згідно ст. 171 Кримінального кодексу України, працівники Національної поліції не мають права перешкоджати журналістській діяльності. Поліцейський не повинен закривати камеру руками або вступати у фізичне протистояння з представником ЗМІ. Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у

своїй роботі.

Тактична концепція «Контакт / прикриття» є основою розташування у просторі та подальшої взаємодії поліцейських у всіх формах оперативно-службової та службово-бойової діяльності Національної поліції, у т.ч. під час:

- 1) зупинки пішоходів;
- 2) виїзду на місце події;
- 3) опитування на місці події;
- 4) проведенні затримання, арешту;
- 5) обшуку (огляду) особи та груп осіб;
- 6) зупинка транспортного засобу;
- 7) наданні дієвої допомоги водіям транспортних засобів;
- 8) візуального огляду (перевірки) транспортних засобів;
- 9) перевірки водіїв транспортних засобів на визначення алкогольного сп'яніння;
- 10) в багатьох інших ситуаціях.

Основні принципи та переваги «Контакту / Прикриття»:

- 1) Стандартна процедура забезпечення безпеки на місці події.
- 2) За участю двох чи більше поліцейських та одного чи декількох осіб / підозрюваних.
- 3) Можна використовувати під час будь-якого контакту на місці події;
- 4) Збільшує безпеку поліцейських, контроль підозрюваних, контроль за місцем події;
- 5) Може запобігти розбросу, замахам та втечам;
- 6) Завдяки розподілу ролей додає психологічної впевненості кожному з поліцейських окремо.

ТЕМА № 7. ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ І ЗА ОСОБЛИВИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Формування у здобувачів вищої освіти стійких теоретичних знань про діяльність поліції під час масових заходів та за особливих умов.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Дії поліцейського під час масових заходів
2. Дії поліцейського за особливих умов

ВСТУП

Протягом усього шляху історичного розвитку нашого суспільства між існуючою політичною владою і населенням у державі постійно відбуваються різного роду протиріччя політичного, соціального, економічного чи іншого характеру. За певних умов ці протиріччя різко загострювалися й вимагали свого негайного розв’язання, що змушувало так звані «народні маси» відкрито виявляти своє невдоволення в різних формах, зокрема й насильницьких. У такій ситуації між обуреною масою людей та установами державної влади й управління завжди виставляли певний «буфер» – заступників із військових, козаків, міліції чи поліції. Від того, які відносини складалися в результаті цього вимушеного контакту, найчастіше залежав суспільний спокій, а іноді й доля держави в цілому. Як переконає історія, невдоволення громадян державною владою у різні часи спричиняло активні дії щодо відновлення своїх конституційних прав, які у своїх крайніх проявах виявляються у проведенні протестів, мітингів та інших видах масових зібрань.

В Україні право на свободу мирних зібрань відіграє особливу роль, оскільки вже не один раз його реалізація змінювала хід історії та відвертала країну від тоталітарного шляху. Поширення протестних настроїв і наростання соціальної напруги в українському суспільстві є загалом реакцією на соціально-економічні проблеми та пов’язані з ними очікування громадян, на загострення конфліктів в політико-ідеологічній площині. Отже, в умовах розбудови демократичної європейської держави однією з найважливіших умов успішного проведення мирних зібрань є забезпечення належного публічного порядку, тобто комплексу взаємопов’язаних заходів правоохоронної діяльності, у здійсненні яких беруть участь різні державні органи, основним з яких є Національна поліція. Цей центральний орган виконавчої влади служить суспільству, зокрема, шляхом підтримання публічної безпеки і порядку відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», що також є одним із головних завдань у виді надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку.

ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Поняття та класифікація масових заходів

Термін «масові заходи» в законодавчих та інших нормативних актах України використовується тільки у зв'язку з правоохоронною діяльністю Національної поліції та інших державних органів. Він широко застосовується як у відомчих нормативних актах, так і у службових документах МВС України.

Вивчення спеціальної літератури та нормативних актів показало, що масові заходи класифікуються переважно великими блоками – громадсько- політичні, спортивні, культурно-масові та інші.

До **громадсько-політичних заходів** належать мітинги, вуличні походи і демонстрації, маївки, масові збори, страйки, вибори в місцеві ради народних депутатів тощо. Для цього виду масових заходів, як правило, характерні високий рівень організації, визначеність складу їх учасників, спільність мотивів і стереотипів поведінки людей. У таких заходах беруть участь групи представників трудових колективів, навчальних закладів і громадських організацій.

До **масових спортивних заходів** належать різноманітні змагання (олімпіади, спартакіади, універсіади, матчі, естафети тощо). Характерною рисою багатьох спортивних заходів є присутність великої кількості глядачів (вболівальників), що являють собою один з видів експресивного натовпу.

Культурно-масові заходи включають у себе фестивалі, народні гуляння, театралізовані вистави, свята пісні, дні міст, дискотеки, концерти відомих естрадних артистів тощо. Ці заходи також характеризуються присутністю великої кількості учасників, і їх також можна розглядати як один із видів експресивного натовпу. Особи, які входять до його складу, перебувають у полоні певних емоцій – танцюють, співають тощо.

До **релігійних заходів** слід віднести проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів і церемоній, процесій, святкування Великодня та інше.

Спеціальні заходи включають у себе ярмарки, аукціони, релігійну ходу, траурні процесії тощо. Сама назва «спеціальні» говорить про те, що такі заходи переслідують вирішення будь-яких спеціальних цільових завдань окремими групами, посадовими особами, колективами, державними органами чи громадськими організаціями.

Змішані заходи організовуються з метою задоволення пізнавальних, художньо-творчих, спортивно-оздоровчих та інших інтересів і запитів різноманітних груп населення. У програму їх проведення входять мітинги, виставки, ярмарки, театралізовані вистави, концерти, дискотеки, спортивні змагання тощо.

Змішані заходи в основному характерні для загальноміських свят (днів міст тощо). Зазначені заходи проходять одразу в різних куточках міста (на вулицях, площах, парках, спортивних, культурно-видовищних установах) або на одному

об'єкті (площі, стадіоні). Вони, як правило, збирають багатотисячні

натовпи. Деякі з цих заходів розпочинаються вдень, інші ввечері і тривають декілька годин.

За змістом масові заходи поділяються на:

громадсько-політичні (збори, мітинги, вуличні походи, демонстрації, з'їзди, конференції, вибори до рад народних депутатів тощо);

культурно-видовищні (фестивалі, карнавали, професійні свята, народні гуляння тощо);

спортивні (олімпіади, спартакіади, змагання з різних видів спорту тощо);

інші (похоронні процесії, релігійні свята). За значущістю:

загальнодержавні;

міжнародні;

обласні;

районні;

міські.

За періодичністю проведення:

разові (відкриття пам'ятника, меморіального комплексу, презентації тощо);

повторювані (демонстрації, спортивні змагання, вибори, з'їзди, професійні свята, народні гуляння тощо);

повсякденні.

За місцем проведення – у приміщеннях, спорудах, спортивних комплексах, на відкритій місцевості.

За способом виникнення – організовані, раптові.

За можливістю участі – загальнодоступні, обмежені кількістю учасників чи соціальним статусом, який дозволяє бути в зоні проведення неорганізованому населенню.

Тактичні дії поліцейського щодо забезпечення публічного порядку під час масових заходів

Головний зміст діяльності поліції під час проведення масових заходів складається зі створення найбільш сприятливих умов їх проведення.

Організація охорони правопорядку та публічної безпеки під час проведення масових заходів передбачає:

а) на вулицях, площах, у парках, скверах:

– по зовнішньому периметру території проведення заходу – недопущення проходу до місця заходів осіб, які знаходяться в стані сп'яніння, мають предмети, які можна використати для нанесення тілесних ушкоджень; забезпечення безперешкодного проходу місцевих жителів до своїх помешкань, а працівників установ, підприємств, організацій – до місця роботи; створення поліцейських ланцюгів перед шляхами пересування протидіючих груп громадян; проїзд автотранспорту;

– охорону важливих об'єктів, що знаходяться поблизу проведення заходу;

– поступову (планомірну) евакуацію визначеними шляхами учасників і глядачів заходу після його завершення, організовану посадку та безпечний проїзд комунальним транспортом;

б) під час піших походів:

- завчасне відведення транспорту від маршруту проведення заходу;
- можливість зміни руху учасниками заходу від раніше визначеного маршруту;

- можливість блокування проїжджої частини вулиць;

в) під час проведення футбольних матчів:

- аналіз стану забезпеченості публічного порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення футбольних матчів свідчить про поступове зростання агресивності численних груп завзятих прихильників (фанатів) футбольних клубів, збірних країн тощо, їхню готовність до вчинення хуліганських проявів, злісної непокори законним вимогам правоохоронців, провокаційних дій щодо вболівальників команд-суперниць, організації й групових сутичок та масових заворушень.

Тому надійне забезпечення публічного порядку й безпеки під час проведення футбольних матчів багато в чому залежить від готовності поліції до професійних дій у складних умовах й високого рівня їх організації та узгодженості.

У зв'язку із цим питання боездатності поліції і підвищення ефективності управління під час проведення масових заходів є досить актуальними. Для здійснення ефективної протидії порушенням публічного порядку, мінімізації ризиків публічної безпеки під час проведення масових заходів та вибору найоптимальніших управлінських рішень у кожній конкретній ситуації, необхідно провести класифікацію різноманітних антисоціальних груп та їх учасників, висвітлити основні моделі їхньої протиправної поведінки, а також визначити відповідні заходи з їх запобігання й припинення.

Натовп – це безструктурне скупчення людей, позбавлених ясно усвідомленої спільності цілей, але пов'язаних між собою подібністю емоційного стану і загальним об'єктом уваги. Важливою структурною характеристикою натовпу є його соціально-психологічний склад. Це самостійний чинник, який значною мірою впливає на його формування, розвиток та, що вкрай важливо, на перехід його учасників до активних дій.

Натовп за складом не є однорідним, у ньому можна виділити такі прошарки:

1) активні – ті, що мають на меті взяти безпосередню участь у протиправних діях, причому мотиви їх поведінки можуть різнитися (дати вихід негативним емоціям, набути авторитету, помститися тощо);

2) підбурювачі – ті, хто не збирається особисто активно діяти, а прагне використати для досягнення власної мети інших осіб; вони звертаються до присутніх із лозунгами та закликами, формують образ ворога, спонукають негативні емоції, маніпулюють суспільною думкою;

3) спостерігачі – особи, які до того, що відбувається, ставляться зацікавлено, але наміру брати участь в активних діях не мають;

4) випадкові – ті, хто до події ставляться байдуже або ж навіть негативно, але їхня присутність чисельно збільшує натовп, надає присутнім відчуття могутності.

Натовп переходить до активних дій, коли кількість учасників першої групи активні учасники досягає критичної концентрації. Це стає можливим за таких умов:

- умисне загострення обстановки підбурювачами, яке може мати як словесну форму (звернення до присутніх, вигуки, скандування окремих слів чи лозунгів), так і проявлятися в безпосередніх агресивних діях, які вчиняють спеціально проінструктовані та підготовлені особи. Привід для таких дій, як правило, не відповідає ступеню активності (зупинка та пошкодження транспорту, биття шибок на вікнах, застосування сили щодо суперника чи правоохоронців), метою якої є провокування агресивності присутніх громадян та представників офіційної сторони;

- неможливість перевірки відомостей, що надходять, унаслідок чого на віру приймається та інформація, що відповідає загальному емоційному настрою та надходить від осіб, які користуються довірою та авторитетом;

- присутність невірноважених та легко збуджуваних людей, осіб, схильних до агресивної поведінки, та таких, що нарікають на несправедливе ставлення до улюбленої команди; в стані алкогольного сп'яніння або наркотичного збудження; угруповань підлітків чи молоді з агресивними установками.

Вимоги поліцейського з питань охорони публічного порядку є обов'язковими для виконання як службовими особами, так і громадянами, особливо, якщо вони перешкоджають здійсненню їх повноважень. На місці вчинення малозначного адміністративного порушення поліцейський має право зробити усне зауваження, однак при вчиненні правопорушень у сфері публічного порядку він має застосувати заходи адміністративного примусу.

Забезпечення публічного порядку передбачає використання поліцейським відпрацьованих і перевірених практикою форм і методів, способів і прийомів діяльності за певною системою яка називається тактикою. В юридичній літературі загальне абстрактне поняття тактики визначають як сукупність засобів, прийомів і способів для досягнення поставленої мети.

Під час проведення масових заходів поліцейськими застосовуються наступні методи і прийоми несення служби з охорони публічного порядку і суспільної безпеки – спостереження, супровід, обстеження, регулювання, перешкоджання.

Спостереження – цей прийом використовується усіма видами нарядів, задіяних в охороні публічного (громадського) порядку. Він призначений для виявлення обставин, що вказують на відхилення в поведінці людей і здатних створити кризову ситуацію, попередити своєчасним утручанням виникнення такої ситуації і її можливих наслідків.

Супровід – зазначений прийом необхідний для попередження і припинення правопорушень і злочинів на шляху проходження потягів, морських і річкових судів, повітряного транспорту, автоколон; для забезпечення безпеки офіційних осіб та гостей, що прибувають, учасників масових заходів, а також збереження їхніх вантажів. Супровід також здійснюється для охорони публічного порядку під час проведення вуличних заходів, демонстрацій, легкоатлетичних пробігів тощо.

Перешкоджання – цей прийом використовується з метою недопущення

проникнення окремих осіб (глядачів) на визначену територію. Поліцейські дислокуються на підступах до місць проведення заходів, особливо на КПП, навколо споруджень для проведення масових заходів, оглядових майданчиків, спортивних споруджень і не дозволяють входити в ту чи іншу зону неорганізованим глядачам, особам у стані алкогольного сп'яніння, стороннім особам тощо.

Обстеження – подібний прийом здійснюється в обов'язковому порядку перед проведенням, у перервах і після закінчення масового заходу. Перевірці піддаються трибуни і приміщення, які знаходяться під ними з метою виявлення й усунення недоліків, що можуть вплинути на забезпечення безпеки учасників і глядачів, а також виявлення радіоактивних, вибухових, отруйних та інших речовин і предметів.

Регулювання – прийом використовується під час пересування громадян, що прибувають до місця проведення масового заходу, у період його проведення і після закінчення. Поліцейські регулюють рух глядачів з метою рівномірного розподілу їх при вході в будинки, споруди, особливу увагу, звертаючи при цьому на недопущення скупчення мас у вузьких проходах тощо.

Таким чином, основні види нарядів патрульної поліції, що залучаються до несення служби із забезпечення правопорядку під час масових заходів, є:

1) піші та автомобільні патрулі: безпосередньо перебувають біля місця (у місці) проведення масового заходу. Не залишають місце несення служби до його закінчення. Діють у постійній взаємодії зі старшим нарядів територіального органу поліції; не допускають до місця проведення масового заходу осіб, які перебувають у стані сп'яніння. Уживають заходів щодо затримання правопорушників;

2) ланцюжки: у разі необхідності здійснюють оточення території, на якій проводяться масові заходи, з метою недопущення проходу сторонніх осіб. При проведенні двох або більше масових заходів у одному місці для запобігання зіткненням між учасниками заходів забезпечують їх розмежування. Забезпечують організований рух учасників заходу;

3) пропускні (фільтраційні) пункти: працівники патрульної поліції, які перебувають на пропускних (фільтраційних) пунктах, проводять поверхневий огляд осіб, які хочуть потрапити до місця проведення резонансного масового заходу чи масових заходів масштабного характеру, вилучають предмети, які можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень, виявляють та затримують правопорушників;

4) пости регулювання дорожнього руху: забезпечують відведення автотранспорту від місць проведення масових заходів. Під час піших походів за участю великої кількості громадян забезпечують часткове обмеження руху транспорту на маршруті пересування учасників заходів;

5) групи супроводження: здійснюють контроль за переміщенням організованих груп громадян у межах населеного пункту; під час піших походів забезпечують супровід учасників заходів до місця їх проведення;

6) пости спостереження: перебувають у визначеному місці, здійснюють спостереження за прибуттям та переміщенням організованих груп громадян, які

прибувають до населеного пункту для участі в масових заходах.

Для забезпечення документування та фіксації протиправних дій під час проведення масових заходів і акцій можуть створюватись: група фіксації, група переслідування, пошуку та затримання правопорушників, група фільтрації, група розбору (документування) і проведення дослідчих перевірок. Після завершення масових заходів та акцій, під час яких відбулися порушення публічного порядку, на місце події прибуває слідчо-оперативна група для здійснення необхідних процесуальних дій.

Крім того, для вирішення завдань із забезпечення публічного порядку і безпеки у випадках ускладнення обстановки під час проведення масового заходу створюється резерв.

У разі проведення масового заходу, під час якого не передбачено виставлення наряду територіального органу поліції, наряд патрульної поліції повинен:

- безпосередньо перед початком прибути на місце його проведення;
- установити організатора заходу та провести з ним бесіду (попередити про недопущення порушень);
- поінформувати чергового територіального органу поліції про початок заходу та обстановку у зв'язку з його проведенням.

Черговий територіального органу поліції залежно від обстановки, що складається в місці проведення заходу, приймає рішення:

- якщо обстановка контрольована – про продовження несення служби нарядом патрульної поліції на своєму маршруті патрулювання та періодичне прибуття до місця масового заходу з метою контролю за його проведенням;
- якщо існує ризик загострення обстановки – про залишення наряду патрульної поліції на місці проведення заходу до прибуття працівників територіального органу поліції.

Старший наряду доповідає черговому територіального органу поліції про обстановку у зв'язку з проведенням масового заходу та далі діє за його вказівкою. У разі залишення наряду патрульної поліції на місці проведення заходу старший наряду доповідає безпосередньому керівнику про ситуацію, що склалася у зв'язку з проведенням масового заходу.

Загальний алгоритм дій патрульного, який виявив проведення спонтанного мирного зібрання:

1. Повідомлення командира (відповідального чергового) про виявлення спонтанного мирного зібрання.
2. Встановлення організатора (уповноваженого учасника) спонтанного мирного зібрання.
3. Встановлення особи організатора (уповноваженого учасника) спонтанного мирного зібрання, мети зібрання, часу його проведення, маршруту.
4. Попередження організатора (уповноваженого учасника) спонтанного мирного зібрання про їх відповідальність за забезпечення публічної безпеки та публічного порядку.
5. Застосування необхідних превентивних поліцейських заходів відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».
6. Роз'яснення організатору (уповноваженому учаснику) спонтанного

мирного зібрання вставленого порядку організації та проведення мирних зібрань, у т.ч. й контрзібрань.

7. Надання дієвої допомоги щодо узгодження із представниками місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування питань забезпечення публічного порядку та публічної безпеки до часу завершення мирного зібрання.

8. Про результати роботи доповісти командирі (відповідальному черговому).

У день проведення заходу працівники патрульної поліції, які несуть службу на визначених маршрутах патрулювання та безпосередньо не задіяні до забезпечення публічної безпеки і порядку під час їх проведення, повинні:

- відстежувати прибуття громадян з регіонів держави для участі в заході;
- відстежувати пересування громадян вулицями населеного пункту до місць проведення заходу;
- негайно інформувати про це чергового територіального органу поліції (кількість, місцезнаходження та напрямок пересування) та найближчі наряди патрульної поліції тих маршрутів патрулювання, куди рухається група громадян.

Після завершення заходу керівник територіального органу поліції, який безпосередньо здійснює керівництво силами і засобами, підбиває підсумки несення служби зі старшими від підрозділів.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ

Термін «масові заходи» в законодавчих та інших нормативних актах України використовується тільки у зв'язку з правоохоронною діяльністю Національної поліції та інших державних органів. Він широко застосовується як у відомчих нормативних актах, так і у службових документах МВС України.

Вивчення спеціальної літератури та нормативних актів показало, що масові заходи класифікуються переважно великими блоками – громадсько-політичні, спортивні, культурно-масові та інші.

Забезпечення публічного порядку передбачає використання поліцейським відпрацьованих і перевірених практикою форм і методів, способів і прийомів діяльності за певною системою яка називається тактикою. В юридичній літературі загальне абстрактне поняття тактики визначають як сукупність засобів, прийомів і способів для досягнення поставленої мети.

У день проведення заходу працівники поліції, повинні:

- відстежувати прибуття громадян з регіонів держави для участі в заході;
- відстежувати пересування громадян вулицями населеного пункту до місць проведення заходу;
- негайно інформувати про це чергового територіального органу поліції (кількість, місцезнаходження та напрямок пересування) та найближчі наряди патрульної поліції тих маршрутів патрулювання, куди рухається група громадян.

ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗА ОСОБЛИВИХ УМОВ

Службово-бойові завдання, які виконують підрозділи Національної поліції України, досить важливі й різнопланові. Найбільш складними з них є ті, що виконуються в умовах введення правового режиму надзвичайного стану.

Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові держави. Умови введення такого режиму різні: це і надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру, і здійснення масових терористичних актів, міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти тощо.

Ураховуючи нестабільність економічного й політичного життя в державі, наявність численних АЕС, великих хімзаводів, а також те, що наша держава багатонаціональна й багатоконфесійна, можна зробити висновок, що на сьогодні існує реальна загроза створення обставин, які потребуватимуть введення правового режиму надзвичайного стану та особливих умов у діяльності Національної поліції.

У зв'язку з цим НПУ, керуючись Законами України «Про Національну поліцію», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Кодексом цивільного захисту України», повинні бути готові до участі в забезпеченні режиму «надзвичайного стану» на всій території України або в окремих її регіонах.

На сьогодні, залежно від явищ, які відбуваються, і ступеня складності вирішуваних при цьому завдань, НПУ свої функції виконує:

- 1) у звичних (повсякденних) умовах несення служби;
- 2) в інших, які характеризуються значним ускладненням оперативної обстановки.

Останні виникають через факт здійснення якої-небудь надзвичайної події або явища і носять найменування «**особливих**».

В особливих умовах одними з перших починають діяти працівники поліції, від професійних дій яких залежить виконання поставлених завдань. Місце й роль НПУ визначається характером і змістом вирішуваних у вказаній обстановці задач і виконуваних функцій, які, своєю чергою, залежать від особливостей організації попереджувальних заходів і заходів щодо ліквідації надзвичайних ситуацій з урахуванням регіону (території) їхньої дислокації.

Особливі умови – надзвичайні обставини, які викликані об'єктивно існуючими явищами природи й суспільного життя, а під формою – правовий режим, що включає такі елементи, як видання спеціальних нормативних актів, створення надзвичайних органів управління, застосування посиленних заходів охорони публічного порядку.

Таким чином, особливі умови можна подати як об'єднання двох компонентів: надзвичайна обстановка (обставини та спеціальний правовий режим). Особливі умови виступають як зовнішня оболонка (середовище), яка певним чином змінюватиме порядок функціонування НПУ під час виконання ними задач ліквідації негативних наслідків надзвичайних обставин, що наступили. Досліджуючи природу особливих умов через призму змісту надзвичайних обставин, необхідно відзначити низку дуже важливих змін, які відбуваються

за певних обставин, а саме:

- порушується нормальний (звичний) ритм життя конкретної території;
- створюється загроза порушення публічного порядку і безпеки;
- виникає загроза життю і здоров'ю багатьох людей або їх загибель;
- створюється або може створитися загроза спричинення шкоди державним органам, особистим і майновим інтересам громадян;
- з'являються сприятливі умови для активізації злочинних елементів;
- може виникнути загроза конституційному ладу й суверенітету України.

Відповідно до своїх завдань НПУ зобов'язана в разі настання надзвичайної ситуації:

- повідомляти відповідним державним органам і громадським об'єднанням про аварії, пожежі, катастрофи, стихійні лиха та інші надзвичайні події, вживати невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків, врятування людей і надання їм допомоги, охорони майна, що залишилося без нагляду;

– брати участь у проведенні практичних заходів під час епідемій та епізоотій;

– сприяти забезпеченню відповідно до законодавства режиму воєнного або надзвичайного стану в разі їх оголошення на всій території України або в окремих місцевості;

– подавати в межах наявних можливостей невідкладну, зокрема медичну, допомогу особам, які потерпіли від правопорушень і нещасних випадків, перебувають у безпорадному або небезпечному для життя і здоров'я стані.

У зв'язку з надзвичайними ситуаціями техногенного або природного характеру здійснюється:

– силами й засобами як Національної гвардії, так й інших організацій евакуація громадян за межі небезпечного району, забезпечення збереження майна під час евакуації та майна, залишеного в небезпечному районі;

– оточення (блокування) району, ділянок місцевості, окремих об'єктів з метою недопущення притоку (відтоку) громадян у небезпечний район (з району), підтримання особливого режиму в'їзду і виїзду;

– обмеження свободи пересування громадян і руху транспортних засобів по території, де введено надзвичайний стан;

– підтримання публічного (громадського) порядку в небезпечному районі (районах);

– охорона особливо важливих державних об'єктів, лікувальних установ, бактеріологічних лабораторій, водозабірників та інших важливих об'єктів забезпечення життєдіяльності;

– охорона й супроводження пасажирських і вантажних поїздів, автотранспорту;

– надання відповідної медичної допомоги постраждалим та їх доставка до медичних установ;

– підтримання особливого порядку розподілення продуктів харчування і предметів першої необхідності;

- розміщення людей, які постраждали внаслідок стихійного лиха, створення для них належних побутових умов;
- участь в аварійно-рятувальних і відновлювальних роботах.

У зв'язку з виникненням масових заворушень, терористичних актів, блокуванням або захопленням особливо важливих об'єктів чи місцевостей, спробами захоплення державної влади або зміни конституційного ладу України, необхідністю відновлення конституційного правопорядку й діяльності органів державної влади здійснюється:

- оточення (блокування) району, ділянок місцевості, окремих об'єктів із метою недопущення притоку (відтоку) громадян, переміщення натовпу, активних учасників заворушень, груп «бойовиків»;
- обмеження свободи пересування громадян і руху транспортних засобів у межах району, де введено надзвичайний стан, підтримання особливого режиму в'їзду-виїзду;
- підтримання режиму комендантської години;
- перевірка документів, а в необхідних випадках – проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;
- охорона особливо важливих об'єктів, будівель державних органів, банків, радіо й телефонно-телеграфних станцій, фільтраційних пунктів та об'єктів забезпечення життєдіяльності;
- охорона й супроводження потягів та автотранспорту з вантажем;
- підтримання публічного (громадського) порядку в районі, де введено надзвичайний стан;
- забезпечення безпеки біженців у період їхньої міграції, попередження й припинення протиправних дій з боку екстремістсько налаштованих груп;
- забезпечення збереження особистого майна біженців під час їхньої міграції, у місцях тимчасового розселення, а також майна, залишеного в місцях їхнього постійного проживання;
- забезпечення нормальних умов роботи органів досудового розслідування, органів прокуратури й кримінальної поліції;
- конвоювання осіб, узятих під варту;
- ведення агітаційної та пропагандистської роботи серед місцевого населення;
- роззброєння незаконних збройних формувань і вилучення зброї, боєприпасів, отруйних, вибухонебезпечних і радіоактивних речовин;
- розміщення біженців, створення для них належних побутових умов;
- підтримання особливого порядку розподілення продуктів харчування й предметів першої необхідності;
- надання необхідної медичної допомоги постраждалим та їх евакуація до медичних установ;
- проведення аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт;
- ведення повітряної та наземної розвідки;

- пошук і затримання порушників, які проникли на об'єкти (з об'єктів), що охороняються військами;
- пошук і затримання (ліквідація) озброєних злочинців, груп «бойовиків»;
- припинення групових порушень публічного (громадського) порядку, масових заворушень в населених пунктах;
- конвоювання затриманих осіб;
- звільнення захоплених об'єктів (будівель установ, організацій), ділянок місцевості, заручників;
- контроль за виконанням обмеження або тимчасової заборони продажу зброї, отруйних і сильнодіючих речовин, алкогольних напоїв і речовин, вироблених на спиртовій основі;
- вилучення в громадян зареєстрованої вогнепальної та холодної зброї, боєприпасів, а на підприємствах, в установах, організаціях – навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;
- контроль за виконанням заборони виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Службово-бойові завдання, які виконують підрозділи Національної поліції України, досить важливі й різнопланові. Найбільш складними з них є ті, що виконуються в умовах введення правового режиму надзвичайного стану.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові держави. Умови введення такого режиму різні: це і надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру, і здійснення масових терористичних актів, міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти тощо.

Особливі умови – надзвичайні обставини, які викликані об'єктивно існуючими явищами природи й суспільного життя, а під формою – правовий режим, що включає такі елементи, як видання спеціальних нормативних актів, створення надзвичайних органів управління, застосування посиленних заходів охорони публічного порядку.

Завдання працівників поліції та курсантів полягає в тому, щоб вивчити організацію дій НПУ у різних надзвичайних обставинах, умови введення режиму

«надзвичайного стану», а також знати тактику їхніх дій. Ці положення й практичні поради надано з урахуванням теорії і практики службово-бойової діяльності НПУ та Національної гвардії, наказів, вимог Міністра внутрішніх справ України, командуючого Національної гвардії МВС України. Вони нададуть вагому допомогу під час вивчення основних напрямів службово-бойової діяльності НПУ в особливих умовах різного характеру.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ

Термін «масові заходи» в законодавчих та інших нормативних актах України використовується тільки у зв'язку з правоохоронною діяльністю Національної поліції та інших державних органів. Він широко застосовується як у відомчих нормативних актах, так і у службових документах МВС України.

Вивчення спеціальної літератури та нормативних актів показало, що масові заходи класифікуються переважно великими блоками – громадсько-політичні, спортивні, культурно-масові та інші.

Забезпечення публічного порядку передбачає використання поліцейським відпрацьованих і перевірених практикою форм і методів, способів і прийомів діяльності за певною системою яка називається тактикою. В юридичній літературі загальне абстрактне поняття тактики визначають як сукупність засобів, прийомів і способів для досягнення поставленої мети.

У день проведення заходу працівники поліції, повинні:

- відстежувати прибуття громадян з регіонів держави для участі в заході;
- відстежувати пересування громадян вулицями населеного пункту до місць проведення заходу;
- негайно інформувати про це чергового територіального органу поліції (кількість, місцезнаходження та напрямок пересування) та найближчі наряди патрульної поліції тих маршрутів патрулювання, куди рухається група громадян.

Службово-бойові завдання, які виконують підрозділи Національної поліції України, досить важливі й різнопланові. Найбільш складними з них є ті, що виконуються в умовах введення правового режиму надзвичайного стану.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові держави. Умови введення такого режиму різні: це і надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру, і здійснення масових терористичних актів, міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти тощо.

Особливі умови – надзвичайні обставини, які викликані об'єктивно існуючими явищами природи й суспільного життя, а під формою – правовий режим, що включає такі елементи, як видання спеціальних нормативних актів, створення надзвичайних органів управління, застосування посиленних заходів охорони публічного порядку.

Завдання працівників поліції та курсантів полягає в тому, щоб вивчити організацію дій НПУ у різних надзвичайних обставинах, умови введення режиму

«надзвичайного стану», а також знати тактику їхніх дій. Ці положення й практичні поради надано з урахуванням теорії і практики службово-бойової діяльності НПУ та Національної гвардії, наказів, вимог Міністра внутрішніх справ України, командуючого Національної гвардії МВС України. Вони нададуть вагому допомогу під час вивчення основних напрямів службово-бойової діяльності НПУ в особливих умовах різного характеру.

ТЕМА № 9. ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗАГРОЗІ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Формування у здобувачів вищої освіти стійких теоретичних знань про тактику дій поліцейських при загрозі життя та здоров'я.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю під час зупинення транспортних засобів (зупинення транспортних засобів для перевірки з високим ступенем ризику).
2. Тактика дій поліцейського при загрозі життю та здоров'ю під час внутрішнього огляду приміщень.

ВСТУП

Особиста безпека поліцейського становить систему правових, захисних тактичних і психологічних заходів, які дозволяють забезпечити збереження його життя і здоров'я за умови підтримання високого рівня ефективності професійних дій. На сьогодні перед Національною поліцією виступають все більш складні завдання, які часом доводиться виконувати в ситуаціях досить екстремальних, наближених до військових умов, небезпечних для фізичного та психічного здоров'я. У зв'язку з цим проблема особистої безпеки поліцейських під час вирішення ними професійних завдань або в ситуаціях, пов'язаних із службовою діяльністю, набуває в даний час особливої гостроти й актуальності.

До числа найбільш поширених небезпечних для життя та здоров'я поліцейського ситуацій у діяльності Національної поліції можна віднести переслідування й затримання озброєних або особливо небезпечних злочинців; звільнення заручників; втечу правопорушників з-під варти із застосуванням насильства щодо охорони або конвою; напад на поліцейського з метою заволодіння вогнепальною зброєю; активний фізичний опір поліції; забезпечення охорони публічного порядку та безпеки населення в районах радіаційних та хімічних аварій, природних стихійних лих, епідемій та ін. Як правило у більшості таких ситуацій поліцейський дістає вогнепальну зброю з кобури та приводить її у готовність.

Розглянемо дві найпоширеніші ситуації та алгоритми дій поліцейських.

1. ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗАГРОЗІ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю ПІД ЧАС ЗУПИНЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ (ЗУПИНЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ З ВИСОКИМ СТУПЕНЕМ РИЗИКУ).

Тактика зупинення поліцейськими транспортних засобів для перевірки з високим ступенем ризику.

Для успішного проведення зупинки в контексті забезпечення особистої

безпеки поліцейського він повинен мати як тактичну підготовку, так і нормативно-правове обґрунтування своїх дій. Вимога (розпорядження) поліцейського про зупинку транспортного засобу є обов'язковою для всіх учасників дорожнього руху. У разі невиконання таких вимог поліцейські здійснюють переслідування та зупинення транспортного засобу.

Правила здійснення переслідування:

- під час переслідування транспортного засобу поліцейський обов'язково вмикає відповідні світлові та сигнальні засоби на патрульному автомобілі;
- про здійснення переслідування обов'язково повідомляє оперативного чергового та безпосереднього керівника, із зазначенням марки, моделі, кольору, державного номерного знака переслідуваного транспортного засобу;
- через гучномовець закликає водія переслідуваного транспортного засобу зупинитися;
- про напрям і характер руху переслідуваного транспортного засобу систематично повідомляє чергового.
- У зв'язку з вище зазначеним, алгоритм дій поліцейського при зупинці транспортного засобу із високим ступенем ризику, коли є інформація, що особа, яка керує транспортним засобом озброєна або вчинила тяжкий чи особливо тяжкий злочин і переховується від органів правосуддя, або спроба залишити місце ДТП.

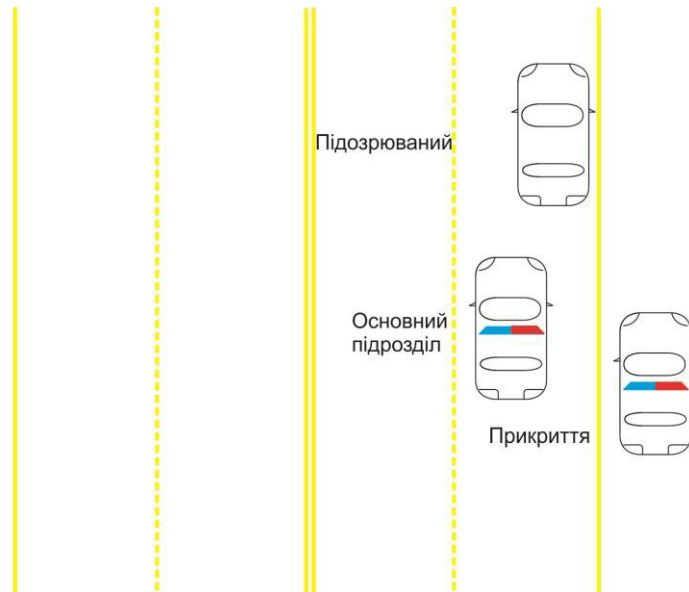
Техніка зупинки при переслідуванні:

- не рекомендується здійснення контакту (зіткнення) транспортних засобів. Це може бути здійснено виключно в разі крайньої необхідності (наприклад, відвернення небезпеки для громадян) і після погодження безпосереднім керівником;
- вогнепальна зброя може застосовуватися лише в крайніх випадках та якщо поліцейський переконаний в ефективності її застосування;
- переважним способом зупинення є блокування транспортного засобу порушника іншими патрульними автомобілями, а завданням екіпажу, який здійснює переслідування, є постійне спостереження за ним;
- дозволяється порушення правил дорожнього руху, якщо тільки це не створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху і громадян.

Підготовка до зупинки транспортного засобу за умови відомих ризиків чи тяжкого злочину

- поінформувати оперативного чергового;
- надіслати запит на мінімум два підрозділи підтримки;
- якщо можливо контролювати ситуацію, вибрати місце для зупинки;
- залучити додаткові підрозділи до контролю дорожнього руху.

Розташування транспортних засобів під час зупинки для перевірки з високим ступенем ризику (помірний ризик)

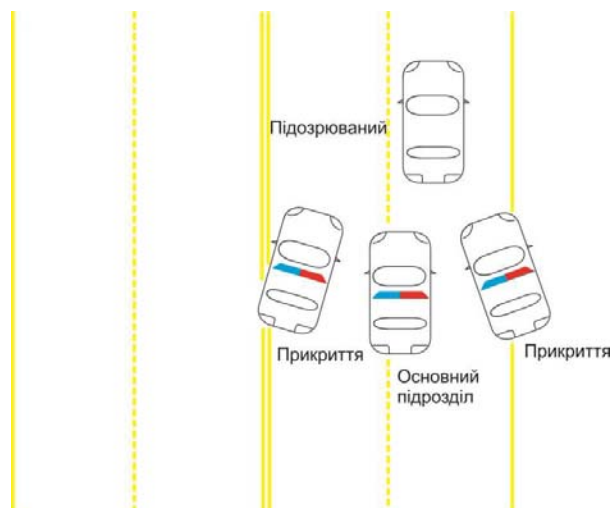
Зупинка транспортного засобу для перевірки з високим ступенем ризику (помірний ризик):

- подібна до зупинки з невідомим ступенем ризику і передбачає кілька необхідних заходів безпеки;
- необхідне прикриття;
- підтвердження інформації черговому відділу поліції

Оцінка ситуації

- Характер зупинки
- Кількість пасажирів
- Поведінка пасажирів
- Можлива наявність зброї
- Тип транспортного засобу
- Денний чи нічний час
- Місцезнаходження

Розташування транспортних засобів під час зупинки з високим ступенем ризику

Встановлення контакту з підозрілими особами.

Контакт з підозрілими особами встановлюється через гучномовець (якщо є змога його використовувати).

Подаються чіткі команди зрозумілі для водія зупиненого транспортного засобу.

3.Поліцейський повинен подати команди водію зупинити транспортний засіб, заглушити двигун, тримати руки на виду і повільно вийти з транспортного засобу

Обов'язки основного екіпажу («Контакт»):

- обрання місця зупинки;
- ініціювання зупинки;
- зупинка за 6-7 метрів позаду зупиненого транспортного засобу;
- керівництво екіпажами прикриття;
- подання усних команд особам, які знаходяться у зупиненому транспортному засобі;
- організація «групи для затримання» для кожної особи, яка знаходиться у зупиненому транспортному засобі.

Лівий підрозділ прикриття

- зупинка зліва від основного підрозділу під кутом і прикриття його автомобіля;
- відповідальний за прикриття лівого боку підозрюваного транспортного засобу.

Правий підрозділ прикриття

- зупинка справа від основного підрозділу в один ряд з основним автомобілем;
- відповідальний за прикриття правого боку підозрюваного транспортного засобу;
- відповідальний за радіозв'язок під час зупинки;
- перевірка підозрюваного транспортного засобу, коли всі відомі підозрювані вийшли з автомобіля (за можливості дві особи);
- проведення перевірки багажника підозрюваного транспортного засобу після перевірки салону.

Застосування заходів поліцейського примусу під час зупинення транспортних засобів з високим ступенем ризику

Даний вид зупинки транспорту передбачає, що поліцейський може застосовувати вогнепальну зброю відповідно до ч. 12 ст. 46 Закону України « Про Національну поліцію»: «Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування».

Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або\та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує

спеціальні засоби.

- а) кайданки застосовуються до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
- б) під час затримання особи;
- в) якщо особа своїми діями може завдати шкоди собі або оточуючим;

Алгоритм затримання підозрюваних

- поліцейський основного підрозділу подає команди;
 - викликає підозрюваного до себе;
 - подає команди стати навколішки, лягти на землю, інші дозволені команди;
 - слідує за поведінням зі зброєю;
 - за необхідності залучає інших поліцейських;
 - обличчя підозрюваного має бути спрямоване в напрямку автомобіля прикриття (джерело світла);
 - одягає наручники до переміщення підозрюваного позаду патрульних авто;
 - проведення обшуку підозрюваних;
 - двоє поліцейських проводять огляд автомобіля.

Правила переміщення та затримання підозрюваних

- максимальне використання освітлення для отримання переваги;
- виведення водія з авто;
- утримання всіх пасажирів в автомобілі і робота з кожним окремо;
- контроль поведінки і застосування наручників, перш ніж завести підозрюваного за автомобіль основного підрозділу;
- проведення обшуку патрульним, який саджає особу в автомобіль;
- отримання інформації! *(Скільки осіб знаходяться в авто? Яка зброя?)*

Фізичне затримання підозрюваного патрульним, який контактував з водієм, має містити наступні обов'язкові елементи:

- патрульний основного підрозділу подає основні команди;
- подає команди водій який знаходиться в транспортному засобі, вийти з нього, залишити ключі від автомобіля на даху транспортного засобу та підійти до патрульного на визначену ним відстань, а потім подаються команди вийти пасажирів авто;
 - подає команди стати навколішки, лягти на землю або інші команди залежно від ситуації яка склалася;
 - слідує за діями особи, яку виводять з транспортного засобу;
 - за необхідності можливе залучення інших патрульних для фізичного затримання осіб;
 - обличчя підозрюваного має бути спрямоване в напрямку патрульного автомобіля (в напрямку джерела світла);
 - одягає наручники підозрюваному та переміщує його до патрульних автомобілів;
 - використовує дозволені методи надягання наручників і проведення

зовнішнього огляду підозрюваних на предмет заборонених речей;

- після виведення всіх осіб з авто патрульний (контактуючий) подає команду особам, які можуть знаходитись в авто: «Ми знаємо що ви там, виходьте!». Це дозволяє ввести в оману особу, яка може переховуватись в транспортному засобі навіть, коли ми більше не бачимо осіб у салоні авто.

Огляд транспортного засобу та підозрюваних

Двоє патрульних проводять огляд автомобіля.

Для цього до автомобіля затриманого підходять один патрульний з лівого боку, який був на місці водія, а другий патрульний з правого боку, який розташовувався на передньому пасажирському місці авто. Патрульні підходять до задніх дверей зупиненого авто під кутом 45°-60°, для того, щоб у них була змога продивитися салон авто до моменту зближення з ним. Цей метод підходу дозволяє патрульним безпечно наблизитись до транспортного засобу. Наблизившись до задніх дверей авто, патрульні одночасно відчиняють задні двері з обох сторін, якщо двері були закриті. Тактичним кроком, не поспішаючи, патрульні мають перейти до передніх дверей, і так само одночасно відчинити їх, якщо вони зачинені, та проглянути передню частину салону автомобіля. По закінченні огляду транспортного засобу патрульні оглядають багажний відділ. Для цього, один патрульний бере ключі, які знаходяться на даху транспортного засобу і підходять до його задньої частини. Присівши відкривають кришку багажника.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ

Для успішного проведення зупинки в контексті забезпечення особистої безпеки поліцейського він повинен мати як тактичну підготовку, так і нормативно-правове обґрунтування своїх дій.

Поліцейський повинен виконати такі дії:

1) зупинити транспортний засіб на безпечній відстані від ТЗ правопорушника (5–7 м);

- доповісти черговому всю необхідну інформацію;
- викликати підкріплення (мінімум два екіпажі);
- вийти з поліцейського автомобіля та привести зброю у готовність;

2) через гучномовець надати команди:

- «водій, вимкнути двигун»;
- «включити світло в салоні (в нічний час)»;
- «опустити вікна»;
- «ключі запалювання, покласти на дах транспортного засобу» або «викинути через вікно (залежно від марки автомобіля)»;
- «всі хто знаходиться в автомобілі висунути руки у вікно»;
- «водій, відкрити ззовні водійські двері (постійно тримаючи дві руки у видимості, руки вгору)»;
- «повільно вийти з транспортного засобу»;
- «повернутися кругом поки не скажу стоп»;
- «рухайся спиною на мій голос»;

3) провести затримання правопорушника (кайданки, поверхнева перевірка, збір інформації);

4) зазначена процедура затримання проводиться щодо решти осіб (по черзі).

2. ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗАГРОЗІ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю ПІД ЧАС ВНУТРІШНЬОГО ОГЛЯДУ ПРИМІЩЕНЬ.

Вхід до приміщення повинен бути останнім варіантом дій працівника поліції.

Складовими елементами безпечного входу в приміщення де переховується злочинець є:

Психологічна готовність Фізична готовність Готовність спорядження

Аналітична інформація щодо місця події Безпечний периметр

Психологічна підготовка

- не існує такої речі як «хибна тривога»;
- щось цю тривогу спричинило;
- розглядайте кожну тривогу так, ніби ви зіштовхнетеся з підозрюваним;
- не поспішайте;
- викличте підмогу, якщо ви втомилися;
- довіряйте своїм інстинктам;
- будьте відкриті для пропозицій

Фізична підготовка

- фізична форма має першочергову важливість для офіцерів патрульної служби;
- перебування в позиції прикриття зі зброєю наготові протягом тривалого часу може спричинити втому;
- ходьба пригнувшись чи присівши протягом тривалого часу може спричинити втому;
- знайте межі своїх сил і не будьте занадто самовпевнені, щоб просити про допомогу.

Збір аналітичної інформації

- потрібно володіти інформацією про злочинців в своєму районі
- потрібно контактувати з підприємцями під час своєї звичайної діяльності та складайте в своїй уяві плани приміщень
- потрібно мати інформацію щодо типів сигналізації, які використовуються, та місць розташування датчиків
- потрібно слухати інших та обмінюйтеся своєю інформацією з ними
- потрібно наближатися з боку ймовірних шляхів втечі

Периметр

- сформууйте безпечний периметр, спрямовуючи підрозділи, що прибувають;
- зважайте на зони обстрілу, щоб уникнути перехресного вогню;

- двосторонній зв'язок між пошуковою групою та групою утримання периметру – обов'язковий;
- група утримання периметру повинна дотримуватися дисципліни у використанні світлових засобів, щоб не «підсвітити» пошукову групу під час наближення.

Типи тривоги

- беззвучна;
- звукова;
- двері;
- рух;
- розбиття скла;
- маніпуляції;
- вогонь

Три кроки

1. Прибуття

прибувайте з боку найбільш ймовірного шляху втечі; погасіть світло при входженні в зону;
завершіть зв'язок з диспетчером;
не вагайтеся просити про прикриття.

2. Оцінка

Чи бачите ви відкриті двері чи вікна?

Чи бачите ви зламані двері чи розбиті вікна?

Чи бачите ви автомобілі на паркувальному майданчику? Чи чуєте ви звукову сигналізацію?

Чи бачите ви або чуєте людей у споруді чи довкола неї?

3. Наближення автомобілем чи пішки

Наближення в автомобілі

- забезпечує певне прикриття;
- може освітити будинок, споруду, тощо;
- містить все ваше спорядження;
- обмежує мобільність;
- обмежує почуття такі як звук та зір;
- якщо можливо, об'їзд будинку здійснюйте за годинниковою стрілкою

Наближення пішки

- прикриття обмежене предметами, розташованими в зоні;
- освітлення обмежене тим, що ви маєте при собі;
- краща мобільність;
- ви не залежите від рельєфу місцевості, який може бути не придатний для пересування автомобілем;
- забезпечує більше використання почуттів.

Вхід

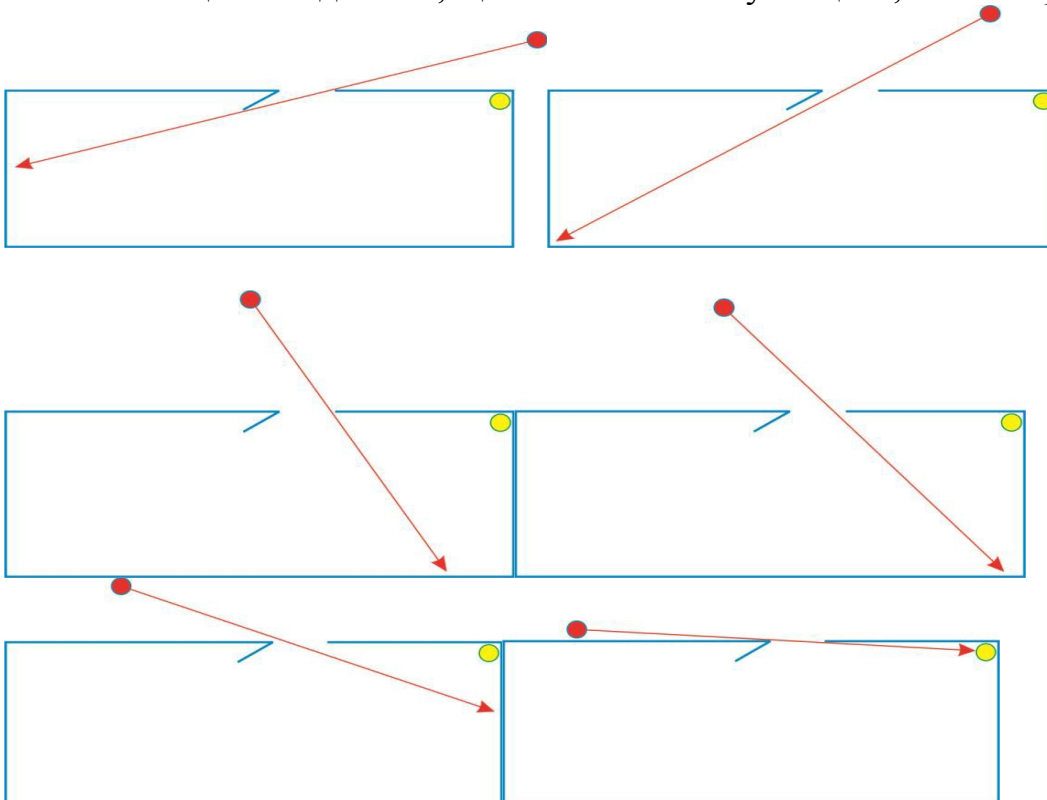
- якщо ви знайшли вхід, повідомте диспетчера;
- дайте чіткі інструкції підрозділам, що прибувають;
- попросіть диспетчера передати інструкції відповідним офіцерам;
- повідомляйте про свої наміри перед входом та під час усього пошуку;
- не входьте без іншого офіцера.

Вхід

- вхід повинен бути останнім варіантом;
- ніколи не входьте, якщо відомо, що підозрюваний озброєний чи забарикадувався;
- вибирайте точки для входу обережно, уникайте вікон та вузьких місць;
- не переслідуйте підозрюваного, який тікає глибше в споруду;
- зупиніться і оцініть свою ситуацію; якщо ви змушені продовжувати просування, робіть це повільно і методично.

Пошук

- не поспішайте;
- дійте методично, організовано та розважливо;
- зауважуйте всі вертикальні та горизонтальні кути, коли перевіряєте кімнату по секторам;
- забезпечуйте перехресне прикриття та обстежуйте приміщення швидкими поглядами, коли необхідно;
- шукайте як частину особи, так і цілу особу;
- не виказуйте свою присутність;
- рух, звук, силует, контраст та відблиск – ознаки загрози, які можуть працювати на вас чи проти вас;
- відпрацьовуйте невідомі ділянки в логічній послідовності;
- пропускайте невідомі ділянки, якщо необхідно, безпечно і логічно;
- розміщуйте прикриття на довгих чи пропущених невідомих ділянках, доки ними можна буде зайнятися;
- бачте те, на що ви дивитеся;
- будьте гнучкими та пристосовуйтеся до ситуації;
- не забувайте піднімати погляд;
- якщо вам здається, що ви бачили чи чули щось, то ймовірно так і є.

Поводження зі зброєю

- тримайте свою зброю міцно у руці із пальцем не на спусковому гачку;
- усвідомлюйте те, куди спрямована ваша зброя;
- тримайте зброю поруч з тілом;
- не подавайте сигнали своєю зброєю;
- не використовуйте свою зброю як важіль чи блок

Поводження зі зброєю

- зважайте на малюнок розкиду при стрільбі з дробовика, прикриваючи офіцерів, що перебувають перед вами;
- візьміть з собою рушницю, якщо є;
- ваша зброя спрямована в загальному напрямку, куди дивляться ваші очі. пам'ятайте, що ваша зброя не має ні очей, ні мозку

Світло

- контролюйте світло; якщо можливо увімкніть світло в усій споруді;
- спрямовуйте світло перед пошуковою групою;
- гасіть світло, лише коли це абсолютно необхідно;
- уникайте підсвічування чи освітлення силуетів інших;
- навчіться стежити за своєю тінню, вас можуть підсвітити інші

Зв'язок

- підтримуйте зв'язок з пошуковою групою;
- підтримуйте зв'язок з офіцерами, розташованими по периметру;
- підтримуйте зв'язок зі старшим;
- підтримуйте зв'язок з диспетчером;
- давайте підозрюваним чіткі стислі команди

Заклики та паролі

1. «Удар по своїх»
2. «Вперед»
3. «Стоп»

Хибні тривоги

- не існує такої речі як хибна тривога;
- це не «марнування» вашого часу;
- кожна відпрацьована тривога, коли всередині ніхто не виявлений, це ще одна нагода для тренування;
- використовуйте кожну нагоду для тренування; критикуйте себе і вчіться на своєму досвіді.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Тактика дій працівників поліції зі затримання злочинців полягає в тому, що бійці таких підрозділів можуть успішно виконувати свої функціональні обов'язки та ефективно вирішувати бойові завдання тільки за умови виконання таких вимог:

- дії повинні бути несподіваними та агресивними для противника;
- швидкість виконання має бути максимальною, але не на шкоду точності та акуратності;
- несподіваність дій повинна бути забезпечена відволікаючим маневром.

Для кожного бійця в вогневому контакті з противником є три життєво необхідні моменти:

- необхідно бути влучним стрільцем;
- знати і вміти користуватися зброєю і правильно (правомірно) її використовувати;
- мати відповідну фізичну та психологічну підготовку.

Поняття «влучний стрілець» охоплює властивість працівника вести швидкісну стрільбу у всій багатогранності. Він повинен миттєво та адекватно оцінювати обстановку, здійснювати вибір цілей і вражати їх з першого пострілу, на місці та в русі, в будь-якому положенні, на відкритій місцевості та в умовах обмеженого простору, вдень і вночі, на звук і спалах пострілу, після значних фізичних навантажень і в крайньому стресовому стані.

Вибір цілі залежить від досвіду та рівня підготовки працівника. Насамперед необхідно вразити того, хто становить найбільшу небезпеку, озброєний автоматичною зброєю, знаходиться зі зброєю найближче, найбільше агресивний. Загалом – нейтралізований має бути той, в кого зброя, яка представляє небезпеку для працівника і його колег. Окрім того, той, хто веде себе неадекватно чи підозріло, доволі агресивний та не виконує вимоги працівника. Рекомендується жорстко чинити з тими, хто на вимогу руки в гору піднімає руки тільки до рівня плечей і не вище. З такої позиції можна вихопити зброю швидше ніж будь-якої іншої.

Критерій вміння поводитися зі зброєю це час її витягування, приведення у готовність та відкриття прицільного вогню.

Психологічний настрій виробляється постійними тренуваннями в умовах максимально наближених до бойових. Нерішучий працівник може в критичній ситуації підвести під удар колегу, отримати поранення або загинути у сутичці.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ

Для успішного проведення зупинки транспортного засобу з високим рівнем ризику в контексті забезпечення особистої безпеки поліцейського він повинен мати як тактичну підготовку, так і нормативно-правове обґрунтування своїх дій. Поліцейський повинен виконати такі дії:

- 1) зупинити транспортний засіб на безпечній відстані від ТЗ правого
 - доповісти черговому всю необхідну інформацію;
 - викликати підкріплення (мінімум два екіпажі);
 - вийти з поліцейського автомобіля та привести зброю у готовність;
- 2) через гучномовець надати команди:
 - «водій, вимкнути двигун»;
 - «включити світло в салоні (в нічний час)»;
 - «опустити вікна»;
 - «ключі запалювання, покласти на дах транспортного засобу» або «викинути через вікно (залежно від марки автомобіля)»;
 - «всі хто знаходиться в автомобілі висунути руки у вікно»;
 - «водій, відкрити ззовні водійські двері (постійно тримаючи дві руки у видимості, руки вгору)»;

- «повільно вийти з транспортного засобу»;
- «повернутися кругом поки не скажу стоп»;
- «рухайся спиною на мій голос»;

3) провести затримання правопорушника (кайданки, поверхнева перевірка, збір інформації);

4) зазначена процедура затримання проводиться щодо решти осіб (по черзі).

Тактика дій працівників поліції зі затримання злочинців полягає в тому, що бійці таких підрозділів можуть успішно виконувати свої функціональні обов'язки та ефективно вирішувати бойові завдання тільки за умови виконання таких вимог:

- дії повинні бути несподіваними та агресивними для противника;
- швидкість виконання має бути максимальною, але не на шкоду точності та акуратності;
- несподіваність дій повинна бути забезпечена відволікаючим маневром.

Для кожного бійця в вогневому контакті з противником є три життєво необхідні моменти:

- необхідно бути влучним стрільцем;
- знати і вміти користуватися зброєю і правильно (правомірно) її використовувати;
- мати відповідну фізичну та психологічну підготовку.

Поняття «влучний стрілець» охоплює властивість працівника вести швидкісну стрільбу у всій багатогранності. Він повинен миттєво та адекватно оцінювати обстановку, здійснювати вибір цілей і вражати їх з першого пострілу, на місці та в русі, в будь-якому положенні, на відкритій місцевості та в умовах

обмеженого простору, вдень і вночі, на звук і спалах пострілу, після значних фізичних навантажень і в крайньому стресовому стані.

Вибір цілі залежить від досвіду та рівня підготовки працівника. Насамперед необхідно врахувати того, хто становить найбільшу небезпеку, озброєний автоматичною зброєю, знаходиться зі зброєю найближче, найбільше агресивний. Загалом – нейтралізований має бути той, в кого зброя, яка представляє небезпеку для працівника і його колег. Окрім того, той, хто веде себе неадекватно чи підозріло, доволі агресивний та не виконує вимоги працівника. Рекомендується жорстко чинити з тими, хто на вимогу руки в гору піднімає руки тільки до рівня плечей і не вище. З такої позиції можна вихопити зброю швидше ніж будь-якої іншої.

Критерій вміння поводитися зі зброєю це час її витягування, приведення у готовність та відкриття прицільного вогню.

Психологічний настрій виробляється постійними тренуваннями в умовах максимально наближених до бойових. Нерішучий працівник може в критичній ситуації підвести під удар колегу, отримати поранення або загинути у сутичці.

РОЗДІЛ 6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ФАКУЛЬТАТИВНИХ ЗАНЯТЬ (Лекції/Ситуативні вправи)

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з предметом, завданнями та змістом дисципліни Тактико-спеціальна підготовка.

ЗМІСТ

Вступ

Питання:

Предмет тактико-спеціальної підготовки, її зміст і завдання.

Зміст і форми підготовки особового складу до дій в екстремальних умовах.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Роль тактико-спеціальної підготовки поліцейських у сучасних умовах, як показує досвід їх дій в екстремальних ситуаціях, дуже велика. Це зумовлено тим, що негативні наслідки надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи соціального характеру (стихійне лихо, велика виробнича аварія, транспортна катастрофа, групові порушення публічного (громадського) порядку), можуть бути успішно і з мінімальними втратами насамперед завдяки умілим, добре організованим діям органів та підрозділів Національної поліції, які забезпечують публічний порядок, безпеку руху, встановлений режим у зоні 12 Розділ 1. Вступ до курсу «Тактико -спеціальна підготовка» надзвичайної ситуації тощо. Тому тактико-спеціальна підготовка є важливою частиною спеціальної підготовки поліцейських та особового складу інших сил охорони правопорядку, однією з провідних навчальних дисциплін у навчальних закладах зі специфічними умовами навчання

Предмет тактико-спеціальної підготовки, її зміст і завдання.

Тактико-спеціальна підготовка (далі – ТСП) є складовою системи службової підготовки співробітника Національної поліції (далі – НП) і охоплює комплекс навчальних дисциплін, мета яких – навчання особового складу НП умілим діям в екстремальних ситуаціях, підготовка керівного складу до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайного стану або

складної оперативної обстановки в мирний і військовий час, а також тактиці несення патрульної служби.

Основними завданнями ТСП у НП є:

1. Виховання у співробітників високих моральних, волевих якостей, необхідних їм під час виконання службово бойових завдань.
2. Формування навичок системного ухвалення рішень на виконання поставлених завдань за будь-яких умов.
3. Розвиток у співробітників теоретичних знань і практичних навичок в організації та управлінні діями елементів у спеціальній операції.
4. Навчання тактичним діям патрульних поліцейських та інших працівників Національної поліції.

Предметом ТСП є теорія і практика підготовки і здійснення службово-бойових дій силами НП в екстремальних ситуаціях.

Теорія ТСП вивчає зміст і характер екстремальних ситуацій, причини їх виникнення й умови, за яких вони виникають, розкриває закономірності та принципи дій сил і засобів НП у цих умовах, вивчає можливості сил НП щодо ліквідації надзвичайних ситуацій і їх наслідків, розробляє засоби підготовки і ведення службово-бойових дій створеними угрупованнями сил НП.

Теоретичні положення ТСП відображаються в статутах, наказах, настановах, підручниках, посібниках, теоретичних працях.

Роль ТСП для підрозділів НП в сучасних умовах, дуже велика, адже наслідки різноманітних надзвичайних ситуацій, чи то стихійне лихо, чи значна аварія на підприємстві, транспортна катастрофа, груповий антигромадський вияв, – будуть успішно і з мінімальними втратами усунені за добре організованих дій сил, що забезпечують публічну безпеку і порядок, безпеку руху, встановлений режим у зоні надзвичайної ситуації. Тому ТСП є важливою частиною спеціальної підготовки поліцейського.

ТСП – найдинамічніша частина спеціальних знань у сфері правоохоронної діяльності. Причому зміни в теоретичних положеннях і практичних рекомендаціях проходять все швидше, з огляду на науково-технічний процес удосконалення засобів озброєної боротьби, розповсюдження різноманітних новітніх технологій (заразом з боку злочинців) й ін.

Служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень.

Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України та передбачає надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з іншими правоохоронними органами, підрозділами сил охорони правопорядку та органами виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

Безпекове середовище, забезпечення внутрішньої безпеки держави і суспільства є об'єктами, на які спрямовують діяльність Верховна Рада України, Президент України та утворювані ними органи з метою укріплення правової основи державного і суспільного життя, неухильного додержання законності та правопорядку, поліпшення роботи органів правопорядку, правосуддя, прокурорського нагляду, юстиції.

Велика роль при цьому належить Міністрові внутрішніх справ, який: 1) забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контролює її реалізацію поліцією; 2) забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності поліції, погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені поліцією та Міністерством внутрішніх справ України проекти законів, актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності поліції; 3) затверджує стратегічні програми діяльності та визначає пріоритетні напрями роботи поліції, шляхи виконання покладених на неї завдань, затверджує плани її роботи; 4) забезпечує виконання міжнародних договорів України, що належать до сфер діяльності поліції; 5) забезпечує ведення та використання баз (банків) даних, визначає порядок обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України, поліцією та іншими центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України; 6) приймає рішення про розподіл бюджетних коштів, головним розпорядником яких є Міністерство внутрішніх справ України; 7) виконує інші обов'язки відповідно до цього та інших законів України.

Одним із ключових завдань МВС України, за цих умов, є забезпечення постійного підвищення професійної майстерності поліцейських, їх професійного навчання діям як у повсякденній обстановці, так і в умовах кризових ситуацій та надзвичайних подій.

Професійне навчання поліцейських складається з: 1) первинної професійної підготовки; 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; 3) післядипломної освіти; 4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності.

Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України. Складовою частиною кожного виду навчання поліцейських є тактична підготовка – комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику.

Практика свідчить, що поліцейські не завжди бувають достатньо підготовленими до екстремальних ситуацій, у їх діях відсутні чіткість, згуртованість і оперативність. Допускаються серйозні помилки в розстановці сил і засобів, організації управління нарядами і підтримання з ними зв'язку, у матеріально-технічному забезпеченні, не приділяється належної уваги захисту особового складу.

Система «Тактичної підготовки» побудована на поєднанні структурних елементів (тактики професійної діяльності, спеціальної тактики, цивільного захисту, військової топографії, тактичної медицини) та дозволяє досконало вивчити питання управління, всебічного забезпечення дій особового складу в типових та екстремальних ситуаціях і виробити практичні рекомендації щодо їх вирішення.

Будучи складовою частиною службової підготовки, така підготовка тісно пов'язана з багатьма науками загальноосвітнього і галузевого характеру.

Зв'язок тактичної підготовки з правовими юридичними дисциплінами ґрунтується на чіткому дотриманні принципів законності під час виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань.

Підготовка поліцейських до дій в особливих умовах здійснюється в системі службової підготовки окремих категорій поліцейських, а також на спеціальних заняттях: оперативно-тактичних, тактико-спеціальних, командноштабних навчаннях, штабних тренуваннях, практичних тренуваннях.

У системі службової підготовки тактична підготовка проводиться протягом усього періоду служби поліцейського.

Аналіз нормативних вимог дає підстави констатувати, що нова концепція діяльності Національної поліції України висуває підвищені вимоги до тактичної підготовленості працівників поліції, серед яких: сукупність спеціальних знань, рухових умінь, навичок і психофізичних якостей.

У зв'язку з цим навчання з тактичної підготовки передбачає набуття та вдосконалення поліцейськими навичок щодо:

- збирання, узагальнення та аналізу інформації про оперативну обстановку, прогнозування розвитку подій, прийняття раціональних управлінських рішень;
- формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах;
- перевірки документів у підозрілих осіб, доставляння правопорушників до підрозділу поліції, зупинки та огляду транспортного засобу;
- огляду місць можливого перебування осіб, які переховуються від слідства і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання;
- дій при виявленні вибухових пристроїв та речовин (у тому числі наркотичних);
- припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень;
- затримання правопорушників (у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу;

- припинення протиправних дій за допомогою вогнепальної зброї, застосування та використання зброї в службовій діяльності (прийняття рішення про застосування та використання вогнепальної зброї, вибір цілі для знешкодження);
- володіння прийомами особистої безпеки в типових та екстремальних ситуаціях, у разі силового припинення протиправних проявів, а також у разі аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій;
- ефективного застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації та інших питань тактичної підготовки, які виникають у процесі службової діяльності.

Зміст і форми підготовки особового складу до дій в екстремальних умовах

Важливою частиною професійного навчання поліцейських, поряд із зазначеним, є навчання особового складу органів та підрозділів Національної поліції вмілим діям в окремих екстремальних (кризових) ситуаціях, завчасна підготовка керівного і начальницького складу до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайних обставин мирного часу та особливого періоду.

Основою такого навчання є вивчення способів і прийомів дій в екстремальних ситуаціях, напрацювання порядку (алгоритмів) застосування заходів примусу, у т.ч. зброї, спеціальних засобів, бойової та спеціальної техніки, додержання керівниками та начальницьким складом методики прийняття рішень та управління силами й засобами, бойовими порядками, службовими нарядами в ході проведення спеціальних операцій та спеціальних поліцейських операцій, ліквідації групових порушень публічного (громадського) порядку і масових заворушень тощо.

Роль тактико-спеціальної підготовки поліцейських у сучасних умовах, як показує досвід їх дій в екстремальних ситуаціях, дуже велика. Це зумовлено тим, що негативні наслідки надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи соціального характеру (стихійне лихо, велика виробнича аварія, транспортна катастрофа, групові порушення публічного (громадського) порядку), можуть бути успішно припинені і з мінімальними втратами насамперед завдяки вмілим, добре організованим діям органів та підрозділів Національної поліції, які забезпечують публічний порядок, безпеку руху, встановлений режим у зоні надзвичайної ситуації тощо.

Тому тактико-спеціальна підготовка є важливою частиною спеціальної підготовки поліцейських та особового складу інших сил охорони правопорядку, однією з провідних навчальних дисциплін у навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Тактико-спеціальна підготовка є найдинамічнішою частиною галузі соціальних та спеціальних знань у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави від протиправних посягань. Зміни у теоретичних положеннях і практичних рекомендаціях тактико-спеціальної підготовки відбуваються завдяки удосконаленню засобів озброєної боротьби, професіоналізації

злочинності, збільшенню загрози терористичних проявів, а також під впливом змін у законодавстві. «Тактико-спеціальна підготовка» охоплює дві складові частини – спеціальну тактику і тактику професійної діяльності.

Спеціальна тактика охоплює розробку і впровадження у практику застосування превентивних та примусових поліцейських засобів, типових способів, методів і прийомів дій особового складу органів та підрозділів загалом в екстремальних ситуаціях, вибір найбільш раціональних варіантів угруповань сил (бойового порядку) для кожної конкретної ситуації, планування дії усіх сил, що залучаються до вирішення такої ситуації, і безпосереднє управління ними в ході спеціальних операцій.

Тактика професійної діяльності включає питання несення служби окремими нарядами (екіпажами) поліції, основні задачі, порядок організації і несення служби поліцейськими з охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, боротьби з правопорушеннями на вулицях, площах, транспортних магістралях і в інших публічних місцях.

Саме поняття «тактика» має вікові корені та належить до галузі військових наукових знань. Тактика (грец. *taktika* – мистецтво шикування військ, від *tasso* – шикую війська) – це складова частина військового мистецтва, що охоплює теорію і практику підготовки й ведення бою підрозділами, частинами та з'єднаннями різних видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ.

З військової сфери термін «тактика» поширився на інші сфери людської діяльності та у найзагальнішому тлумаченні став позначати набір способів активної протидії однієї особи (групи осіб) іншій особі (групі осіб). З часом до такого розуміння додалися характеристики цих осіб як конфліктуючих або тих, між якими відбувається конфронтація будь-якого виду та масштабу.

В сучасній українській мові цей підхід призвів до появи слова «супротивник»: 1. Той, хто вороже, негативно ставиться до кого-, чого-небудь, протидіє комусь, чомусь; противник. 2. Той, хто виступає проти іншого у бійці, поєдинку. 3. Вороже військо, ворожі збройні сили; ворог.

Усе це повною мірою знайшло відображення у діяльності правоохоронних органів у межах боротьби зі злочинністю, однак саме слово «супротивник» отримало суто умовний характер і слугує для підкреслення обставин такої діяльності в умовах протидії.

Розглядаючи спеціальну тактику як силову складову боротьби зі злочинністю, слід зазначити, що вона виступає як частина або окремий фрагмент військової тактики, і разом з тим вона як галузь наукових знань сформувалася на базі загальної теорії та законів державного управління.

Предметом військової тактики є підготовка до ведення бою, бій та вихід із бойового зіткнення. У практиці Національної поліції застосування поняття «бій» є недоречним, однак застосування вогнепальної зброї, насамперед активне застосування вогнепальної зброї у поєднанні із тактико-технічними характеристиками окремих видів озброєння та військової чи спеціальної техніки, відповідає більшості характеристик «бою».

З точки зору військової термінології, «бій» – це організоване збройне зіткнення воюючих сторін, що має за мету знищення, розгром або взяття в

полон супротивника, а також оборона, утримання або захоплення важливих районів (рубевів, об'єктів). Таке розуміння бою відповідає завданням сил охорони правопорядку в особливий період, у т.ч. період воєнного часу. У мирний час (під час вирішення кризових ситуацій різного рівня), коли злочинці не чинять організованого збройного опору поліцейським, який подібний до дій військового підрозділу в обороні, перевага надається ненасильницьким методам впливу, зокрема веденню переговорів. При цьому вірно обрана тактика переговорів дозволяє виграти час і звести до мінімуму втрати в ході проведення спеціальної силової операції. Лише у випадках, коли злочинці підготували та чинять збройний опір, барикадуються у захоплених приміщеннях або на окремих територіях, а також коли масові заворушення переходять у батальну стадію, застосовуються силові методи, спеціальні засоби та вогнепальна зброя, тобто здійснюються заходи насильницького впливу. Саме тоді, під час здійснення безпосереднього силового захоплення озброєних злочинців (подолання жорстокої агресії натовпу, що бешкетує), виникає необхідність у проведенні операції (із затримання злочинця, вилучення активних учасників і розосередження натовпу), де й організується (передбачається) ведення бойових дій.

Таким чином, спеціальна тактика Національної поліції є продуктом творчого осмислення та переробки положень загальновійськової тактики, адміністративної, режимної й інших видів діяльності поліції та інших підрозділів сил охорони правопорядку.

Система тактико-спеціальної підготовки поліцейських дозволяє досконало вивчити питання управління, усебічного забезпечення дій особового складу в екстремальних ситуаціях і виробити практичні рекомендації щодо їх вирішення. Сутність тактико-спеціальної підготовки керівника поліції зводиться до вміння створювати угруповання сил, найбільш оптимальне для кожної конкретної ситуації, використовувати види й способи бойових дій відповідно до характеру обстановки, яка склалася; організації чіткої взаємодії сил, які беруть участь у спеціальній операції; створення тактичної переваги на основному напрямі шляхом своєчасного здійснення маневру силами й засобами.

Будучи складовою частиною загальної професійної підготовки поліцейських, тактико-спеціальна підготовка тісно пов'язана з багатьма науками загальноосвітнього й галузевого характеру. Зв'язок тактико-спеціальної підготовки з правовими юридичними дисциплінами ґрунтується на чіткому дотриманні принципів законності на усіх етапах розробки, організації та проведення спеціальних та спеціальних поліцейських операцій за участі сил Національної поліції. Як навчальна дисципліна «Тактико-спеціальна підготовка» безпосередньо пов'язана з низкою військових дисциплін. Оскільки в ході бойових дій доводиться проводити різні шиккування підрозділів, розгортатися з похідних колон у передбойові і бойові порядки, спеціальна тактика пов'язана зі стройовою підготовкою; з вогневою підготовкою, оскільки успіх бою залежить від майстерного володіння його учасниками вогнепальною зброєю; пов'язана з військовою топографією, оскільки для прийняття правильного тактичного рішення треба враховувати тактичні властивості місцевості, уміти читати й використовувати бойові графічні документи, уміти

орієнтуватися; вона пов'язана із загальнофізичною і спеціальною фізичною підготовкою, оскільки бойові дії пов'язані з великою фізичною напругою та вимагають навичок володіння прийомами боротьби.

Спеціальна тактика відрізняється від загальновійськової специфічним складом сил і засобів, характером взаємодії, а також способами досягнення цілей в умовах складної оперативної обстановки. Саме цим і пояснюється вживання терміна «спеціальна».

«Тактико-спеціальна підготовка» пов'язана з юридичними дисциплінами, зокрема з адміністративною діяльністю, кримінологією, основами управління, кримінальним правом і кримінальним процесом та правосуддям. Незнання норм права може призвести до порушень законності, неправомірного застосування зброї, спеціальних засобів, фізичної сили і, зрештою, спричинити важкі наслідки. Як навчальна і наукова дисципліна «Тактико-спеціальна підготовка» пов'язана також з іншими юридичними, соціально-економічними, управлінськими, технічними, військовими науками тощо.

Здобувачі вищої освіти у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання вивчають навчальну дисципліну «Тактико-спеціальна підготовка» одночасно з дисциплінами «Вогнева підготовка», «Спеціальна фізична підготовка».

Висновки

Під час вивчення навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» поліцейські мають набувати й вдосконалювати навички щодо: формування здорового способу життя та шляхів подовження професійного довголіття поліцейських; збирання, узагальнення та аналізу інформації про оперативну обстановку, прогнозування розвитку подій, прийняття раціональних управлінських рішень; формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах; перевірки документів у підозрілих осіб, доставлення правопорушників до органу поліції, зупинки та огляду транспортного засобу; огляду місць можливого перебування осіб, які переховуються від слідства і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання; дій при виявленні вибухових пристроїв та речовин (у тому числі наркотичних); припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень; затримання правопорушників (у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу; ефективного застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації.

Теорія тактико-спеціальної підготовки, як складова частина загальної теорії забезпечення внутрішньої безпеки держави службово-бойовими засобами: охоплює зміст і характеристики екстремальних (кризових) ситуацій, причини їх виникнення та умови, що їм сприяють; розкриває закономірності та принципи дії сил і засобів Національної поліції у цих умовах; вивчає можливості Національної поліції щодо ліквідації надзвичайних подій, ситуацій та їх наслідків; розробляє способи підготовки й ведення службово-бойових дій створеними угрупованнями органів і підрозділів Національної поліції у

взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення внутрішньої безпеки. Теоретичні положення тактико-спеціальної підготовки знаходять своє відображення у статутах, наказах, настановах, підручниках, навчальних посібниках і теоретичних працях провідних фахівців.

Практичний аспект тактико-спеціальної підготовки охоплює діяльність керівників усіх рівнів, підрозділів і формувань, усього особового складу Національної поліції щодо підготовки і безпосереднього ведення службово бойових дій та включає: збір і вивчення даних про обстановку; прийняття рішень і доведення завдань до підлеглих; планування заходів; підготовку підрозділів і навчання усіх категорій поліцейських; усебічне забезпечення дії сил і засобів у ході виконання службово-бойових завдань; організацію взаємодії усіх елементів бойових порядків, угруповань сил; безпосереднє управління силами й засобами.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст поняття «предмет тактико-спеціальної підготовки».
2. Назвіть основні завдання тактико-спеціальної підготовки.
3. Яка роль тактико-спеціальної підготовки в навчанні майбутніх правоохоронців?
4. З яких частин складається тактико-спеціальна підготовка? Охарактеризуйте кожну з них.
5. Розкрийте зміст поняття «тактика».
6. Перерахуйте, якими нормативно-правовими актами визначені заходи з підвищення готовності поліцейських до дій у надзвичайних умовах.
7. Які Ви знаєте форми і методи підготовки особового складу до дій в екстремальній обстановці?

Використана література:

Базова

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 30.04.2022).
3. Інструкція «Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» затверджену наказом МВС від 22.08.2016 № 859.
4. Інструкція «Про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» затверджену наказом МВС 10.12.2015 № 1560.
5. Постанова КМУ від 18 лютого 2016 р. № 92 «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків».

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій»

7. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/876-18>

8. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

9. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // ВВР України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

10. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Допоміжна

11. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначєєв Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

1. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

2. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

3. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов’язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком’яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1775>

4. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

5. Пам’ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. –52 с.

6. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

7. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

8. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

9. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
10. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.
11. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>
12. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливаниук, Д. Г. Казначеев, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливаниука Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3954/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%202019.pdf>
13. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакаръ, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.
14. Предмет тактико-спеціальної підготовки поліцейських, її зміст і завдання в сучасних умовах / О. Г. Комісаров // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2017. - № 2. - С. 117-124. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2017_2_18
15. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. Journal ScienceRise: Juridical Science». №2(4)2018. С. 36-41.
16. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
17. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
18. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Кол. авт.: Ю.М. Коломієць, Р.В. Мукоїда, С.В. Жуковський: Одеса. ОДУВС, 2023. 116 с.
19. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакаръ, Е.Ю. Соболю, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. – 277 с.
20. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. А.П. Купін. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 43 с.
21. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.
22. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Мета лекції: ознайомити здобувачів вищої освіти з тактикою застосування заходів примусу поліцейськими.

ЗМІСТ

Вступ.

Питання:

Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування заходів примусу правоохоронними органами України

Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї
Особливості застосування заходів примусу правоохоронними органами України

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Курс України на дотримання міжнародних демократичних стандартів та подальшу євроінтеграцію у поєднанні із сучасним станом реформування правоохоронних органів є передумовою розбудови демократичної, правової, соціальної держави.

Згідно Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Загальновизнано, що найвпливовішим механізмом регулювання цієї діяльності є адміністративно-правове забезпечення застосування заходів примусу, зокрема, наділеними найбільшими примусовими повноваженнями правоохоронними органами України. Отже, державний примус є найефективнішим способом гарантування найважливіших та першочергових складових суспільної безпеки, а саме життя, здоров'я, благополуччя людини і громадянина, громадського правопорядку та національної безпеки.

У загальному розумінні адміністративний примус є правовим засобом захисту суспільства, людини та держави від будь-яких протиправних посягань на їх права, свободи та інтереси. Адміністративний примус застосовується виключно у порядку, визначеному законом та уповноваженими на це суб'єктами, зокрема органами поліції. Можна також зазначити, що адміністративний примус виконує охоронну, превентивну та відновлюючі функції. Таким чином, під «адміністративно-правовим примусом поліції» найбільш доцільно розуміти сукупність визначених нормами чинного законодавства спеціальних заходів примусового характеру, які направлені на превенцію правопорушень, їх припинення та притягнення винних осіб до відповідальності, з метою охорони та забезпечення громадського порядку та публічної безпеки.

Примусові поліцейські заходи посідають основне місце в діяльності поліції, оскільки вони забезпечують, зокрема: безперешкодне проведення профілактичних заходів щодо попередження вчинення правопорушень; охорону прав, свобод та інтересів людини і громадянами, громадського порядку та суспільної безпеки; припинення вчинюваних правопорушень; збирання доказів; встановлення та затримання особи правопорушника; притягнення винних осіб до відповідальності; відновлення справедливості у суспільстві тощо. Тож, чим ефективнішими будуть заходи адміністративного примусу, які зможуть застосовувати органи Національної поліції України, тим якіснішою буде протидія злочинності та більш дієвим процес попередження правопорушень.

Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування заходів примусу правоохоронними органами України.

Питання нормативно-правового забезпечення застосування заходів примусу правоохоронними органами України не можна оминати при аналізі правовідносин, що виникають у відповідній сфері. Це пов'язано із тією обставиною, що застосування заходів примусу відповідними органами: чи то фізичного впливу (сили), чи спеціальних засобів, чи тим паче вогнепальної зброї, найчастіше пов'язане із завданням шкоди громадянину.

Це, частіше за все, суттєво зачіпає права та інтереси особи як людини, не дивлячись на те, що ця людина, також частіше за все, правопорушник. А права та свободи людини і громадянина належать до найвищих цінностей, що охороняються як міжнародним правом, так і національним законодавством будь-якої держави. Про фундаментальність цих цінностей як ознаку сучасної цивілізованої, гуманістичної системи права стверджують також і теоретики та філософи права.

Разом із тим, як міжнародне право, так і національне законодавством будь-якої держави визнає за можливе застосування заходів примусу для забезпечення правопорядку та безпеки. Не винятком є і Україна, що в Законі «Про Національну поліцію» закріпила повноваження на застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу, також, визнала це застосування за необхідне, правомірне і, нарешті, як таке, що заохочується, оскільки відповідає інтересам суспільства і держави.

Правове регулювання діяльності правоохоронних органів щодо застосування заходів примусу здійснюється певною системою законодавства, яка складається із великої множини нормативно-правових актів відмінних між собою за багатьма ознаками, наприклад: за назвою, порядком прийняття, юридичною силою та ін. Ця система законодавства представлена ієрархічною системою базується (причому не формально) перш за все на Конституції України. Зокрема, закон «Про Національну поліцію» визначає, що у своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами

Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

Система законодавства щодо застосування заходів примусу базується, зокрема, на нормах Розділу II Конституції України, які закріплюють основні конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Мова йде про положення ст. 27 Конституції: ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави захищати життя людини. Також про охорону гідності людини статтею 28 Конституції: ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Положення статті 29 Конституції визначають, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Також кожному гарантується недоторканність житла, хоча не виключена можливість у невідкладних випадках проникнення до житла чи до іншого володіння особи, що встановлюється положеннями статті 30 Конституції. І, нарешті, держава оберігає майнові права громадян, що так само передбачено конституційними положеннями статті 41 Конституції, де визначено, що право приватної власності є непорушним.

Варто також відмітити, що конституційні норми встановлюють принципи необхідні для обов'язкового врахування в роботі правоохоронних органів принципи системи прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.

Для правового регулювання діяльності правоохоронних органів щодо застосування сили першочергове значення мають нормативні акти Верховної Ради України, що підпадають під поняття «закону». Ними встановлюється певний перелік службових осіб, що мають право застосовувати заходи фізичного примусу (вогнепальну зброю, спеціальні засоби та заходи фізичного впливу) з метою підтримання правопорядку.

Адже саме працівники цих служб беруть участь в проведенні спеціальних операцій в рамках взаємодії, тому розуміння їх повноважень дуже важливо. Це Закони України «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про попереднє ув'язнення», «Про Службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України». Крім того, вказані повноваження надаються Кримінально-виконавчим кодексом України.

Незважаючи на те, що ці закони багато в чому потребують взаємної узгодженості, вони, в основному, досить повно закріпили повноваження працівників правоохоронних органів, у тому числі в зазначеній сфері, що дозволяє правоохоронцям виконувати свої функції з охорони громадського порядку, виконання режимних заходів у місцях позбавлення волі та попереднього ув'язнення. Тобто регулювання повноважень щодо застосування заходів фізичного примусу здійснюється виключно або переважно вказаними законами.

Решта ж законів, хоча і надають право працівникам правоохоронних органів застосовувати силу, вони містять бланкетні норми та для визначення правових підстав даного застосування відсилають до вищезазначених трьох нормативних актів, переважно до закону «Про Національну поліцію».

Правову основу діяльності правоохоронних органів, як зазначено в ст. 4 Закону «Про Національну поліцію», становлять також міжнародні правові акти, ратифіковані у встановленому порядку.

Серед зазначеної категорії правових документів особливе місце займають міжнародно-правові акти з питань захисту світовою спільнотою основних прав людини, її гідності, а саме:

Загальна декларація прав людини прийнята резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнятий резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 р., Конвенція про права дитини: прийнято резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН 20 листопада 1989 р., Паризька хартія для нової Європи: прийнята резолюцією 45/859 Генеральної Асамблеї ООН від 21 листопада 1990 р. [108]; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання: прийнята резолюцією 39/46 Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1984 р.

Окрім наведених міжнародних актів у своїй діяльності працівники правоохоронних органів повинні враховувати норми-принципи з питань професійної поведінки під час виконання правоохоронних функцій.

Наприклад, Європейські пенітенціарні Правила: Рекомендація №R (87) 3: затверджена Комітетом міністрів 12 лютого 1987 р.;

Звід принципів захисту усіх осіб, яких піддано затриманню або ув'язненню в будь-якій формі: прийнятий резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 р.;

Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку: прийняті резолюцією VIII Конгресу ООН по попередженню злочинності та поводженню з правопорушниками від 7 вересня 1990 р.;

Основні принципи поводження з в'язнями: прийнято резолюцією 45/111 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р.;

Правила Організації Об'єднаних націй, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі: затверджені резолюцією 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 р., Кодекс поведінки посадових осіб затвердженого резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р.;

Принципи медичної етики, які стосуються ролі працівників з підтримання правопорядку, охорони здоров'я, особливо лікарів, у захисті ув'язнених або затриманих осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: прийняті резолюцією 7/194 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1982 р.;

Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, які стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх: Затверджено резолюцією 0/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р.

До міжнародних правових актів, які мають значення при застосуванні заходів примусу працівниками правоохоронних органів також можна віднести міжнародні документи з питань дипломатичних відносин та імунітетів дипломатичних агентів, в яких встановлюється особливий правовий статус територій, транспортних засобів та фізичних осіб, а саме:

Конвенція про привілеї та імунітети Організації Об'єднаних Націй від 13 лютого 1946 р.;

Віденська Конвенція про дипломатичні відносини від 18 квітня 1961 р.;

Генеральна угода про привілеї та імунітети Ради Європи від 2 вересня 1949 р. та Протокол до Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи від 6 листопада 1952 р..

Як видно з наведеного вище переліку норм права, що складають правову основу застосування примусових заходів, ці правовідносини регулюються нормами адміністративного, кримінально-процесуального та виправно-трудового права.

Запровадження воєнного стану через напад росії на Україну змінило життя та діяльність усіх верств населення країни та інституцій. Нові повноваження отримали ЗСУ, а також правоохоронні органи України. Так, набули чинності зміни до Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліціантів на період введення в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування.

Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї

Для забезпечення демократичної спрямованості діяльності владних суб'єктів в основі їх діяльності має бути покладений обов'язок дотримуватися беззаперечного пріоритету прав і свобод людини і встановити невідворотну відповідальність органів і посадових осіб за невиконання цього обов'язку.

Йдеться про запровадження у взаємостосунках між владою і людиною принципу верховенства права, який є домінуючою цінністю сучасного цивілізаційного процесу.

Особливу актуальність питання дотримання принципу верховенства права та забезпечення прав людини набуває при застосуванні примусових заходів працівниками правоохоронних органів, адже будь-який примусовий захід слід розглядати як втручання та порушення прав громадян, хоча й дозволене у вигляді винятку та закріплене законом.

Порядок застосування заходів примусу врегульовано законами «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про попереднє ув'язнення», «Про службу безпеки України», «Про державну прикордонну службу України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України».

Для полегшення аналізу порядку застосування заходів примусу доцільно, на нашу думку, провести аналіз у відповідності до розуміння провадження як сукупності окремих стадій.

У стадіях провадження можна виокремити ще простіші складові – етапи і дії, які можуть бути спільними або відмінними для декількох відмінних проваджень по застосуванню заходів примусу. Так, спільними може бути:

- 1) прийняття рішення або отримання дозволу на застосування примусового заходу;
- 2) попередження про намір застосування заходів примусу;
- 3) надання необхідної допомоги;
- 4) негайна доповідь про негативні наслідки застосування заходу примусу та подання процесуальних документів про застосування відповідних заходів та інші.

Деякі із дій стосуються тільки певного провадження, наприклад, затримання особи, яка вчинила правопорушення, при застосуванні фізичної сили.

Тому виробити певний алгоритм, що міг бути застосовним до усіх проваджень не представляється можливим. Відповідно, варто виділити окремі стадії, у рамках яких здійснюються окремі дії.

Так, до основних стадій провадження традиційно відносять: стадію аналізу ситуації; стадію прийняття рішення в справі; стадію виконання; стадію оскарження або опротестування рішення в справі. Зважаючи на особливість проваджень із застосування заходів примусу, не всі із перелічених можуть бути застосовними, тому пропонуємо наступні стадії:

1. Прийняття рішення про застосування заходу примусу.

Рішення посадовою особою правоохоронного органу в переважній більшості випадків приймається самостійно, однак, якщо він діє в рамках операції чи групи, то тоді керівником операції або ж посадовою особою, яка відповідає за групу. Винятком можуть тут бути тези Закону України «Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України», де вказується, що військовослужбовці строкової служби застосовують вогнепальну зброю за наказом свого безпосереднього командира (начальника), за винятком безпосередньої загрози життю і здоров'ю військовослужбовця (ст. 9 закону).

Категорично не можна погодитися із думкою, що заходи примусу здійснюються поліцейським на власний розсуд. Зважена оцінка обставин і обстановки, небезпечності нападу, дій нападника, реальності загрози життю або здоров'ю того, кого охороняють – не можна вважати здійснення повноважень на власний розсуд. Усі ці аспекти, на які суб'єкт застосування спеціальних засобів повинен зважати та правомірно застосовувати тільки при умові їх ґрунтовної регламентації та фактичної наявності знань, умінь та навичок використання спецзасобів і уберігають від свавільного використання заходів примусу.

На прийняття рішення про застосування заходу примусу впливає сукупний аналіз трьох чинників, а саме, обставин, які виникли, характеру правопорушення і особливостей особи правопорушника.

До обставин, які можуть ускладнити відповідні дії правоохоронця, можна віднести: кількість правопорушників, наявність у них зброї або інших

предметів, особливості місця застосування примусових заходів, час та можливість прибуття на допомогу інших підрозділів правоохоронних органів.

Працівник правоохоронного органу при визначенні характеру правопорушення повинен вміти досить швидко кваліфікувати саме правопорушення, а також чітко уявити правомірність своїх дій, щоб примусовий захід, який працівник збирається застосувати, був співрозмірний із ступенем шкоди, заподіяна правопорушенням, яке припиняється.

Врахування особи правопорушника включає: по-перше, аналіз ступеня небезпеки й агресивності особи, яка затримується; по-друге, аналіз співвідношення сил і врахування деяких індивідуальних особливостей людського організму. До того ж працівник правоохоронного органу, який має намір застосувати силу, повинен бути твердо впевненим, що перед ним саме правопорушник, а не особа, що опинилась на його шляху в силу випадкового збігу обставин.

Законодавство встановлює деякі особливості щодо прийняття рішення про застосування фізичної сили та спеціальних засобів працівниками правоохоронних органів для вгамування осіб, які знаходяться під вартою.

До вказаних осіб деякі примусові заходи застосовуються правоохоронними органами з дозволу керівників. Так, дозвіл на проведення спеціальних операцій з використанням світлозвукових пристроїв відволікаючої дії, водометів, бронемашин та інших технічних засобів, застосування яких пов'язане з ризиком заподіяння шкоди здоров'ю оточуючих, дають начальники управлінь.

2. Наступною стадією провадження застосування примусових заходів є попередження про намір застосування заходів примусу. По тому як спеціальні засоби або вогнепальна зброя приведені у готовність, якщо дозволяють обставини, посадові особи, згідно зі ст.10 Основних принципів ООН називають себе як такі, дають чітке попередження про намір застосування конкретного засобу спеціального призначення.

Національне законодавство України передбачає обов'язкове попередження про намір застосування зброї, спеціальних засобів або фізичної сили, за умови прийняття рішення посадовою особою правоохоронного органу про застосування заходу примусу.

Без попередження заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальна зброя можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю працівників місця попереднього ув'язнення або інших осіб.

Ці положення містяться і у Законі України «Про Національну поліцію» (ч. 5, 6 статті 46), і у Кримінально-виконавчому кодексі України (ч.2 статті 106), і у Закону України «Про Національну гвардію України» (ч. 3 статті 15). Останній нормативний акт визначає, що попередження може бути зроблено голосом, а у разі значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, і в кожному випадку бажано мовою, зрозумілою для осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, а також українською мовою не менш як два рази з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Разом із тим у жодному нормативному акті немає згадки про те, що посадова особа повинна назвати себе як така при застосуванні відповідних заходів. Також між попередженням і власне застосуванням сили може існувати

і певний відрізок часу. Так, ч. 1 статті 43 Закону України «Про Національну поліцію України» врегульовує, що поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського.

При проведенні спеціальних операцій керівник операції в попередженні повідомляє, що в разі невиконання його вимог буде застосована сила; саме ж застосування сили може відбуватись вже без попередження конкретними виконавцями, причому іноді навіть через досить значний проміжок часу.

3. Власне застосування заходу. Згідно з положеннями Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, що затверджений Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р. у коментарі до ст. 3 підкреслюється, що застосування сили посадовими особами з підтримання правопорядку має носити винятковий характер; хоча вона має на увазі, що посадові особи з підтримання правопорядку можуть бути уповноважені на застосування сили, яка є розумно необхідною при даних обставинах, з метою попередження злочину або при проведенні правомірного затримання правопорушників або підозрюваних правопорушників або при наданні допомоги, при такому затриманні не може застосовуватися сила, що перевищує необхідні для цих цілей межі.

Тобто вказана мета застосування сили: 1) попередження злочину; 2) проведення правомірного затримання правопорушників або осіб, які запідозрені в скоєнні правопорушення, або допомога в такому затриманні.

4. Припинення застосування. Припинення застосування заходів примусу здійснюється при настанні різних чинників. Вона можуть бути виділені у три групи.

Перше, це коли досягається мета застосування – суспільно небезпечне діяння припинено. Це найпоширеніша причина та підстава. Наприклад, ч.7 ст. 42 Закону «Про Національну поліцію України» визначає, що поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

Друге, коли минув проміжок часу, відведений на застосування окремих заходів адміністративного припинення, наприклад, працівникам поліції заборонено застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

Підзаконні нормативно-правові акти так само врегульовують момент припинення застосування заходів примусу. Зокрема, Правила зберігання, носіння та застосування спеціального засобу «Терен-6» визначають, по-перше, що інтенсивність застосування спецзасобу визначається з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення, а, по-друге, те, що поліцейський зобов'язаний негайно припинити застосування спецзасобу, якщо досягнуто очікуваного результату або якщо немає потреби у подальшому його застосуванні.

5. Надання необхідної допомоги. Згідно з існуючими міжнародними нормативними актами, про які вже йшлося, посадові особи правоохоронних органів забезпечують надання в найкоротші строки медичної й іншої допомоги особам що постраждали внаслідок застосування сили (ст.5) Основних

принципів застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку), або ж особам, які затримані (ст. 6) Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку).

Крім того, означені акти визначають, що самі посадові особи правоохоронних органів забезпечують надання медичної допомоги жертвам правопорушень або нещасних випадків, що відбуваються в ході правопорушень.

Вітчизняним законодавством України також передбачено надання потрібної допомоги з боку працівників правоохоронних органів тим особам, які постраждали внаслідок застосування заходів примусу. Наприклад, ч. 4 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію України» регламентує, що поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Також ч. 3 та ч. 12 ст. 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначає, що усі особи, щодо яких були застосовані заходи фізичного впливу, спеціальні засоби або вогнепальна зброя, підлягають обов'язковому медичному огляду, а у разі необхідності адміністрація місця попереднього ув'язнення зобов'язана негайно подати допомогу потерпілим. Аналогічні положення містяться і у ч. 4 ст. 106 Кримінально-виконавчого кодексу (у разі необхідності адміністрація колонії зобов'язана негайно надати допомогу потерпілим).

У Законі України «Про Національну гвардію України» відповідні положення сформульовані наступним чином: «військовослужбовці Національної гвардії України зобов'язані у кожному випадку застосування спеціальних засобів у найкоротші строки забезпечити надання потерпілим домедичної допомоги, повідомивши лікарів і медичні заклади, який засіб застосовано» (ч. 3 ст. 15).

Допомога повинна бути подана всім особам, які постраждали від застосування заходів примусу (тим, що посягають, затримуються, стороннім особам), незалежно від того, правомірно чи неправомірно був застосований примус.

Тут може виникнути питання, що розуміється під невідкладною медичною допомогою. Міжнародні акти у цій сфері встановлюють, що медична допомога у даному контексті розуміється «послуги, що надаються будь-яким медичним персоналом, включаючи лікарів-практиків, що мають належне посвідчення, і медичний допоміжний персонал, виявляється в разі потреби або в відповідь на прохання».

Вітчизняна нормативна основа має на увазі різноманітні види медичної допомоги: невідкладна медична допомога (Закон України «Про Національну поліцію України»), домедична допомога (Закон України «Про Національну гвардію України»), необхідна перша медична допомога (Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України»), обов'язковий медичний огляд (Закон України «Про попереднє ув'язнення»), або просто допомога (Кримінально-виконавчий кодекс).

Іншою допомогою можуть бути виклик карети швидкої допомоги або доставляння особи, що постраждала, у медичний заклад, переведення постраждалих у безпечне місце тощо.

6. Доповідь про застосування заходів примусу та про негативні наслідки їх застосування.

Ця стадія провадження із застосування заходів примусу має два етапи: перший – це повідомлення правоохоронцем свого керівника про застосування заходу, а другий – це повідомлення керівника або прокурора про негативні наслідки такого застосування.

Застосування заходів примусу: фізичної сили, спеціальних засобів і, особливо, вогнепальної зброї проти людини може призвести до негативних наслідків для стану її здоров'я, а іноді й життя. Тому законодавством України передбачено повідомлення не тільки про наслідки, але і про кожен факт застосування.

Закон України «Про Національну гвардію України» у п.3.ч. 3 ст. 15 визначає, що військовослужбовці Національної гвардії України зобов'язані доповісти своєму безпосередньому командирі (начальнику) про самостійне застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної

зброї, озброєння та бойової техніки для повідомлення прокурору.

В той же час, окремо в нормативних актах врегульовується повідомлення керівника або прокурора про негативні наслідки застосування вказаних заходів примусу. Наприклад, Закон України «Про Національну поліцію України» визначає, що поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили (ч. 2 ст. 44). Також якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора (ч. 6 ст. 45).

На місці події, тобто на місці застосування заходів примусу з метою встановлення істини щодо подій, які сталися, можуть бути проведені невідкладні процесуальні дії, такі як охорона місця події, встановлення свідків події, вилучення зброї та боєприпасів у співробітника, який їх застосував тощо.

І завершальною дією у стадії є подання процесуальних документів про застосування заходів примусу. У відповідності до положень ст.ст. 6, 11f, 22 Основних принципів ООН щодо застосування сили і вогнепальної зброї, про які вже йшлося, уряди і правоохоронні органи визначають дієві процедури подання та розгляду рапортів щодо всіх інцидентів, коли посадові особи з підтримання правопорядку застосовують вогнепальну зброю при виконанні службових обов'язків, а також якщо застосування посадовими особами з підтримання правопорядку сили або вогнепальної зброї призводить до поранення або смерті.

Ці основоположні принципи закладені і в чинному законодавстві України. Письмово застосування заходів примусу може бути оформлено рапортом, протоколом або актом. Принципової різниці щодо оформлення факту застосування рапортом чи протоколом не існує. В протоколі мають бути зазначеними: місце, час, підстави, особа, до якої застосовувалися зазначені заходи і які саме, наслідки, характер поданої потерпілому допомоги та всі інші обставини їх застосування. Може оформлятися застосування і актом, наприклад, при застосуванні наручників. Акт застосування наручників оформляється так само, як і рапорт або протокол про застосування спеціальних

засобів або зброї. Єдина різниця в тому, що в цей акт повинні вноситись прізвища та адреси понятих (при їх наявності).

При проведенні спеціальної операції письмові документи повинні складати і керівники операції, і конкретні виконавці – кожний про свої дії.

Будь-який державний примус є дуже гострою зброєю, оскільки він так чи інакше обмежує свободу тих, до кого застосовується, суттєво порушує їх права та інтереси. Тому він може застосовуватися лише там і такою мірою, наскільки він дійсно необхідний. Щоб уникнути його неправомірного використання, держава суворо регламентує порядок його застосування, надаючи тим, на кого він поширюється, необхідні гарантії.

Особливості застосування заходів примусу правоохоронними органами України.

Застосування заходів примусу не є санкцією за вчинене діяння, а повинно переслідувати єдину мету – припинити правопорушення, завдаючи, при цьому, мінімальної шкоди.

Для забезпечення якнайменшої шкоди працівникам правоохоронних органів заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску (ч. 4 статті 45 закону «Про Національну поліцію», норми якого поширюються і на інші органи при застосуванні заходів примусу).

Також забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, крім випадків необхідності відбиття нападу, якщо небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами, а заподіяна шкода є значно меншою, ніж відвернена.

До принципу мінімізації шкоди належить також і заборона застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, службових собак і вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з

вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей.

В окремих випадках законодавством України передбачається і диференційований підхід до спричинення якнайменшої шкоди здоров'ю, причому, саме правопорушника в результаті застосування заходів безпеки в місцях позбавлення волі та попереднього ув'язнення: «у разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони мають зводитися до завдання якнайменшої шкоди здоров'ю правопорушників» (ч.3 ст.18 Закону «Про попереднє ув'язнення», ч. 4 ст. 106 Кримінально-виконавчого кодексу).

Тобто під ці умови підпадає застосування заходів фізичного впливу, в тому числі прийомів рукопашного бою, гумових кийків, а також газових аерозольних упаковок, застосування яких можна здійснювати вибірково, до конкретної особи з урахуванням її фізичних даних, сили протидії та інших обставин і залежно від «мускульного зусилля» працівника, який їх застосовує і може передбачати розмір кінцевої шкоди.

Принцип пропорційності (співрозмірності) полягає в тому, що у разі невідворотності застосування сили, воно повинно відповідати та бути пропорційним до ступеня небезпеки правопорушення чи протидії, що чиниться. Ч. 5 статті 29 закону України «Про Національну поліцію» визначає, що застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Неоднозначним у даному контексті є формальне слідування букві закону при застосуванні положення п. 3 ч. 6 ст. 46 Закону «Про Національну поліцію», де сказано, що вогнепальна зброя може застосовуватись працівниками, якщо особа, затримана або заарештована за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу. Адже до категорії тяжких злочинів належать і крадіжка майна з проникненням у житло, і злісне хуліганство, і блокування транспортних комунікацій і т. ін. Тобто при втечі після скоєння будь-якого з тяжких злочинів до особи може бути застосовано вогнепальну зброю.

Принцип достатності – у разі неможливості уникнення застосування сили це застосування не повинно перевищувати меж, що необхідні для припинення протиправних дій або правомірного затримання правопорушника. Ч. 7 статті 29 закону «Про Національну поліцію» врегульовує, що поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу. Отже, вимушене заподіяння шкоди не може бути безмежним.

Застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї повинно припинятись, якщо досягнута мета правоохорони, тобто протиправна дія зупинена, особа затримана, припинила чинити опір, припинила буйство і т. ін., а не тоді, коли спричинена шкода.

Чинним законодавством України передбачене поняття «інтенсивність застосування спецзасобу». Так, ч. 3 статті 43 Закону «Про Національну

поліцію», ч. 3 статті 17 Закону «Про Національну гвардію України», ч. 9 статті 18 Закону «Про попереднє ув'язнення» визначають, що вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Якщо поняття «інтенсивність застосування» і доречне, то тільки у випадках застосування заходів фізичного впливу та гумового кийка, коли під «інтенсивністю» мається на увазі кількість витрачених працівником правоохоронного органу зусиль у певний проміжок часу в залежності від наявних обставин. Тобто інтенсивність (напруженість) зусиль, які правоохоронець може регулювати. Поняття «інтенсивності» також може бути віднесеним і до застосування струменю води, бо тиск води можна регулювати і як результат – досягати диференційованої кінцевої сили впливу на осіб.

У випадках же застосування заходів припинення, що мають дискретну дію і фіксовану силу впливу на особу, – на перший план виходить не інтенсивність, а, навпаки, екстенсивність застосування, яка залежить від кількості витрачених засобів.

Адже не підлягає регулюванню сила дії кулі при застосуванні поодинокого пострілу, сила дії окремої газової чи світлошумової гранати тощо. В цьому випадку, як на нашу думку, ефективність застосування залежить від кількості використаних патронів, газових гранат, у тому числі, іноді, і кількості нанесених ударів гумовим кийком. Говорити про інтенсивність застосування в даному випадку, на нашу думку, недоречно.

Заборони щодо застосування заходів примусу правоохоронними органами України

Першим критерієм, на яких будується система загальних заборон щодо застосування заходів примусу, – це обмеження, пов'язані з віком осіб, до яких застосовуються відповідні заходи. Віком у кримінально-правовій літературі визначається встановлений за документами юридичний період життя людини, який вимірюється часом, і з яким, згідно закону, пов'язано законодавством України встановлена як нижня вікова межа («малолітні», «неповнолітні»), до досягнення якої людською істотою застосовувати захід настання відповідних правових наслідків.

Причому «примусу до неї ще неможливо, так і верхня вікова межа («явні ознаки старості», «особи похилого віку»), після перетину якої застосування сили вже неможливе.

Важливим елементом є нижня вікова межа. В сучасному міжнародному праві одержало загальне визнання положення про те, «що дитина внаслідок її фізичної й розумової незрілості потребує спеціальної охорони й піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження» (ст.1 Декларації про права дитини).

Необхідність особливого захисту дітей уперше було проголошено ще в 1924 р. у Женевській декларації прав дитини, потім підтверджено в Загальній декларації прав людини і закріплено в Міжнародних пактах про громадські і політичні права (ст.ст.23,24) та про економічні, соціальні і культурні права

(ст.10), в Конвенції про права дитини. Про визнання світовим співтовариством важливості цієї проблеми свідчить той факт, що в наш час Конвенцію про права дитини ратифікували (чи приєдналися до неї) 187 держав.

Чинне законодавство України, зокрема, при регулюванні питань застосування заходів примусу додержується принципів, прийнятих світовою спільнотою, і встановлює певні заборони щодо застосування таких заходів проти дітей.

Законодавство України з питань застосування заходів примусу також на вік прямо не посилається, а оперує категоріями «малолітні» (ч. 5 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію», ч. 2 ст. 6 Закону України «Про Національну гвардію України») та «неповнолітні» (Закону України ч. 5 ст. 18 «Про попереднє ув'язнення»; ч. 3 ст.106 Кримінально-виконавчого кодексу).

Не зупиняючись на причинах такого розмаїття термінів, варто зробити їх юридичний аналіз. Поняття «діти» та «неповнолітні» у міжнародному законодавстві та «неповнолітні» у національному чітко пов'язані з певними віковими межами, а саме: «дитиною» вважається кожна людська істота до досягнення нею 18-річного віку, якщо за законом, який може бути застосованим до даної дитини, вона не досягає повноліття раніше (ст. 1 Конвенції про права дитини, ст. 1 Закону України «Про громадянство»; ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства»). «Неповнолітня особа» – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (ст. 3 Кримінально-процесуального кодексу України); ст.1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»). неповнолітньою дитину у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (ст. 6 Сімейного кодексу).

У ст. 17 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини» від 27 березня 1992 р. № 4 відзначено: «малолітніми потерпілими від зґвалтування вважаються особи, яким на момент злочину не виповнилося 14 років».

Кримінальне законодавство України поняття «малолітні» використовує для визначення кримінальної відповідальності. Усі малолітні є об'єктом кримінально-правового захисту: згідно з ч. 2 ст. 52 Конституції України будь-яке насильство над дитиною переслідується за законом.

Тому у Кримінальному кодексі України вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини (п. 6 ст. 67) або вчинення злочину з використанням малолітнього (п. 9 ст. 67) вважається обставиною, яка обтяжує відповідальність, або ж може прямо визначатися у нормі особливої частини (ст. 115, ч. 2 ст. 136, ч. 2, ст. 146). Підлягають кримінальній відповідальності й дії проти дітей (ст.ст.149, 150-1).

Якщо малолітні не здатні усвідомлювати вимоги правових норм, а також соціальну значимість скоюваних ними (а іноді і над ними) дій, тобто не є деліктоздатними особами, то «особи з явними ознаками старості» та «особи похилого віку», як правило, є дієздатними і спроможними нести відповідальність за свої вчинки, але підпадають під охорону закону через свої фізичні вади та інші вади, що пов'язані з віковими змінами в людському організмі.

Відповідно до класифікації Всесвітньої організації охорони здоров'я до літнього віку відноситься населення у віці від 60 до 74 р., до старого – у віці від 75 до 89 років, а до довгожителів – 90 років і більше.

Вітчизняне законодавство з метою формування в суспільстві гуманного, шанобливого ставлення до «осіб похилого віку» законодавчо визначило межу цього віку: «Громадянами похилого віку визнаються особи, які досягли пенсійного віку, а також особи, яким до досягнення зазначеного пенсійного віку залишилося не більш як півтора року» (ст. 10 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»). При чому пенсійний вік встановлений статтею 26 Закону України про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування є різним для осіб народжених у різні роки, а також залежить від наявності страхового стажу.

Іншою ознакою, що використовується для встановлення загальних заборон при застосуванні заходів примусу правоохоронними органами є особливий фізичний та психічний стан людини, яка посягає на громадський порядок та/або режим тримання у місцях попереднього ув'язнення чи позбавлення волі. Цей критерій полягає в тому, що, по-перше, людина в силу сталих вад здоров'я (фізичних, фізіологічних, психічних), або специфічного фізіологічного стану (наприклад, вагітність) є під захистом держави, а по-друге вона не може чинити ефективний напад або здійснювати опір.

Обмежуючись цим критерієм законодавець визначає вичерпний перелік, що розширенню не підлягає, як: «особи з явними ознаками обмежених можливостей» (ч. 5 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію»; ч. 2 ст. 16, ч. 4 ст. 17, ч. 3 ст. 18 Закону України «Про Національну гвардію України»); явні ознаки вагітності (ч. 5 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію»; ч. 2 ст. 16, ч. 4 ст. 17, ч. 3 ст. 18 Закону України «Про Національну гвардію України»).

Однак, як на нашу думку, законодавче визначення «явні ознаки обмежених можливостей» є більш доречним у даному випадку, оскільки інвалідність – суто медичний термін. Як міра втрати здоров'я інвалідність визначається шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи, що підтверджується відповідними довідками. Тому її ознаки не завжди можуть бути відомі працівникам правоохоронних органів.

У кожному конкретному випадку «виражених ознак інвалідності» їх можна встановити тільки за зовнішніми анатомічними та функціональними ознаками: каліцтво – відсутність кінцівок (рук, ніг), або здатність ними рухати (параліч); втрату функцій деяких органів (сліпота) тощо. В той же час, особа, з явними ознаками обмежених можливостей та тимчасової непрацездатності, пересуваючись на милицях або перебуваючи у гіпсі повинна також бути захищена положеннями закону при застосуванні заходів примусу, хоча підставою тут є, звісно, не інвалідність.

Причинами виділення такого критерію при встановленні заборон щодо застосування заходів примусу правоохоронними органами як «вагітна жінка», є наступні:

- у випадку застосування заходів примусу до вагітної жінки ризики впливу поширюються не тільки на саму жінку, але і на майбутню дитину;

- часто у процесі вагітності змінюється як фізичний, так і психічний стан жінки, що враховано також і адміністративно-деліктним (ст. 34 КпАП), і кримінальним (ст. 40 КК) законодавством: вагітність віднесена до обставин, що пом'якшують вину.

Також окремо слід зупинитися на питанні критеріїв встановлення обмежень щодо застосування заходів примусу, що можуть базуватись й на інших чинниках, а ніж зазначено було вище. Так, існують особи, проти яких взагалі, за будь-яких обставин, застосування примусових заходів категорично заборонено. Ними є дипломатичні агенти та представники міжнародних організацій, для яких привілеї та імунітети надаються для організації ефективного виконання функцій органами, які представляють держави, тобто дипломатичними представництвами.

У відповідності до норм міжнародного права, Україна як держава перебування повинна вживати всіх належних заходів з метою запобігання будь-яких посягань на свободу, гідність дипломатичних агентів, співробітників Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи та інших міжнародних організацій, членів їх родин, особи яких є недоторканими.

Вони, залежно від дипломатичного статусу, користуються імунітетом від будь-якого юридичного процесу та виконавчих дій на підставі здійсненого ними взагалі, або здійсненого тільки в своїй офіційній якості (ст.ст. 29-36 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р.; ст. 18 Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи від 2 вересня 1949 р. та Протоколу до Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи від 6 листопада 1952 р.).

Відповідні міжнародні положення реалізуються у нормах національного законодавства. Наприклад, Законом України «Про Національну гвардію України», Правилами застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних силах України категорично заборонено застосування спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки у приміщеннях і на земельних ділянках, які належать або закріплені за дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав в Україні, крім випадків, коли від глави дипломатичного або іншого відповідного представництва (організації) надійде офіційними каналами письмове прохання (згода) застосувати зазначені засоби проти правопорушників (п. 2 ч. 4 ст. 17; п. 2 ч. 3 ст. 18; п. 2 ч. 2 ст. 19 Закону України «Про Національну гвардію України»).

Також забороняється застосовувати пристрої для примусової зупинки автотранспорту щодо вантажних автомобілів, що здійснюють перевезення людей, автотранспорту, що належить дипломатичним, консульським та іншим іноземним представництвам (п. 13 Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України).

Висновки

По-перше, важливу роль у забезпеченні прав громадян та попередженні протиправної діяльності правоохоронних органів у процесі застосування

заходів адміністративного примусу відіграють норми, що врегульовують процедуру застосування таких заходів.

До основних стадій належать стадія прийняття рішення про застосування заходу примусу, попередження про намір застосування заходу, стадія власне застосування заходу, припинення застосування заходу, надання необхідної допомоги, а також доповідь про застосування заходів примусу та про негативні наслідки їх застосування.

По-друге, прийняття рішення про застосування заходу примусу посадовою особою правоохоронного органу в переважній більшості випадків приймається самостійно. Однак із загального правила є винятки, зокрема, якщо працівник правоохоронного органу діє в рамках операції чи групи, то тоді таке рішення приймається керівником операції або ж посадовою особою, яка відповідальна за групу.

По-третє, попередження, яке передуює застосуванню сили, є важливою стадією застосування заходів примусу, оскільки виконує декілька функцій, зокрема, припиняючу (спрямовану на припинення протиправної поведінки), репрезентативну (спрямовану на представлення себе працівником правоохоронного органу) та інформативну (спрямовану на донесення до правопорушника інформації про те, що проти нього буде застосовуватися конкретний захід або комплекс конкретних заходів примусу, а також до оточуючих, які можуть постраждати).

Серед способів попередження про намір застосування заходів примусу виділяються три: попередження голосом, попередження у вигляді конклюдентних дій (при застосуванні вогнепальної зброї способом попередження є конклюдентні дії працівника поліції щодо взяття до рук та приведення у готовність зброї, попереджувальний постріл угору тощо), а також попередження з використанням інших засобів (вогнепальна зброя може застосовуватися для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження).

По-четверте, припинення застосування заходів примусу здійснюється при настанні чинників трьох видів: 1) при досягненні мети застосування заходу, коли суспільно небезпечне діяння припинено (поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату); 2) у разі наявності розпорядження лікаря про припинення застосування, зокрема, гамівної сорочки; 3) зі спливом часу, відведеного на застосування окремих заходів адміністративного примусу.

По-п'яте, нормативне врегулювання надання медичної й іншої необхідної допомоги особам, які постраждали внаслідок застосування заходів примусу правоохоронними органами, містить окремі положення що потребують узгодження та уніфікованого врегулювання. Так, закони визначають різні види медичної допомоги: невідкладна медична допомога (Закон України «Про Національну поліцію України»), домедична допомога (Закон України «Про Національну гвардію України»), необхідна перша медична допомога (Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України»), обов'язковий медичний й огляд (Закон України «Про попереднє ув'язнення»,

або просто допомога (Кримінально- виконавчий кодекс), однак не розкривають зміст цих понять та не пояснюють.

Питання для самоконтролю

1. Порядок застосування поліцейських заходів примусу (ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»).
2. Підстави застосування вогнепальної зброї після попередження про необхідність припинення протиправних дій та можливості застосування вогнепальної зброї (п.п. 4-5 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).
3. Підстави застосування вогнепальної зброї без попередження (п. 6 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).
4. Мета та обмеження застосування вогнепальної зброї, а також місця, де застосування вогнепальної зброї заборонено (п.п.7, 8, 9 ст.46 ЗУ «Про Національну поліцію»).
5. Місця, де заборонено застосовувати вогнепальну зброю, а також першочергові дії поліцейського після застосування вогнепальної зброї (п.п.9-10 ст.46 ЗУ «Про Національну поліцію»).
6. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника поліції (п.п.11-12 ст.46 ЗУ «Про Національну поліцію»).
7. Використання вогнепальної зброї поліцейським (п. 13 ст.46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

Використана література

Базова:

17. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>
18. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07.03.2002. № 3099-III 21.
19. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. Офіційний вісник України. 2015. № 63. Ст. 2075.
20. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 480 с.
21. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

Допоміжна:

22. Албул С.В. До питання імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів застосування сили та вогнепальної зброї поліцією. Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського: матеріали круглого столу (26 жовтня 2016 р., м. Одеса). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 5-11.
23. Бочек О. І. Міжнародні стандарти із застосування сили та вогнепальної зброї поліцією з підтримання правопорядку. Наука і правоохорона. 2017. №2(36). С. 25-29.

24. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.
25. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.
26. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
27. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.
28. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.
29. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.
30. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. –52 с.
31. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.
32. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.
33. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.
34. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
35. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.
36. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначєєв, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3954/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%202019.pdf>

37. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1775>

38. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

39. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

40. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

41. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

42. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. Journal ScienceRise: Juridical Science». №2(4)2018. С. 36-41.

43. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. А.П Купін. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 43 с.

44. Інструкція «Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» затверджену наказом МВС від 22.08.2016 № 859.

45. Інструкція «Про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» затверджену наказом МВС 10.12.2015 № 1560.

46. Постанова КМУ від 18 лютого 2016 р. № 92 «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків».

47. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій»

48. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

49. Наказ МВС України від 18.10.2018 № 847 «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів «Терен-6», «Терен-7» і «Терен-7М». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1508-18#Text>.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з татикою застосування превентивних поліцейських заходів.

ЗМІСТ

Вступ

Питання:

Загальна характеристика поліцейського заходу та вимог до нього.

Види превентивних заходів.

Алгоритм дій поліцейського при перевірці документів у громадян.

Алгоритм дій поліцейського при спілкуванні та проведенні опитування особи.

Алгоритм дій поліцейського при проведенні поверхневої перевірки.

Алгоритм дій поліцейського при проведенні особистого огляду та огляду речей затриманої особи.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Реформування системи Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) України, утвердження в Україні європейських стандартів, узгодження норм адміністративного законодавства України з нормами права Євросоюзу зумовлює необхідність по-новому поглянути на зміст поліцейської діяльності. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», законодавець наділив поліцейських можливістю застосовувати дії превентивного або примусового характеру для гарантування публічної безпеки і порядку.

Відповідно до ст. ст. 29, 30 Закону України «Про Національну поліцію», для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень застосовуються поліцейські заходи, що обмежують певні права і свободи людини, і які залежно від характеру впливу на суспільні відносини поділяються на дві загальні групи: превентивні поліцейські заходи та примусові поліцейські заходи.

Сутність профілактичного впливу превентивних поліцейських заходів полягає в тому, щоби, по-перше, не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, по-друге, усунути причини вчинення правопорушень, створити умови, що унеможивлюють протиправну поведінку. Про зміну основних векторів діяльності поліції із репресивнокаральних на соціально-орієнтовані у першу чергу свідчить аналіз змісту п'ятого розділу Закону, в якому заходи примусу, і за загальною кількістю, і за основними напрямками застосування, відчутно поступаються місцем превентивним поліцейським заходам.

Загальна характеристика поліцейського заходу та вимог до нього

Адміністративно-правові заходи, будучи соціально-спрямованою діяльністю держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та органів місцевого самоврядування (їх посадових осіб), спрямовані, в першу чергу, на запобігання адміністративних правопорушень, виявлення причин та умов вчинення адміністративних проступків, ліквідацію факторів, які сприяли формуванню антигромадської установки особи, ліквідацію адміністративної деліктності як соціального явища, і забезпечення прав і свобод громадян. Адміністративно-правові заходи є сукупністю владних, правообмежувальних за змістом психологічних або фізичних дій, які застосовують посадові особи державних органів на основі адміністративно-правових норм українського законодавства. Ці дії вчиняються незалежно від волі і бажання суб'єктів адміністративних правовідносин і передбачають спонукання відповідних осіб виконувати встановлені правила та адміністративні процедури.

Право застосування поліцейських заходів передбачено такими міжнародними нормативно-правовими актами як: 1. Рекомендація (2001) Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів. 2. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 р. 3. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію». Кодекс поведінки службовців органів правопорядку (затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року) (стаття 3) визначає що всі службовці органів правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі суворой необхідності і в обсязі, необхідному для виконання їх обов'язків. Рекомендації Res (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів) (п. 20) організація поліції повинна містити ефективні заходи для забезпечення чесності та належного виконання своїх обов'язків службовцями поліції, зокрема, щоб гарантувати повагу до основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції з прав людини. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» (п. 12, 13) - при виконанні своїх обов'язків, офіцер поліції зобов'язаний використовувати всю необхідну рішучість для досягнення мети, яка передбачена або дозволена законодавством, але ніколи не повинен використовувати більше сили, ніж це є розумним. Офіцери поліції повинні отримувати зрозумілі та чіткі розпорядження щодо способу та обставин, за яких вони повинні застосовувати зброю. Резолюція 34/169 Генеральної асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб по підтримці правопорядку» ст. 3 Посадові особи при підтримці правопорядку можуть застосовувати силу тільки у випадках крайньої необхідності і в тій мірі, в якій це вимагається для виконання їх обов'язків. Вище зазначені документи визначають основні цілі

поліцейської діяльності у демократичному суспільстві, в основі якого лежить верховенство права.

Обов'язково варто навести законодавче визначення поняття «поліцейський захід». Так, відповідно до статті 29 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Він застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним, окрім того, його слід вважати законним, якщо він визначений законом.

Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України. Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам. Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди. Поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Виділяються певні ознаки поліцейського заходу, до яких відносяться наступні: 1) застосовується лише поліцейським; 2) їх реалізація можлива виключно у межах та на підставі правових норм, що визначені Законом № 580-VIII або іншими нормативно-правовими актами; 3) здійснюються у формі певних інтелектуально-вольових (вербальних) дій та фізичних (невербальних) дій; їх застосування не потребує видання адміністративного акта, що, однак, не виключає можливості їх реалізації на підставі та на виконання такого акта; 4) спрямований на настання фактичного результату, а не на настання правових наслідків; 5) повинен мати обов'язкове процесуальне оформлення, а у випадку вчинення поліцейського заходу з порушенням правових норм, Законом № 580-VIII (або Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України, вони можуть бути оскаржені у судовому або позасудовому порядку шляхом звернення громадян до відповідних інституцій; 6) можуть мати примусовий або превентивний характер.

Доцільно всю сукупність поліцейських заходів поділити на дві великі групи: заходи адміністративного примусу та превентивні заходи. Так, стосовно першої групи заходів відзначимо, що стаття 42 Закону України передбачає, що поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї.

Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. Таке розпливчате формулювання порядку застосування поліцейських заходів примусу в законодавстві з одного боку зрозуміле, оскільки не можливо передбачити в законодавчому акті всі можливі ситуації, а з іншого – потребує деталізації на рівні підзаконних нормативно-правових актів та якісного відпрацювання навиків застосування заходів примусу під час підготовки поліцейських.

Мета примусу вважається досягнутою якщо: а) перервано, припинено протиправне діяння, яке має ознаки адміністративного чи кримінального правопорушення; б) створено умови для подальшого притягнення винних осіб до відповідальності; в) усунуто шкідливі наслідки правопорушення; г) унеможливлено вчинення нових правопорушень; д) відновлено попередній правовий стан суспільних відносин.

Види превентивних заходів

Законодавець, у статті 31 Закону України «Про Національну поліцію» наводить досить змістовний перелік превентивних заходів поліції, до яких, зокрема відносить:

1) перевірка документів особи. Взагалі, перевірка документів – це дослідження уповноваженими службовими особами Національної поліції України паспортних та інших документів громадян України, іноземців та осіб без громадянства в разі підозри у вчиненні правопорушення або є потерпілими або свідками скоєного правопорушення або встановлення їх дійсності та приналежності відповідній особі.

Відповідно до Закону № 580-VIII поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у випадках передбачених цим Законом, а саме, якщо особа: 1) володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи; 2) вчинила або має намір вчинити правопорушення та існує достатньо підстав так вважати; 3) перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю; тощо. У разі прийняття рішення про перевірку документів поліцейські повинні знати на що звертати увагу при перевірці, як проводити співбесіду, як діяти в конфліктних ситуаціях, як забезпечити особисту безпеку. Без сумніву, в усіх випадках перевірки документів

працівник поліції повинен враховувати і створювати сприятливі психологічні умови. Крім того, кожен працівник поліції повинен визначити для себе певні правила, прийоми, якими він буде користуватися при перевірці документів.

2) опитування особи. Поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для 38 виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Важливо підкреслити, що запрошення особи до поліцейського приміщення з метою опитування не кореспондується з обов'язком особи пристати на таке запрошення. Отже, особа може перебувати у приміщенні органу поліції виключно добровільно, тобто вона не може вважатися такою, що доставлена як порушник (ст. 259 Кодексу України про адміністративні правопорушення, піддана адміністративному затриманню (ст.ст. 261–263 КУпАП), а тим більше – затриманою в розумінні КПК України.

3) поверхнева перевірка і огляд. Це превентивний поліцейський захід, що полягає в здійсненні візуального огляду особи, проведенні по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальному огляді речі або транспортного засобу (ч. 1 ст. 34). Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб або оглядати їх, якщо є достатньо підстав уважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу. Під час поверхової перевірки поліцейський має право вимагати відкрити багажник та/або двері салону.

4) зупинення транспортного засобу. Даний вид превентивного заходу є більш характерним для патрульної поліції. Поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі: якщо водій порушив Правила дорожнього руху; якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність 39 транспортного засобу; якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення; якщо транспортний засіб перебуває в розшуку; якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути; якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод; якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху; якщо спосіб закріплення

вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху; порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв; тощо.

5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території. Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення. Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю. В цьому випадку відмітимо, що поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, КПК України та КУпАП, а також іншими законами України. Основні засади на яких повинні ґрунтуватись матеріальні та процесуальні норми обмеження пересування особи або фактичного володіння річчю закріплені в статтях 29, 80 та інших, Конституції України, що визначають основоположні права людини. Частина 4 ст 37 Закону № 580-VIII передбачає, що поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. Обмеження фактичного володіння здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення. При цьому, відповідно до ч. 6 ст. 37 Закону № 580-VIII відповідне тимчасове обмеження пересування негайно припиняється, якщо немає необхідності здійснювати такий захід.

7) проникнення до житла чи іншого володіння особи. Поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із: рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій; безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину; припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні. Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном. Розглядаючи вказаний превентивний захід необхідно відмітити, що стаття 30 Конституції України гарантує кожному недоторканність житла чи іншого володіння особи. Тобто, не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший,

встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ. Цей захід передбачає, що поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведінки з ними та правил їх використання. Специфіка цього превентивного заходу полягає не тільки в комплексності, але й в тому, що він виражає окрему частину превентивної діяльності органів Національної поліції загалом. Зокрема, в чинному законодавстві встановлено, що дозвільна система – це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою: а) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб; б) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб. Перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб (п. 10 ч. 1 ст. 31 Закону № 580-VIII), не знайшов відповідного місця серед статей Закону України «Про національну поліцію», однак має бланкетний характер та регулюється нормами Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» та Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. В сучасній юридичній літературі прийнято вважати, що адміністративний нагляд – це систематичне спостереження за точним і неухильним додержанням посадовими особами та громадянами правил і застосування норм, що охороняють життя, здоров'я, права та свободи громадян, регулюють громадський порядок і громадську безпеку з метою попередження, припинення порушень цих правил, виявлення порушників та притягнення їх до адміністративної чи кримінальної відповідальності, застосування до них заходів громадського впливу. Звісно, вказаний перелік превентивних заходів не є

обмеженим, їх перелік постійно розширюється законодавцем по мірі того, як розвивається суспільство взагалі та вдосконалюється діяльність Національної поліції України, зокрема. Окремо слід підкреслити, що правова конструкція превентивних заходів передбачає можливість порушення прав і свобод людини у процесі їх застосування, кожен превентивний захід розтлумачено у законі та визначено процесуальний спосіб їх застосування поліцейськими. Детальна регламентація процедури застосування превентивних заходів є однією з важливих гарантій законності у діяльності працівника поліції та дозволяє повноцінно виконувати функціональні обов'язки.

Алгоритм дій поліцейського при перевірці документів у громадян

Перевірка документів особи відноситься до групи превентивних поліцейських заходів. Так відповідно до ст. 32 ЗУ "Про Національну поліцію" поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках: 1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи; 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення; 3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю; 4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо; 5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньотранспортної пригоди, іншої надзвичайної події; 6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

При перевірці документів у особи працівник поліції:

а) зобов'язаний привітатися з громадянином, після чого приклавши руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на вимогу громадянина службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією. При цьому поліцейський повинен утримувати посвідчення в своїх руках;

б) звертатися до громадянина з повагою на "Ви", свої вимоги і зауваження викладати в переконливій формі;

в) при перевірці документів необхідно поводитися з ними акуратно, не слинити пальці, не загинати сторінок, не робити ніяких поміток на сторінках документу. Такі некомпетентні дії можуть призвести до ескалації конфлікту. Якщо на вулиці опади, перевірку треба проводити, вживши заходів, які не зіпсують інформацію, яка міститься в документах (зайти під накриття, користуватись парасоллю тощо)

г) поліцейський повинен звертати увагу на правильність заповнення відповідних реквізитів документу. Під час перевірки паспорту необхідно звернути увагу на відповідність наявної в документі фотокартки особи

громадянина, правильність заповнення усіх реквізитів, на цілісність захисної сітки документа, строк його дії, наявність відмітки про реєстрацію місця проживання (перебування) громадянина.

д) у ході перевірки поліцейський може ставити власнику документа контрольні питання, звіряючи відповіді з даними документа, що підтверджує його особу. Якщо відповіді не вірні або виявлені подробиці, правопорушнику пропонується продовжити перевірку у відділі (відділенні) поліції, а також надати пояснення щодо виявлених фактів.

Перевірку доцільно проводити на деякій відстані від сторонніх громадян. У разі, якщо під час передачі документів особа випустила їх з рук і вони впали на землю, поліцейський повинен запропонувати громадянину підняти їх і передати йому. При цьому сам поліцейський повинен відступити крок назад і прийняти застережні заходи від можливої атаки з боку громадянина. ЗУ "Про Національну поліцію" закріплює право поліцейського на перевірку документів двох типів: - що посвідчують особу; - що посвідчують відповідне право особи. Документи, що посвідчують особу.

Діюче законодавство не встановлює вичерпаного переліку документів, що посвідчують особу. Так, з огляду на нормативне урегульованість зазначеного питання, можна вести мову лише про документи, що підтверджують громадянство особи (ст. 5 ЗУ "Про громадянство України"), до яких слід відносити: - паспорт громадянина України; - паспорт громадянина України для виїзду за кордон; - тимчасове посвідчення громадянина України; - дипломатичний паспорт; - службовий паспорт; - посвідчення особи моряка; - посвідчення члена екіпажу; - посвідчення особи на повернення в Україну.

Але під час практично реалізації повноважень поліції, виникає питання не лише підтвердження громадянства особи, а головніше його належної ідентифікації, наприклад з метою складання процесуальних документів про вчинення правопорушення, затримання особи тощо. Слід наголосити, що зазначене питання залишається доволі гострим та на сьогодні не має механізму вирішення. На нашу думку, для ідентифікації особи необхідно використовувати будь-який документ, що об'єктивно дозволяє не лише визначити необхідні дані для складання процесуальних документів, а також не викликає сумнівів щодо достовірності отриманої інформації. З огляду на законодавство, необхідно звернути увагу на діючу редакцію ЗУ "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" (ч. 1 ст. 13 зазначеного Закону), яка дозволяє нам значно розширити перелік документів за якими ми маємо змогу ідентифікувати особу: - паспорт громадянина України; - паспорт громадянина України для виїзду за кордон; - дипломатичний паспорт України; - службовий паспорт України; - посвідчення особи моряка; - посвідчення члена екіпажу; - посвідчення особи на повернення в Україну; - тимчасове посвідчення громадянина України; - посвідчення водія; - посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон; - посвідка на постійне проживання; - посвідка на тимчасове проживання; - картка мігранта; - посвідчення біженця; -

проїзний документ біженця; - посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту; - проїзний документ особи, якій надано додатковий захист.

Документи, посвідчують відповідне право особи. Друга група документів які можуть перевірятись працівниками поліції становить документи, які посвідчують окреме право особи або її спеціальний статус. До них слід відносити низку документів дозвільного характеру, наприклад ліцензії, сертифікати, патенти тощо. Особливе місце займають дозвільні документи на зброю, що видаються органами та підрозділами Національної поліції. Крім зазначеного до даної групи слід відносити документи, що посвідчують спеціальний статус особи, наприклад посвідчення на право керування транспортними засобами відповідної категорії, документи, що посвідчують іноземне громадянство, дипломатичний статус особи-пред'явника, перебування на військовій службі або на посаді судді, прокурора, депутата ради тощо. При перевірці документів необхідно звертати особливу увагу на наявність ознак їх підробки. Так перевіряючи паспорт громадянина України слід звертати увагу на можливу заміну фотокартки особи, наявність особливого рельєфного відбитку на її куті, заміни сторінок, відповідності серії та номеру паспорту перфорації на кожній сторінки тощо. 9 Для перевірки доречно задати пред'явнику документів декілька питань щодо особистих даних володільця (наприклад дату та місце народження, рік отримання паспорту, орган що його видав тощо). При виявленні ознак підробки документів, необхідно викликати на місце пригоди слідчо-оперативну групу.

Алгоритм дій поліцейського при спілкуванні та проведенні опитування особи

Опитування осіб, відноситься до групи превентивних поліцейських заходів (ст. 33 ЗУ "Про Національну поліцію") та проводиться з у випадку, якщо існує достатньо підстав вважати, що дана особа володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом. Дії наряду поліції при опитуванні особи (заявника, потерпілого, свідка та ін.). При отриманні повідомлення про подію наряд поліції повинен з'ясувати у заявника (потерпілого): а) яка подія (правопорушення), де і в який час відбулася; б) чи є потерпілі, їх чисельність, в якому вони стані, чи надана їм медична допомога. Якщо заявником є сам потерпілий, то в нього необхідно довідатись, чи не потрібна йому медична допомога, і вжити заходів для її надання (допомогти зупинити автомашину, вказати адресу лікувального закладу і т. п.); 10 в) чи відомі правопорушники, їх кількість і прикмети, звідки прибули, де знаходяться. Якщо вони зникли, то в якому напрямку і на чому (вид транспорту), якими знаряддями і засобами вони користувались при вчиненні

кримінального правопорушення, послідовність їх злочинних дій, які сліди залишили на місці події, що викрали, прикмети викраденого; г) хто є очевидцем (свідком) події (правопорушення); д) звідки заявнику стало відомо про подію (бачив особисто, чув від інших осіб і т. п.); е) інші питання, які залежно від характеру події можуть мати значення для швидкого припинення злочинних дій, правильної організації розшуку підозрюваного по гарячих слідах і охорони місця події. Одержані відомості про правопорушення і дані про самого заявника (прізвище, ім'я, по батькові, адреса місця проживання або роботи, номери домашнього та службового телефонів) записати в службову книжку, доповісти оператору служби "102" та в чергову частину відділу поліції, після чого негайно вирушити на місце події. Зміст основних компонентів спілкування співробітників поліції з громадянами. Для кращого розуміння сутності спілкування традиційно виділяють три основних компоненти: комунікація (обміну інформацією між спілкуються), перцепція (сприйняття і пізнання людьми одне одного у процесі спілкування), і навіть взаємодія для людей у процесі спілкування (обмін знаннями, ідеями, діями, емоціями і т.п.). Комунікативному боку спілкування (передачі й отримання інформації) у діяльності співробітників поліції надається особливе значення, оскільки спілкування завжди є комунікацією, як і раніше, що відсотковий вміст конкретної інформації не завжди однаковий (наказ начальника, опитування, розмова із свідками, потерпілими тощо.). Важко переоцінити значимість оперативної інформації для співробітників правоохоронних органів, в тому числі поліції, які у процесі службової діяльності встановлюють причини й обставини правопорушень, мотиви вчинення правопорушення, вирішують практичні, виховні і ще завдання. Інший компонент спілкування - перцептивний - є сприйняття зовнішніх ознак іншої людини, співвіднесення його з особистісними характеристиками сприйманого індивіда та інтерпретування цій основі його вчинків. Соціально-психологічні аспекти взаємовідносин співробітників поліції та громадян, можна трактувати із двох протилежних сторін: з позиції самого співробітника поліції (ставлення до громадянина, як до "моделі" партнера зі спілкування) і з погляду громадянина (його сприйняття поліцейського, тобто. "образу" представника правоохоронних органів). Так, у відносинах різних осіб (потерпілого, свідка, правопорушника) з працівниками поліції образ поліцейського у сприйнятті його громадянами не завжди однаковий (позитивний, нейтральний, негативний). Те ж саме згадати і формуванні образу громадянина, з яким співробітник поліції входить у спілкування і під час професійних завдань. Важливу роль у відносинах співробітників поліції з громадянами грають невербальні засоби спілкування (міміка, жести, психологічна дистанція, поза та ін.), оскільки вони повідомляють про партнера зі спілкування значно більше інформації. Особливу увагу спілкуючись приваблює обличчя людини. Міміка (динаміка обличчя в останній момент спілкування: рухи губ, очей, лицевих м'язів) передає понад 70 відсотків інформації. Наприклад, якщо людина "відводить" очі, вважається, що він намагається приховати певну інформацію (загалом погляди партнерів зустрічаються приблизно протягом 1/3 часу розмови). Жестикуляція (соціально

відпрацьовані руху голови та інших частин тіла, передають психічний стан) міцно пов'язана з емоційними реакціями і промовою, іноді жести навіть можуть замінювати мова. У процесі спілкування з громадянами поліцейським важливо враховувати кількість жестів. Діагностична цінність жестів залежить від їх спонтанності і безпосередності. Наприклад, підозрюваний у вчиненні правопорушення не усвідомлює, що жестикулює, та його мимовільні реакції висловлюють істинні гніву й відносини. Що стосується розбіжності між вербальними і невербальними засобами висловлювання, пріоритет віддається невербальним. Досягнення цілей спілкування працівнику поліції у взаємодії з громадянами дуже важливо контролювати власну жестикуляцію. Важливу роль отриманні інформації в час спілкування грає поза людини (становище частин його тіла - голови, корпусу, рук, ніг тощо.), вони можуть передавати міжособистісні стосунки, вказувати на соціальне становище, і навіть може змінюватися залежно від емоційного стану.

Алгоритм дій поліцейського при проведенні поверхневої перевірки

Інститут поверхневої перевірки є новим для українського законодавства. Він встановлений статтею 34 ЗУ "Про Національну поліцію" та входить до складу поліцейських превентивних заходів. За змістом він суттєво відрізняється від особистого огляду та від зовнішнього (поверхневого) огляду, однак на практиці ця різниця поки відчувається слабо. Щодо гарантій, які має особа, то поверхнева перевірка не потребує отримання дозволу суду (санкції) для її проведення та складання протоколу. Закон гарантує лише те, що вона здійснюється поліцейським відповідної статі (а у невідкладних випадках будь-яким поліцейським лише з використанням спеціального приладу або засобу). За своїм змістом, поверхнева перевірка – візуальний огляд особи/речей особи, яка не підозрюється у вчиненні адміністративного/кримінального правопорушення, проте існує достатньо підстав вважати, що вона має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. Тобто, поверхневою перевіркою є здійснення візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу. Відповідно, за об'єктом її можна поділити на три види: особи, речей особи або транспортного засобу. Суттєвою відмінністю від особистого огляду є спосіб здійснення перевірки, а саме візуальний огляд. Тобто тактильний контакт особи з поліцейським відсутній. Поліцейський оглядає лише те, що бачить або речі, що самотійно показуються особою. При цьому, положення ч. 6 ст. 34 ЗУ "Про Національну поліцію" не має імперативного характеру, тобто особа показує лише вміст речей чи транспортного засобу, а не окремі речі. Тактильний контакт може мати місце тільки у вигляді проведення по поверхні одягу рукою, спеціальним технічним приладом (засобом), наприклад металошукачем тощо. Такий спосіб значно відрізняє його особистого огляду, під час якого поліцейський самотійно знаходить речі, оглядає їх тощо. На думку законодавця, візуальний огляд є значно меншим втручанням у приватне життя особи, тому обсяг гарантій є мінімальним. Момент та підстави здійснення

поверхневої перевірки. Оскільки ця перевірка відмінна від особистого огляду/обшуку особи, слід погодитись з тим, що поверхнева перевірка особи, речі або транспортного засобу може передувати особистому огляду і огляду речей. Тобто після проведення поверхневої перевірки та за наявності підстав, визначених законами, працівник поліції може також здійснити особистий огляд особи. Підставою здійснення поверхневої перевірки особи є наявність достатніх "підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб" (ч. 2 ст. 34 ЗУ "Про Національну поліцію"). На жаль, це визначення є розпливчастим, що робить будь-яку перевірку формально законною, однак суперечить принципам, якими має керуватись поліція.

Далі законодавець окремо встановлює підстави для здійснення поверхневої перевірки речей або транспортного засобу особи, а саме: 1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб; 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб; 3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку (ч. 4 ст. 34 ЗУ "Про Національну поліцію"). Однак тут мова йде про підстави перевірки саме транспортного засобу, а про речі законодавець вже не згадує. Таким чином, на наш погляд, підстави поверхневої перевірки особи та її речей необхідно деталізувати.

Сьогодні ж, при застосуванні будь-якого поліцейського превентивного заходу, необхідно пам'ятати про вимоги статті 29 ЗУ "Про Національну поліцію". Такими вимогами є законність, необхідність (або ефективність, завдання найменшої шкоди), пропорційність, необхідність закінчення після досягнення мети його застосування. Їх можна розглядати як керівні принципи, що заповнюють наявні прогалини у законодавстві. Відповідно до ч.2 ст.34 Закону України "Про Національну поліцію" поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. У будь-якому випадку, перед застосуванням превентивного заходу "поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи" (ч. 3 ст. 31 ЗУ "Про Національну поліцію"), тобто роз'яснити порядок проведення огляду/поверхневої перевірки, а також права особи при його здійсненні. У відповідності до ст. 34 ЗУ "Про Національну поліцію", наряд поліції проводить поверхневу перевірку з метою візуального огляду особи та її особистих речей.

Поверхнева перевірка проводиться такими способами: 1) візуальним оглядом особи; 2) проведенням по поверхні вбрання особи рукою; 3)

спеціальним приладом або засобом; 4) візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

а) у відповідності до ч. 3 ст. 18 ЗУ "Про Національну поліцію", звертаючись до особи, особа, що буде проводити поверхневу перевірку, зобов'язана назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на вимогу особи службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією. При цьому поліцейський повинен утримувати посвідчення в своїх руках;

б) назвати мету і причину проведення поверхневої перевірки;

в) запропонувати особі самостійно показати свої особисті речі. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський повинен забезпечити їх схоронність та огляд відповідно до вимог ст. 237 КПКУ.

г) застосовуючи поверхневу перевірку, як превентивний поліцейський захід, наряд поліції наблизившись до особи, використовуючи один із способів огляду (стоячи, руки за спиною; стоячи, руки за головою тощо) проводячи по поверхні вбрання особи рукою, здійснює поверхневу перевірку. Слід звернути увагу, що перед наближенням до особи слід звернути увагу на положення ніг особи. Вони повинні бути розведені в сторони так, щоб особа стала одного росту з поліцейським (позиція враження).

д) поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

Алгоритм дій поліцейського при проведенні особистого огляду та огляду речей затриманої особи

Так, на відміну від процедури поверхневої перевірки, що відноситься до превентивних поліцейських заходів та ґрунтується здебільшого на припущенні поліцейського, особистий огляд відноситься до групи заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення та безпосередньо пов'язаний з вчиненням адміністративного проступку (гл.20 КУпАП).

Поверхнева перевірка та особистий огляд не є альтернативним, тобто їх не можна застосовувати на власний розсуд, а чітко регламентовані законодавством і повинні застосовуватись за умов і на підставах, що чітко ним визначені. Тільки поверхнева перевірка може передувати іншим видам огляду, але не навпаки. Адже спосіб у який вона здійснюється (візуальний огляд) відрізняється від огляду, що передбачає тактильний контакт, тобто має різні мету і результат.

Відповідно до положень ст. 264 КУпАП особистий огляд може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції при вчиненні адміністративних правопорушень, що відносяться до її компетенції. Особистий огляд і огляд речей особи – застосовується до особи, щодо вчинення адміністративного правопорушення якою є фактичні дані, зокрема затриманої за його вчинення (огляд перед поміщенням до кімнати для затриманих і доставлених (КЗД), що має відбуватись в тому ж порядку). Відповідно до статті 264 КУпАП,

особистий огляд і огляд речей особи є заходом забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Підстави для проведення особистого огляду і огляду речей особи: 1) особа вчинила або вчиняє адміністративне правопорушення; 2) особа має характерні ознаки правопорушення на тілі, одязі тощо; 3) третя особа вказала, що конкретна особа вчинила правопорушення; 4) наявне орієнтування на особу, яка вчинила правопорушення.

Ці підстави прямо не зазначаються ні в КУпАП, ні в Законі України "Про Національну поліцію", ні в "Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції" (наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376). Тому, застосовуючи положення ст. 260 КУпАП ("...з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів"), ми згрупували підстави у зазначеному списку. Особливості проведення особистого огляду та огляду речей. Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою поліції однієї статі з оглядуванням і в присутності двох понятих тієї ж статі. Огляд речей може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції. При вчиненні порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу поліцейські можуть провадити в установленому порядку огляд транспортних засобів. Перед початком проведення особистого огляду, поліцейський повинен ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду та запропонувати добровільно показати вміст особистих речей, видати приховані або заборонені речі, предмети.

Громадянин, стосовно якого здійснюється особистий огляд, має право: - до початку проведення особистого огляду ознайомитися з рішенням про проведення особистого огляду та порядком його проведення; - ознайомитися із своїми правами та обов'язками під час проведення особистого огляду; - надавати пояснення та заявляти клопотання; - добровільно показати вміст особистих речей, а також видати приховані або заборонені речі, предмети; - робити заяви, подавати клопотання, висловлювати зауваження з подальшим їх обов'язковим внесенням поліцейським до протоколу проведення такого огляду; - користуватися рідною мовою та послугами перекладача; - ознайомитися з протоколом особистого огляду після його складення; - оскаржувати рішення, дії поліцейського щодо проведення такого огляду.

Особистий огляд проводиться в ізолюваному приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, працівником поліції однієї статі з громадянином, стосовно якого проводиться особистий огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, та працівники органів, підрозділів поліції. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі в ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Враховуючі той факт, що проведення особистого огляду особи потребує відповідного тактильного контакту, працівнику поліції

необхідно дотримуватись певних критеріїв поваги та толерантності до особи яка оглядається. У випадку, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа приховує певні речі, предмети, речовини (наприклад наркотичні засоби) усередині свого тіла (наприклад проковтнула або тримає у роті, ін.) необхідно викликати бригаду лікарів які допоможуть провести належний огляд особи. Помилковим буде намагатись самостійно достати приховані речі з тіла затриманої особи, надання розпоряджень пострібати, присісти на колінах та інше. Зазначені дії поліцейського можуть бути розцінені як приниження та навіть катування особи. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає особистому огляду, проводиться виключно медичним працівником. При проведенні особистого огляду осіб, які затримані в адміністративному порядку, на підставі ст. 262 КУпАП, необхідно звертати увагу на наявність (або відсутність) на їх тілі тілесних ушкоджень. Якщо виявлено тілесні ушкодження, в протоколі про адміністративне затримання, потрібно зазначити, на яких саме частинах тіла вони є та їх характер (синці, подряпини, різані рани тощо). У разі якщо затримана особа потребує медичної допомоги, поліцейський викликає швидку медичну допомогу. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого. Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця). З

гідно зі ст. 265 КУпАП речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів поліції. У протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис про те, які саме речі, предмети, документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, вилучено у затриманого, зазначаються їх індивідуальні ознаки, номери, місце та обставини їх виявлення.

Процесуальне оформлення особистого огляду особи, огляду речей. Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

У протоколі про проведення особистого огляду або огляду речей зазначаються: - дата, час, місце його складення; - посадова особа органу поліції, яка його склала (повністю, без скорочень); - прізвища, імена та по батькові, місця проживання двох понятих (повністю, без скорочень); - прізвище, ім'я, та по батькові (повністю, без скорочень), місце проживання особи, яку оглядають та у якої оглядають речі, цінності, документи, що є знаряддям або об'єктом правопорушення; - індивідуальні ознаки речей, цінностей, документів; - місця та обставини виявлення. Протокол особистого огляду та огляду речей

підписують особа, яку було піддано оглядові та у якої оглядали речі, поняті та посадова особа органу поліції, яка його склала.

Про особистий огляд та огляд речей особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи в протоколі про адміністративне затримання, де зазначаються: - прізвища, імена та по батькові, місця проживання двох понять; - перелік речей, що оглядаються, та предметів одягу, що є на особі на час її затримання; - відомості щодо наявності або відсутності у затриманої особи тілесних ушкоджень.

Якщо виявлено тілесні ушкодження, потрібно зазначити, на яких саме частинах тіла вони є та їх характер (синці, подряпини, різані рани тощо). Протокол підписується поліцейським, який проводив огляд, громадянином, який пройшов особистий огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а в разі обстеження медичним працівником - і цим працівником.

Громадянин, який пройшов особистий огляд, має право зробити заяву з обов'язковим занесенням її до протоколу. При надходженні від затриманої особи під час проведення особистого огляду, огляду речей скарг чи зауважень у протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис із зазначенням їх суті. Коли затриману особу звільнено з місця її перебування, у протоколі про адміністративне затримання зазначається, зокрема, у графі "скарг, зауважень до дій посадових осіб органів поліції не маю/маю" - про наявність або відсутність зауважень та скарг на дії посадових осіб органів поліції із викладенням їх суті. Копія протоколу про проведення особистого огляду надається громадянинові.

Висновки

Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним. Обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом.

Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу. (Відповідно до статті 29 Закону України «Про Національну поліцію»)

Питання для самоконтролю:

Поліцейські заходи в системі засобів реалізації завдань і функцій поліції. Вимоги до поліцейського заходу.

Сутність превентивних поліцейських заходів та їх місце в системі поліцейських заходів.

Нормативно-правове регулювання застосування превентивних поліцейських заходів.

Система превентивних поліцейських заходів.

Мета та підстава застосування превентивних поліцейських заходів.

Порядок застосування превентивних поліцейських заходів.

Напрямки вдосконалення правового регулювання і практики застосування превентивних поліцейських заходів.

Нормативно-правове забезпечення та юридичні підстави застосування поліцейських заходів примусу.

Порядок застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Особливості попередження громадян про намір застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Заборони щодо застосування заходів поліцейського примусу.

Використана література:

Базова

1. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

2. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07.03.2002. № 3099-III 21.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. Офіційний вісник України. 2015. № 63. Ст. 2075.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка та ін. Дніпро : ДДУВС, 2017. 480 с.

5. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

Допоміжна:

6. Албул С.В. До питання імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів застосування сили та вогнепальної зброї поліцією. Актуальні проблеми професійної підготовки поліцейського: матеріали круглого столу (26 жовтня 2016 р., м. Одеса). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 5-11.

7. Бочек О. І. Міжнародні стандарти із застосування сили та вогнепальної зброї поліцією з підтримання правопорядку. *Наука і правоохорона*. 2017. №2(36). С. 25-29.

8. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

9. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.

10. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

11. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.

12. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.

13. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

14. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. –52 с.

15. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

16. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

17. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.

18. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

19. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.

20. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначєєв, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с. URL:

<https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3954/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%202019.pdf>

21. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1775>

22. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

23. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

24. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

25. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

26. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.

27. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. А.П Купін. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 43 с.

28. Інструкція «Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» затверджену наказом МВС від 22.08.2016 № 859.

29. Інструкція «Про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» затверджену наказом МВС 10.12.2015 № 1560.

30. Постанова КМУ від 18 лютого 2016 р. № 92 «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків».

31. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій»

32. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

33. Наказ МВС України від 18.10.2018 № 847 «Про затвердження Правил зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів «Терен-6», «Терен-7» і «Терен-7М». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1508-18#Text>.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ. ПОРЯДОК ДІЙ ПІД ЧАС ОТРИМАННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВИЯВЛЕННЯ ПІДОЗРІЛОГО ПРЕДМЕТУ

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з нормативно-правовими документами ДСНС України, які регламентують порядок проведення ідентифікації.

Ознайомити здобувачів вищої освіти з основними поняттями, які стосуються проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

Виховувати під час заняття впевненість у використанні знань нормативно-правових документів з проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

ЗМІСТ

Вступ.

Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

Вступ

Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну майже 30 % її території забруднена або потенційно може бути забруднена мінами та вибухонебезпечними предметами (ВНП), що становить значну загрозу для життя та здоров'я мирного населення, працівників поліції, військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, які здійснюють виконання бойових завдань у зонах бойових дій, на деокупованих територіях, територіях.

Усі військовослужбовці та поліцейські, які беруть участь у стабілізаційних заходах по деокупації повинні знати і практично виконувати вимоги мінної безпеки та вміти практично діяти на території, забрудненій вибухонебезпечними предметами.

В залежності від регіону, ситуація із поширеністю ВНП дещо відрізняється, так на території Донецької, Луганської, Харківської та Полтавської областей можливість знайти той чи інший вибухонебезпечний предмет є надзвичайно високою. Також досить велика кількість цих предметів вилучається і в інших местах. На сьогодні, згідно інформації наших правоохоронних органів, в основному вилучаються з обігу та знаходяться у громадян, переважно такі вибухонебезпечні предмети, як – гранати (ручні різних типів, для підствольного гранатомету та для станкового гранатомету),

боєприпаси до ручної вогнепальної зброї, боєприпаси для автоматичних гармат, вибухові речовини фабричного та саморобного виготовлення і засоби ініціювання.

Нормативно-правові документи, які регламентують порядок проведення ідентифікації вибухонебезпечних предметів.

Окреме доручення ДСНС від 14.12.2021 №В-485. Порядок оперативного реагування органів та підрозділів цивільного захисту на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів

Порядок оперативного реагування органів та підрозділів цивільного захисту на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів (далі – Порядок оперативного реагування) визначає: організацію виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань і заходів щодо реагування на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів; послідовність дій посадових осіб органів управління та формувань щодо отримання та доведення до виконавців повідомлень про виявлення вибухонебезпечних предметів (далі – ВВП), їх ідентифікації та залучення піротехнічного підрозділу; виконання піротехнічним підрозділом робіт з вилучення та знешкодження (знищення) виявлених ВВП на ділянці місцевості, а також її обстеження; підготовку звітної документації щодо здійснення реагування на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів.

У цьому Порядку оперативного реагування терміни вживаються у такому значенні:

Ідентифікація ВВП – візуальний огляд підозрілого предмета для підтвердження його належності до ВВП та встановлення його типу.

Бенефіціари – підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, а також фізичні та юридичні особи, у власності або оренді яких знаходиться територія.

ВВП I категорії – ВВП, що не споряджені засобами (пристроями) ініціювання, а також ВВП, що споряджені засобами (пристроями) ініціювання, які не мають ознак механічного, термічного та інших видів пошкоджень, або їх стан дозволяє переведення з «бойового» у «безпечне (транспортне)» положення.

ВВП II категорії – ВВП, споряджені засобами (пристроями) ініціювання та мають ознаки проходження через «канал ствола», наявність на засобах (пристроях) ініціювання механічних, термічних та інших видів пошкоджень, або переведення засобів (пристроїв) ініціювання з «бойового» положення у «безпечне (транспортне)» неможливе, а також ВВП, споряджені засобами (пристроями) ініціювання невідомої конструкції.

Несанкціоноване поводження з ВВП – дії осіб, які не мають відповідної підготовки та повноважень щодо пошуку, вилучення, транспортування, знешкодження (знищення) та проведення будь-яких інших операцій з ВВП.

Оперативне реагування на виявлення ВВП (оперативне реагування) – першочергове залучення органів та підрозділів цивільного захисту для

ідентифікації, вилучення, транспортування і знешкодження (знищення) ВНП, виявленого представниками місцевих органів влади, іншими бенефіціарами та громадянами.

Обстеження ділянки місцевості на наявність ВНП – пошук ВНП та їх залишків на ділянці місцевості на визначену глибину для подальшого вилучення та (або) знешкодження (знищення).

Підозрілий предмет – предмет, що за зовнішнім виглядом має ознаки ВНП або може бути ідентифікований як ВНП.

Черговий диспетчер (радіотелефоніст, оперативний черговий) – особа, до функцій і повноважень якої належить отримання, фіксація та доведення до виконавців інформації, отриманої від місцевих органів влади, інших бенефіціарів та громадян.

Метою оперативного реагування є здійснення у максимально стислі терміни заходів щодо ідентифікації виявленого підозрілого предмета та у разі підтвердження його належності до ВНП, вилучення, транспортування і знешкодження (знищення).

Основними заходами щодо здійснення оперативного реагування на виявлення ВНП є:

- підтримання у постійній готовності особового складу, техніки та обладнання до дій за призначенням;
- отримання і фіксація інформації щодо виявлення підозрілого предмета;
- доведення черговим диспетчером до виконавців інформації щодо виявленого підозрілого предмета, отриманої від місцевих органів влади, інших бенефіціарів та громадян;
- здійснення ідентифікації виявленого підозрілого предмета та у разі підтвердження його належності до ВНП – залучення піротехнічного підрозділу;
- проведення заходів щодо знешкодження (знищення) виявленого ВНП;
- проведення обстеження ділянки місцевості у місці виявлення ВНП за допомогою приладів пошуку;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з населенням (працівниками), яке (які) мешкає (працюють) у районі виявлення ВНП.

Стандартна операційна процедура 12.10/ДСНС «Навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами» (далі – СОП) розроблена відповідно до IMAS 12.10:2013, IDT «Навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни» визначає організацію і порядок виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань і заходів щодо навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами.

Вибухонебезпечні предмети (ВНП) – будь-які боєприпаси, що містять вибухові речовини, матеріали ядерного ділення або ядерного синтезу, а також біологічні та хімічні речовини, які включають в себе бомби і боєголовки, крилаті і балістичні ракети, артилерійські, мінометні, ракетні снаряди і боєприпаси до легкої стрілецької зброї, усі різновиди мін, торпеди і глибинні бомби, піротехнічні матеріали, касетні суббоєприпаси та їх контейнери, піропатрони та піротехнічні пристрої, електропірозапали, замасковані та

саморобні вибухові пристрої, а також будь-які схожі або пов'язані з цим елементи чи компоненти, вибухонебезпечні за своєю природою.

Збір даних стосовно небезпек від ВВП – це процес збору даних від різних джерел стосовно небезпеки від ВВП, з небезпечних районів, зон, стосовно їх впливу на цивільне населення, враховуючи дані про потерпілих та інциденти, інформацію про небезпеку та безпечну поведінку, а також про надання допомоги потерпілим.

Зв'язок з громадою (населенням) у протимінній діяльності – процеси та обмін інформацією з усіма учасниками протимінної діяльності на території де застосовані ВВП.

Навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами (НРВВП) – заходи, спрямовані на зменшення ризику тілесного ушкодження, спричиненого ВВП, шляхом підвищення інформованості населення.

Повідомлення про безпечну поведінку – це інформація що передається шляхом особистого обміну, засобами масової інформації (телебачення, радіо, інтернет, друковані засоби масової інформації), наочними засобами (плакати та листівки).

Протимінна діяльність – комплекс заходів, спрямованих на захист національних інтересів України, а також на зменшення та усунення наслідків негативного впливу ВВП на соціально-економічні умови життєдіяльності населення та довкілля.

Метою НРВВП є забезпечення обізнаності різних категорій населення у громадах з різновидами ризику, що створюються ВВП, а також підтримання такої моделі поведінки, яка знижує ризик для людей, майна і навколишнього середовища. НРВВП скорочує ризик до такого рівня, під час якого люди зможуть жити вільно та безпечно, і зможуть відновити середовище, в якому економічний і соціальний розвиток може відбуватися без обмежень, обумовлених забрудненням ВВП.

НРВВП є невід'ємною частиною планування і здійснення заходів протимінної діяльності. Процес НРВВП включає в себе обмін інформацією з населенням, яке проживає в зоні небезпеки, та інформування щодо безпечної поведінки.

Інформування про безпечну поведінку являє собою інформаційні та освітні заходи, повідомлення, що передаються шляхом: особистого обміну інформацією; засобами масової інформації (телебачення, радіо, інтернет, друковані засоби масової інформації); наочні засоби (плакати та листівки). Такі заходи можуть проводитися в офіційному та неофіційному оточенні. У надзвичайній ситуації, у зв'язку з обмеженнями за часом і нестачею точних даних, найбільш практичним способом доведення інформації про безпечну поведінку для зменшення ризику є повідомлення через канали громадського інформування (телебачення, соціальні мережі інтернет ресурсів, мобільний зв'язок) тощо. У більш стабільних умовах повідомлення, пов'язані з безпечною поведінкою, здійснюються в рамках комплексної стратегії щодо зменшення ризику в рамках програми протимінної діяльності і включає в себе заходи в

межах громади, інтегрування в програми закладів освіти та інші соціальні й економічні заходи для збільшення масштабу впливу.

Інтегрування НРВНП до системи закладів освіти та включення його до навчальної програми є основною стратегією через тривалу проблему ВНП, з якою матимуть справу кілька поколінь населення України. Таке інтегрування є методом, спрямованим на дуже велику кількість дітей, оскільки ВНП є довготривалою або залишковою проблемою, яка потребує множинних та довготривалих рішень. Інформація та засоби її доведення мають бути відповідними для різних вікових груп. Програма НРВНП не має викладатись у вигляді окремого предмета, а може включатись у вигляді позапрограмного предмета, або включатися до навчальної програми про життєво необхідні вміння або навички, або до програми про соціальне оточення.

Для планування довготривалих заходів НРВНП необхідно чітко розмежувати населення на вікові категорії та групи ризику, що забезпечить більш сприятливе та зрозуміле сприйняття ними інформації.

При утворенні нових небезпечних територій, забруднених ВНП, необхідно визначити порядок додаткового збору та поширення інформації: надавати населенню постійно оновлену інформацію про зони забруднені ВНП та їх види; надавати детальну інформацію про всі можливі лікувальні та медичні заклади для надання допомоги потерпілим від ВНП та умови надання наявної підтримки особам, які постраждали від ВНП; здійснювати інформаційну підтримку потерпілих від ВНП під час евакуації населення із замінованих територій та мінних полів; інформувати населення про порядок дій та техніку безпеки під час проведення заходів з очищення територій від ВНП; визначати типи явних видів небезпек та навчання щодо можливого їх впливу на безпеку та життя громадян.

Загальна організація проведення НРВНП. Для організації проведення НРВНП у межах регіону в головних управліннях (управліннях) ДСНС в областях та м. Києві (далі – територіальні органи управління) призначається відповідальна особа. У разі відсутності у підпорядкуванні територіального органу управління піротехнічного підрозділу, або якщо територія регіону поділена на декілька зон відповідальності, – територіальним органом управління організовується взаємодія з відповідним формуванням центрального підпорядкування ДСНС щодо організації та проведення НРВНП у межах визначених зон відповідальності.

До функцій і повноважень осіб, на яких покладено безпосередню організацію проведення НРВНП, належить: здійснення моніторингу навчальних матеріалів, що надходять до населення на достовірність та актуальність інформації в залежності від потреб категорій населення, що знаходяться у зонах небезпеки; координацію з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо впровадження НРВНП; участь у розробці плану виконання завдань та заходів з протимінної діяльності на території регіону, в частині навчання ризикам, пов'язаним із поводженням з ВНП в залежності від потреб регіону; забезпечення виконання інших заходів, пов'язаних із НРВНП.

НРВНП з різними верствами населення регіонів області проводиться: шляхом проведення роз'яснювальної роботи; шляхом проведення освітніх заходів.

Шляхи проведення роз'яснювальної роботи: спілкування з місцевим населенням під час проведення піротехнічними підрозділами нетехнічного і технічного обстежень та розмінування; оприлюднення в засобах масової інформації (радіо, телебачення, інтернет); розміщення інформації у спеціальних рубриках на веб-сайтах апарату та територіальних підрозділів ДСНС, органів влади та місцевого самоврядування, на стендах у приміщеннях і громадських приймальнях тощо; адресна розсилка поштою, зокрема електронною; поширення друкованих інформаційних матеріалів (буклетів, брошур, листівок тощо) у загальнодоступних закладах (центрах культури, торгівлі, бібліотеках тощо); проведення брифінгів та прес-конференцій; проведення семінарів, зустрічей з представниками громадських організацій, експертних нарад, а також інших тематичних заходів; проведення індивідуальних бесід з населенням щодо виявлення ВВП; під час проведення тематичних телефонних «гарячих ліній».

Проведення заходів із роз'яснювальної роботи серед населення покладається на: фахівців, до функцій та обов'язків яких належить здійснення ідентифікації ВВП; посадових осіб, до функцій та повноважень яких належить організація обліку, аналізу та управління інформацією з гуманітарного розмінування; фахівців піротехнічних підрозділів.

У разі, коли питання стосується інтересів широких верств населення, адміністративно-територіальних одиниць, для успішного вирішення його проводяться роз'яснювальні кампанії. Роз'яснювальна кампанія передбачає поетапне та узгоджене використання різноманітних каналів комунікації для досягнення поставленої мети – формування в окремих верств (груп) населення необхідних знань, розуміння, уявлень та стереотипів. До проведення роз'яснювальної кампанії можуть залучатися представники інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також інших підприємств, установ і організацій (за згодою). Перед проведенням роз'яснювальної кампанії складається План проведення роз'яснювальної кампанії, який має містити такі розділи: мета роз'яснювальної кампанії; окремі верстви (групи) населення, на які спрямовується роз'яснювальна кампанія; ключові повідомлення, що містять основні аспекти пріоритетних питань державної політики, які необхідно висвітлити; методи та способи інформування (у рамках роз'яснювальної кампанії повинні передбачатися проведення прес-конференцій, семінарів, тренінгів, обговорень за круглим столом, поїздок з метою надання роз'яснень, а також виготовлення рекламних матеріалів, створення спеціальних рубрик на офіційних веб-сайтах тощо); моніторинг та оцінка результатів.

Додатково під час збройних конфліктів в інформаційних заходах, які мають природу конкретної спрямованості вказується: особливості порядку дій та поведінки населення при виникненні конкретної події; конкретна територія, що забруднена ВВП; найбільш характерні типи боєприпасів, що перебувають в зоні військового конфлікту; найбільш розповсюджені способи встановлення мін чи інших видів боєприпасів (непомітні дроти-розтяжки, саморобний вибуховий пристрій), що характерні для конкретного регіону (території) чи певної верстви населення; основні моменти розпізнавання ділянок забруднених ВВП; наявні

види небезпек у залежності від конкретного виду озброєння, що перебуває на зберіганні (НС на складах зберігання боєприпасів); пункти надання допомоги постраждалому населенню; контактні дані пунктів інформування населення.

Під час проведення роз'яснювальної роботи одночасно проводяться заходи з нетехнічного обстеження відповідно до пункту 3 розділу III СОП 08.10/ДСНС.

Не рідше 2 разів на рік проводяться бесіди з учнями усіх шкіл щодо порядку дій при виявленні ВНП. Особливо наполегливо цю роботу необхідно проводити перед початком сходу снігової маси, розгортанням польових робіт, початком весняно-літнього періоду масового відпочинку.

НРВНП (освітні заходи), проводяться планово, відповідно до планів підрозділів, чи оперативно, у разі необхідності, залежно від оперативної обстановки певного регіону чи території.

Навчання населення здійснюється: працюючого населення – за місцем роботи або на базі підрозділу територіального органу ДСНС чи підрозділу центрального підпорядкування. Для цього в цьому підрозділі облаштовується спеціальне приміщення (навчальний клас) з відповідною навчальною матеріально-технічною базою (стенди, плакати, макети мін та інших типів боєприпасів, мультимедійне та комп'ютерне забезпечення). НРВНП можна включати в програми навчання категорій працюючого населення, що проходять навчання в навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності області (НМЦ), за умови, що персонал НМЦ, який залучатиметься до проведення заходів НРВНП, пройшов відповідну підготовку та навчання; дітей дошкільного віку, учнів та студентів – за місцем навчання; непрацюючого населення – за місцем проживання (розміщення інформаційних матеріалів).

До проведення освітніх заходів залучаються: посадові особи підрозділу взаємодії із засобами масової інформації та комунікацій з громадськістю; фахівці управлінь/відділів/секторів запобігання надзвичайним ситуаціям; фахівці піротехнічних підрозділів; фахівці структурних підрозділів, що відповідають за проведення ідентифікації ВНП чи такі, які мають досвід такої роботи, але перебувають на інших посадах; фахівці структурних підрозділів соціально-гуманітарної роботи та психологічного забезпечення; фахівці медичної служби; 6 науково-педагогічний, педагогічний склад відомчих навчальних закладів ДСНС, що у своїй повсякденній діяльності займається навчанням у сфері протимінної діяльності, а також інший науково-педагогічний, педагогічний склад, що має відповідний досвід проведення піротехнічних робіт та робіт з розмінування (гуманітарного розмінування).

Під час проведення освітніх заходів можуть використовуватися навчальні презентації та фільми, які є власністю ДСНС або передані у користування відповідно до чинного законодавства, що розташовані на офіційних сайтах ДСНС та Ютуб, наочні макети ВНП, спеціалізовані друковані засоби – навчальні книжки-інструкції, плакати, рекомендації та орієнтовна тематика щодо проведення навчання ризикам, пов'язаним із поводженням з ВНП, які наведено у додатку 1.

Фахівці, які залучаються до проведення НРВНП, мають дотримуватися таких вимог:

під час проведення роз'яснювальної роботи в районах, постраждалих від ВНП, весь персонал, який залучається до цих заходів, повинен пройти навчання

щодо вміння розпізнавати ВНП; персонал має бути ознайомлений з усіма системами маркування, що використовуються в країні, у тому числі із саморобними системами маркування; усі заходи з роз'яснювальної роботи повинні здійснюватися з безпечних районів; персонал не має працювати з ВНП, що не були знешкоджені.

ЗРАЗОК ТА ОПИС попереджувальних знаків, що належать до офіційних систем позначення

Лицьовий бік попереджувальних знаків повинен мати червоний або помаранчевий фон з білим символом небезпеки, яким є череп та схрещені кістки (Рис. 1).

Рис. 1. Знаки мінної небезпеки.

а) трикутної форми; б) квадратної форми; в) знак, встановлений на місцевості

Слова «НЕБЕЗПЕЧНО МІНИ!» або «УВАГА МІНИ!» зазначають на лицьовому боці попереджувальних знаків державною мовою та/або однією з шести офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, та/або мовою, поширеною у відповідному районі.

Попереджувальний знак по краях лицьового боку повинен мати жовту світловідбивальну смугу.

Зворотний бік попереджувального знака — білого кольору.

Розміри трикутного попереджувального знака становлять не менше ніж 28×20×20 сантиметрів.

Розміри квадратного попереджувального знака становлять не менше ніж 25×25 сантиметрів. Якщо попереджувальні знаки або інші позначення закриті від огляду рослинністю або рельєфом місцевості, для огороження небезпечних районів може використовуватися фізичний бар'єр у вигляді огорожі з урахуванням таких вимог: огорожа складається з двох стрічок, прикріплених до стійок на висоті від 0,25 до 0,5 м та від 1 до 1,25 м відповідно; стійки повинні бути розташовані на відстані не більше ніж 15 м одна від одної; як стійки огорожі можуть використовуватися дерева, кущі, елементи будівельних конструкцій, опори електропередач, стовпи; стрічка може бути виготовлена з будь-якого міцного матеріалу, зокрема канату, троса, дроту, мотузки, шпагату, шнура; попереджувальні знаки повинні прикріплюватися до верхнього краю огорожі на відстані не більше ніж 30 м один від одного та в межах 5 м від кожної поворотної точки, а також до стійок (у разі потреби) (Рис. 2).

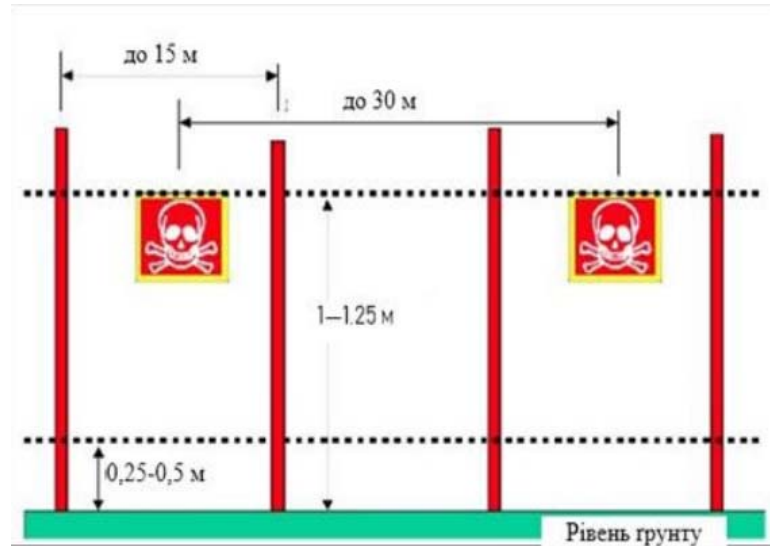

Рис.2. Правила розміщення офіційних попереджувальних знаків.

Саморобні системи позначення небезпечного району встановлюють у ситуаціях, пов'язаних із виявленням небезпеки, а також у разі неможливості встановлення постійної або тимчасової системи позначення. Так, для позначення небезпечного району та місць виявлення мін і ВНП можуть використовуватися всі доступні підручні засоби та матеріали (рис.3):

Рис 3. Приклади неофіційних позначень небезпечних територій.

Каміння; палиці (встановлюють навхрест); фарба, нанесена на дерева або скелястий ґрунт; прокопані канали, насипані піском смуги; зафіксована (зав'язана) червона ганчірка; інші позначення або перешкоди. Після позначення району небезпеки, за можливості, залишайтеся у зоровому контакті із місцем,

де розташована небезпека, до приїзду фахівців спеціальних служб та не допускайте туди сторонніх осіб. Фахівці спеціальних служб, що прибудуть на виклик щодо виявлення мін та ВНП, у разі неможливості ліквідувати небезпеку на місці, повинні негайно замінити встановлену саморобну систему позначення небезпечного району на постійну або тимчасову.

Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення підозрілого предмету

Загальна організація здійснення оперативного реагування у межах регіону покладається на керівників головних управлінь ДСНС України в областях та м. Києві (далі – територіальні органи управління ДСНС) та їх заступників, до функцій і завдань яких належить організація робіт з гуманітарного розмінування.

Вирішення питань, пов'язаних із організацією взаємодії з місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування та бенефіціарам щодо здійснення заходів, пов'язаних із забезпеченням безпеки населення під час проведення практичних заходів з вилучення, транспортування та знешкодження (знищення) виявленого ВНП, а також ідентифікації виявленого підозрілого предмета, проведення нетехнічного обстеження методом аналітичного дослідження та інформаційно-роз'яснювальної роботи покладається на територіальний орган управління ДСНС у взаємодії із формуванням центрального підпорядкування ДСНС.

Порядок дій під час отримання повідомлення про виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета

Порядок дій посадових осіб пожежно-рятувального підрозділу та районного управління територіального органу управління під час отримання повідомлення про виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета.

Отримання повідомлень від місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, інших бенефіціарів та громадян щодо виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета (далі – Повідомлення) здійснюється черговим диспетчером. Повідомлення може отримуватися телефонним зв'язком, електронною поштою, а також шляхом подання заявником письмової зави.

Під час отримання Повідомлення черговий диспетчер повинен уточнити: максимально точне місце знаходження виявленого підозрілого предмета; прізвище, ім'я та по батькові, контактний телефон особи, яка виявила підозрілий предмет та може вказати місце його знаходження; обставини, під час яких було виявлено підозрілий предмет; наявність поблизу місця виявлення підозрілого предмета житлових будинків, об'єктів масового перебування людей, виробничих споруд, об'єктів транспортної інфраструктури, ліній (комунікацій) життєзабезпечення тощо; установи та організації, які також були поінформовані заявником про виявлення підозрілого предмета.

Отримане Повідомлення черговий диспетчер реєструє у Журналі обліку надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних (підозрілих) предметів. Отримане у робочий час Повідомлення черговий диспетчер негайно доводить до керівника пожежно-рятувального підрозділу, оперативно-

координаційного центру та районного управління територіального органу управління ДСНС. У разі отримання Повідомлення у нічний час його доведення до керівників пожежно-рятувального підрозділу та районного управління територіального органу управління ДСНС здійснюється під час прийому-здачі чергування черговим диспетчером. У разі надходження Повідомлення про виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета у місцях масового скупчення людей, об'єктах транспортної інфраструктури на потенційно небезпечних об'єктах та інших місцях, де його спрацювання може призвести до виникнення надзвичайної ситуації, порушення життєзабезпечення та спричинити людські жертви, таке Повідомлення доводиться до керівника пожежно-рятувального підрозділу, оперативно-координаційного центру та районного управління територіального органу управління ДСНС невідкладно незалежно від часу його отримання.

При отриманні Повідомлення оперативно-координаційним центром територіального органу управління ДСНС таке Повідомлення доводиться черговому диспетчеру пожежно-рятувального підрозділу територіального органу управління ДСНС, у межах зони відповідальності (обслуговування, виїзду) якого виявлено вибухонебезпечний (підозрілий) предмет. Обмін Повідомленнями між черговим диспетчером та оперативно-координаційним центром територіального органу управління ДСНС здійснюється цілодобово, незалежно від часу отримання такого Повідомлення.

З метою проведення ідентифікації виявленого вибухонебезпечного (підозрілого) предмета керівники пожежно-рятувального підрозділу або районного управління територіального органу управління ДСНС ставлять відповідні завдання фахівцям, до обов'язків яких належить здійснення ідентифікації ВВП. У разі відсутності в отриманому Повідомленні інформації, зазначеної вище, її уточнення покладається на фахівця, до функцій та обов'язків якого належить здійснення ідентифікації ВВП. Термін проведення ідентифікації виявленого вибухонебезпечного (підозрілого) предмета не повинен перевищувати 3 (три) години з моменту отримання Повідомлення у робочий час або з моменту його доведення до керівників пожежно-рятувального підрозділу або районного управління територіального органу управління ДСНС при отриманні Повідомлення у нічний час.

Після прибуття у район виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета фахівець, до функцій та обов'язків якого належить здійснення ідентифікації ВВП, має: уточнити у представників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування або особи, яка повідомила про виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета, точне місце його знаходження; зупинити транспортний засіб у зоні безпеки не менше 50 м до місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета; визначити небезпечну зону та вжити заходів щодо недопущення до неї сторонніх осіб; вдягнути засоби індивідуального бронезахисту; висунутися пішки до місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета, при цьому уважно оглядати маршрут руху та місцевість навколо себе на наявність сторонніх предметів (дротів, мотузок, ящиків, коробок тощо) протягом усього шляху висування.

Ідентифікація вибухонебезпечного (підозрілого) предмета здійснюється виключно шляхом його візуального огляду, з відстані, що забезпечує його проведення, але не менш 1 метра.

При проведенні ідентифікації вибухонебезпечного (підозрілого) предмета категорично забороняється: наближатися до місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета без засобів бронезахисту; торкатися, піднімати, переміщувати виявлений предмет та здійснювати на нього будь-які механічні, термічні та інші впливи; проводити земляні та інші види робіт, що можуть спричинити коливання ґрунту або його зміщення; торкатися, переміщати та порушувати цілісність (перерізати) будь-яких інших предметів (у тому числі дроти, сітку тощо), які виявляються поруч виявленого ВНП та у районі проведення ідентифікації; видаляти (відкривати, демонтувати) будь-які перешкоди, що заважають ідентифікації виявленого вибухонебезпечного (підозрілого) предмета; проводити ідентифікацію вибухонебезпечного (підозрілого) предмета у темну пору доби або за несприятливих погодних умов (сильні атмосферні опади або сніговий покрив, що не дозволяють провести візуальний огляд та ідентифікацію виявленого підозрілого предмета).

Використання будь-яких засобів зв'язку, у тому числі мобільних телефонів, дозволяється на відстані не менше 50 метрів від місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета.

У разі підтвердження, що виявлений предмет належить до ВНП, фахівець, який здійснює ідентифікацію ВНП, виконує такі заходи: інформує чергового диспетчера про підтвердження виявлення ВНП із зазначенням типу, калібру, кількості та інших даних, що сприятимуть практичному виконанню робіт із вилучення, транспортування та знешкодження (знищення) ВНП; проводить позначення (маркування) місця виявлення ВНП спеціальними знаками мінної небезпеки згідно з СОП 08.40/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами»; уточнює межі небезпечної зони, вживає заходи щодо недопущення сторонніх осіб до місця виявлення ВНП; організовує розповсюдження інформаційних матеріалів щодо порядку дій та правил поведінки у разі виявлення ВНП. За результатами проведених заходів фахівець, який здійснює ідентифікацію ВНП, складає Акт про здійснення організаційних заходів у районі виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета.

У випадку, коли не можливо провести візуальний огляд виявленого підозрілого предмета, його ідентифікація здійснюється: по завершенню сильних атмосферних опадів у вигляді дощу (снігу) – фахівцем, до обов'язків яких належить здійснення ідентифікації ВНП; при наявності снігового покриву, що не дозволяють провести візуальний огляд виявленого підозрілого предмету – піротехнічним підрозділом; при наявності будь-яких перешкод, що потребують їх видалення (відкриття, демонтажу) для доступу до виявленого вибухонебезпечного (підозрілого) предмета – піротехнічним підрозділом. При цьому фахівцем, до обов'язків якого належить здійснення ідентифікації ВНП, в Акті про здійснення організаційних заходів у районі виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета зазначається причина неможливості проведення ідентифікації.

Проведення ідентифікації вибухонебезпечних (підозрілих) предметів, що виявляються під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (подій), пов'язаних із вибухами боєприпасів, здійснюється залученими піротехнічними підрозділами. При цьому складання Акта про здійснення організаційних заходів у районі виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета не обов'язкове.

На підставі отриманого Повідомлення та уточненої інформації від фахівця, який здійснює ідентифікацію ВВП, черговий диспетчер: вносить уточнену інформацію до Журналу обліку надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних (підозрілих) предметів; формує заявку щодо необхідності залучення піротехнічного підрозділу (далі – Заявка), зразок якої буде розглянуто на наступних заняттях.

Заявка підписується керівником пожежно-рятувального підрозділу або іншою посадовою особою, якій делеговані повноваження щодо підпису таких документів, та надсилається – до оперативно-координаційного центру територіального органу управління ДСНС.

У разі відсутності у підпорядкуванні територіального органу управління ДСНС піротехнічного підрозділу або поділення території регіону на декілька зон відповідальності Заявка може надсилатись одночасно до оперативно-чергової служби територіального органу управління ДСНС та відповідного формування центрального підпорядкування ДСНС.

Термін надання Заявки не повинен перевищувати 4 (чотири) години з моменту отримання Повідомлення у робочий час або з моменту його доведення до керівника пожежно-рятувального підрозділу.

Оперативно-координаційний центр реєструє надіслану Заявку у Журналі обліку надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних предметів, інформує керівництво територіального органу управління ДСНС та негайно доводить отриману Заявку до формування, у складі якого є піротехнічний підрозділ.

Отримання Заявки фіксується у Журналі обліку надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних (підозрілих) предметів, який ведеться у формуванні, у складі якого є піротехнічний підрозділ.

До оточення місця знешкодження (знищення) ВВП можуть залучатися представники пожежно-рятувального підрозділу або районного управління територіального органу управління ДСНС. У цьому випадку виконання завдань та заходів у районі знешкодження (знищення) виявленого ВВП покладається на: керівника піротехнічного підрозділу – проведення інструктажу особового складу, залученого до оточення щодо дотримання заходів безпеки, та безпосереднє виставлення постів оточення; керівника формування, якому підпорядкований піротехнічний підрозділ – забезпечення засобами зв'язку особового складу, залученого до оточення.

Оформлення звітної документації згідно Окремого доручення ДСНС від 14.12.2021 №В-485

Заходи безпеки під час проведення ідентифікації:

1. Категорично заборонено проводити ідентифікацію без засобів бронезахисту.
2. Торкатися, підіймати, переміщувати, здійснювати будь які впливи на предмет.
3. Порушувати цілісність будь-яких предметів(у тому числі дротів, мотузок).

4. Чіпати, рушити з місця будь-які предмети, конструкції, які заважають візуальному огляду предмета.
5. Проводити ідентифікацію у темну пору доби.
6. Заборонено використання мобільного зв'язку з відстані менше 50 м.
7. Проводити ідентифікацію з відстань не менше 1м.
8. Під'їжджати ближче 50м до місця виявлення ВНП.

Висновки

Актуальним питанням є проведення заходів пов'язаних з пошуком, виявленням та знешкодженням вибухонебезпечних предметів на імовірно забрудненій та забрудненій території України, акваторії та об'єктів інфраструктури. Метою оперативного реагування поліцейських на повідомлення про вибухонебезпечні предмети є здійснення у максимально стислі терміни заходів щодо ідентифікації виявленого підозрілого предмета та у разі підтвердження його належності до ВНП організації вилучення, транспортування і знешкодження (знищення). Все це зумовлює необхідність постійного навчання особового складу поліції правилам мінної безпеки та вмінням практично діяти на території, забрудненій вибухонебезпечними предметами.

Питання для самоконтролю:

1. Призначення, класифікація, види артилерійських снарядів.
2. Сучасні зразки артилерійських та мінометних боєприпасів.
3. Протитанкові та протипіхотні міни.
4. Гранати їх будова та знищення.
5. Сучасні зразки інженерних боєприпасів (ПТМ, ППМ, міни-сюрпризи, міни-пастки, фугаси тощо).
6. Заходи безпеки виявлені вибухонебезпечних предметів.

Використана література:

Базова

1. Вибухонебезпечні предмети як елемент гібридних загроз: виклики та протидія: Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції НУОУ ім. Івана Черняхівського. Київ. 2021. 244 с.
2. Ганненко С. О. Проблемні питання реалізації заходів протимінної діяльності України під час ведення бойових дій. Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація. 2020. Т. 4. № 1. С. 25–30. <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>.
3. ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ І НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОБЛЕМ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, СЕРТИФІКАЦІЇ ТА ЯКОСТІ" НАКАЗ від 08.08.2016 № 230 «Про прийняття міжнародних стандартів з протимінної діяльності як національних нормативних документів України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0230774-16#Text>
4. Дідур О. Л., Шевенко М. С. Міни. посібник військовослужбовцю ЗСУ, НГУ, ТрО УКРАЇНИ. 2-е видання. Доповнене та розширене. URL:

[https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny_iaki_vykorystovu_iutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny_iaki_vykorystovu_iutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf)

5. ДСТУ-П 8820:2018. Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Київ: ДП “УкрНДНЦ”, 2019. 83 с.

Допоміжна

6. Колос Р. Л., Фтемов Ю. О. Організація виконання робіт з розмінування місцевості від вибухонебезпечних предметів. Військово-технічний збірник. 2017. № 17. С. 53–60.

7. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. Військова кібернетика та системний аналіз. 2022. № 1(43). С. 13–18. URL: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-43-1-13-18>.

8. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: <https://ips.ligazakon.net>.

9. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В., Мацько О. Й. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. 2021. № 3(44). С. 154–158. <https://doi.org/10.30748/nitps.2021.44.18>.

10. Методичний посібник “Інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами рф або нзф на сході України” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)) URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boyepry%60pasam_rf.pdf)

11. Наказ ДСНС України від 31.05.2017 р. №298 «Про затвердження СОП 08.40/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/3/mDDWQY3pWnaLs5BzfwfPVti3GGNtMiZGcV6saizI.pdf>

12. Окреме доручення ДСНС України від 04.03.2020 р. №В-32 «Про затвердження СОП 12.10/ДСНС. Навчання населення ризикам, пов’язаним із поведінням з вибухонебезпечними предметами». [Режим доступу: https://www.dsns.gov.ua/files/evgen/normativna_baza/СОП_12_10.pdf].

13. Окреме доручення ДСНС України від 14.12.2021 р. №В-485. «Про затвердження Порядку оперативного реагування органів та підрозділів цивільного захисту на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/8/w72fAPD0BqqFgBis9pis0zI7RmEr0wFiDbWyT4mi.pdf>.

14. Про затвердження порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. N 1150. URL: <https://ips.ligazakon.net>.

15. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

16. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

17. Центр протимінної діяльності: веб-сайт. URL: <https://www.ua-nmac.org/>.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ НЕТЕХНІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ІМОВІРНО ЗАБРУДНЕНИХ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВНП

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з стандартною операційною процедурою 08.10/ДСНС. Ознайомити здобувачів вищої освіти з основними поняттями, які стосуються нетехнічного обстеження території. Підготувати слухачів до проведення нетехнічного обстеження території на наявність вибухонебезпечних предметів.

ЗМІСТ

Особливості виконання завдань Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України з питань здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВНП на території України.

Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту нетехнічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами.

Порядок складання звітної документації за результатами проведення ідентифікації ВНП.

Висновки

Питання для самоконтролю

Використана література

Особливості виконання завдань Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України з питань здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВНП на території України.

Піротехнічні підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій на всій території України (крім територій, які надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, вищих військових навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань) виконують піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням ВНП, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях), під час оперативного реагування на виявлення ВНП та очищення місцевості (об'єктів) від ВНП.

Підрозділи вибухотехнічної служби Національної поліції України:

❖ у межах визначеної законодавством компетенції здійснюють розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення ВНП, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень;

❖ здійснюють техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих ВНП, загрозу вибуху;

❖ здійснюють (за потреби) оперативне реагування на виявлення ВНП та очищення місцевості (об'єктів) від ВНП на територіях розміщення військових частин, установ, вищих військових навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань за зверненням їх керівництва.

Інженерні підрозділи Національної гвардії України проводять роботи з розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) ВНП на територіях, які надані для розміщення та постійної діяльності органів військового управління, з'єднань, військових частин (підрозділів) вищих військових навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ Національної гвардії України, а також у місцях виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану, в особливий період та у разі необхідності в мирний час.

Інженерні підрозділи Збройних Сил України проводять бойове розмінування місцевості (об'єктів) та очищення місцевості (об'єктів) від ВНП під час оперативного реагування на виявлення ВНП, що залишилися на території України після війн, сучасних боєприпасів і підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях) на територіях, наданих для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, вищих військових навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, а також у районах виконання ними завдань за призначенням.

Інженерні підрозділи Державної спеціальної служби транспорту проводять бойове розмінування, очищення місцевості (об'єктів) від ВНП під час оперативного реагування на виявлення ВНП, що залишилися на території України після війн, сучасних боєприпасів і підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях) на об'єктах національної транспортної системи. За необхідності вказані заходи можуть виконувати підрозділи розмінування Збройних Сил України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Підрозділи Державної прикордонної служби України забезпечують сприяння підрозділам Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій та підрозділам вибухотехнічної служби Національної поліції України в роботі, пов'язаній з очищенням місцевості (об'єктів) від ВНП, виявленням, знешкодженням (знищенням) ВНП у межах контрольованого прикордонного району, прикордонної смуги та територіального моря України.

Координація та безпосередня організація здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВВП на території України підпорядкованими підрозділами розмінування здійснюється відповідними структурними підрозділами у складі органів управління Міністерства оборони України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України.

Охорона виявлених ВВП до прибуття піротехнічних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій та супроводження (за необхідності) транспорту, що перевозить ВВП (від місця знаходження до місця знищення), забезпечується уповноваженими підрозділами Національної поліції України.

У зоні відповідальності Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України до прибуття підрозділів розмінування охорона виявлених ВВП забезпечується відповідними підрозділами Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України.

Організація взаємодії під час здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВВП на території України. Взаємодія Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної поліції України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України здійснюється:

- ❖ на державному рівні - між Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Збройними Силами України, Державною спеціальною службою транспорту, Національною поліцією України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Головним управлінням Національної гвардії України;

- ❖ на регіональному рівні - між територіальними органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, головними управліннями Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві, органами військового управління Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України.

Організація взаємодії та залучення підрозділів розмінування під час здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВВП на території України на регіональному рівні можуть визначатися спільними планами про взаємодію.

Особливості здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВВП на території України в умовах дії правового режиму воєнного стану та у відбудовний період. В умовах дії правового режиму воєнного стану здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВВП на території України проводиться:

❖ піротехнічними підрозділами Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій та підрозділами вибухотехнічної служби Національної поліції України - у визначених зонах відповідальності або у визначених відповідними рішеннями Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України районах виконання завдань на території України;

❖ інженерними підрозділами Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України - у районах (місцях) виконання завдань за призначенням за рішенням командувань (угруповань) сил оборони, у підпорядкуванні яких вони перебувають або в інтересах яких вони виконують завдання.

В умовах дії правового режиму воєнного стану підрозділи вибухотехнічної служби Національної поліції України можуть проводити очищення місцевості (об'єктів) від ВНП у ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану та виконання завдань з територіальної оборони.

В умовах дії правового режиму воєнного стану та у відбудовний період здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВНП на території України проводиться з урахуванням пропозицій місцевих державних або військових адміністрацій щодо пріоритетності та черговості виконання робіт.

Під час проведення операцій Об'єднаних сил командування операцією Об'єднаних сил може залучати підрозділи розмінування Збройних Сил України до проведення очищення місцевості (об'єктів) від ВНП на всій території проведення операції Об'єднаних сил.

В умовах дії правового режиму воєнного стану та у відбудовний період для надання допомоги підрозділам розмінування із здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВНП на території України (оперативного реагування на виявлення ВНП) в установленому порядку можуть залучатися урядові іноземні організації (установи), які наділені повноваженнями щодо знешкодження (знищення) ВНП на території своїх держав, укомплектовані підготовленим особовим складом та оснащені відповідною технікою та обладнанням.

В умовах дії правового режиму воєнного стану та у відбудовний період підрозділи розмінування можуть залучатися до знешкодження (знищення) ВНП, що були виявлені операторами протимінної діяльності, які не мають дозволу на проведення вибухових робіт.

Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту нетехнічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами

Нетехнічне обстеження – збір, аналіз та оцінювання інформації стосовно території для подальшої її класифікації за статусом небезпеки, без використання технічних засобів пошуку ВНП.

Розмінування (гуманітарне розмінування) – комплекс заходів, які проводяться операторами протимінної діяльності з метою ліквідації небезпек,

пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, включаючи нетехнічне та технічне обстеження територій, складення карт, виявлення, знешкодження та (або) знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовку документації після розмінування, надання громадам інформації щодо протимінної діяльності та передачу очищеної території.

Виключена територія – територія, яка за результатами проведення нетехнічного обстеження визнана такою, що не містить прямих та непрямих доказів щодо забруднення ВМП.

Виключення (розблокування) території нетехнічним обстеженням – висновок, зроблений за результатами нетехнічного обстеження та (або) на підставі достатніх доказів, що попередньо встановлена імовірно або підтверджено небезпечна територія (її частина) не містить ВМП та не потребує проведення технічного обстеження або очищення (розмінування).

Зменшена територія – територія, яка за результатами проведення технічного обстеження визнана такою, що не містить прямих доказів щодо забруднення ВМП.

Імовірно небезпечна територія – територія, яка на підставі непрямих доказів вважається імовірно забрудненою ВМП.

Непрямі бенефіціари – юридичні та (або) фізичні особи, які після розблокування (зменшення, виключення) території отримують можливість безпечно її використовувати протягом незначного періоду часу.

Непрямі докази щодо забруднення територій ВМП – інформація, яка містить певні ознаки та факти щодо імовірного забруднення території ВМП.

Підтверджена небезпечна територія – територія, яка на підставі прямих доказів вважається забрудненою ВМП.

Прямі докази щодо забруднення територій ВМП – інформація, яка містить підтверджені ознаки та факти щодо забруднення території ВМП.

Розблокування території – процес застосування усіх необхідних заходів щодо ідентифікації, визначення та скасування підозри забруднення території ВМП шляхом проведенням нетехнічного обстеження, технічного обстеження та очищення (розмінування).

Територія – місцевість або її окремі ділянки, що знаходяться у населених пунктах та поза їх межами, у тому числі з розташованими на них об'єктами інфраструктури, іншими будівлями і спорудами різного типу та призначення.

Метою проведення нетехнічного обстеження (далі – НТО) є класифікація за статусом безпеки території, стосовно якої існує підозра щодо її забруднення ВМП на підставі отриманих прямих та непрямих доказів, а також підготовка пропозицій з проведення технічного обстеження, очищення (розмінування) та (або) виключення (розблокування) території.

Основними завданнями НТО є:

-збір (підтвердження) доказів щодо забруднення території ВМП та визначення можливих ризиків і небезпек для населення, що мешкає на прилеглій території;

- класифікація території за статусом небезпеки; встановлення та маркування межі небезпечної території, наскільки це можливо здійснити у безпечний спосіб;

- виключення (розблокування) територій нетехнічним обстеженням;

- визначення соціально-економічних факторів та загроз, а також інших чинників (характер місцевості, наявність об'єктів інфраструктури, цільове призначення території тощо), що можуть впливати на прийняття рішення щодо пріоритетності вжиття необхідних заходів з розблокування небезпечної території;

- збір інформації про інциденти та нещасні випадки з людьми та тваринами, що виникли на території, на якій проводиться НТО.

Планування проведення НТО здійснюється для: збору та аналізу інформації про території, стосовно яких виникла підозра щодо імовірного забруднення ВМП; розробки оптимальних шляхів та термінів проведення НТО; уточнення статусу небезпеки (у тому числі виключення) території, на якій раніше було проведено НТО; підготовка пропозицій щодо подальшого здійснення заходів із розблокування територій.

Планування проведення НТО здійснюється відповідно до СОП 07.10/ДСНС «Планування виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань та заходів з протимінної діяльності».

Організація безпосереднього проведення НТО покладається на керівників головних управлінь (управлінь) ДСНС України в областях та м. Києві (далі – територіальні органи управління ДСНС) та їх заступників, до функцій і повноважень яких належить організація робіт з очищення (розмінування) територій від ВМП.

Безпосереднє проведення НТО здійснюється позаштатним розрахунком нетехнічного обстеження (далі – Розрахунок НТО), який утворюється рішенням керівника відповідного територіального органу управління ДСНС відповідно до пункту 1 розділу IV СОП 08.10/ДСНС.

Особливості утворення Розрахунків НТО у разі відсутності у підпорядкуванні територіального органу управління ДСНС піротехнічного підрозділу, або якщо територія регіону поділена на декілька зон відповідальності, зазначені у підпунктах 1.3 – 1.4 пункту 1 розділу IV СОП 08.10/ДСНС.

З метою забезпечення проведення НТО керівниками територіальних органів управління ДСНС налагоджується взаємодія з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних органів виконавчої влади, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, а також за необхідності з органами військового управління, підрозділами Збройних Сил України та інших військових формувань.

Методами проведення НТО є Аналітичне та Практичне дослідження, які є єдиним комплексом заходів щодо проведення НТО.

Аналітичне дослідження проводиться у разі: надходження (отримання) первинної інформації щодо імовірного забруднення ВМП певної території;

наявності території, на якій проводилися заходи з очищення (розмінування), однак відсутні відомості щодо їх завершення та передачі очищеної території для використання згідно з її цільовим призначенням; уточнення статусу раніше встановленої імовірно небезпечної території.

Практичне дослідження проводиться у разі отримання під час Аналітичного дослідження непрямих та прямих доказів щодо імовірності забруднення території ВНП.

За результатами проведення Аналітичного та Практичного дослідження території проводиться її класифікація за статусом небезпеки відповідно до пункту 5 розділу III СОП 08.10/ДСНС.

Практичне дослідження проводиться у разі отримання під час Аналітичного дослідження непрямих та прямих доказів щодо імовірності забруднення території ВНП.

До непрямих доказів щодо забруднення території ВНП належать:

- усні повідомлення місцевого населення, учасників бойових дій, свідків подій тощо;
- історичні довідки та архівні матеріали щодо ведення бойових дій або іншої військової діяльності;
- відомості (повідомлення) про виявлення ВНП, достовірність яких підлягає сумніву, не підтверджувалася документально або не перевірялася;
- території (особливо сільськогосподарського призначення), які довготривалий час не використовуються відповідно до свого цільового призначення;
- відомості щодо раніше проведеного НТО, які не містять інформації щодо виявлення прямих доказів про її забруднення ВНП;
- наявність на території оборонних позицій, фортифікаційних споруд, техніки тощо;
- встановлені елементи систем маркування на території, стосовно якої були відсутні підозри та відомості щодо її забруднення ВНП;
- нещасні випадки та інциденти, пов'язані із ВНП, коли місце їх виникнення точно не встановлено;
- інші будь-які відомості та матеріали, які свідчать про імовірність забруднення території ВНП.

До прямих доказів щодо забруднення території ВНП належать:

- вирви від вибухів та вхідні отвори від входження боєприпасів у ґрунт;
- візуально виявлені на території предмети, які ідентифіковані як ВНП, або їх елементи (залишки);
- візуально виявлені на території предмети, які потенційно можуть бути елементами саморобних вибухових пристроїв або боєприпасів, що встановлюються на розтяжках;
- вибухи, що виникли під час пожежі у природньому середовищі; підтверджені факти виявлення населенням ВНП;
- відомості щодо ведення на території бойових дій або її використання у військовій діяльності, достовірність яких підтверджено документально (карти мінних полів, схеми (плани) полігонів із зазначенням мішенних полів, об'єктів

зберігання боєприпасів, що вибухнули, детальні карти (схеми) ведення бою тощо);

-наявність на території штатної укупорки або іншої тари, що використовується для зберігання або транспортування боєприпасів;

-встановлені елементи систем маркування на території, стосовно якої наявні достовірні відомості щодо забруднення ВНП або використання у військовій діяльності, у тому числі ведення бойових дій;

-нешасні випадки та інциденти, пов'язані із ВНП, коли місце їх виникнення встановлено точно та підтверджено документально;

-інші будь-які відомості та матеріали, які підтверджують забруднення території ВНП.

Рис. 1 – Воронка від влучання крилатої ракети

Рис. 2 – Воронка

Рис. 3 – Розкидані боєприпаси та елементи артилерійського озброєння після влучання

Рис. 4 – Розкидана укупорка до артилерійських снарядів, залишки елементів артилерійського озброєння

До джерел інформації під час проведення НТО належать:

- місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;
- бенефіціари, що використовують територію відповідно до її цільового призначення; місцеве населення, що мешкає у безпосередній близькості до території, на якій проводиться НТО;
- розміщені в районах проведення НТО органи управління та підрозділи Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та охорони правопорядку;
- учасники бойових дій, свідки та учасники подій, пов'язаних із ВМП;

-постраждалі (потерпілі) внаслідок випадків або інцидентів, пов'язаних із ВВП, їхні близькі та родичі;

-карти (схеми, формуляри) мінних полів і територій ведення бойових дій;

-інші джерела, які сприятимуть встановленню небезпечних територій.

За результатами проведення НТО територія, стосовно якої існує підозра забруднення ВВП, класифікується за статусом небезпеки, а саме:

-імовірно небезпечна територія;

-підтверджена небезпечна територія;

-виключена територія.

Статус небезпеки території визначається залежно від встановлених непрямих або прямих доказів щодо її забруднення ВВП. У разі, якщо під час проведення НТО на території (частині території) не виявлено непрямих або прямих доказів щодо її забруднення ВВП, така територія (частина території) вважається виключеною.

Класифікація території за статусом небезпеки повинна здійснюватися на підставі не менше ніж трьох різних доказів, отриманих не менше ніж із трьох різних джерел інформації. У випадку, коли при зборі інформації був отриманий хоча б один прямий доказ, така територія класифікується як підтверджено небезпечна. Постійне використання території відповідно до цільового призначення може бути аргументом щодо спростування її імовірного забруднення ВВП, однак це не може бути єдиним доказом для прийняття рішення щодо виключення цієї території.

Сили та засоби, що залучаються до проведення нетехнічного обстеження. Для проведення НТО території рішенням керівника територіального органу управління ДСНС утворюються позаштатні Розрахунки НТО, до складу якого входять:

представники структурного підрозділу територіального органу управління, до функцій і повноважень якого належить організація піротехнічних робіт та гуманітарного розмінування – начальник Розрахунку НТО;

начальник (заступник начальника) відділення (частини, групи) піротехнічних робіт (розмінування), яка входить до складу підрозділу, підпорядкованого територіальному органу управління ДСНС;

фахівця відповідного районного (міського) відділу (управління, сектору) або пожежно-рятувального підрозділу, до функцій та обов'язків якого належить проведення ідентифікації ВВП;

водія автотранспортного засобу.

Один із членів розрахунку НТО повинен мати підготовку щодо надання домедичної допомоги.

У разі відсутності у підпорядкуванні територіального органу управління ДСНС піротехнічного підрозділу, керівництвом формування центрального підпорядкування ДСНС, у зоні відповідальності якого буде проводитися НТО, надає представника піротехнічного підрозділу для включення до складу Розрахунку НТО.

У разі поділу території регіону на декілька зон відповідальності, проведення НТО здійснюється Розрахунком НТО, утвореним територіальним органом управління ДСНС. У цьому разі до складу Розрахунку НТО може додатково включатися представник піротехнічного підрозділу формування центрального підпорядкування ДСНС, у межах зони відповідальності якого проводиться НТО.

Основними завданнями Розрахунку НТО є:

- збір непрямих та прямих доказів щодо забруднення ВМП території, яка за результатами Аналітичного дослідження класифікована як імовірно або підтверджено небезпечна;

- встановлення межі небезпечної території, її маркування та передача встановлених систем маркування місцевим органам виконавчої влади (органам місцевого самоврядування) для подальшого утримання;

- складання карти небезпечної території та підготовка звітних матеріалів для внесення результатів практичного дослідження у Систему управління інформацією у протимінній діяльності «IMSMA» (далі – Система IMSMA);

- уточнення даних щодо території, яка раніше була класифікована за статусом небезпеки як імовірно або підтверджено небезпечна, для його зміни (підтвердження) або прийняття рішення щодо виключення (розблокування) нетехнічним обстеженням;

- підготовка пропозицій для прийняття рішення щодо визначення пріоритетності проведення заходів з розблокування території, класифікованої за статусом небезпеки як імовірно або підтверджено небезпечна;

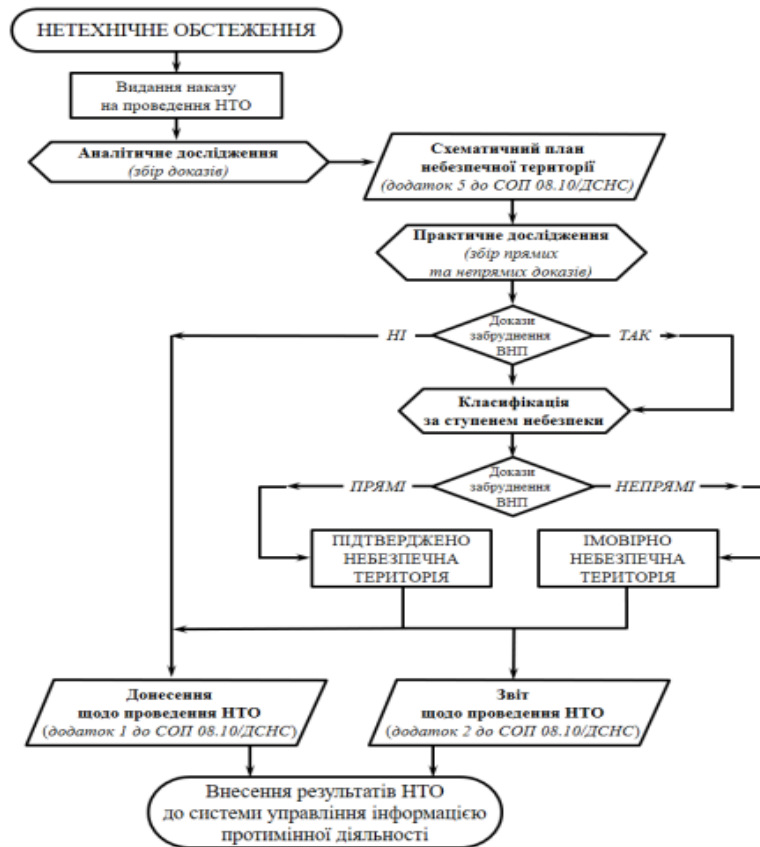
- надання іншої інформації, що може бути використана для планування та під час розблокування території.

Безпосереднє проведення НТО території, стосовно якої існує підозра забруднення ВМП, здійснюється на підставі наказу керівника територіального органу управління ДСНС, яким утворюється розрахунок НТО. У наказі зазначається: район проведення НТО; методи та термін проведення НТО; особовий склад Розрахунку НТО; організація всебічного забезпечення проведення НТО; організація взаємодії з підпорядкованими територіальному органу управління ДСНС підрозділами, в зоні відповідальності яких проводиться НТО, а також з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, медичними закладами, іншими установами і організаціями та бенефіціарами; інші завдання та заходи, пов'язані із проведенням НТО

Перед безпосереднім початком проведення НТО складається Графік проведення НТО з потижневою розбивкою щодо здійснення заходів НТО. Вихідні дані для складання Графіка відображаються у річному Плані виконання завдань та заходів з протимінної діяльності на території регіону. У Графіку детально розкриваються район дослідження, поіменний склад Розрахунку НТО, заходи, які будуть проведені під час Аналітичного та Практичного дослідження, дати та місця їх проведення, прізвище відповідальних осіб.

НТО території здійснюється шляхом поетапного проведення Аналітичного та Практичного дослідження. Загальний термін НТО не повинен

перевищувати 3 календарних місяця, а безпосереднє проведення Аналітичного та Практичного дослідження здійснюється в одному календарному році. Загальний алгоритм проведення НТО та класифікації території за статусом небезпеки зображено у рисунку.

Загальний алгоритм проведення НТО та класифікації території за статусом небезпеки. Проведення Аналітичного дослідження території, стосовно якої виникла підозра щодо забруднення вибухонебезпечними предметами.

Аналітичне дослідження проводиться шляхом збору доказів щодо імовірності забруднення територій ВВП, їх аналіз та класифікація за статусом небезпеки. При цьому виїзд безпосередньо до території, стосовно якої виникла підозра щодо забруднення ВВП, не здійснюється.

Під час збору доказів під час проведення Аналітичного дослідження максимально використовуються усі доступні джерела інформації.

У разі отримання інформації про небезпечну територію та (або) виявлені підозрілі предмети від особи, що опитується (далі – Інформатор) необхідно звернутися до неї з проханням намалювати карту-схему небезпечної території із зображенням на ній, за можливості, виявлених ВВП, інших підозрілих предметів, видимих орієнтирів, шляхів підходу тощо.

Під час проведення Аналітичного дослідження необхідно враховувати, що на повноту отриманої інформації може впливати час, що минув з моменту виникнення будь-яких подій, пов'язаних із ВВП, а також вік і діяльність осіб, що опитуються. У такому разі для отримання більш повної інформації проводиться опитування інших осіб, які мешкають поруч та можуть надати необхідну інформацію.

Класифікація території за статусом небезпеки за результатами проведення Аналітичного дослідження здійснюється згідно з пунктом 5 розділу III СОП 08.10/ДСНС.

Результати проведення Аналітичного дослідження оформлюються відповідно до підпункту 4.2 пункту 4 розділу IV СОП 08.10/ДСНС та надаються до структурного підрозділу (фахівця) територіального органу управління ДСНС, до функцій і повноважень якого належить організація піротехнічних робіт та гуманітарного розмінування.

Проведення Практичного дослідження території, стосовно якої виникла підозра щодо забруднення вибухонебезпечними предметами.

Практичне дослідження проводиться повним складом Розрахунку НТО безпосередньо на території, стосовно якої виникла підозра щодо забруднення вибухонебезпечними предметами.

Під час Практичного дослідження проводиться підтвердження доказів, отриманих під час Аналітичного дослідження, збір нових доказів щодо забруднення території ВВП та максимальне уточнення меж небезпечної території.

Під час збору інформації під час проведення Практичного дослідження максимально використовуються результати Аналітичного дослідження та усі доступні джерела інформації, наведені у підпункті 4.3 пункту 4 розділу III цієї СОП 08.10/ДСНС. Під час проведення опитування Інформаторів слід враховувати обставини, наведені у підпункті 3.2.4 пункту 3 розділу IV СОП 08.10/ДСНС. Під час опитування населення проводиться розповсюдження друкованих матеріалів щодо порядку дій та заходів безпеки у разі виявлення ВВП або інших підозрілих предметів.

У разі згоди Інформатора на супровід до небезпечної території начальник Розрахунку НТО повинен звернутися до нього з проханням:

- 1) перед початком висування до небезпечної території: намалювати карту-схему небезпечної території із зображенням на ній, за можливості, виявлених ВВП, інших підозрілих предметів, видимих орієнтирів тощо; провести ідентифікацію виявлених ним предметів за допомогою Довідника із зразками ВВП; завчасно повідомити під час пересування про наближення до небезпечної території;

- 2) у разі наближення до небезпечної території: вказати рукою на небезпечну територію та за можливістю на виявлені ним ВВП або інші підозрілі предмети; відійти як можливо далі, але при цьому залишатися у полі зору особового складу розрахунку НТО. Слід враховувати, що Інформатор може припуститися помилки щодо місця розташування небезпечної території. Під час слідування до небезпечної території переміщення здійснюється у колону по одному, при цьому Інформатор йде у голові колони, за ним начальник розрахунку НТО, замикає колону фахівець, що має підготовку з надання домедичної допомоги.

Під час проведення Практичного дослідження на території, що обстежується, визначається місце положення Стартової точки (СТ) та її координати, яка є початком встановлення межі небезпечної території. У подальшому по периметру межі сектору території, що обстежується, визначаються за годинниковою стрілкою Точки повороту (ТП). Кожній Точці повороту (ТП) присвоюється порядковий номер

(наприклад, ТП1, ТП2 тощо), визначаються їх координати та вимірюється азимут магнітний і відстань від Стартової точки до Точки повороту (ТП1), від Точки повороту (ТП1) до Точки повороту (ТП2) і так далі. Останнім вимірюванням повинно бути визначення азимута магнітного та відстані від останньої Точки повороту (ТП) до Стартової точки (СТ).

Протягом всього процесу проведення Практичного дослідження особовий склад повинен залишатися у полі зору один від одного, при цьому забороняється розділятися для проведення окремих досліджень на одній території. При цьому водій повинен постійно знаходитися біля автомобіля та підтримувати постійний телефонний або радіозв'язок з начальником Розрахунку НТО.

Ідентифікація виявлених на території ВВП проводиться фахівцем піротехнічного підрозділу відповідно до пункту 1.6 розділу IV Порядку оперативного реагування органів та підрозділів цивільного захисту на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів, затвердженого Головою ДСНС 03.05.2019 та введенного в дію окремим дорученням ДСНС від 03.05.2019 № В-79. Решта особового складу Розрахунку НТО відводиться на максимальну відстань, але при цьому особа, що проводить ідентифікацію, повинна залишатися у їхньому полі зору.

Класифікація території за статусом небезпеки здійснюється згідно з пунктом 5 розділу III СОП 08.10/ДСНС.

Загальні заходи безпеки для проведення ідентифікації складаються з:

- зупинити транспортний засіб у зоні безпеки не менше 50 м до місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета;

- визначити небезпечну зону та вжити заходів щодо недопущення до неї сторонніх осіб;

- вдягнути засоби індивідуального бронезахисту;

- висунутися пішки до місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета, при цьому уважно оглядати маршрут руху та місцевість навколо себе на наявність сторонніх предметів (дротів, мотузок, ящиків, коробок тощо) протягом усього шляху висування.

- ідентифікація вибухонебезпечного (підозрілого) предмета здійснюється виключно шляхом його візуального огляду, з відстані, що забезпечує його проведення, але не менш 1 метра.

- при проведенні ідентифікації вибухонебезпечного (підозрілого) предмета категорично забороняється:

- наближатися до місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета без засобів бронезахисту;

- торкатися, піднімати, переміщувати виявлений предмет та здійснювати на нього будь-які механічні, термічні та інші впливи;

- проводити земляні та інші види робіт, що можуть спричинити коливання ґрунту або його зміщення;

- торкатися, переміщати та порушувати цілісність (перерізати) будь-яких інших предметів (у тому числі дроти, сітку тощо), які виявляються поруч виявленого ВВП та у районі проведення ідентифікації;

- видаляти (відкривати, демонтувати) будь-які перешкоди, що заважають ідентифікації виявленого вибухонебезпечного (підозрілого) предмета;

- проводити ідентифікацію вибухонебезпечного (підозрілого) предмета у темну пору доби або за несприятливих погодних умов (сильні атмосферні опади або сніговий покрив, що не дозволяють провести візуальний огляд та ідентифікацію виявленого підозрілого предмета);

- використання будь-яких засобів зв'язку, у тому числі мобільних телефонів, дозволяється на відстані не менше 50 метрів від місця виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета.

Порядок складання звітної документації за результатами проведення ідентифікації ВВП

Повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів. Під час отримання Повідомлення черговий диспетчер повинен уточнити:

- ❖ -максимально точне місце знаходження виявленого підозрілого предмета;

- ❖ -прізвище, ім'я та по батькові, контактний телефон особи, яка виявила підозрілий предмет та може вказати місце його знаходження;

- ❖ -обставини, під час яких було виявлено підозрілий предмет;

- ❖ -наявність поблизу місця виявлення підозрілого предмета житлових будинків, об'єктів масового перебування людей, виробничих споруд, об'єктів транспортної інфраструктури, ліній (комунікацій) життєзабезпечення тощо;

- ❖ -установи та організації, які також були поінформовані заявником про виявлення підозрілого предмета.

- ❖ отримане Повідомлення черговий диспетчер реєструє у Журналі обліку надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних (підозрілих) предметів.

Облік виконання заходів щодо оперативного реагування на виявлення ВВП ведеться у Журналі обліку надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних (підозрілих) предметів.

Звітними матеріалами щодо виконання заходів з оперативного реагування на виявлення ВВП, що стосуються проведення ідентифікації є:

- повідомлення про виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета;

- заявка щодо необхідності залучення піротехнічного підрозділу;

- акт про здійснення організаційних заходів у районі виявлення ВВП.

Порядок заповнення акту про здійснення організаційних заходів у районі виявлення ВВП. Загальний вигляд Акту про здійснення організаційних заходів у районі виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета наведено на рис.

АКТ
про здійснення організаційних заходів
у районі виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета

Я _____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по-батькові)

отримав о _____ год. _____ хв. від _____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по-батькові особи, що надала Повідомлення щодо виявлення підозрілого предмета)

Повідомлення про виявлення за адресою: _____
(назва населеного пункту, вулиця, номер будинку, інші орієнтири, по можливості координати)

підозрілого (підозрілих) предмета (предметів), що має (мають) ознаки належності до вибухонебезпечного.

1. Під час проведення ідентифікації встановлено, що виявлений (виявлені) підозрілий (підозрілі) предмет (предмети) у кількості ____ од. належить (належать) до вибухонебезпечних/безпечних предметів
(або зазначаються причини щодо проведення ідентифікації начальником піротехнічного підрозділу)

2. Результати проведення ідентифікації о _____ год. ____ хв. доведено до _____
(посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по-батькові особи, які довели результат ідентифікації)

3. Вжито заходи щодо недопущення до місця виявлення ВНП сторонніх осіб та охорону виявлених ВНП до прибуття піротехнічного підрозділу:
(посада та спеціальне звання представника ДСНС, який передано місце виявлення ВНП під охорону)

4. Під час проведення організаційних заходів у районі виявлення ВНП з місцевим населенням (працівниками об'єкта) проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу та вручено пам'ятки щодо порядку дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів.

_____ (посада та спеціальне звання представника ДСНС) _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Рис. – Зразок бланка акту про здійснення організаційних заходів у районі виявлення вибухонебезпечного (підозрілого) предмета

Порядок заповнення акту про здійснення організаційних заходів у районі виявлення вибухонебезпечного(підозрілого) предмета:

1. Вказати у першій графі свою посаду, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по-батькові.
2. В графу «отримав» вписати точний час отримання повідомлення про виявлення ВНП.
3. У графу «від» вказати посаду, спеціальне звання прізвище, ім'я по-батькові особи, яка надала повідомлення про виявлення підозрілого предмета.
4. У графі «за адресою» вписати назву населеного пункту, вулицю, номер будинку, інші орієнтири, по можливості координати виявлення ВНП.
5. У пункті кількість вказати кількість виявлених предметів, що належить до ВНП.
6. У пустому рядку наступної графи вказати причини з яких неможливо провести ідентифікацію, і тому ідентифікація проводиться начальником піротехнічного розрахунку.

7. Наступним заповнюються пусті графи часу у якому було передано інформацію про проведення ідентифікації, та посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по-батькові особи, якій було доведено результати проведення ідентифікації.

8. В наступному пункті необхідно вказати посаду, спеціальне звання, та П.І.Б. особи, якій було передано місце виявлення ВНП під охорону (представник національної поліції).

9. Вказати посаду особи, яка проводила ідентифікацію, спеціальне звання, поставити підпис, вказати прізвище та ініціали.

Порядок складання та оформлення заявки щодо залучення піротехнічного підрозділу для проведення робіт із знешкодження (знищення) виявлених вибухонебезпечних предметів. Зразок типової заявки щодо залучення піротехнічного підрозділу наведено на рис..

Головне управління
ДСНС України у Київській області
Мобільний рятувальний центр
ДСНС України¹

Заявка № _____
щодо залучення піротехнічного підрозділу для проведення робіт із знешкодження
(знищення) виявлених вибухонебезпечних предметів
на території Вишгородського району Київської області
(назва адміністративно-територіальної одиниці)

№ з/п	Інформація щодо виявлення вибухонебезпечного предмета	
1	Час та дата отримання Повідомлення про виявлення ВНП	10 год. 25 хв. 12 вересня 2017 року
2	Місце виявлення ВНП	с. Воропайів, вул. Шевченко, буд. 33
3	ПІБ та контактний телефон особи, яка виявила ВНП та яка може вказати місце його знаходження	Івахченко Сергій Іванович (місцевий мешканець), тел.: 099-999-99-99; Пилишко Іван Дмитрович (секретар сільської ради) тел.: 099-888-88-88.
4	ПІБ посадової особи, яка проводила ідентифікацію ВНП	к-м сл. ЦР Завірюха Микола Іванович, тел.: 073-777-77-77
5	Результат проведення ідентифікації	Предмет(и) схожий(і) на: Артилерійський снаряд 76 мм – 2 од. Мінометна міна 50 мм – 1 од.
6	Інші заходи, проведені під час попередньої ідентифікації	Проведено маркування місця виявлення ВНП; вжито заходи щодо недопущення сторонніх осіб до місця виявлення ВНП та організовано його охорону; поінформовано голову та секретаря селищної ради; проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу з місцевим населенням (працівниками)

Начальник ДПРЗ ГУ ДСНС
України у Київській області

(підпис) _____ (прізвище та ініціали) _____

(ПІБ та телефон виконавця)

Рис. – Зразок оформлення заявки про виявлення вибухонебезпечного предмета
Порядок складання заявки щодо залучення піротехнічного підрозділу:

1. Вказати підрозділ, який залучався до проведення ідентифікації у правому верхньому кутку бланку заявки. Під цим вказати підрозділ, до якого надсилається заявка, в зоні відповідальності якого було виявлено ВНП.

2. Присвоїти номер заявки, згідно журналу Обліку надходження повідомлень про виявлення ВНП.

3. В рядку території вказати район виявлення ВНП та область.

4. В першому рядку таблиці вказується час та дата отримання Повідомлення про виявлення ВНП.

5. В наступному рядку заповнити точне місце виявлення ВНП: вказати назву населеного пункту (якщо ВНП виявлено в населеному пункті), відстань до найближчого населеного пункту та напрям до нього (якщо ВНП виявлено за межами населеного пункту), назву дороги, до якої можливо зробити топографічну прив'язку, якщо можливо вказати точне місцеположення предмету за допомогою координат.

6. Наступним кроком вписати інформацію про особу, що виявила ВНП та може вказати точне місцезнаходження ВНП, прізвище, ім'я та по-батькові цієї особи, додаткову інформацію про особу, контактний телефон.

7. Далі вписуються дані особи, яка проводила ідентифікацію, її спеціальне звання, прізвище, ім'я, по-батькові та контактний номер телефону.

8. Заповнити результати проведення ідентифікації, вказати максимально точні дані про калібр та тип виявлених боєприпасів, а також їх кількість по кожному типу ВНП.

9. Вписати заходи, що були проведені під час проведення ідентифікації: проведення маркування, чи вжито заходів для недопущення сторонніх осіб, чи організовано охорону місця виявлення ВНП, кого було поінформовано про виявлення ВНП, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи та з ким.

10. Вказати посаду начальника підрозділу, який проводив ідентифікацію.

11. Вказати прізвище, ім'я, по-батькові виконавця та контактний номер телефону.

Питання для самоконтролю:

1. Що належить до прямих доказів щодо забруднення території ВНП;
2. Яка інформація корисна під час проведення НТО належать;
3. Класифікація території за статусом небезпеки;
4. Сили та засоби, що залучаються до проведення нетехнічного обстеження;
5. Які основні завдання розрахунку НТО.

Використана література:

Базова

1. Вибухонебезпечні предмети як елемент гібридних загроз: виклики та протидія: Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції НУОУ ім. Івана Черняхівського. Київ. 2021. 244 с.

2. Ганненко С. О. Проблемні питання реалізації заходів протимінної діяльності України під час ведення бойових дій. *Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація*. 2020. Т. 4. № 1. С. 25–30. <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>.

3. ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ І НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОБЛЕМ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, СЕРТИФІКАЦІЇ ТА ЯКОСТІ" НАКАЗ від 08.08.2016 № 230 «Про прийняття міжнародних стандартів з протимінної діяльності як національних нормативних документів України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0230774-16#Text>

4. Дідур О. Л., Шевенко М. С. Міни. посібник військовослужбовцю ЗСУ, НГУ, ТрО УКРАЇНИ. 2-е видання. Доповнене та розширене. URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny_iaki_vy](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny_iaki_vy)

korystovuiutsia_abo_mozhut_vykorystovuvatysia_viiskamy_rosiiskykh_zaharbnykiv_na_sukhopu.pdf

5. ДСТУ-П 8820:2018. Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. Київ: ДП “УкрНДНЦ”, 2019. 83 с.

6. Колос Р. Л., Фтемов Ю. О. Організація виконання робіт з розмінування місцевості від вибухонебезпечних предметів. *Військово-технічний збірник*. 2017. № 17. С. 53–60.

7. Комісаров М. В., Підгородецький М. М. Методика оцінювання ефективності виконання заходів протимінної діяльності. *Військова кібернетика та системний аналіз*. 2022. № 1(43). С. 13–18. URL: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-43-1-13-18>.

8. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: <https://ips.ligazakon.net>.

9. Мацько О. Й., Коваль В. В., Комісаров М. В., Мацько О. Й. До питання визначення внеску факторів в ефективність виконання заходів протимінної діяльності в Україні. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2021. № 3(44). С. 154–158. <https://doi.org/10.30748/nitps.2021.44.18>.

Допоміжна

10. Методичний посібник “інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами рф або нзф на сході України” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО)) URL: [https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/\[weapon\]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boeyery%60pasam_rf.pdf](https://nvkarta.com/project/library/uploads/military/weapon/[weapon]_miny%60_posibny%60k_vijs%60kovosluzhbovczyu_po_boeyery%60pasam_rf.pdf)

11. МВС України, Міністерство оборони України. Наказ від 21.12.2022 № 833/443 «Про затвердження Порядку здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на території України та організації взаємодії під час їх виконання».

12. Наказ ДСНС України від 31.05.2017 р. №298 «Про затвердження СОП 08.40/ДСНС. Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/3/mDDWQY3pWnaLs5BzfwfPVti3GGNtMiZGcV6saizL.pdf>

13. Окреме доручення ДСНС України від 04.03.2020 р. №В-32 «Про затвердження СОП 12.10/ДСНС. Навчання населення ризикам, пов’язаним із поведінням з вибухонебезпечними предметами». [Режим доступу: https://www.dsns.gov.ua/files/evgen/normativna_baza/СОП_12_10.pdf].

14. Окреме доручення ДСНС України від 14.12.2021 р. №В-485. «Про затвердження Порядку оперативного реагування органів та підрозділів цивільного захисту на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/8/w72fAPD0BqqFgBis9pis0zI7RmEr0wFiDbWyT4mi.pdf>].

15. Про затвердження порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. N 1150. URL: <https://ips.ligazakon.net>.

16. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

17. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

18. Центр протимінної діяльності: веб-сайт. URL: <https://www.ua-nmac.org/>.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ (СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ).

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки

ЗМІСТ

Вступ.

Забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів в Україні.

Поняття, завдання та принципи скандинавської моделі забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян.

Структура командування під час забезпечення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі.

Тактичні методи, які можуть бути застосовані відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час масових заходів.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Конституцією України у статті 39 проголошено право громадян на проведення мирних масових заходів у законодавчо визначеному порядку. Обмеження щодо реалізації цього права можуть встановлюватися виключно судом в інтересах національної безпеки держави, публічної безпеки і порядку та з метою захисту прав і свобод людини та громадянина. Відповідно до конституційних вимог зазначені положення мають бути деталізовані в спеціальному законодавстві, що регулюватиме порядок проведення масових заходів і забезпечення публічної безпеки під час масових заходів.

Також у ст. 34 Конституції України, у якій закріплюється право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, відмічається можливість обмеження здійснення цих прав законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку.

Аналогічно в ст. 39, яка встановлює право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, звертається увага на те, що обмеження реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку. Тобто конституційно громадський порядок позиціонується за своєю значимістю нарівні з національною безпекою в державі.

Основним законом нашої держави гарантоване право громадян на здійснення виключно мирних масових заходів у законодавчо визначеному порядку, проте, нерідко різні збори, демонстрації, мітинги, страйки, вуличні

походи, що вже стали звичайною практикою волевиявлення населення, відбуваються із порушенням законодавчо встановлених вимог (які наразі характеризуються безсистемністю, неповнотою і колізійністю норм права), проявами злочинності, виступами екстремістів, тощо, що є загрозою не лише публічній безпеці та порядку, але й в деяких випадках і національній безпеці держави загалом. У зв'язку з цим, у сучасних умовах підвищених соціально-економічних, політичних та інших ризиків підтримання публічної безпеки і порядку, що є передусім завданням діяльності правоохоронних органів України (Національної поліції, Національної гвардії тощо), набуває ще вагомішого значення в суспільстві.

Важливо зазначити, що свобода мирних зібрань є одним із основних прав людини і головною засадою демократичного суспільства.

Відповідно до міжнародних принципів прав людини, держава та її суб'єкти мають зобов'язання щодо поваги й захисту всіх прав людини і несуть відповідальність в цій сфері. Зокрема, йдеться про такі зобов'язання:

- не втручатись у реалізацію прав і не обмежувати їх («негативне» зобов'язання);
- вживати необхідних заходів щодо захисту прав і сприяння їх реалізації («позитивне» зобов'язання).

Відповідальність за захист права на свободу зібрань і сприяння реалізації цього права покладається на поліцію як основний орган, що забезпечує громадський порядок. Ця відповідальність охоплює захист мирних зібрань, які можуть провокувати або ображати, а також зібрань, які можуть певною мірою перешкоджати повсякденній діяльності інших осіб, відтак турбувати людей, які не є учасниками зібрань. Якщо мирний протест перешкоджає правам і свободам інших осіб, поліція часто відповідає за «баланс» між дотриманням прав інших осіб та реалізацією права на свободу зібрань.

Право на свободу зібрань – це право збиратися мирно. Ніхто не має права на насильницькі дії в процесі здійснення свого права на зібрання. Якщо, беручи участь у зібранні, людина вдається до насильства, її право на свободу зібрань більше не підлягає захисту. При цьому насильницькі дії деяких осіб під час зібрання не обов'язково є підставою для обмеження прав інших учасників публічного зібрання, які поведуться мирно.

Право збиратися мирно може передбачати право учасників на образливі дії або висловлювання, однак зібрання або дії, спрямовані на залякування, переслідування або загрози іншим особам, можуть на законних підставах підлягати необхідним і відповідним обмеженням або навіть забороні з боку держави. Слід зазначити, що, незважаючи на те, що організатор або деякі учасники зібрання можуть не виконати законодавчі вимоги стосовно зібрань, це не звільняє поліцію від обов'язків щодо захисту зібрання і сприяння його проведенню, якщо воно залишається мирним. Питання невиконання законодавчих вимог, що стосуються проведення зібрання, завжди може бути вирішене шляхом застосування пропорційних санкцій до осіб, відповідальних за порушення.

Значення забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів в Україні

У сучасних умовах питання забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів в Україні набуває особливого значення, виходячи з їх зростаючої кількості та можливих негативних наслідків, на попередження та усунення яких орієнтована діяльність правоохоронних органів України (Національна поліція, Національна гвардія тощо).

Значення щодо забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення різного роду масових заходів обумовлені передусім сутністю й особливостями власне масових заходів. Проте, незважаючи на постійно здійснювані реформи в законодавчій сфері, наразі не прийнято закону, який би закріплював чітке визначення поняття масових заходів, його видів, критеріїв, ознак, особливостей і, відповідно, принципів і особливостей публічної безпеки і порядку під час їх проведення.

Зокрема, Закон України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08.07.2011 р. № 3673-VI регламентує лише особливості проведення одного з різновидів масових заходів і не вирішує комплексно наявних теоретико-правових проблем у досліджуваній сфері. Проте, термін «масові заходи» широко використовується у відомчих нормативних актах у зв'язку з правоохоронною діяльністю.

Таким чином, масові заходи - це форма волевиявлення та реалізації спільних інтересів, прав і свобод громадян, що полягає в організованих діях громадсько- політичного, спортивного, культурно-видовищного та релігійного характеру за участю великої кількості людей, які відбуваються за ініціативою громадських об'єднань, політичних партій, релігійних конфесій, спортивних організацій, закладів культури чи окремих громадян у громадському місці у визначеному законодавством порядку з метою задоволення політичних, духовних чи інших потреб учасників.

Виходячи із сутності та специфіки масових заходів, доцільно сформулювати особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час їх проведення, зокрема:

1) здійснюється відповідно до чинного законодавства уповноваженими на те суб'єктами із використанням спеціальних посиленних засобів, форм, методів;

2) орієнтоване на значну кількість людей - кількість учасників масових заходів є умовною величиною, оскільки проведення заходу може привернути до себе увагу багатьох осіб, які в деяких випадках вже під час масового заходу становляться його безпосередніми учасниками, і їх кількість не завжди можливо точно оцінити заздалегідь. Проте, раціональна оцінка та прогнозування можливої кількості осіб-учасників масового заходу обумовлюють організацію забезпечення публічної безпеки і порядку: кількість правоохоронців, необхідні сили, засоби, ступінь ризикованості, тощо;

3) зумовлене цілями та характером масового заходу, що впливають на необхідність в забезпеченні публічної безпеки і порядку різними силами, методами та організаційно-тактичними засобами;

4) обов'язково регламентується відповідними інструкціями, програмами, планами, розробкою заходів безпеки, як і обов'язково є регламентація порядку проведення масового заходу;

5) пов'язане із впливом не на індивідуальну поведінку того чи іншого учасника, а передусім на впорядкування суспільних відносин під час проведення масового заходу (упорядкування потоків громадян та їх поведінки, попередження неорганізованого скупчення в окремих місцях, тощо);

6) пов'язане із структурною перебудовою роботи служб і підрозділів, які забезпечують публічну безпеку і порядок (створення спеціальних органів управління - оперативних штабів, пунктів, груп), додатковим залученням сил і засобів, зміною режиму роботи особового складу, тощо;

7) спричинює особливу обстановку на тій території, де проводяться масові заходи (порушення звичайного ритму життя району, міста чи загалом країни, введення режимних обмежень чи заборон; зміна руху транспорту; динамічно змінювана оперативна обстановка; ризик виникнення групових порушень громадського порядку, масових безпорядків, бійок, заподіяння шкоди та збитків підприємствам, установам, громадянам, тощо), та ін.

Отже, забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів має неабияке значення, що виражається в:

1) сприянні успішній реалізації того чи іншого масового заходу й досягненні його цілей;

2) створенні безпечних умов для учасників і організаторів масового заходу та дотриманні встановлених правил поведінки;

3) підтриманні нормальних умов життєдіяльності населення території, де проводиться масовий захід, і максимально можливого збереженні звичного ритму життя громадян;

4) своєчасному запобіганні та попередженні виникнення надзвичайних ситуацій, проявів організованої злочинності, групових правопорушень, екстремізму, загрози життю та здоров'ю громадян, завданню збитків підприємствам, установам, організаціям чи окремим громадам;

5) швидкому реагуванні та припиненні у разі виникнення порушень публічного порядку, злочинів, тощо;

6) притягненні до адміністративної відповідальності порушників публічного порядку;

7) забезпеченні безпеки дорожнього руху, пожежної безпеки, належних санітарно-епідеміологічних умов під час проведення масового заходу;

8) недопущенні одночасного послаблення публічної безпеки та порядку на тій території, де масовий захід безпосередньо не проводиться, тощо.

Досліджуючи значення забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів в Україні, не можна не звернути увагу на фундаментальні принципи, на основі яких воно відбувається.

Принципи забезпечення публічної безпеки і порядку, цілком узгоджуються з принципами національної безпеки держави, важливою складовою якої є власне публічна безпека.

Так, і у сфері публічної безпеки першочергове значення мають права і свободи людини і громадянина; верховенство права. Пріоритетними є договірні (мирні) засоби забезпечення публічної безпеки і порядку, своєчасність і адекватність заходів захисту публічних (суспільних) інтересів реальним і потенційним загрозам. При цьому, вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення публічної безпеки і порядку обумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз публічним інтересам. Для цього чіткими мають бути розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади у забезпеченні публічної безпеки, громадський контроль над Національною поліцією та іншими державними органами, що здійснюють забезпечення публічної безпеки і порядку в країні.

Деякі аналогічні (загальні) та специфічні (спеціальні) принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів впливають із положень розділу 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII, оскільки саме Національна поліція в Україні покликана забезпечувати публічну безпеку і порядок, а саме принципи:

1) верховенства права - людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави (ст. 6);

2) дотримання прав і свобод людини - під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації (ст. 7);

3) законності - поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази (ст.

4) відкритості та прозорості - поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України; забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку (ст. 9);

5) політичної нейтральності - поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності, є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань (ст. 10);

взаємодії з населенням на засадах партнерства - діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб (ст. 11);

7) безперервності - поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань, кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського (ст. 12).

Цікаво звернути увагу й на принципи забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, закріплені в ст. 4 Закону України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08.07.2011 р. № 3673- VI.

Насамперед, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів здійснюється на принципах:

- 1) законності;
- 2) запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку глядачів, антисоціальним та расистським проявам;
- 3) пріоритетності превентивних заходів;
- 4) формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення футбольних матчів;
- 5) взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- 6) відкритості та гласності;
- 7) відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань.

Узагальнюючи сказане, до принципів забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів віднести наступні:

1) універсальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів:

- ☐ верховенства права;
- ☐ законності;
- ☐ пріоритету та дотримання прав і свобод людини та громадянина;
- ☐ відкритості, прозорості та гласності;
- ☐ контролю;
- ☐ відповідальності та інші;

2) спеціальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів:

- ☐ політичної нейтральності;
- ☐ чіткого розмежування повноважень та взаємодії органів державної влади у забезпеченні публічної безпеки;
- ☐ взаємодії з громадськістю на засадах партнерства;
- ☐ пріоритету превентивних заходів і мирних (договірних) засобів у розв'язанні конфліктів;
- ☐ своєчасності та адекватності заходів захисту публічних інтересів реальним і потенційним загрозам;
- ☐ вибору конкретних засобів і шляхів забезпечення публічної безпеки на підставі необхідності своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз публічним інтересам;
- ☐ запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку учасників масових заходів, антисоціальним та расистським проявам;

- формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення масових заходів;
- взаємної поваги та пошуку компромісних рішень, тощо.

Підсумовуючи сказане, варто наголосити, що сутність поняття масових заходів, публічної безпеки і порядку під час масових заходів, принципи та особливості забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів та інші аспекти публічної безпеки і порядку під час масових заходів в Україні мають знайти своє офіційне визначення та закріплення в проекті Закону України «Про забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів».

Поняття, завдання та принципи скандинавської моделі забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян

Правоохоронні органи в Україні (Національна поліція, Національна гвардія тощо) відповідно до покладених на них завдань уповноважені здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, уживати заходів щодо усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб, забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях. Питання реалізації зазначених повноважень стає особливо актуальним у разі проведення масових заходів у публічних місцях. Основою вищевказаної діяльності у зв'язку з проведенням таких заходів мають стати захист прав людини та повага до її гідності, що, у свою чергу, вимагає виконання своїх завдань шляхом надання послуг (сприяння), а не шляхом здійснення контролю, що характерно для держав з «тоталітарним режимом».

На сьогодні забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення заходів із масовою участю громадян стосується дуже широкого спектру їх видів, зокрема зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів, публічних релігійних заходів, публічних загальнодержавних святкових та пам'ятних заходів, заходів за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, масових спортивних або інших культурно-видовищних заходів, резонансних судових засідань тощо.

Ускладнює виконання завдань уповноважених органів під час масових заходів відсутність належного правового регулювання відносин з організації та проведення таких заходів.

На необхідність законодавчого регулювання визначення конкретних строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій громадян з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо зазначається в Рішенні Конституційного Суду України у справі N 1-30/2001.

Інформація про масовий захід надходить до правоохоронних органів (Національної поліції, Національної гвардії) не завжди своєчасно, інколи

безпосередньо перед його початком у день проведення або безпосередньо після початку його проведення, що не дозволяє зібрати необхідну інформацію та здійснити оцінку ризиків масового заходу для належної підготовки до забезпечення публічної безпеки.

У свою чергу відсутність належної оцінки ризиків впливає на якість планування відповідних дій і, як наслідок, зумовлює іноді непропорційне залучення сил до проведення масових заходів. Низький рівень мобільності поліцейських сил також призводить до їх надмірного залучення.

Відсутність чіткого алгоритму забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів унеможливорює прийняття керівниками різних рівнів (операційного та тактичного) обґрунтованих та ефективних рішень у конкретній ситуації. Це потребує додаткового часу для розв'язання конфліктної ситуації, яка може виникнути, та провокує її подальшу ескалацію.

Наказ МВС № 706 від 23.08.2018 року затвердження Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.

Затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дало поштовх до нормативного врегулювання зазначеного питання у законодавстві України.

Однак жодного нормативно-правового акту, що врегулював би службу діяльність підрозділів Національної поліції у зазначеному напрямку не прийнято. До того ж не зрозуміла роль підрозділів Національної поліції у ліквідації масових заворушень:

По-перше – скандинавська модель забезпечення публічної безпеки передбачає безпосередню участь поліцейських підрозділів у ліквідації масових заворушень;

По-друге – Національна гвардія України є основним суб'єктом з припинення масових заворушень. При здійсненні заходів щодо припинення масових заворушень Національна гвардія України координує діяльність сил та засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій.

На наш погляд, запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів є дієвим засобом реалізації демократичних принципів у поліцейській діяльності та дозволить замінити застарілу реактивну модель поведінки при забезпеченні публічної безпеки та порядку новою, проактивно орієнтованою, яка враховує найкращі європейські практики і гарантує дотримання прав і свобод людини та громадянина.

Для впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, яка ґрунтується на найкращих європейських принципах забезпечення публічної безпеки та порядку, потрібні:

знання - володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання, їх наміри, мету, цінності та засоби досягнення мети, а також відомостями про осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику;

сприяння - стратегія поліції, спрямована, насамперед, на сприяння організаторам та учасникам мирного зібрання в досягненні їх правової мети в законний спосіб;

комунікація - спілкування з організаторами та учасниками мирного зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення з метою запобігання конфліктам, а також виникненню можливих правопорушень;

диференціація - розгляд учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідуумів, які можуть мати різні погляди, завдання, цілі та способи їх досягнення.

Основними шляхами запровадження скандинавської моделі забезпечення правопорядку під час масових заходів є:

1) вивчення передового досвіду скандинавських країн, зокрема забезпечення безпеки і порядку під час проведення масових заходів;

2) поступове впровадження набутих знань та навичок у діяльність підрозділів з охорони безпеки та порядку із переорієнтацією на новітні підходи наявного кадрового складу поліції шляхом підготовки (перепідготовки) поліцейських (навчання, тренінги, практичні заняття тощо) для забезпечення отримання ними необхідних знань та досвіду, а також удосконалення професійних умінь і навичок забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до найкращих європейських практик.

3) укомплектування вакантних посад в органах і підрозділах поліції, які беруть участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку, з урахуванням відповідних вимог до знань, умінь, навичок кандидатів.

Реалізація цієї Концепції дасть змогу залучити на вакантні посади поліції кваліфікованих працівників, які зможуть на високому рівні та ефективно виконувати завдання з підготовки та впровадження ключових національних реформ, впливати на тенденції і розвиток діяльності поліції у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки, у тому числі під час масових заходів;

4) розроблення чітких уніфікованих стандартних операційних процедур діяльності поліції за визначених стандартних обставин проведення масового заходу з урегулюванням їх нормативно-правовими актами або організаційно-розпорядчими документами. При цьому враховуються сучасні європейські тенденції, положення міжнародних документів та досвід у цій сфері правоохоронної діяльності.

Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дозволить підвищити спроможність Національної поліції України, Національної гвардії України в наданні відповідних послуг у сферах відповідальності, вчасно і адекватно реагувати на виклики сьогодення з урахуванням глобальних тенденцій та найкращого міжнародного досвіду в цій сфері.

Сучасні підходи щодо підготовки правоохоронців вимагають застосування новітніх методик та сучасного спеціального обладнання. З метою

належної підготовки особового складу правоохоронних органів України до забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів досить часто проводять теоретичні та практичні заняття за «скандинавською» моделлю з урахуванням провідного міжнародного досвіду.

Зазначена модель дій дозволяє зменшити прояви насильства під час масових заходів та передбачає застосування проєктивного підходу, спрямованого на реалізацію демократичних принципів у діяльності поліції, забезпечення прав і свобод громадян. Головними принципами «скандинавського» підходу є знання, сприяння, комунікація, диференційований підхід тобто роль поліції полягає в тому, щоб гарантувати захист громадян, сприяти зусиллям організаторів та учасників мирного зібрання, спрямованим на досягнення законних цілей. Важливу роль у запобіганні порушенням публічного порядку відіграють працівники відділу превентивної комунікації (поліція діалогу), котрі здійснюють активну комунікацію з метою налагодження спілкування з організаторами та безпосередніми учасниками зборів, створюючи основу запобігання потенційним конфліктам та їх ескалації.

Структура командування під час забезпечення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі

Правоохоронні органи, які виконують свої завдання у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів завжди виконують основну роль щодо захисту права на свободу мирних зібрань і забезпечення організованого проведення зібрань. Проте характер, масштаб і вибір моменту дій залежать від законів і процедур, що діють у кожній конкретній юрисдикції. У деяких державах поліція має бути повідомлена про всі зібрання і має право накладати обмеження на такі заходи, тоді як в інших країнах такі повноваження і обов'язки покладаються на муніципальну владу або інший орган. У цьому разі роль поліції насамперед полягає в тому, щоб забезпечити виконання рішення такого органу, одночасно виконуючи своє завдання щодо охорони громадського порядку.

Важливо зазначити, що багато зібрань проходять без необхідності залучати формальні командні структури або розробляти складні операції. Вони не потребують посилення звичної роботи і достатньо присутності лише невеликої кількості чергових поліцейських. Якщо захід за своїм характером є невеликим і, ймовірно, не створить значних перешкод для руху транспорту або реалізації іншими особам своїх прав, а також не призведе до суперечностей і не зумовить спротив, то поліція може ухвалити рішення задіяти тільки частину командної структури, опис якої наведено нижче. Втім, основоположні принципи щодо структури командування, визначені в цьому розділі, мають застосовуватися правоохоронцями (поліцейськими та військовослужбовцями Національної гвардії України) під час забезпечення правопорядку у разі будь-яких зібрань.

Правоохоронці, які працюють під час зібрань, мають мати чіткий єдиний порядок підпорядкування, щоб у будь-який момент можна було визначити, який вищий за званням офіцер несе особисту відповідальність за дії або

бездіяльність співробітників. Такий порядок є особливо важливим у разі, коли задіяні різні служби, правоохоронці з різних регіонів або з інших агентств працюють разом у рамках однієї операції, зокрема це необхідно для виконання стратегічного плану, ефективної координації, підзвітності та чіткого розмежування відповідальності. Наявність чіткої командної структури має вагоме значення для забезпечення правопорядку під час зібрання, незалежно від того, чи є це зібрання спланованим заздалегідь, чи спонтанним.

Принцип єдності управління означає, що кожна особа, яка має командні або наглядові функції, знає своє безпосереднє керівництво; свою роль, функції і завдання; надані і доступні ресурси; свій географічний район або функціональну сферу дій.

Відповідно до моделі забезпечення охорони публічного порядку та безпеки скандинавських країн, виокремлюють три рівні командування:

- 1) старший рівень, який розглядається як «стратегічне командування» (забезпечує загальне керівництво);
- 2) середній рівень – оперативне командування, відповідальне за досягнення конкретних цілей щодо охорони правопорядку в рамках загального стратегічного плану;
- 3) молодший рівень – «тактичне командування», на якому досягається фактичний результат дій працівників поліції.

Ці рівні в структурі командування мають назву «золотий, срібний і бронзовий». Стратегічний командир завжди має бути один, однак у деяких випадках може виникнути необхідність задіяти більше, ніж одного оперативного командира, зокрема дуже часто потрібно декілька тактичних командирів. Співробітники поліції, які виконують командні функції з охорони правопорядку під час публічних зібрань, мають бути належно підготовлені і мають мати повноваження для виконання відповідного завдання.

У підрозділах Національної поліції скандинавських країн є різні системи звань і сфери відповідальності. Структура командування має відповідати таким вимогам:

Рівень командування → Рівень відповідальності:

Старший → Стратегічний; Середній → Оперативний; Молодший → Тактичний.

Структура командування, вказана вище, заснована на ролях і обов'язках, а не званнях. Рішення мають ухвалюватися, наскільки це можливо, на найнижчому рівні – в межах сфери індивідуальної відповідальності співробітника поліції.

1. Стратегічне командування.

Стратегічний командир – це старший офіцер, який відповідає за розробку стратегічного плану, визначення стилю роботи поліції і стратегію взаємодії із засобами масової інформації, а також за затвердження і надання необхідних ресурсів для забезпечення правопорядку під час конкретного заходу. Для роботи з більш складними видами зібрань стратегічний командир має бути співробітником керівної ланки поліцейської служби і контролювати значну частину ресурсів поліції.

Стратегічний командир відповідає за підготовку письмового стратегічного плану, в якому викладено стратегічні наміри щодо конкретного зібрання (наприклад, сприяння мирному зібранню, обмеження порушень руху транспорту, затримання підозрюваних у вчиненні тяжких злочинів).

Саме стратегічний командир забезпечує наявність достатніх ресурсів для охорони порядку під час зібрання. Якщо виникають питання пріоритету у використанні ресурсів, командир вирішує, куди їх краще направити для підтримки виконання відповідних завдань. Стратегічний командир також може обмежити певні тактичні дії, якщо вважає їх недоцільними, а також вимагати, щоб ухвалення рішень щодо конкретних дій поліції здійснювалося на стратегічному рівні. Наприклад, будь-яке рішення, пов'язане з розгоном зборів, може потребувати узгодження зі стратегічним командиром. Після того, як зібрання почалось, стратегічний командир має мати можливість стежити за операцією, перебуваючи на віддалі від місця проведення зборів. Стратегічний командир має здійснювати загальний контроль, а не займатися вирішенням конкретних проблем. Присутність стратегічного командира на місці зборів може призвести до плутанини в питанні про те, хто за які конкретні функції відповідає.

Стратегічний командир відповідає за працездатність оперативних командирів, які при тривалих заходах мають мати змогу зробити перерву і відпочити. Крім цього, стратегічний командир зазвичай погоджує плани оперативного командира.

Стратегічне командування (або в деяких випадках оперативне командування, залежно від конкретних зборів) або його представники зазвичай зв'язуються з організаторами зборів та іншими зацікавленими сторонами на ранній стадії підготовки до зібрання, щоб встановити контакт і налагодити канали комунікації, а також визначити бажані результати проведення зібрання.

Стратегічний командир виконує такі обов'язки:

- 1) розробляє стратегічний план, визначає стиль роботи поліції і стратегію взаємодії із засобами масової інформації та доводить їх до відома оперативного командування;
- 2) погоджує і розподіляє ресурси;
- 3) створює належну інтегровану структуру командування для охорони правопорядку під час зібрання, зокрема й необхідні функції (збір оперативної інформації, проведення розслідувань і забезпечення підтримки);
- 4) забезпечує ведення журналу, в якому фіксуються ухвалені рішення;
- 5) підтримує контакт із організаторами зібрання та іншими зацікавленими сторонами;
- 6) затверджує план (плани) оперативного командування;
- 7) ухвалює рішення, які ґрунтуються на принципах прав людини, і провадить роботу з огляду на оперативну інформацію, ризики і можливу тактику, а також здійснює фіксацію таких рішень і дій;
- 8) залишається на головному командному пункті і здійснює загальний контроль за операцією (забезпечуючи актуальність стратегічних намірів протягом усього зібрання).

Для того, щоб стратегічний командир міг керувати особовим складом під час забезпеченням зібрання (під час підготовки до масштабного зібрання) і відповідними ресурсами, він має розташовуватися на відстані від зібрання у відповідній будівлі і мати налагоджені канали комунікації з оперативним командиром та іншими зацікавленими сторонами. У командному пункті повинні працювати відповідні фахівці, зокрема й оператори радіозв'язку, співробітники, що відповідають на телефонні дзвінки, спеціальні консультанти (за потреби), оперативні співробітники поліції, співробітники, відповідальні за ведення записів, співробітник зі зв'язків із засобами масової інформації, а також, в деяких випадках, представники інших головних зацікавлених сторін, які виконують відповідні функції в своїх організаціях (наприклад, в пожежній службі, службі швидкої допомоги, місцевих органах влади).

Окрім цього, в командному пункті повинні бути:

- телефони (в достатній кількості);
- декілька пристроїв радіозв'язку (у разі виникнення несправностей);
- журнал командування або журнал для запису подій;
- система відеоспостереження;
- карти або картографічна система;
- оперативний план; плани дій у надзвичайних ситуаціях;
- окреме приміщення для проведення інструктажу (і/або кімната для нарад);

– засоби доступу до всіх можливих джерел аудіо- та відеоспостереження (наприклад, вертоліт, безпілотний літальний апарат тощо);

– сигнал для мобільного телефонного зв'язку; список відповідних телефонних номерів та позивних.

Більшість зібрань не потребують наявності обладнаного командного пункту або спеціальних ресурсів. Зазначену структуру запропоновано як приклад вдалої практики для забезпечення великих заходів або на той випадок, коли необхідно залучити значні поліцейські сили.

2. Оперативне командування

Оперативні командири відповідають за реалізацію стратегічних намірів, затверджених старшим стратегічним командуванням. Це охоплює планування практичних кроків щодо охорони правопорядку під час зборів, розробку оперативного плану, інструктаж і розміщення сил поліції, а також управління ресурсами під час заходу.

Під час усіх зібрань, окрім нечисленних, оперативні командири зазвичай мають перебувати на віддалі від місця проведення заходу. Якщо вони перебувають безпосередньо на місці під час масштабного заходу, є ризик того, що займатимуться конкретними проблемами і питаннями, а відтак може бути упущення загальної ситуації. Це водночас може призвести до плутанини в діях тактичних командирів, які можуть перестати розуміти, хто відповідає за конкретну задачу або сферу дій.

Для великих, складних або тривалих заходів, а також заходів, які займають велику площу, може знадобитися більше, ніж один оперативний командир. Якщо ухвалено рішення залучити декількох оперативних

командирів, стратегічний командир має простежити за тим, щоб були виконані такі умови:

- наявність чітких і зрозумілих інструкцій для командування, в яких визначено схему виконання розпоряджень і відповідальності;
- відсутність прогалин в структурі командування на оперативному рівні (щоб не допустити втягування стратегічного командира в прийняття оперативних рішень);
- наявність зрозумілої системи комунікації та відповідальності;
- наявність в усіх оперативних командирів необхідного рівня підготовки і компетенції для виконання своїх завдань.

Оперативний командир:

розробляє і переглядає оперативний план поліцейського забезпечення зібрання та координує його виконання;

2) визначає структуру командування для здійснення оперативного командування на місцях;

3) підтримує контакт зі стратегічним командиром задля забезпечення відповідності плану стратегічним намірам;

4) ухвалює рішення, які ґрунтуються на принципах прав людини, і провадить роботу з огляду на оперативну інформацію, ризики та можливі варіанти дій, про що робить відповідні записи;

5) залишається в центральному командному пункті, щоб мати змогу взяти на себе відповідальність за будь-який аспект операції;

6) доводить план до відома тактичних командирів і, якщо під час заходу план змінюється, передає їм відповідну інформацію;

7) відповідає відповідність дій тактичних командирів стратегічним намірам і оперативному плану;

8) відповідає за інструктаж усіх співробітників щодо стратегічних намірів та своїх конкретних функцій, зокрема й щодо будь-яких можливих обмежень їх функцій;

9) відповідає за вибір і використання різних варіантів тактичних дій;

10) забезпечує відповідне і пропорційне застосування сил поліції загрозам, позначених в існуючій оперативній інформації.

Для того, щоб оперативний командир мав змогу стежити за ситуацією, він має розташовуватися на відстані від зібрання, але в такому місці, де зможе безперешкодно підтримувати зв'язок із поліцейськими, які працюють на місці зібрання і де у нього буде можливість приймати і записувати всі необхідні рішення. Оперативний командир має за потреби забезпечити, щоб в командному пункті працювали оператори радіозв'язку, телефонні оператори, спеціальні консультанти (за необхідності), оперативні співробітники поліції, спеціалісти, відповідальні за ведення записів та співробітник із зв'язків із засобами масової інформації. Також можуть бути задіяні представники інших основних організацій (наприклад, пожежної служби, служби швидкої допомоги, місцевих органів влади).

У деяких країнах поліція використовує спеціальний автобус, в якому може перебувати до шести співробітників поліції, зокрема й оперативний

командир, співробітник зі зв'язків із ЗМІ та оператори радіозв'язку. Автобус обладнаний так, щоб виконувати функцію центру зв'язку та забезпечувати певну гнучкість у ході поліцейських операцій.

В оперативному командному пункті також мають бути:

- телефони (в достатній кількості);
- декілька пристроїв радіозв'язку (у разі виникнення несправностей);
- журнал командування або журнал для запису подій;
- система відеоспостереження;
- карти або картографічна система;
- оперативний план; плани дій у надзвичайних ситуаціях;
- окреме приміщення для проведення інструктажу (і/або кімната для нарад);
- сигнал для мобільного телефонного зв'язку;
- список відповідних телефонних номерів та позивних.

3. Тактичне командування

Завданням тактичних командирів є управління силами поліції у межах конкретної території. Їхнім обов'язком є управління конкретними функціями або визначеними силами поліції в рамках оперативного плану. Вони підзвітні оперативному командиру, виконують конкретні завдання або обов'язки щодо контролю за операцією і мають певну кількість співробітників у своєму підпорядкуванні.

Є два види тактичного командування: територіальне та функціональне. Тактичний командир, що здійснює територіальне командування, відповідає за визначений район або територію, вказану оперативним командиром. Такий командир має певну кількість співробітників у своєму підпорядкуванні і може керувати низкою тактичних схем. Перед тим як дати дозвіл поліцейським на відповідні дії, він перевіряє, чи є підстави для застосування тактики, закладеної в оперативному плані. В обов'язки командира також входить скасування такого дозволу, коли в ньому більше немає необхідності.

Командир, що здійснює функціональне командування, має такі самі обов'язки, що й командир, відповідальний за конкретну територію, але замість визначеної географічної зони він відповідає за виконання певних функцій. До прикладів таких функцій належать:

- командир із взаємодії з місцевою громадою. Такі командири та їхні помічники відповідають за підтримання діалогу між організаторами зібрання або їх представниками і оперативним командиром до, під час і після зібрання. Вони також відповідають за взаємодію поліції зі широкою громадськістю;
- командир із організації дорожнього руху. Ці командири та їхні помічники відповідають за організацію безперешкодного руху транспорту в районі проведення зібрань. Вони організовують об'їзди або зупиняють рух (за необхідності) і забезпечують якомога швидше повернення до нормального руху транспорту;
- командири зі зв'язку. Такі командири та їхні помічники відповідають за комплектування командного пункту і центру зв'язку, що забезпечує підтримку поліцейської операції. Командир, відповідальний за зв'язок, має мати відповідний досвід роботи з обладнанням поліцейських

систем зв'язку, використання методів зв'язку з аварійно-рятувальними службами, роботи з картографічним програмним забезпеченням і системою відеоспостереження, а також відстеження та використання соціальних мереж як засобу комунікації з метою підтримки поліцейської операції;

- командир із кримінальних розслідувань. Ці командири і їхні помічники відповідають за розслідування повідомлень про вчинення злочинів під час зібрань, а також керують оформленням затримань. До початку зібрання стратегічний командир повинен визначити параметри розслідування правопорушень, пов'язаних із цим заходом, і підхід щодо притягнення затриманих до відповідальності;

- інші види функцій тактичних командирів можуть охоплювати керівництво групами щодо ведення діалогу; відповідальність за використання певного спорядження (наприклад, командування групами поліцейських, які використовують вогнепальну зброю або спеціальними підрозділами з охорони публічного порядку); зв'язок із засобами масової інформації.

До обов'язків тактичних командирів належать:

- чітке розуміння стратегічної мети і завдань поліції;
- контроль за реалізацією тактики з охорони правопорядку відповідно до плану оперативного командування (з урахуванням дій у надзвичайних ситуаціях, затверджених у командній інструкції);
- ухвалення рішень у межах своєї сфери відповідальності, забезпечення проведення відповідного інструктажу для співробітників поліції і керівництво їх діями в межах своєї сфери своєї відповідальності під час операції;
- перебування у відповідному місці, що дає змогу виконувати свої функції в будь-який момент;
- забезпечення передачі всієї важливої інформації оперативному командиру (відповідно до ситуації).

Тактичні командири стежать за тим, щоб їхні власні дії та дії підпорядкованих їм співробітників відповідали стратегічним намірам і оперативному плану. Вони забезпечують проведення інструктажу для всіх своїх підлеглих щодо стратегічних намірів і оперативного плану ще до початку першого етапу операції і відповідають за результати діяльності своїх співробітників після закінчення зібрання.

Тактичний командир забезпечує передачу важливої інформації оперативному командиру і доведення важливої інформації до відома співробітників поліції, які працюють в зоні контролю тактичного командира. Тактичний командир завжди відповідає за поведінку поліцейських, які перебувають під його командуванням.

Аналізуючи наведену інформацію, слід наголосити, що кожен із трьох рівнів командування має свої функції і обов'язки щодо планування і підготовки до зібрання, сприяння проведенню зібрання і аналізу результатів після завершення заходу. Водночас слід мати на увазі, що деякі заходи здійснюються співробітниками поліції на всіх трьох рівнях командування і багатьох етапах операції. Зокрема, всі командири поліції зобов'язані підтримувати комунікацію з організаторами зборів та іншими головними сторонами, використовувати модель

ухвалення рішень і оцінки ризиків, а також опиратися на основні принципи роботи із зібраннями під час планування і виконання своїх завдань, зокрема знання, сприяння, комунікація та диференціація.

Тактичні методи, які можуть бути застосовані відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час масових заходів

Важливе значення при виборі того чи іншого тактичного методу, який може бути застосований працівниками правоохоронних органів відіграє «барометр стану».

«Барометр стану» слугує для того, щоб у простий та швидкий спосіб визначити стан у певний час, у певному місці. «Барометр» стану не слід плутати з оцінкою картини (ймовірності виникнення) загрози. «Барометр» стану поділено на три рівні: зелений, жовтий та червоний, де зелений вказує на спокійний стан, жовтий – на невизначений або незрозумілий стан, червоний – на загрозливий стан.

«Барометр» стану використовується для того, аби визначити та вказати яким є стан у певному місці саме у той час, коли надійшло повідомлення або отримано інформацію про це. Насамперед оцінку стану проводить та людина, котра є відповідальною за дії у певному місці, наприклад, командувач поліцейської операції, командувач підрозділу або групи, але цією особою може бути, приміром, виконавець особливих доручень, якщо йдеться про більш обмежену зону дії. Повідомлення про стан має доповнюватися та супроводжуватися більш конкретним описом ситуації, наприклад, яка кількість осіб присутня на певній території або у певному місці та що вони роблять.

Зелений стан свідчить, що на місці спокійно і не відбувається або немає нічого, що вказувало би на якесь миттєве погіршення ситуації щодо правопорядку.

Жовтий стан вказує, що ситуація невизначена або незрозуміла. Це, наприклад, може обумовлюватися тим, що ситуація щодо правопорядку «рухається» у напрямку виникнення або ескалації конфлікту і змінюється на гіршу. Також, це може бути зумовлено тим, що на місці є чинники, які можуть миттєво вплинути на ситуацію, змінивши її таким чином, що виникне конфлікт із завданням ушкоджень та застосуванням насильства. Приміром, може статися так, що на демонстраційну ходу, учасники якої поведуться спокійно, у будь-який момент можуть скоїти напад опоненти, що мають протилежні погляди.

Червоний стан вказує на те, що відбуваються значні сутички, спалахи насильства, тобто конфлікт вже у розпалі. Те, що деякі особи вже почали завдавати травми, побої та ушкодження іншим, застосовують силу, або розпочали кидати окремі предмети у своїх опонентів, або навіть поліцейських, не може розглядатися як червоний стан. Але, якщо учасники усієї демонстрації або значна їх частина (значні їхні групи) розпочали численні бійки, тобто завдавати один одному численні побої та ушкодження, або пішли на штурм із застосуванням сили/насильства або у наступ, то це вказує на червоний стан.

Стан може бути червоним навіть якщо поліція вважає, що вони зможуть втримати ситуацію під контролем та упоратися із нею.

Важливе значення при виборі відповідної тактики відіграє також «діалогова» поліція. Вона виконує важливу функцію у рамках Особливої тактики дій поліції з огляду на те, що вони дуже добре проінформовані про різні угруповання або групи, що беруть участь у демонстрації та утворюють ланку між організаторами або лідерами демонстрації та командувачем поліцейської операції під час її проведення. Спершу іноді існувала невпевненість та невизначеність у тому, в який спосіб поліція має налагодити комунікацію та вести діалог із демонстрантами.

Принципи зменшення та подолання конфліктів засвідчили важливість того, щоб усі поліцейські, які входили до складу підрозділів, що виконували завдання у рамках поліцейської операції, активно вступали у діалог та спілкувалися із демонстрантами та навколишньою публікою з метою пояснити наміри та цілі поліції, проінформувати про те, що відбувається, наприклад, під час здійснення блокування певних місць – перекриття вулиць (створення загородження).

Ведення діалогів та спілкування із публікою є важливим вже на місці проведення зібрання або демонстрації, де поліція безпосередньо у натовпі серед людей зможе інформувати їх або отримувати від них інформацію. Результати досліджень засвідчують, який розвиток отримав цей спосіб останніми роками.

Тепер розглянемо різні можливі тактичні методи згідно скандинавської моделі.

«Кліщі-лещата». Маневр «Кліщі – лещата» є основним тактичним принципом під час застосування зазначених тактичних методів особливої тактики дій поліції. «Кліщі – лещата» зводяться до того, щоб завжди триматися та рухатися так, аби тактичні одиниці (підрозділ, група, тощо) мали змогу з декількох напрямків втрутитися у ситуацію та провести затримання правопорушника, порушника спокою або нападника, що почав застосовувати силу проти оточуючих.

Цей принцип пов'язаний із процесом мислення, що охоплюється основною тактикою. Слід намагатися підлаштувати процеси під противника та за допомогою цього ускладнити його дії (перешкодити йому діяти самовільно), а відтак допомогти собі у ризикованій ситуації. Якщо ми здійснюємо затримання супротивників, або якимось іншим чином втручаємося у ситуацію із участю протилежної сторони, із декількох напрямків, то слід стежити за усіма зонами ризику, що призводить до послаблення можливості учасників людського зібрання діяти узгоджено з одного напрямку.

«Кліщі – лещата», які бачить протилежна сторона, можуть також мати запобіжний або стримуючий ефект. У цьому разі для протилежної сторони, яка має намір вчинити правопорушення або здійснити напад, буде набагато складніше простежити, де саме знаходяться співробітники поліції, а відтак ризик для них бути виявленим та схопленим стає набагато вищим.

Отже, дуже важливо продумати маневр «кліщі – лещата» під час тактичного планування і перед проведенням операції, і в момент планування тактики під час операції. Тактичний принцип «кліщі – лещата» дає змогу бути на крок попереду

та зберігати максимальну гнучкість. Кожен керівник або командувач повинен увесь час добиватися таких тактичних моделей, в яких буде застосовуватися (тобто, одним із рішень яких має стати) принцип «кліщі – лещата».

Командувач операції має проаналізувати те, що може трапитися у певний момент у найгіршому випадку (за найгіршого розвитку ситуації). Якщо командувач аналізує в такий спосіб, то розміщення одиниць поліцейських сил (підрозділів на машинах) за принципом «кліщі – лещата» завжди створюватиме вигідний тактичний простір для віднайдення виходу зі складних ситуацій. Водночас важливо, щоб кожен керівник або командувач в організації, відповідно до принципів тактики віддання наказів та доручень, намагався якомога довше самотійно брати на себе відповідальність рухатися в такий спосіб, щоб поліцейські у маневрі «кліщі – лещата» трималися разом із іншими одиницями, що виконують поліцейську операцію, та не відставали від них. Це може здійснюватися шляхом того, що підрозділи та поліцейські одиниці постійно рухатимуться паралельно до демонстрації.

З огляду на певні причини або у зв'язку із певною ситуацією може бути ухвалено стратегічне рішення, яке полягатиме в тому, що тактичні резерви мають бути розміщені поза полем зору демонстрантів (так, аби не бути видимими демонстрантами), тобто триматися трохи далі. Якщо дорожній рух та стан дороги ускладнюють або унеможливають одночасне переміщення підрозділів або одиниць, це призводить до можливості здійснення навмисного, заздалегідь запланованого нападу на одиницю, що рухається попереду. Задля запобігання цьому тактичний резерв поділяється на групи по три одиниці, які увесь час розміщуються та рухаються у найвигідніший спосіб щодо демонстрації або зібрання людей (відповідно до темпу руху демонстрантів). Дві з вказаних одиниць з усією ймовірністю матимуть можливість рухатися одночасно та забезпечувати виконання «кліщів – лещат».

Мета «кліщів – лещат» – мати ідеальну стартову/вихідну позицію на випадок необхідності використання якогось із інших більш наступальних тактичних методів.

Під час демонстрацій із підвищеним ступенем загрози, наприклад, перед воротами посольств, підрозділи можуть розташовуватися, вишикувавшись перед об'єктом загородження (доступ до якого заплановано заблокувати та перегородити), використовуючи при цьому транспортні засоби (фургони) для захисту. Навпроти цієї шеренги шикування, але за спинами демонстрантів, можуть розміщуватися додаткові підрозділи, утворюючи так «кліщі – лещата». За такого розташування, яке зазначено вище, є також можливість розмістити тактичний резерв, який у цьому разі можна використати як «поручень» і який під час проведення поліцейської операції із застосуванням сил поліції разом із шеренгами, що знаходяться попереду та позаду демонстрантів, може проводити затримання або «розбиття» протестувальників на групи під час можливого розсіяння (розрідження) демонстрації або людського зібрання.

Патрулювання секторів. Якщо правоохоронці мають намір ввести ясність у загальну «картину» стану або отримати інформацію під час виконання службового завдання, або має на меті проінформувати громадськість про свої

наміри та плани безпосередньо до або під час проведення події, то поліцейські можуть скористатися таким методом як «патрулювання секторів».

Територія проведення операції поділяється на сектори та контролюється певною кількістю поліцейських, яка, залежно від кількості секторів або оціненого ступеню ризику, може коливатися від однієї групи до декількох підрозділів або відділень. Патрулювання секторів переважно здійснюється легкозахищеними підрозділами.

Патрулювання секторів проводять перед вказаною значною подією або святкуванням. Це також може стосуватися заявленої демонстрації, футбольного матчу тощо. Після закінчення таких публічних заходів або значних подій поліція продовжує патрулювання секторів доти, доки демонстранти, глядачі, люди, що спостерігають за подією, та інші не покинуть зону або вже більше не буде ризику виникнення масових заворушень та порушення громадського порядку.

Патрулювання секторів проводиться також у зв'язку зі спонтанними порушеннями правопорядку та масовими заворушеннями з тією самою метою, що описано вище.

Дуже важливим у роботі під час проведення особливої тактики є присутність при зібраннях людей та поміж ними піших патрулів, коли контакт та спілкування між патрульними (або постовими, що працюють по одному) та звичайними людьми – публікою, як вважається, сприяє зменшенню ймовірності виникнення конфліктів.

Патрулювання секторів зазвичай полягає у тому, щоб бути постійно на виду та перебувати у постійному русі під час проведення більш масштабних людських зібрань, а також спілкуватися із окремими людьми та перехожими і проводити спостереження. За необхідності проводиться перевірка власних речей та предметів перехожих, наприклад, сумок, валіз, рюкзаків тощо. З огляду на оцінку наявних ризиків, загального стану та ймовірності виникнення загрози, таке патрулювання секторів може здійснюватися парними (подвійними) патрулями або групою.

Зазвичай командувачу підрозділу окреслюється певна територія, в якій він має проводити посекторне патрулювання. Залежно від того, скільки груп має командувач підрозділом (відділенням) у своєму розпорядженні, він може поділити усю територію на декілька менших секторів. Під час поділу важливо, щоб межі цих менших секторів були чітко позначені та відокремлені один від одного природніми кордонами, наприклад, проспектами або автошляхами (вулицями відповідного розміру). Це дасть змогу деяким патрулям, групам або підрозділам краще вивчити та зрозуміти як поділені сектори.

Якщо загальна «картина» ймовірності виникнення загрози це дозволяє, то патрулювання секторів може здійснювати окрема/одиначна група на машині. Якщо група буде заблокована або оточена, дуже важливо, щоб її командир негайно повідомив про це своєму командувачу підрозділом (відділенням), щоб останній зміг вислати йому на допомогу іншу машину з групою підкріплення.

З огляду на принципи економного використання своїх сил, інтенсифікація патрулювання секторів посилюється відповідно до наявної інформації, ходу публічного проведення заходу та розвитку подій на його місці, рівня загрози.

Під час патрулювання секторів такого типу кожна група вишиковується та пересувається так, щоб була змога її чітко бачити. Командувач групи розміщується у машині так, щоб йому зручно було вести спостереження та швидко проводити можливе затримання.

Водії залишаються у машинах та розміщують їх відповідно до запланованої тактики або згідно з інструкціями командувача підрозділу або групи.

Вказання шляху прямування (спрямування). Вказання шляху прямування (спрямування) означає, що поліцейські підрозділи ведуть демонстрантів або спрямовують дорожній рух у тому напрямку або тими шляхами, які поліція разом, наприклад, із організаторами демонстрації або її лідерами/керівниками визнали за доречні та відповідні до ситуації. Згідно зі Законом України «Про Національну поліцію», поліція також має можливість вказувати шлях, якщо для цього створено усі передумови.

Вказання шляху прямування (спрямування) може використовуватися під час демонстрацій та інших (урочистих/святкових) подій, проведення яких, як передбачається, може спричинити та викликати проблеми з дорожнім рухом (тягучки, затори тощо) або інші ускладнення. До таких подій належать також великі спортивні змагання, наприклад, велогонки, марафони, різноманітні фестивалі тощо.

Кількість поліцейських підрозділів або одиниць, що мають використовуватися, залежить від оцінки ризику та її склад може охоплювати усіх – і окремих звичайних патрульних (що працюють поодиночі) та постових, що регулюють дорожній рух, і декілька підрозділів, які перекривають та блокують провулки та бокові вулички відповідно до руху колони демонстрантів.

Під час вказання шляху прямування (спрямування) шикування та розташування поліцейських підрозділів залежить від сигналу, який має намір поліція подати учасникам події або заходу. Якщо мирна хода демонстрантів має повернути на певному перехресті та пройти повз певну вулицю, поліцейські машини можуть бути поставлені так, щоб утворювати дугу, відтак бути захистом або огороженням задля вказання напрямку руху.

За потреби може виставлятися масивне загородження для того, аби створити суцільний захист та повністю перекрити вулицю.

Блокування певних місць (перекриття вулиць) та щільна охорона під посиленням контролем. За потреби поліція може обмежити право демонстрантів або унеможливити доступ або прохід до певного місця під час публічних заходів та зібрань або державних свят. Це може здійснюватися у разі виникнення ризику масових заворушень або порушень громадського порядку, для уникнення конфронтації та сутичок між групами або для захисту об'єктів нерухомості, приміром, посольств тощо. Поліції слід уникати потрапляння у такі ситуації, де обмеження у просторі не дасть змогу повноцінно діяти проти потенціальних агресивно налаштованих демонстрантів, оскільки саме тоді існує максимальний ризик виникнення конфліктів, зокрема й із численними фізичними ушкодженнями.

Якщо поліція під час аналізу ступеню ризику та наявності (можливих) загроз розглядає та ухвалює один або декілька сценаріїв виникнення такого потенційного ризику, перед проведенням операції головний керівник поліції

разом із командувачем поліцейською операцією та командирами підрозділів проводять обговорення та розробляють тактику дій навколо зазначених місць під час планування з метою оптимізації передумов та можливостей для запобігання конфліктів із отриманням фізичних ушкоджень.

Щільна охорона під посиленням контролем може проводитися з подвійною метою. Щільна охорона під посиленням контролем може застосовуватися, коли учасники демонстрації, наприклад, проявили поведінку, що, на думку поліції та відповідно до її очікувань, може призвести до виникнення масових заворушень та актів порушення громадського порядку. Метод, коли поліцейські підрозділи на машинах та піший особовий склад стежать за діями демонстрантів, спостерігають за ними, контролюють та роблять спроби підтримувати з цими демонстрантами діалог, постійно спілкуються, має на меті запобігти будь-якому виникненню конфліктів або можливому вчиненню правопорушення. Шляхом проведення, за необхідності, швидкого та вибіркового затримання під час щільної охорони з посиленням контролем, поліція має змогу забезпечувати певний диференційний режим роботи стосовно демонстрантів і відтак запобігати виникненню значних заворушень та скоєнню порушень громадського порядку.

Іншою метою проведення щільної охорони із посиленням контролем може бути захист людського зібрання, наприклад, демонстрації під час руху, від можливого нападу.

Щільна охорона із посиленням контролем здійснюється шляхом того, що поліцейські підрозділи/одиниці, які стежать за демонстрацією, розміщують свої машини і перед нею, і позаду цієї демонстрації. Особовий склад розташовується по обидва боки від демонстрації якомога ближче – на максимально можливій відстані до осіб-учасників демонстрації – з метою попередити ймовірне вчинення правопорушення, інформувати про наміри поліції, підтримувати діалог із учасниками демонстрації або отримувати необхідну інформацію від них.

Затримання деяких осіб. Затримання може здійснюватися і особовим складом в уніформі, і співробітниками у цивільному, що працюють у легко захищених та добре захищених (броньованих) автомобілях.

Затримання належить до буденної роботи правоохоронців. Різниця між звичайним затриманням та затриманням, що відбувається під час демонстрацій, полягає у наявності певних чинників, на які потрібно звернути увагу. Погано сплановане та непрофесійно проведене затримання у недоречно/невдало обраний час може не тільки поставити поліцейських, які його проводять, у незручне становище або створити для них небезпеку, а навіть спричинити негативні наслідки та створити ускладнення для подальшого проведення усієї операції, поставивши його під загрозу.

Водночас не слід занадто драматизувати затримання у людських зібраннях та під час заходів. Затримання, проведене у спокійний спосіб, без його драматизації, що супроводжуватиметься належним спілкуванням, без агресивності, здебільшого взагалі не призведе до якихось небажаних реакцій з боку оточення. Якщо затримання може бути здійснено за допомогою

спілкування, що призведе до надання добровільної згоди та підкоряння затриманою особою наказам поліції, то можливо на це також варто спрямовувати свої зусилля під час роботи зі зібраннями людей.

З огляду не те, що затримання у людському зібранні здебільшого може призводити до сильної реакції та дій проти працівників поліції, іноді навіть до спротиву, нападу, застосування сили та побиття працівників поліції, не тільки з боку того, кого затримують, а також інших осіб, особливо важливо оцінити ситуацію взагалі, а також можливі негативні наслідки такого затримання, безпосередньо перед його здійсненням (здійсненням такого силового втручання). Іноді краще почекати з проведенням затримання до створення більш тактично вигідної ситуації. Така оцінка має завжди базуватися на принципах необхідності та пропорційності.

Може бути складно провести таку оцінку для поодинокого патрульного або командувача групою. Здебільшого командир групи необхідно провести таку оцінку із кращим розумінням ситуації загалом, чи проводити затримання саме у цей момент, чи ні. За сприятливої ситуації командир групи має дати знати про це підлеглим та віддати наказ на проведення затримання. В іншому випадку поодинокі патрульні (співробітники окремого патруля) мають проводити затримання у такий самий спосіб, як і під час виконання щоденної роботи (під час щоденного патрулювання), але, зрозуміло, слід робити це, зважаючи на власну оцінку ситуації, легітимності своїх дій та можливостей.

Однак, у деяких випадках ситуація може бути такою, що затримання проводити не можливо або не склалося передумов для спокійного проведення затримання або силового втручання на основі спілкування. Для того, аби проведення такого затримання було успішним, необхідно, щоб воно було заздалегідь сплановано та проведено неочікувано для правопорушника.

Доречно для проведення фізичного затримання виділити та передбачити двох поліцейських із групи. У невідкладних випадках доречніше, щоб командувач групи визначив, хто саме з поліцейських має проводити затримання залежно від того, на якій відстані вони знаходяться стосовно того, кого планується затримати, або інших обставин.

Інші члени групи відповідають за безпеку та утворення захисного, оборонного кола, повернувшись до оточуючих із метою інформування їх про те, що відбувається, та захисту поліцейських, які здійснюють затримання, від імовірного нападу або спроби звільнити особу-правопорушника. Вкрай важливо, щоб поліцейські, які утворюють захисне, оборонне коло, підлаштовували свої дії під ситуацію для того, щоб не спровокувати та не поглибити конфлікт, не накаляти ситуацію з подальшим розвитком подій. Якщо є такі передумови, то також важливо поінформувати обурених осіб про причини здійснення поліцією затримання. Якщо затримання відбулося не у зв'язку із протиправними діями, то є великий ризик того, що оточуючі розцінять дії поліції як неправомірні або не цілком зрозуміють причини для затримання.

Коли поліція наближається до тієї особи, котру планується затримати (що є об'єктом для затримання), здебільшого перевагою є затримання у спокійний спосіб, без привертання надмірної уваги. Коли поліцейські перебувають у

зручній позиції для проведення затримання, вони різко змінюють темп (тобто, пришвидшуються) для того, аби затримання було неочікуваним і для особи – об'єкта для затримання, і оточуючих.

Якщо є можливість, можна також якимось чином відволікти увагу натовпу або людського зібрання, наприклад, розмовою або якоюсь розвагою тощо, поки буде здійснюватися затримання. Однак, така розвага не має бути у такій формі, що сама по собі призведе до загострення ситуації та виникнення конфлікту.

Затриманого швидко відводять від місця затримання, та ведуть або до власної патрульної машини, або до іншої машини для транспортування. Дуже важливо, щоб водій вибрав/знайшов якомога зручніше місце для розташування спецтранспорту. Група має перебувати поруч із транспортним засобом та використовувати його у якості захисту під час посадки. Після цього машина може покинути місце затримання без подальшої необхідності здійснювати складні маневри (не виконуючи складних маневрів).

Під час затримання вкрай важливо, щоб командувач групи перебував трохи далі і при цьому не брав активної участі у фізичному затриманні або починав/вступав у дискусію з окремими особами з оточуючих. Це необхідно для того, аби мати можливість спостерігати за ситуацією та діями групи, і, за необхідності, підійти, втрутитися у ситуацію, віддати якесь розпорядження та відкоригувати дії підлеглих. Якщо командувач групи бачить, що ситуація загострюється та є ризик перерости у бійку або конфлікт, вийшовши з під контроль, то він має віддати наказ припинити проведення затримання.

Під час затримання поліцейські інформують керівництво в належний спосіб про причини затримання згідно з Кримінальним кодексом або Законом «Про Національну поліцію». Поліцейський, який провів затримання, відповідає за затриманих або взятих ними під опіку або захист осіб під час затримання аж до моменту передання їх відділенням/групам для транспортування.

Командувач групи завжди несе відповідальність за документування проведеного затримання. Також він відповідальний за передання цих рапортів командувачу підрозділу.

Якщо командувач підрозділу або групи ухвалює рішення провести масові затримання (декількох осіб), то він інформує про це командувача транспортного підрозділу. Також повідомляється інформація про очікувану кількість затриманих осіб. Відповідно до цього командувач транспортного підрозділу надає необхідну кількість транспортних засобів та домовляється зі штабом про виділення альтернативних відділків.

Під час затримання, коли більшість або багато осіб підозрюються у вчиненні однакового правопорушення у той самий час та тому самому місці, командувач підрозділу несе повну відповідальність за контроль того, щоб осіб не затримували безпричинно та без будь-яких на те підстав.

Якщо певні особи з числа затриманих можуть підозрюватися у вчиненні особливо тяжких злочинів, їх позначають або відмічають у переліку особливим чином, і першими садять до спеціальних машин та відвозять до СІЗО (або відділків для утримання затриманих або заарештованих). Цих затриманих

необхідно відділити від загальної маси інших затриманих осіб та тримати окремо. Їх не можна перевозити з усіма іншими.

Розділення (розосередження) та розбиття. Цей метод використовується під час виникнення значних масових заворушень (безладів) та порушень правопорядку, бунту, штурму демонстрантами будівель, а також під час зібрань, де проведення великої кількості затримань є неможливим з огляду на безпеку. Розділення (розосередження або розбиття) полягає у тому, щоб розділити натовп людей, розбивши його на окремі менші групи. Мета цього – розділити та прорідити масивний натовп або велику кількість присутніх порушників порядку та полегшити ситуацію, щоб поліція змогла взяти її під свій контроль та легко керувати нею. В результаті такого розділення та розбиття стане можливим затримання осіб, що вчинили під час проведення демонстрації якісь правопорушення або злочини.

Під розділенням/розбиттям розуміється розділення великої маси або натовпу осіб на менші групи різного розміру, яким має бути надана можливість покинути місце події. В інакшому випадку, вони будуть лише перебігати з одного місця на інше.

Маневр виконується у такий спосіб: поліція рухається у напрямку тої групи, яку необхідно розбити на окремі менші групи, або наступаючи єдиною зібраною групою з одного боку (див. рис. 11), або меншими підрозділами з багатьох боків (див. рис. 12). Внаслідок цього поліція виступає як масивний загін. Таке силове втручання (тобто, така силова операція) має бути добре продумана та виконана із високою ефективністю, тому що внаслідок цього поліція, після того як візьме ініціативу в свої руки, повинна утримувати її під контролем.

Основним принципом є те, що поліція проводить масивний наступ так, щоб натовп, в якому виникли масові заворушення, можна було безпечно спрямовувати та рухати у потрібному напрямку, але водночас і так, щоб цей натовп мав змогу розбігтися по провулках та бічних вуличках, розбившись на менші групи.

Якщо натовп людей вже розійшовся по вулицях міста, тоді поліція (її особовий склад) має залишатися у машинах для того, щоб швидко почати переслідування, наздогнати та схопити порушників порядку у бічних вуличках та провулках.

Після вдалого розосередження демонстрації (розділення та розбиття маси на окремі групи) поліція може підготувати здійснення маневру «кліщі – лещата» з метою проведення затримань безпосередньо всередині малих груп. Затримання правопорушників та провокаторів має відбуватися без зволікань та одразу, як натовп людей стане менш щільним, проведення затримання є виправданим з огляду на тактику та безпеку (тобто, можливо легко та безпечно провести затримання порушників).

Маневр «Шлюз». «Шлюз» є способом наступу, мета якого раптово позбавити зібрання людей (людський натовп) можливості вільно рухатися для проведення вибіркового затримання окремих осіб з цього натовпу, або взяття їх під свою опіку/ захист, або не дати змогу певним особам чи групам осіб потрапити у середину натовпу, не допустити їхнього контакту з натовпом або відсунути та віддалити цих осіб або ці групи осіб якомога далі від натовпу.

Метод «Шлюз» може таким чином застосовуватися з метою проведення диференціації та відбору. Водночас, вказаний метод на початковому етапі може

створювати хаос в середовищі тих, стосовно кого його застосовують, і тому під час його проведення поліція має проводити роз'яснювальну роботу – спілкуватися з людьми з натовпу та інформувати їх про причини (тобто, є великі вимоги щодо проведення спілкування з людьми у натовпі та повідомлення їм поліцією необхідної інформації).

Під час проведення маневру «Шлюз» висувуються чіткі вимоги вибору моменту раптовості та несподіваності, вмінь та навиків водія керувати транспортним засобом та спроможності членів групи виявити ініціативу та вміти рухатися у перемінному темпі (вміння у потрібний момент пришвидшитися). Також є певні вимоги щодо вибору відповідного місця, в якому виконання маневру «Шлюз» буде найефективнішим. Щоб здійснити такий маневр, необхідно мати достатньо велику кількість вільних співробітників поліції у своєму розпорядженні.

Виконання маневру «Шлюз»: дві машини (два фургони) ставлять у навскісне положення, щоб таким чином утворити букву «V» – внизу цієї фігури має залишитися невеличкий прохід (для однієї людини). Цей прохід має слугувати для вибору людей з цього натовпу або цієї групи. Альтернативний варіант – створити такий прохід між машиною та стіною будинку біля його рогу. Інші машини підрозділу розміщують поруч із двома першими машинами. Щоб усе пройшло як слід, необхідно, щоб проведення такого маневру здійснювалося із певною швидкістю.

Найбільш відповідним засобом для створення «Шлюзу» є броньовані – добре захищені машини або фургони, але також для цього можуть бути використані і легко захищені автівки.

Безпосередньо після того, як машини утворили необхідну фігуру та стали у відповідні позиції, персонал має швидко вивантажитися з машин. Буде ефективно, якщо спецзасоби та обладнання у легко захищеному фургоні (транспортному засобі) будуть розміщені так, щоб персонал мав змогу вибігати з машини також і через задні двері. Особовий склад груп у цьому разі має особисто відповідати за те, щоб знати все, що необхідно йому робити та які він має здійснювати дії, а також блокувати проходи, що утворилися між машинами з метою запобігання спробам втечі, водночас починати допитувати учасників цього натовпу (тобто, проводити збір інформації) та спілкуватися із ними.

Дуже корисним буде, якщо у кожному фургоні буде у наявності певна кількість щитів, які можна буде використати для перекриття як основного проходу у самому «Шлюзі», так і місця, де є можливість втечі або є проходи між або уздовж машин.

Місце для проведення «Шлюзу» має обиратися за можливості таким чином, щоб особи, які підлягають затриманню, не мали змоги втекти, скориставшись, наприклад, під'їздами, головними входами, сходовими майданчиками або пожежними драбинами, або в такий спосіб, аби сторонні перехожі, які непричетні до вчинення злочину або правопорушення, випадково не потратили/не зайшли у «Шлюз».

Офіцер, який має керувати роботою, стає поміж «шлюзом» та тим місцем, де буде проводитися обшук та допит, та дає команди затриманим особам, коли вони мають виходити по одному через «Шлюз» для обшуку та допиту.

Один або два правоохоронці розміщуються таким чином, щоб мати змогу спостерігати та бачити зверху простір між фургонами з метою попередження інших про наявність у затриманих каміння або якоїсь метальної зброї, а також для стеження за особами, які ймовірно робитимуть спроби втекти або через верх фургонів, або протиснувшись під ними.

Решта відділення стає під захист фургонів, у готовності патрулями відконвоювати затриманих одного за одним подалі у безпечне місце, де перебувають їхні колеги, що мають проводити обшук та допит.

Після того, як затриманого обшукають та допитають, його ведуть до фургону для перевезення затриманих та заарештованих, або розміщують у так званий «Потяг».

Клин. Маневр «Клин» застосовується для розділення двох груп із метою проведення затримання. Клин може переходити у «Шлюз».

Також «Клин» використовується для того, аби розділити ходу демонстрантів або людське зібрання безпосередньо у русі так, щоб мати змогу відділити правопорушників або порушників порядку, та відвести основну масу мирних демонстрантів далі. Метод застосовується, коли група нападників направляється збоку на ходу демонстрантів/учасників людського зібрання, або рухається прямо спереду на демонстрантів, чи позаду них.

Якщо поліція знає про запланований напад заздалегідь або бачить, що все йде до того, дуже ефективним буде, якщо керівник поліцейської операції проведе попередню розвідку та огляд місцевості з метою визначення тих місць, де можна провести тактику «Клин», тобто, відділити потрібну групу від основної ходи.

Є два основних типи клинів – рухомий та стійкий (нерозривний). З огляду на основні методи, поліцейські мають далі вже підлаштовувати проведення клину під навколишні умови та інші обставини. Для успішного виконання «Клину» дуже важливо, щоб маневр супроводжувався ефектом несподіванки, здійснювався швидко та зненацька, і, насамперед, дії під час його виконання мають бути послідовними та чітко виваженими.

Рухливий клин. Рухливий клин виконується з положення «подвійної щільної охорони із посиленням контролем». Його мета – відділити окрему групу певних осіб від решти учасників людського зібрання або ходи демонстрантів, а після цього відтіснити та блокувати їх усіх за допомогою методу «Шлюз», або у якийсь інший придатний спосіб утримати їх від подальших дій.

Така операція починається з того, що достатня кількість підрозділів прямує до задньої частини демонстрації. Поліцейські виходять із машин та двома рядами починають рухатися за колоною маневром «щільна охорона із посиленням контролем». Це можна досягти або завдяки тому, що поліцейські, які мають здійснити проведення «Клину», підсилюють тих поліцейських, що здійснюють «щільну охорону із посиленням контролем», та долучаються до них, або тому, що ті підрозділи, які мають провести операцію, утворюють дві шеренги та починають здійснювати «щільну охорону». Якщо поліцейські зможуть виконати зазначені дії у якомога спокійний спосіб, непомітно, без

привертання особливої уваги демонстрантів або учасників людського зібрання, то є можливість здійснити «Клин» із ефектом несподіванки

Стійкий (нерухомий) клин. Стійкий (нерухомий) клин утворюється на перехресті, де можливо вести групу правопорушників або нападників до того місця, де буде проведено маневр «Шлюз», а мирну частину іншою вулицею. Ефективним буде розташувати машини, що здійснюватимуть «Клин», поза межами видимості, наприклад, за фасадом будинку, припаркованою вантажівкою або воротами, для того, щоб за допомогою ефекту несподіванки успішно провести цю операцію.

Також вагоме значення має те, щоб та група, яку заплановано блокувати із метою перевірки та виявлення правопорушників, не втекла через входи будинків, приміщення крамниць та паркувальні зони, а також щоб непричетні, невинуваті перехожі через незнання опинилися посеред цієї групи.

Необхідно залучити достатню кількість наявних співробітників для направлення решти демонстрантів або учасників людського зібрання іншим, заздалегідь передбаченим, шляхом, але так, щоб демонстранти не напали ззаду на поліцейських, що здійснюють «Шлюз», проводять обшук та допит затриманих, або хода знову не опинилася на тій самій вулиці. Для успіху операції необхідно здійснити усе з максимальною швидкістю та несподівано.

Якщо попереду демонстрації зібралася група її супротивників та людей, готових застосувати насильство проти неї та спричинити бійку, поліція із залученням необхідної кількості ресурсів оточує мирну частину демонстрації та веде її у протилежному напрямку.

Поліцейський персонал, який має виконувати «Клин», має під час його здійснення повертатися обличчям до агресивно налаштованої групи, яка планує скоїти напад, починає наступати на неї та вести її далі у напрямку того місця, де планується блокувати її «Шлюзом». Усі інші перебувають поза межами видимості, наприклад, за воротами або машиною.

За сигналом персонал проводить «Клин» (перегороджує шлях), водночас слід відділити групу агресивно налаштованих нападників від решти демонстрації тоді, коли вона опиниться на місці, де утворився «Шлюз».

За можливості «Клин» можна здійснити з того боку вулиці, де дуже мало демонстрантів, хода людей нещільна і є достатньо вільного відкритого простору. Це дасть змогу рушити вперед, не задавивши нікого. Однак, демонстранти можуть уникнути затримання, втікаючи вздовж зовнішнього краю колони – демонстрації. Поліцейським, котрі постійно їхали за колоною, слід вийти з машин та забезпечити контроль за мирною частиною демонстрації, зменшуючи при цьому натиск на протилежну частину демонстрації. Це сприяє створенню простору для підрозділів, що працюють із групами агресивно налаштованих демонстрантів, які у цьому випадку оточені за допомогою «Кліщів – лещат».

Дуже важливо одразу ж відвести або обережно відсунути мирних учасників демонстрації, щоб поліцейські приділили більше уваги та доклали більше зусиль для спілкування з учасниками демонстрації, проінформували їх про те, що відбувається, причини затримання та якими є наміри поліції щодо подальшого проведення заходу (тобто, рекомендації щодо подальшого проведення заходу).

Коли утворюється «Клин», поліцейська машина має одночасно рухатись уперед для того, аби зупинитись, утворивши при цьому «Шлюз», у тому місці, де певну групу збирають у групи та оточують для того, щоб мати змогу провести вибіркове затримання провокаторів та порушників порядку.

Транспортні засоби інших підрозділів розміщуються так, щоб якнайкраще захистити своїх колег (створити найкращий захист для своїх колег) та допомагати розділити демонстрацію. Транспортні засоби увесь час мають перебувати позаду поліцейських, аби не наїхати на учасників демонстрації.

Транспортні засоби є важливим інструментом та знаряддям під час використання особливої тактики дій правоохоронців, але необхідно, щоб вони використовувалися у належний спосіб професійно відповідно до наявного стану та ситуації.

Автомобілі слугують засобом для перевезення особового складу сил поліції, а також може використовуватися як щит та захист. Автомобілі дають змогу швидко реагувати, можуть встановлюватися як перешкода для агресивно налаштованих зібрань людей, а також як захист для особового складу поліції, наприклад, від кинутих в них протестувальниками предметів. Усі фургони та транспортні засоби, що використовуються в особливій тактиці дій поліції, мають певний додатковий захист.

Як зазначалося, за необхідності транспортні засоби використовуються як щити. Водночас, якщо особовий склад має йти у тактичний наступ, вони є допоміжними засобами для надання додаткової сили, значення та потужності силовим підрозділам, відтак мають розташовуватися поруч із групою або впритул до неї у більшості випадків. Тому водії мають зупиняти транспортні засоби під час проведення поліцейської операції (силового втручання). Броньованими транспортними засобами керують спеціально навчені водії, які не входять до основного складу групи, а тільки мають завдання керувати цим транспортом.

Розмір транспортного засобу, зокрема фургону, міцність (вага) та потужність все-таки є факторами ризику під час виконання обов'язків поліцією (або роботи поліції) поруч із незахищеними людьми.

Також транспортний засіб має чітке та впливове сигнальне значення. Окрім того, з огляду на розміри, поліцейські транспортні засоби дуже добре видно і це призводить до того, що спосіб, в який вони використовуються також впливає на сприйняття поліції та легітимності її дій демонстрантами або протестувальниками («протиленною стороною») безпосередньо на місці.

Висновки

Враховуючи вищенаведену інформацію, можна підсумувати, що проблематика мирних зібрань завжди була, є та, безумовно, залишатиметься актуальною і з теоретичної, і з практичної точок зору. І це зрозуміло, оскільки мирні зібрання є не лише критерієм, за яким визначається рівень демократії в країні, а й надзвичайно дієвим способом громадського контролю за інститутами публічної влади. У новітній історії є чимало наочних прикладів, які свідчать, що право на мирні зібрання є ефективним механізмом реалізації та забезпечення суверенітету.

Варто зауважити, що, що мирні зібрання подекуди є засобом реалізації низки інших прав приватних осіб – права громадянина на свободу світогляду і віросповідання, думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. Проте право на свободу мирних зібрань, якщо розглядати його у рамках нормативного врегулювання, потребує свого підсилення, насамперед у

положеннях відповідного закону. Водночас відсутність такого закону не перешкоджає приватним особам організовувати та проводити мирні зібрання, оскільки це право гарантується ст. 39 Конституції України.

Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дасть змогу підвищити спроможність Національної поліції України в наданні поліцейських послуг у сферах відповідальності, вчасно і адекватно реагувати на виклики сьогодення з урахуванням глобальних тенденцій та найкращого міжнародного досвіду в цій сфері.

Скандинавська модель забезпечення безпеки і порядку під час масових заходів дасть змогу підвищити рівень довіри громадян до поліції та поліпшити ефективність роботи поліції в напрямі підготовки та реалізації основних реформ, спрямованих на якісне забезпечення рівня безпеки громадян України.

Питання для самоконтролю

1. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України.
2. Значення забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів в Україні.
3. Поняття, завдання та принципи скандинавської моделі забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян.
4. Структура командування під час забезпечення публічного порядку та безпеки відповідно до скандинавської моделі
5. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою.
6. Тактичні методи, які застосовуються поліцейськими щодо зменшення рівня напруженості та подолання конфліктів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів.
7. Управління силами поліції під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки.

Використана література:

Базова:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст.141.
2. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23 серпня 2018 року № 706.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції від 17 липня 1997 року № 475/97 ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 40, ст. 263. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення

положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01#n54>.

Допоміжна

6. Аносенков А., Мукоїда Р. Впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів в аспекті вдосконалення національного законодавства. Південноукраїнський правничий часопис. – 2023 Вип. 3 С. 138 - 143.

7. Власенко І.В. Особливості оцінки обстановки під час організації охорони публічного порядку за Скандинавською моделлю. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : збірник наукових праць. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2021. С. 116–121

8. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель): навч. посібник / Ю. Р. Йосипів, Н. Д. Туз, В. М. Синенький, М. Д. Курляк. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

9. Йосипів Ю.Р., Туз Н.Д., Московчук М.О. Використання транспортних засобів (фургонів) як елементу тактичних методів, які застосовуються поліцейськими під час проведення масових заходів у відповідності до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки // Науковий вісник Ужгородського національного університету, серія Право, випуск 57 (том 2), 2019. – С. 61 – 65.

10. Скляр О.С. Історико-правовий аспект початку діяльності поліції діалогу в Україні. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : збірник наукових праць. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2021. С. 58–62.

11. Туз Н. Д. Тактичні методи, які застосовують поліцейські під час проведення масових заходів (за скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки) / Туз Назарій Дмитрович // *Соціально-правові студії*. - 2019. - Випуск 2 (4). - С. 58-64.

12. Туз Н. Д. Тактичні методи, які застосовуються поліцейськими щодо зменшення рівня напруженості та подолання конфліктів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів / Н. Д. Туз // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. - Серія юридична. - 2018. - Випуск 4. – С. 206-216.

13. Туз Н.Д. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. серія юридична. - 2018. - Вип. 3. - С. 202-210.

14. Туз Н.Д., Московчук М.О. Управління силами поліції під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки // *Право і суспільство*. – 2019, № 2. – С. 180-186.

15. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з актуальними питаннями взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України по забезпеченню публічної безпеки і порядку

ЗМІСТ

Вступ.

Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної гвардії України.

Організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку.

Види та напрямки забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.

Тактика виконання завдань з ОГП та ЗГБ під час заходів за масовою участю людей з'єднаннями, військовими частинами НГУ.

Порядок організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Національна поліція України та Національна гвардія України є складовими МВС України, які виконують завдання забезпечення безпеки суспільства від протиправних посягань. Так, Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

У свою чергу, Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Ефективність виконання покладених на дані силові структури завдань залежить у тому числі від відпрацьованого та злагодженого механізму організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції

України у сфері забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку. Постійне удосконалення форм та методів взаємодії, запровадження міжнародних стандартів, досягнень сучасної науки та техніки сприятиме виконанню покладених завдань на вищому рівні, який відповідає світовому рівню.

Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної гвардії України

Загальновідомо, що управління будь-якою державною структурою здійснюється в конкретно відповідних нормативно-правових актах. Беззаперечним ціннісним орієнтиром – актом, що виступає «обличчям» держави є Конституція України. Саме норми Основного Закону мають вищу юридичну силу, підлягають безумовному та першочерговому застосуванню під час здійснення повноважень НГУ. На сторінках юридичної літератури Конституція України розглядається, як: по-перше, вищий правовий акт держави, основне джерело національної правової системи; по-друге, база поточного законодавства, що визначає компетенцію органів державної влади, в тому числі ВР України; по-третє, встановлює цілі, завдання, об'єкти правового регулювання та встановлює співвідношення норм 83 внутрішнього і міжнародного права. Також конституційні норми наділені підвищеною стабільністю, особливо охороняються державою, здійснюють вирішальний вплив на суспільні відносини, закріплюють найбільш важливі політико-правові цінності, апробовані досвідом світового конституціоналізму, є внутрішньо скоординованими і, у підсумку, утворюють цілісну та єдину систему.

Так, у ч. 1 ст. 17 Конституції України закріплені основоположні охоронювані національні інтереси, які визначають стратегію майбутнього розвитку не лише держави, а й тих органів, основним призначенням яких є забезпечення громадського та державного правопорядку. Цією нормою встановлюється, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. У частині 3 цієї статті Конституції України закріплено, що забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначається Законом, одним із таких органів є, безумовно, НГУ.

Положення ч. 4 ст. 17 Конституції України забороняють використання Збройних Сил України та інших військових формувань для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності. Особливої уваги заслуговує ч. 6 ст. 17 Конституції України, нормою якої заборонено створення і формування на території України будь-яких збройних формувань, не передбачених законом.

Разом із цим, у ст. 65 Конституції України закріплено конституційний обов'язок громадян України щодо захисту Вітчизни, незалежності, територіальної цілісності країни та шанування її державних символів. Крім

цього, Конституцією встановлено, що військову службу громадяни України відбувають виключно в порядку встановленому законами України.

З огляду на зазначене, серед міжнародних та європейських правових документів, які певною мірою застосовуються НГУ під час здійснення своєї діяльності, слід назвати: Конвенцію про захист прав людини та основоположних 85 свобод (1950 р.), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.), Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994 р.), Конвенцію про захист цивільного населення під час війни (1949 р.), Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (1984 р.), Міжнародну конвенцію про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (2006 р.), Угоду між Європейським Союзом та Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз (2005 р.), Хартію про особливе партнерство між Україною та Організацією ПівнічноАтлантичного договору (1997 р.), Женевську конвенцію про поводження з військовополоненими (1949 р.) та додаткові протоколи до неї тощо.

Суттєву роль у діяльності НГУ відіграють також двосторонні угоди щодо співробітництва з аналогічними іноземними формуваннями та міжнародними установами. Серед таких міжнародних угод про співробітництво, для НГУ залишаються чинними угоди, які були підписані у межах проведення проекту «Twinning» у 2012 році, за часів існування Внутрішніх військ МВС України. Станом на 2016 рік діє більше 13 міжнародних договорів міжвідомчого характеру щодо взаємодії із правоохоронними структурами іноземних держав: Національною жандармерією Французької Республіки, Жандармерією Румунії, Військами карабінерів Італійської Республіки, Національною республіканською гвардією Португалії, Жандармерією Туреччини.

Узагальнюючи положення перелічених вище міжнародних договорів, на наш погляд, слід зазначити наступне: по-перше, діяльність НГУ регламентується величезною кількістю норм міжнародного права (міждержавного, міжурядового та міжвідомчого характеру); по-друге, цими нормами встановлюються ефективні, визнані європейською спільнотою стандарти організації, порядку діяльності та функціонування військових формувань з правоохоронними функціями; по-третє, подальший розвиток у напрямку співробітництва з аналогічними правоохоронними формуваннями країн-членів ЄС (проведення тренінгів із 86 залученням європейських експертів тощо) – є ключовим кроком на шляху вдосконалення військово-правоохоронної діяльності НГУ.

Не викликає сумніву той факт, що найбільший сегмент системи нормативно-правових актів у сфері управління НГУ складають Закони України. Вони врегульовують правові засади організації НГУ та порядок її діяльності, правовий режим майна, господарської діяльності, питання щодо контролю за НГУ та інші питання функціонування цього військового формування. Загальною теорією права вироблено підхід, за яким всі закони прийнято поділяти на прості та кодифіковані. За значенням вони виступають актами первинного характеру та містять установчі адміністративно-правові норми, які є відправними для всієї

системи адміністративного права, встановлюють, змінюють її основи, а також є базою для подальшої підзаконної нормотворчості в Україні.

Досліджуючи питання впливу законодавчих актів на діяльність НГУ, слід виокремити такі Закони: «Про оборону України», «Про Національну гвардію України», «Про Збройні Сили України», «Про державний кордон України», «Про основи національної безпеки України», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про правовий режим воєнного стану», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про боротьбу з тероризмом», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України», «Про статут внутрішньої служби Збройних Сил України» та інші.

Організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку

Відповідно до наказу МВС України від 10.08.2016 № 773 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку», взаємодія між Національною гвардією України та Національною поліцією України здійснюється шляхом:

- спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць;
- забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;
- проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць.

Сили та засоби Національної гвардії України залучаються до забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку:

- 1) для виконання завдань щодо спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць – на підставі Плану залучення сил та засобів військової частини 0000 до служби з охорони громадського порядку, який розробляється строком на місяць, затверджується командиром військової частини Національної гвардії України та погоджується з начальником відповідного органу поліції у межах території його юрисдикції. За необхідності до Плану залучення сил та засобів військової частини 0000 до служби з охорони громадського порядку вносяться зміни, які затверджуються та погоджуються в установленому вище порядку;

2) для виконання завдань щодо забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, а також щодо проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць – на підставі підписаного начальниками головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві письмового запиту на ім'я начальника територіального управління Національної гвардії України про виділення сил та засобів Національної гвардії України в межах області, де дислокується військова частина Національної гвардії України, зони відповідальності (оперативного реагування) цього оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії України.

Про прийняте рішення начальник територіального управління Національної гвардії України письмово інформує командувача Національної гвардії України з метою подальшого проведення заходів контролю за виконанням покладених службово-бойових завдань.

У письмовому запиті щодо виділення сил та засобів Національної гвардії України вказуються мета залучення військовослужбовців, їх кількість, необхідні засоби індивідуального захисту та спеціальні засоби, озброєння, вогне- пальна зброя, бойова техніка, інші матеріально-технічні засоби, час, місце прибуття, відповідальна посадова особа територіального органу поліції, яка здійснює контроль за несенням служби.

У разі раптового загострення оперативної обстановки керівники головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві з метою своєчасного реагування на загрози публічній (громадській) безпеці і порядку або припинення їх порушення звертаються до начальника територіального управління Національної гвардії України в межах його зони відповідальності (оперативного реагування) з усним запитом про залучення сил та засобів військових частин Національної гвардії України.

Запит у найкоротший строк (не пізніше 24 годин з початку несення служби) оформляється письмово та надсилається в установленому порядку до територіального управління Національної гвардії України.

Про необхідність залучення додаткових сил і засобів з інших оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України для виконання завдань, визначених Порядком організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку, керівники головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві доповідають Голові Національної поліції України, який звертається до Міністра внутрішніх справ України з клопотанням про додаткове виділення сил та засобів Національної гвардії України.

Остаточне рішення про додаткове виділення сил та засобів Національної гвардії України приймається Міністром внутрішніх справ України.

Під час виконання завдань, зазначених вище, особовий склад військових частин (підрозділів) Національної гвардії України перебуває в оперативному підпорядкуванні керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки. З урахуванням оперативної обстановки район виконання завдань (маршрут патрулювання, пост, квадрат) визначається керівником (заступником керівника) органу поліції за погодженням з командиром (заступником командира) військової частини Національної гвардії України.

Перед заступанням на службу керівник органу поліції або уповноважена ним особа проводить інструктаж особового складу, задіяного до виконання завдань, зазначених у наказі МВС України від 10.08.2016 № 773 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку», організовує взаємодію, забезпечує зв'язок та здійснює контроль за несенням служби.

Види та напрямки забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів

Тобто за видами акумульованих сил і засобів можна виокремити такі види забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів:

1) забезпечення власними силами особового складу органів Національної поліції; 2) додаткове забезпечення із залученням особового складу підрозділів Національної гвардії, вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання; 3) зведене забезпечення із залученням сил за рахунок інших регіонів (зведені загони).

Як правило, основними видами нарядів, що залучаються до несення служби із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, є наступні: 1) патруль — рухомий наряд у складі двох-трьох працівників міліції; до складу наряду можуть залучатися як поліцейські, так і військовослужбовці НГУ; входить до складу патрульної групи; 2) патрульна група — наряд у складі двох або більше патрулів під керівництвом старшого групи, які несуть службу на зовнішньому периметрі території, де відбуваються масові заходи; 3) пост охорони порядку (спостереження) — визначене місце або ділянка місцевості, де працівники міліції виконують покладені на них обов'язки; пост, як правило, виставляється на кордоні території проведення масового заходу з метою нагляду як за поведінкою, пересуванням учасників заходу, так і за перекриттям (пропуском) руху в найбільш уразливих місцях; 4) патруль для нагляду за дорожнім рухом — наряд для забезпечення контролю за безпекою руху автотранспорту та учасників (пішоходів) у межах території проведення масового заходу; 5) контрольно-пропускний пункт — виставляється для забезпечення пропускового режиму або обмеження руху транспорту і пішоходів у конкретному місці проведення масового заходу, як правило, при урочистих масових та спортивно-видовищних заходах (наприклад, під час параду); 6) наряд супроводження — призначений для забезпечення охорони громадського порядку та безпеки під час організованого збору учасників масового заходу, здійснення ними вуличного походу та їх евакуації; 7) заслін, поліцейський

ланцюжок — наряд, який виконує завдання з блокування (перекриття) окремих напрямків або певної ділянки місцевості, де проводиться масовий захід; 8) група застосування спеціальних засобів — наряд, який виконує завдання із запобігання та припинення групових порушень громадського порядку, масових заворушень, випадків групового хуліганства, тощо, які можуть виникнути під час проведення масового заходу; 9) група фіксації, документування можливих правопорушень — забезпечує фіксацію подій, пов'язаних з проведенням масових заходів; група складається зі штатних працівників дізнання, інших служб і підрозділів; 10) резерв — наряд, призначений для вирішення завдань, що раптово виникають під час проведення масового заходу, посилення певних нарядів або їх заміни; як правило, зосереджується поблизу найбільш уразливих місць проведення масового заходу; 11) оперативно-пошукові групи — для розкриття та припинення злочинів по гарячих слідах; групи складаються з працівників оперативних служб (карного розшуку, оперативної служби, тощо); 12) група забезпечення — для надання допомоги основним силам у забезпеченні охорони публічного порядку та безпеки (складається з працівників патрульної служби, відомчої медичної служби, тощо); 13) група розбору із затриманими правопорушниками (складається з фахівців карного розшуку, дізнання, слідства).

Тобто зазначеними вище підрозділами органів поліції під час проведення масового заходу може бути встановлено пропускний режим з обмеженням руху транспорту й пішоходів у прилеглий до зони масових заходів території та пішоходів у зоні масових заворушень, реалізовано заходи адміністративного попередження, застосовано передбачені законодавством санкції до правопорушників, заходи примусу, передбачені Законом України «Про Національну поліцію», здійснено маневр силами і засобами, використано резерв, забезпечено постійне виконання наказів і команд, а також взаємодію всіх зацікавлених суб'єктів. Оскільки під час масового заходу не мають бути допущені до місця проведення заходів особи, які перебувають у стані сп'яніння, мають предмети, які можна використати для завдання тілесних ушкоджень.

Крім того, має бути забезпечено проїзд (відведення проїзду) автотранспорту, безперешкодний прохід місцевих жителів до своїх помешкань, а працівників установ, підприємств, організацій — до місця роботи; охорона важливих об'єктів, розташованих поблизу проведення заходу; поступова (планомірна) евакуація визначеними шляхами учасників і глядачів заходу після його завершення, організована посадка та безпечний проїзд комунальним транспортом. У свою чергу, заключний етап забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів полягає у згортанні сил і засобів, зосередженні їх у призначених місцях, знятті встановлених режимних обмежень, прибутті особового складу на місце розміщення органу (підрозділу) Національної поліції, підведення підсумків роботи.

Досліджуючи види забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів, окремо варто зупинитися на такому класифікаційному критерії як режим забезпечення, у відповідності до якого вважаємо доцільним розрізняти повсякденне й посилене

забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів. У даному переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» від 10.12.2015 р. № 1560, яким визначаються організаційно-правові основи та порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності, організація управління та особливості діяльності поліції в умовах його введення з метою найшвидшої нормалізації оперативної обстановки та відновлення правопорядку, усунення загрози життю чи здоров'ю громадян, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших соціальних інститутів суспільства.

Згідно з чинним законодавством, посилений варіант службової діяльності представляє собою комплекс організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо.

Причому посилений варіант може бути оголошений як для всіх працівників органів поліції, так і для її окремого органу або відокремленого підрозділу за наявності реальної загрози безпеці або життю громадян, усунення якої є одним із основних завдань Національної поліції, зокрема, у випадках: 1) повідомлення про обставини (події), що можуть призвести чи призвели до загострення оперативної обстановки, можуть створити чи створили загрозу життю (здоров'ю) громадян, їх конституційним правам і свободам; 2) виникнення масових заворушень, що супроводжуються обмеженням певних прав і свобод людини; 3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення особливо важливих об'єктів або окремих місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 4) учинення терористичних актів; 5) виникнення тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що створюють загрозу життю і здоров'ю значної кількості населення; 6) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства.

За таких умов у комплексі завдань із забезпечення посиленого варіанта публічної безпеки і порядку передбачається: 1) установлення добового чергування керівництва поліції; 2) посилення добових нарядів чергових частин та слідчо-оперативних груп, створення груп документування або збільшення їх чисельності; 3) забезпечення чергування поліцейських у кількості, необхідній для виконання поставлених службових завдань; 4) розгортання додаткових контрольно-пропускних пунктів, маршрутів та постів, інших нарядів згідно з типовими планами або залежно від обстановки, що склалася; 5) посилення охорони важливих об'єктів, у тому числі об'єктів спеціальних установ поліції та прилеглих до них територій, та осіб, які в них утримуються; 6) максимальне відпрацювання території, що обслуговується, а також залучення для забезпечення публічної безпеки і порядку додаткових сил та засобів; 7)

перевірка протипожежного стану об'єктів системи поліції, готовності протипожежних засобів; 8) формування (за необхідності) зведених загонів у разі загрози виникнення або виникнення групових порушень публічної безпеки і порядку чи масових заворушень; 9) створення мобільного резерву сил і засобів; 10) обов'язкова перевірка наявності, стану, додержання порядку збереження зброї, боєприпасів, вибухових, сильнодіючих, отруйних речовин, спеціальних засобів, посилений контроль за їх видачею, тощо.

Тактика виконання завдань з ОГП та ЗГБ під час заходів за масовою участю людей з'єднаннями, військовими частинами НГУ.

Виконання завдань з ОГП та ЗГБ під час заходів за масовою участю людей з'єднаннями, військовими частинами (підрозділами) здійснюється у три етапи: підготовчий, виконавчий та заключний.

Підготовчий етап. Підготовчий період починається з часу отримання інформації про масовий захід, що готується, та отримання завдання на ОГП. Підготовчий етап включає виконання наступних заходів: – при отриманні інформації про проведення заходів підвищеного ступеня ризику в управлінні ОТО, з'єднаннях та військових частинах розгортаються оперативні групи, організовується взаємодія з ОШ Головного управління (ГУ) НГУ, ТОП, іншими правоохоронними органами. У разі необхідності, до їх складу направляють представника НГУ.

За потребою, за повідомленням командувача НГУ вводиться посилений варіант служби; – відповідним командиром приймається рішення на виконання службового завдання; – проводяться рекогносцирування місцевості, де відбуватимуться масові заходи, спільні тренування з органами поліції з відпрацювання тактичних прийомів несення служби в умовах ускладнення оперативної обстановки. Тренування здійснюється напередодні на місці проведення масового заходу. При цьому уточнюються завдання, розподіл нарядів, перевіряється реальність установлених термінів розгортання залучених сил, відпрацьовується взаємодія з нарядами поліції, іншими силами, що залучаються на випадок ускладнення оперативної обстановки; – забезпечується постійне відслідковування, негайне і ефективне реагування на будь-які зміни в оперативній обстановці, своєчасне інформування з цього питання ГУ НГУ; – з особовим складом проводиться вивчення нормативних актів, які регламентують права і обов'язки, відповідальності організаторів та учасників масових акцій за порушення правопорядку; – проводиться роз'яснення військовослужбовцям оперативної обстановки й отриманого завдання; – проводяться інструктажі (заняття) з особовим складом, підготовка зброї, спеціальної техніки, засобів зв'язку, індивідуального захисту та активної оборони, спеціальних засобів, автотранспорту, обмундирування та спорядження, стройові огляди; – організовується морально-психологічне забезпечення дій з'єднань, військових частин при виконанні службово-бойових завдань, матеріальнотехнічне та тилове забезпечення служби.

Після одержання завдання з ОГП й ЗГБ, у період проведення масового заходу командир військової частини (підрозділу): – приймає рішення на виконання завдання; – ставить завдання підлеглим; – організує підготовку сил і засобів для виконання поставлених завдань; – організує взаємодію між підрозділами; елементами бойового порядку, а також взаємодіючими органами; – організує управління підрозділами; – вживає заходів по забезпеченню дій підрозділів; – здійснює контроль і надання допомоги військовій частині (підрозділам, військовим нарядам). Рішення командир військової частини (підрозділу) приймає особисто на підставі отриманого завдання, оцінки обстановки, підготовлених заступниками пропозицій і розрахунків.

Одержавши завдання, командир військової частини повинен усвідомити:

1. Мету майбутніх дій: – який захід масового характеру проводиться і його спрямованість; – які заходи органами поліції і підрозділами НГУ повинні бути проведені для ОГП при проведенні масового заходу. 2. Замисел старшого командира (начальника): – яких результатів необхідно досягти у період забезпечення охорони масового заходу, роль і місце частини (підрозділів) у майбутніх діях. 3. Характер й обсяг завдань: – які завдання частини (підрозділів) у загальній побудові елементів угруповання сил визначені старшим командиром і характер можливих дій в умовах обстановки; 21 – який особовий склад частини, і яка його кількість повинні бути використані у майбутній службі й можливість виділення резерву. 4. Строки виконання поставленого завдання: – з якого часу проводиться масовий захід і його тривалість; – наявність часу на підготовку особового складу до бойової служби; – час знаходження особового складу на ОГП при проведенні масового заходу.

Усвідомивши отримане завдання, командир військової частини визначає: а) заходи, які необхідно провести негайно залежно від наявності часу до початку бойової служби по ОГП й ЗГБ; б) робить розрахунок часу, у якому враховує: – час початку масового заходу й можлива його тривалість; – час заняття вихідного положення підрозділами (самостійно діючими військовими нарядами); – час, необхідний для висування до місця несення бойової служби; – наявність часу для підготовки особового складу до служби і його тренування; в) дає вказівки начальникові штабу про підготовку пропозицій для прийняття рішення, а також про попередні розпорядження, які необхідно віддати підрозділам і визначає: – загальний розрахунок особового складу, необхідного для виконання отриманого завдання; – розрахунок особового складу по елементах угруповання сил і засобів і можливість виділення резерву; – форму одягу на майбутні дії й екіпірування; – підготовку транспорту й спеціальної техніки.

Основою підготовки до забезпечення правопорядку та громадської безпеки є прогнозування (моделювання) командиром обстановки, яка може скластися під час проведення масового заходу. Прогнозування обстановки враховує: вивчення командиром спільно з керівником органу поліції повідомлень організаторів про місце, час і масштаб (чисельність) масового заходу, поведінку і настрій його учасників, ставлення до проведення заходу окремих верств населення, можливі зміни в масштабах та порядку проведення заходу, результатів забезпечення правопорядку під час попередніх аналогічних

заходів, інформації про стан криміногенної обстановки тощо. При оцінці обстановки командир вивчає: а) стан обстановки в районі виконання завдань і можливий характер дій учасників (злочинців, злочинних груп): – суспільно-політичну, соціально-економічну й криміногенну обстановку в регіоні в цілому й у районі виконання поставленого завдання зокрема; – чим викликані і які причини проведення масового заходу; – можливі варіанти дій учасників (злочинців, злочинних груп) при виникненні провокацій й інших протиправних дій; б) особливості місць несення служби: – наявність (відсутність) закритих просторів (місць) і можливості маневру бойовими порядками й резервом; – наявність (відсутність) контакту особового складу з учасниками проведення масового заходу й вплив його на результати виконання бойового завдання; – можливість використання транспорту й спеціальної техніки при ускладненні обстановки у період здійснення маневру особовим складом; в) стан, забезпеченість і можливості підрозділів: – максимальна (мінімальна) кількість особового складу, що необхідна для виконання завдання, наявність сил для посилення бойових порядків у місцях зосередження основних зусиль; – можливості підрозділів на виділення особового складу; – наявність і стан спорядження, екіпірування, індивідуальних засобів захисту й активної оборони й можливості їхнього використання й застосування у період виконання завдання й при ускладненні обстановки; г) можливості по нарощуванню сил і засобів і маневр ними: – наявність і стан резерву, що перебуває в місці проведення масового заходу й порядок його використання при ускладненні обстановки; – наявність резерву у підрозділі, необхідність, залежно від обстановки, його доставки до місця проведення заходу, порядок його використання для посилення підрозділів і вирішення інших раптово виникаючих завдань; – можливість виділення особового складу у розпорядження старшого командира (начальника). д) завдання та дії сусідів і взаємодіючих органів: – які сили та на який період придані (підтримують) частині із взаємодіючих органів та які їх завдання; – завдання та місця розташування угруповання сил та засобів сусідів і яким чином здійснюється з ними зв'язок та взаємодія; – порядок дій сусідів та взаємодіючих органів при ускладненні обстановки, необхідність та можливості своїх підрозділів (військових нарядів) щодо надання допомоги.

По кожному елементу обстановки робляться висновки. У ході з'ясування завдання й оцінки обстановки командир заслуховує пропозиції начальника штабу (заступників), командирів підрозділів, використає інформацію взаємодіючих органів. При оцінці даних обстановки штаб військової частини додатково враховує: – програму, місце, час і порядок проведення масового заходу, можлива кількість і склад його учасників; – наявність (відсутність) факторів, що вимагають заборону масового заходу; – особливості території, маршрути руху пішоходів і стоянки транспорту, місця розміщення медичних установ і торговельних точок, санітарних вузлів; – межі зон, секторів, рубежів несення бойової служби; – відновлення даних про планований захід. Для прийняття рішення командиром військової частини на виконання завдання штаб здійснює збір та обробку інформації, що надходить, пропозицій

заступників командира, начальників відділень та служб управління військової частини та готує пропозиції з: – замислу дій військових сил; – організації оточення маршрутів слідування учасників масового заходу та створення шляхів відводу пішохідних потоків; – організації взаємодії з органами поліції та територіальними органами безпеки (порядку і часу проведення спільних рекогносцировок та тренувань, дій при ускладненні обстановки, єдиним сигналам оповіщення); – інструктажу особового складу на місці проведення масового заходу; – забезпечення заходів безпеки.

Замисел командира військової частини щодо забезпечення масового заходу є головним планувальним документом з керівництва підпорядкованими силами та засобами і визначається на підставі рішення (замислу) старшого начальника, отриманого завдання, оцінки обстановки, підготовлених штабом військової частини пропозицій та розрахунків. Замисел відпрацьовується текстуально з додатком графічної частини на схемі місцевості (об'єкта), де проводиться масовий захід.

Графічна частина до замислу командира військової частини на виконання завдань бойової служби під час ОГП у ході проведення масового заходу оформлюється на схемі місцевості (об'єкта) проведення масового заходу на папері розміром не менше А-3. Якщо протягом доби заходи відбуваються у різних місцях населеного пункту (на різних об'єктах), готується загальна план-схема та детальні плансхеми кожного місця (об'єкта).

Замисел командира військової частини щодо виконання завдань бойової служби під час забезпечення ОГП у ході проведення масового заходу повинно містити такі розділи: – наявність сил та засобів для ОГП; – зміст, програма заходу, місце, час його проведення, оперативна обстановка у районі несення служби; – завдання, поставлені військовій частині старшим оперативним начальником, місце розташування, склад та порядок роботи військової оперативної групи (ВОГ) (при її розгортанні); – порядок дій особового складу у разі ускладнення оперативної обстановки, виникнення групових порушень громадського порядку, масових заворушень, інших НСт (подій); – бойової розрахунок сил та засобів на випадок дій при різких змінах обстановки (розстановка особового складу резерву із розрахунку на можливі зміни обстановки і на випадок неправомірних дій у період проведення масового заходу: а) при порушеннях громадського порядку; б) при виникненні провокацій; в) при здійсненні терористичних актів; г) можливість виклику резерву з частини, його кількість та доцільність застосування для стабілізації обстановки); – завдання управлінню військової частини, підрозділам – кількість сил і засобів від кожного підрозділу, види, склад військових нарядів час і місце виконання завдань бойової служби, обсяг бойової служби і конкретні завдання командирам підрозділів щодо організації виконання завдань бойової служби під час забезпечення ОГП у ході проведення масового заходу; – озброєння, техніка, екіпіровка та форма одягу військових нарядів; – організація контролю за виконанням завдань служби; – місця несення служби та завдання нарядів, інших правоохоронних органів, порядок взаємодії з ними; – порядок дотримання заходів безпеки (під час здійснення маршу та несення служби); –

порядок підготовки особового складу до несення служби (інструктаж чергових військових нарядів (ЧВН), начальників патрульних груп (НПГ), начальників військових нарядів (НВН), інструктивні заняття з особовим складом); – завдання з морально-психологічного забезпечення; – завдання з матеріально-технічного та медичного забезпечення; – порядок організації охорони автотранспорту; – час і місце розводу на бойову службу; – час прибуття до місця виконання завдання та готовність до виконання завдань; – порядок підбиття підсумків бойової служби. Графічна частина замислу командира військової частини оформляється наступним чином: а) зверху посередині графічної частини – назва документа; б) з правого боку – схема місцевості (об'єкту) проведення масового заходу на якій відображаються: – місця збору, маршрути пересування його учасників; – межі зон, секторів та діляниць ОГП; – розстановка сил та засобів усіх видів нарядів, призначених від військової частини, підрозділів поліції; – місце розгортання ВОГ; – місця для розбору з правопорушниками; – можливі шляхи евакуації громадян у разі ускладнення обстановки, виникнення надзвичайних обставин (подій); – місце розміщення автотранспорту; – місце знаходження медичних установ, територіальних органів поліції, об'єктів особливої важливості та життєзабезпечення населення, громадських пунктів охорони порядку (у разі їх знаходження на території проведення масового заходу); в) ліворуч від схеми місцевості (об'єкта): – загальний розрахунок сил і засобів за видами військових нарядів; – сили та засоби всіх взаємодіючих підрозділів НГУ, підрозділів поліції, що виконують завдання під час забезпечення ОГП у ході проведення масового заходу та їх позивні; – схема радіозв'язку; – порядок роботи ВОГ; – звання, прізвища та ініціали, позивні керівника ОШ, керівників зон, діляниць, секторів; – адреси, телефони, позивні територіальних органів поліції, на території яких відбувається масовий захід; – умовні позначки; – схема шикування колони, маршрути висування підрозділів до місця виконання завдань (окремими схемами); г) під схемою місцевості (об'єкта): – характеристика місцевості (об'єктів) проведення масового заходу (ширина, довжина вулиць, кількість виходів з будівель, станцій метро, інша 26 інформація, яка впливає на розміщення учасників масового заходу та їхньої евакуації у разі необхідності); – підпис командира військової частини. Після затвердження замислу старшим начальником воно оформлюється наказом.

Важливим етапом підготовки рішення є проведення рекогносцировки на місцевості, у ході якої вивчається: – розташування об'єктів у районі проведення заходу; – шляхи під'їзду, маршрути руху глядачів (вболівальників), порядок проходу (виходу) на трибуни; – кордони зон (секторів, ділянок) території, що оточується, уточняється розрахунок сил та засобів, особливі обов'язки нарядів на різних ділянках; – місця розміщення резервів та шляхи їх руху при маневрі, розташування пунктів управління. Взаємодія з органами поліції при підготовці до виконання завдань по ЗГБ організується у ході розробки планів і рішень по організації ОГП і ЗГБ під час проведення масового заходу; на спільній рекогносцировці району (місця) проведення масового заходу; на спільних

навчаннях, тренуваннях з відпрацювання дій при ускладненні обстановки у районі (місці) проведення масового заходу.

При організації взаємодії з органами поліції у період виконання завдань по ЗГБ при проведенні масових заходів визначаються:

- час і послідовність зосередження сил і засобів у районі (місці) несення служби і заняття ними вихідного положення;
- час і порядок проведення спільного інструктажу військових нарядів і нарядів поліції на місці проведення масового заходу;
- порядок оточення району (місця) проведення масового заходу і звільнення його від сторонніх осіб;
- порядок організації та підтримки зв'язку між військовими нарядами і нарядами поліції;
- порядок спільних дій при ускладненні обстановки (скупченні громадян, загрозу прориву і прориві лінії оточення, припинення безчинств і провокацій хуліганських елементів, виникненні паніки), а також у НСт;
- порядок доставки і місце передачі затриманих правопорушників територіальним органам поліції;
- місця збору військових нарядів після виконання завдання і порядок висування в пункт дислокації; – порядок і сигнали управління, оповіщення і взаємного впізнання, пароль і пропуск;
- час і порядок спільного підбиття підсумків несення служби військовими нарядами і нарядами поліції.

Крім того, на підготовчому етапі організовується підготовка особового складу й технічних засобів до несення служби, проводиться остаточне обстеження території й об'єктів разом з організаторами заходу й відповідною адміністрацією, усуваються виявлені недоліки; проводиться інструктаж нарядів і посадових осіб, уточнюються їхні завдання й обов'язки при проведенні заходу, здійснюються тренування по діях нарядів при виникненні НСт на закріплених за ними ділянках, організується надійна взаємодія всіх зацікавлених служб й організацій. Інструктаж начальників військових нарядів проводиться з використанням схеми (макету) території на якому: а) роз'яснюється програма проведення масового заходу, місця несення служби військовими нарядами, напрямки, маршрути руху людей та стоянки транспорту, розміщення пунктів управління, резервів, медичних пунктів, торгівельних точок, санітарних вузлів; б) доводиться: – склад військових нарядів та елементів угруповання сил та засобів, що заступають на службу; – завдання кожного військового наряду (елементів угруповання сил та засобів); в) уточнюється: – порядок дій у випадку застосування зброї, спеціальних засобів, вимог щодо дотримання законності, військової дисципліни та заходи особистої безпеки; – порядок взаємодії та зв'язку військових нарядів між собою, з нарядами поліції та іншими взаємодіючими органами; – коли та ким будуть проводитися інструктивні заняття з особовим складом. Заходи виховної роботи та морально-психологічного забезпечення виконання завдань, що поставлені, у ході яких здійснюється: – роз'яснення особовому складу оперативної обстановки, що склалася; – поставлення майбутніх завдань, порядок і необхідність

застосування у період несення служби зброї, фізичної сили, спеціальних засобів та дотримання заходів безпеки; – визначення дій щодо недопущення порушень законності та військової дисципліни.

Тренування здійснюються напередодні масового заходу безпосередньо на місці його проведення. При цьому уточнюються завдання, розстановка нарядів, відпрацьовуються питання взаємодії військових нарядів. Порядок взаємодії (узгодження питань з посадовими особами органів поліції): а) у період підготовки до виконання поставлених завдань: – час та послідовність зосередження сил та засобів в районі несення служби та зайняття вихідного положення; – час та послідовність розстановки сил та засобів у вихідному положенні; б) у період несення служби: – порядок оточення району проведення масового заходу та вивільнення його від сторонніх осіб; – порядок спільних дій при ускладненні обстановки (скупченні громадян, загрози прориву та прориві лінії оточення, діях бешкетуючих елементів, провокаціях, при виникненні паніки, нападу на учасників масового заходу або особовий склад військових нарядів) а також у НСт; – особливості управління підрозділами та елементами угруповання і зв'язку з допоміжним пунктом управління та між собою; – порядок доставки та місце передачі порушників в органи поліції; – місця збору підрозділів (військових нарядів) після виконання завдання та порядок слідування в пункт дислокації. Організація контролю за службою в елементах угруповання сил та засобів здійснюється командиром військової частини особисто або через своїх заступників, офіцерів штабу та служб військової частини. Виконавчий етап. З моменту прибуття сил частини до місця проведення масового заходу (акції) починається виконавчий етап, який продовжується до його закінчення та полягає у безпосередньому забезпеченні громадського порядку та безпеки під час проведення масових заходів. У зазначений період організується служба й управління нарядами, робиться виведення із зони оточення осіб, які не мають відношення до заходу, що проводиться, вводяться передбачені планом обмеження руху транспорту й пішоходів, організується перепускний режим на контрольно-перепускних пунктах (КПП) і турнікетах, реалізуються заходи адміністративного попередження, припинення й стягнення, передбачені чинним законодавством, затримуються або віддаляються громадяни, що порушили встановлені правила, здійснюється маневр силами й засобами, організується взаємодія служб і підрозділів.

Військова частина (підрозділ) прибувають у район несення служби не пізніше двох годин до початку масового заходу. З прибуттям у район виконання завдання, командир військової частини: – організує охорону автотранспорту; – встановлює зв'язок з керівником ОШ, уточнює обстановку, особисто або через офіцерів штабу перевіряє своєчасність та правильність зайняття підрозділами (військовими нарядами) вихідного положення (ділянок, секторів); – уточнює завдання підрозділам (військовим нарядам), перевіряє готовність особового складу до несення служби; – при наявності часу проводить тренування особового складу з порядку дій при змінах обстановки.

Після закінчення виставлення нарядів (елементів угруповання) у місця несення служби, командир військової частини за вказівкою оперативного начальника зі складу резерву виділяє особовий склад для:

- вивільнення місця оточення від сторонніх осіб;
- огляду місця проведення масового заходу з метою знаходження сторонніх осіб, що сховались, виявлення вибухонебезпечних та вогнєнебезпечних предметів, отруйних речовин.

Заключний етап. З моменту закінчення заходу починається заключний етап і закінчується після здійснення евакуації та посадки основної маси людей на громадський транспорт. Особливу значимість при цьому має чітка організація територіальних органів поліції при посадці громадян на пасажирський транспорт, створення умов, що виключають виникнення тисняви, поранень та загибелі людей. На цьому етапі знімаються введені режимні обмеження, у повному обсязі поновлюється перервана робота транспорту та окремих підприємств, згортаються сили та засоби, підводяться підсумки служби та дається загальна її оцінка. Військова частина припиняє несення бойової служби тільки з дозволу керівника ОШ, в оперативному підпорядкуванні якого перебуває під час несення служби. По закінченні несення бойової служби командир військової частини (підрозділу): – перевіряє наявність особового складу, зброї, боєприпасів, спорядження й майна; – доповідає про це по команді; – організує посадку особового складу на транспорт і виводить його в пункт дислокації.

Після прибуття в пункт дислокації командир військової частини віддає розпорядження командирам підрозділів про перевірку наявності зброї, боєприпасів, спеціальних засобів й їхній здачі в місця зберігання. Командири рот (взводів) особисто перевіряють кількість зданої зброї, спеціальних засобів, спорядження й доповідають по команді. З одержаннями доповіді про наявність озброєння командир військової частини проводить підведення підсумків несення служби по ОГП й ЗГБ при проведенні масового заходу з командирами підрозділів.

Порядок організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень

Основним суб'єктом, на який покладається припинення масових заворушень, є Національна гвардія.

Іншими суб'єктами з припинення масових заворушень є Національна поліція, Держприкордонслужба, СБУ, Військова служба правопорядку у Збройних Силах, ДСНС, місцеві держадміністрації та органи місцевого самоврядування.

Зазначені в цьому пункті суб'єкти залучають для припинення масових заворушень необхідні сили і засоби та забезпечують їх ефективне використання.

Суб'єкти з припинення масових заворушень у поточній діяльності проводять розрахунок сил і засобів, які можуть залучатися до припинення масових заворушень.

За наявності інформації про можливі порушення публічного порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, а також у разі вчинення їх учасниками протиправних дій, що загрожують громадській безпеці, за письмовим рішенням керівника територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві (або особи, яка виконує його обов'язки) утворюється оперативний штаб у складі керівника, заступника керівника та членів оперативного штабу.

Керівництво оперативним штабом здійснює керівник, який прийняв рішення про утворення такого штабу. Заступником керівника оперативного штабу призначається керівник (заступник керівника) органу військового управління оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії, у межах зони відповідальності (оперативного реагування) якого відбуваються масові заходи.

До складу оперативного штабу входять: керівники або заступники керівників:

- головного управління (управління) ДСНС в області, м. Києві, на території юрисдикції якого відбуваються масові заходи;
- органу охорони державного кордону Держприкордонслужби (у разі проведення масових заходів у межах контрольованого прикордонного району);
- органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах, у зоні відповідальності якого відбуваються масові заходи;
- обласної, Київської та Севастопольської міської, районної держадміністрацій у разі, коли масові заходи відбуваються на території, на яку поширюється їх юрисдикція;

сільський, селищний, міський голова територіальної громади, а в разі його відсутності - керівник військово-цивільної адміністрації населеного пункту, на території якої відбуваються масові заходи.

За наявності інформації про можливе вчинення або в разі вчинення учасниками масових заходів протиправних дій, що загрожують державній безпеці, до складу оперативного штабу також включається начальник (керівник) органу СБУ, на території юрисдикції якого відбуваються масові заходи, або його заступник.

У разі потреби до складу оперативного штабу може включатися уповноважений представник Управління державної охорони (за згодою), відповідальний за обмін інформацією, необхідною для забезпечення належного функціонування органів державної влади, безпеки посадових осіб та об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона.

За пропозицією керівника, заступника керівника та членів оперативного штабу до його складу додатково включаються посадові особи суб'єктів, зазначених у пункті 4 цього Порядку.

Остаточний склад оперативного штабу визначає його керівник.

За рішенням керівника в оперативному штабі можуть утворюватися такі робочі групи:

організаційно-аналітична група - для підготовки проектів рішень, оперативного доведення прийнятих рішень до виконавців, а також збирання та узагальнення інформації про результати їх виконання;

група зв'язку - для організації зв'язку між суб'єктами з припинення масових заворушень;

група ресурсного і тилового забезпечення - для організації матеріально-технічного забезпечення припинення масових заворушень.

Рішення про проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень приймається керівником оперативного штабу на підставі аналізу оперативної обстановки та інформації про внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальне правопорушення, передбачене статтею 294 Кримінального кодексу України.

Керівник оперативного штабу під час виникнення масових заворушень зобов'язаний:

визначати межі району масових заворушень та організовувати здійснення першочергових заходів, спрямованих на запобігання розширенню меж такого району та обмеження доступу осіб і транспортних засобів до району масових заворушень;

організовувати залучення сил і засобів для припинення масових заворушень та визначати першочергові завдання суб'єктам з припинення масових заворушень відповідно до повноважень, визначених законодавством;

видавати за пропозиціями заступника керівника та членів оперативного штабу письмове доручення про підготовку та проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень, у якому обов'язково зазначаються сили і засоби, що залучаються до її проведення;

здійснювати загальну координацію діяльності суб'єктів з припинення масових заворушень, представники яких входять до складу оперативного штабу;

організовувати здійснення силами і засобами Національної поліції поліцейських заходів для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки на території, прилеглій до району масових заворушень;

звертатися у разі потреби до керівників суб'єктів з припинення масових заворушень стосовно виділення додаткових сил і засобів для припинення масових заворушень;

давати членам оперативного штабу доручення з питань, що належать до їх компетенції;

підписувати протоколи, підготовлені оперативним штабом за результатами його роботи;

організовувати інформування населення про масові заворушення та заходи, які здійснюються для їх припинення;

здійснювати інші необхідні заходи з припинення масових заворушень та ліквідації їх наслідків.

Заступник керівника оперативного штабу під час виникнення масових заворушень зобов'язаний:

організовувати підготовку до проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень;

надавати пропозиції щодо визначення меж району масових заворушень та першочергових заходів, спрямованих на запобігання розширенню меж такого району, обмеження доступу осіб і транспортних засобів до району масових заворушень;

здійснювати керівництво спеціальною операцією з припинення масових заворушень та координувати діяльність сил і засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій;

звертатися у разі потреби до керівника оперативного штабу стосовно виділення додаткових сил і засобів, необхідних для проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень.

Оперативний штаб під час виникнення масових заворушень здійснює:

збирання та аналіз інформації про оперативну обстановку, її узагальнення та подання керівництву оперативного штабу;

підготовку пропозицій щодо здійснення заходів з припинення масових заворушень та їх подання на розгляд керівника оперативного штабу;

підготовку протоколів і доручень керівника оперативного штабу з питань координації діяльності сил і засобів суб'єктів з припинення масових заворушень, залучених до припинення масових заворушень;

контроль за виконанням доручень керівника та рішень оперативного штабу силами і засобами суб'єктів з припинення масових заворушень, залучених до припинення масових заворушень, і надання необхідної допомоги в їх реалізації;

організацію заходів матеріально-технічного забезпечення сил і засобів суб'єктів з припинення масових заворушень, залучених до припинення масових заворушень;

організацію проведення заходів щодо ліквідації наслідків масових заворушень;

підготовку пропозицій щодо здійснення заходів, спрямованих на недопущення повторного виникнення масових заворушень після завершення спеціальної операції з припинення масових заворушень.

Рішення оперативного штабу оформлюється протоколом, який підписується керівником оперативного штабу, його заступником і членами оперативного штабу, які погодилися з прийнятим рішенням.

Члени оперативного штабу в разі незгоди з прийнятим рішенням повинні надати обґрунтовані заперечення до нього.

Організаційне, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності оперативного штабу здійснює територіальний орган Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, керівником якого прийнято рішення про створення оперативного штабу.

Керівництво спеціальною операцією з припинення масових заворушень та координацію діяльності сил і засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій, здійснює керівник (заступник керівника) органу військового управління оперативно-територіального

об'єднання Національної гвардії, включений до складу оперативного штабу (далі - керівник спеціальної операції з припинення масових заворушень).

Порядок організації та проведення спеціальної операції з припинення масових заворушень визначається відповідними нормативно-правовими актами.

З метою припинення масових заворушень:

1) Національна гвардія:

організовує та проводить спеціальну операцію з припинення масових заворушень;

забезпечує керівництво та координацію діяльності сил і засобів правоохоронних органів, залучених до спеціальної операції з припинення масових заворушень;

2) Національна поліція:

визначає сили і засоби, які беруть участь у спеціальній операції з припинення масових заворушень;

здійснює заходи, спрямовані на запобігання розширенню меж району масових заворушень;

реагує на протиправні дії учасників масових заворушень у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення;

вживає заходів, спрямованих на забезпечення публічного порядку, а також усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок масових заворушень;

3) СБУ:

подає керівництву оперативного штабу інформацію про масові заворушення, а також інші дані, необхідні для ефективного проведення заходів з припинення масових заворушень;

надає допомогу в межах повноважень силам Національної гвардії та Національної поліції в проведенні спеціальної операції з припинення масових заворушень;

4) Держприкордонслужба:

здійснює інформаційно-аналітичну роботу та інформує оперативний штаб про ситуацію, яка складається в межах контрольованих прикордонних районів, а також про перетинання державного кордону організованими групами громадян та спроби незаконного перетинання державного кордону;

здійснює заходи з посилення охорони державного кордону в разі загострення обстановки та припинення у взаємодії з відповідними правоохоронними органами та військовими формуваннями провокацій на державному кордоні;

5) ДСНС:

забезпечує через підпорядковані територіальні органи та підрозділи гасіння пожеж, рятування людей, здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій за умови забезпечення правоохоронними органами безперешкодного доступу до місця пожежі, надзвичайної ситуації, небезпечної події, а також збереження особового складу і техніки під час виконання ними завдань за призначенням;

здійснює разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями прогнозування ймовірності виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, про що інформує оперативний штаб;

б) Військова служба правопорядку у Збройних Силах здійснює заходи з припинення масових заворушень серед військовослужбовців Збройних Сил у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах і організаціях, у військових містечках, на вулицях і в громадських місцях;

7) органи державної влади та органи місцевого самоврядування:

забезпечують функціонування системи екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, організовують роботу закладів охорони здоров'я для надання необхідної медичної допомоги населенню;

здійснюють заходи з інформування населення, зокрема через засоби масової інформації, у межах території, на яку поширюється їх юрисдикція і на якій відбуваються масові заворушення, про райони, в яких відбуваються такі заворушення, та потенційно небезпечні наслідки перебування в них;

забезпечують організацію транспортного обслуговування населення, зміну маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту з метою забезпечення безпеки громадян;

сприяють у наданні матеріально-технічної та іншої допомоги суб'єктам з припинення масових заворушень під час здійснення ними своїх повноважень з припинення масових заворушень;

забезпечують створення резервів із числа представників громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та координують їх спільну з Національною поліцією діяльність у сфері охорони громадського порядку;

організують заходи з розчищення територій та вулично-дорожньої мережі від наслідків масових заворушень;

здійснюють інші покладені на них функції (повноваження) відповідно до законодавства.

Спеціальна операція з припинення масових заворушень вважається завершеною, якщо припинено кримінальне правопорушення, передбачене статтею 294 Кримінального кодексу України, та усунуто загрози громадській безпеці в районі масових заворушень.

Рішення про завершення спеціальної операції з припинення масових заворушень приймається керівником оперативного штабу на підставі доповіді керівника спеціальної операції з припинення масових заворушень та оформлюється протоколом.

Після завершення спеціальної операції з припинення масових заворушень та ліквідації їх наслідків відповідний керівник територіального органу Національної поліції, який прийняв рішення про створення оперативного штабу, приймає рішення про припинення його діяльності.

Постраждалі під час масових заворушень представники Національної гвардії та інших правоохоронних органів після надання їм на місці події

домедичної чи/та медичної (у разі наявності показань) допомоги евакуюються до закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління МВС, Міноборони, МОЗ, та комунальних закладів охорони здоров'я.

Висновки

Підсумовуючи викладене, нами виділено такі особливості взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України на сучасному етапі:

1. Взаємодія Національної гвардії України та Національної поліції України відбувається за трьома основними векторами: спільне патрулювання; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових та спортивних заходів, а також інших заходів, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів у разі загострення оперативної обстановки.

2. Ініціює перед Міністром внутрішніх справ України залучення додаткових сил і засобів з інших оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України керівник територіального органу.

3. Під час виконання цих завдань особовий склад військових частин (підрозділів) Національної гвардії України перебуває в оперативному підпорядкуванні керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки.

4. Керівник органу поліції або уповноважена ним особа перед заступанням на службу проводить інструктаж особового складу, організовує взаємодію, забезпечує зв'язок та здійснює контроль за несенням служби. Також слід наголосити на необхідності постійного удосконалення практичних навичок особового складу, технічних можливостей засобів, які застосовуються Національною гвардією України та Національною поліцією України, для виконання поставлених ними завдань, як окремо, так і під час взаємодії один з одним.

Питання для самоконтролю:

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної гвардії України
2. Організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку
3. Види та напрямки забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів

Використана література:

Базова

1. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичай-них ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

3. Інструкцію «Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» затверджену наказом МВС від 22.08.2016 № 859.

4. Інструкцію «Про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» затверджену наказом МВС 10.12.2015 № 1560.

5. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

6. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

7. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1775>

8. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1775>

9. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

10. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. –52 с.

11. Під час Євробачення поліція верше застосує спецгелікоптер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2223963-pid-casevrobacenna-policia-vperse-zastosue-specgelikopter.html>

12. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

Допоміжна:

13. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

14. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

15. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.

16. Поліція та Нацгвардія працюватимуть у чіткій взаємодії, щоб забезпечити громадський порядок під час проведення Євробачення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ngu.gov.ua/ua/news/policiya-ta-nacgvardiya-pracyuvatymut-u-chitkiy-vzayemodiyishchob-zabezpechyty-gromadsky-poryadok>

17. Порядок організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. ПОСТАНОВА від 20 серпня 2021 р. № 894 URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/894-2021-%D0%BF#Text>

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій»

19. Постанова КМУ від 18 лютого 2016 р. № 92 «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків».

20. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

21. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначеев, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3954/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%202019.pdf>

22. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначеев, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3954/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%202019.pdf>

23. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.
24. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.
25. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.
26. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : наказ МВС України від 10.08.2016 № 773 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16>
27. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/876-18>
28. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // ВВР України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
29. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
30. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
31. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. А.П Купін. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 43 с.
32. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.
33. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям, метою, функціями та завданнями спеціальних операцій НПУ, спеціальними операціями із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, заходами особистої безпеки працівників НПУ.

ЗМІСТ

Вступ.

Поняття, мета, функції та завдання спеціальних операцій НПУ.

Спеціальна операція із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.

Заходи особистої безпеки працівників НПУ на підготовчому етапі спеціальних операцій із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.

Поняття та види оперативних планів НПУ.

Заходи особистої безпеки на етапі безпосереднього проведення спеціальної операції.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Одним з найбільш відповідальних завдань органів НПУ є розшук озброєних та інших злочинців підвищеної суспільної небезпеки.

Невідкладні спеціальні заходи щодо розшуку і затриманню озброєних злочинців потребують ретельної підготовки, високої професійної майстерності особового складу, використання ними різноманітних тактичних прийомів і способів затримання. При проведенні спеціальних операцій більшість працівників НПУ діють самовіддано, мужньо, виявляють корисну ініціативу, уникають від невиправданого ризику. В той же час, через низьку професійну підготовку, відсутність навичок затримання озброєних та інших небезпечних злочинців ще мають місце випадки загибелі та поранень працівників НПУ, сторонніх громадян.

Багато керівників органів НПУ різних рівнів недооцінюють важливість підтримання постійної готовності особового складу до дій в особливих умовах. В результаті в окремих підрозділах НПУ відмічаються грубі прорахунки при проведенні операцій щодо розшуку і затримання озброєних злочинців. До цих заходів іноді невиправдано залучається значна кількість особового складу і техніки, процес знешкодження озброєних злочинців часто неправомірно затягується і супроводжується зайвою стріляниною, що викликає небажаний резонанс серед населення. Через недостатній аналіз ситуацій, що складаються, і конкретних умов, в яких розвиваються події, чимало помилок допускається на

початковому етапі операції. Іноді особовий склад направляється на місце події не отримуючи відповідного інструктажу, без захисних і спеціальних засобів. В деяких випадках співробітники, що приймають участь в операціях по затриманню озброєних злочинців, в тому числі і керівники, проявляють розгубленість і невміння приймати чіткі правильні рішення.

Підвищена небезпека появи озброєних злочинців, необхідність максимально швидкого їх затримання, недопустимість при цьому людських жертв потребують виключної організованості, високої оперативності і належної готовності працівників НПУ, комплексного використання сил і засобів, централізованого управління ними, високого наступального темпу дій, вміння грамотно застосовувати тактичні прийоми і методи знешкодження озброєних злочинців.

Поняття, мета, функції та завдання спеціальних операцій нпу

Останнім часом перед органами НПУ постають усе складніші завдання щодо забезпечення громадської безпеки, охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю. Часто ці завдання виконуються в умовах надзвичайних ситуацій соціального, техногенного або природного характеру, наслідки яких є вкрай небезпечними для життя і здоров'я працівників поліції, цивільних осіб, законних інтересів суспільства та держави. Втім, повсякденна діяльність та організаційно-штатна структура органів НПУ у названих умовах не повною мірою відповідають масштабам, складовим і небезпекам від таких негативних явищ, що, у свою чергу, висуває підвищені вимоги до рівня бойової та мобілізаційної готовності особового складу задіяних працівників, їх служб і підрозділів.

Спеціальні операції із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, ліквідації масових заворушень і протидії злочинам, пов'язаним з автотранспортом, у системі дій і заходів із забезпечення громадської безпеки та боротьби зі злочинністю відіграють провідну роль.

Тому виникає потреба в належному нормативно-правовому забезпеченні службово-бойової діяльності органів і підрозділів НПУ у контексті організації та проведення зазначених операцій.

Разом із цим, аналіз практики організації та проведення спеціальних операцій (дій, заходів) свідчить про те, що головним недоліком у службово-бойовій діяльності органів НПУ є слабка обізнаність у сфері техніки, тактики й методики розшуку і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, звільнення заручників, профілактики групових порушень громадського порядку тощо. У зв'язку з цим актуалізується подальше поглиблене дослідження закономірностей протиправної поведінки правопорушників у різних ситуаціях та вироблення алгоритму відповідних дій органів НПУ щодо їх виявлення, документування, розшуку, затримання, знешкодження тощо.

Спеціальна операція органів НПУ — це спеціальний комплекс заходів погоджених єдиним планом та пов'язаних між собою єдиним задумом і часовим періодом оперативно-розшукових, режимних заходів та бойових дій органів НПУ, які здійснюються у взаємодії з іншими органами, підрозділами або самостійно, за наявності надзвичайної обстановки, особливих умов з метою якнайшвидшої нормалізації цієї обстановки і захисту законних прав громадян, суспільних відносин від протиправних посягань.

Спеціальний комплекс заходів (операція) — це оперативні, режимні, бойові та інші заходи органів та установ НПУ, частин Національної гвардії України, узгоджені з командуванням цих частин та підрозділів, частин та підрозділів Збройних сил України, іншими зацікавленими міністерствами й відомствами, що здійснюються за єдиним планом та спрямовані на розшук і затримання озброєних, інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку.

Спеціальний комплекс заходів здійснюється на основі законодавства України, інших нормативних актів, які регламентують роботу правоохоронних органів.

Сучасна спеціальна операція сил охорони правопорядку є комплексом дій (заходів), спрямованих на досягнення конкретного, бажаного, очікуваного результату, який і є її метою. У разі виникнення надзвичайних ситуацій певної генези органи НПУ можуть втручатися у причинно обумовлені явища та дії, які призводять до умов і підстав проведення спеціальної операції. Її проведення ґрунтується на принципах, які, у свою чергу, відображають мету, тобто необхідний бажаний результат такої діяльності.

Що стосується законодавства, зокрема Закону України «Про боротьбу з тероризмом», то його положення за мету проведення спеціальної (антитерористичної) операції визначають ліквідацію негативних явищ, дій, подій та їх факторів.

При цьому законодавець враховує закріплений у Конституції України принцип захисту прав і свобод людини, який є основоположним під час здійснення боротьби з тероризмом. Звідси, діяльність держави в особі її уповноважених органів спрямована на запобігання надзвичайної ситуації та ліквідацію її наслідків, а також захист прав і свобод людини.

Спеціальна операція не тільки реагує на надзвичайні ситуації та їх наслідки, а й виступає специфічною процедурою захисту прав і свобод людини та громадянина, тобто єдино можливим способом, який за допомогою комплексу заходів різної генези забезпечує цю вимогу положень Конституції України у разі ускладнення оперативної обстановки.

Отже, метою спеціальної операції, з одного боку, є діяльність, спрямована на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації, а з іншого — процедура захисту об'єктів національної безпеки (ст. 3 Закону України «Про основи національної безпеки України»).

Вказані заходи у своїй сукупності дають змогу ефективно та правильно діяти працівникам органів НПУ в особливих умовах. Лише їх активні дії можуть забезпечити запобігання надзвичайній ситуації та ліквідацію її

наслідків. При цьому остання передбачає повне знищення предметів, явищ і процесів, є проявом сили та могутності держави, яка тягне певні правові обмеження навіть у разі виникнення надзвичайної ситуації, що являє собою реалізацію принципу пропорційності.

Водночас надзвичайна ситуація є відхиленням від нормальних умов життєдіяльності об'єктів національної безпеки, містить комплекс негативних чинників і вимагає негайного реагування на неї. Отже, вона спонукає в органів НПУ бажання якнайшвидше реагувати на ці ситуації і спрямовувати свою діяльність у процесі проведення спеціальної операції на запобігання самої ситуації та ліквідацію (мінімізацію) її наслідків. Ліквідація таких наслідків і є бажаним результатом усієї службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в особливих умовах, тобто нагальною метою спеціальної операції (дій, заходів).

Таким чином, діяльність органів НПУ під час проведення спеціальних операцій (дій, заходів) завжди має на меті нормалізувати надзвичайну ситуацію певного походження, локалізувати та ліквідувати її наслідки. У свою чергу, ця діяльність протягом усього часу її здійснення передбачає певну процедуру збереження та охорони основних цінностей життєдіяльності суспільства, без яких воно не в змозі існувати. Такі цінності, перелік яких визначений чинним законодавством, становлять безпосередні завдання діяльності органів НПУ під час проведення спеціальної операції і знайшли своє відбиття (перелічені) в понятті «об'єкти національної безпеки». З цього випливає, що спеціальна операція органів НПУ є не тільки єдиним можливим способом нормалізувати надзвичайну ситуацію, локалізувати та ліквідувати її наслідки, а й процедурою забезпечення захисту об'єктів національної безпеки в умовах, що склалися.

Мета проведення спеціальної операції – це усвідомлений, очікуваний і бажаний результат діяльності органів НПУ у надзвичайних ситуаціях (переважно соціального характеру), який складається із досягнення нормалізації цих ситуацій, локалізації та ліквідації їх наслідків, а також забезпечення захисту об'єктів національної безпеки.

Прагнення органів НПУ досягти цілей спеціальної операції формує для них коло діяльності, тобто її спрямованість, а також завдання, виконання яких є обов'язковим. Спектр цієї діяльності регулює соціальні процеси під час проведення спеціальної операції і складає її функції, за допомогою яких ми в змозі пізнати сутність і специфіку такої діяльності. Вони відображають напрямки впливу спеціальної операції на негативні фактори в умовах її проведення, що дозволяє упорядкувати цей вид суспільних відносин.

До функцій спеціальної операції належать: реагуюча; захисна; ліквідаційна.

Реагуюча функція відображає реакцію всього суспільства в особі органів НПУ на надзвичайні ситуації, що виникли або можуть виникнути. Ця функція є вихідною у їх діяльності під час проведення спеціальної операції, вона становить власне її зміст, тобто відображає те, що операція є єдиною можливою формою реагування органів НПУ на надзвичайні ситуації певної генези.

Реагуюча функція полягає в обов'язку держави вживати ефективних, скоординованих, цілеспрямованих і зосереджених заходів, спрямованих на нормалізацію надзвичайної ситуації, локалізацію та ліквідацію (мінімізацію) її наслідків і захист об'єктів національної безпеки. Отже, функція реагування є головною під час проведення спеціальної операції. Вона розпочинає спеціальну операцію, є вихідною функцією стосовно інших і проявляється на всіх етапах її проведення аж до завершення.

Захисна функція полягає у визначенні пріоритетів проведення спеціальної операції та захисті об'єктів національної безпеки. Захист передбачає встановлення і гарантування організаційно-правових механізмів, спрямованих на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз у всіх сферах життєдіяльності.

Відповідно до чинного законодавства держава зобов'язана забезпечити: захист конституційних прав і свобод людини та громадянина; безпеку існування суспільства, його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; конституційний лад, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість державних кордонів. Таким чином, розпочинаючи спеціальну операцію, держава в особі органів НПУ реагує на негативні чинники і фактори, що містять реальні та потенційні загрози об'єктам національної безпеки, які, у свою чергу, перебувають під захистом держави. Тому діяльність із забезпечення об'єктів національної безпеки складає захисну функцію держави.

Відтак, захисна функція спеціальної операції впливає з реагуючої і спрямована на забезпечення захисту об'єктів національної безпеки. За її допомогою спеціальна операція набуває не тільки організаційно-правового, а й цивілізованого та демократичного характеру, обґрунтовуються заходи впливу та певні обмеження, а також виконуються вимоги чинного законодавства, які гарантують захист прав і свобод людини, інтересів суспільства і самої держави.

Ліквідаційна функція впливає з двох попередніх і відображає безпосередню діяльність органів НПУ під час проведення спеціальної операції, тобто включає застосування в комплексі відповідних заходів (спеціальних, охоронних, режимних, ізоляційно-обмежувальних, оперативно-розшукових та ін.) для запобігання надзвичайній ситуації та ліквідації її наслідків. Підстави для проведення спеціальної операції обумовлюють її ліквідаційний характер, тому заходи спеціальної операції призначені для оперативного, зосередженого та ефективного усунення таких умов.

Функція ліквідації віддзеркалює сутність спеціальної операції, базуючись на функціях реагування та захисту. Отже, не слід реагувати на надзвичайну ситуацію та її наслідки і захищати об'єкти національної безпеки, якщо ситуація та наслідки ліквідовані. Можна стверджувати, що виникла надзвичайна ситуація «бажає», щоб на неї зреагували, захистили від неї певні об'єкти та ліквідували.

Таким чином, ліквідаційна функція у взаємодії з іншими функціями спеціальної операції забезпечує процес провадження останньої. Вона відображає специфіку і спрямованість спеціальної операції органів НПУ, формує її сутність, допомагає визначити часові та територіальні межі і є необхідним компонентом цієї діяльності.

З'ясувавши призначення спеціальної операції і визначивши основні напрямки її проведення, слід визначити її конкретні завдання.

Завдання спеціальних операцій органів НПУ впливають зі змісту надзвичайних ситуацій соціального характеру. Зокрема: розшук озброєних та інших злочинців, що становлять підвищену соціальну небезпеку; припинення групових антигромадських проявів; визволення захоплених об'єктів (заручників, повітряного та морського судна, будівлі тощо); відбиття нападу на адміністративні будівлі; затримання терористів та ін.

Такий перелік завдань знаходить своє закріплення у чинному законодавстві, але не дає чіткого та повного уявлення про призначення спеціальної операції. Звідси, пропонується розподілити її завдання на основні й допоміжні.

Основними завданнями спеціальної операції є: захист об'єктів національної безпеки; запобігання і реагування на надзвичайні ситуації соціального, воєнного, техногенного і природного характеру.

Водночас завдання із захисту об'єктів національної безпеки включають такі елементи, як: своєчасне реагування на надзвичайну ситуацію; охорона і захист конституційних прав і свобод людини та громадянина; надання повної і достовірної інформації про розвиток надзвичайної ситуації та її негативних наслідків, роз'яснення основних форм і методів діяльності органів НПУ, надання інструкцій (рекомендацій) щодо правильної поведінки населення; застосування заходів спеціальної операції у чітко визначених правових рамках; налагодження взаємодії з населенням з метою забезпечення його безпеки, ефективної та найшвидшої нормалізації надзвичайної ситуації, а також ліквідації (локалізації) її наслідків; неухильне дотримання вимог чинного законодавства, моралі й правової культури тощо.

Для більш ефективного вирішення основних існують допоміжні завдання, які сприяють виконанню перших у процесі проведення спеціальної операції, в тому числі: забезпечення швидкого та безперешкодного проїзду на територію проведення спеціальної операції військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до її проведення; охорона місця проведення спеціальної операції; оперативно-розшукове, бойове, інформаційне, тилове й морально-психологічне забезпечення спеціальної операції; надання першої невідкладної допомоги постраждалим і доставляння їх до медичних установ; стимулювання працівників органів НПУ, які беруть участь у проведенні спеціальної операції; перехід на посилений варіант несення служби посадовими особами державних органів прилеглих територій, особливо за наявності на них потенційно небезпечних об'єктів; установлення чітко визначеної системи управління силами й засобами сил охорони правопорядку при проведенні спеціальної операції; збереження державної таємниці та

конфіденційності змісту заходів спеціальної операції, оприлюднення яких може призвести до її провалу, та ін.

Реалізація комплексу основних і допоміжних завдань спеціальної операції органів НПУ забезпечує її належне проведення, виконання в повному обсязі визначених завдань і функцій, дозволяє виявляти та своєчасно, зосереджено, цивілізовано й демократично ліквідовувати негативний вплив надзвичайних ситуацій.

Спеціальна операція із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку

При затриманні злочинці, з метою ухилення від відповідальності за вчинене, нерідко чинять відчайдушний опір. Тому найбільш ефективним способом ведення боротьби з озброєною злочинністю є спеціальна операція. Помилки та упущення правоохоронців у таких складних операціях можуть призвести до тяжких наслідків.

Затримання злочинців, як правило, відбувається у таких випадках:

- ❖ При здійсненні оперативного пошуку.
- ❖ При реалізації матеріалів оперативних справ або виконанні вказівок, окремих доручень осіб, які забезпечують кримінальні провадження.
- ❖ При проведенні спеціальних операцій.

Затримання злочинців розглядається як сукупність невідкладних активних примусових дій, які здійснюють оперативні працівники для знешкодження злочинців і їх доставки в підрозділ НПУ. Необхідність у проведенні таких заходів здебільшого виникає:

- коли вчинено тяжкий злочин і є підстави передбачати, що підозрювані при затриманні чинитимуть опір;
- під час розшуку злочинців, які переховуються від слідства та суду, втекли з місць позбавлення волі, ІТТ, з-під конвою;
- при отриманні достовірних відомостей про підготовку злочинів, якщо попередити його іншим шляхом неможливо;
- у разі одноособового або групового озброєного дезертирства з військової частини;
- при озброєному нападі на працівників поліції, особливо важливі об'єкти, на громадян;
- у тих випадках, коли особи злочинців невідомі, але працівники поліції мають відомості про час, місце їх появи або вчинення ними злочину.

Затримання як сукупність активних, наступальних дій щодо знешкодження злочинців включає в себе:

- заходи оперативно-розшукового, розвідувально-пошукового характеру (виявлення кількості затриманих, їх озброєності, намірів, настрою і т. ін.);
- заходи, дії щодо затриманих (інтелектуальні або фізичні);
- бойові дії (застосування зброї, оперативно-спеціальної техніки тощо).

Оперативно-розшукові заходи полягають у встановленні осіб злочинців, їх намірів і місцезнаходження.

Режимні заходи передбачають блокування та ізоляцію району операції, евакуацію громадян, які можуть потрапити під обстріл злочинців. Їх проводять, щоб створити необхідні умови для затримання злочинців і недопущення їх виходу або виїзду з цієї території. Бойові дії спрямовуються на затримання злочинців або їх знешкодження.

Способи затримання злочинців і їх доставку в підрозділ НПУ можна систематизувати залежно від:

- ❖ приводу – відкритий чи легендований;
- ❖ маскування факту від оточуючих громадян – гласний чи негласний;
- ❖ виконавців, які беруть участь у затриманні;
- ❖ типу: оперативно-розшукові, військові або змішані;
- ❖ ступеня озброєності затриманих – неозброєні чи озброєні злочинці;
- ❖ способу доставки в підрозділ НПУ – із супроводом пішки чи автотранспортом.

Невідкладність затримання або знешкодження злочинця диктується ситуацією, коли є підстави вважати, що:

- ❖ у злочинців є зброя, вибухові або отруйні речовини, інші предмети, які становлять небезпеку для співробітників НПУ і оточуючих громадян;
- ❖ дії злочинців небезпечні для життя і здоров'я громадян, а несвоєчасне затримання може призвести до тяжких наслідків;
- ❖ злочинці можуть знищити матеріальні цінності і речові докази;
- ❖ злочинці виявляють агресивність, наміри до втечі, хуліганство тощо.

У випадку, коли затримання проводять окремі співробітники оперативних апаратів або затримання здійснюється групою, створеною для вирішення окремих оперативно-розшукових завдань, рішення про необхідність проведення затримання приймає старший групи, виходячи з аналізу ситуації, що склалася.

Техніка і тактика проведення спеціальних операцій при затриманні злочинців залежить від конкретних кримінальних ситуацій. Залежно від виду злочинної діяльності ці операції можна умовно поділити на такі категорії:

- ❖ за кримінальною активністю;
- ❖ за місцезнаходженням злочинців;
- ❖ за рівнем ризику.

Кримінальна активність

Враховуючи те, що злочинність набула професійних форм і якостей, планування операції щодо припинення протиправної злочинної діяльності доцільно згрупувати за специфічними питаннями кримінальної активності, кожна з яких має власну характеристику та становить небезпеку для оточуючих:

- вбивство: серійний вбивця, вбивця на замовлення, підозрюваний у вбивстві;
- викрадення людей: вимагання, шантаж, залякування;
- наркотики: імпорт, експорт, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, збут, вирощування, вживання;
- зброя: розкрадання, експорт, імпорт, зберігання, придбання,

виготовлення, продаж;
 корисливі злочини: порнографія, шахрайство, отримання незаконної вигоди;
 організована злочинність: незаконне вивезення людей, азартні ігри, проституція;
 крадіжка: викрадення транспортних засобів, грабіж, розбій, переховування викраденого.

Місцезнаходження злочинців

Підозрювані у вчиненні злочину можуть перебувати як у житлових будинках, готелях, сховищах, так і у транспорті та в інших місцях. Кожне місцезнаходження злочинця вимагає спеціальної тактики проведення затримання. Найбільш імовірні місцезнаходження злочинців такі:

квартири;
 будинки для однієї сім'ї;
 готелі та гуртожитки;
 комерційні офіси та склади магазинів;
 легкові автомобілі, вантажівки, фургони;
 великі магазини, промислові підприємства;
 сільські ферми;
 відкрита місцевість, ліси, городи;
 громадські місця, вулиці міста, вокзали, порти;
 підвали, льохи, горища;
 прикордонні розташування;
 пароплави, літаки.

При проведенні операцій щодо затримання злочинців необхідно враховувати такі основні чинники:

- громадську небезпеку і озброєність осіб, які підлягають затриманню;
- сили і засоби НПУ, які будуть задіяні;
- характер і достовірність відомостей про місце переховування злочинців;
- характер місцевості, де планується проведення операції;
- характер місцевого населення, національні традиції, їх ставлення до заходів, що будуть проводитись;
- пору року та час доби;
- час, який є у розпорядженні працівників поліції на підготовку до затримання.

Успіх проведення операцій з затримання озброєних злочинців забезпечується дотриманням таких вимог:

- безперервне централізоване управління задіяними силами і засобами, підтримання постійної взаємодії і зв'язку між ними;
- висока оперативність, професійність і бойова готовність, вміння кваліфіковано застосовувати нові оперативно-технічні засоби та зброю;
- простота і чіткість постановки завдань;
- вичерпна оперативна інформація про осіб, які підлягають затриманню;
- забезпечення максимально можливої безпеки особового складу та громадян, які знаходяться на місці затримання;

- проведення найбільш ефективних дій, швидкість і прихованість маневру силами і засобами, раптовість і рішучість дій, уміння швидко наблизитись до злочинців і захопити їх зненацька;
- суворе дотримання законності.

Операція рахується проведеною і закінченою успішно, якщо із загальної суми здійснених заходів і дій на будь-якій стадії її виконання досягнуті поставлені завдання і мета.

Процес проведення спеціальних операцій при затриманні небезпечних злочинців можна поділити на такі етапи:

- тренування;
- планування операції та її підготовка;
- розвідка;
- координація, організація взаємодії;
- безпосереднє проведення операції;
- забезпечення безпеки під час проведення операції.

Заходи особистої безпеки працівників нпу на підготовчому етапі спеціальних операцій із затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку

На першому етапі підготовки необхідно: забезпечити підрозділ НПУ та його особовий склад належною табельною вогнепальною зброєю, засобами індивідуального захисту та активної оборони, бойовою та іншою технікою, різноманітними технічними пристроями в необхідній кількості та їх надійне зберігання, постійну підтримку в належному стані.

Доцільно мати у чергових частинах комплект таких засобів, які найчастіше використовуються: – спецзасоби зі слезозогінними речовинами різних видів; – спеціальні пристрої для примусової зупинки автотранспорту; – світло-шумові засоби відволікаючої дії; – малогабаритні підривні пристрої для відкриття приміщень; – наручники та ремінці для зв'язування; – технічні засоби як спеціального, так і господарсько-побутового призначення для проникнення до сховищ, вагонів, суден, утворення в них проходів (складні драбини, металеві ломы, багри тощо); – засоби спостереження (спецдзеркала, біноклі, прилади спостереження в нічний час та ін.); – кишенькові акумуляторні ліхтарі; – сигнальні засоби (ракетниці з комплектом ракет різного кольору); – комплект знаків або пов'язок з люмінофорним покриттям; – набір медичних засобів для надання невідкладної медичної допомоги. За необхідності комплект може бути доповнений також іншими засобами.

Практична діяльність НПУ свідчить, що кожний член групи захоплення повинен мати: шоломи та захисні каски з вмонтованим пристроєм для ведення переговорів; – легкий захисний жилет; – маску для прикриття обличчя; – легкий та зручний одяг; – вогнепальну та холодну зброю покращеної конструкції.

Водночас одяг членів групи блокування, враховуючи час їх тривалого перебування на місцевості, повинен відповідати погодним умовам.

Організація навчання особового складу з метою вдосконалення навичок передбачає: розробку спеціальної тематики з психологічної, тактичної та фізичної підготовки особового складу та внесення до її планів проведення всіх видів занять. Основними документами, що визначають відповідну підготовку, є: – програма підготовки відповідного органу та його служб; – методика проведення підготовки; – журнал контролю за проведенням підготовки; – відомості для прийняття заходів; – наказ керівника НПУ щодо організації навчання.

Усе це вимагає: – створення та вдосконалення навчально-матеріальної бази. Виходячи з можливостей органу (підрозділу), слід створити методичні кабінети, навчальні класи, засоби імітації оперативно-службової обстановки, стрес-факторів, навчальні майданчики для вправ, психологічні смуги, полігони спецпідготовки та ін.

За наявності тренажерів та комп'ютерної техніки необхідно розробити відповідні навчальні програми, а також методики проведення спецоперацій; – організації перегляду особовим складом навчальних фільмів із тактики затримання озброєних злочинців; – розробки типових планів проведення спецоперацій.

Виходячи з вимог наказів МВС України та враховуючи при цьому місцеві умови, необхідно передбачити систему заходів, спрямованих на запобігання втрат особового складу; – проведення практичних оперативно-тактичних навчань з особовим складом підрозділів на місцевості та в умовах, близьких до реальних.

Організація безпосереднього проведення операції. На цьому етапі, щоб запобігти втратам особового складу, необхідно: – оцінити обстановку та прийняти рішення щодо проведення операції; – спланувати операцію; – сформувати склад оперативних груп, проконтролювати забезпечення їх зброєю, засобами індивідуального захисту, активної оборони, сезонним одягом, спецтехнікою, засобами зв'язку та транспортом; – провести інструктаж; – зосередити сили та засоби в районі проведення операції, вивести наряди на вихідні позиції. Цей перелік дій є приблизний.

Кількість заходів та їх види залежать від конкретних умов кожного окремого випадку. В умовах навчального затримання озброєних злочинців враховуються лише ті елементи, реалізація котрих у цих умовах можлива.

Але питання щодо запобігання втратам особового складу не повинні залишатися поза увагою. Втрати (загибель, поранення, травмування, втрата свідомості, захворювання) можуть виникати не лише як наслідок дій злочинців, а також у разі необачності, неузгодженості та невдало спланованих дій працівників НПУ – учасників операції.

Керівником операції із затримання озброєних злочинців призначається найбільш досвідчений працівник. Він несе повну відповідальність за організацію, хід та результати операції. Йому підпорядковується весь особовий склад, залучений до виконання операції.

Отримавши наказ старшого начальника на проведення операції, її керівник, оцінивши обстановку, звертає увагу на обставини, які сприятимуть

швидкому і безпечному затриманню злочинців. На цьому етапі у нагоді може стати інформація, що надходить від підрозділів кримінального пошуку. Зв'язок із відповідними підрозділами повинен підтримуватися постійно, протягом усієї операції. Уміле використання отриманих даних у ряді випадків дає змогу уникнути озброєного опору, схилити злочинців до добровільної здачі. Вибір часу затримання має особливо важливе значення і тому вимагає від керівника операції ретельного аналізу дій. Приймаючи рішення щодо проведення операції, керівник повинен підготувати відповідні сили та засоби.

Завдання викладається в наказі, де має бути зазначено: – задум і варіанти проведення операції; – відомості про злочинців; – характеристика місця проведення операції; – склад груп захоплення, блокування, прикриття та інших; – матеріально-технічне та медичне забезпечення; – час готовності до виконання службових задач; – засіб оточення, блокування місця затримання; – порядок прибуття груп захоплення із зазначенням маршруту їх руху, місць висадки та розташування транспортних засобів; – взаємодія бойових порядків із силами, які надаються; – порядок підтримання зв'язку, строки подання інформації, сигнали та умовні знаки; – місце розташування командного пункту, резерву, медпункту, фільтруючого пункту (за умов їх створення).

Наказ щодо проведення операції оголошується особовому складу безпосередньо перед виїздом до місця її проведення. До формування групи захоплення треба підходити найуважніше, оскільки існує ризик втрат особового складу. Формується вона з фізично розвинутих, сміливих та добре підготовлених працівників. Чисельність однієї групи може включати до семи чоловік. Орієнтуючись на максимально можливу кількість злочинців, розрахунок здійснюється таким чином, щоб у затриманні одного озброєного злочинця брало участь три-п'ять працівників поліції.

Важливе значення у захисті життя та здоров'я учасників операції надається групам прикриття, які використовують для цього вогонь, дим, ефекти шуму та інші засоби, не допускають прориву злочинців із району блокування, беруть на себе евакуацію поранених та загиблих працівників, громадян та злочинців.

Кількість груп прикриття повинна дорівнювати кількості груп захоплення. Чисельність групи складає п'ять-дев'ять чоловік, в їх числі має бути два-три снайпери. Важливим на другому етапі організації проведення операції є інструктаж особового складу. На проведення інструктажу, включаючи видачу зброї та технічних засобів, повинно бути відведено не більше 15 хв. Доцільно звернути увагу лише на найбільш важливі питання: дані про злочинців та оперативну обстановку, загальний задум операції, план архітектурної забудови та особливості місцевості, умови та порядок застосування вогнепальної зброї, бойової техніки, спецзасобів, дотримання законності, заходи безпеки особового складу та населення.

При навчальному затриманні детальніший інструктаж в обсязі, необхідному для виконання завдання, проводять керівники груп на місці проведення операції: дають завдання групам (нарядам), окремим учасникам, повідомляють відомості про злочинців, місце їх схову тощо. Якщо є вільний час до початку операції, то особовий склад груп захоплення інструктує ще й її

керівник. На місці проведення операції керівник повинен перевірити, чи всі вірно зрозуміли завдання. Особливо детально треба обговорити питання, що стосуються заходів особистої безпеки, застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів.

Гарантію безпеки в таких випадках складають: 1) напрям ведення вогню, визначений заздалегідь; 2) розміщення працівників у відносно захищених місцях; 3) суворе дотримання порядку дій.

Кожний працівник, який застосовує вогнепальну зброю, зобов'язаний суворо дотримуватися правил безпеки, вести вогонь по видимих цілях та таких, що знаходяться на близькій відстані, лише тоді, коли на лінії вогню немає інших працівників або сторонніх осіб.

З метою збереження життя людей при затриманні злочинців слід активно використовувати службових собак. Під час затримання особливо небезпечних озброєних злочинців слід використовувати добре натренованих собак, які не бояться пострілів і мають добру хватку. Щоб не втратити собаку, не слід пускати її на затримання злочинця, якщо останній знаходиться у сховищі та відстрілюється. У такому випадку необхідно відволікати вогонь в інший бік, а собаку пускати з тилу чи флангу або дочекатися, коли злочинець послабить пильність.

Одним із факторів, що суттєво впливає на результати операції, є добре організоване прибуття до місць проведення операції. Доставляючи особовий склад на автотранспорті, треба суворо дотримуватися правил перевезення людей, щоб запобігти нещасним випадкам. За необхідності на транспортних засобах встановлюється додаткове обладнання: ґрати на вікна, нарощуються борти кузовів тощо. Треба обирати шляхи з малою інтенсивністю руху та ті, які не можуть контролюватися злочинцями зі сховищ; взимку, під час відлиги чи дощу, за можливістю уникати ґрунтових шляхів (лісових, польових), які можуть бути непрохідними для автотранспорту.

Перед виїздом на місце проведення операції керівник розподіляє сили та засоби відповідно до кількості та місткості транспорту, встановлює порядок та спосіб вивантаження після прибуття на місце, вживає заходів щодо забезпечення конспірації виїзду. Особливої обережності треба дотримуватися безпосередньо на місці операції: користуватися звуковими або світловими сигналами; вночі на транспортних засобах пересуватися без світла або з затемненими фарами. Автотранспорт треба залишати у відповідному сховищі (в лісі, яру, будівлі). Якщо затримання здійснюється вночі, автотранспорт може використовуватися для освітлення місцевості. При наближенні до місця, де переховуються злочинці, слід дотримуватися обережності, повної тиші. За можливістю треба уникати відкритої місцевості, шляхів, просік тощо.

Розподіл груп бойового порядку, оточення місцезнаходження злочинців, зайняття позицій здійснюється в момент наближення до сховища на відстань, що дає можливість швидко та непомітно виконати маневрування. Якщо є час та умови, керівник операції повинен провести разом зі старшими груп рекогносцировку місцевості.

Перевірка наявності злочинців в оточеному місці проводиться обережно – переважно шляхом спостереження, підслуховування, застосування різних

комбінацій (використання радіопередавачів і чутливих радіоприймачів, радіо- і мобільних телефонів, перевірки приміщення працівником, який виступає в ролі двірника, електрика тощо).

Затримання небезпечних озброєних злочинців, що знаходяться у сховищі, незалежно від умов, у яких воно здійснюється, повинно починатися з блокування.

Мета блокування – ізоляція певного району, забезпечення вдалого ведення пошуку або затримання злочинців. При цьому також необхідно дотримуватися правил, що запобігають втратам особового складу. При блокуванні озброєних злочинців у вагоні, на судні їх необхідно вивести у безпечне місце, за межі станції, порту. Щільність блокування залежить від умов місцевості та оперативного значення ділянок, що оточуються. При розрахунку сил для оточення місцевості керуються такими критеріями: наряд із 2–3 працівників може перекрити рубіж на відстані 75 м – на закритій та до 150 м – на відкритій місцевості.

Єдиних критеріїв розрахунку сил та засобів, необхідних для блокування в умовах житлового масиву, не існує – у кожному конкретному випадку цей розрахунок робить керівник операції. Групи блокування не слід розміщувати поблизу сховища злочинців, оскільки це створює небезпеку обстрілу своїх працівників. Відстані між групами повинні дозволяти учасникам проведення операцій підтримувати зв'язок і в разі необхідності надавати один одному допомогу. Позиції груп блокування треба ретельно маскувати. Не дозволяється самостійно залишати або змінювати місце (якщо цього не вимагають обставини) і будь-яким чином виказувати свою присутність. При блокуванні місця проведення операції в умовах міста групи блокування повинні забезпечити охорону всіх виходів з об'єкта, де знаходяться злочинці, особливо під'їзди, переходи між будинками, дахи. Бажано на позиції ставити двох працівників, оскільки міські забудови обмежують огляд, зв'язок та надання допомоги. Осіб, які виходять із району блокування, треба перевіряти на предмет наявності у них зброї та для встановлення особи. Якщо злочинці роблять спробу втекти або намагаються напасти на працівників поліції, застосовується зброя. При цьому працівники, які знаходяться на інших позиціях, не повинні вступати у перестрілку, оскільки можуть влучити у своїх товаришів.

Затримання озброєних злочинців краще проводити вдень. Якщо це не вдається, особовий склад слід забезпечити приладами нічного бачення, люмінесцентними розпізнавальними значками, пов'язками; обумовлюється також пароль.

Учасники проведення операції, перебуваючи на постах, повинні обов'язково виконувати правила, які гарантують як особисту безпеку, так і дотримання законності в ході операції: – не вести вогонь по лінії, на котрій знаходяться працівники групи блокування (оточення). Ширина цієї лінії дорівнює 16 м. тобто 8 м попереду і 8 м позаду цілі; – забороняється стріляти по невиразній цілі, у напрямку будь якого звуку (шарудіння, шуму), а також у напрямку наряду, що переслідує злочинців; – стріляти (у випадках, коли застосування зброї правомірне) потрібно лише у добре видиму ціль; –

забороняється стріляти у злочинця, який знаходиться у секторі обстрілу іншого працівника; – забороняється без дозволу керівника операції залишати пост до сигналу закінчення операції, за винятком випадків, коли треба вжити заходів щодо затримання злочинця.

Виконання вказаних правил забезпечується правильним розставленням та інструктажем працівників. Перед зайняттям позицій керівники груп повинні вишикувати особовий склад, установити кожному номер поста, провести загальний інструктаж усіх працівників, а при виконанні особливих обов'язків (наприклад, снайпера) – додатковий.

На пости працівники розставляються керівниками (старшими) груп відповідно до своїх номерів. Вони вказують фронт, фланги та тил для кожного поста, сектор обстрілу. Працівник, який зайняв пост, повинен знати розташування ближніх постів та їх сектори обстрілу. Зайнявши пост, учасник операції повинен ще раз зорієнтуватися на місцевості, поділити її на сектори обстрілу та огляду, визначити найбільш вразливі з точки зору можливості прориву злочинцями місця та напрямки. За сигналом про початок операції необхідно привести зброю та спецзасоби у повну бойову готовність.

Співробітникам НПУ, залученим до участі в спеціальних заходах, забороняється: – залишати розташування поста, стрій підрозділу, кудись відлучатися без дозволу безпосереднього командира; розпочинати розмови зі сторонніми особами без службової необхідності; – розпочинати неслужбовий діалог з особами, що оглядаються, власниками автотранспорту, що оглядаються, особами, що знаходяться в оглядовому приміщенні, дозволяти їм робити будь-які дії без команди; – приймати від будь-кого і передавати будь-кому будь-які предмети; – знімати спорядження без команди командира підрозділу; – залишати зброю і боєприпаси без догляду чи передавати будь-кому, включаючи осіб, яким підпорядкований; – досилати без необхідності патрон у патронник; – тримати палець на спусковому гачку зброї, поставленої «на бойовий звід», при знятому запобіжнику (палець повинен лежати на спусковій скобі); – заступати на службу з чужою зброєю; – нести службу з несправною зброєю або спорядженою несправними набоями; – за несприятливих зовнішніх умов під час несення служби затикати ствол зброї ганчірками, дрантям та іншими предметами для недопущення його забруднення; – розбирати зброю для чищення або з якоїсь іншої причини під час несення служби; – відкривати вогонь по неідентифікованих цілях; – вести вогонь за наявності в секторі обстрілу груп людей, транспортних засобів, що рухаються, ємкостей з вогнєнебезпечними, вибуховими або отруйними речовинами.

Крім того, забороняється:

1. При перевірці на дорогах і огляді транспортних засобів: – підходити до зупиненого автомобіля ззаду або спереду за напрямком його руху; – при освітленні автомобіля фарами службового автотранспорту ставати в смугі світла між своїм і зупиненим транспортним засобом; – блокувати собою директрису стрільби того, хто страхує.

2. При перевірці документів на вулиці та особистому огляді підозрілих осіб: – приступати до огляду доти, доки положення для того, хто проводить огляд, не буде повністю безпечним, тобто доки той, кого оглядають, не займе

положення, яке повністю унеможливилює раптовий напад із його боку; переносити руку через плече того, кого оглядають; – засовувати руку в кишеню того, кого оглядають, якщо на нього не надягнуті наручники; – пропускати руку біля пахви того, кого оглядають; – робити промацування обома руками; – опускати голову вниз під час проведення огляду.

3. При огляді будівель у населеному пункті сільського типу, будівлі, що саодиоко стоїть у лісистой місцевості (хутора, будиночка лісника): – просуватися до об'єкта ділянками, що проглядаються з вікон і дверей; – торкатися будь-яких предметів або речей у приміщенні, що оглядається, на вулиці та у дворі; – саомостійно відкривати двері, люки, пересувати меблі та змінювати місцезнаходження будь-яких речей; – приймати від господарів будь-які речі під будь-якими приводами; – виконувати прохання господарів типу: «Сідайте тут, будь ласка», «Пригощайтесь», «Допоможіть...» тощо.

4. При штурмі будівлі, в якій знаходиться озброєний злочинець: – проводити штурм, не вивчивши плану розташування приміщень у будівлі, не маючи даних про точне місцезнаходження злочинця, його озброєння, наявність і місцезнаходження заручників, відомостей про зовнішній вигляд злочинця і заручників, що дозволить їх розрізнити в момент штурму; – за наявності реальної загрози життю та здоров'ю сторонніх людей; – використовувати в багатопверхових будинках ліфти для просування до місцезнаходження злочинця.

5. При пошуку, прочісуванні в лісі, на пересічній місцевості: – вести вогонь на шум і по цілях, які нечітко видно; – долати перешкоду всім разом («скупчуватися» перед перешкодою); – при русі наступати на стовбури звалених дерев, кущі.

6. При проведенні пошуку в лісі вночі: – палити, користуватися освітлювальними приладами (ліхтарями), розмовляти, відправляти природні потреби, залишати стрій підрозділу без дозволу командира (старшого групи); – вести вогонь на шум і по цілях, які нечітко видно; – рухатися при втраті візуального зв'язку з партнерами.

7. При проведенні спеціальної операції з припинення масових заворушень використовувати несправні засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) і засоби активної оборони (ЗАО).

Поняття та види оперативних планів НПУ

Згідно Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженою Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27 квітня 2020 року № 357 до заяв і повідомлень з високим ступенем загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії "Альфа") належать:

1) повідомлення осіб, у змісті яких наявна інформація про злочини, які тривають і вчиняються із застосуванням (використанням) вогнепальної зброї, вибухових пристроїв або/та речовин (інших пристроїв, що можуть завдати фізичну шкоду правопорушнику та особам, які його оточують, а також про

перебування (місцезнаходження, переховування) осіб, які їх скоїли, та вчинення ними збройного опору;

2) повідомлення, за якими введено поліцейські операції "Сирена", "Грім", "Заручник".

Оперативний черговий ГУНП є старшим оперативним керівником усіх працівників чергової служби ГУНП, чергових служб ТВП, а також усіх нарядів поліції (у тому числі міжрегіональних територіальних органів), які виконують на території обслуговування завдання з охорони публічної безпеки і порядку, запобігання правопорушенням та їх припинення, установлення та затримання осіб, що їх учинили, а також подолання наслідків надзвичайних ситуацій. Саме він після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які віднесено до категорій "Альфа" та "Бета" уводиться у визначеному порядку в дію на території регіону або окремих його районів (територій) оперативний план проведення поліцейської (спеціальної) операції ("Сирена", "Грім", "Заручник", "Перехват") залежно від виду правопорушення, його обставин та осіб, які його вчинили.

Працівникам, що перебувають у складі наряду патрульної поліції, ГРПП, УПО, іншого наряду поліції, залученого до системи оперативного реагування, у разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, які віднесені до категорій "Альфа" та "Бета", якщо введенні в дію поліцейські (спеціальні) операції ("Грім", "Заручник", "Сирена") діяти відповідно до вимог Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій щодо розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 жовтня 2017 року № 841/ДСК, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України від 15 листопада 2017 року № 1399/31267.

Під час введення в дію поліцейської (спеціальної) операції («Грім», «Заручник», «Перехват», «Сирена») за дорученням оперативного чергового або керівника ситуаційного центру ГУНП, диспетчер, здійснює маневрування (управління) силами та засобами поліції, контролює своєчасність виставлення постів та заслонів, періодично вибірково перевіряє обізнаність нарядів поліції, зокрема тих, які несуть службу на дорожніх станціях патрульної поліції та автошляхах, щодо прикмет підозрюваних у вчиненні правопорушення осіб, розшукуваного автотранспорту, а також виконує інші їх вказівки.

1. Оперативний план «Сирена» передбачає погоджені дії особового складу органів, підрозділів НПУ, навчальних закладів МВС України з метою своєчасного блокування місць можливої появи злочинців, оперативного пошуку і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку, що здійснили втечу з-під варти, конвою, караулу, чи напад на інкасаторів, каси, банки, поштові відділення або інші важливі об'єкти.

2. Оперативний план «Грім» вводиться в дію для проведення комплексу режимних заходів та бойових дій з метою затримання або знешкодження озброєних злочинців, коли встановлено їх місцезнаходження. Підставами для проведення невідкладних спеціальних заходів є достовірні повідомлення про втечу обвинувачених, підсудних, засуджених з-під варти, від конвою, караулу,

а також знаходження чи очікувана поява на території, об'єкті, в зоні обслуговування, на транспорті озброєного злочинця.

3. Оперативний план «Заручник» призначається для організації дій при отриманні сигналів про захоплення злочинцями заручники, або висунення ними вимог, спрямованих на задоволення своїх злочинних намірів (незаконну передачу грошей, особистого, державного, громадського майна та ін.). Цей план є комплексом обґрунтованих законними і підзаконними актами, скоординованих гласних і негласних розшукових заходів, що здійснюються силами НПУ, СБУ, військовими частинами для встановлення осіб злочинців, які захопили заручників, висунули ультимативні вимоги щодо передачі їм грошових сум, речей, майна чи транспортних засобів, а також скрите чи зашифроване блокування об'єкта з метою недопущення відходу злочинців, їх затримання, визволення заручників, забезпечення особистої безпеки заявників, членів їх сімей і близьких.

Заходи особистої безпеки на етапі безпосереднього проведення спеціальної операції.

Ведення переговорів. Одним із основних заходів запобігання втратам особового складу, коли район дій блокований, злочинці оточені і не чинять активний опір, а жодної можливості прихованого зближення та несподіваного захоплення практично немає, є спроба схилити злочинців припинити опір і добровільно здатися. Для цього рекомендується, передусім використовуючи засоби посилення мови (радіо чи мобільний телефон), передати текст офіційної пропозиції про здачу. Наприклад: «Увага! Увага! Ви оточені. Опір даремний. Пропонуємо кинути зброю і здатися, виходити по одному з піднятими руками». Звертатися треба три-чотири рази і в кожному випадку бажано рідною мовою осіб, до яких звертаються. Відповідні переговори розглядаються як засіб переконання і тактичний прийом, котрий дає можливість отримати від самих злочинців інформацію про їх наміри, місця переховування, умови утримання заручників, а також для того, щоб виграти час до прибуття основних сил (групи захоплення). Особлива увага приділяється відбору та підготовці особи, яка буде вести переговори. Це повинен бути добрий психолог із певними здібностями актора, вмінням переконувати, з розвинутим інтелектом і врівноваженим характером, обачливий та терплячий. За тоном і змістом розмови злочинці повинні зрозуміти, що працівники поліції займають принципову позицію.

Треба уважно слухати відповіді злочинців, за словами та інтонацією визначити їх емоційний стан та наміри. Впливати необхідно не лише на розум, а й на почуття. Тут можуть допомогти рідні та друзі, яких доречно залучити до переговорів. Злочинцям обов'язково треба пояснити, як і в якій послідовності виходити, куди складати зброю тощо. Така обачливість ніколи не завадить. Якщо заходи з організації добровільного складання зброї результатів не дадуть, вживаються заходи для того, щоб примусити злочинців залишити сховище. Для цього застосовуються спеціальні засоби. У кожному випадку обов'язково повинні бути передбачені заходи, спрямовані на надання негайної медичної допомоги. Якщо після застосування спецзасобів злочинці не покинули сховища, приймається рішення щодо цільових активних дій із застосуванням вогнепальної зброї або

проводяться різного роду комбінації. Враховуючи можливий опір, необхідно посилити пильність та вжити заходів щодо особистої безпеки. Доцільно використовувати службових собак. Огляд будівель у населеному пункті сільського типу, одинокої будівлі у лісистій місцевості (хутора, будиночка лісника)

1. Висування до будівлі відбувається приховано, після попередньої візуальної розвідки місцевості, яка прилягає, у напрямках, які неможливо вистежити з вікна. У темний час доби вихід до об'єкта проводиться з боку вулиці, лісопосадки, сусідніх будівель.

2. Для запобігання передчасного викриття групи рекомендується на час висування до об'єкта вимикати радіостанції.

3. Якщо є необхідність, оглянути споруду зсередини, одна особа з пошукової групи залишається зовні для спостереження за територією, яка прилягає. Ця особа приховано розташовується поряд із входом до будівлі, використовуючи природні укриття таким чином, щоб у полі її зору були найбільш придатні шляхи підходу до об'єкта, що оглядається.

4. Постукавши у зачинені двері житлового приміщення, рекомендується стати, притиснувшись спиною до стіни з боку замка на дверях.

5. Зачинені двері нежитлового приміщення відчиняються ударом ноги у район замка (пострілом зі зброї); якщо двері відчиняються надвір, – то тільки з використанням довгої мотузки.

6. Під час огляду будівлі зсередини вхідні двері обов'язково залишають відчиненими.

7. Якщо будівля під час огляду освітлена, рекомендується уникати положень, при яких силуети співробітників будуть чітко вимальовуватися (підходити до незавішених вікон, стояти у дверях).

8. Після того як група увійшла до будинку, в першу чергу потрібно опитати його власників і тримати будинок під контролем до кінця огляду.

9. Особливу увагу звернути на огляд горища та підвалу. Коли ви піднімаєтесь на горище, слід пам'ятати, що злочинець, який лежить на підлозі горища, побачить вашу голову раніше, ніж ви побачите його. Для попередньої перевірки горища використовуйте звичайне кишенькове дзеркальце, що закріплено на якій-небудь палиці.

10. Перед тим як увійти до кімнати, перевірте її на «чистоту». Для цього використовуйте предмети всередині кімнати, які віддзеркалюють: дзеркала, вікна, поліровані меблі, будь-які речі, які здатні дати відображення, відблиск злочинця або його руху.

11. При огляді приміщення не рекомендується близько підходити до вікон, відчиняти їх.

12. Не рекомендується вмикати (вимикати) електроприлади, користуватися джерелами вогню (сірниками, запальничками тощо).

13. Усі двері всередині будинку, особливо ті, що ведуть до підвалу та на горище, відчиняє тільки власник під наглядом одного з бійців пошукової групи.

Штурм приміщення, в якому знаходиться злочинець (особа, яка підозрюється у вчиненні злочину).

1. Пересування до будівлі необхідно робити за напрямками, що не проглядаються з вікон, які контролює злочинець.

2. Маршрути просування до будівлі, за можливістю, не повинні проходити поруч з автомобілями, що стоять (особливо з дорогими іномарками). Тим паче не слід їх торкатися. Сигналізація, що раптово спрацювала, може привернути увагу злочинців, видати місцезнаходження групи та повідомити про те, що операція із затримання почалася.

3. Особливу увагу звернути на правильність входу до під'їзду будинку та рух сходами. Перед початком операції штурмова група ділиться на дві підгрупи. Перша підгрупа під прикриттям другої просувається до під'їзду, після чого забезпечує просування другої підгрупи. Друга підгрупа входить до під'їзду, проходить половину поверху та закріплюється на сходовій площадці між першим та другим поверхом. Далі забезпечує прикриття входу до під'їзду першої підгрупи, яка проходить перший поверх, закріплюється на сходовій площадці між другим та третім поверхом, забезпечує подальший рух другої підгрупи. Таким чином штурмова група здійснює просування до потрібної квартири.

4. Не рекомендується при просуванні користуватися ліфтами. Ретельно розроблену операцію можуть зірвати як несподівана технічна несправність ліфта, так і дії злочинця, спрямовані на це.

5. Не рекомендується здійснювати прикриття руху підгрупи на площадці якого-небудь поверху. Двері, які раптово відчиняться ззаду, примусять бійців інстинктивно повернутися, буквально на мить припинити прикриття своїх товаришів, чим може скористатися злочинець. Не можна не брати до уваги і те, що розвідка може помилитися з точним визначенням місцезнаходження злочинця. У цьому випадку напад ззаду на співробітників, які перебувають на площадці поверху, є для злочинця реальною можливістю захоплення зброї та спроби втекти, скориставшись метушнею, яка виникне.

6. При русі в приміщенні завжди використовуйте принцип «трьох очей» – огляд і зброю постійно дивляться в одну й ту саму точку, зброю направляється рухом усього тіла. Ніколи не тримайте пістолет у витягнутій руці, тому що при доланні повороту, дверей його легко вибити палицею або ногою. Не рекомендується при пересуваннях у будівлі тримати пістолет двома руками, у «трикутнику», – у цьому випадку обмежується можливість швидкого повороту в той чи інший бік.

Тримати зброю у піднятому положенні не рекомендується з двох причин: по-перше, злочинець, який раптово нападає з-за рогу, може заблокувати вашу руку раніше, ніж ви встигнете її опустити. По-друге, щоб опустити руку і навести зброю на ціль, потрібно близько 0,3 сек. Ці долі секунди в умовах швидкоплинного вогневого контакту в обмеженому просторі можуть виявитися вирішальними. Пістолет повинен триматися біля стегна притиснутим до корпусу, стрільба на короткі відстані ведеться теж від стегна. Другий варіант – пістолет тримається в опущеній руці стволом униз. При появі озброєного злочинця працівник поліції миттєво присідає з одночасним наведенням зброї на ціль і в позиції для стрільби сидячи або з коліна веде стрільбу на ураження.

7. Усі пересування всередині будівлі рекомендується здійснювати уздовж стін. На ділянці коридору, де нема дверей, треба рухатися, притулившись спиною до стіни, тримаючи пістолет біля стегна і зорієнтувавши ствол зброї у напрямку руху. Бічним зором контролюється обстановка позаду. Рух здійснюється приставними чи перехресними кроками лівим (правим) плечем уперед. З появою озброєного злочинця позаду поворот здійснюється корпусом на каблучках, і працівник поліції веде вогонь у правобічний (лівобічний) стійці як «зі стегна», так і з витягнутої стріляючої руки.

8. При русі коридором із безліччю виходів і проходів треба рухатися зигзагами, обходячи проходи. При підході до чергового проходу передусім звертайте увагу на найнижчий рівень. Злочинця, який підстерігає вас за рогом, може видати його тінь або носки взуття.

9. За необхідності долання повороту (коридору дверей) боєць в основній стійці стоїть щільно до стіни та паралельно їй. Зброя знаходиться біля повороту, але в жодному разі не виступає з-за рогу. Далі боєць повільно збільшує кут між стіною та подовжньою площиною тіла (зброї), нібито повертаючись навколо умовної осі, яка проходить повз зброю. При цьому він поступово досліджує простір за рогом, перебуваючи у готовності відкрити вогню. Як варіант: для зменшення ймовірності влучного пострілу злочинця боєць поліції сидить навпочіпки щільно до стіни та паралельно їй. Зброя знаходиться з правого боку. Далі боєць обертається навколо умовної осі на опорній нозі, поступово досліджуючи простір, будучи готовим відкрити вогонь. Для зменшення вірогідності поранення співробітника НПУ при повороті за годинниковою стрілкою зброя повинна знаходитися у лівій руці, якщо поворот здійснюється проти ходу годинникової стрілки – в правій руці.

10. При доланні відкритих дверей двома партнерами боєць, який займає позицію біля правого одвірка, обстежує ліву половину приміщення, а той, що знаходиться біля лівого одвірка, – праву, при цьому дула зброї ніби перехреснюються – звідси назва прийому «перехресчування стволів».

11. Перед тим як увірватися до кімнати, уточнити візуально за допомогою предметів, що знаходяться у кімнаті та дають відображення, місцезнаходження та напрямку руху злочинця. Але це можливо лише за наявності відчинених дверей у потрібну кімнату.

12. Пересуваючись квартирою у момент штурму, не можна підходити до вікон. Снайпери, які стежать за квартирою, можуть не розібратися, чий силует видно у вікні: бійця штурмової групи чи озброєного злочинця. До речі, в цьому й полягає наступний тактичний прийом. Снайпери відкривають вогонь по будь-якому силуету озброєної людини. Свої про це знають, тому біля вікон не з'являються.

13. Для безшумного пересування штурмовій групі рекомендується використовувати взуття на гумовій підшві. Зброя та спорядження перед початком операції підганяються таким чином, щоб унеможливити випадковий шум при пересуванні.

14. У темний час доби можливе підсвічування приміщення, що знаходиться на нижніх поверхах будинку, фарами службового автомобіля. Передня частина автомашини піднімається на необхідний кут підвищення за

допомогою домкрата, світло фар потрапляє на білу стелю та освітлює приміщення розсіяним світлом.

15. З метою посилення особистої безпеки бійців штурмової групи може застосовуватися наступний тактичний прийом. За секунду до силового відчинення дверей із верхнього поверху у вікно кімнати, де знаходиться злочинець, на тросі кидається макет людини в обмундируванні та спорядженні бійця штурмової групи. Це відверне увагу злочинця від дверей та надасть можливість співробітникам увійти до кімнати з найменшими втратами.

16. Наступний прийом ефективний у тих випадках, коли в одному приміщенні зі злочинцями знаходяться мирні громадяни. Ведучи переговори зі злочинцями, які знаходяться у приміщенні, відвертають їх увагу всіма можливими способами, наприклад, сильно б'ють у двері, знаходячись від них збоку. Головне – відвернути увагу злочинців від вікон. У цей час за допомогою димових шашок імітується пожежа у будівлі, що знаходиться поруч. Викликається пожежна машина, і досвідчений ствольник, прикритий, за можливості, переносним бронещитом, із пожежної драбини спрямовує міцний струмінь води в приміщення зі злочинцями, намагаючись влучити їм в обличчя або в зброю. Сильний струмінь розбиває віконне скло, практично осліплює та приголомшує всіх, хто знаходиться всередині. Прицільна стрільба в таких умовах неможлива. Після того як пішла вода, штурмова група відстрілює замок і уривається в приміщення. Подача води припиняється за сигналом офіцера, який координує дії штурмової групи з групою забезпечення та підтримки (керівника операції).

17. При силовому вході до приміщення і відсутності можливості відволікти увагу злочинців від дверей можна застосувати такий тактичний прийом: у рвучко відчинені двері вкидається якийсь великий предмет (ватник, куртка, шинель тощо). Цей предмет вкидається не прямо, а вбік. Далі перший, хто штурмує, вривається в приміщення навскіс, зігнувшись, у бік, протилежний тому, куди було кинуто предмет для відволікання уваги, і забезпечує проникнення основної групи або діє відповідно до обстановки.

18. Якщо приміщення, у якому знаходиться злочинець, затемнене, слід пам'ятати, що повна адаптація до темряви після світла відбувається тільки через 30–40 хвилин, адаптація до яскравого світла після темряви відбувається за 2–3 хвилини. Засоби досягнення безпеки особового складу у разі проникнення до сховища. Треба заздалегідь підготувати необхідні знаряддя для відчинення дверей. При першій же можливості ознайомитися з планом розміщення кімнат та архітектурою забудови. Першими до сховища повинні проникнути відповідно одягнені працівники (в бронежилетах, касках, протигазах та ін.) зі зброєю, приведеною до бойової готовності. При цьому не можна зупинятися навпроти дверей. Поріг необхідно долати стрибком, постійно озираячись, використовуючи для захисту виступи стін. Члени групи захоплення, як правило, повинні входити до приміщення під прикриттям бронезахисних засобів. Якщо двері відчиняються всередину, працівник, який ввійшов першим, стає за дверима, а другий займає позицію в глибині приміщення так, щоб не втрачати з поля зору товариша і простір за дверима. Якщо приміщення має кілька кімнат і в першій злочинці відсутні (треба

переконалися, що вона порожня), потрібно негайно, раніше, ніж злочинці зорієнтуються і почнуть чинити опір, перейти до другої кімнати та знешкодити їх. Щоб забезпечити себе від нападу з тилу, в зайнятих кімнатах необхідно залишати двох працівників, їх завдання – обшукати приміщення та допомогти тим, що продовжують затримання. Всього до сховища повинна входити така кількість працівників, яка перебільшує злочинців у два рази. До сховищ, що розташовані по обидва боки коридору, входити треба одночасно.

До кожного приміщення повинно увійти як мінімум два працівники, не менше двох – залишитися в коридорі. Якщо злочинці побачать учасників операції та почнуть стріляти (або здійзнять напад із використанням небезпечної зброї), працівники повинні негайно сховатися за виступами стін, меблів та відкрити вогонь, знешкодити злочинців або примусити їх припинити стрілянину. Якщо злочинці ведуть вогонь із добре укріплених приміщень, невідомих місць, що унеможлиблює їх знешкодження, працівники під прикриттям вогню залишають приміщення і займають позиції в сусідніх приміщеннях або оточують будівлю (сховище). За будь-яких умов проникнення до сховищ, де знаходяться злочинці, треба здійснювати надзвичайно швидко, зненацька, спробувати приголомшити натиском «з першої спроби».

Для більшої безпеки при затриманні злочинців із проникненням до приміщення доцільно використовувати службову собаку. Кінолог у бронежилеті входить до приміщення перший, пускає собаку на ураження. Щоб собака не загинула, спочатку потрібно відволікти увагу тих, які затримуються, імітуючи активні дії, а потім – з тилу або флангів – пускати собаку. Відомо, що собака не може долати похилі площини (драбини, трапи). У таких випадках використовується спеціальний запряг для підняття собак.

При затриманні озброєних злочинців можуть виникати ситуації, коли вжиті заходи не дають бажаного результату. У таких випадках, якщо дії злочинців особливо небезпечні та існує реальна загроза для життя та здоров'я правоохоронців, сторонніх громадян або заподіяння значних матеріальних збитків і водночас неможливо наблизитися непомітно, застосовується зброя на ураження злочинців. Але спочатку робиться спроба нанести поранення, яке б не загрожувало життю, цим самим позбавивши злочинців можливості здійснювати збройний опір. Коли виникає потреба знешкодження злочинців, які захопили заручників, необхідно використовувати зручну та безпечну для оточуючих обстановку. Під час операції нерідко здійснюється огляд затриманих. При його проведенні збільшується небезпека нападу злочинців на працівників поліції із застосуванням зброї або спеціально заготовлених для нападу предметів. Тому особливу увагу необхідно приділити забезпеченню особистої безпеки працівників, оскільки іноді після захоплення небезпечних озброєних злочинців працівники правоохоронних органів втрачають пильність і – як наслідок – грубо порушують вимоги безпеки при проведенні огляду, що призводить до небажаних наслідків – поранень і навіть загибелі працівників.

При поверхневому огляді необхідно дотримуватися таких правил: – швидко ізолювати злочинців, якщо немає можливості ізолювати – одягти наручники по чергово на кожну руку окремо; – обов'язково застосовувати

пошукові засоби при їх наявності; – поверхневий огляд повинні здійснювати два і більше працівників (один з яких зі зброєю наготові здійснює нагляд за поведінкою злочинця); – поверхневий огляд здійснюється біля стіни, будь-якої опори. Якщо вимагають обставини, злочинців обшуковують в положенні і стоячи на колінах чи лежачи обличчям до землі, при цьому руки закладаються за голову; – не потрібно повертатися до злочинців спиною.

Слід обрати позицію, яка надавала б можливість відбити несподіваний напад із будь-якого боку; – працівник, який здійснює обшук, не повинен знаходитися між двома затриманими чи на одній лінії зі злочинцем та працівником із групи прикриття; – використовувати для охорони затриманих службову собаку (якщо вона використовувалася під час операції); – разом зі зброєю треба вилучати предмети, які можна використати для здійснення опору (цигарки, тютюн, перець, сіль, дрібне скло та ін.), речі побутового вжитку (ніж, шило, ключі, лезо бритви тощо) та предмети, що викликають підозру (пакунки, вузли та ін.).

Після поверхневого огляду злочинця, якщо є підстави вважати, що затриманий може втекти, необхідно одягти на нього наручники або зв'язати. Для цього потрібно взяти наручники в ліву руку, злочинцеві наказати, не повертаючись, подати назад ліву руку, і одягти наручники на передпліччя руки. Після цього подати команду: «Праву руку назад». Лівою рукою одягти наручники на передпліччя правої руки та замкнути їх. Накидаючи наручники, не можна відволікати свою увагу від злочинця, оскільки він, розуміючи, що можливість утечі у нього зменшується, може поводитися агресивно. Не забуваючи про особисту безпеку, перед зняттям наручників необхідно знову провести поверхневий огляд затриманого. Заходів особистої безпеки слід дотримуватися також при конвоюванні (супроводженні) злочинців та наданні їм медичної допомоги.

При конвоюванні злочинців необхідно пильно слідкувати за їх поведінкою, оскільки вони намагатимуться втекти, позбавитися від компрометуючих речей, предметів та документів або спровокувати працівників на неправомірні дії. ВИСНОВКИ Таким чином, слід зазначити, що вирішальна роль у сфері забезпечення громадського порядку як в повсякденних, так і в особливих умовах відводиться службам охорони громадського порядку та спеціальним підрозділам.

Ефективність використання сил і засобів органів НПУ у багатьох випадках залежить від правильного та науково обґрунтованого їх розташування. Класифікація сил є необхідною умовою роботи з кадрами. Аналіз даних про працівників відповідно до класифікації видів угруповань дозволяє не тільки своєчасно приймати заходи щодо підвищення якісного складу персоналу, але й здійснювати належне розташування й ефективно їх використовувати залежно від завдань.

Заходи безпеки під час проведення операції ліквідації групових порушень громадського порядку (масових заворушень)

При русі вулицями особливу увагу треба звернути на вікна, балкони верхніх поверхів, прохідні двори. Щоб запобігти захопленню або знищенню техніки, вона повинна рухатися позаду військового ланцюга. Про всі скупчення людей, їх переміщення, помічену зброю, а також предмети, які можуть бути

використані як зброя або для створення загороджень, укріплень, негайно доповідати безпосередньому командирові. Вести спостереження за можливою появою неформальних лідерів натовпу. У випадку виявлення негайно доповідати безпосередньому командирові. У жодному разі не допускати розривів військового ланцюга.

Командир підрозділу відповідає за організацію та здійснення заходів безпеки під час проведення спеціальної операції. Він повинен: – проводити зі своїм особовим складом інструктажі перед операцією; – особисто перевіряти знання правил і заходів безпеки та виконання їх працівниками (військовослужбовцями); – вимагати й забезпечувати виконання особовим складом заходів безпеки під час проведення оперативних дій із використанням озброєння та техніки; – своєчасно забезпечити особовий склад засобами захисту; – розслідувати нещасні випадки, аналізувати причини їх виникнення, доповідати своєму начальнику (командиру); – слідкувати, щоб по закінченні операції (заходу) в підлеглих не залишилося бойових і холостих набоїв, спеціальних засобів; – організовувати надання першої медичної допомоги потерпілому.

Безпека під час проведення операції забезпечується чіткою її організацією, точним і своєчасним виконанням команд керівника операції та командирів підрозділів (начальників груп), дисциплінованістю всіх працівників і військовослужбовців, які беруть участь в операції.

Під час проведення операції (оперативних заходів) забороняється: для бойової техніки: – перевозити особовий склад на необладнаній техніці; – вести вогонь холостими набоями зі стрілецької зброї прямим наведенням; – здійснювати маневрування без подання сигналів і при втраті орієнтації; – залишати бойову техніку без нагляду (охорони); – у районі проведення операції пересуватися з відкритими люками та жалюзями; – здійснювати висадку з транспорту на ходу й без команди; – розташовувати бойову техніку поблизу сховищ вибухових речовин, паливних і мастильних матеріалів, дерев'яних будівель та інших легкозаймистих предметів; особовому складу: – перебувати між машинами; – розміщувати техніку ближче 300 м від високовольтних ліній; – проводити операцію на несправній техніці й з несправним озброєнням.

Крім того, необхідно: – при спішуванні слідкувати, щоб не зачепитися за зовнішні деталі бойових машин предметами обмундирування, спорядженням, засобами захисту; – при поганій видимості та втраті орієнтації припинити рух; – вдосконалювати й обладнувати техніку відповідно до вимог і умов, у яких вона використовується під час подібних операцій; – своєчасно здійснювати розрядження наявного озброєння (на БМП, БТР, БМД, БРДМ та ін.).

Для підрозділів, груп бойових порядків, обслуг і нарядів необхідно: – обирати місце розташування, тактику дії в безпечному місці, на відстані від натовпу, яке забезпечить безпеку особового складу; – правильно використовувати всі наявні засоби захисту; – під час операції бути уважним до команд (сигналів) та обстановки, яка складається; – використовувати спеціальні засоби згідно з вимогами та правилами їх застосування; – слідкувати за діями товаришів і не допускати порушень заходів перестороги з їх боку; – при чисельності натовпу понад 100 чоловік розосередження здійснювати з використанням бойової та спеціальної техніки; – у

поліцейському (військовому) ланцюгу в разі ускладнення обстановки самостійно вкриватися щитами; – при поводженні з громадянами (правопорушниками) тримати необхідну дистанцію і припиняти можливу агресію; – у разі вимушеного відступу під натиском слідкувати за недопущенням розривів у бойовому порядку, які можуть призвести до втрат або поранень особового складу; – при використанні службової собаки слідкувати за безпекою її поведінки; – при затриманні правопорушника (злочинця) якісно проводити особистий огляд його одягу та речей; – при застосуванні сльозогінних засобів враховувати умови застосування (вітер, дальність, об'єм, ТТХ тощо); – активно використовувати наявні пристрої для вилучення заколотників, активних учасників заворушень (захвати, петлі тощо); – у разі необхідності використовувати маски для укриття обличчя; – при виконанні завдання в натовпі враховувати його настрій, тактику поведінки та необхідне маскування; – при застосуванні водометів для гасіння пожежі дотримуватися техніки електробезпеки; – забезпечувати належною охороною всі елементи бойових порядків, посадових осіб, важливі державні та службові об'єкти.

Заходи особистої безпеки на прикінцевому етапі проведення спеціальних операцій. З метою запобігання втрат особового складу керівник операції повинен: – дати команду про закінчення операції; – контролювати виконання заходів з виявлення поранених та надання їм медичної допомоги; – організувати огляд місця бойових дій і місця затримання злочинців; – виводити групи (наряди) до району зосередження, перевіряти наявність особового складу озброєння, майна; – здійснювати розбір дій керівників груп (нарядів) у ході операції; – оформити документально проведення та підсумки операції. Про результати проведеної операції її керівник готує письмовий рапорт, у якому доповідає про: – заходи, що були виконані під час підготовки операції та її здійснення; – сили та засоби, що були задіяні при проведенні операції; – особливості тактики дій органів НПУ (груп, нарядів, окремих працівників); – помилки та прорахунки, що були допущені, а також їх негативні наслідки; – наявність втрат, поранень серед особового складу та сторонніх осіб; – перелік працівників, які відзначилися при проведенні операції, і пропозиції щодо заохочення чи подання до нагородження. Заходи щодо забезпечення безпеки особового складу при затриманні злочинців на автотранспорті.

З метою зниження ризику для працівників, які здійснюють затримання злочинців на автотранспорті, необхідно заздалегідь організувати спеціальні курси з оволодіння навичками керування автотототранспортом в екстремальних умовах, звертаючи особливу увагу на практичні заняття, під час яких відпрацьовувати прийоми з тактики затримання злочинців.

При переслідуванні злочинців на автомобілі, мотоциклі чи будьякому іншому транспортному засобі, коли злочинці знають, що їх переслідують, з метою забезпечення особистої безпеки (та інших учасників руху) необхідно: – постійно тримати включеними звукові та світлові спеціальні сигнали (за наявності відповідного обладнання службового автотранспорту); – вибирати швидкість руху автотранспорту, виходячи з конкретних умов; – бути уважним до дій злочинців та інших учасників руху; – тримати пристебнутими ремені безпеки, а наблизившись на достатньо близьку та безпечну відстань, повністю

опустити скло правих дверцят автомобіля, запропонувати водію зупинитися (за можливістю – попереджувальними пострілами вгору); – якщо водій переслідуваного транспортного засобу намагається зупинитися чи зупиняється, співробітник поліції, не обганяючи його, також зупиняється.

При затриманні автотранспорту засобом «таран» необхідно: – обрати найбільш вдале місце; – опустити скло всіх дверцят автомобіля; – застебнути ремені безпеки й однією рукою взятися за поручні або спеціальні петлі; – підвести передню частину своєї машини на рівень заднього колеса автомашини, що затримується, бажано з лівого боку.

Якщо злочинці при переслідуванні здійснюють збройний опір, необхідно вести автомобіль зигзагом. Якщо автотранспорт зі злочинцями не рухається, працівникові рекомендується: – залишаючи свій автомобіль, використовувати його як прикриття, поки не впевниться, що повністю контролює ситуацію: двигун машини при цьому не вимикати, а у темний час доби – освітити фарами салон зупиненого автотранспорту; – не ставати між своїм та зупиненим автотранспортом, тому що можна опинитися під освітленням фар свого ж автомобіля і злочинці матимуть змогу напасти чи збити, рухаючись назад; – підходити до автотранспорту лише тоді, коли другий працівник вийде з автомобіля і буде повністю готовий страхувати напарника; – наближатися до транспортного засобу ззаду, з боку найближчих до водія дверей, не підходячи впритул до капота та багажника, щоб не бути збитим автотранспортом; – оглянути через скло салон, впевнитися, що ніхто не ховається на підлозі; – перевірити, чи зачинена кришка багажника; – вийшовши з автотранспорту, знаходитися збоку від нього, щоб не отримати поранення при раптовому та швидкому початку руху; – не припиняти нагляду за пасажирами, оскільки вони можуть застосувати зброю; – наказати водію вимкнути двигун із метою запобігання його втечі (усі переговори зі злочинцями вести за допомогою гучномовця або радіотелефону); – у темний час доби наказати водію включити освітлення салону; – при виведенні з автотранспорту водія, інших осіб, які знаходяться у ньому, необхідно подати такі команди: «Заглушити двигун!»; «Нікому не рухатися! Всім залишатися на своїх місцях, бо буде застосована зброя»; «Водію відчинити двері!»; «Водію повільно виходити з автомашини спиною до мене!»; – не підходити впритул до капота, багажника транспортного засобу, щоб не бути збитим автотранспортом.

Питання для самостійної роботи:

1. Що таке спеціальний комплекс заходів і на основі чого він здійснюється?
2. На які категорії можна умовно поділити операції?
3. При проведенні операцій щодо затримання злочинців які основні чинники необхідно враховувати?
4. Назвіть етапи проведення спеціальних операцій при затриманні небезпечних злочинців.
5. Які оперативні плани бувають?
6. З ким узгоджується оперативний план «Грім» і які підстави його введення?

7. За яких обставин вводиться в дію оперативний план «Сирена»?

Рекомендована література:

Базова

1. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.) / за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Д. Г. Казначеева. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 189 с.
2. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів : навч.-метод. посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2020. 251 с.
3. Бахчеван Є.Ф. Нормативно-правові засади застосування спеціальних засобів самооборони в умовах протидії масовим заворушенням та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: *Південноукраїнський правничий часопис* (т). Одеса, 2021. № 1.
4. Бахчеван Є.Ф. Нормативно-правові засади застосування спеціальних засобів самооборони в умовах проведення поліцейських та спеціальних поліцейських операцій. *Південноукраїнський правничий часопис* . Одеса, 2021. № 3-4.
5. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Давигора Ю.І., Молотай В.А., Коломієць О.В., Демченко Ю.В., Кудлай А.О. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2020. 156 с.
6. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України : навч. посібник. / за заг. ред. д-ра біол. наук, проф. Грибана В. Г., канд. юрид. наук В. А. Глуховері. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 212 с.
7. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник / В.В. Чмелюк, В.Л. Грищук, С.М. Бадьора, С.А. Антоненко. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Допоміжна

8. Тактико-спеціальна підготовка : навч.-метод. посібник / Л.І. Аркуша, А.Ю. Журавльов, Р.В. Мукоїда та ін. ; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2013. 96 с.
9. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.
10. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакар, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. – 277 с.
11. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакар, Е.Ю. Соболев, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 277 с.
12. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. А.П Купін. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 43 с.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Мета лекції: розширити розуміння поняття правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації, вдосконалити теоритичну основу тактики дій підрозділів поліції під час введення воєнного або надзвичайного стану.

ЗМІСТ

Поняття воєнного стану та правова основа його введення. Порядок введення, припинення та скасування воєнного стану. Заходи правового режиму воєнного стану.

Порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності.

Поняття та мета введення надзвичайного стану. Умови і порядок введення надзвичайного стану. Заходи правового режиму надзвичайного стану, що запроваджуються в умовах надзвичайного стану. Участь підрозділів поліції особливого призначення у забезпеченні правового режиму надзвичайного стану.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

Поняття воєнного стану та правова основа його введення. Порядок введення, припинення та скасування воєнного стану. Заходи правового режиму воєнного стану.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Правовою основою введення воєного стану є:

- Конституція України;

- Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12 травня 2015 року № 389-VIII;

Порядок введення воєнного стану. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентів України подає Рада національної безпеки і оборони України.

У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону.

Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, підлягає негайному оголошенню через засоби масової інформації або оприлюдненню в інший спосіб.

У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Верховна Рада України збирається на засідання у дводенний строк без скликання та розглядає питання щодо затвердження указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України.

У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності зобов'язані сприяти негайному прибуттю народних депутатів України на засідання Верховної Ради України та здійсненню їхніх повноважень.

Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, офіційно оприлюднюється разом із законом щодо затвердження такого указу Президента України та набирає чинності одночасно з набранням чинності таким законом. Припинення та скасування воєнного стану.

Воєнний стан на всій території України або в окремих її місцевостях припиняється після закінчення строку, на який його було введено. До закінчення строку, на який було введено воєнний стан, та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти указ про скасування воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях, про що має бути негайно оголошено через засоби масової інформації.

Заходи правового режиму воєнного стану. В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самотійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану:

1) встановлювати (посилювати) охорону об'єктів державного значення, об'єктів державного значення національної транспортної системи України та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи. Порядок встановлення (посилення) охорони таких об'єктів та їх перелік, що із введенням воєнного стану підлягають охороні, а також порядок особливого режиму їх роботи затверджуються Кабінетом Міністрів України;

2) запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. За працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час виконання таких робіт зберігається попереднє місце роботи (посада). Порядок залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт та питання їхнього соціального захисту з урахуванням вимог закону визначаються Кабінетом Міністрів України;

3) використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

4) примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка;

5) запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування;

6) встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

7) перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

8) забороняти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових

заходів;

9) порушувати у порядку, визначеному Конституцією та законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

10) встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

11) регулювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботу підприємств телекомунікацій, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використовувати місцеві радіостанції, телевізійні центри та друкарні для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; забороняти роботу приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі;

12) у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян телекомунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку;

13) забороняти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, торгівлю зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі;

14) встановлювати особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

15) вилучати у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

16) забороняти громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міністерстві оборони України, Службі безпеки України чи Службі зовнішньої розвідки України, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки України; обмежувати проходження альтернативної (невійськової) служби;

17) встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби

цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

18) встановлювати порядок використання фонду захисних споруд цивільного захисту;

19) проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України;

20) запроваджувати у разі необхідності у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;

21) видавати накази (розпорядження) про відсторонення від роботи керівників підприємств, установ та організацій без збереження заробітної плати за неналежне виконання ними обов'язків, визначених цим Законом, та накази (розпорядження) про призначення виконувачів обов'язків керівників зазначених підприємств, установ і організацій на час дії правового режиму воєнного стану;

22) вживати додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці;

23) інтернувати (примусово оселяти) громадян іноземної держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України;

24) здійснювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, обов'язкову евакуацію затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, щодо яких застосовано запобіжний захід - тримання під вартою, що перебувають в слідчих ізоляторах; етапування засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне ув'язнення, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості.

1. У місцевостях, де ведуться бойові дії, запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування та військові адміністрації (у разі їх утворення).

Порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності.

Порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану регулюється Інструкцією про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану,

затверджено наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129 (далі - Інструкція), яка визначає порядок взаємодії головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві і міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, а також їх структурних та відокремлених підрозділів при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період.

Термін «спеціальні службові завдання», що вживається в цій Інструкції, означає завдання, що виконуються територіальними (у тому числі - міжрегіональними) органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період.

Під час виконання спеціальних службових завдань органи і підрозділи Національної поліції України, залучені до їх виконання, за необхідності переводяться на посилений варіант службової діяльності.

Обсяг та перелік спеціальних службових завдань, до виконання яких можуть залучатися поліцейські, які проходять службу у відокремлених 7 підрозділах міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, визначаються за погодженням з керівниками цих підрозділів.

Питання про оперативне підпорядкування ГУНП поліцейських, які проходять службу у відокремлених підрозділах Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України, вирішується виключно керівником цього Департаменту або особою, яка виконує його обов'язки.

Поліцейські територіальних органів поліції, які безпосередньо задіяні до виконання спеціальних службових завдань (з поліцейськими, які знаходяться в оперативному підпорядкуванні начальників територіальних органів поліції, включно), завчасно (на етапі попередньої підготовки) визначаються поіменно (наказом або затвердженням відповідним керівником списком) та входять до складу основних сил відповідної функціональної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту.

У разі підготовки до здійснення спеціальних службових завдань начальник територіального органу поліції організовує взаємодію задіяних органів і підрозділів шляхом:

- 1) оперативного обміну інформацією щодо підготовки до виконання спеціальних службових завдань органами і підрозділами поліції;
- 2) проведення спільних оперативних нарад керівного складу

територіальних органів поліції та відокремлених підрозділів міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, участі у проведенні нарад відповідних органів управління державних адміністрацій, координаційних груп Антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України, військових комісаріатів тощо (далі - місцеві органи управління) з питань підготовки до виконання спеціальних службових завдань;

3) здійснення спільних заходів з виконання спеціальних службових завдань;

4) проведення спільних тренувань, навчань і занять за взаємоузгодженими планами з виконання спеціальних службових завдань відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444;

5) регулярного обміну (коригування, уточнення) розрахунками (розрахунків) сил та засобів, що залучаються до спільного виконання спеціальних службових завдань, та іншою необхідною інформацією для взаємодії і взаємного інформування;

6) здійснення інших заходів, передбачених чинним законодавством.

Крім цього, зазначеною Інструкцією визначено основні завдання органів і підрозділів поліції, організацію і здійснення спільних заходів, передачу та оперативний обмін інформацією і безпосередню організацію взаємодії у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

Порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності здійснюється відповідно до Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності, затвердженої наказом МВС України від 8 10.12.2015 № 1560 та визначає організаційно-правові основи та порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності, організацію управління та особливості діяльності поліції в умовах його введення.

Посилений варіант службової діяльності - комплекс організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо.

Метою введення посиленого варіанта є найшвидша нормалізація оперативної обстановки та відновлення правопорядку, усунення загрози життю чи здоров'ю громадян, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших соціальних інститутів суспільства.

Посилений варіант уводиться в разі:

1. повідомлення про обставини (події), що можуть призвести чи призвели до загострення оперативної обстановки, можуть створити чи створили

загрозу життю (здоров'ю) громадян, їх конституційним правам і свободам;

2. виникнення масових заворушень, що супроводжуються обмеженням певних прав і свобод людини;

3. виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення особливо важливих об'єктів або окремих місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4. учинення терористичних актів;

5. виникнення тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що створюють загрозу життю і здоров'ю значної кількості населення;

6. спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства.

Поняття та мета введення надзвичайного стану. Умови і порядок введення надзвичайного стану. Заходи правового режиму надзвичайного стану, що запроваджуються в умовах надзвичайного стану. Участь підрозділів поліції особливого призначення у забезпеченні правового режиму надзвичайного стану.

Поняття та види надзвичайних ситуацій. Кодекс цивільного захисту України (КЦЗУ) визначає надзвичайну ситуацію як обстановку на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Зона надзвичайної ситуації - окрема територія, акваторія, де сталася надзвичайна ситуація.

КЦЗУ містить такі визначення подій - причин виникнення надзвичайних ситуацій:

- небезпечна подія - подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків;

- аварія - небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище;

- катастрофа - велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків;
- епідемія - масове поширення інфекційної хвороби серед населення відповідної території за короткий проміжок часу;
- епізоотія - широке поширення заразної хвороби тварин за короткий проміжок часу, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території;
- епіфітотія - широке поширення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території.

Згідно зі ст. 5 КЦЗУ надзвичайні ситуації класифікуються за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків.

Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

- 1) техногенного характеру;
- 2) природного характеру;
- 3) соціальні;
- 4) воєнні.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру - це наслідок транспортних аварій, катастроф, пожеж, неспровокованих вибухів чи їх загроза, аварій з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптового руйнування споруд та будівель, аварій на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічних аварій на греблях, дамбах тощо.

Надзвичайні ситуації природного характеру - це наслідки небезпечних геологічних, метеорологічних, гідрологічних, морських та прісноводних явищ, деградації ґрунтів чи надр, природних пожеж, змін стану повітряного басейну, інфекційних захворювань людей, сільськогосподарських тварин, масового ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміни стану водних ресурсів та біосфери тощо.

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру - це ситуації, пов'язані з протиправними діями терористичного та антиконституційного спрямування: здійснення або реальна загроза терористичного акту (збройний напад, захоплення і затримання важливих об'єктів ядерних установок і матеріалів, систем зв'язку та телекомунікації, напад чи замах на екіпаж повітряного чи морського судна), викрадення (спроба викрадення) чи знищення суден, встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, викрадення зброї, виявлення застарілих боєприпасів тощо.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру - це ситуації, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ

радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки, сильнодіючих отруйних речовин, токсичних відходів, транспортних та інженерних комунікацій.

Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

- 1) державний;
- 2) регіональний;
- 3) місцевий;
- 4) об'єктовий.

Надзвичайні ситуації Державного рівня - це надзвичайні ситуації, які розвиваються на території двох та більше областей або загрожують транскордонним перенесенням, а також у разі, коли для їх ліквідації необхідні матеріали і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості окремої області.

Надзвичайні ситуації регіонального рівня - це надзвичайні ситуації, які розвиваються на території двох або більше адміністративних районів (міст обласного значення) або загрожують перенесенням на територію суміжної області, а також у разі, коли для їх ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості окремого району.

Надзвичайні ситуації місцевого рівня - це надзвичайні ситуації, які виходять за межі потенційно небезпечного об'єкта, загрожують поширенням самої ситуації або її вторинних наслідків на довкілля, сусідні населені пункти, інженерні споруди, а також у разі, коли для їх ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості об'єкта. До місцевого рівня також належать всі НС, які виникають на об'єктах житлово-комунальної сфери та інших, що не входять до затверджених переліків потенційно небезпечних об'єктів.

Надзвичайні ситуації об'єктового рівня - це НС, які не підпадають під зазначені вище визначення, тобто такі, що розгортаються на території об'єкта або на самому об'єкті, їх наслідки не виходять за межі об'єкта або його санітарно-захисної зони.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод

людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Умови введення надзвичайного стану. Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Надзвичайний стан може бути введений в разі:

1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;

5) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;

6) масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

7) необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

Порядок введення надзвичайного стану

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України.

До введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пунктами 2-7, Президент України звертається через засоби масової інформації або в інший спосіб до груп осіб, організацій, установ, які є ініціаторами чи учасниками дій, що можуть бути приводом для запровадження надзвичайного стану, з вимогою припинити свої протиправні дії протягом встановленого у зверненні строку і попередженням про можливість введення надзвичайного стану.

За умов, що вимагають невідкладних заходів для врятування населення або недопущення загибелі людей, надзвичайний стан може бути введено без

попередження.

Пропозиції щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президентіві України подає Рада національної безпеки і оборони України. В разі необхідності введення надзвичайного стану з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, пропозиції щодо його введення подає Кабінет Міністрів України.

Введення надзвичайного стану на території Автономної Республіки Крим або в окремих її місцевостях може ініціювати Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

Указом Президента України про введення надзвичайного стану в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей на період надзвичайного стану можуть запроваджуватися такі заходи:

- 1) встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан;
- 2) обмеження руху транспортних засобів та їх огляд;
- 3) посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства;
- 4) заборона проведення масових заходів, крім заходів, заборона на проведення яких встановлюється судом;
- 5) заборона страйків;
- 6) примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб.

Крім цього, можуть вводитись додаткові заходи режиму надзвичайного стану у зв'язку із надзвичайними ситуаціями техногенного або природного характеру та у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку.

Участь підрозділів поліції особливого призначення у забезпеченні правового режиму воєнного чи надзвичайного стану прямо передбачена в розділі III Положення про підрозділи поліції особливого призначення, затвердженого наказом МВС України від 04.12.2017 № 987. **ВИСНОВКИ**

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Правовою основою введення воєного стану є:

- Конституція України;
- Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12 травня 2015

року № 389-VIII;

Порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану регулюється Інструкцією про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затверджено наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Участь підрозділів поліції особливого призначення у забезпеченні правового режиму воєнного чи надзвичайного стану прямо передбачена в розділі III Положення про підрозділи поліції особливого призначення, затвердженого наказом МВС України від 04.12.2017 № 987.

Висновки

Статистичні дані свідчать, що більше всього людей гине, стає інвалідами, захворює від безпосередньої небезпеки природного, техногенного, антропогенного, біологічного та соціального походження. Сучасне становище безпеки людей в Україні порівняно з іншими країнами є незадовільним. Підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій в Україні підсилюється глибокою економічною кризою, в якій перебуває наша держава, що зумовлено

зупинкою багатьох виробництв, проблемами, пов'язаними з енергетичними ресурсами, занепадом експлуатаційних служб комунального господарства, веденням бойових дій на території Луганської та Донецької областей. Значна кількість людей гине та отримує травми через несвоєчасність допомоги, неузгодженість дій відповідних державних структур, недостатню кваліфікацію рятувальників, відсутність своєчасного матеріально-технічного забезпечення рятувальних служб, а також погану підготовку населення до дій в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.

Перед працівниками Національної поліції висуваються завдання підвищеної складності, які часто доводиться виконувати в особливих, екстремальних ситуаціях, наближених до військових умовах, небезпечних для здоров'я і життя, пов'язаних із звільненням заручників, застосуванням фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, забезпеченням правопорядку під час проведення публічних заходів, при виникненні стихійних лих і надзвичайних ситуацій. Найчастіше ці ситуації пов'язані із загрозою психічному стану людини та її здоров'ю. Для успішного вирішення поставлених завдань від поліцейського потрібна максимальна готовність як у фізичному плані, так і в плані психологічної стійкості. Велика кількість працівників поліції, які загинули, отримали поранення, каліцтва і контузії під час виконання службових обов'язків, свідчить про заниження ролі тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки в системі професійної підготовки. Першопричиною цього є відсутність необхідних навичок дій у таких ситуаціях.

Особиста безпека працівників поліції наразі є одним з важливих чинників для успішного вирішення їхніх службових завдань, особливо в умовах виникнення надзвичайних ситуацій. Особисту безпеку працівників поліції слід розглядати як їх обов'язок, а не право. Забезпечення особистої безпеки - одна з основних функцій, яку виконують працівники поліції та яка може врятувати їм життя в умовах виникнення надзвичайних ситуацій. Тому забезпечення безпеки працівників поліції в умовах виникнення надзвичайних ситуацій є пріоритетним завданням як для самих працівників поліції, так і для суспільства та держави.

Питання для самоконтролю:

1. Правова основа діяльності працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій.
2. Значення Закону України "Про Національну поліцію" при виникненні надзвичайної ситуації.
3. Повноваження працівників поліції в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.
4. Нормативні акти, що регламентують права і обов'язки всіх державних структур в умовах надзвичайних ситуацій.
5. Основне значення Кодексу цивільного захисту України.
6. Поняття цивільного захисту.
7. Відомчі нормативно-правові акти щодо забезпечення діяльності

працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій.

8. Поняття правового режиму надзвичайного стану

Використана література

Базова

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-er>

2. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

4. Інструкція «Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» затверджену наказом МВС від 22.08.2016 № 859.

5. Інструкція «Про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності» затверджену наказом МВС 10.12.2015 № 1560.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. додаток до № 51. Ст. 1122.

7. Кримінальний кодекс України: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій»

9. Постанова КМУ від 18 лютого 2016 р. № 92 «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків».

10. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: наказ Міністерства внутрішніх справ від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>

11. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: наказ Міністерства внутрішніх справ від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14>

12. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. *Офіційний вісник України*. 2014. № 72. Ст. 2026.

13. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>

14. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: наказ Міністерства внутрішніх справ від 04.12.2017 № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17#Text>

15. Про Національну поліцію: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

16. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

17. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

Допоміжна

18. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.

19. Ортинський В.Л. Погляд на державний примус у контексті європейської інтеграції України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: юридичні науки. Випуск 17. № 889. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 4-10.

20. Основні прийоми самозахисту, якими повинні володіти поліцейські під час виконання службових обов'язків : наочний посібник. В. В. Дулгер, Ю. М. Коломієць, Є. Є. Проскурня, А. В. Ком'яга, А. З. о. Пашаєв, Д. В. Берназ, М. С. Зазеріна. Одеса : ОДУВС, 2020. 90 с. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1775>

21. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv

22. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. –52 с.

23. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.

24. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

25. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

26. Поліцейське право : методичні рекомендації (для здобувачів вищої

освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / Л. Біла-Тіунова, А. Кубаєнко ; Нау. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 53 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.23979>.

27. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

28. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник / В. Д. Поливанюк, Д. Г. Казначеев, В. В. Біліченко та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доц. В. Д. Поливанюка Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 96 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3954/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%202019.pdf>

29. Практикум з тактичної підготовки поліцейських / [А.О. Собакарь, О.Г. Комісаров, В.Я. Покайчук та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2018. 156 с.

30. Припутень Д.С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. *Journal ScienceRise: Juridical Science*. №2(4)2018. С. 36-41.

31. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: Навчальний посібник / [Албул С. В., Ніколаєв О. Т., Тьорло О. І., Йосипів Ю.Р. та інші.] – Одеса; Львів: ОДУВС; ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

32. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.

33. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / Укл. А.П Купін. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 43 с.

34. Ульянов О. І., Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України // *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1(1). С. 123 - 131.

35. Ульянов О.І., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю., Бахчеван Є.Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2017. 117 с.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Мета лекції: ознайомити здобувачів вищої освіти з тактикою та особливостями проведення стабілізаційних заходів працівниками поліції на деокупованих територіях

ЗМІСТ

Вступ.

Мета і характеристика стабілізаційної операції за участі підрозділів НПУ

Тактика дій підрозділів НПУ у стабілізаційних діях військ та протидиверсійній операції.

Особливості організації управління підрозділом у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Військова агресія російської федерації поставила перед системою Міністерства внутрішніх справ України нові виклики та завдання, які пов'язані з необхідністю виконання визначених законодавством повноважень в умовах бойових дій, а також напруженої соціально-економічної та політичної ситуації. Якість роботи Національної поліції України, безумовно, залежить від якості кадрового складу, підготовку якого здійснюють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Під час дії воєнного стану вимоги керівництва держави та МВС України до змісту та якості підготовки майбутніх поліцейських значно підвищилися.

Особлива увага в цьому напрямі приділяється збільшенню практичної складової під час освітнього процесу, відпрацюванню навичок документування та розслідування воєнних злочинів, злочинів, учинених на деокупованих територіях, застосуванню нових видів озброєння та спеціальних засобів. Вказана ситуація пояснюється, зокрема, тим, що під час воєнного стану діяльність органів та підрозділів МВС України зазнала значних змін.

Наприклад, крім виконання звичайних повноважень щодо забезпечення публічної безпеки та порядку і протидії злочинності, працівники Національної поліції залучаються до забезпечення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях і територіях, прилеглих до районів бойових дій, евакуаційних та рятувальних операцій, гуманітарних місій тощо.

На сьогодні поряд з класичними способами ведення бойових дій (оборона та наступ) набувають значення стабілізаційні дії (стабілізаційна операція), яка складає основу концепції превентивного стримування.

Мета і характеристика стабілізаційної операції за участі підрозділів НПУ

На виконання доручення Президента України 13 січня 2023 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 30 про утворення як юридичної особи публічного права міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють» (далі – Бригада). До цієї штурмової бригади вже виявили бажання вступити чимало курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, а отже, актуальним і доцільним буде впровадження в підготовку майбутніх працівників Національної поліції тем та практичних занять щодо: 1) проведення штурмових та пошукових заходів; 2) організації та здійснення заходів стосовно рятування людей і забезпечення їх безпеки; 3) виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів; 4) проведення аеророзвідки; 5) проведення стабілізаційних та пошуково-фільтраційних заходів на звільнених територіях; 6) застосування в діяльності поліції групової тактики або тактики штурмових груп.

Стабілізаційні дії військ – форма воєнних дій, яка уявляє собою сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних заходів, акцій і дій, які проводяться визначеним складом військ у взаємодії з органами та підрозділами інших військових формувань (ІВФ) та правоохоронних органів (ПрО) у межах стабілізаційної операції або самостійно для стабілізації обстановки у кризовому районі.

Стабілізаційна операція ведеться з метою запобігання збройним конфліктам, їх ліквідації на ранніх стадіях, забезпечення та підтримання безпеки і стабільності в постконфліктний період (робота на деокупірованій території). За своїм змістом ця операція полягає у проведенні спеціальних військових дій, маневру утвореним міжвидовим (міжвідомчим) угрупованням військ (сил) за єдиним замислом.

Спеціальна протидиверсійна операція проводиться спільними діями загальновійськових підрозділів, Сил спеціальних операцій (ССПО), інших видів Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів (ІВФ та ПрО) у складі об'єданого угруповання для виявлення, блокування та ліквідації диверсійно-розвідувальних сил (ДРС) противника або незаконних збройних формувань (на кшталт ДНР та ЛНР) у визначеному секторі (районі) відповідальності.

Під час участі у стабілізаційних діях військ, спеціальній протидиверсійній операції Національна поліція України у взаємодії з загальновійськовими підрозділами, формуваннями ІВФ та ПрО здійснюють спеціальні військові дії.

Термін «спеціальні військові дії» вже міцно ввійшов у тактичну термінологію. Досвід воєнних дій загальновійськових частин і підрозділів в Афганістані, Чечні, Дагестані, Грузії, антитерористичної операції, а потім і Операції об'єднаних сил на території Донецької і Луганської областей свідчить про виникнення нових прийомів боротьби з ворогом, які істотно відрізняються

від характерних позиційних форм протиборства – від так званої стереотипної тактики.

Спеціальні військові дії (СпВД) НПУ є складовим елементом стабілізаційної операції, самостійних стабілізаційних дій, спеціальної протидиверсійної операції. Це дії низового тактичного рівня. Вони співвідносяться зі стабілізаційною (протидиверсійною) операцією за масштабами і змістом, як загальновійськовий бій із загальновійськовою операцією.

Виникає питання: чому пропонується іменувати СпВД спеціальними і військовими? Відповідь може бути такою: спеціальними – тому що лєвова частка їх змісту відводиться не традиційним, а саме спеціальним діям протипартизанської, протидиверсійної та антитерористичної боротьби, а військовими – тому що при затриманні (знищенні) НЗФ застосовуються також оперативні, режимні, слідчі заходи і дії, які відрізняються від військових за програмними цілями, характером, змістом і способами та проводяться іншими військовими формуваннями (НГУ, ДПС) і правоохоронними органами. Інакше кажучи, військові дії – це дії частин і підрозділів НПУ у складі об'єднаного угруповання, яке створюється для проведення стабілізаційних дій, протидиверсійної операції.

Важлива особливість ведення стабілізаційних дій військ і протидиверсійної операції полягає в тому, що військам протистоїть противник, який може з'явитися і зникнути несподівано в будь-який час і в будь-якому місці. Тому тут немає чітко визначеної лінії фронту, але є повсюдна боротьба, немає тилу як зони відносної безпеки. Обстановка, коли всюди фронт, коли всюди чатує небезпека, має сильний психологічний вплив на військовослужбовців, морально і фізично виснажує їх. У подібних умовах боротьба з противником повинна ґрунтуватися на мистецтві, хитрості, своєчасному розкритті його замислів і планів.

Перехід до стабілізаційних дій може здійснюватися з певних причин. Перша – перехід від активних дій загальновійськових підрозділів до дій щодо забезпечення безпеки, друга – виконання заходів, необхідних для збереження або відновлення інфраструктури.

Бригада веде стабілізаційні дії для забезпечення безпеки цивільного населення, у тому числі через відновлення функціонування органів місцевого самоврядування. Бригада не має можливості самостійно стабілізувати обстановку у визначеній зоні. Основна роль бригади під час ведення стабілізаційних дій полягає у встановленні та підтримці єдності зусиль усіх сил та засобів, які забезпечують досягнення мети дій.

Завданнями поліції під час проведення стабілізаційних заходів в межах визначених повноважень є: у взаємодії з підрозділами (військовими частинами) Збройних Сил України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, іншими складовими сил безпеки і оборони участь з відсічі та стримування збройної агресії проти України; проведення ударно-штурмових та ударно-пошукових заходів; ліквідація збройного конфлікту або надзвичайної

ситуації; організації та здійснення заходів щодо рятування людей і забезпечення їх безпеки; виконанні завдань територіальної оборони; виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів (розмінування територій в разі необхідності); здійснення контрдиверсійних заходів (виявлення та знешкодження диверсійно-розвідувальних сил і незаконних збройних формувань противника); проведення аеророзвідки та вогневого ураження противника на території окупованих населених пунктів; застосування маневру сил і засобів Бригади для завдання одночасних і послідовних вогневих ударів із різних видів озброєння та невідступним переслідуванням противника (окупанта), виявлення позицій ворога; знищення військової техніки та живої сили противника; проведення стабілізаційних та пошуково-фільтраційних заходів на звільнених територіях; застосування групової тактики або тактики штурмових груп для здійснення тактичного прориву оборони противника.

Під час організації виконання завдань на деокупованій території повинні враховуватися особливості, основними з яких є:

- обмеження (заборона) на застосування певних способів дій і засобів ураження;
- необхідність уникнення втрат мирного населення та руйнування (виведення з ладу) об'єктів інфраструктури;
- безпосередній контакт та постійний інформаційно-психологічний вплив з боку антидержавно налаштованих осіб, партій, релігійних організацій, рухів і певних верств населення;
- необхідність одночасного виконання декількох різних за характером і місцем виконання завдань;
- в разі загострення обстановки автономність дій підрозділів поліції;
- спільне виконання завдань з ІВФ та ПрО, штабами зон територіальної оборони.

Основними принципами стабілізаційних дій є: трансформація конфлікту; єдність зусиль; побудова партнерства.

Трансформація конфлікту – це процес усунення причин та умов, що зумовили конфлікт. Бригада залучається до ведення стабілізаційних дій, поки інші складові Сил оборони держави не зможуть забезпечувати безпеку населення.

Стабілізаційні дії вимагають налагодження співпраці між суб'єктами, зацікавленими у врегулюванні ситуації. Суть полягає у синхронізації, координації та інтеграції діяльності урядових та неурядових організацій спільно з військовими для досягнення єдності зусиль. Єдність зусиль – це координація і співпраця, яка спрямована на спільну мету. Єдність зусиль є фундаментом для успішного виконання завдань під час ведення стабілізаційних дій.

Побудова партнерства є результатом заходів і військових зусиль, що підвищують здатність органів місцевого самоврядування забезпечувати верховенство права, безпеку населення, надання йому основних послуг. Бригада застосовує комплексний підхід для вирішення спільних інтересів. Єдність дій є незамінною особливістю побудови партнерської відносин.

Якщо бригада виконує завдання в районі, де відсутні органи місцевого самоврядування, на неї додатково покладаються завдання організації функціонування військово-цивільної адміністрації. Військово-цивільні адміністрації - це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі проведення антитерористичної операції) або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях) і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії російської федерації, зокрема проведення антитерористичної операції.

Військово-цивільні адміністрації населених пунктів формуються з військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законів України, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах без виключення зі списків особового складу, а також працівників, які уклали з Антитерористичним центром при Службі безпеки України (у разі утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі проведення антитерористичної операції) або з Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України (у разі утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях) трудовий договір.

Фази стабілізаційних дій. Фазами стабілізаційних дій є:

початкова фаза (ініціалізація);

трансформаційна фаза (фаза перетворень);

фаза забезпечення стабільності.

Початкова фаза (ініціалізація) – це заходи початкового реагування, які виконуються для стабілізації кризової ситуації. Бригада виконує стабілізаційні завдання або до початку конфлікту, або після завершення конфлікту, коли безпекова ситуація не дозволяє використовувати цивільний персонал. Ініціалізація спрямована на створення безпечного середовища, що дозволяє задовольнити гуманітарні потреби місцевого населення. Ініціалізація дозволяє зменшити рівень насильства та людських страждань, створюючи умови, які дають можливість іншим суб'єктам безпечно допомагати населенню.

До заходів трансформаційної фази належать стабілізація обстановки, відновлення та розбудова. Заходи трансформації виконуються у відносно

безпечному середовищі. Трансформація має важливе значення для збереження стабільності та сприяє стабільності в межах району дій бригади.

Так згідно розпорядження КМУ «Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад» до сфери відповідальності НПУ відноситься: здійснення заходів з очищення (розмінування) територій населених пунктів, об'єктів життєзабезпечення населення, гасіння пожеж, розбирання завалів тощо; життя заходів для виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору; надання підтримки у створенні громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, здійснення координації їх діяльності; забезпечення повернення, а у разі неможливості забезпечення відновлення наявної документації щодо власників зареєстрованої зброї; здійснення приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв; вжиття заходів до встановлення місця перебування безвісти зниклих осіб, зокрема за особливих обставин; виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування; проведення обліку дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечення переміщення дітей до безпечних районів з тимчасовим влаштуванням до сімейних форм виховання; проведення перевірки законності перебування на території України громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»; проведення розмінування (спеціальних вибухотехнічних робіт) інфраструктури електронних комунікаційних мереж, зокрема антен, веж, інших споруд електронних комунікацій. Проведення інформування операторів електронних комунікацій щодо здійснення заходів з розмінування (спеціальних вибухотехнічних робіт); проведення розмінування (спеціальних вибухотехнічних робіт) земель сільськогосподарського призначення та виробничих потужностей підприємств із визначенням пріоритетності здійснення заходів з розмінування (спеціальних вибухотехнічних робіт); проведення обстеження (розмінування) та виконання піротехнічних робіт, пов'язаних із знешкодженням виявлених вибухонебезпечних предметів. Визначення місця знищення вибухонебезпечних предметів та виконання піротехнічних робіт, пов'язаних із знешкодженням виявлених вибухонебезпечних предметів. Організація та забезпечення оповіщення населення про ризики, пов'язані із перебуванням у зоні можливого ураження вибухонебезпечних предметів, та дотримання правил поведінки з вибухонебезпечними предметами; збір інформації про ділянки узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони та узбережжя водних об'єктів на земельних ділянках прибережних захисних смуг Чорного та Азовського морів, річок Дніпро та Південний Буг, де є небезпека мінування, передача інформації уповноваженим органам, які займаються розмінуванням.

Фаза забезпечення стабільності передбачає проведення заходів, які спрямовані на виконання довгострокових програм, спрямованих на побудову

партнерства та трансформацію. Успішне виконання цих заходів забезпечує умови для стабільного розвитку. Як правило, бригада здійснює заходи із забезпечення стабільності, коли середовище безпеки є достатньо стабільним. Досить часто бригада здійснює довгострокові програми для підтримки населення.

Джерела нестабільності. Для успішного захоплення та утримання ініціативи під час ведення стабілізаційних дій бригада повинна визначити і знизити негативний вплив з боку джерел нестабільності.

Бригада організовує збір інформації для отримання повного розуміння про наміри та спроможності ключових суб'єктів операційного середовища, у тому числі й тих, які відносяться до джерел нестабільності.

Основними джерелами нестабільності під час ведення стабілізаційних є:

військові дії країни агресора;

незаконні збройні формування;

релігійні, етнічні групи населення, які незадоволені державною владою та придримують агресора;

стихійні лиха або дефіцит ресурсів (гуманітарна катастрофа або руйнування інфраструктури).

Ведення стабілізаційних дій. Стабілізаційні дії ведуться з метою підтримання або відновлення безпекового середовища, державного управління, відновлення інфраструктури та надання гуманітарної допомоги. Бригада планує, здійснює підготовку та оцінює проведені дії для визначення позитивних, негативних або нейтральних впливів на район дій.

Забезпечення безпеки цивільного населення. Гуманітарна допомога. Безпека цивільного населення спрямовується на захист як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз. Бригада повинна координувати дії, що спрямовані на встановлення порядку, стримання насильства, підтримання, відновлення або створення цивільних органів влади.

Одним із завдань бригади є задоволення базових гуманітарних потреб населення (продукти харчування, вода та намети) поряд з підтримкою переміщених цивільних осіб та запобіганню поширення епідемічних хвороб. Зусилля з відновлення постачання базових послуг життєзабезпечення у будь-якій операції впливає на добробут населення. Поряд з необхідністю забезпечення безпеки, для врегулювання конфлікту командир оцінює спроможності бригади щодо задоволення базових гуманітарних потреб.

Під час надання гуманітарної допомоги населенню підрозділи НПУ можуть залучатись до участі у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (НС) природного, техногенного характеру, зумовлених наслідками ведення бойових дій, диверсійної (терористичної) діяльності.

Силами підрозділу можуть виконуватись аварійно-рятувальні, пошукові та інші невідкладні роботи, що спрямовані на припинення дії небезпечних факторів і забезпечення захисту населення а також здійснюватись локалізація зони надзвичайної ситуації та влаштовуватись табори для тимчасового розміщення постраждалих, харчування і обігріву.

Підрозділ застосовується, як правило, у складі зведеного загону і виконує завдання у взаємодії з підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) установами Міністерства охорони здоров'я, ІВФ і ПрО. Підрозділ виділяється у розпорядження місцевих органів влади та забезпечується необхідними матеріально-технічними засобами. Залучення підрозділів до робіт здійснюється після проведення розвідки та оцінювання масштабу НС з урахуванням чинників, що впливають на виконання завдання. Завдання виконуються шляхом безперервного ведення робіт з максимальним використанням усіх сил і засобів для рятування постраждалих, локалізації та ліквідації осередків НС.

Забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування. Завданнями бригади щодо забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування можуть бути: підтримка діяльності перехідної адміністрації; підтримка у розвитку державного управління на місцевому рівні; підтримка організації виборчого процесу (за умови проведення).

Забезпечення функціонування інфраструктури. Бригада надає допомогу органам місцевого самоврядування шляхом встановлення безпечного середовища для початку процесу відновлення інфраструктури. Під час охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій основними завданнями підрозділу є недопущення проникнення до об'єктів сил спеціальних операцій (ССО) противника, ДРС (НЗФ) та відбиття їх нападу. В залежності від завдання, умов обстановки, а також характеру функціонування об'єктів (комунікацій) підрозділи ведуть охоронні, оборонні, сторожові, загороджувальні, патрульні дії.

Перехід від стабілізаційних до оборонних та наступальних дій. Командир бригади і штаб повинні бути готовими до різкої зміни обстановки. В ході виконання завдань стабілізаційних дій бригада може отримати завдання щодо боротьби з ДРС противника та НЗФ. У цьому випадку дії підрозділів бригади передбачатимуть ведення як наступальних, так і оборонних дій. Командир бригади у разі виконання завдань щодо боротьби з ДРС противника та НЗФ створює бойовий порядок, одночасно підтримуючи баланс між необхідністю ведення стабілізаційних дій та збереженням бойового потенціалу підрозділів. Командир бригади повинен спланувати передачу повноважень в районі виконання завдань у випадку, коли необхідно перейти до наступальних або оборонних дій.

Бригада переходить від стабілізаційних до оборонних дій у випадку: різкого загострення обстановки в районі виконання завдань; виникнення загрози від сильнішого противника із-за меж району дій; отримання наказу від старшого начальника.

Командир бригади або старший начальник можуть віддати наказ на проведення наступальних дій, наприклад, атаки або зближення з противником. Командир бригади та підлеглі командири повинні швидко перегрупувати свої підрозділи на ведення наступальних дій з метою блокування і знищення ДРС противника та НЗФ.

Тактика дій підрозділів НПУ у стабілізаційних діях військ та протидиверсійній операції

Способи дій підрозділу НПУ під час участі бригади в стабілізаційних діях залежать від обстановки та характеру завдань і полягають у виконанні таких дій і заходів:

під час посилення охорони та прикриття ділянок державного кордону, важливих об'єктів і комунікацій, виконання режимно-обмежувальних заходів – демонстраційні, оборонні, охоронні, сторожові та патрульні дії;

під час проведення заходів щодо протидії ДРС противника, НЗФ, терористичним групам, які намагаються діяти через державний кордон, – оборонні, охоронні, сторожові, розвідувально-пошукові, пошуково-ударні, ізоляційні дії;

під час недопущення нападів на базові табори, диверсій на об'єктах інфраструктури, охорони та супроводження вантажів, високопосадових осіб – оборонні, охоронні, сторожові та патрульні дії;

під час надання допомоги населенню у ліквідації наслідків диверсій, терористичних актів, НС техногенного, природного характеру та викликаних застосуванням противником засобів ураження – ізоляційні, охоронні, сторожові та патрульні дії;

У всіх випадках визначений з цією метою підрозділи діють у тісній взаємодії з органами, військовими частинами і підрозділами ІВФ та ПрО.

Важко охарактеризувати всі вищезгадані дії, тому ми засередимося на тих діях, які відносяться до спеціальних військових дій в рамках участі загальновійськових частин і підрозділів правоохоронних органів у стабілізаційних діях військ і спеціальній протидиверсійній операції, а саме: – ізоляційно-обмежувальних; – блокувальних; – розвідувально-пошукових; – пошуково-ударних; – рейдових; - фільтраційних.

Ізоляційно-обмежувальні дії мають на меті ізоляцію кризового району для створення сприятливих умов ведення стабілізаційних дій, зовнішнього блокування (локалізації) району збройного конфлікту, здійснення контрольнопропускового режиму на шляхах і дорогах пересування у район і з району конфлікту та недопущення прориву ДРС противника і НЗФ за межі району збройного конфлікту та ізоляції їх від джерел постачання озброєння та військової техніки, боєприпасами та іншими матеріально-технічними засобами.

Блокувальні дії мають на меті обмежити маневр противника шляхом блокування району (ділянки) місцевості, який він займає. Для блокування підрозділи групи займають вигідні рубежі на місцевості, перекривають шляхи можливого виходу противника із району його розташування, шляхи (напрямки) постачання боєприпасів і зброї, надходження поповнення з наступним оточенням противника і примушенням до здачі, а у разі здійснення опору – знищенням.

У зоні відповідальності та по периметру визначеного району можуть встановлюватися рубежі військових загороджень та створюватися блокпости за рахунок підрозділів, що безпосередньо залучаються до проведення операції.

Ними перекриваються дороги та магістралі, ділянки узбережжя (річок), чим створюється зовнішня смуга ізоляції.

Рубіж військового загородження призначається уздовж основних комунікацій, рокад, на важливих ділянках узбережжя (річок) для недопущення проникнення ДРС противника та НЗФ і інших злочинних елементів із визначених районів (у визначені райони) і прикриття важливих об'єктів, шляхом виставлення на ньому засідок, заслонів, постів спостереження, секретів та організації патрулювання, а також утримання резерву для негайного реагування при виявленні ДРС противника та НЗФ.

Основним завданням підрозділу, що створює рубіж військового загородження, є недопущення несанкціонованого руху поза межами дозволених маршрутів. Рубежі військового загородження можуть створюватися із залученням підрозділів ІВФ та ПрО, підрозділів територіальної оборони. Протяжність рубежу військового загородження залежить від отриманого завдання, умов місцевості, наявності сил та засобів.

Блокпост – військовий наряд, що призначений для несення служби на перехрестях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до населених пунктів, станцій.

Основні завдання, які виконує підрозділ на блокпосту: здійснення контролю за рухом транспорту, людей, їх перевірки та огляду, своєчасне виявлення пересування ДРС противника та НЗФ й інших злочинних елементів, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження, позбавленні доступу до джерел постачання боєприпасів і зброї та недопущення прориву через блокпост.

Блокпости можуть посилюватися особовим складом підрозділів НГ МВС, ГУНП, представниками СБУ; на окремих ділянках блокпости можуть створюватись за рахунок підрозділів НГ МВС.

При ізоляції визначеного району можуть обладнуватись КПП для огляду і пропуску населення і транспорту, а також створюватись фільтраційні пункти з залученням представників військової контррозвідки.

Блокпости обладнуються на перехрестях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до міст та населених пунктів, станцій і призначаються для створення зовнішньої ізоляції району дій ДРС противника та НЗФ і здійснення контролю за рухом транспорту і людей, їх перевірки та огляду.

Блокпости призначаються, як правило, у складі посиленого взводу і можуть посилюватися особовим складом підрозділів НГ МВС, НПУ, представниками СБУ.

Група блокування (оточення) обмежує маневр противника шляхом блокування району (ділянки) місцевості, який займає. Для блокування підрозділи групи займають вигідні рубежі на місцевості, перекривають шляхи можливого виходу противника із району його розташування, шляхи (напрямки) постачання боєприпасів і зброї, надходження поповнення з наступним оточенням противника і примушенням до здачі, а у разі здійснення опору – знищенням.

Склад і чисельність групи блокування визначаються розміром району блокування, бойовими можливостями підрозділів, умовами місцевості, порою року і часом доби.

Для блокування визначеного району групі призначається рубіж блокування, фронт якого для роти може бути до 3 км на відкритій місцевості і до 1,5 км на закритій. Про вихід на рубіж блокування командир підрозділу повинен доповісти старшому командирі і уточнити завдання та порядок подальших дій.

Район вважається блокованим, якщо між сусідніми підрозділами на рубежі блокування встановлено вогневий і тактичний зв'язок та забезпечено суцільне спостереження за місцевістю.

Бойовий порядок групи блокування складається з бойових порядків підрозділів і резерву. Підрозділи на рубежі блокування розгортаються на широкому фронті. Перед рубежем блокування встановлюються пости спостереження, секрети і засідки, в проміжки висилаються дозори.

За наявності часу та відповідних засобів окремі ділянки місцевості перед рубежем блокування, а також стики і проміжки між підрозділами мінуються, на них встановлюються загородження та технічні засоби виявлення противника.

Резерв групи створюється для посилення підрозділів на загрозливих напрямках та виконання інших завдань, як правило, силою до взводу.

У випадку нестачі сил і засобів для суцільного блокування району розташування ДРС противника (НЗФ), блокуються тільки окремі напрямки, де вихід (прорив) противника найбільш вірогідний. Прикриття цих напрямків на рубежі блокування здійснюються заслонами.

Коли є точні дані про місцезнаходження ДРС противника та НЗФ одразу може здійснюватись їх оточення. У цьому випадку блокується не район, а сам противник у ньому. Оточення полягає в ущільненні кільця блокування з метою зменшення фронту блокування (створення суцільного фронту) до встановлення вогневого контакту із противником і недопущення його прориву (просочування). Бойовий порядок при оточенні будується, як правило, в один ешелон і складається з груп оточення, вогневої і резерву.

Щільність оточення залежить від наявності сил і засобів, характеру місцевості. Роті призначається ділянка оточення до 1000 м. Оточення може здійснюватись для запобігання виходу противника з населеного пункту.

Надійне оточення досягається створенням двох кілець оточення – внутрішнього і зовнішнього. При цьому внутрішнє кільце створюється за околицею міста. При блокуванні (оточенні) великих населених пунктів або окремих їх районів група може займати позиції на зовнішньому чи внутрішньому рубежі блокування (оточення) або по периметру окремого району. Шляхи можливого руху противника всередині населеного пункту перекриваються заслонами.

Розвідувально-пошукові дії мають на меті визначити місце розташування загонів НЗФ (ДРГ), їх бойовий склад, наявність опорних пунктів, баз, складів, пунктів управління. Для цього можуть залучатися сили і засоби агентурної, космічної, повітряної, радіо- і радіотехнічної розвідки; розвідувальні органи

спеціального призначення та військової розвідки. З метою уточнення отриманих від них даних доцільно застосовувати пошукові групи.

Дії підрозділу що веде пошук під час виявлення базового табору НЗФ. В випадку виявлення бойовиків або явних розвідувальних ознак їх наявності в районі пошуку (розвідки), командир пошукової (розвідувальної) групи негайно доповідає про це та про прийняте ним рішення старшому начальнику. Виявивши поблизу базового табору бойовиків, пошукова (розвідувальна) група по команді командира групи зупиняє будь які пересування, займає кругову оборону та встановлює спостереження за ними. В ході тривалого прихованого спостереження виявляються майже всі елементи базового табору НЗФ, приблизна кількість бойовиків, їх озброєння, характер діяльності та ступінь бойової готовності.

При необхідності проведення дорозвідки місцевості та противника, від пошукової (розвідувальної) групи висилається дозор в кількості трьох-шести найбільш підготовлених досвідчених співробітників.

Військовослужбовці дозору повільно та приховано, прикриваючи один одного обходять виявленого противника максимально охоплюючи його з флангу. Снайпер групи, кулеметник та інші військовослужбовці беруть спостерігачів противника під приціл в готовності негайно відкрити вогонь (зброя знята з запобіжника, палець на спусковій скобі). Увага! При найменших підозрілих діях бойовиків вони негайно знищуються - краще вогнем з безшумної зброї (не менше одного стріляючого з безшумної зброї на одного бойовика). Виявивши базовий табір або ще одну позицію бойової охорони, дозор веде розвідку спостереженням та підслуховуванням. Всі переміщення пошукової (розвідувальної) групи навколо базового табору максимально обмежуються, що значно знижує ймовірність виявлення групи противника на підступах до табору і підризу особового складу пошукової (розвідувальної) групи на прикриваючих її мінно-вибухових засобах. Зібравши необхідну інформацію, командир групи, не послабляючи спостереження за табором, доповідає старшому начальнику результати розвідки табори та своє рішення.

Оцінка противника та місцевості. При оцінці табору противника командир пошукової (розвідувальної) групи визначає:

- щодо складу НЗФ - загальну кількість бойовиків та їх озброєння (перш за все кількість кулеметів та РПГ), наявність озброєння вогневої підтримки (мінометів та АГС і так далі)
- співвідношення сил та засобів;
- щодо характеру діяльності основної маси бойовиків - виконання господарчих робіт, відпочинок, здійснення молитви, проведення занять і так далі, наявність у бойовиків спорядження та особистої зброї, складу та озброєння бойової охорони
- ступінь боєготовності НЗФ;
- щодо наявності мінно-вибухових засобів на підступах до табору (прогнозування їх наявності при відсутності підтверджених відомостей)
- побудова бойового порядку та способи маневру групи при захопленні табору або проведенні вогневого нальоту;

- виходячи з типу укриттів, їх захисних властивостей і ступені обладнання, розміщення відносно місцевості основного входу та бійниць
- спосіб знищення противника що знаходиться в даному укритті (якими вогневими засобами, з яких рубежів та вогневих позицій);
- виявивши основні маршрути переміщення бойовиків по табору, зв'язкових, постачальників та інших бойовиків які прибувають до табору та залишають його - визначає ділянки на яких пошуковій (розвідувальній) групі доцільно влаштувати засідки, місця встановлення мін, а також робить висновки про відсутність на цих маршрутах встановлених бойовиками протипіхотних мін та саморобних вибухових пристроїв (СВП);
- в ході вивчення місцевості: наявність ділянок місцевості в таборі та на ближніх підступах до нього що не проглядаються (не розвідані), лощин, водотоків - ймовірність наявності в них противника, використання їх противником при здійсненні маневру з початком бою (при відході, обході групи, підході резервів).

Особливості організації та підготовки вогневого нальоту та захоплення. Головною та основною метою дій пошукової (розвідувальної) групи при нападі на табір НЗФ являється знищення живої сили противника. Способи знищення табору НЗФ та основні вимоги. Основними способами дій пошукових (розвідувальних) груп при знищенні табору НЗФ являються вогневий наліт, захоплення та наведення групових засобів ураження. Командир пошукової (розвідувальної) групи, при нападі на табір НЗФ, має намагатися нанести противнику максимальних втрат в живій силі, обираючи для цього найбільш безпечний спосіб дій. Вогневий наліт це спосіб дій пошукової (розвідувальної) групи, який заключається в раптовому нападі на об'єкт противника (табір НЗФ) з метою його знищення шляхом нанесення йому ураження вогнем озброєння пошукової (розвідувальної) групи без подальшого планового проникнення особового складу групи на об'єкт.

Вогневий наліт проводиться пошуковою (розвідувальною) групою своїми силами, а також при підтримці її дій вогнем артилерії та авіації. Пошукова (розвідувальна) група проводить вогневий наліт на табір НЗФ при недостатній кількості сил та засобів (перевазі сил противника), відсутності повної розвідувальної інформації про об'єкт, а також при раптовій зустрічі пошукової (розвідувальної) групи з противником безпосередньо в районі його розташування.

Захоплення заключається в раптовому нападі на противника з метою оволодіння об'єктом (табором НЗФ), захоплення полонених, зразків озброєння, документів та різноманітних матеріально-технічних засобів противника, а також звільнення насильно утримуваних ними осіб. Для проведення захоплення, як правило застосовується бойовий пошуковий (розвідувальний) загін (БПЗ/БРЗ) в складі декількох груп та засобів посилення. Для захоплення великого базового району НЗФ можуть залучатися декілька бойових пошукових (розвідувальних) загонів (БПЗ/БРЗ), а також сили та засоби їх підтримки різноманітних видів та родів військ.

Наведення пошуковою (розвідувальною) групою засобів ураження. Наведення пошуковою (розвідувальною) групою засобів ураження заключається в нанесенні противнику вогневого ураження авіацією та артилерією, без ведення групою вогневого бою з противником. Знищення табору НЗФ наведенням пошуковою (розвідувальною) групою засобів ураження застосовується тоді, коли необхідно приховати наявність в районі розташування табору підрозділу регулярних ЗС який веде пошук (розвідку), при недостатніх силах пошукової (розвідувальної) групи для проведення вогневого нальоту або захоплення табору самостійно, а також в інших випадках. Визначаючи спосіб знищення табору (вогневий наліт, захоплення або наведення засобів ураження) командир пошукової (розвідувальної) групи оцінює противника, свої сили (можливості групи, сил і засобів її підтримки), місцевість, час доби та стан погоди.

Планувати та проводити захоплення табору НЗФ доцільно тільки за умови переваги пошукової (розвідувальної) групи над противником. При цьому показники кількісного співвідношення особового складу обох сторін не завжди мають вирішальне значення, так як на момент початку бою пошукова (розвідувальна) група своїм раптовим, інтенсивним вогнем, за короткий проміжок часу може знищити до 50% бойовиків від кількості залученого до вогневого враження особового складу (вогневих засобів). В подальшому співвідношення бойовиків навіть один до одного (обороняючі - нападаючі), може бути не на користь пошукової (розвідувальної) групи, виходячи з чого у всіх випадках півтора-двох кратної переваги противника в живій силі від проведення захоплення слід утриматися. Виключеннями можуть бути лише випадки завчасного безшумного знищення бойової охорони противника, блокування базового табору вогнем групи по всьому її периметру, знаходження основної кількості бойовиків в укритті при відсутності в ньому бійниць або проведенні ними господарчих робіт без зброї та спорядження.

В випадку неможливості проведення пошуковою (розвідувальною) групою вогневого нальоту або захоплення, особовий склад встановлює спостереження за противником з метою збору необхідних розвідувальних відомостей для знищення противника іншими силами та засобами (ударами авіації або артилерії).

Успішні дії пошукової (розвідувальної) групи при знищенні НЗФ забезпечуються: - раптовістю нападу на противника; - вмілим вогневим враженням противника та сковуванням його щодо можливостей маневру; - швидкоплинністю бою; - введенням противника в оману відносно чисельності нападаючих; - своєчасним виявленням резервів що висуваються на підсилення та недопущення деблокування ним базового табору; - раптовим та швидким виходом групи з бою в необхідних випадках.

Пошуково-ударні дії застосовуються у випадках, коли в результаті пошуку не вдається досить точно виявити місце розташування НЗФ. Вони полягають у послідовному огляді місцевості у визначеній смузі, визначеному районі, або напрямку дій, з метою виявлення противника (об'єкта) та подальшого його знищення (захоплення) ударами і вогнем сил і засобів

вогневого ураження, або проведенням нальоту чи ударом військ у визначеному районі, напрямку.

Група пошуку та знищення здійснює пошук, затримку й знищення противника. До складу групи можуть включатись підрозділи ССпО, підрозділи спецпризначення НГ МВС, механізовані (аеромобільні) та інженерно-саперні підрозділи.

За способами ведення пошук може бути: односторонній, двосторонній, по напрямках, по ділянках, по об'єктах або комбінований.

Вибір способу залежить від величини району, в якому необхідно провести пошук, характеру місцевості, а також наявності сил, засобів і часу.

Пошук може бути суцільним або вибіркоким. Підрозділ, що веде пошук, призначається: вихідний район, вихідний рубіж для пошуку, напрямок, смуга (ділянка) пошуку, кінцевий рубіж.

Для вирівнювання бойового порядку підрозділів групи пошуку, уточнення взаємного положення і напрямку подальшого руху призначаються рубежі вирівнювання: на рівнинній і середньо-пересіченій місцевості – через 3-4 км; на лісисто-болотистій і гірській місцевості – через 1,5 -2 км або через 1,5 -2 години пошуку.

Темп пошуку повинен забезпечувати ретельний огляд місцевості, житлових будинків, будівель та інших об'єктів, а також прикриття підрозділів вогнем сусідів. Він може складати: на відкритій місцевості – 2-4 км за годину; на середньо-пересіченій – 1-2 км за годину; на лісисто-болотистій і гірській місцевості – 300-600 м за годину. Під час пошуку противника, який переховується в підземних сховищах, у горах, лісах, а також вночі темп може знижуватись у 2-3 рази.

Під час проведення пошуку здійснюється ретельний огляд місцевості, будівель й інших об'єктів. Під час огляду об'єктів бойовий порядок може включати групи огляду, прикриття і резерв. Для прикриття дій груп можуть створюватися окремі вогневі групи.

Під час пошуку зброя і боєприпаси, які виявлені, вилучаються, підозрілі особи, що вийшли на позиції підрозділів блокування, затримуються, а ті, хто здійснює опір – знищуються.

При відмові противника від опору і добровільній здачі вони роззброюються та супроводжуються на пункт фільтрації і передаються правоохоронним органам. У разі ухилення противника від бою організовується його переслідування з витисненням на підрозділи, що займають рубіж блокування.

При здійсненні пошуку у великому населеному пункті у батальйоні можуть створюватися 3-4 штурмові групи, до складу кожної з яких, як правило, входять: механізований підрозділ, посилений танками, гарматами (мінометами), протитанковими і гранатометними засобами; сапери із запасом вибухових речовин і мін; артилерійський корегувальник (авіанавідник); санітарінструктор, а також підрозділ ССпО. Для загальної підтримки штурмових груп призначаються артилерійські підрозділи, а також бойові вертольоти.

Сутність рейдових дій полягає у стрімкому просуванні по території, що контролюється противником і веденні бою з метою послідовного захоплення і

знищення (виведення з ладу) раніше призначених або знову виявлених об'єктів, встановлення своїх базових районів, блокпостів, окремих пунктів, відновлення (встановлення) контролю над визначеним районом. У ході рейдових дій необхідно намагатися шляхом швидкого і прихованого маневру здійснити блокування НЗФ і нанесенням комбінованих ударів з фронту, флангів і тилу, з землі і повітря домогтися їх розгрому. Для повного знищення груп, які відходять слід застосовувати вогневі мішки і засідки. При цьому необхідно домагатися раптовості, чіткої узгодженості дій підрозділів, щоб зірвати маневр противника, нав'язати йому свою волю, ввести в оману щодо напрямку нанесення удару, а також змусити відступати до місця влаштування засідки (вогневого мішка). Дії рейдових загонів не повинні бути ізольовані діями окремих підрозділів, а спільними і чітко організованими. Рейд рекомендується здійснювати батальйонною тактичною групою (посиленням батальйоном) при підтримці артилерії та авіації.

Фільтраційні заходи в районі проведення стабілізаційної операції. Під час бойових дій, перевірки можуть підлягати військовослужбовці та цивільні особи, які опинилися при невстановлених обставинах у місцях дислокації військ після втрати противником своїх позицій.

Необхідність перевірки цих контингентів осіб викликана тим, що:

у багатьох з них можуть бути відсутні документи, відповідно – необхідно встановити особу кожного (у тих, в кого документи у наявності, вони можуть бути чужими чи підробленими);

серед осіб, які підлягають фільтрації, можуть знаходитись члени терористичних груп та організацій;

особи, які перейшли на бік ворога під час збройного конфлікту або бойових дій;

дезертири;

завербовані іноземними спецслужбами та організаціями особи, які займаються збором розвідувальної інформації або здійсненням диверсій;

кадрові співробітники іноземних спецслужб;

іноземні військовослужбовці – диверсанти;

особи які вчинили інші тяжкі та особливо тяжкі злочини; інші суб'єкти протиправної діяльності, які підлягають встановленню.

В таких випадках всі особи, які підлягають перевірці, повинні розміщуватись у спеціально створених для цього фільтраційних таборах або пунктах, де мають бути сформовані постійні чи тимчасові оперативні підрозділи, співробітники яких й здійснюють перевірку самостійно або опосередковано (через осіб, які співробітничать з оперативними підрозділами на засадах конфіденційності).

Фільтраційний пункт – це спеціально створена та інженерно обладнана споруда, яка встановлюється на найбільш вірогідних напрямках руху (переміщення) контингентів або іншому, зручному в оперативно-тактичному плані місці. Вона призначається для перевірки водночас невеликої кількості осіб на предмет виявлення можливих ознак протиправної діяльності та передбачає лише короткочасне утримання осіб.

Фільтраційний табір – спеціально обладнана інженерно-технічна споруда, що повинна містити комплекс засобів, необхідних для здійснення агентурнооперативних, оперативно-технічних, режимних й адміністративних заходів.

Метою створення фільтраційного табору є довгострокове тримання осіб, відносно яких є дані щодо їх можливої протиправної діяльності, яка підпадає під ознаки злочинів; при цьому мають бути забезпечені всі можливості належної оперативної розробки таких осіб.

Виходячи з цього, основним завданням фільтраційної роботи буде виявлення осіб, які можуть бути причетними до протиправної діяльності, що підпадає під ознаки злочинної. Слід зазначити, що проведення оперативно-розшукових, зокрема контррозвідувальних заходів, у фільтраційних пунктах і таборах належить до числа найбільш складних завдань правоохоронних органів, особливо в умовах воєнного стану.

Особливості організації управління підрозділом у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції

Підготовка до виконання завдань у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції, як правило, здійснюється за алгоритмом підготовки загальновійськового бою.

Вона включає: організацію дій (з'ясування завдання; визначення (уточнення) заходів, які необхідно провести негайно для як найшвидшої підготовки підрозділів до виконання отриманого завдання; проведення розрахунку часу; орієнтування підлеглих командирів щодо отриманого завдання і віддачу необхідних попередніх вказівок на підготовку до дій; оцінку обстановки; прийняття рішення щодо участі у проведенні спеціальних (стабілізаційних, специфічних) дій; доповідь рішення старшому командирі; рекогносцировку (за необхідності); віддачу бойового наказу (постановку завдань); участь в організації взаємодії; організацію взаємодії, управління, бойового забезпечення та елементів тилового, технічного та медичного забезпечення.

Організуюючи участь підрозділу у стабілізаційних діях військ командир підрозділу, крім звичайних питань, повинен враховувати особливості суспільно-політичної, соціально-психологічної та криміногенної обстановки у районі відповідальності; національний та релігійний склад місцевого населення, його традиції та звичаї, ставлення до встановленого режиму обмежень і дій військ та НЗФ.

Додатково він повинен з'ясувати: спільно з якими формуваннями (органами) виконуватиметься поставлене завдання, порядок взаємодії з ними; особливості підготовки і способів виконання завдань; особливості застосування ОВТ, вогневого ураження (обмеження щодо застосування зброї, боєприпасів та інших засобів боротьби).

Крім того, необхідно уточнити місця розташування небезпечних, культурних, історичних об'єктів та об'єктів життєзабезпечення, що не підлягають пошкодженню.

У замислі на участь в стабілізаційних діях командир підрозділу визначає: мету дій; завдання, райони, об'єкти, на яких зосередити основні зусилля; порядок висування і зайняття визначеного району (базового табору); способи дій під час виконання завдань; бойовий порядок (розподіл сил і засобів за напрямками та завданнями); заходи щодо введення противника в оману.

Після визначення замислу командир завершує формулювання рішення, в якому додатково може визначати: перелік потенційно небезпечних об'єктів, та об'єктів які, мають історичну і культурну цінність та не підлягають ураженню; райони, в яких забороняється (обмежується) ведення бойових дій та застосування певних видів зброї і техніки; заходи щодо гарантування безпеки цивільного населення; порядок надання гуманітарної допомоги населенню та інші заходи.

У бойових завданнях підрозділам командир підрозділу вказує склад, сили і засоби, що залучаються, а також визначає: завдання, райони, об'єкти, на яких зосередити основні зусилля; порядок дій у ході виконання завдань щодо стабілізації обстановки; місце розташування підрозділу в базовому таборі, порядок його зайняття; бойовий порядок (розподіл по завданнях).

Організуючи взаємодію командир підрозділу додатково визначає: порядок організації взаємодії з органами і підрозділами ІВФ та ПрО, а також органами державної влади і місцевого самоврядування при підготовці та в ході ведення дій, порядок і способи виконання спільних завдань; порядок підпорядкування підрозділів і передачі матеріально-технічних засобів, доводяться єдині сигнали взаємодії, управління, взаємного розпізнавання.

Під час організації взаємодії з ІВФ та ПрО командир батальйону (роти) узгоджує:

- з підрозділами НГУ – завдання і порядок їх спільного виконання, перелік сил і засобів, що залучаються; завдання підрозділам НГ МВС з пошуку та знищення ДРС противника та НЗФ; перелік районів, охорона і оборона яких повністю покладається на НГ МВС, та об'єкти, охорона яких посилюється силами і засобами батальйону (роти); порядок участі у підтриманні встановленого правового режиму; порядок організації дорожньо-комендантської служби і забезпечення дорожнього руху; порядок підтримки (забезпечення) силами і засобами батальйону (роти) дій підрозділів НГ МВС; заходи щодо відселення (евакуації) населення із кризового району; порядок і строки створення контрольно-пропускних пунктів, блокпостів, рубежів військового загородження, таборів біженців, їх охорони і матеріального забезпечення; завдання щодо підтримання громадського порядку тощо;

- з органами і підрозділами ДПС – спільні завдання, способи їх виконання; порядок ведення розвідки в прикордонній смузі та обміну інформацією; порядок посилення охорони підрозділами батальйону (роти) державного кордону і прийняття від підрозділів ДПС ділянок, визначених для прикриття; сили і засоби батальйону (роти), які виділяються для забезпечення заходів щодо посилення режиму в межах контрольованих прикордонних районів та пунктах пропуску через державний кордон; порядок і терміни інженерного обладнання опорних пунктів, районів оборони і місцевості у

прикордонній смузі; порядок всебічного забезпечення підрозділів, які передані в оперативне підпорядкування;

- з органами СБУ – порядок обміну інформацією та здійснення заходів контррозвідального забезпечення в інтересах виконання завдань; заходи щодо посилення охорони та оборони об'єктів, на які можуть бути спрямовані дії терористичних груп та екстремістських організацій, ДРС противника та НЗФ; порядок забезпечення функціонування встановленого правового режиму тощо;

- з органами державної влади і місцевого самоврядування – порядок підтримання (відновлення) взаємодії; порядок обміну інформацією про дії терористичних груп та сепаратистських організацій, ДРС противника і НЗФ, оповіщення і підтримання зв'язку; порядок передачі важливих об'єктів та комунікацій і здійснення їх охорони (оборони) визначеними підрозділами; заходи щодо впровадження і підтримання встановленого правового режиму; створення у населених пунктах військових адміністрацій і забезпечення їх діяльності; порядок запровадження комендантської години, пропускнуго режиму, паспортного контролю, забезпечення надійного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування; використання в інтересах виконання завдань місцевої економічної бази, ресурсів, порядок вилучення техніки і майна підприємств усіх форм власності і громадян, порядок залучення місцевого населення для виконання інженерних й інших робіт тощо.

При організації управління додатково встановлюється порядок доведення сигналів, обміну інформацією з органами і підрозділами ІВФ та ПрО, представниками органів державної влади і місцевого самоврядування; місця розміщення і переміщення їх ПУ; порядок підтримання зв'язку з ними.

Під час організації бойового забезпечення дій підрозділу, крім звичайних питань, додатково визначає порядок: ведення розвідки, виявлення та знищення ССО противника, НЗФ; використання місцевості та місцевих предметів для розташування особового складу і вогневих засобів, охорони і оборони місць розташування; дій підрозділів у разі виявлення об'єктів, виведення з ладу яких може привести до виникнення пожеж, затоплень, руйнувань, зараження місцевості, тощо; захисту від радіокерованих вибухових пристроїв та засобів РЕБ ССО противника, НЗФ.

Під час організації виконання заходів інших видів забезпечення він вказує порядок: технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів; норми створення і використання запасів матеріальних засобів; особливості організації харчування, водопостачання, отримання матеріальних засобів; організації технічного і тилового забезпечення підрозділів (особового складу), що діють у відриві від основних сил; надання медичної допомоги пораненим і хворим, а також місцевому населенню.

В ході підготовки підрозділу до участі у стабілізаційних діях військ з підрозділом додатково проводяться заняття щодо дій згідно отриманого завдання і особливостей виконання завдань в умовах цивільного середовища.

Крім того, особовому складу роз'яснюються правила дотримання встановленого правового режиму, норм міжнародного гуманітарного права, порядок поведінки з місцевим населенням у районі виконання завдання.

Висновки

Стабілізаційні дії військ – форма воєнних дій, яка уявляє собою сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних заходів, акцій і дій, які проводяться визначеним складом військ у взаємодії з органами та підрозділами інших військових формувань (ІВФ) та правоохоронних органів (ПрО) у межах стабілізаційної операції або самостійно для стабілізації обстановки у кризовому районі.

Стабілізаційна операція ведеться з метою запобігання збройним конфліктам, їх ліквідації на ранніх стадіях, забезпечення та підтримання безпеки і стабільності в постконфліктний період (робота на деокупірованій території). За своїм змістом ця операція полягає у проведенні спеціальних військових дій, маневру утвореним міжвидовим (міжвідомчим) угрупованням військ (сил) за єдиним замислом.

Спеціальна протидиверсійна операція проводиться спільними діями загальновійськових підрозділів, Сил спеціальних операцій (ССПО), інших видів Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів (ІВФ та ПрО) у складі об'єднаного угруповання для виявлення, блокування та ліквідації диверсійно-розвідувальних сил (ДРС) противника або незаконних збройних формувань у визначеному секторі (районі) відповідальності.

Під час участі у стабілізаційних діях правоохоронні органи можуть залучатись до виконання завдань з: – посилення охорони або прикриття визначених ділянок державного кордону; – ізоляції кризового району; – ведення протидиверсійної боротьби; – охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій; – підтримки безпеки на маршрутах руху; – виконання режимних заходів; – надання гуманітарної допомоги населенню.

Підготовка до виконання завдань у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції, як правило, здійснюється за алгоритмом підготовки загальновійськового бою. Вона включає: організацію дій (з'ясування завдання; визначення (уточнення) заходів, які необхідно провести негайно для якнайшвидшої підготовки підрозділів до виконання отриманого завдання; проведення розрахунку часу; орієнтування підлеглих командирів щодо отриманого завдання і віддачу необхідних попередніх вказівок на підготовку до дій; оцінку обстановки; прийняття рішення щодо участі у проведенні спеціальних (стабілізаційних, специфічних) дій; доповідь рішення старшому командирі; рекогносцировку (за необхідності); віддачу бойового наказу (постановку завдань); участь в організації взаємодії; організацію взаємодії, управління, бойового забезпечення та елементів тилового, технічного та медичного забезпечення.

Використана література:

Базова

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-ep>
2. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначєєв Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, ст. 250). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

4. Інструкція «Про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» затверджену наказом МВС від 22.08.2016 № 859.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій»

6. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: наказ Міністерства внутрішніх справ від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>

7. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: наказ Міністерства внутрішніх справ від 04.12.2017 № 987. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17#Text>

8. Про Національну поліцію: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

10. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

11. Бойовий Статут сухопутних військ Збройних сил України. Частина II. Батальйон, рота. Київ: Алерта, 2022. 286 с.

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486 «Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text>

13. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219- Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text>

Допоміжна

14. Романюк Б.В. Фільтраційна робота як один із елементів реалізації правоохоронної функції Державної прикордонної служби України // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів України: Всеукраїнська науково-практична конференція [Серія: Юридичні науки], (Хмельницький, 14 листопада 2008 року) / Державна прикордонна служба України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький: НАДПСУ, 2008. С. 64 – 65.

15. Взаємодія Національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері правопорядку : монографія / В. Є. Барба. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 212 с.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ БЛОКПОСТІВ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НЕСЕННЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТУ

Мета лекції: ознайомити здобувачів вищої освіти з організацією несення служби на блокпості.

ЗМІСТ

Вступ.

Організація несення служби на блокпості. Пропускний режим.

Тактика дій поліцейських під час зупинки та огляду транспортного засобу.

Тактика дій з відбиття нападу на блокпост.

Висновки

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

В ході деокупації та проведення стабілізаційних заходів виникає необхідність контролювати великі території не зайняті військами. З метою забезпечення порядку та не допущення терористичних (диверсійних дій) противника на вищезазначених територіях передбачається проведення заходів визначеного правового режиму – виставленням стаціонарних, тимчасових та мобільних блокпостів, які розраховані на короткочасне та довготривале (протягом декількох місяців і навіть років) перебування в них військ. Враховуючи актуальність проблеми, командуванням військових частини і підрозділів, особливу увагу під час проведення занять потрібно звертати на порядок виставлення, обладнання та несення служби на блокпостах (КПП).

Організація несення служби на блокпості. Пропускний режим

24 лютого 2022 року розпочалася відкрита, повномасштабна збройна агресія російської федерації проти незалежної України, яка супроводжується бойовими діями по всій території нашої країни.

У ході виконання службових завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України особовий склад підрозділів НПУ залучений для виконання різноманітних завдань, зокрема і несення служби на блокпостах. Ефективність застосування особового складу, який задіяний до служби на блокпосту, залежить від таких факторів, як:

- правильна організація несення служби начальником блокпоста;
- чітке усвідомлення кожним поліцейським необхідності виконання поставлених завдань;
- високі морально-патріотичні якості кожного поліцейського;
- неухильне дотримання особовим складом блокпоста нормативно-

правових актів, які регламентують роботу НПУ в умовах правового режиму воєнного стану.

Блокпост - це обладнане в інженерному відношенні місце або ділянка місцевості, на якій виконує службово-бойові завдання підрозділ, призначений для безперервного контролю за рухом транспорту і людей на дорогах, в'їздах (виїздах) до населених пунктів, станціях, портах під час блокування (ізоляції) визначеного району, району проведення спеціальної операції, району бойових дій, здатний самостійно тримати кругову оборону.

Блокпости встановлюються з метою: перевірки, огляду та реєстрації руху людей, майна та ТЗ у зоні відповідальності; запобігання незаконному перевезенню зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також вільному пересуванню противника, ДРГ; блокування місцевості і припинення або обмеження руху відповідно до визначеного порядку.

Блокпости поділяються на такі види: стаціонарні (постійні), тимчасові і рухомі (мобільні). Блокпости також відрізняються рівнем огляду, який вони повинні проводити (всі особи та засоби пересування або вибіркові огляди).

Місце вибирається так, щоб пост неможливо було об'їхати або обійти пішим порядком: біля залізничного переїзду, на ділянці дороги з глибокими кюветами та в інших місцях, де транспорт із підозрюваними не зможе швидко розвернутися та від'їхати. Місцевість навколо має бути відкрита для кругового обстрілу та повинна добре проглядатися.

Основними завданнями блокпоста є: повне або часткове блокування в'їзду (виїзду) в окремі місцевості; запобігання ввезенню (вивезенню) зброї, боєприпасів та інших заборонених засобів, що можуть бути використані для протиправної діяльності; демонстрація військової присутності («демонстрація прапора»); спостереження і збір інформації від місцевого населення. Крім того, на блокпост покладаються такі завдання: огляд і перевірка людей, транспорту і вантажів, що перетинають зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону); запобігання проникненню порушників і незаконному постачанню зброї, боєприпасів, вибухових речовин; блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); затримання громадян і ТЗ, що порушують установлений правовий режим; спостереження за місцевістю; контроль комунікацій.

Стаціонарний (постійний) блокпост розміщується на основних шляхах, на перетині доріг або на в'їзді до контрольованого району або міста та складається з декількох охоплених єдиним задумом споруд та інженерних укріплень. По обидва боки від дороги при під'їзді до блокпоста за 300-150 м. встановлюються інформаційно-вказівні знаки, знаки обмеження швидкості, а на відстані 100-50 м. встановлюється знак зупинка. Такі блокпости обслуговуються цілодобово, а особовий склад на них знаходиться постійно. Такий блокпост має бути здатен самостійно витримати кругову оборону. Розташовуються на перехрестях доріг, поблизу мостів, у вузьких долинах, на в'їздах (виїздах) у зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону), на важливих ділянках шляхів комунікацій і функціонують цілодобово. Залежно від віддалення блокпоста від місць дислокації підрозділу наряд для несення служби на стаціонарному

блокпості може призначатися на строк до трьох діб, а в разі необхідності - і на більш тривалий строк.

Тимчасовий блокпост може бути виставлений пішим або моторизованим патрулем на короткий проміжок часу для перевірки осіб і транспорту на певній ділянці дороги, після чого він продовжує виконання завдань патрулюванням. Місцезнаходження тимчасового блокпоста залежить від обставин, які склалися в ході оперативної обстановки.

Рухомі (мобільні) блокпости розташовуються в місцях, які не контролюються стаціонарними блокпостами, мета полягає в зміцненні контролю (раптового/неочікуваного) та недопущенні неконтрольованого проникнення осіб і перевезення зброї, наркотичних речовин і контрабанди з однієї зони до іншої. До складу рухомого блокпоста входить не менше посиленого взводу на ТЗ із належним озброєнням, які повинні мати чіткі розпізнавальні військові знаки. Місце розташування вибирається так, щоб це було несподіванкою для людей та ТЗ, що пересуваються. Рухомий блокпост, як правило, функціонує в межах певного часу. Після того, як його положення стає відомо й ефект дії зменшується, він знімається. Рухомі блокпости виконують завдання у взаємодії з іншими блокпостами і спостережними постами, несподівано зупиняючи автомобілі та осіб на короткий час для швидких оглядів. Вони повинні перебувати в постійному полі зору спостережних постів, і забезпечуються переносними загородженнями і щитами з написами, як для стаціонарних блокпостів.

Обов'язки особового складу блокпоста Начальник (командир) блокпоста зобов'язаний:

- приймати рішення на виконання завдань під час несення служби на блокпості, а саме: усвідомити завдання, вивчити місцевість, оцінити загрози, визначити склад сил та засобів, необхідних для виконання завдання (кількість особового складу, боєприпасів, індивідуальних засобів захисту, продуктів харчування та питної води, засобів зв'язку із запасними батареями (у достатній кількості для забезпечення стійкого зв'язку зі штабом, внутрішнього зв'язку між групою огляду, групою прикриття та резервом, а також засобів зв'язку з повітряними засобами медичної евакуації та повітряної підтримки), шанцевого інструменту, засобів для обладнання блокпоста в інженерному відношенні (при чому визначити, які роботи з інженерного облаштування вогневих і захисних позицій будуть обладнані силами підрозділу, а які роботи мають бути виконані іншими силами та засобами), підготувати (отримати) засоби надання домедичної допомоги та евакуації, комплект для позначення вертолітного майданчика (оранжеві дими, жезл, окуляри маршалера, світловідбивний жилет, літера Н на тканинній основі, радіостанція для налагодження зв'язку з екіпажем повітряного засобу), оптичні прилади (біноклі, прилади нічного бачення, тепловізори), засоби для евакуації пошкодженої техніки, відпрацювати попередню схему охорони та оборони блокпоста, схему зв'язку, сигналів управління та оповіщення, організувати підготовку особового складу, визначити час і місце проведення огляду готовності підрозділу до виконання завдання;

- відпрацювати бойовий наказ, в якому детально визначити порядок висування до блокпоста (побудову колони, порядок завантаження в ТЗ засобів МТЗ, порядок здійснення доповідей під час руху в певних контрольних точках та в екстрених ситуаціях), його розгортання, організацію охорони та оборони, обладнання в інженерному відношенні, порядок несення служби на блокпості (розподіл по змінах та групах), порядок зв'язку та взаємодії, порядок виклику медичної евакуації, повітряної та артилерійської підтримки, підрозділу негайного реагування (указавши частоти та позивні), порядок дій у позаштатних ситуаціях тощо;

- провести постановку завдань на карті (макеті місцевості);

- провести необхідні тренування в порядку дій особового складу під час виникнення позаштатних ситуацій під час здійснення маршу до місця розгортання блокпоста, а також під час несення служби безпосередньо на блокпості;

- у визначений час провести огляд готовності особового складу, озброєння та інших матеріально-технічних засобів, перерахованих вище, а також засобів, необхідних для виконання завдання;

- у визначений час у визначеному місці побудувати колону, перевірити зв'язок із ТЗ колони та з керівним штабом (черговим підрозділу);

- провести заключний інструктаж особового складу, у ході якого визначити порядок руху (швидкість, інтервали), сектори ведення вогню та спостереження, нагадати порядок дій під час потрапляння в засідку та в інших позаштатних ситуаціях, нагадати наступність командування в разі загибелі командира, організувати заряджання зброї та розпочати рух. Доповіді про обстановку здійснювати в ході маршу у визначених контрольних точках черговому підрозділу, у випадку виділення повітряного ескорту колони, координувати із черговим або безпосередньо з екіпажем повітряного засобу (залежно від того, яким чином була організована взаємодія) дії повітряних засобів перед подоланням колоною небезпечних ділянок дороги;

- із прибуттям до визначеного місця розгортання блокпоста доповісти черговому, негайно приступити до організації кругової оборони та одночасного розгортання блокпоста відповідно до схеми блокпоста, організувати його підготовку в інженерному відношенні та приступити до виконання визначених завдань у складі визначених груп та змін відповідно до прийнятого рішення. Особлива увага приділяється належній організації кругової оборони, облаштуванню основних і додаткових вогневих позицій для техніки й особового складу, які б мінімізували їхню вразливість та забезпечували б найефективніші сектори ведення спостереження й стрільби;

- здійснювати реєстрацію у відповідному журналі перевірених ТЗ та людей, у визначений час доповідати про обстановку черговому підрозділу;

- не допускати на блокпост сторонніх осіб, вимагати від особового складу належного виконання обов'язків;

- періодично (у разі можливості) проводити тренування в порядку дій особового складу на загрози, що можуть мати місце під час виконання завдання.

Особовий склад блокпоста зобов'язаний:

- перед виконанням завдання підготувати індивідуальне спорядження, засоби захисту, штатну та колективну зброю, засоби зв'язку та спостереження, підготувати (отримати) інші засоби, необхідні для виконання завдання (боєприпаси, шанцевий інструмент, фортифікаційні засоби, ліхтарі, документацію, засоби індивідуальної та колективної гігієни, питну воду та продукти харчування, комплекти виклику засобів повітряної евакуації та позначення себе на місцевості (дими тощо), засоби маскування, запасні батареї, паливо-мастильні матеріали тощо);

- знати межі блокпоста, завдання, обстановку і місцевість, що прилягає до блокпоста, план охорони й оборони, порядок дій у позаштатних ситуаціях та порядок дій під час несення служби на блокпості в складі груп обшуку, прикриття та резервної групи;

- негайно здійснити розгортання блокпоста відповідно до заздалегідь складеної схеми, при цьому з прибуттям на місце встановлення блокпоста частиною особового складу негайно забезпечити належну бойову охорону, обладнати фортифікаційні споруди (окопи, укриття тощо), які забезпечуватимуть кругову оборону та зведуть до мінімуму вразливість особового складу й озброєння; не зменшуючи пильність та спостереження за місцевістю, забезпечити пропускний режим;

- припиняти порушення публічної (громадської) безпеки та порядку на визначеній території; у разі виявлення в осіб зброї, боєприпасів та вибухових речовин невідкладно доповідати старшому блокпоста, ужити заходів щодо затримання таких осіб до приїзду слідчо-оперативних груп та відповідних спеціалістів-вибухотехніків;

- чемно розмовляти з людьми, не забороняти водію розмовляти з пасажиром; ввічливо просити осіб виконувати те, що треба, не підвищуючи голос;

- бути ввічливим під час особистого огляду громадян та транспорту, по можливості застосовувати металозукачі та дзеркала для огляду ТЗ;

- бути спокійним, незалежно від власного почуття; завжди бути одягнутим згідно з вимогами Правил носіння однострою поліцейських.

Особовий склад блокпоста має право:

- перевіряти паспорти й інші документи, що засвідчують особу, здійснювати огляд ТЗ;

- затримувати автотранспорт і осіб, які вчинили правопорушення;

- у разі виявлення осіб, ТЗ яких належать до Збройних Сил України та які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, здійснювати затримання та організувати їх передачу представникам військової служби правопорядку;

- застосовувати та використовувати зброю відповідно до законодавства України.

Особовому складу блокпоста забороняється:

- залишати розташування блокпоста;

- вступати в розмови зі сторонніми особами без службової необхідності;

- приймати і передавати будь-кому будь-які предмети;
- залишати зброю і боєприпаси без догляду чи передавати їх будь-кому;
- досилати без необхідності патрон у патронник;
- кричати або виявляти нетерплячість.

Організація несення служби на стаціонарному блокпості. Для виконання завдань командир блокпоста проводить бойовий розрахунок підрозділу і призначає:

- чергову зміну, яка здійснює нагляд за транспортом та громадянами;
- зміну, що перебуває в резерві;
- нічну зміну;
- осіб, котрі займаються роботою за своєю спеціальністю.

Командир (старший) чергової зміни складає графік змін і відпочинку так, щоб декілька осіб вели спостереження, інші забезпечували охорону, а також відпочивали. Спостерігач, отримавши завдання, розпочинає спостереження з детального вивчення місцевості і визначення відстані до орієнтирів, предметів на місцевості у визначеному секторі. Місцевість, за якою ведеться спостереження, поділяється на сектори для якісного спостереження та швидкої доповіді. Резервна зміна обслуговує техніку, озброєння, перебуваючи в готовності в разі тривоги зайняти визначені оборонні позиції. Зміна, що відпочиває, займається повсякденною діяльністю, готується до несення служби.

Для несення служби особовий склад блокпоста розподіляється на чергові зміни з розрахунку 2/3 особового складу виконують обов'язки, 1/3 - відпочиває.

Для виконання завдань особовий склад, який призначений для несення служби на блокпості, поділяється на такі групи:

- управління;
- перевірки документів і огляду ТЗ (поділяється на підгрупу попереднього огляду та підгрупу поглибленого огляду);
- прикриття (поділяється на підгрупу охорони та підгрупу підтримки);
- застосування спеціальних засобів і управління мінно вибуховими загородженнями;
- резерву (відпочинку).

У встановлений час особовий склад блокпоста приступає до несення служби з перевірки ТЗ, вантажів і людей. Зони огляду і очікування повинні бути позначені білими смугами (спеціальними щитами) або дорожніми конусами.

Організація пропускнуго режиму на блокпості. Враховуючи специфіку завдань, які виконують поліцейські на блокпості, контрольно-пропускний режим через територію відповідальності блокпоста теж має свої особливості.

Під час реалізації заходів, пов'язаних із забезпеченням пропускнуго режиму, особовий склад неухильно дотримується нормативно-проаових актів, які регламентують службову діяльність поліцейського. Особливу увагу тут необхідно приділити правовим підставам застосування поліцейських заходів, передбачених ЗУ, зокрема:

- перевірка документів (стаття 32 ЗУ);
- поверхнева перевірка (стаття 34 ЗУ);

- зупинення ТЗ (стаття 35 ЗУ);
- вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію (стаття 36 ЗУ);
- обмеження пересування особи чи ТЗ або фактичного володіння річчю (стаття 37 ЗУ);
- заходи примусу (статті 43-46 ЗУ).

Особи та ТЗ, які перетинають блокпост, підлягають перевірці для встановлення ідентичності документів і запобігання перенесенню або перевезенню через блокпост заборонених предметів та речовин. Перевірку дозволяється проводити різними способами (перевірка документів, огляд людей та техніки).

Особи, які перетинають блокпост, пред'являють документи, що засвідчують особу. Зразки документів, що дозволяють в'їзд у вказані зони, повинні знаходитися на блокпості. При перевірці місцевого населення проводиться обов'язкова його реєстрація. При цьому до книги реєстрації заносяться такі відомості: час, анкетні дані, маршрут руху.

При перевірці місцевого населення перш за все перевіряються підозрілі особи, які мають незвичайний одяг, поведуться неадекватно, плутаються у відповідях на прості запитання тощо.

Рекомендується під час здійснення перевірки ставити власникові документів контрольні запитання, звіряючи з даними поданих документів.

Якщо у перевіряючого виникли будь-які сумніви щодо правильності отриманих відповідей або підозра стосовно ідентифікації особи, службовий наряд вживає заходів щодо затримання особи з подальшою передачею особи відповідним посадовим особам.

Доречним є перевірка документів осіб у мобільному застосунку «Дія». Якщо відповіді неточні або виявлені підробки, громадянин затримується, старший поліцейського наряду надає команду взяти правопорушника під охорону до прибуття слідчо-оперативної групи місцевого ТВП.

Одним із способів забезпечення пропускнуго режиму на блокпості є застосування паролів.

Пароль - це таємне слово, яке служить для начальника блокпоста (чергової зміни) засобом для переконання, що особа, яка перебуває в зоні проведення пропускнуго режиму, має право на безперешкодний проїзд через територію блокпоста.

Пароль добирається за назвою якогось міста або відповідна цифра та призначається на кожний день.

Тактика дій поліцейських під час зупинки та огляду транспортного засобу.

Загальні вимоги до тактичних дій під час перевірки документів (контакт та прикриття). Кожен поліцейський, який прибув на місце події другим, третім і далі, має взяти на себе роль прикриття.

Визначити, хто буде контактувати з підозрюваним, а хто буде здійснювати прикриття не є важким завданням, але потрібно пам'ятати, що це

необхідно вирішити перед здійсненням контакту з підозрюваним. Будьте гнучким, оскільки ролі можуть змінюватися. Процес обрання ролі Контакту чи Прикриття має назву «присутність сил» та залежить насамперед від:

- розуміння того, який вплив буде мати поліцейський у цій ролі на підозрюваного (підозрюваних) для утримання його (їх) під контролем;
- стану, в якому перебуває цей поліцейський у даний момент, наявності в нього відповідного рівня знань, досвіду, впевненості тощо.

Поліцейський контакту:

- 1) має бути максимально уважним, зібраним та рішучим;
- 2) веде діалог з особою;
- 3) перевіряє документи;
- 4) подає вербальні команди;
- 5) здійснює поверхневу перевірку особи;
- 6) перевіряє особу на стан сп'яніння;
- 7) здійснює затримання особи (при необхідності).

Поліцейський прикриття:

- 1) вибирає оптимальну позицію для спостереження і контролю за особою;
- 2) спостерігає за особою і сповіщає напарника про можливу загрозу;
- 3) контролює місцевість і обстановку;
- 4) надає необхідну допомогу поліцейському, який здійснює контакт.

Поліцейський Контакт і поліцейський Прикриття зобов'язані тримати постійний зоровий контакт і перебувати під безпечним кутом по відношенню один до одного (90°) з метою недопущення перехресного вогню при можливому вогневому контакті.

При перевірці ТЗ здійснюється паспортний контроль водія та пасажирів, особлива увага приділяється автомобілям, у яких знаходиться одна людина. ТЗ підлягають повному обшуку на предмет перевезення зброї та вибухових речовин. При значному русі доцільно перевіряти тільки кожний третій автомобіль, автомобілі тільки одного типу чи ті, які рухаються в одному напрямку.

Підозрілі автомобілі для огляду допускаються на територію блокпоста по одному. Поки перший на черзі автомобіль оглядається, інші, з виключеними двигунами, очікують огляду на відстані не ближче 50 метрів, під спостереженням підгрупи охорони блокпоста. За сигналом від поліцейського, який перевіряв автомобіль, водій наступного запускає двигун, повільно під'їжджає до зони огляду, пред'являє (пред'являють) посвідчення особи. Перш ніж відійти від автомобіля, водій повинен відкрити всі двері, капот і багажник.

Під час огляду автомобіля водій і пасажирів знаходяться в зоні очікування, що розташовується не ближче 5 метрів від автомобіля, що перевіряється. Ця зона також знаходиться під спостереженням підгрупи охорони.

При перевірці автомобіля, в якому знаходиться значна кількість пасажирів, працівник блокпоста пропонує всім вийти з машини. Проводить огляд кожної людини і відводить їх у бік, не ближче 10 м. від машини, після

цього проводиться огляд ТЗ на наявність зброї та вибухових пристроїв.

При розшуку транспортних засобів поліцейський зупиняє ТЗ, подібні за маркою, кольором і характерними прикметами до тих, що знаходяться в розшуку, звіряє тип, модель, державний реєстраційний номерний знак, ідентифікаційні номери кузова, шасі (рами) і двигуна з даними, записаними в реєстраційних документах. За допомогою планшетних пристроїв самостійно здійснює перевірку цих даних за наявними автоматизованими інформаційно-пошуковими системами зареєстрованих ТЗ та тих, що розшукуються, або проводить таку перевірку через чергового Ситуаційного центру ГУНП в області чи чергові частини підрозділів ГУНП області.

У разі виявлення ТЗ, що розшукується, вживає заходів до затримання цього ТЗ та осіб, які в ньому знаходяться, і негайно доповідає про це старшому блокпоста або черговому територіального підрозділу ГУНП в області. При цьому забезпечуються особиста безпека учасників дорожнього руху, а також уживаються заходи до збереження слідів, знарядь злочину та інших речових доказів.

Перевіряючи документи, поліцейський повинен звертати увагу на такі обставини:

- підійти до автомобіля необхідно ззаду, знаходитися збоку в півтора кроках від нього, з урахуванням амплітуди дверей, що відкриваються (підходити краще всього з боку тротуару);

- зажадати заглушити двигун й увімкнути внутрішнє освітлення. У разі відсутності можливості увімкнути освітлення провести огляд салону за допомогою ліхтарика, намагаючись не засліплювати пасажирів. Звернути увагу на підозрілі предмети. Не сідати в машину і не виходити на лінію можливої стрільби підозрюваної особи;

- здійснювати перевірку документів необхідно з поліцейським, який здійснює прикриття, що знаходиться за правими дверима автомобіля в п'яти кроках і готовий до застосування вогнепальної зброї;

- підходячи до особи, поліцейський Прикриття і поліцейський Контакт повинні оглянути зовнішній вигляд одягу і визначитися, чи можлива наявність зброї під одягом особи, в якій перевіряють документи (випуклість на місці внутрішніх кишень піджака, біля пояса, нервово притискання ліктя до тулуба), а також звернути увагу на її психологічний стан (пітніння, тремтіння рук, опускання очей додолу, озирання тощо);

- стежити за діями особи, яка дістає документи, не відволікатися від виконання завдань в будь-який спосіб та бути готовим до відбиття нападу з боку особи, яка перевіряється;

- поліцейський Контакт, отримуючи документи, інші предмети від громадянина, повинен не простягати свою руку в салон автомобіля і не нахилитися туди, а запропонувати громадянину вийти або подати назовні необхідний предмет;

- у разі падіння документів на землю під час їх передачі працівнику поліції, він не повинен їх підіймати, а здійснити два кроки назад, посилити увагу та запропонувати особі підняти документи;

- отримавши документ для перевірки, тримати його на рівні очей таким чином, щоб контролювати дії особи, яка перевіряється, та прилеглу територію;
- поводитися з документами обережно (не м'яти і не загортати сторінки, оберегти від дощу і снігу, не забруднити руками). Якщо в документі містяться гроші, будь-які записки та інші папери або цінності, запропонувати власникові самому вилучити їх;
- звертати увагу на те, щоб наявна в документі фотокартка відповідала особі громадянина, а також на правильність заповнення всіх його граф, цілісність захисної сітки, термін дії документа;
- поставити власникові документа контрольні запитання, звіряючи відповіді з даними документа, що посвідчує його особу. Якщо відповіді не збігаються або встановлено підроблення, особу необхідно затримати та доставити до ТВП;
- брати подані для перевірки документи «слабкою рукою»;
- при перевірці документів руку, якою поліцейський, як правило, дістає зброю, тримати вільною (так звана «сильна» рука);
- не повертатися спиною до осіб, які знаходяться в автомобілі;
- не обманюватися послужливістю осіб, які перевіряються, стежити за їх поведінкою, особливо руками;
- не заходити в небезпечні зони і не ставати між поліцейським, який здійснює прикриття, й особою, яка перевіряється, не виходити вперед у сектор можливої стрільби.

Будь-які спроби пасажирів витягнути що-небудь з кишень чи інших місць повинні насторожити поліцейського і він повинен віддати розпорядження, що перешкоджає здійсненню цих дій. Не можна бути грубим або надмірно суворим. Будь-яка агресія з боку громадян, що сидять в автомобілі, дає підставу для припинення перевірки документів і затримання транспорту разом з людьми. Перебуваючи на деякій відстані від зупиненого автомобіля, поліцейський, який здійснює прикриття повинен бути в постійній готовності вчасно зреагувати на небезпечні дії і, при необхідності, зробити постріл.

Правові підстави перевірки документів Алгоритм поведінки поліцейського. Поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах, у таких випадках:

- 1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи, або самовільно залишила місце для утримання військовополонених;
- 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- 3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;
- 4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином

неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або ДТП, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи ТЗ або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, ТЗ може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Основним документом, який посвідчує особу людини є паспорт. Крім паспорта, особа громадянина також може бути засвідчена іншими документами, в яких є фотокартка власника, номер (серія) документа, відбиток печатки організації, що видала документ.

До них можна віднести:

- 1) пенсійне посвідчення;
- 2) військовий квиток;
- 3) посвідчення на право керування ТЗ;
- 4) довідка про звільнення з місць позбавлення волі;
- 5) перепустка;
- 6) посвідка на постійне проживання для іноземних громадян та інші.

Під час перевірки документів необхідно:

1) завжди пам'ятати, що особа, яка стоїть перед вами, може бути правопорушником, отже не виключена наявність у неї зброї, спеціальних засобів або агресивності та навичок єдиноборств;

2) стояти від особи, яку перевіряєте, напівоберту на відстані 2-3 кроків і спостерігати за її діями;

3) не стояти надто близько до особи, яку перевіряєте, бо це обмежить вашу рухливість і надасть можливість правопорушнику несподівано напасти на вас;

4) вимагати подавати документи для перевірки лише в розгорнутому вигляді та брати їх «слабкою» рукою;

5) перевірку проводити на відстані від сторонніх громадян та не допускати їх знаходження у себе за спиною;

6) не вступати в суперечку та не доводити свою правоту особі, не погрожувати покаранням, не передбаченим законом.

Техніка і тактика надягання кайданків. Поверхнева перевірка при співпраці правопорушника та в положенні «лежачи»

Швидке надягання кайданків. Порушник стоїть:

-Поясніть і покажіть послідовність надягання кайданків та контроль порушника в положенні стоячи;

- займіть укриття;

-перевірте п'ять джерел небезпеки. Поясніть навіщо це робити перед оцінкою ризиків;

-якщо після оцінки ризиків ви впевнені, що впораєтеся із ситуацією, розпочніть діалог з особою;

- представтеся працівником поліції. «Поліція!»;

-повідомте особу про затримання та його причини, після чого давайте

вказівки щодо подальших дій. Де це можливо, скажіть, що йому робити, замість чого не робити (наприклад, «Стій на місці!» замість «Не рухайся!»). Особа має бути у нестійкому положенні, щоб зменшити ймовірність ефективного опору. «Вас затримано за (причина)»;

- «Руки вгору!» (Долоні мають бути відкриті);

- «Повернутися, дивитися в іншу сторону!»;

- «Ноги ширше!»;

- «Руки за спину! Підняти руки вгору за спиною!» (Завдання - тримати лікті випрямленими і руки якнайдалі від тулуба);

Алгоритм дій

- дістаньте кайданки і приведіть їх у готовність, не відводячи очей від особи;

- наблизьтеся до особи вздовж витягнутої руки. Як тільки ви підійшли на відстань витягнутої руки, займіть стійке положення, зброя на протилежній від особи стороні;

- міцно вхопіться за великий палець руки особи допоміжною рукою так, щоб його зап'ястя було з нижньої сторони вашої долоні. Міцно тримайте руку порушника прямою, щоб забезпечити контроль;

- швидко натисніть одинарною скобою верхнього браслета на ліктьову кістку порушника біля зап'ястя. Скоба має зробити повний оберт та самостійно закритися на руці особи. Кайданки мають бути вдягнені нижче виступаючої кістки зап'ястя та прямо над початком долоні. Затягуйте кайданки лише мізинцем допоміжної руки; не послабляйте хват кайданків та великого пальця руки особи;

- зберігаючи хват великого пальця та кайданків, перевернуть нижній браслет за годинниковою стрілкою під зап'ястя особи. В той же час перевірте великий палець особи за годинниковою стрілкою назовні. Це відкриє доступ до нижнього браслета і прибере зі шляху руку особи. Під час прокручування кайданків змістіться до середини спини особи. Ваша стійка має бути урівноваженою та зручною - зараз ви почнете надягати браслет на другу руку;

- якщо можете легко дотягнутися до іншої руки особи, відпустіть великий палець та схопіть другу руку особи так, наче тиснете їй руку «зворотнім рукоутисканням» (якщо ви не можете дістатися руки, просто попросіть порушника подати вам руку);

- контролюючи руку «зворотнім рукоутисканням», притисніть одинарну скобу нижнього браслета до ліктьової кістки порушника біля зап'ястя. Скоба має зробити повний оберт та самостійно закритися на руці порушника. Кайданки мають бути вдягнені нижче виступаючої кістки зап'ястя та прямо над початком долоні. Затягуйте кайданки лише мізинцем допоміжної руки; не послабляйте хват кайданків та великого пальця руки особи. Також пам'ятайте, що треба перевірити зап'ястя, щоб вдягати кайданки на тонку частину (там, де носять наручні годинники);

- якщо нижній браслет був перевернений, просто притисніть одинарну скобу до зап'ястя у напрямку зверху донизу. У цьому випадку ви можете так само надійно вдягти кайданки, але замкові щілини будуть спрямовані

всередину. Навіть якщо здається, що буде важче під час знімання, пам'ятайте: зараз головне - це ефективно і безпечно їх вдягнути;

-відпускати кайданки можна тільки тоді, коли ви впевнені, що вони надійно закріплені в правильному місці. Тримайте правопорушника за великий палець лівої руки під час обшуку.

Надягання кайданків на особу, що лежить.

На основі вашого сприйняття обставин ви вирішили надягати кайданки на затриманого в положенні лежачи, оскільки такі дії зменшать імовірність травмування вас чи особи. Використовуючи цю техніку, ви отримуєте перевагу, бо обмежуєте рухливість особи.

Давайте короткі, чіткі і прості команди. Рівень стресу в усіх присутніх буде дуже високий. Краще сказати особі «Відверніться від мене!» ніж «Дивися ліворуч!». Якщо особа повертає голову не в той бік, просто скажіть: «Дивитися в інший бік». Тон ваших команд обирається відповідно до обставин.

Техніка виконання

За допомогою добровольця покажіть надягання кайданків на особу в положенні лежачи, починаючи з укриття та відстані, з використанням голосових вказівок, щоб розташувати особу і надягти на неї кайданки. Зупиніться на фіксаторах та покажіть, як підвести особу на ноги для супроводу.

Давайте наступні команди:

- «Поліція. Стій!»;
- «Руки вгору! Вас затримано за (причина)»;
- Руки особи мають постійно бути відкритими, а лікті - над головою;
- «Повільно ставай на коліна»;

немає потреби повертати особу навколо її осі, оскільки ви будете бачити спину, коли особа буде лежати на животі;

- «Повільно! Покладіть руки на землю перед собою»;
- «На землю! Обличчям вниз!»;
- «Розведіть руки в сторони»;
- «Долонями догори»;
- «Ноги ширше! Ще ширше! Ступні розверни назовні!»;
- «Дивися від мене»;
- «Піднеси вгору прямі руки! Вище!»;

-перевірте, щоб особа тримала лікті прямими - це допоможе під час надягання кайданків;

- «Залишайтеся спокійними. Зрозуміло?»;

- як тільки особа прийме положення для надягання кайданків, приготуйте свої кайданки;

-перейдіть на правильну сторону, тобто якщо кайданки у вас у правій руці, підходьте з правого боку;

-наближайтеся зі сторони голови особи, але обійдіть навколо так, щоб особа не могла дотягнутися до вас, поки не станете біля витягнутої правої руки. Як і завжди, надягайте кайданки ззовні всередину;

- просуньтеся вперед та прийміть урівноважену стійку на відстані витягнутої руки особи;

-міцно схопіть особу за великий палець правої руки лівою рукою, одночасно надягаючи верхній браслет своєю правою рукою;

- підтримуйте урівноважену стійку, щоб ефективно відповідати на будь-який опір особи;

- підійдіть до особи і накажіть їй подати іншу руку (у цьому випадку ліву) назад, вгору і потім ближче до вас;

-якщо ви можете дістати іншу руку особи, не втрачаючи рівновагу, схопіть особу за пальці та підтягніть зап'ястя до другого браслета. Надягніть браслет. Уникайте ставати на коліно під час надягання другого браслета, оскільки це негативно впливає на вашу здатність рухатися.

Згідно з статтею 34 ЗУ тактика поверхневої перевірки має бути наступною:

1. Поверхнева перевірка особи, речі або ТЗ передує особистому огляду і огляду речей, передбаченого статтею 264 КУпАП, статтею 237 КПК.

2. Поверхнева перевірка є превентивним поліцейським заходом, спрямованим на забезпечення особистої безпеки поліцейського, що становить перед собою мету вилучення зброї та інших предметів у особи, які можуть бути використані нею для нападу на поліцейського та інших громадян.

3. Поверхнева перевірка не потребує отримання санкції для її проведення та складання протоколу.

4. Поверхнева перевірка є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або ТЗ.

5. Поверхнева перевірка повинна проводитися тільки у зв'язку:

1) з підозрою особи в скоєнні правопорушення;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших, осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що в ТЗ знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

4) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або ТЗ є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення.

6. Здійснювати поверхневу перевірку можуть тільки працівники НПУ та інші уповноважені на те особи, зазначені в ЗУ. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

7. Поверхневій перевірці має передувати пропозиція особі, яка вчинила правопорушення, або має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб, пред'явити документи, що засвідчують його особу, а також самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи ТЗ.

8. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів

правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 КПК (Огляд).

Поверхнева перевірка особи в положенні «лежачи»:

- зафіксуйте кайданки;
- повідомте особі причину затримання;
- зачитайте права і застереження;
- особа під контролем і можна провести поверхневу перевірку особи в положенні лежачи;

- повідомте особу про правові підстави перевірки (перевірте відповідність до ЗУ щодо перевірки осіб протилежної статі), запитайте, чи є в неї при собі зброя, контрабанда та інші речі, що можуть зашкодити їй або вам. Пам'ятайте, що особа може сказати неправду;

- оскільки зона, куди особа може дістати руками у наручниках, обмежена - спочатку обшукайте її. Накажіть особі повернути обличчя до вас, ід сидіннями і килимками, кишені у дверцятах, магнітофон, речова скринька, при цьому не торкаються перемикачів або інших підозрілих предметів, при виявленні останніх викликається фахівець);

- багажник (перевіряється весь багажник, зокрема, місце кріплення запасного колеса, звертається увага на клунки, конверти, газети);

- шасі (оглядаються бампери, колісні ковпаки та ободи, застосовується інспекційне дзеркало для огляду під машиною);

- вантаж (для перевірки вантажу застосовують металеві стержні).

Варіант взаємодії при огляді транспортного засобу:

Склад наряду, який перевіряє одну одиницю ТЗ, повинен бути не менше 3 осіб: старший, перевіряючий документи і машину та особа, яка здійснює прикриття.

Місцезнаходження старшого - праворуч збоку і в 4-5 м. позаду ТЗ, який перевіряють, таким чином, він страхує себе від різкого наїзду заднім ходом і контролює праву сторону автомобіля. Він не втручається в процес перевірки документів. Його завдання - при необхідності прикрити вогнем перевіряючого. Третій працівник (прикриття) - автоматник або кулеметник - знаходиться від ТЗ, що перевіряється, на безпечній для себе відстані спереду по ходу руху - і вирішує результат події вогнем при спробі противника прорвати заслін. Позиція автоматника (кулеметника) повинна бути замаскована і мати хороший огляд для ведення дієвого вогню на поразку. Автоматник повинен знаходитися на такій відстані від основної групи, щоб він міг бачити (і бажано чути) все, що відбувається на посту, бо вогонь він відкриває при ускладненні обстановки без наказу, за своїм розумінням. Він повинен знаходитися в секторі обстрілу старшого поста для вогневої підтримки з його боку і недопущення нападу ззаду.

Поверхнева перевірка особи при співпраці правопорушника у положенні стоячи, біля стіни/ транспортного засобу

Алгоритм проведення:

1. Дати команду: «Вийти з автомобіля!».
2. Обрати оптимальну позицію.

3. Повідомити про причину проведення поверхневої перевірки та здійснити її (відповідно до статті 34 ЗУ).

4. Надати команду особі: «Підняти руки доверху, пальці розвести!».

5. Обернутися повільно спиною, руками обпертися на стіну/ТЗ.

6. Ноги поставити на крок від стіни/ТЗ, ширше, носки розвести в різні боки.

7. Підійти під кутом 45°, ногу поставивши з внутрішньої сторони ноги особи, вільну руку між лопаток особи (для контролю рухів).

8. Запитати в особи про наявність предметів та речовин, обіг яких на території України заборонений або обмежений.

Звернути увагу на:

- контроль ноги правопорушника в разі опору підбиття стопи або коліна;
- виведення правопорушника з рівноваги;
- подачу вербальних команд (подавати команди чітко та голосно).

Починати поверхневу перевірку слід з поясу (зона найбільш вірогідного знаходження предметів та речовин) та в подальшому проводити зверху до низу (з голови до ніг) почергово з одного та іншого боку особи, змінюючи своє положення в дзеркальному відображенні.

Проводиться шляхом проведення по поверхні одягу особи рукою (більше уваги слід звернути на перевірку кишень, швів, латок, капюшонів, коміра, головного убору тощо). Не допускати під час проведення поверхневої перевірки поплескувань та стискань по поверхні одягу.

Пахова зона перевіряється зовнішньою частиною руки.

При співпраці особи поліцейський повинен запропонувати для особи самостійно вийняти речі та предмети з кишень і покласти їх на поверхню (багажник або дах автомобіля, підвіконня, стіл тощо).

Тактика затримання підозрілих осіб. Застосування поліцейських заходів примусу. Затримання озброєних осіб

Обрання примусового заходу здійснюється на розсуд поліцейського пропорційно рівню небезпеки реагування, а також залежно від ситуації, яка складається. У залежності від розвитку ситуації поліцейський може:

-здійснивши використання вогнепальної зброї, перейти до активного застосування вогнепальної зброї;

-припинити застосування вогнепальної зброї та здійснити перехід до застосування спеціальних засобів;

- здійснити перехід до активного застосування вогнепальної зброї.

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї та наслідки цього поліцейський має письмово (рапортом) повідомити свого керівника. У разі нанесення особі тілесних ушкоджень, а також активного застосування вогнепальної зброї поліцейський зобов'язаний здійснити таке повідомлення негайно, а керівник, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

За частиною десятою статті 42 ЗУ під час дії воєнного стану в разі застосування поліцейським заходу примусу стосовно осіб, які здійснюють

агресію проти України, та завдання зазначеним особам тілесних ушкоджень, каліцтва, застосування вогнепальної зброї, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

У разі неможливості уникнути застосування заходів примусу вони не повинні перевищувати заходи, необхідні для виконання покладених на Н11У завдань, і має зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян, а шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, повинна бути менш значною, ніж відвернена шкода.

За частиною дев'ятою статті 42 ЗУ під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43 ЗУ, частинами четвертою та п'ятою статті 45 ЗУ, а також частиною дев'ятою статті 46 ЗУ.

Затримання підозрілих/небезпечних осіб, які знаходяться в ТЗ, можливе у таких випадках:

- особи, які знаходяться в розшуку;
- особи, які підпадають під орієнтування;
- водій або пасажир ТЗ є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених;
- особи, що своєю поведінкою вдаються до агресивних дій;
- особи, що погрожують зброєю чи іншими предметами, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;
- при виявленні зброї або інших вибухонебезпечних предметів;
- коли поведінка не відповідає ситуації;
- інші випадки, передбачені в статті 46 ЗУ.

Алгоритм дій поліцейських у разі затримання підозрілих/небезпечних осіб

1. Привести зброю в готовність, вербально попередивши наряд на блокпосту про небезпеку.

2. По можливості розміститися за укриттям. Якщо такої можливості немає, необхідно використати прикриття (ТЗ службовий або зупинений).

3. Перевіряючий попереджає про можливість застосування зброї (якщо дозволяють обставини).

4. Вербальними командами наказати водію та пасажирам тримати руки так, щоб їх бачили, залишалися в ТЗ та не робили різких рухів, так як це буде вважатися загрозою і може бути відкритий вогонь на ураження.

5. Починаючи з водія, по черзі наказати вийти з ТЗ, покласти на землю та надягнути кайданки або інші засоби обмеження рухомості.

6. Провести поверхневу перевірку затриманих осіб та викликати СОГ.

У випадках, якщо особа не підкорюється та її дії відповідають частині шостій статті 46 ЗУ, застосувати вогнепальну зброю без попередження та діяти у відповідності до ЗУ.

Тактика дій з відбиття нападу на блокпост

Основою змісту оборони блокпоста є:

- відбиття нападу ДРГ;
- утримання об'єкта в неушкодженому стані;
- створення умов для захоплення або знешкодження противника.

Протидія здійснюється у двох основних напрямках:

- знешкодження - мета полягає у впливі на джерело небезпеки для зменшення його спеціального потенціалу;
- відвернення — мета полягає у зменшенні потенціалу забезпечення, що, у свою чергу, не дає можливості джерелу небезпеки реалізувати спеціальний потенціал.

Захист блокпоста являє собою комплекс дій з організації захисного впливу, спрямованого на сам об'єкт чи на джерела небезпеки з метою знищення ймовірності отримання блокпостом пошкоджень.

Стійкість оборони блокпоста полягає у здатності протистояти ударам противника, відбити його напад, завдати йому поразки і не допустити захоплення або знищення об'єкта, що охороняється.

Активність оборони блокпоста полягає в своєчасному виявленні і знищенні противника всіма видами вогневих засобів, у нав'язуванні йому своєї волі, створенні для нього не вигідних умов бою, проведенні широкого маневру вогнем, силами і засобами та рішучих контратак.

Мета оборони блокпоста, що охороняється, і виконання вимог, які висуваються до неї, досягаються:

- завчасною підготовкою об'єкта до оборони;
- різноманітною її побудовою;
- ретельним маскуванню і вмілим використанням місцевості;
- веденням безперервної розвідки на підступах до об'єкта;
- своєчасним виявленням підготовки противника до нападу, встановленням його угруповання і можливого характеру дій;
- активними й рішучими діями, широким маневром вогнем, силами і засобами на напрямках, де виникає загроза і проведенням рішучих контратак;
- стійким і безперервним управлінням;
- всебічним забезпеченням бойових дій;
- швидким відновленням порушеної оборони.

Головні принципи організації та ведення боротьби з ДРГ в обороні блокпоста:

- врахування можливостей противника;
- виділення достатньої кількості сил та засобів для охорони блокпоста;
- всебічна оцінка обстановки, прогнозування ситуації та ймовірних дій противника;
- організація та проведення спеціальної підготовки сил та засобів, які залучаються до оборони блокпоста;
- відбиття нападу ДРГ з будь-яких напрямків;
- можливість широкого маневру силами та засобами проти диверсійної боротьби, узгоджений спільним задумом бойових дій;

- різноманітність та нестандартність форм, прийомів та способів розгрому ДРГ;

- підтримка в бойовій готовності та боєздатності всіх сил та засобів, які залучаються до охорони блокпоста;

- раптовість, скритність та рішучість дій сил, активність ведення протидиверсійно-розвідувальної боротьби.

При організації оборони силами певного підрозділу необхідно врахувати його бойові можливості.

Показником бойових можливостей підрозділу є здатність знешкодження певної кількості противника, яку може розгромити підрозділ за умови збереження боєздатності цього підрозділу. Одним із показників, що характеризує бойові можливості підрозділу, є розмір території, яким цей підрозділ може оволодіти в ході наступальних дій або утримувати в обороні.

Одним із показників бойової можливості підрозділу з охорони об'єкта є час, упродовж якого цей підрозділ здатний самостійно утримувати оборону об'єкта від наступу противника, та час, необхідний для виконання завдання щодо знешкодження противника в наступі.

Завчасна підготовка блокпоста, як правило, включає такі основні етапи:

- прийняття рішення і планування заходів щодо підготовки та оборони;
- інженерне обладнання місцевості на підступах до блокпоста;
- навчання командирів, органів управління, підрозділів щодо організації і ведення оборони блокпоста;
- періодичну перевірку реальності розроблених планів, внесення до них при необхідності змін й уточнень;
- підготовку матеріально-технічних засобів.

Уміле використання місцевості у поєднанні з її інженерним обладнанням значно знижують можливості противника щодо враження охоронюваного об'єкта, а також сил підрозділу, яким здійснюється оборона, створюють вигідні умови для проведення широкого маневру силами і засобами в ході бойових дій.

Виходячи з того, що напад на блокпост, що охороняється, ДРГ може здійснювати різними силами і засобами та з будь-якого напрямку, оборона об'єкта повинна бути побудована так, щоб підрозділ, якій обороняється, був здатний завдати поразки противнику на підступах до об'єкта, а також за умови прориву до нього.

Обставинами, які впливають на надійну організацію оборони блокпоста є:

- склад і характер дій противника;
- положення і стан свого підрозділу;
- завдання та дії сусідніх підрозділів;
- місцевість, місцеве населення;
- радіаційна і хімічна обстановка;
- пора року і час доби;
- метеорологічні умови.

Порядок дій особового складу блокпоста під час нападу на блокпост

З метою забезпечення охорони та оборони блокпоста старшим блокпоста особисто складається схема оборони блокпоста і бойовий розрахунок. У

бойовий розрахунок вносяться придані сили, які виконують службово-бойові завдання на блокпосту. На схемі оборони блокпоста визначаються вогневі позиції, які займає особовий склад під час нападу на блокпост, напрямки стрільби, укриття для особового складу при повітряному або артилерійському обстрілу.

Старший блокпоста під час організації управління та взаємодії вказує:

- сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними;
- де розташовуються придані підрозділи, порядок підтримання з ними зв'язку;
- порядок користування радіо - і сигнальними засобами зв'язку;
- порядок спільних дій із підрозділами щодо відбиття нападу наземного противника.

При отриманні доповіді спостерігача про появу біля блокпоста озброєних людей, початку обстрілу блокпоста зі стрілецької зброї, спрацюванні сигнальних мін тощо, старший блокпоста подає команду «До бою!» по радіостанції (або голосом), визначеними сигналами або за допомогою мобільного зв'язку доповідає про напад оперативному черговому.

Увесь особовий склад блокпоста займає вогневі позиції згідно з бойовим розрахунком та схемою оборони. У поліцейському модулі залишаються два працівники ТВП, один з яких по радіостанції доповідає про напад оперативному черговому ГУНП в області.

Групи огляду зі складу працівників поліції з обох сторін дороги забороняють рух ТЗ і громадян в обох напрямках, використовуючи пересувні бар'єри або шлагбауми, разом з групами прикриття поліції відходять на визначені вогневі позиції та діють у складі підрозділу згідно зі схемою оборони.

Особливості підготовки та ведення оборонного бою вночі

Поодиноких противників особовий склад блокпоста захоплюють в полон або знищують, про що доповідають командирі, який виставив пост. Під час наступу сил противника, що переважають, блокпост негайно вступає в бій і стійко утримує зайняту позицію до наказу на відхід.

Вночі та в умовах поганої видимості ускладнюється спостереження й орієнтування на місцевості, внаслідок чого зменшується дальність спостереження цілей, погіршуються умови для точного прицілювання і корегування вогню, що веде до зниження ефективності вогню із стрілецької зброї та інших вогневих засобів. Вночі дуже важко вибрати зручні позиції для вогневих засобів, організувати систему вогню. Противник отримує можливість приховано підійти до блокпоста й раптово атакувати, а також просочитися через прилеглі ділянки і атакувати на декількох напрямках. Крім цього, ускладнюються управління особовим складом і підтримка безперервної взаємодії, а при веденні вогню збільшується витрата боєприпасів і освітлювальних ракет.

Для цього старший блокпоста повинен:

- підсилити спостереження за ймовірними напрямками появи противника, флангами;
- організувати підслуховування;

- велику частину особового складу і вогневих засобів тримати в постійній готовності до відбиття атак противника;
- підсилити охорону місць відпочинку особового складу, бойових машин на позиціях.

До настання темряви всі командири зобов'язані перевірити дані для стрільби вночі, готовність зброї і приладів нічного бачення, наявність трасуючих снарядів, патронів із трасуючими кулями і засобів освітлення місцевості.

Для освітлення місцевості вночі на блокпості із спеціально підготовленого особового складу за рішенням старшого командира може призначатися пост освітлювання. Він складається, як правило, із двох працівників, один з яких призначається старшим. На посту мають бути прилади спостереження і засоби освітлення місцевості.

Дрібні групи противника, які намагаються проникнути методом просочування, знищуються черговими вогневими засобами.

Атака противника відбивається з відстані, яка забезпечує ефективне ведення вогню наявними вогневими засобами.

Висновки

В ході війни з російською федерацією з метою забезпечення публічного порядку та безпеки, не допущення терористичних (диверсійних дій) противника на вищезазначених територіях передбачається проведення заходів визначеного правового режиму виставляються стаціонарні, тимчасові та мобільні блокпости, які розраховані на короткочасне та довготривале (протягом декількох місяців і навіть років) перебування в них військ, основною метою функціонування яких є: повне або часткове блокування в'їзду (виїзду) в окремі місцевості; запобігання ввезенню (вивезенню) зброї, боєприпасів та інших заборонених засобів, що можуть бути використані для протиправної діяльності; демонстрація військової присутності («демонстрація прапора»); спостереження і збір інформації від місцевого населення. Крім того, на блокпост покладаються такі завдання: огляд і перевірка людей, транспорту і вантажів, що перетинають зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону); запобігання проникненню порушників і незаконному постачанню зброї, боєприпасів, вибухових речовин; блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); затримання громадян і ТЗ, що порушують установлений правовий режим; спостереження за місцевістю; контроль комунікацій.

Питання для самоконтролю:

1. Порядок організації несення служби на блокпості. Пропускний режим.
2. Тактика дій поліцейських під час зупинки та огляду транспортного засобу. Порядок перевірки документів.
3. Тактика затримання підозрілих осіб. Застосування поліцейських заходів примусу. Затримання озброєних осіб.
4. Тактика дій з відбиття нападу на блокпост.

Використана література:

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст. 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
8. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ МВС України № 754 від 06.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE31108?an=1>

Допоміжна

9. Методична розробка щодо проведення практичного заняття з теми «Основи тактики застосування БпЛА працівниками Національної поліції України під час виконання службово-бойових завдань»/ Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Проскурня Є.Є., Томіна В.Ю.: ОДУВС, 2023. 42 с.
10. Методичні рекомендації “Дії на блокпосту (контрольно-перепускному пункті)” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО). — Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 72 с.
11. Методичні рекомендації “Дії на блокпосту (контрольно-перепускному пункті)” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО), 2019. 69 с.
12. Організація і тактика несення служби на блокпостах в умовах антитерористичної операції : метод. рек. / С. В. Албул, О. Т. Ніколаєв, А. О. Шелехов. — Одеса : ОДУВС, 2014 — 34 с.
13. Тактична підготовка працівників поліції в умовах воєнного стану: навчальний посібник / Коломієць Ю.М., Мукоїда Р.В., Жуковський С.В.: ОДУВС, 2023. 117 с.
14. Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. — Львів: ЛьвДУВС, 2016. — 116 с., з іл.
15. Типова програма навчально-тренувальних зборів для поліцейських, які залучаються до несення служби на блокпостах. Лист від 09.07.22 ДКЗ НПУ № 2378/12/7101-2022

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ТАКТИКА НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ В БОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ АЛГОРИТМУ MARCH

Мета лекції: ознайомити здобувачів вищої освіти з тактикою надання домедичної допомоги.

ЗМІСТ

Вступ.

Основні принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій.

Алгоритм MARCH в концепції TCCC (tactical combat casualty care).

Вміст бойової аптечки.

Висновки

Питання для самоконтролю

Використана література

ВСТУП

Гасло тактичної медицини – правильні дії в правильний час! В умовах реальної військової агресії та захоплення території України російською федерацією проблема захисту Батьківщини стала, як ніколи актуальною.

Вчасне надання першої і долікарської медичної допомоги зберігає життя поранених та хворих, а своєчасна евакуація з поля бою запобігає повторному ураженню або загибелі. Тому, використовуючи досвід країн НАТО, було впроваджено курс тактичної медицини.

Тактична медицина – це надання медичної допомоги під час військових дій. Впровадження цього курсу для кожного бійця в західних арміях призвело до гарних результатів – кількість загиблих від поранень в армії США зараз є найнижчою за всю історію. Тактична медицина враховує той факт, що місце і обставини в яких надається допомога під час бойових дій, принципово відмінні від звичних лікарень, салону карети швидкої допомоги або, навіть, тротуару серед міста.

Ранній початок лікарської допомоги є фактором, який значно покращує шанси на виживання та відновлення функцій у пораненого. Тому існує поняття «золотої години» – перша година після поранення, протягом якої повинно розпочатись надання кваліфікованої лікарської допомоги.

Кожний боєць будь-якої сучасної армії, крім майстерного володіння озброєнням, фізичної та тактичної підготовки, досконало володіє прийомами надання медичної допомоги в бойових умовах. Боєць, який не володіє знаннями з тактичної медицини є небезпечним сам для себе та своїх товаришів.

Алгоритм MARCH в концепції TCCC (Tactical Combat Casualty Care) рекомендується застосовувати на другому етапі роботи - Tactical Field Care, іншими словами, у жовтій або зеленій зоні, коли Ви вже не перебуваєте під вогнем та можете сконцентруватися на наданні допомоги пораненому в повному обсязі. Алгоритм визначає пріоритети і порядок дій в наданні допомоги пораненому.

Основні принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій

Основними причинами смерті 80-90% поранених стали масивна крововтрата та шок. Пошкодження, які виникають у сучасних збройних протистояннях, значно обмежують час надання домедичної допомоги на полі бою. Смерть настає від декількох десятків секунд до однієї години.

Розрізняють два місця надання домедичної допомоги під час ведення бойових дій:

- а) безпосередньо в секторі обстрілу;
- б) в секторі укриття.

Виділяють три етапи надання допомоги пораненим у військово-польових умовах.

Перший етап – допомога в «червоній зоні» (англ. Care Under Fire – в різних джерелах перекладається як: «надання допомоги під вогнем», в зоні обстрілу).

Другий етап – допомога в «жовтій зоні» (англ. Tactical Field Care – в різних джерелах перекладається як: «надання допомоги на полі бою», «надання допомоги в зоні укриття»).

Третій етап – надання допомоги під час тактичної евакуації з поля бою в медичні заклади «зеленої зони» – мобільні польові госпіталі, військові чи цивільні шпиталі, спеціалізовані клініки (англ. Tactical Evacuation Care).

Перший етап. Надання допомоги «під вогнем». Перший етап – при наданні допомоги в «червоній зоні» рятувальник знаходиться під вогнем супротивника, що значно обмежує допомогу, яку він може надати. Допомога переважно складається з використання джгута і якнайшвидшого переміщення потерпілих у безпечне місце.

В умовах бою бути бійцем-рятувальником – це вторинна місія. Основна функція – виконати первинну місію. Першим пріоритетом на полі бою є ведення вогню у відповідь і відбивання ворогів. Цілі під час надання допомоги пораненим в зоні обстрілу:

- 1) Виконати бойове завдання;
- 2) Запобігти більшій кількості;
- 3) Зберегти життя пораненого.

Після завершення етапу надання медичної допомоги в умовах обстрілу надається медична допомога в «зоні укриття».

Другий етап – надання медичної допомоги у військово-польових умовах в жовтій зоні. Починати II етап надання медичної допомоги у військово-польових умовах після того, як рятувальник і поранений більше не знаходяться під прямим вогнем противника. На цьому етапі є більше часу для надання допомоги.

При наданні медичної допомоги у військово-польових умовах медичне обладнання та матеріали часто обмежені тими, які були принесені на поле бою бійцем-рятувальником або окремими солдатами. процедури при наданні медичної допомоги у військово-польових умовах:

- ❖ Оцінити стан пораненого застосовуючи правило С-А-В-С (Критична кровотеча – Дихальні шляхи – Дихання – Циркуляція) і надати пораненому необхідну допомогу.

- ❖ Оглянути пораненого на наявність небезпечних для життя кровотеч.

- ❖ Зробити необхідні заходи для відновлення прохідності дихальних шляхів, включаючи введення носоглоткового повітровою при необхідності.

- ❖ Обробити будь-які відкриті ушкодження грудної клітини. В разі напруженого пневмотораксу провести декомпресію.

- ❖ Перевірити стан кровоспинного джгута, якщо він застосовувався. Якщо на етапі надання медичної допомоги в умовах обстрілу ви накладали пораненому джгут для зупинки кровотечі з ран кінцівок, перевірити кровотечу.

- ❖ Оглянути пораненого на наявність незначних кровотеч.

- ❖ Оглянути пораненого на предмет наявності будь-яких необроблених ран на кінцівках, які можуть бути небезпечні для життя, і обробити їх.

- ❖ Продовжувати обробляти інші травми (накладення шин на переломи, перев'язка інших ран, опіків і т.д.).

- ❖ Ввести знеболюючі та антибіотики з польової аптечки ІФАК. Використовуючи ІФАК пораненого. Не використовувати свою польову аптечку, так як вона може знадобитися вам самим.

- ❖ Вживати необхідних заходів для запобігання розвитку шокового стану або надати допомогу при шоку, що вже розвинувся.

- ❖ Передати інформацію про медико-санітарну обстановку командиру підрозділу. При необхідності викликати військового парамедика (санітарного інструктора) з додатковими засобами. Повідомити командира підрозділу, якщо поранений не зможе продовжити виконання бойового завдання.

- ❖ Слідкувати за пораненим. Слідкувати за рівнем свідомості кожні 15 хвилин і диханням пораненого. Якщо він у свідомості – розмовляти з ним при можливості – підбадьорити, заспокоїти.

- ❖ В разі необхідності підготувати пораненого до евакуації. Записати дані клінічного огляду, відомості про виконані лікувальні заходи.

Третій етап – надання допомоги під час тактичної евакуації.

При здійсненні евакуації допомога надається до надходження постраждалого в пункт збору або до медичної установи. Розрізняють немедичну та медичну евакуацію.

1) Немедична евакуація потерпілого відноситься до переміщення потерпілих з використанням немедичного транспортного засобу або літального апарату. Під час такої евакуації рятувальник може перебувати з потерпілим для надання йому допомоги під час транспортування.

2) Медична евакуація відноситься до евакуації потерпілих з використанням спеціалізованого санітарного автомобіля або санітарного літака. На медичних транспортних засобах для евакуації (наземних і повітряних) присутній медичний персонал для надання потерпілим допомоги під час евакуації.

Алгоритм march в концепції TCCC (TACTICAL COMBAT CASUALTY CARE)

Віднедавна точиться чимало суперечок щодо того, за якою системою навчати військових надавати першу допомогу. Зазвичай у міжнародних стандартах обирають системи, за якими навчають у країнах НАТО. Тоді постає запитання, що насправді є кращим для наших військових: TCCC чи CLS?

Перша з цих двох аббревіатур TCCC (Tactical Combat Casualty Care) — це загальний протокол надання першої медичної допомоги на полі бою. Це послідовний перелік найважливіших дій. На відміну від цивільної медицини, це не просто певний алгоритм дій, це ще й тактична складова. Це розуміння загальної картини поля бою та розмежування різних дій на різних етапах бою або в різних його частинах.

Протокол TCCC доступний для загального огляду на сайті Національної асоціації фахівців з невідкладної допомоги США (NAEMT).

До створення такого протоколу дій допомоги постраждалим у військових умовах прийшли в США наприкінці 1990-х років. Після військових дій Сполучених Штатів в Афганістані у 2001 р. цей протокол був розширений та прийнятий за основу для всього медичного персоналу США, а потім і для країн НАТО.

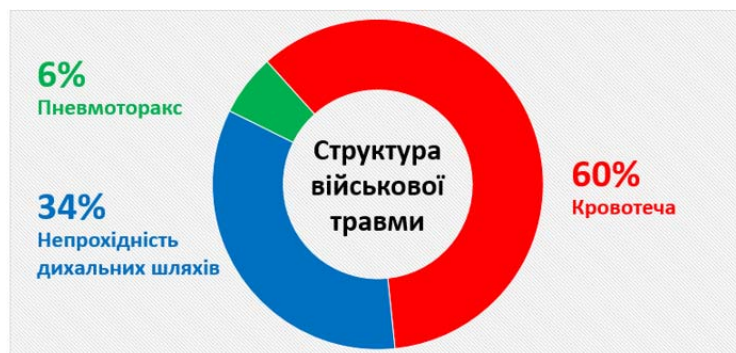
Протокол TCCC щороку переглядають та щовесни видають рекомендації, оновлені згідно із найсучаснішими дослідженнями.

Відстежувати найновіші рекомендації щодо допомоги постраждалим на полі бою та бути в курсі останніх змін можна на сайті **NAEMT**.

Усі світові протоколи надання до госпітальної допомоги постраждалим базуються на певному алгоритмі дій, який побудований на підтримці життєво важливих функцій організму, як-от дихання та кровообіг. Це протокол ABC — Airways, Breathing, Circulation.

Бойові дії вносять свої корективи до цього протоколу. До нього додається перш за все зупинка критичної кровотечі, від якої найчастіше гинуть на полі бою, та врахування того, що сам поранений і всі навколо перебувають під загрозою отримати поранення.

Були проаналізовані причини смерті на полі бою в усіх американських операціях і в більшості операцій НАТО.

Що значить така аналітика? Що 60% бійців померли від крововтрати, 34% — від проблем з диханням і 6% — від проблем з легенями. А 25% цих смертей можна було запобігти.

Проаналізувавши травми бійців і багато інших речей, комітет TCCC розробив протокол MARCH. Протокол MARCH — це послідовність дій, яку мають виконувати бійці і військові медиків, коли

рятують поранених на полі бою. Ця послідовність дій допомагає мінімізувати втрати воїнів в період «з отримання поранення» до «прибуття у госпіталь».

Військова медицина відрізняється від цивільної типами травм або ран, зовнішніми умовами, можливістю надавати допомогу постраждалим та часом, який необхідний для евакуації постраждалих (інколи він набагато триваліший в умовах бою).

Протоколи допомоги TCCC, на відміну від цивільної медицини, мають алгоритм MARCH (Massive Bleeding - Airway - Respiration - Circulation - Head injury / Hypothermia), однак його зміст не відрізняється від загальновизнаного ABC.

Протокол M.A.R.C.H.

Він містить основні послідовні пункти надання допомоги, серед яких:

Massive Bleeding (масивна кровотеча) — зупинка кровотечі, що загрожує життю;

Airways (дихальні шляхи) — забезпечення прохідності дихальних шляхів;

Respiration (дихання) — закриття всіх відкритих ран грудної клітки;

Circulation (циркуляція) — повний огляд пораненого, зупинка кровотеч, діагностика шоку;

Head injury / Hypothermia (черепно-мозкова травма / гіпотермія) — виявлення травм голови / запобігання переохолоджень.

Цей протокол є дороговказом для медичного персоналу та для військових, які перебувають у зоні військових дій.

MARCH — це аббревіатура, яка розшифровує в якій послідовності надавати домедичну і медичну допомогу пораненому. Тобто це означає, що в першу чергу ми надаємо допомогу з масивною крововтратою, а в останню чергу перевіряємо гіпотермію.

Деякі з цих пунктів можуть виконувати бійці підрозділу, деякі — тільки медики. В цьому розділі ми детально розглянемо, що може і повинен виконувати борець за цим протоколом, і оглядово — те що роблять медики, щоб ви краще розуміли весь процес догоспітальної допомоги і могли допомогти медику, якщо він про це попросить.

За статистикою НАТО зі 100% загиблих на полі бою, більше 60% втратили життя через неконтрольовану критичну кровотечу. У чому відмінність понять «кровотеча» і «критична кровотеча»?

Критична кровотеча — це стрімка втрата крові, що становить безпосередню загрозу життю людини (відірвана кінцівка, пошкоджена артерія). А звичайну кровотечу відразу можна і не помітити.

При критичній кровотечі, наприклад, як пошкодження стегнової артерії, боєць може загинути за декілька хвилин: через 35-40 секунд він втратить свідомість і не зможе надати собі допомогу.

Ознаки масивної кровотечі

Оскільки критична кровотеча може призвести до швидкої смерті, пункт «Масивна крововтрата» займає перше місце в алгоритмі MARCH. Це означає, що перше, на що ми звертаємо увагу під час огляду бійця, — наявність кривавих плям на одязі, пульсуючої кров'ю рани і тд. При наявності у бійця критичної кровотечі, виходячи з тактичної ситуації, використовуємо кровоспинний турнікет/ джгут/ пальцеве притиснення/ підручні засоби.

Масивна крововтрата. Більше половини смертей поранених виникають через масивну крововтрату. Тому кожний боєць повинен мати турнікет та вміти ним користуватися, щоб при пораненні не стекти кров'ю і дочекатися кваліфікованої допомоги. Вам потрібно вміти швидко накладати турнікет.

Турнікет, це англomовна назва для джгута — засобу для зупинки кровотечі. Він накладається на кінцівки (руки, ноги). Працює наступним чином: перетискає вени і артерії так, що кров зупиняється. Турнікет повинен бути оригінальним.

В Україні використовуються декілька видів турнікетів. Найвідоміший з них — Combat Application Tourniquet (C-A-T). Широко використовується військовими блоку НАТО, іншими військовими підрозділами.

Також існують версії C-A-T для цивільного населення та рятувальників. Вони мають помаранчеве забарвлення. Вам потрібен турнікет саме чорного кольору.

Важливо зазначити, що на ринку є велика кількість підробок і несертифікованих копій оригінального C-A-T, тому якщо ви будете купувати C-A-T, перевіряйте наявність виробничого маркування на зворотному боці пластикової основи

турнікета. Використання неоригінальних турнікетів небезпечно для життя.

В Україні є Центр тестування турнікетів, які можуть бути в вашій бойовій аптечці.

РЕКОМЕНДОВАНО до використання

Центром тестування турнікетів

- ♦ Combat Application Tourniquet (CAT) Gen 7
- ♦ Combat Application Tourniquet (CAT) Gen 6
- ♦ SOF-Tactical Tourniquet-Wide (SOFTT-W)*
- ♦ Tactical Mechanical Tourniquet (TMT)
- ♦ Rotation Compression Tourniquet (RCT)
- ♦ Турнікет SICH
- ♦ Турнікет «Дніпро» **new**

15/05/22

*але не рекомендуємо використовувати
SOF-Tactical Tourniquet-Wide (SOFTT-W) GEN2

*Проблеми
неоригінальних турнікетів:*

- ❖ ламається вороток;
- ❖ перекручується і
рветься стрічка;
- ❖ товщина і
щільність стрічки не дозволить
використати турнікет як треба.

В тактичних умовах ці проблеми з турнікетом призведуть до швидкої смерті пораненого. Заздалегідь переконайтесь, що ваш турнікет оригінальний, і ви вмієте ним користуватися. Принцип роботи цих

турнікетів однаковий, відмінності полягають в матеріалах конструкційних частин, пристроях фіксації воротка.

Залежно від підрозділу, в якому ви служитимете, можуть бути різні варіанти. Якщо ви є солдатом піхоти, бажано мати 2 турнікети:

- ❖ перший — в аптечці, лежить зверху;
- ❖ другий — в підсумку швидкого доступу або на спорядженні, що має інтерфейс MOLLE.

Розміщувати підсумок з турнікетом слід в зоні доступності обох рук. В середині підрозділу має бути узгоджене єдине для всіх бійців місце розташування підсумка з турнікетом.

Зверніть увагу! Для порятунку бійця ви маєте використовувати не свій турнікет, а його. Це зумовлено тим, що поранених може бути декілька, а особистих турнікетів у вас всього два. Це правило стосується й інших засобів в аптечці бійця. Коли військовий медик або борець допомагає пораненому, він використовує ліки і приладдя з аптечки

пораненого, а не зі своєї індивідуальної.

І саме тому існує правило — всьому підрозділу кріпити турнікети в однаковому місці, а в аптечку класти турнікет зверху. Так борець під час порятунку товариша знає, де знайти турнікет побратима.

Правила накладання турнікета:

Користуватись гумовими рукавичками. Ви, напевно, помітили, що лікарі завжди користуються рукавичками. Це пов'язано з контактом з кров'ю потерпілого. Якщо у вас на руках є мінімальні порізи, які ви навіть не відчуваєте, контакт з кров'ю потерпілого може призвести до різних, іноді тяжких захворювань, які можливо зараз вам здадуться неважливими, але негативно вплинуть на подальше життя. Тому, пам'ятайте правило: «Ваша безпека у пріоритеті», і користуйтеся рукавичками.

Турнікет накладається максимально високо на кінцівку. Часто в тактичній ситуації складно одразу правильно визначити місце поранення: на одягу вже багато плям, або немає світла, а шукати його часу немає. Тому гарантувати, що турнікет перекриє кровоток можна тільки, перекривши кровоток всієї кінцівки.

Потім у більш спокійній ситуації медик зможе зробити конверсію турнікета.

Турнікет накладається поверх одягу. В тактичній ситуації немає часу та можливості розрізати одяг та накласти турнікет на шкіру. Потім у більш спокійній ситуації медик, якщо того потребує протокол, розріже одяг і перенакладе турнікет на шкіру.

Вийняти із карманів всі речі. По-перше, здавлені турнікетом речі додатково тиснуть на кінцівку і додають болю. По-друге, ця річ може зрушити з місця, і тоді турнікет спаде, а кровотеча може відновитися.

Турнікет накладається перпендикулярно кінцівці. Так легше зупиняється кровотеча, турнікет надійно фіксується, а ви можете бути певні, що він не посунеться і не спаде.

Правильно накладений турнікет може спричиняти біль, бо затягнутий туго. Наше тіло функціонує таким чином, що те, що йому не корисно — спричиняє біль. І звісно, перекритий кровотік в кінцівці це некорисна річ для організму і кінцівки. Але це запобігає смерті, тому накладати турнікет туго — обов'язково.

На білій стрічці обов'язково писати час накладення турнікета. Кровоспинний турнікет — це ефективний інструмент для швидкої зупинки критичної кровотечі в екстремальній ситуації. Але водночас його використання спричиняє травматичну дію: через 2-3 години після накладання турнікета в кінцівці починається відмирання тканин.

Саме тому лікарям потрібно точно знати час накладення турнікета. Так вони будуть знати, кому першому надавати допомогу, щоб врятувати і кінцівку, і життя бійця.

Звичайно, медик записує інформацію про накладення турнікета в картку постраждалого, але цю інформацію обов'язково вказувати і на турнікеті. І якщо на турнікеті не виходить написати, пишіть будь-де, навіть на обличчі, але щоб це було помітно лікарям, які далі будуть оглядати пораненого.

Інші поранення при масивній крововтраті. Ми з вами тільки що розглянули поранення кінцівок. Але, звичайно, є ще інші види поранень, з якими ви, як борець маєте можливість допомогти пораненому.

❖ Вузлові поранення — це поранення ший, підпахвових і пахвинних ділянок.

❖ Поранення грудної клітини.

З усіма іншими пораненнями (напр. поранення живота, голови — працює тільки медик).

Вузлова кровотеча. Це ділянки ший, сідниці та верхні ділянки рук — місця, де кінцівки та шия приєднуються до тулуба. Усі вони незручні для зупинки кровотечі, адже там неможливо накласти джгут. Основним методом зупинки крові там — це прямий тиск на рану або тампонування.

Внутрішня кровотеча. Коли поранення грудної клітки або живота. На домедичному рівні такого пацієнта врятувати неможливо. Єдиний шлях — швидка евакуація в госпіталь, де на нього очікують хірургічні методи зупинки кровотечі.

Як ви розумієте, у місцях вузлових поранень накласти звичайний турнікет або неможливо, або не можна — накладений турнікет на шию просто задушить людину. Саме тому в такій ситуації рану потрібно затиснути рукою. А далі, коли поранений вже не знаходиться під вогнем, робиться тампонада рани.

Тампонада (тампонування) рани

Точки натиску для тимчасової зупинки вузлових кровотеч

Які поранення тампонуються:

❖ Пошкоджені судини на кінцівках можна зупинити за допомогою прямого тиску на рану, накладанням джгута, тампонування.

❖ Вузлова кровотеча. Це ділянки ший, сідниці та верхні ділянки рук — місця, де кінцівки та шия приєднуються до тулуба. Усі вони незручні для зупинки кровотечі, адже там неможливо накласти джгут. Основним методом зупинки крові там

— це прямий тиск на рану або тампонування.

❖ Внутрішня кровотеча. Коли поранення грудної клітки або живота. На домедичному рівні такого пацієнта врятувати неможливо. Єдиний шлях — швидка евакуація в госпіталь, де на нього очікують хірургічні методи зупинки кровотечі.

Гемостатичні засоби

Для зупинки критичної кровотечі в місцях, де використання кровоспинного турнікета неможливе (шия, область ключиць, підпахвова зона, пах, сідниці), використовуються гемостатичні бинти.

Що це. Гемостатичні засоби — препарати для екстреної зупинки критичної кровотечі. У військовій практиці широко використовуються гемостатики контактної дії: вони контактують з кров'ю — кров згортається, і зупиняється критична кровотеча. Основні форми випуску: гранули, аплікатор, гемостатичний бинт.

Коли і де використовувати. Гемостатичні засоби використовуються для зупинки критичної кровотечі в місцях, де використання кровоспинного турнікета неможливе: область шиї, область ключиць, підпахвова зона, область тазу (пах, сідниці).

Які засоби є в Україні. Celox Gauze (бинт), QuikClot Combat Gauze Z-folded (бинт), ChitoGauze (бинт з антибіотиком), Chito-SAM 100 (бинт). На фото вони розташовані зліва направо відповідно.

Після застосування будь-якого гемостатичного засобу забезпечте прямий, безперервний тиск на рану мінімум 3 хвилин! Потім продовжуйте тампонування і накладання пов'язки.

Застереження під час застосування гемостатичного засобу:

❖ Слідкуйте, щоб гемостатики не потрапили в очі і в дихальні шляхи — це призводить до опіків.

❖ Використовуйте їх тільки там, де неможливо використовувати турнікет.

Фактично цей засіб — це клей, і потім хірургу потрібно буде вирізати його з тканинами. Тому бажано мінімізувати його використання.

В Україні ще залишаються гемостатичні засоби в порошку. Гемостатичні бинти — це більш безпечний засіб, ніж гемостатик у порошку. Користуватися порошком — не рекомендується!

Переваги гемостатичного бинта перед гранульованим гемостатиком (порошком):

❖ Простота використання в стресовій ситуації, наприклад, тремтливими руками.

❖ Безпека роботи при сильному вітрі (бинт не розлітається, як порошок). Коли пакетик з порошком розривають зубами, то трапляються випадки опіку очей і дихальних шляхів.

❖ За роботи у дощ порошок збирається у грудки, а бинт — ні.

❖ Бинти ефективніше зупиняють кровотечі в глибоких, заповнених кров'ю ранах. А порошок дуже важко засипати у рану, що фонтанує кров'ю, з бинтом все легше.

Після того, як від використання порошка відмовились в армії США і НАТО, всі залишки потрапили до нас, і деякі засоби можуть бути протерміновані. Саме тому краще відмовитись від його використання в тактичній ситуації.

Накладення компресійної пов'язки. Після того, як ви зробили тампонування, ви повинні закрити рану, тобто накласти пов'язку. Це можна

зробити просто бинтом, більш того, якщо немає бинта, підійдуть будь-які підручні засоби — шарф, бандана тощо. У вас в бойовій аптечці зазвичай є ізраїльський бандаж, більш зручний засіб перев'язування.

У жовтій зоні проводиться основний обсяг надання першої невідкладної медичної допомоги згідно з протоколом MARCH. Але працівники поліції повинні чітко уявляти обсяг надання невідкладної медичної допомоги в різних зонах.

В тактичній медицині тактичну обстановку умовно поділяють на три зони. Від того, в якій зоні знаходиться постраждалий, залежить і обсяг невідкладної допомоги.

CUF (переклад: допомога під вогнем) або червона зона — зона ведення бойових дій, боєць знаходиться в зоні вогневого впливу противника. Обсяг надання невідкладної медичної допомоги: 1) придушення вогню противника, 2) зупинка критичної кровотечі, 3) евакуація

TFC (переклад: надання допомоги в зоні укриття) або жовта зона — зона ведення бойових дій, боєць знаходиться поза зоною вогневого тиску противника (підвал, бліндаж, тимчасове укриття). Жовта зона дуже умовна, оскільки в будь-який момент може стати як червоною так, і зеленою. У жовтій зоні проводиться основний обсяг надання першої невідкладної медичної допомоги згідно з протоколом MARCH.

TasEvac (переклад тактична евакуація) або зелена зона — зона ведення бойових дій, віддалена від безпосереднього вогневого контакту. Зазвичай тут працюють евакуаційні команди, військові медики.

Зверніть увагу, що в цьому контексті слово «зона» означає скоріше не місце, а ситуацію: будь-яке місце може за лічені секунди перетворитися із зеленої в червону зону і навпаки. Наприклад: іде атака ворога і обстріл з їх боку — це місце червона зона, але атаку відбили, ворогів вбили, і сховалися в окоп — все, це ж місце перетворилося на жовту зону.

Давайте детально розглянемо, що потрібно робити в кожній із зон.

CUF — Червона зона

В ситуації, якщо поранено вас, вам потрібно спробувати надати собі допомогу самостійно: накласти турнікет або затиснути рукою вузлову рану.

У сучасних умовах ведення бойових дій найкращим способом надання невідкладної медичної допомоги постраждалому є придушення вогневих точок противника. Ось чому:

- ❖ це вбереже потерпілого від нових поранень;
- ❖ вбереже рятувальника під час евакуації потерпілого;
- ❖ дозволить надати невідкладну медичну допомогу в більшому обсязі.

Важливий інструмент в роботі з потерпілим на відстані — голосова комунікація. Якщо бачите пораненого бійця, зверніться до нього: «Ти живий?», «Куди поранений?». За можливості звертайтеся по імені або позивному.

Реакція пораненого дасть вам інформацію про стан бійця (живий/мертвий або без свідомості) і характер його поранення («куля в ногу», «руки немає», «міна»).

А виходячи із отриманої інформації ви вже зможете ухвалити рішення про проведення евакуації бійця і надання невідкладної медичної допомоги.

Дії, якщо поранений у свідомості. Встановивши голосовий контакт з пораненим, в наказовому тоні говоріть, що йому робити далі: «Наклади турнікет!», «Повзи сюди!», «Не висовуйся!».

Голосовий контакт і чіткі підказки потрібні тому, що після поранення борець скоріше за все почне нервувати, панікувати, і може забути елементарні правила самопомогі. А за допомогою вербальної комунікації ви можете створити умови, за яких бійцям не потрібно буде евакуювати постраждалого з-під вогню, піддаючи своє життя небезпеці і ризикуючи виконанням бойового завдання.

Приклад: солдат отримав вогнепальне поранення в ногу, запанікував, почав кричати. Встановивши голосовий контакт, бійці наказали потерпілому накласти собі турнікет і під прикриттям вогню відповзти в укриття, вказавши пораненому напрямок руху. А самі далі продовжили виконання бойового завдання. Противник був відбитий, і це дало змогу безпечно підійти до потерпілого і надати йому невідкладну медичну допомогу в повній мірі.

Алгоритм дій у CUF-зоні:

1. Ведіть вогонь у відповідь, перейдіть в укриття;
2. Встановіть голосовий контакт з потерпілим, запитайте про його стан, поранення, напрямок, звідки стріляв ворог, чи може він сам стріляти і т.д.;
3. У наказовому тоні вказуйте потерпілому його подальші дії (накласти турнікет, відповзти, залагти, стріляти у відповідь і т.д.);
4. Передайте інформацію про потерпілого командирі підрозділу, узгодьте подальші дії;
5. Продовжуйте вогонь по позиціях противника. За наказом командира підрозділу організуйте евакуацію і надання невідкладної медичної допомоги потерпілому.

Зазначимо, що цей план може відрізнятись в залежності від конкретної тактичної ситуації.

Евакуація з поля бою. Є багато різних способів евакуації потерпілого.

Прийнявши рішення про проведення евакуації, заздалегідь визначте безпечне місце для себе і потерпілого. Під час евакуації використовуйте тіло потерпілого як прикриття:

❖ Ваша безпека — пріоритет.

❖ Поведінка бійця після поранення може бути

непрогнозованою, тому наближаючись, тримайте зброю зарядженою і спрямованою в бік потерпілого, будьте готові стріляти.

❖ Як ми говорили, особиста безпека — пріоритет, тому будь-яка евакуація проводиться тільки під прикриттям, з високою швидкістю і мінімізацією видимого силуету рятувальників.

Для того, щоб вміти евакуювати, потрібна злагодженість бійців підрозділу: такі дії потрібно окремо заздалегідь тренувати.

TFC — Жовта зона. В жовтій зоні з пораненим працює переважно медик, тому цю тему ми розглянемо оглядово, щоб ви приблизно розуміли процес.

В жовтій зоні медик слідує протоколу MARCH, тобто все починається з першого етапу — масивної кровотечі. У цей момент ви можете йому допомагати або ж бути поруч і подбати про власну безпеку і безпеку медика.

Якщо ви бачите, що травмована людина повністю втратила свідомість або частково її втрачає, перше що треба зробити — це забрати зброю (автомат, пістолет, ніж, тощо) і засоби зв'язку.

Також в жовтій зоні людині, яка сильно поранена, дають pill-pack — набір таблеток, які є в кожній аптечці. Pill-pack містить максимальну разову дозу трьох ліків: антибіотик, знеболювальне і протизапальне.

(М) Масивна кровотеча

- ❖ Перевіряє, чи якісно накладений турнікет і, якщо потребує ситуація, накладає ще один, вище першого.

- ❖ Розрізає одяг, оглядає кінцівку або рану, не знімаючи взуття.

- ❖ Якщо поранена кінцівка — накладає турнікет на 5-8 см вище рани, але не на суглоби — це не допоможе. Турнікет накладається вже безпосередньо на шкіру.

- ❖ Проводить тампонаду рани. Бажано — в перші дві години. Це стосується всіх ран: на кінцівках, вузлових і ран тазу. Не тампонується тільки рана в легенях, рана живота, рана голови, і якщо турнікет накладений на ампутовану кінцівку.

- ❖ Якщо пройшло більше ніж 6 годин — турнікет не знімається, а рішення, що робити з кінцівкою, приймається лікарями в шпиталі.

(А) Прохідність дихальних шляхів

Близько 34% бійців гинуть через непрохідність верхніх дихальних шляхів та поранення грудної клітки. Тому другі за пріоритетністю пункти алгоритму MARCH — А та R:

- ❖ А — перевірка прохідності верхніх дихальних шляхів (тобто, чи може людина дихати взагалі).

- ❖ R — перевірка наявності, частоти і глибини дихання (тобто чи немає проблеми з легенями).

Поділ двох, на перший погляд схожих, етапів на два окремі, обумовлений анатомією: перш ніж потрапити в легені, повітря проходить по верхніх дихальних шляхах, від порожнини рота до початку легень. Тобто, якщо у людини перекриті верхні дихальні шляхи, наприклад запалим язиком, блювотними масами, осколками кісток щелепи і зубами, вона не зможе дихати, навіть якщо самі легені будуть цілі і здорові.

Тому медик спочатку перевіряє, чи дихає людина взагалі. Тут є декілька варіантів дій, залежно від стану потерпілого:

1. Людина в свідомості і розмовляє, це вочевидь означає, що вона дихає, тобто проблем з прохідністю дихальних шляхів немає. Ніяких дій робити не потрібно.

2. Людина без свідомості, але дихає. Коли людина лежить на спині і знаходиться без свідомості, її м'язи розслаблені, в тому числі і язик, і це становить загрозу: язик може запасти і перекрити шлях повітря. Тому така ситуація потребує втручання. Що робити: перемістити пораненого у стабільне

бокове положення, підняти підборіддя і висунути нижню щелепу (це т.з. прийом Сафара), вставити назофарингеальний повітровід.

3. Людина без свідомості чи з частковою втратою свідомості з непрохідністю або загрозою непрохідності дихальних шляхів. Що робити:

- ❖ дозволити пораненому зайняти будь-яке положення, при якому найкраще зберігається прохідність дихальних шляхів, у тому числі сидючи, та нахилившись вперед. Якщо людина зовсім без свідомості — перемістити у стабільне бокове положення;

- ❖ підняти підборіддя і висунути нижню щелепу (це т.з. прийом Сафара);

- ❖ очистити ротову порожнину від зайвих речей (кров, блювота, зуби, жувальна гумка, тощо);

- ❖ ввести назофарингеальний повітровід;

- ❖ перемістити пораненого у стабільне бокове положення, якщо він ще не в ньому.

Якщо підсумувати, ці дії медик робить так: спочатку відкриває дихальні шляхи, а потім робить так, щоб запобігти повторному їх закриттю.

Назофарингеальний повітропровід

Назофарингеальний повітропровід (назальна трубка) входить до складу аптечки і являє собою гнучку, вигнуту трубку зі зрізаним кінцем і розширенням з протилежної сторони. Трубка забезпечує прохідність верхніх дихальних шляхів. У комплектації містить тубик з лубрикантом (змазкою).

Назофарингеальний повітропровід у вашій аптечці повинен бути вашого

розміру! Індивідуальний, відповідає відстані від кінчика носа до мочки вуха (найпростіший спосіб вимірювання).

Застосовується при проблемах з диханням, западання язика. Використати тільки, коли спостерігається повна або періодична втрата свідомості.

Протипоказання при застосуванні назофарингеальних повітропроводів, це масивна травма обличчя, викривлення перегородки носа, опік дихальних шляхів, перелом основи черепа. Якщо у пораненого саме така травма, то медик приймає рішення про проведення інших процедур, які ми в цьому курсі розглядати не будемо.

(R) Дихання

При пораненні грудної клітки ваша задача — негайно відновити її герметичність. Без герметичності грудної клітки дихання неможливе, це призводить до загибелі потерпілого. Проникаючі поранення грудної клітки не тампуються!

Потрібно використати спеціальну оклюзійну наліпку. Вона виготовлена з повітронепроникного матеріалу, що має клейову поверхню з одного боку.

Як використовувати наліпку. Дістаньте оклюзійну наліпку з упаковки. Якщо є серветка, очистіть ділянку поранення від крові і бруду. Розмістіть наліпку над місцем поранення і на видиху щільно притисніть її до тіла. Якщо є вихідний отвір, другу пов'язку розмістіть відповідно. Кров, піт, густий волосяний покрив не завадять фіксації наліпки на тілі, вона має достатньо клею.

Якщо оклюзійна наліпка вже використовується, але дихання пораненого погіршується, медик може прийняти рішення провести голкову декомпресію напруженого пневмотораксу. Тобто за допомогою голки випустити повітря з плевральної зони.

(С) Циркуляція крові

При значній втраті крові у пораненого може наступити стан шоку, який може призвести до кисневого голодування: внутрішні органи недостатньо насичуються киснем, і це викликає в них незворотні зміни.

Що роблять медики на етапі (С) Циркуляція крові:

- ❖ Переоцінюють кровотечу і, якщо стан дозволяє, роблять конверсію турнікету (тобто послаблюють його), накладаючи компресійну пов'язку.
- ❖ Перевіряють стан шоку і намагаються його попередити або прибрати.

Тут в залежності від стану постраждалого використовуються ліки або механічне покращення.

(Н) Гіпотермія

При пораненні людина починає замерзати, тому її обов'язково накривають ковдрою. В кожній аптечці воїна є терморефлексивна ковдра, саме вона застосовується в таких випадках. Вона відбиває до 80% тепла, яке випромінює тіло людини. До речі, її можна використовувати і в побуті, щоб зігрітися.

Отже медик робить потрібні речі по протоколу MARCH, а потім по колу знову і знову перевіряє всі симптоми поки пораненого не заберуть у госпіталь.

При цьому, все лікування, яке отримав поранений вноситься в картку пораненого маркером. І те, і інше входить в комплектацію аптечки.

ТасЕвас — Зелена зона. Зелена зона — це зона евакуації. Крім того, що підбадьорювати поранених побратимів (а це дуже важливо), підрозділ має виконувати наступні дії:

- ❖ Бійці підрозділу мають організувати безпеку в місці евакуації та підготувати поранених для евакуації.
- ❖ Бійці підрозділу або медик підрозділу мають максимально повно та чітко передати інформацію щодо поранених евакуаційній команді.
- ❖ Мінімальна інформація повинна відображати стан пораненого (стабільний чи ні), виявлені поранення та надану допомогу.

Вміст бойової аптечки

Індивідуальна аптечка першої допомоги (IFAK – Individual First Aid Kit). Відповідно до задач, які необхідно вирішити при наданні першої медичної допомоги в бойових умовах, сучасна тактична аптечка повинна містити (у відповідності з правилом С-А-В-С):

Кровоспинний турнікет

Кровоспинний турнікет. Використовується для зупинки критичної кровотечі шляхом перетискання магістральної артерії. Найбільш поширений і відомий — Combat Application Tourniquet (С-А-Т.) — використовується бійцями збройних сил НАТО, спецпідрозділами, бійцями полку «Азов», рятувальниками.

Альтернатива — Ми вже розглядали список перевірених турнікетів, але давайте їх згадаємо: CAT (gen 7), CAT (gen 6), SOFTT-W (але не gen 2), SAM-XT, SICH, Дніпро, TMT, RCT

Кількість: бажано мати 2 шт.: один — в аптечці зверху, другий — на спорядженні в зоні доступності обох рук. У всього підрозділу турнікети мають знаходитися на однаковому місці.

Гемостатичний засіб

Гемостатичний засіб при контакті з кров'ю пришвидшує процес згортання крові, зупиняючи критичну кровотечу.

Найбільш відомі: Celox Gauze, QuikClot Combat Gauze Z-folded , ChitoGauze, Chito-SAM 100.

Кількість: 1 шт.

Компресійний биндаж

Компресійний биндаж (The Emergency Bandage, або Ізраїльський биндаж). Використовується для тугої перев'язки рани.

Розміри: 4 або 6 дюймів

Кількість: 1 шт.

Назофарингеальний повітропровід

Назофарингеальний повітропровід (назальна трубка). Забезпечує прохідність верхніх дихальних шляхів. У комплекті є упаковка лубриканта для змащування трубки перед введенням.

Розміри: Індивідуальний розмір відповідає відстані від кінчика носа до мочки вуха.

Кількість: 1 шт.

Оклюдійна наліпка

Оклюзійна наліпка. Використовується при пораненні грудної клітки. Існують модифікації з клапанами, що випускають повітря з грудної клітки і перешкоджають його потраплянню всередину.

Кількість: 2 шт.

Pill-pack

Pill-pack (упаковка пігулок, англ.) — індивідуальна разова доза медичних препаратів, приймається після поранення, неодмінно запивається водою. В укладці ІФАК зберігається в зіп-пакеті без блістерів, пігулки готові до вживання.

Склад: протизапальний засіб, знеболювальний, антибіотик, у максимальних разових дозах: парацетамол —1000 мг; мелоксикам —15 мг; левофлоксацин —500 мг.

Кількість: 1 шт.

Важливе зауваження: дуже не бажано зберігати пілпак у немаркованому зіп-пакеті: невідомі назви препаратів, дозування та строк придатності у зіп пакеті вони розкришаться в кашу.

Натомість бажано зберігати у невеликому жорсткому контейнері з маркуванням.

Пластир нетканый гіпоалергенний. Неткана (паперова, полімерна) основа дозволяє відривати фрагменти руками, без використання ріжучих інструментів, що дуже важливо в критичній ситуації.

Використовується для фіксації катетерів, назальних трубок, зведення країв рани, передачі інформації про потерпілого групі евакуації тощо.

Кількість: 1 шт.

Бинт марлевий широкий нестерильний

Бинт марлевий широкий нестерильний використовується для перев'язки ран і опіків, тампонування та інших цілей.

Кількість: 1 шт.

Гідрогелева пов'язка

Гідрогелева пов'язка використовується при опіках. Забезпечує знеболювальну, антисептичну, зволожувальну і охолоджувальну дію. Випускається в різних розмірах.

Як користуватись. Накласти на місце опіку і зафіксувати за допомогою бинта.

Терморелефторна ковдра

Терморелефторна (рятувальна ковдра) виготовлена з поліефірної плівки з напленням металу, відбиває до 80% випромінюваного людиною тепла.

Використовується для зігрівання постраждалого на всіх етапах евакуації. Можливе використання рятувальної ковдри з персональної аптечки для власних потреб, щоб запобігти перегріву або переохолодженню.

Кількість: 1 шт.

Супутні предмети

Нітрилові рукавички. Питання особистої безпеки під час роботи з чужою кров'ю. Розмір підбирається індивідуально (частіше L, 8-9). Колір: синій, білий, тілесний, але не чорний, він погано контрастує з кольором крові.

Атравматичні ножиці для розрізання одягу і спорядження, щоб отримати доступ до рани й оглянути її. Зігнута форма, зубчики на ріжучих поверхнях, «лапка» на передньому кінці дозволяють швидко й безпечно розрізати навіть щільну зимову форму.

Перманентний маркер використовується для позначень: фіксації часу накладання турнікета, запису про вживання медичних препаратів, заповнення інформації для евакуації, картки пораненого, нанесення позначок на тілі потерпілого (напр., «Т» — турнікет), тощо.

ТИП ЕВАКУАЦІЇ:		ВІЙСЬКОВИЙ №:	
КАРТКА ДОГЛЯДУ ЗА ПОРАНЕНИМ В БОЮ			
ПРІЗВИЩЕ ТА ІМ'Я:		ІНД. №:	
ДАТА (Д-М-Р):		ЧАС:	
ПІДРОЗДІЛ:		АЛЕРГІЯ:	
Механізми: (відмітити X всь, що має місце) ☐ Артеріальне ☐ Очі ☐ Вуха ☐ Грудка ☐ Вогнища ☐ СВП ☐ Між ☐ Аварія ☐ РПГ ☐ Інше:			
Інформація травми (відмітити всі місця X)			
Діагн. пр. рука тип: _____ час: _____	Діагн. пр. рука тип: _____ час: _____		
Діагн. пр. нога тип: _____ час: _____	Діагн. пр. нога тип: _____ час: _____		
Статус: (заповнити клітинки)			
Путь: (частота, місце)		Час	
Кровоносна система			
Частота дихання			
Путь: O ₂ /O ₂ маск			
Придатність (АВРМ)			
Шкала болю (0-10)			
Травми: (відмітити X всь, що має місце) С: ☐ Діагн. (кінцівки) ☐ Діагн. (головний) ☐ Травма кінцівки ☐ Гемостатична пов'язка ☐ Тиск: _____ А: ☐ Неущикло ☐ НФТ ☐ Колючим ☐ БТТ ☐ Інше: _____ Тиск: _____ В: ☐ Ог ☐ Діагн. голова ☐ Леген. туб. ☐ Очі/вух. пл. ☐ Тиск: _____			
Різна		Місце	Офіс
Кров		Шок	Час
Різ:		Місце	Офіс
Аналіз: (відмітити X всь, що має місце)		Шок	Час
Аналіз: (відмітити X всь, що має місце)		Шок	Час
НШЕ: ☐ Колючий-Пов'язка ☐ Пов'язка, очі ☐ Пр. ☐ Р. ☐ Шок ☐ Заповніть гіпотермію Тиск: _____			
НОТАТИ:			
ПЕРШОЇ РЯТУНКА			
ПРІЗВИЩЕ, ІМ'Я:		ІНД. №:	

Картка пораненого — індивідуальна первинна медична документація, містить інформацію про пораненого, травму та надану допомогу. Супроводжує потерпілого на всіх етапах евакуації. Виконана на вологостійкому папері, заповнюється перманентним маркером.

Підсумок аптечний. Існують стандартні, уніфіковані військовими структурами або збройними формуваннями. Можуть підбиратися індивідуально, відповідно до специфіки роботи.

Важливі чинники: водонепроникність, відповідність камуфляжу, зручна внутрішня розкладка з достатньою кількістю кишень і фіксаторів.

Висновки

На даний момент протокол MARCH — це найефективніша практика для запобігання смерті пораненого в тактичних умовах. Ви повинні чітко слідувати цьому протоколу: робити не менше і не більше з того, що він передбачає, тими засобами, що є у вас в наявності. Рятувальник повинен бути в максимальній безпеці. Життя пораненого в руках того, хто його рятує. Тому ви повинні вміти це робити. Крім того, потрібно тренувати злагодженість підрозділу, щоб ваша допомога (особливо в червоній зоні) була максимально ефективною.

Питання для самоконтролю:

1. Де можна знайти протокол ТССС?
2. Чим військова медицина відрізняється від цивільної?
3. Які основні послідовні пункти надання допомоги містить алгоритм MARCH? Дайте їх коротку характеристику.
4. Чому особливу увагу щодо забезпечення прохідності дихальних шляхів слід приділити постраждалим, які перебували в будинках або автомобілях, що горіли?
5. Для чого, на вашу думку, використовують назофарингеальний повітропровід?

Використана література:

Базова

1. Бойова травма серця, грудної аорти та магістральних судин кінцівок / [В.В. Лазоришинець, В.І. Цимбалюк, І.А. Лурін та ін.] ; під заг. ред. акад. НАМН України, чл.-кор. НАН України, д-ра мед. наук, проф. Цимбалюка В.І. ; М-во оборони України, Нац. акад. мед. наук України ; М-во охорони здоров'я України [та ін.] Київ ; Тернопіль, 2019, 427 с.
2. Лурін І.А., Хоменко І.П., Негодуйко В.В., Михайлусов Р. М., Гуменюк К.В. Атлас бойової хірургічної травми (досвід антитерористичної операції/операції Об'єднаних сил). — Харків, 2021. — 385 с.
3. Методичні рекомендації “З організації та проведення тактико-спеціальних навчань (занять) із військовими мобільними госпіталями (мобільними медичними підрозділами)” [ВП 7- 35(174)03.01] / А.М. Галушка, Д.В. Ковида, П.В. Мацера, Я.П. Семирунчик, Н.Б. Маринич, Д.І. Мірошніченко. — К., 2021. — 174 с.
4. Превентивна медицина у системі Міністерства внутрішніх справ: монографія /В.В.Якимець, А.М.Галушка, В.Л.Савицький, І.В.Огороднійчук. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 355 с.

Допоміжна

5. Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони. [СП 4-00(35)01.01] / В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, О.М. Іванько, Т.М. Остащенко, А.М. Галушка, С.В. Халік, С.А. Солдатов, О.В. Щербина. К., 2021. 30 с.
6. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шищук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. — Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2016. — 176 с.
7. Технічні засоби для розгортання етапів медичної евакуації : навчальний посібник / за редакцією професора Шматенка О.П. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 390 с.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Мета лекції: Ознайомити здобувачі вищої освіти з організацією роботи системи зв'язку Збройних сил України та правоохоронних органів України.

ЗМІСТ

Вступ

Загальна характеристика військового радіозв'язку

Правила радіообміну та способи організації радіозв'язку

Система військового зв'язку та радіоелектронної боротьби як об'єкт радіорозвідки.

Висновки

Питання для самоконтролю

Використана література

ВСТУП

Головною метою розвитку системи зв'язку Збройних сил України є створення єдиного інформаційно-телекомунікаційного середовища на основі впровадження сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, протоколів обміну інформацією, комплексів, систем та засобів зв'язку спеціального призначення, що дасть можливість забезпечити обмін усім видами інформації між органами й пунктами управління (всіх ланок) з відповідною пропускнуною спроможністю, достовірністю та надійністю.

Воєнна реальність вимагає створення нової моделі підготовки правоохоронних кадрів, де теорія і сьогоденна практика мають бути максимально наближеними. Враховуючи вищевикладене основним завданням закладів вищої освіти системи МВС є підготовка всебічно розвинутих, конкурентоздатних, висококваліфікованих офіцерів тактичного рівня, які є компетентними в військовому управлінні підрозділами із засобами військового зв'язку тактичної ланки і несуть особисту та професійну відповідальність за свої дії, за професійний розвиток підлеглого особового складу та здатні до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

Загальна характеристика військового радіозв'язку

Під радіозв'язком розуміємо обмін інформацією на відстані за допомогою радіохвиль.

Використання радіохвиль має такі важливі переваги під час передавання інформації порівняно з іншими видами зв'язку (наприклад, із провідним зв'язком):

Переваги радіозв'язку:

Радіофіковані підрозділи характеризуються такими позитивними особливостями:

☐ висока мобільність;

- ☐ швидкість встановлення зв'язку;
- ☐ можливість підтримання зв'язку з кореспондентами, місце розташування та віддаленість яких невідомі;
- ☐ висока швидкість передавання інформації;
- ☐ велика відстань передачі сигналів;
- ☐ широкий спектр смуги пропускання сигналів;
- ☐ можливість одночасного передавання інформації практично необмеженій кількості кореспондентів;
- ☐ велика пропускна здатність каналу зв'язку.

Недоліки радіозв'язку:

Застосування радіозв'язку у практичній діяльності поліції пов'язане також з рядом труднощів, основні з яких:

- ☐ відкритість каналу зв'язку для доступу до інформації сторонніх осіб;
- ☐ низька надійність, яка пов'язана з впливом завад на канал зв'язку (промислові шуми, атмосферні явища тощо);
- ☐ залежність якості зв'язку від стану атмосфери, пори року та часу доби (особливо на ДХ, СХ та КХ);
- ☐ залежність якості зв'язку від умисних або неумисних завад (атмосферних, промислових, побутових та ін.);
- ☐ можливість визначення координат кореспондента.

Застосування радіозв'язку в діяльності поліції надає можливості:

- ☐ здійснювати єдине, централізоване керування всіма наявними силами та засобами органів та підрозділів поліції;
- ☐ за мінімальний проміжок часу концентрувати в потрібному місці необхідну кількість оперативних сил та засобів для виконання поставлених завдань;
- ☐ привести у відповідність місце виконання, час і кількість оперативних сил та технічних засобів для забезпечення виконання поставленого завдання.

Особливості військового радіозв'язку. Як відомо, радіо, один з основних засобів зв'язку у всіх арміях світу, а в багатьох випадках – єдиний засіб, здатний при правильній організації ліній радіозв'язку і вмілому їх використанні забезпечити безперервне управління військами в самих складних умовах обстановки та при знаходженні командирів і штабів на місці та під час руху.

Лінії радіозв'язку є елементом системи військового зв'язку. Тому лінію радіозв'язку планують, розгортають, забезпечують її бойове функціонування, згортають, тобто організують радіозв'язок на період бойових дій, або на інший період.

Перевагою радіозв'язку являється висока мобільність радіостанцій, тобто здатність до своєчасного розгортання, згортання і переміщення в порівнянні з іншими засобами зв'язку. Крім того, радіозв'язок може бути встановлений з командирами, місцезнаходження яких невідомо, а також через територію зайняту противником та через непрохідні ділянки місцевості. Він дозволяє здійснювати швидку передачу сигналів і радіограм одночасно великій кількості кореспондентів (тобто циркулярно). Але при організації радіозв'язку необхідно враховувати наступне:

- ☐ можливість перехвату радіопередачі противником і створення ним навмисних завад;

- можливість визначення противником за допомогою пеленгаторних станцій місцезнаходження працюючих на передачу радіостанцій;
- залежність стійкості радіозв'язку від атмосферних і місцевих електричних завад у пункті прийому, а також проходження радіохвиль;
- можливість взаємних радіозавад, які створюються роботою своїх випромінюючих станцій.

Фізична сутність здійснення радіозв'язку. Обмін інформацією відправника та одержувача (абонента) за допомогою радіо здійснюється по лінії зв'язку, якою служить поле електромагнітних хвиль.

Радіохвиля становить собою сукупність взаємозв'язаних електричних і магнітних коливань, що розповсюджуються в просторі. Ці хвилі створюються антеною передавача в пункті відправника і сприймаються антеною в пункті одержувача.

Антену, що передає, здатна випромінювати (одержувати) в навколишній простір електромагнітні хвилі, створені тільки коливаннями високої частоти.

Антену є необхідною складовою частиною кожної радіостанції. Вони під'єднуються за допомогою фідера (коаксіального екранованого кабелю) до вхідної або вихідної частини приймача та передавача.

По коаксіальному кабелю здійснюється передавання високочастотної енергії в антену, де енергія високочастотних коливань перетворюється в енергію електромагнітних хвиль і випромінюється у відкрите середовище. При прийомі, навпаки, антена забезпечує перетворення енергії електромагнітних хвиль в енергію високочастотних електричних коливань, які поступають на вхідну схему передавача.

Отже один й той самий антенний пристрій використовується одночасно для приймання та передавання інформації.

Електромагнітні хвилі можуть розповсюджуватися на дуже великі відстані, тому ними користуються для «переноса» різноманітної інформації.

З огляду на те, що електромагнітна хвиля виконує функцію перенесення інформації, то її часто називають несучою хвилею (несучою частотою).

Принцип радіопередачі і радіоприймання. Для здійснення двостороннього радіозв'язку між двома пунктами на кожному із них повинна знаходитись радіостанція, що складається із приладів, призначених для передавання та приймання інформації.

Радіостанція містить передаючу і приймальну частини і складається з: радіоприймача; радіопередавача; антени; шумоподавлювача; джерела (блока) живлення; блока керування та індикації з перемикачем. В радіостанціях малої потужності передавач і приймач розташовуються разом. У них є одна спільна антена. При передачі вона підключається до передавача, а при прийомі - до приймача.

Передача розмови здійснюється за допомогою мікрофону. При передачі за допомогою мікрофона змінний струм високої частоти поступає в антену безупинно, при цьому величина струму, його частота змінюються у відповідності до звукових коливань, що діють на мікрофон. Така зміна характеру коливань струму високої частоти називається модуляцією.

Модуляція (Modulation) - процес кодування інформації, що передається шляхом зміни якого-небудь параметра періодичних коливань (амплітуди,

частоти, фази). Найбільш розповсюдженими типами модуляції є: частотна (ЧМ), фазова (ФМ) та амплітудна (АМ) модуляція.

Принципи розповсюдження радіохвиль. Радіохвилі, що випромінюються антеною, розповсюджуються наступним чином:

- ☐ паралельно до земної поверхні;
- ☐ під кутом до обрію.

Перші хвилі називаються поверхневими, другі - просторовими.

Характер розповсюдження радіохвиль залежить від: довжини хвилі; кривини Землі; ґрунту; складу атмосфери; часу доби і року; стану іоносфери; магнітного поля Землі; метеорологічних умов.

Довгі хвилі (ДХ) в основному розповсюджуються поверхневою хвилею. За рахунок явища дифракції хвилі цього діапазону легко огинають кривизну земної кулі. Довгі хвилі відчутно згасають в шарі D (у них мала енергія). Чим більша провідність ґрунту і довша хвиля, тим менші втрати електромагнітної енергії. Зазначаючи великого заломлення в іоносфері, довгі хвилі можуть, багаторазово відбиватися від нижніх шарів (від шару D - вдень, від шару E - вночі) і від землі, розповсюджуючись на дуже великі відстані.

В значній мірі поглинають електромагнітну енергію піщані сухі ґрунти і гірські породи, і в дуже малій - поверхня морської води. Вдень через шар D поглинання електромагнітної енергії стає більшим. Вночі через відсутність шару D, якість прийому радіохвиль зростає. Проходження довгих хвиль вночі краще, ніж вдень. Для зв'язку на великі відстані необхідно мати передавачі великої потужності, а також розміри антен, що співрозмірні з довжиною хвилі.

Середні хвилі (СХ) можуть розповсюджуватися поверхневими і просторовими хвилями. Проте, дальність зв'язку поверхневою хвилею у них менша, оскільки енергія у СХ більша, ніж у ДХ, і тому вони поглинаються ґрунтом більше.

Середні хвилі проникають глибше в іоносферу і відбиваються від високих шарів. Від шару D і від нижньої частини шару E вони не відбиваються, а проникають крізь них, при цьому частково поглинаються.

В діапазоні СХ різко визначена залежність дальності зв'язку від часу доби. В денні години середні хвилі настільки сильно поглинаються при проходженні іоносфери, що просторовий промінь практично відсутній. В нічний час шар D і нижня частина шару E щезають, тому поглинання середніх хвиль зменшується і просторові хвилі починають відігравати головну роль. Важливою особливістю середніх хвиль є те, що вдень зв'язок на них підтримується поверхневим променем. Тому вночі на СХ краще чути. В тих випадках, коли в місце прийому приходять одночасно дві хвилі, вони можуть підсилювати або послаблювати одна одну, викликаючи періодичні "завмирання" сигналу.

Короткі хвилі (КХ) можуть розповсюджуватися поверхневою і просторовою хвилею. Поверхневі хвилі КХ діапазону інтенсивно поглинаються поверхнею Землі через велику енергію. Це поглинання настільки значне, що зв'язок обмежується відстанню 25-40 км і залежить від потужності та частоти передавача, властивостей ґрунту, рельєфу місцевості, напруженості антени.

Чим вища робоча частота передавача, тим більша інтенсивність поглинання електромагнітної енергії. Чим вища електропровідність Землі, тим більша частина випромінюваної енергії відбивається від Землі і менша частина поглинається ґрунтом. В зв'язку з цим поверхневі хвилі КХ діапазону розповсюджуються над вологими ґрунтами і над морями та океанами з солоною водою на більші відстані, ніж над сухим ґрунтом і прісноводними водосховищами та озерами.

Ультракороткі хвилі (УКХ) не можуть відбиватися іоносферою (мають велику енергію і тому проходять всі шари атмосфери) і розповсюджуються лише поверхневою хвилею. Дальність зв'язку на УКХ при порівняно невеликій потужності передавача визначається відстанню прямої видимості між передаючою та приймаючою антенами. Очевидно, що для збільшення дальності зв'язку, слід збільшувати висоту антен.

Практично хвилі УКХ, завдячуючи явищам дифракції (огинання радіохвилями перешкод) і рефракції (викривлення шляхів радіохвиль в різноманітних шарах атмосфери) розповсюджуються на відстані, що перевищують пряму видимість. Порівняно недавно було відкрито явище наддалекого розповсюдження УКХ.

Радіозв'язок на УКХ відрізняється низьким рівнем атмосферних і індустриальних завад, дозволяє випромінювати енергію вузьким скерованим пучком. Всі ці привілеї діапазону УКХ роблять його незамінним при військовому радіозв'язку і для забезпечення радіозв'язку в поліції.

Дальність зв'язку між радіостанціями можна умовно поділити на 2 зони: 1 – зона впевненого прийому, 2 – зона невпевненого прийому. В зоні впевненого прийому сигнал радіостанції має велику потужність і здатний десятки разів відбиватися від перешкод й надходити в точку прийому, тому вище перераховані фактори мало впливають на якість зв'язку.

В зоні невпевненого прийому сигнал значно слабший й нездатний багаторазово відбиватися, в цьому випадку перешкоди значно погіршують якість зв'язку, або приводять до його відсутності.

Якщо під час несення служби ви потрапили в таку ситуацію, перш за все:

- ❖ Зорієнтуватись на місцевості, визначте в якому напрямку від час знаходиться головна радіостанція радіомережі.

- ❖ Визначивши напрямок подивіться чи є в напрямку головної радіостанції на відстані 100 – 150 метрів перед вами високі цегляні, залізобетонні, металеві конструкції. При їх наявності вийдіть із-за них або відійдіть від них у протилежному до головної радіостанції напрямку.

- ❖ Якщо при втраті зв'язку ви знаходитесь в низині, яру, котловані – вийдіть з них на підвищення.

- ❖ Якщо втрата зв'язку сталася при внутрішньому огляді об'єкту – підійдіть до вікна, яке знаходиться в напрямку головної радіостанції, вийдіть на балкон або з будинку.

Виходячи з реальних умов виберіть найбільш прийнятну в даній ситуації дію. Простих цих заходів достатньо для того, щоб зв'язок відновився.

Правила радіообміну та способи організації радіозв'язку.

На сьогоднішній день всі системи радіозв'язку використовують два основні режими обміну інформацією: дуплексний та симплексний.

Дуплексний режим - передбачає можливість одночасної передачі і прийому інформації без маніпуляції органами управління засобу зв'язку.

Симплексний режим - передбачає можливість почергової передачі та прийому інформації, змінюючи органами управління режим роботи засобу зв'язку (передача – прийом).

При дуплексному режимі радіообміну в каналі зв'язку використовується дві несучих частоти, а при симплексному - канал зв'язку з однією несучою частотою.

В деяких радіостанціях при програмуванні параметрів можливе встановлення напівдуплексного режиму (функції "одинокі працівники"). Суть такої функції полягає в тому, що у випадку, коли співробітнику поліції доводиться виконувати свої службові обов'язки в небезпечній обстановці, на значному віддаленні від основної групи колег або при виникненні загрози з боку злочинців, на радіостанції натискається кнопка функції "одинокі працівники", що переводить радіостанцію в напівдуплексний режим радіопередачі. При цьому вказана радіостанція автоматично переходить в режим постійної передачі інформації про обстановку навколо неї. Всі інші радіостанції здатні тільки приймати радіоінформацію від радіостанції з активованою функцією "одинокі працівники".

Повернення до звичайного симплексного режиму роботи здійснюється повторним натисканням на кнопку "одинокі працівники".

Способи організації радіозв'язку. Радіозв'язок в залежності від обставин і потреб, може здійснюватись через радіонапрямок або радіомережу.

Радіонапрямок – це спосіб організації радіозв'язку між двома кореспондентами. Він передбачає роботу на одній частоті (одному каналі) лише двох радіостанцій, які здійснюють обмін інформацією тільки між собою, що забезпечує велику пропускну спроможність каналу зв'язку, але об'єднує малу кількість користувачів. Радіозв'язок за напрямком, як процес, дозволяє досить легко забезпечити вимоги до нього по своєчасності, прихованості і вірогідності, і як матеріальна основа управління військами (лінія радіозв'язку) має підвищену стійкість, безпеку і перепускную здатність з розрахунку на одного кореспондента, дозволяє також більш ефективно використовувати антену направленої дії. Основним недоліком організації радіозв'язку за напрямком є підвищена витрата частот і радіозасобів на пункті управління старшого штабу.

Радіомережа – це спосіб організації радіозв'язку між трьома і більше кореспондентами. Він передбачає роботу на одній частоті (каналі) трьох і більше радіостанцій, які здійснюють обмін інформацією, що реалізує можливість передачі інформації одночасно багатьом кореспондентам, але при цьому досягається мала пропускну спроможність каналу зв'язку.

У системі зв'язку поліції радіозв'язок організовано шляхом створення таких мереж радіозв'язку: радіальних мереж, ланцюгових мереж (послідовний ланцюг взаємопов'язаних ретрансляторів або мережа радіорелейного зв'язку).

Радіомережа дає можливість передавати повідомлення одночасно великій кількості кореспондентів, використовуючи лише одну радіостанцію. Але радіозв'язок радіомережами має меншу стійкість, прихованість і меншу перепускную здатність з розрахунку на одного кореспондента.

Робота в радіомережах і радіо напрямках, в залежності від їх призначення може бути організована:

- ❖ на одній частоті;
- ❖ на різних частотах прийому і передачі;
- ❖ на одній частоті виклику і декількох робочих частотах;
- ❖ на частотах передавачів (комбіновані радіомережі);
- ❖ на частотах чергового прийому.

Перед початком вивчення правіла радіообміну нам потрібно з'ясувати яку інформацію ми будемо передавати в умовах бойових операції. Класичними протоколами Збройних сил, які використовуються для передачі важливої інформації в бою є: 3D, ACE, SALUTE, GOTWA.

Інформація повинна бути передана швидко, чітко і містити всі необхідні деталі, щоб той кому ви доповідаєте мав/мала чітку картину і могли прийняти рішення. Розглянемо декілька протоколів:

Протокол SALUTE: Size, Activity, Location, Unit/Uniform, Time, and Equipment:

SIZE (розмір/кількість)– Seven enemy personnel (сім солдат противника)

ACTIVITY (дія) – Traveling SW (ідуть на південний захід)

LOCATION (місцезнаходження)– GA123456

UNIT/UNIFORM (підрозділ/уніформа і розпізнавальні знаки) – OD uniforms with red six-point star on left shoulder

TIME (точний час і дата) – 210200JAN99

EQUIPMENT (озброєння) – Carry one machine gun and one rocket launcher

Результат бойових дій доповідають за формулою ACE:

Ammunition: скільки використано і залишилось боєприпасів

Casualty: кількість вбитих та поранених

Equipment: наявність потрібного спорядження

✓ ACE: Ammunition, Casualty, Equipment

Радіозв'язок між радіостанціями здійснюється за єдиним для всіх ланок управління Збройних Сил України правилами радіозв'язку, які визначають:

- ❖ порядок установалення радіозв'язку;
- ❖ порядок передачі радіограм, сигналів і ведення переговорів по радіо;
- ❖ загальні вимоги до оформлення радіограм;
- ❖ ведення звітної документації на вузлах зв'язку і радіостанціях.

Радіодані (позивні) видаються військовослужбовцю під розпис, або записуються в апаратний журнал радіостанції. На переносних радіостанціях радіодані записуються на передній панелі радіостанції. Радіодані видаються на один строк дії, після закінчення якого вони з радіостанції вилучаються і знищуються в установленому порядку.

В окремих випадках, наприклад, при виїзді окремої радіостанції на завдання, радіодані можуть видаватися на весь період знаходження її у відриві

від своєї частини.

Установлення радіозв'язку є процес виявлення, розпізнавання радіостанцій і отримання зв'язку (каналу радіозв'язку) заданого виду і якості - за рахунок настройки і регулювання апаратури, вибору частот і антен.

Передача по радіоканалах повідомлень і ведення переговорів називається радіообміном.

При встановленні радіозв'язку виклик кореспондента та підтвердження виклику проводяться в залежності від призначення позивних.

Радіостанціям можуть бути присвоєні позивні: індивідуальні та лінійні.

Індивідуальні позивні (закріплені за кожною радіостанцією):

Пост1 - позивний радіостанції № 1;

Пост2 - позивний радіостанції № 2;

Пост3 - позивний радіостанції № 3;

Пост4 - позивний радіостанції № 4;

Пост 14 - циркулярний позивний.

Лінійні позивні (один позивний для кожної пари радіостанцій):

Рубіж1 - позивний радіостанції № 1 і № 2;

Рубіж2 - позивний радіостанції № 1 і № 3;

Рубіж3 - позивний радіостанції № 1 і № 4.

Індивідуально-лінійні позивні (закріплені за кожним кореспондентом кожної пари радіостанцій):

Рубіж1 - позивний радіостанції № 1 і Рубіж2 - позивний радіостанції № 2 для зв'язку тільки між цими станціями;

Пост1 - позивний радіостанції № 1 і Пост2 - позивний радіостанції № 3 для зв'язку тільки між цими станціями;

Захист1 - позивний радіостанції № 1 і Захист2 - позивний радіостанції № 4 для зв'язку тільки між цими станціями;

Охорона1 - циркулярний позивний.

Порядок стандартного виклику для встановлення радіозв'язку:

Послідовність передачі	При застосуванні індивідуальних позивних	При застосуванні індивідуально-лінійних та лінійних позивних
Позивний радіостанції, яка викликається	1 раз	-
Слово "Я"	1 раз	-
Позивний своєї радіостанції	1 раз	1 раз
Слово закінчення передачі "На зв'язок"	1 раз	1 раз

У випадку одночасного виклику всіх радіостанцій, як правило,

застосовуються циркулярні позивні. Якщо циркулярні позивні не призначаються, то у разі одночасного виклику всіх або кількох станцій позивні кореспондентів, що викликаються, передаються по одному разу кожний в тій послідовності, в якій вони записані в радіоданих.

Порядок стандартної відповіді для встановлення радіозв'язку:

Послідовність передачі	При застосуванні індивідуальних позивних	При застосуванні індивідуально-лінійних та лінійних позивних
Позивний радіостанції, яка викликається	1 раз	-
Слово "Я"	1 раз	-
Позивний своєї радіостанції	1 раз	1 раз
Слово закінчення передачі і "На зв'язку"	1 раз	1 раз

Якщо відповідь від радіостанції, що викликається, не отримана, виклик повторюється до трьох разів.

Не діставши відповіді на третій виклик, військовослужбовець зобов'язаний доповісти про це за командою і продовжувати стежити за викликанною радіостанцією.

Подальший порядок встановлення зв'язку визначається розпорядженням відповідної посадової особи.

Порядок виклику для встановлення радіозв'язку в умовах поганої чутності:

Послідовність передачі	При застосуванні індивідуальних позивних	При застосуванні індивідуально-лінійних та лінійних позивних
Позивний радіостанції, яка викликається	3 раз	-
Слово "Я"	1 раз	-
Позивний своєї радіостанції	2 раз	3 раз
Слово закінчення передачі "На зв'язок"	1 раз	1 раз

Довготривалий виклик і відповідь на нього можуть повторюватися багаторазово із дотриманням викладеного вище порядку передачі, але не повинні перевищувати 3хв.

Заміна робочої частоти прийому (передачі) проводиться при зміні умов

поширення радіохвиль, при впливі радіоперешкод та в інших випадках, що визначаються радіоданими.

У режимі чергового прийому заміна частот не дозволяється, незважаючи на наявність перешкод прийому. Заміна частот в строки, вказані радіоданими, а також денних і нічних (проміжних) частот здійснюється в раніше встановлений час без попередньої домовленості між кореспондентами і без передачі будь-яких команд або сигналів про заміну частот.

Сигнали і команди передаються без попереднього виклику кореспондента і отримання згоди на прийом. Сигнали і загальні команди передаються, як правило, для усіх кореспондентів радіомережі з використанням циркулярного позивного.

У інших випадках використовуються лінійні або індивідуальні позивні. При хорошій якості зв'язку дозволяється робота скороченими позивними або без позивних. При циркулярній передачі команда повторюється двічі.

Перед цим кореспондент головної радіостанції зобов'язаний переконатися в тому, що радіостанції мережі не працюють між собою.

На прийнятий сигнал (команду) негайно дається зворотна перевірка (квитанція) шляхом точного повторення кожного сигналу (команди) або підтвердженням отримання команди передачею слова "зрозумів".

Квитанцією на прийнятий сигнал (команду) являється також передача сигналу (команди) підлеглим, працюючим в радіомережі старшого начальника. Зворотна перевірка (квитанція) на прийнятий сигнал (команду), що передається циркулярно, дається на вимогу головної радіостанції.

Приклад циркулярної передачі сигналу "Лавина-100" : "Бетта - 15, Бетта-15, я – Смерека-25, Лавина-100, Лавина-100, я – Смерека-25, прийом".

Приклад передачі команди одному кореспондентові і видачі від нього квитанції на її прийом: "Говтва - 08, я – Беркут-15, збільшити швидкість руху, я Беркут-15, прийом". – "Беркут - 15, я Говтва-08, зрозумів, збільшити швидкість руху, я – Говтва-08, прийом", або "Беркут - 15, я – Говтва-08, зрозумів, я – Говтва08, прийом", або "Зрозумів, я – Говтва-08, прийом".

Приклад роботи між двома кореспондентами скороченими позивними : "20- й, я – 15-й, зменшити інтервали я – 15-й, прийом". – "15-й, я – 20-й, зрозумів, я – 20-й, прийом" або "Зрозумів, я – 20-й, прийом".

Приклад роботи між двома кореспондентами без позивних: "Дозвольте виконувати завдання, прийом". – "Дозволю, прийом".

Приклад постановки завдання одному кореспондентові і видачі від нього квитанції на її прийом: "Беркут – 10, я – Сокіл-15, прийом". – "Я Беркут-10, прийом". – "10-й, я – 15-й, атакувати з рубежу ..., знищити противника ., оволодіти ., продовжувати настання в напрямі ., артилерія пригнічує ... "Кибець25" настає в напрямі ..., готовність ..., я – 15-й, прийом". – "Зрозумів, я – 10-й, прийом" (місцеві пункти, рубежі, напрями, райони вказуються по орієнтирах, карті, що підкрашує, або по закодованих найменуваннях місцевих предметів, сусіди - по їх позивних час – по таблиці сигналів). Можна сигналізувати не буквами, а відразу кодованими повідомленнями.

Захищені канали зв'язку, на цей момент, скоріш розкіш аніж система, особливо для ТрО. Щоб убезпечити інформацію, що ми передаємо незахищеними каналами, її треба кодифікувати.

Тобто інформацію необхідно зашифрувати так, щоб ворог або не зміг взагалі зрозуміти про що йде мова, або ж витратив на розшифровку стільки часу, що вже і не зможе нею скористуватися. Для цього були розроблені спеціальні документи — таблиці радіосигналів управління та орієнтування.

Система військового зв'язку та радіоелектронної боротьби як об'єкт радіорозвідки.

Радіоелектронна розвідка — вид технічної розвідки. Добування розвідувальних відомостей про противника шляхом перехоплення і аналізу випромінювань його радіоелектронних засобів з застосуванням спеціальних технічних пристроїв. Як правило, термін «радіоелектронна розвідка» використовується для позначення розвідки засобів зв'язку і радіотехнічної розвідки у випадках, коли немає необхідності поділяти ці два види розвідки, або для підкреслення їх єдності. Радіоелектронна розвідка поділяється на радіорозвідку, радіотехнічну, радіолокаційну, радіотеплову (тепловізійну), теплову (інфрачервону), лазерну, телевізійну, звукову, гідроакустичну розвідки.

Технічну основу радіоелектронної розвідки складають:

- ❖ пасивні пристрої пошуку, перехоплення та аналізу радіовипромінювань та пеленгування джерел електромагнітних випромінювань;
- ❖ активні радіолокаційні та лазерні засоби спостереження, виявлення та розпізнавання;
- ❖ оптико-електронні прилади та інші прилади реєстрації фізичних полів об'єктів.

ПРИЛАДИ РАДІОРОЗВІДКИ ЗСУ ТА ВОРОЖІ АНАЛОГИ

PLASTUN-RP3000 пеленгує систем зв'язку, виявлення сигналів, в тому числі з псевдовипадковим перелаштуванням робочої частоти (ППРЧ). Дане обладнання визначає місцеположення та відображення координат джерела

радіовипромінювання в режимі реального часу з метою створення та актуалізації мапи радіоелектронної обстановки. Забезпечує обмін даними по захищеному каналу зв'язку в режимі реального часу для узгодження інформації про розташування та характеристики виявлених джерел радіовипромінювання.

Система «Пластун» РП-3000 дозволяє виконувати виявлення радіомереж та робочих частот тактичної (УКХ), оперативно-тактичної (КХ) ланки, засобів зв'язку та передачі даних малих диверсійно-розвідувальних груп, визначення місцезнаходження сучасних станцій зв'язку з ППРЧ, синхронну пеленгацію та демодуляцію частотно-модульованих сигналів, фіксацію цифрових каналів керування та передачі інформації, визначення місцезнаходження літальних апаратів і БПЛА включно, визначення координат станцій РЕБ (УКХ-діапазону, придушення GPS-сигналів, блокіраторів стільникового зв'язку, станцій активних завад БПЛА), виявлення способів передачі даних контр-батареїних засобів (АЗК-7).

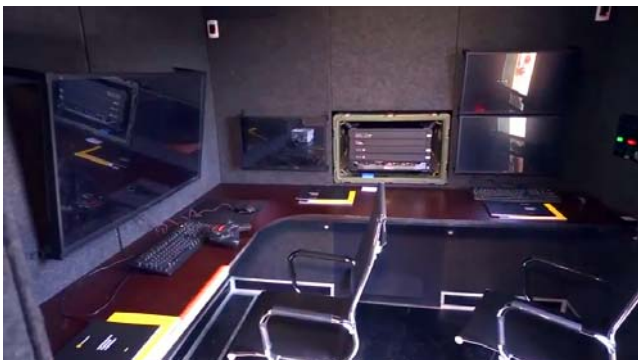

«Хортиця-М» є найбільш потужним мобільним засобом радіо- та радіотехнічної розвідки на автомобільному шасі з високою прохідністю та автономністю.

Він, здатний забезпечити аналіз радіосигналів, їх демодуляцію та декодування, а також автоматичне визначення координат джерел

радіовипромінювання. Комплекс забезпечує декодування сигналів цивільних радіостанцій у стандартах DMR, DPMR, NDXN, FLEX, P25, A25, тощо; автоматичне визначення координат та просторової орієнтації засобів комплексу; автоматизоване визначення координат джерел радіовипромінювання; встановлення захищеного з'єднання з аналогічними комплексами зв'язку, дротового з'єднання або за допомогою радіорелейної лінії власного виробництва.

Унікальна розробка НВЦ «Інфозахист» може поєднувати свої можливості працюючи спільно з безпілотними комплексами. Так, компанія випробувала «Хортицю-М» працюючи у тандемі разом з розвідувально-ударним комплексом на базі малого розвідувального БПЛА «DUCKY». У разі сумісного використання та застосування унікальних алгоритмів, що було розроблено компанією, у реальному часі, досягається верифікація отриманих даних від засобів радіорозвідки – знімками від БПЛА. Завдяки цьому, вдається досягти якісно нового рівня при виконанні поставлених завдань.

Зовсім інші функції виконує комплекс радіоелектронної боротьби з безпілотними літальними апаратами (БПЛА) «Хортиця-Р».

Він призначений для виявлення, та визначення місцеположення як самого БПЛА, так його пункту керування. Комплекс автоматично

виявляє факт радіообміну між БПЛА та оператором, проводить ідентифікацію, та автоматично або автоматизовано спрямовує антенно-фідерний пристрій та включає систему постановки електронних завад.

Система постановки електронних завад, на відміну від рішень, що існують, формує модульовані імпульси, довжиною близькою до довжини сигналів керування (ефективно протидіє системам з довжиною сигналу від 2 мс і більше). Що, своєю чергою, по-перше, збільшує ефективність придушення, а по-друге — зменшує вірогідність виявлення противником.

Додатково система може бути оснащена активною системою постановки перешкод (підміна) систем супутникової навігації (GPS, GLONASS, GALILEO).

Засоби радіоелектронної боротьби ворога
Мобільний автоматизований комплекс РЕБ “Леер-2” на базі
бронеавтомобіля “Тигр”

Призначений для проведення радіорозвідки джерел радіовипромінювання, постановки перешкод та радіопридушення радіоелектронних засобів (РЕЗ) противника, імітації роботи різних видів РЕЗ, проведення оцінки електромагнітної обстановки.

На сьогодні ведуться роботи з модернізації “Леер-2”. У подальшому розгортання проводитиметься без втручання особового складу, в автоматичному режимі.

Автоматизована станція перешкод “Алтаец-АМ”

Автоматизована станція перешкод Р-934УМ

Автоматизована станція перешкод Р-330Ж

Комплекс забезпечує: автоматизоване виявлення, синхронне пеленгування джерел випромінювання у діапазоні частот від 100 до 2000 МГц; визначення координат виявлених джерел випромінювання; автоматизоване радіоелектронне придушення ліній УКХ радіозв'язку, приймальних пристроїв базових станцій стільникового зв'язку, терміналів супутникового зв'язку "Inmarsat", "Iridium" та абонентських станцій навігаційної системи GPS.

Типовий склад комплексу: пункт управління Р-330КМА-1 од.; автоматизована станція перешкод "Алтаец-АМ" або Р-934УМ-4 од.; автоматизована станція перешкод Р-330Ж-2 од.

Станція РЕБ Р-330Ж «Житель». Автоматизована станція перешкод Р-330Ж «Житель» входить до складу комплексу РЕБ Р-330М1П «Диабазол». Комплекс забезпечує: автоматизоване виявлення, синхронне пеленгування джерел випромінювання у діапазоні частот від 100 до 2000 МГц; визначення координат виявлених джерел випромінювання; автоматизоване

радіоелектронне придушення ліній УКХ радіозв'язку, приймальних пристроїв базових станцій стільникового зв'язку, терміналів супутникового зв'язку "Inmarsat", "Iridium" та абонентських станцій навігаційної системи GPS.

Станція здатна перешкоджати супутниковому зв'язку "Інмарсат" та "Ірідіум", мобільному зв'язку МТС 1900, а також навігаційним системам. Постановка перешкод здійснюється у радіусі 30 км.

Комплекс РЕБ «Лесочек» (індекс РП-377)

Комплекс РЕБ «Лесочек» призначений для захисту броньованої та автомобільної техніки, а також особового складу від радіокерованих мін та саморобних вибухових пристроїв аналогічного принципу дії.

Дані комплекси поставляються в підрозділи ПДВ та СВ ЗС росії.

Комплекс РЕБ “Лесочек” є ширококутовим генератором перешкод, призначеним для придушення каналів радіокерування вибуховими пристроями і запобігання вибуху фугасів під час проїзду техніки, яка захищається. Конструктивно комплекс виконаний у герметичних корпусах, передбачена можливість дистанційного управління режимами його роботи, діапазон робочих температур — від $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$ до $+50\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Завдяки компактним розмірам та невеликій вазі комплекс можна не тільки розміщувати на бронеоб’єктах і автомобілях, а й використовувати в переносному варіанті.

На відміну від наявного на озброєнні подібного засобу (“Крыша”, ВАТ “Концерн “Созвездие”) комплекс “Лесочек” створений на сучасній елементній базі, має розширений частотний діапазон та вдосконалені алгоритми формування сигналів перешкод, підвищену потужність випромінювання і збільшену дальність придушення, що забезпечує його багатофункціональність.

Комплекс РЕБ “Красуха-2” (індекс 1Л269)

Станція перешкод “Красуха” призначена для прикриття командних пунктів, угруповань військ, засобів ППО, важливих промислових і адміністративно-промислових об’єктів від виявлення радіолокаційними засобами повітряного базування, у тому числі типу AWACS (Airborne Warning and Control System). За принципом роботи станція перешкод виявляє сигнал авіаційної РЛС, здійснює аналіз сигналу та випромінює у відповідь потужний інтелектуальний сигнал перешкоди. Станція перешкод застосовується у складі окремих батальйонів РЕБ. Розробник НДІ “Градiєнт” (м. Ростов-на-Дону). Державні випробування закінчені у 2009 році. Серійно виготовляється НВО “Квант” (м. Великий Новгород) та Федеральним унітарним підприємством “Брянський електромеханічний завод”.

Комплекс РЕБ “Красуха-С4”

Станція перешкод “Красуха-С4” призначена для прикриття стаціонарних об’єктів від виявлення їх бортовими РЛС літаків-розвідників типу Е-8С, багатофункціональними РЛС літаків ударної авіації, РЛС розвідувальних і розвідувально-ударних БПЛА типу “Глобал Хок”, “Предатор”, бортовими РЛС ШСЗ типу “Лакросс” (інформація потребує уточнення). Станція «Красуха-С4» обладнана апаратурою автоматичного розпізнавання типу об’єкта перешкод (цілі радіоелектронного подавлення) з можливістю поповнення бази даних щодо них та внесення змін у базу даних.

Комплекс радіоелектронної боротьби “москва-1” автоматизований командний пункт (шифр 1Л267)

Модуль розвідки 1Л265

Машина управління 1Л266

Пункт управління 1Л267

Перший комплекс надійшов на озброєння ЗС РФ у грудні 2013 року. Комплекс (автоматизований командний пункт) «Москва-1» призначений для виявлення повітряних цілей за їх радіовипромінюванням, ведення радіотехнічної розвідки та управління засобами радіоелектронного подавлення. Комплекс веде радіотехнічну розвідку, в ході якої виявляє засоби повітряного нападу за випромінюванням їх бортових радіоелектронних систем і засобів. Дані щодо виявлених цілей передаються засобам РЕБ ППО і ВПС. За випромінюванням бортових радіоелектронних засобів комплекс здатний виявляти літаки та крилаті ракети на відстанях понад 400 км і визначати тип випромінювання та ступінь загрози.

Комплекс РР та РЕБ “Ртуть-БМ”

Багатофункціональний комплекс (БФК) РЕБ “Ртуть-БМ” призначений для захисту військ від артилерійського вогню противника з використанням снарядів, оснащених радіопідіривниками. Під час роботи обладнання машини РЕБ виробляє виявлення ворожого боєприпасу, визначає несучу частоту його радіозривника, після чого ставить перешкоду відповідної частоти і великої потужності. Крім того, комплекс може бути використаний для придушення систем радіозв’язку в УКХ діапазоні та радіолокації.

Комплекс радіорозвідки і придушення РБ-531Б “Инфауна”

Комплекс призначений: захисту техніки та особового складу від радіокерованих вибухових пристроїв (РВП) на стоянці і під час руху (шляхом постановки широкосмугових загороджувальних радіоперешкод приймальним пристроям РВП); радіорозвідки, радіопеленгування та постановки радіоперешкод засобам УКХ радіозв’язку, які працюють на фіксованих робочих частотах (ФРЧ) та в режимі програмної перебудови робочої частоти (ППРЧ) на стоянці і під час руху; захисту груп транспортних засобів від прицільного вогню зі стрілецької зброї ближнього бою на стоянці та під час руху (шляхом постановки аерозольної завіси навколо засобів, які захищаються).

Основні завдання комплексу: радіоподавлення прицільною за частотою перешкодою (за результатами радіорозвідки) засобів УКХ радіозв'язку, які працюють на ФРЧ та в режимі із ППРЧ із вірогідністю не нижче 0,7 на стоянці та під час руху; радіоподавлення радіоліній передачі команд управління РВП; постановка навколо об'єктів, які захищаються, маскувальної аерозольної завіси (формується шляхом відстрілу із пускових установок, що встановлені на багатофункціональному комплексі, аерозолеутворюючих боєприпасів). Комплекс застосовується безпосередньо в бойових порядках десантних підрозділів. Він здатний ставити аерозольні перешкоди (завіси) та здійснювати захист від високоточної зброї з лазерними і телевізійними системами наведення. У комплексі використано апаратуру зі складу комплексу “Борисоглібськ-2”.

Мобільний автоматизований комплекс радіо-, радіотехнічного спеціального контролю ефективності захисту інформації та оцінювання електромагнітної обстановки “Дзюдоіст”

Комплекс “Дзюдоіст” призначений для ведення радіо-, радіотехнічного і спеціального контролю ефективності захисту інформації та оцінювання радіоелектронної обстановки.

Комплекс забезпечує: виявлення, вимірювання параметрів і визначення місць знаходження радіоелектронних засобів; оцінювання радіоелектронної обстановки; виявлення та закриття технічних каналів витоку інформації на об'єктах. Комплекс забезпечує виявлення та контроль переговорів і передачі даних по каналах КХ, УКХ, стільникового та супутникового радіозв'язку, пеленгування будь-яких сторонніх джерел радіовипромінювання (у тому числі — радіомаркерів, датчиків систем наведення, радіомаяків), закриття технічних каналів витоку інформації на військових об'єктах і в місцях постійної або тимчасової дислокації підрозділів. Склад комплексу: автоматизоване робоче місце (далі — АРМ) радіо-, радіотехнічного контролю (АРМ-РРТК); АРМ технічного аналізу та оцінювання (АРМ ТАО); АРМ спеціального контролю (АРМ-СК) з комплектом виносної апаратури; апаратура зв'язку, електроживлення, життєзабезпечення.

Результати роботи комплексу можуть бути використані для оперативної оцінки та управління засобами постановки радіоперешкод або для комплексної оцінки стану безпеки і рівня маскування об'єктів.

Малогабаритний багатофункціональний комплекс радіоконтролю, пеленгування та подавлення “Лорандит” призначений для оперативного пошуку, визначення Місцеположення та радіоподавлення засобів УКХ радіозв’язку. Комплекс “Лорандит” існує у двох варіантах виконання: перший — на базі автомобіля УАЗ-3741, індекс РП-377ЛА; другий — носимий (у двох кейсах і чотирьох брезентових сумках). залежності від завдань, які вирішуються, комплекси можуть об’єднуватися в систему із двох і більше комплексів РП-377ЛА або РП-377Л, один з яких виконує функції пункту управління системою. До складу РП-377ЛА входять електронно-обчислювальна машина, апаратура радіорозвідки та радіоподавлення, радіомодем, антенно-фідерна система.

Комплекс РЕБ “Шиповник-Аэро”

Комплекс “Шиповник-Аэро” призначений для радіомоніторингу та блокування каналів управління дистанційно-керованих літальних апаратів.

Комплекс радіоелектронної боротьби “Леер-3”.

Комплекс “Леер-3” з БПЛА “Орлан-10” призначений для моніторингу мереж зв’язку стандарту GSM, визначення системних ідентифікаторів мобільних станцій, їх місцеположення і передачі отриманих даних.

Комплекс “Леер-3” базується на базі автомобіля КамАЗ К5350. До складу комплексу входять: АРМ оператора БПЛА – 1 шт.; АРМ оператора корисного навантаження – 1 шт.; антенно-фідерна система командно-телеметричного радіозв’язку – 1 шт.; БПЛА “Орлан-10” – 2 шт.; стартове обладнання (катапульта) – 1 шт.

БПЛА “Орлан-10” оснащується передавачами радіосигналу, який імітує роботу базових станцій мереж GSM і протидіє використанню абонентських терміналів, що дозволяє ефективно блокувати роботу абонентського обладнання в радіусі до 6 км. Передавачі здатні блокувати роботу мереж трьох операторів (до 2000 абонентських

терміналів).

БПЛА “Орлан-10” здатний перебувати у повітрі до 10 годин, маючи корисне навантаження вагою до 4 кг. Максимальна швидкість – 150 км/год., крейсерська – 80 км/год.

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ РАДІОЗВ’ЯЗКУ

1. Менше говориш – довше живеш.
2. Якщо є можливість поставити ТА-57 (телефон польовий) – встановити його. Проводовий зв’язок не виявляється і прослуховується, якщо тільки підключитись до проводів.
3. Мінімізувати спілкування по мобільному зв’язку. Абоненти мобільного зв’язку пеленгуються, розмови перехоплюються. Після проведення сеансу зв’язку зміни місце дислокації.

4. Не допускай одночасного включення в одному місці декількох телефонів. Виявлення скупчення включених телефонів – приліт.

5. Не використовуй телефон як точку доступу WIFI і не роздавай ІНТЕРНЕТ іншим. WIFI пеленгується (інколи з відстані від 100 м до 2 км), розкривається кількість підключених абонентів.

6. В ході проведення сеансів зв'язку використовуй позивні і кодові таблиці, які змінюй раз на тиждень, або частіше.

7. Для коротких повідомлень, або тих, що часто повторюються, використовуй “псевдо-морзянку” (поєднання коротких та/або довгих натискань тангенти) без передачі “голосу”. Наприклад: два коротких натискання – “Запит про обстановку”, один короткий і два довгих – “Все нормально” і т.д. Натискання дають коротший сигнал ніж саме коротке голосове повідомлення, а значить і менше шансів для точного пеленгування.

8. Уникай (по можливості) роботи у великих радіомережах (багато кореспондентів на одній частоті). Чим менше радистів на одній частоті, тим менше “радіошуму” в ефірі і складніше працювати радіорозвідці противника.

9. Не використовуй (по можливості) оригінальних позивних (“Козак”, “Бандера”, “Пантера” і т.п.), оптимально – знеособлені цифрові позивні (3-й, 20-й і т.д.), при цьому командир не повинен використовувати позивний “1-й”.

10. Якщо по тобі хоч раз відпрацювала РЕБ противника, твоя частота під спостереженням, тебе прослуховують.

11. Якщо працює РЕБ противника – не передавай відкритим текстом “Мені заважають завади”. Передай кодову фразу, яка незрозуміла противнику. По можливості старайся імітувати роботу на придушеній частоті. РЕБовці реагують або на відкритий текст (“Мені заважають завади”), або на зміну частоти. Якщо радіочастота, яка придушується (з точки зору РЕБовця), продовжує працювати, він приходить до висновку, що завада неефективна.

12. Не використовуй нічого, що дозволить противнику ідентифікувати тебе і закріпити за тобою додаткову розпізнавальну ознаку (акцент, жаргон, професійний сленг і т.д.).

13. Якщо ти впевнений, що тебе прослуховують, передавай дезінформацію, АЛЕ ПОГОДЖЕНУ З КОМАНДИРОМ!

14. Не вступай у “суперечки” в ефірі ні зі своїми, ні з чужими. Тебе можуть “розвести” на тривале перебування в ефірі, а це дає можливість точного пеленгування.

15. Для розпізнавання в ефірі “свій-чужий” використовуй табличку “пароль – відгук”, наприклад:

Пароль	Відгук
037	245

16. Якщо ти запитав “037” і отримав відповідь “245” – в ефірі свій. Парольні пари слід використовувати одноразово.

17. Радіорозвідка противника записує твій голос на цифровий носій і використовувати його для розпізнавання. Тому уникай великих і довгих текстів.

З короткими текстами і фразами противнику працювати складніше. Якщо необхідно передати довгий текст – діли його паузами на короткі фрагменти.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття військового радіозв'язку.
2. Принципи побудови мереж радіозв'язку.
3. Способи організації радіозв'язку.
4. Забезпечення безпеки зв'язку під час виконання службово-бойових завдань.

Використана література:

Базова

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II. Батальйон, рота. – Київ: Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016. — 260 с.
2. Керівництво з технічного забезпечення зв'язку та автоматизації управління військами Збройних Сил України (КТЗЗ та АУВ ЗСУ – 2002). – К. : Військове видавництво, 2002. – 134 с.
3. Мирошниченко В. О., Прокопов С. О., Рижков Е. В. М 64 Впровадження сучасних систем цифрового радіозв'язку у підрозділах Національної поліції : наук.-практ. рекомендації / В. О. Мирошниченко, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Дніпро, 2021. 28 с.
4. Організація військового зв'язку (В.Г. Шолудько, М.Ю. Єсаулов, О.В. Вакуленко, Т.Г. Гурський, М.М. Фомін). Навчальний посібник. – К.: ВІТІ, 2016 р. – 282 с.
5. Організація військового зв'язку. О.О. Лаврут, С.О. Івко, Б.М. Бойчук, С.В. Давіденко, О.М. Манюк. Інтерактивний посібник. – Л: НАСВ, 2016 р. Режим доступу: <http://manyukoleksandr.esy.es/>.

Допоміжна

6. Організація системи зв'язку тактичної ланки. Український мілітарист. Новини військової справи в Україні та світі. Військова наука. Тактика та озброєння. Режим доступу: <https://ru-ru.facebook.com/UkrMil>.
7. Роман Туровець. «Цифра» в суворих умовах бойових дій. Режим доступу: <https://army.unian.ua/>. 7. Зв'язок в українській армії. Режим доступу: <http://bmpd.livejournal.com>.
8. Стан та перспективи застосування сучасних технологій та засобів радіозв'язку в Збройних Силах України. О.О. Лаврут, О.К. Климович, М.Л. Тарасюк, О.Л. Антонюк. Системи обробки інформації. Х.:ХНУПС, 2017. – № 1 (147). С. 159–167.

ЛЕКЦІЯ ДО ТЕМИ: ОСНОВИ ТАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ БПЛА ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Мета лекції: Ознайомити здобувачів вищої освіти з видами та призначенням БПЛА та БпАК та тактикою їх застосування.

ЗМІСТ

Вступ.

Види та призначення БПЛА та БпАК.

Порядок застосування органами та підрозділами поліції БпЛА та БпАК.

Тактика застосування БпЛА та БпАК під час повітряної розвідки.

Організація та планування застосування БпЛА та БпАК.

Висновки.

Питання для самоконтролю.

Використана література.

ВСТУП

Застосування безпілотних літальних апаратів, оснащених оптичними, масштабуючими або телевізійними камерами, дозволяє правоохоронним органам бути більш ефективними. Технологія безпілотників і камер дозволяє керівникам підрозділів мати більше інформації та своєчасно реагувати на зміну оперативної ситуації. Повітряні спостережні пункти також дозволяють більш повно оцінити і реконструювати місця після аварії або місця злочину, щоб допомогти зрозуміти графік подій для кожного інциденту. У випадках з озброєними бандитами або в ситуаціях із заручниками, безпілотник може спостерігати загрози із безпечного місця, дозволяючи правоохоронним органам на місці діяти з більшою безпекою, надає правоохоронним органам інструменти, необхідні для належного реагування на надзвичайні ситуації, коли ситуаційна обізнаність є ключовою.

Безпілотні авіаційні комплекси в умовах бойових дій надають різноманітні можливості для підрозділів з ведення повітряної розвідки, спостереження і рекогносцировки, тактичної авіаційної підтримки, забезпечуючи, майже в реальному часі, виконання завдань з повітряної розвідки, спостереження, цілевказання і корегування вогню артилерії.

Види та призначення БПЛА та БпАК.

Під безпілотним літальним апаратом слід розуміти безпілотний апарат одноразового чи багаторазового використання, оснащеного силовою установкою, який має дистанційне, напіваавтономне, автономне чи комбіноване управління, здатний нести на своєму борту різні типи корисного навантаження, що дозволяє йому виконувати специфічні завдання в земній атмосфері протягом часу, необхідного для виконання завдань.

Відповідно до Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, затвердженої наказом МВС України від 18.12.2018 р. № 1026 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 11 січня 2019 р. за № 28/32999, безпілотний літальний апарат – це «повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються за допомогою спеціальної станції керування, що розташована поза повітряним судном».

Типовий склад БПЛА представлений: основним компонентом комплексу бортового обладнання БПЛА є система автоматичного управління (САУ); планер; силова установка; злітно-посадкові пристрої; цільове навантаження; система енергоживлення; система збору та передачі телеметрії; навігаційна апаратура; бортова складова радіолінії управління.

БПЛА звичайно функціонують у складі БпАК. Безпілотні авіаційні комплекси надають різноманітні можливості для підрозділів з ведення повітряної розвідки, спостереження і рекогносцировки, тактичної авіаційної підтримки, забезпечуючи, майже в реальному часі, виконання завдань з повітряної розвідки, спостереження, цілевказання і корегування вогню артилерії. БпАК можуть бути використані в звичайній операції у безпосередній близькості до своїх військ або на віддаленій відстані, на флангах або в тилу.

Вони можуть бути використані однаково добре в неприлеглих до поля бою районах, наприклад, в антитерористичних операціях. За досвідом проведення ООС працюючи в команді, БпАК та пілотовані літальні апарати забезпечують відмінне ведення розвідки і підвищують точність нанесення артилерійських ударів. Інші ключові можливості БпАК включають в себе повітряну розвідку за маршрутом, площинну і зональну повітряну розвідку, оцінку завданих бойових ушкоджень об'єктам противника і ретрансляцію каналів зв'язку. Планування застосування безпілотних літальних апаратів в якості інтегрованого елемента в поєднанні із колективним застосуванням зброї може бути складним завданням, але має важливе значення.

До складу БпАК залежно від класифікації та технічних особливостей безпілотних літальних апаратів та безпілотних авіаційних комплексів входять також такі компоненти:

- 1) засоби зв'язку з органом управління повітряним рухом та обладнання спостереження (засоби голосового радіозв'язку, зв'язку “керівник польотами – зовнішній пілот (оператор)” по лінії передачі даних, система радіомовного автоматичного залежного спостереження, прийомовідповідач вторинного оглядового радіолокатора тощо);
- 2) навігаційне обладнання;
- 3) обладнання, що забезпечує зліт та посадку БПЛА (залежно від способу зльоту та посадки);
- 4) обчислювач управління польотом, система управління польотом та автопілот;
- 5) обладнання контролю технічного стану комплексу;

6) система припинення польоту, яка дає змогу в аварійній ситуації контролюваним чином безпечно завершити політ;

7) обладнання, що забезпечує повернення БпЛА в район зльоту у разі виходу з ладу лінії керування та контролю;

8) озброєння та спеціальне обладнання для виконання бойових і спеціальних завдань (застосування авіаційних засобів ураження, розвідки та цілевказання, радіоелектронної боротьби, спостереження та моніторингу об'єктів, території тощо).

Класифікація БпЛА та БпАК державної авіації України. Згідно з наказом Міністерства оборони України від 08 грудня 2016 року № 661 класифікація БпЛА БпАК здійснюється за такими ознаками: за класами; за призначенням; за типом, місцем базування, способом зльоту та посадки, типом системи керування польотом; за способом посадки; за типом системи керування польотом:

1. За класами БпЛА БпАК класифікуються як:

1) I клас "Легкі" (злітною масою до 150 кг), до якого належать:

мікро (тактичні) БпЛА БпАК, що мають злітну масу менше 2 кг, радіус дії до 5 км;

міні (тактичні поля бою) БпЛА БпАК, що мають злітну масу від 2 до 15 кг, радіус дії більше 5 км;

малі (тактичні) БпЛА БпАК, що мають злітну масу більше 15 кг, радіус дії більше 25 км. БпЛА I класу запускаються з руки, за допомогою катапульт, мобільних пускових пристроїв або використовують ЗПС (ЗПМ);

2) II клас "Середні" (злітною масою від 150 до 600 кг), до якого належать тактичні (оперативно-тактичні) БпЛА БпАК з радіусом дії більше 50 км. БпЛА II класу запускаються за допомогою катапульт, мобільних пускових пристроїв або використовують ЗПС (ЗПМ);

3) III клас "Важкі" (злітною масою більше 600 кг), до якого належать:

оперативні БпЛА БпАК (medium altitude long endurance - MALE, середньої висоти, довгої тривалості), що застосовуються на висоті до 13700 м (45000 футів) та мають радіус дії більше 200 км;

стратегічні БпЛА БпАК (high altitude long endurance - HALE, великої висоти, довгої тривалості), що застосовуються на висоті до 19800 м (65000 футів) та мають радіус дії більше 200 км. БпЛА III класу потребують ЗПМ зі штучним покриттям.

2. За призначенням БпЛА БпАК класифікуються як:

1) бойові БпЛА БпАК - призначені для виконання бойових завдань, до яких належать:

розвідувальні БпЛА БпАК;

БпЛА БпАК розвідки та цілевказання;

БпЛА БпАК радіоелектронної боротьби;

ударні БпЛА;

БпЛА - перехоплювачі ПС. Бойові БпЛА БпАК можуть мати комбіноване призначення;

2) спеціальні БпЛА БпАК - призначені для виконання спеціальних завдань як ретранслятори та мішені, а також для спостереження та моніторингу об'єктів, території тощо.

3. За типом, місцем базування, способом зльоту та посадки, типом системи керування польотом БпЛА БпАК поділяються на такі:

1) за типом літального апарата:

літаковий тип;

вертолітний тип;

мультироторний;

2) за місцем базування:

наземне базування;

річкове (морське) базування;

повітряне базування;

3) за способом зльоту:

по-літаковому (з розбігу);

по-вертолітному (з місця);

за допомогою засобів запуску (катапульта, пускова установка);

з руки;

універсальний (комбінований);

4) за способом посадки:

по-літаковому (з пробігом);

по-вертолітному (без пробігу);

за допомогою засобів посадки (парашут, гальмівний пристрій тощо);

5) за типом системи керування польотом:

автономні БпЛА БпАК, що здійснюють політ за попередньо введеною програмою та можуть мати аварійний режим приведення БпЛА в точку посадки або режим аварійного припинення польоту;

пілотовані БпЛА БпАК, до яких належать:

БпЛА БпАК з ручним пілотуванням;

БпЛА БпАК, що пілотуються автопілотом;

БпЛА БпАК, що пілотуються за допомогою точок шляху;

БпЛА БпАК з комбінованою системою керування.

БПЛА (крім автономних) пілотуються з пункту дистанційного пілотування (ПДП) з використанням лінії керування та контролю. Протягом польоту керування БПЛА здійснюється з одного або з декількох ПДП (але не одночасно). ПДП є портативним пристроєм або багатопультовою (однопультовою) станцією, може знаходитися в приміщеннях або поза приміщеннями, бути стаціонарним або мобільним (встановленим на транспортному засобі / кораблі / повітряному судні або переносним).

Лінія керування та контролю є симплексною або дуплексною, її використовують в умовах прямої радіовидимості (line of sight – LOS) або за межами радіовидимості (beyond line of sight – BLOS): 1) LOS – передавач та приймач знаходяться в межах зони дії взаємної лінії радіозв'язку і взаємодіють безпосередньо або через наземну мережу за умови, що дистанційний передавач знаходиться в межах LOS з БПЛА; 2) BLOS – будь-яка конфігурація, в якій

передавач та приймач не знаходяться в межах LOS. Поняття BLOS охоплює будь-які системи (наземні, повітряні, супутникові), у рамках яких ПДП взаємодіє з одним або декількома ПДП

Безпілотники на озброєнні України

Bayraktar TB2. Перебуває на озброєнні ЗСУ з 2019 року. Має довжину 6,5 м і розмах крил 12 м. Може перебувати в повітрі понад 24 години і розвивати максимальну швидкість близько 220 км/год. І що особливо важливо – цей безпілотник, як вважають експерти, дешевший, аніж аналогічна продукція західних конкурентів.

Switchblade. Американський безпілотник перебуває на озброєнні ЗСУ з березня 2022 року. По суті цей дрон-камікадзе являє собою самонавідні ракети, які можуть вражати ворожі цілі з відстані в десятки кілометрів. Дальність польоту зі старту, в залежності від модифікації, від 300 до 400 км.

Phoenix Ghost. За словами представників Пентагону, ці дрони, які будуть поставлені Україні, розроблялися спеціально під вимоги українських військових. Зазначається, що для управління цими БПЛА потрібна мінімальна підготовка. Нові дрони мають схожість з безпілотниками-камікадзе Switchblade, але в чому саме полягає різниця, Пентагон не уточнює.

DJI Mavic 3. Це передовий квадрокоптер із багатьма функціями й характеристиками, що дають змогу знімати високоякісні зображення та відео з повітря. Створила дрон китайська компанія DJI, яка спеціалізується на розробці та виробництві безпілотних літальних апаратів і систем управління. Компанія має широкий асортимент продуктів

DJI MAVIC 3

Spectator-M1. Дрон висоту до 3,6 тис. м, має швидкість в 120 км/год, а якої виконується завдання,

продуктів (Mavic, Phantom, Inspire та інші моделі).

піднімається на максимальну швидкість, за – 70 км/год. У

повітрі безпілотною може перебувати понад дві години. Комплекс здатний передавати відеоінформацію у цифровому кодованому вигляді, а дальність польоту Spectator-M1 становить до 150 км.

Фурія. Сучасні українські багатоцільові безпілотною для ведення розвідки та корегування вогню артилерії. Кожен літак оснащено тепловізійною камерою. Управління та збір інформації відбувається через наземну станцію. Безпілотною може перебувати в небі до трьох годин і відлітати на 50 км. Виконує місію

навіть під час сильного вітру.

Fly Eye. Розвідувальні дрони виробництва польської компанії WB Electronics. Дальність польоту безпілотною становить 160 км, радіус керування – 50 км, максимальна швидкість – 120 км/год. Максимальна висота польоту – 3,5 тис. м, а час перебування у

повітрі – до 2,5 годин. Склад безпілотною авіаційного комплексу “Fly Eye”: три безпілотною літальні апарати, станція управління, дистанційний термінал спостереження, мобільна приймально-передавальна станція.

Raybird-3. Дрони виготовляє київська компанія АВК Skyeton. Він може розганятися до 140 км/год (крейсерська швидкість – 110 км/год), підніматися на висоту до 4,5 км і перебувати у повітрі до 28 годин. Безпілотною може коригувати вогонь на відстані до 120 км – на цій дистанції він здатен надсилати Full HD відео у режимі реального часу.

БпАК “Лелека-100” - програмно-апаратний комплекс, автономного дистанційно-керованого повітряного апарату для вирішення завдань з аеророзвідки, патрулювання, картографування місцевості із можливістю передачі оперативної інформації та отримання

точних географічних координат у режимі реального часу наближеного до реального. Виробник: ТОВ “ДЕВІРО”.

Комплекс пристосований для роботи зоні радіоперешкод, що дозволяє його використовувати поблизу промислових об'єктів, ліній електропередач, станцій стільникового зв'язку.

Безпілотники на озброєнні росії

Елерон-3 СВ. Портативна система повітряної розвідки та спостереження з БЛА ближнього радіусу дії. В основі системи – 5-кілограмовий дрон, виконаний за схемою літаюче крило. Оснащений фото- та телекамерами, апаратурою постановки перешкод та іншим обладнанням. Дальність дії – до 25 км.

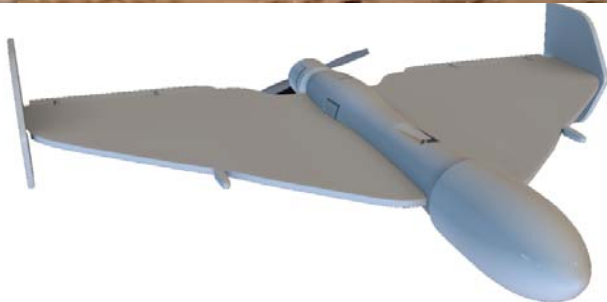

Орлан-10 включає вже важчий дрон масою близько 16-18 кг. Працює на 95-му бензині, радіус дії – до 100 км, залишається в повітрі до 16 годин. Вантажопідйомність – до 5 кг корисного навантаження. За наявними оцінками, Орлани становлять не менше від третини усього парку російських безпілотників.

Але у двох зазначених російських БЛА є і характерні недоліки. Головний із них – необхідність перебувати поблизу зони бойових дій. Це підвищує ризик для їхніх операторів. Розв'язати зазначені проблеми можна, задіявши безпілотники важчих класів.

Могаєр-6. Безпілотний літальний апарат використовується для спостереження, розвідки та пошуку цілі. На ньому встановлено камери для мультиспектрального спостереження та можуть бути встановлені чотири боеприпаси.

Shahed-136. Тип безпілотних літальних апаратів з бойовою частиною, здатних тривалий час у режимі очікування перебувати в повітрі в районі цілі та оперативно атакувати її після отримання команди від оператора. Запускається з пускової платформи, має двигун, за допомогою якого

набирає швидкість і висоту. Ціль вражає боеголовка в носовій частині дрона.

Форпост – єдиний відносно великий дрон, наявний у розпорядженні російських військових. Важить 450 кг. Здатний вести розвідку і спостереження протягом 16-18 годин, дальність дії – понад 100 км від місця старту. Такі можливості спільно з оснащенням високоякісною оптико-електронною апаратурою зробили Форпост

засобом спостереження і контролю ударів по найбільш важливих цілях.

БПЛА використовуються у військовій, правоохоронній у сфері народного господарства та цивільного захисту. Інтеграції використання безпілотних літальних апаратів під час виконання завдань МВС в умовах сьогодення залишається актуальною.

Функції та завдання БпЛА та БпАК у сфері цивільного захисту:

1. Розвідка (спостереження) – збір інформації в інтересах попередження, прогнозування і виявлення НС;

- спостереження за станом об'єктів;
- розвідка стану об'єктів та інформаційна підтримка під час ліквідації НС;
- контроль за результатами ліквідації НС;
- збір інформації для оцінки збитків від НС.

2. Цілевказання – цілеспрямоване передавання з борта БпЛА даних у масштабі реального часу про об'єкти, на яких необхідно ліквідувати НС (на яких ліквідується НС).

3. Відновлення та ретрансляція зв'язку – відновлення функціонування лінії зв'язку;

- збільшення дальності дії управління БпЛА в умовах відсутності прямого зв'язку;
- ретрансляція даних з борта БпЛА в умовах відсутності прямого зв'язку;
- ретрансляція інформаційних повідомлень населенню.

4. Підсвічування в темний час – локальне підсвічування вночі місця, де відбувається НС.

5. Радіаційна, хімічна та біологічна розвідки – моніторинг потенційно небезпечних зон;

- оцінка рівня радіації
- виявлення загрози;
- ідентифікація отруйних речовин;
- ідентифікація біологічних засобів; – попередження та визначення місця розташування загрози.

6. Виявлення мін (вибухонебезпечних об'єктів) – виявлення й установлення місця розташування мінних полів і окремих мін з повітря;

- виявлення й установлення місця розташування вибухонебезпечних об'єктів.

7. Пошук і рятування – виявлення місця розташування осіб (тварин), які підлягають рятуванню в умовах НС, і передача інформації про них на встановлені пункти її приймання;

– оперативна доставка засобів рятування до осіб, які підлягають рятуванню

8. Гасіння пожеж – виявлення людей у приміщеннях будівлі під час ліквідації пожеж;

– застосування для гасіння локальної пожежі у важко доступних місцях; – гасіння пожеж в умовах висотних будівель;

– доставка необхідних засобів (канати, пожежні рукави, захисні речі тощо) для рятування людей під час пожеж

9. Транспортування вантажів (засобів рятування) – доставка медичних препаратів у важкодоступні місця і під час НС для надання оперативної медичної допомоги;

– доставка продуктів харчування у важкодоступні місця під час НС;

– доставка рятувального обладнання

10. Протидія аматорським БпЛА – захоплення аматорських БпЛА; – збиття аматорських БпЛА.

Функції та завдання БпЛА та БпАК у сфері правоохоронної діяльності.

На сьогодні в Україні найширша сфера застосування БПЛА переважно використовуються для вирішення завдань, що стоять перед збройними силами. У звичайний час їх використовували на навчаннях для проведення денної та нічної розвідки, коригування вогню артилерії, наведення авіації та ударів по ворожих об'єктах тощо. Але світовий досвід показує що ці БПЛА перестали бути прерогативою лише військових формувань, їх все більше застосовує поліція у попередженні та документуванні протиправних дій під час охорони публічного порядку і безпеки.

БпЛА можуть використовуватися правоохоронними органами в наступних випадках:

- як альтернатива дорогим у використанні гвинтокрилам, для забезпечення спостереження з повітря великої за масштабом чи важкодоступної території (гірська місцевість лісові чи заболочені ділянки, верхівки висотних будівель тощо.);

- для створення якісних карт та схем місцевості при проведенні слідчо – оперативних дій (наприклад при встановленні обставин ДТП);

- забезпечення моніторингу дорожнього руху на автотрасах;

- для здійснення контролю учасників масових заходів при скупченні великої кількості людей в громадських місцях;

- при плануванні та проведенні заходів з охорони публічної безпеки та порядку;

- для забезпечення відео та фото зйомки учасників правопорушень для подальшого пошуку втікачів та документування слідів вчинення злочинів;

- для забезпечення спостереження за охоронюваними об'єктами та особами, які підлягають охороні підрозділами Національної поліції.

Необхідно підкреслити, що система відеоспостереження на базі БпЛА є сучасним засобом контролю, виявлення, спостереження і фіксації інформації. Зазначені комплекси є мобільними, простими в управлінні.

Тактико-технічні характеристики дронів дозволяють розгортати їх як на відкритій місцевості, так і в населених пунктах. Експлуатація БПЛА можлива в денний і нічний час, цілодобово або в змінному режимі. Тут не завжди потрібна велика дальність і тривалість польоту, однак дуже корисними і важливими є можливість зависання над певними об'єктами, можливість взяти на борт високоякісну апаратуру спостереження, а також насамперед важливим є те, що безпілотною часто непомітний для злочинців.

Як відомо, метою створення блокпостів є здійснення контролю за рухом транспорту, людей, а головне – зовнішньої ізоляції району дій незаконних збройних формувань, своєчасного виявлення пересування бойовиків, шляхів можливого виходу з районів їх зосередження, ізоляції й позбавленні доступу до джерел постачання; забороні притоку поповнення, постачання боєприпасів і зброї та недопущення прориву через блокпост.

Місцевість навколо блокпоста повинна знаходитись під постійним безперервним контролем: і в нагоді для цього повітряний моніторинг БпЛА, оснащених оптичними або телевізійними камерами, що дозволяє підвищити оперативність керування силами та засобами різних служб під час виконання практичних завдань на блокпосту.

Незважаючи на деяку схожість вирішуваних завдань в інтересах збройних сил України і поліції існують істотні відмінності як в умовах і тактиці застосування, так і за характером об'єктів і суб'єктів застосуванню цього виду техніки.

Відмінності проявляються передусім в тому, що армія і поліція діють в різному «правовому полі». Поліція має запобігти чи припинити правопорушення, знайти й затримати правопорушника, та зібрати фактичні дані, які можуть стати доказами його вини з метою направлення до суду, а збройні сили України основним завданням є знищення противника.

За допомогою БпЛА на блокпосту може здійснюватися:

- спостереження яке забезпечує огляд території блокпоста та підступи до нього;
- для попередження поліцейських, які виконують завдання щодо охорони та оборони блокпоста про несанкціоноване проникнення через периметр та недопущення проникнення бойовиків незаконних збройних формувань, диверсійно-розвідувальних груп і інших злочинних елементів у визначені смуги (райони);
- для негайного реагування поліцейських при виявленні незаконних збройних формувань і диверсійно-розвідувальних груп та недопущення несподіваного нападу наземного противника, проникнення його розвідки та забезпечення часу й вигідних умов для розгортання й вступу в бій;
- діяльність підрозділів поліції щодо забезпечення підвищення безпеки життєдіяльності поліцейських;
- надає можливість здійснювати своєчасний та якісний моніторинг оперативності виконання складних завдань; - розширяє спектр реагування на різні інциденти за дуже короткий час та оперативно управляти наземними нарядами поліції;
- надає можливість старшому блокпосту об'єктивно оцінювати ситуацію і оперативно приймати рішення щодо управління силами і засобами поліції для подальших необхідних заходів (припинення правопорушень, затримання або ліквідація);

- веденням безперервної розвідки на підступах до блокпосту, своєчасним виявленням підготовки бойовиків до нападу, встановленням його угруповання й можливого характеру дій; активними й рішучими діями, широким маневром вогнем, силами й засобами на напрямках, де виникає загроза, і проведенням рішучих контратак; стійким і безперервним управлінням; всебічним забезпеченням бойових дій; швидким відновленням порушеної оборони;

- при отриманні сигналу від БПЛА про загрозу нападу на блокпост начальник наряду організовує кругову оборону, доповідає про обстановку керівництву, висилає підкріплення, уживає необхідних заходів для відбиття нападу на блокпост.

Зазначемо, що заходи тривають, перш за все, аби упередити злочинним діянням та не допустити будь-яких провокацій, нестандартних ситуацій, в тому числі нападу на блокпост.

Технологія БПЛА і камер дозволяє старшому блокпосту мати більше інформації та своєчасно реагувати на зміну оперативної ситуації в районі розташування блок-посту. БПЛА також дозволяють більш повно оцінити місця розташування блокпосту, щоб допомогти зрозуміти подію для кожного інциденту.

У випадках з озброєними бандитами, БПЛА може спостерігати загрози із безпечного місця, дозволяючи поліцейським на місці діяти з більшою безпекою, надає поліцейським інструменти, необхідні для належного реагування на надзвичайні ситуації, коли ситуаційна обізнаність є ключовою, що покращить роботу та збільшить її ефективність поліцейських на блокпосту.

Переваги і специфічні якості комплексів з БПЛА передбачують їх роль як високомобільного і ефективного компонента технічних засобів охорони, здатного в короткі терміни не тільки збирати достовірну розвідувальну інформацію, а і вести виявлення правопорушника чи іншої загрози, для прийняття вчасного і ефективного рішення щодо її ліквідації чи оперативного прийняття рішень з дій наряду поліції на блокпосту.

Порядок застосування органами та підрозділами поліції БПЛА

Польоти БпЛА здійснюються відповідно до законодавства у галузі державної авіації України.

Сьогодні в Україні існують такі чинні правові норми, що регулюють використання повітряного простору безпілотними повітряними суднами:

- Повітряний кодекс України;
- Положення про використання повітряного простору України;
- Правила використання повітряного простору України;
- Порядок використання повітряного простору безпілотними повітряними суднами.

Відповідальність за порушення порядку використання повітряного простору України, наведена у пункті 46 Положення про використання повітряного простору України.

Відповідальність юридичних осіб – суб'єктів авіаційної діяльності за порушення правил та порядку використання повітряного простору України встановлена статтею 127 Повітряного кодексу України.

Відповідальність фізичних осіб – суб'єктів авіаційної діяльності за виконання польотів з порушенням нормативно-правових актів, які регулюють діяльність авіації, встановлена статтею 111 Кодексу України про адміністративні порушення.

Відповідальність за порушення правил польотів та використання повітряного простору встановлена статтями 281, 282 Кримінального кодексу України.

Відповідно до вимог пункту 4 розділу II Правил використання повітряного простору, польоти безпілотних повітряних суден масою до 20 кг включно виконуються без подання заявок на використання повітряного простору, без отримання дозволів на використання повітряного простору, без інформування органів управління Повітряних Сил Збройних Сил України та органів об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України (ОЦВС), органів Державної прикордонної служби України, органів обслуговування повітряного руху (ОПР) та відомчих органів управління повітряним рухом (УПР), за умови дотримання таких вимог:

- 1) польоти виконуються без перетинання державного кордону України;
- 2) польоти виконуються поза межами встановлених заборон та обмежень використання повітряного простору, крім випадків, установлених Положенням про використання повітряного простору;

- 3) польоти виконуються не ближче 5 км від зовнішніх меж злітно-посадкових смуг аеродромів або не ближче 3 км від зовнішніх меж злітно-посадкової смуги ЗПМ/вертодромів, крім випадків узгодження з експлуатантом аеродрому/ЗПМ/вертодрому;

- 4) польоти виконуються не ближче 500 м від пілотованих повітряних суден;

- 5) польоти не виконуються над:
скупченням людей на відкритому просторі та над місцями щільної забудови;

об'єктами (зонами), які визначені Міністерством оборони України, Міністерством інфраструктури України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною прикордонною службою України, Службою безпеки України, Національною поліцією України, Національною гвардією України, Державною фіскальною службою України, Службою зовнішньої розвідки України, Управлінням державної охорони України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними структурами, утвореними відповідно до законів України, та відносно яких здійснюється охорона / державна охорона (за умови позначення території навколо цих об'єктів інформаційними знаками про заборону польотів безпілотних повітряних суден та/або шляхом оприлюднення меж такої заборони), крім випадків виконання польотів за дозволом зазначених вище повноважних органів;

- 6) польоти виконуються в межах прямої видимості (VLOS);

- 7) максимальна висота польоту не вище:

120 м над рівнем земної (водної) поверхні поза межами CTR , AFIZ , ATCA, ATCZ, спеціально встановлених зон, іншого спеціально зарезервованого повітряного простору;

50 м над рівнем земної (водної) поверхні в межах CTR, AFIZ, ATCA, ATCZ, спеціально встановлених зон, іншого спеціально зарезервованого повітряного простору, якщо інформація про фактичний статус елементів структури повітряного простору на час виконання польоту відсутня;

50 м над статичними перешкодами на горизонтальній відстані не більше 100 м від таких перешкод, як відхилення від зазначених вище обмежень по висоті, на запит власника такого об'єкту;

8) швидкість польоту безпілотного повітряного судна складає не більше 160 км/год.;

В інших випадках польоти безпілотного повітряного судна масою до 20 кг включно та усі без винятку польоти безпілотного повітряного судна масою більше 20 кг виконуються у межах спеціально встановлених зон та маршрутів з дотриманням вимог щодо подання заявок на використання повітряного простору, отримання дозволів та умов використання повітряного простору, інформування органів управління Повітряних Сил Збройних Сил України, органів Державної прикордонної служби України, органів ОЦВС, органів ОПР/УПР.

Відповідно до Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, затвердженої наказом МВС України від 18.12.2018 р. № 1026 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 11 січня 2019 р. за № 28/32999 БпЛА можуть бути обладнані системами (однією або декількома) фото- і відеозапису залежно від технічних характеристик повітряного судна.

Кількість відеокамер та порядок їх використання на БпЛА (умови польотів, погодні умови, час доби тощо) визначаються згідно з керівництвом з льотної експлуатації БпЛА та/або з інструкцією виробника.

Підготовка та розробка польотного завдання, у якому визначається початок та кінець роботи систем фото- і відеозапису, розміщених на БпЛА, здійснюються у порядку, визначеному законодавством, із дотриманням відповідних вимог, польотне завдання затверджує керівник органу підрозділу поліції.

Після виконання польотного завдання інформація з карти пам'яті або флеш-карти БпЛА експортується (переноситься) на носій інформації (карту пам'яті або флеш-карту) працівника поліції, який ставив завдання, про що робиться відмітка в польотному завданні.

На сьогодні питання використання безпілотників Національною поліцією, Національною гвардією, Службою безпеки України та іншими правоохоронними органами здебільшого регламентовані на підзаконному рівні (відомчі накази) та не мають уніфікованого порядку правозастосування. Очевидно, що ці правовідносини необхідно врегульовувати на законодавчому рівні, виробивши єдині та зрозумілі правові підходи.

З метою забезпечення єдності правових підходів до використання та протидії незаконному застосуванню БпЛА Міністерство внутрішніх справ України розробило два законопроекти, спрямовані на врегулювання вказаних вище питань:

1) проєкт Закону України «Щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню», реєстр. № 8185;

2) проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден», реєстр. № 8186.

У першому законопроєкті запропоновано розширити повноваження Національної поліції, Національної гвардії та СБУ в частині застосування ними спеціальних засобів для перехоплення сигналів дистанційного керування безпілотним судном, пошкодження чи знищення таких суден у разі порушення повітряного простору України під час охорони критично важливих об'єктів інфраструктури та важливих державних об'єктів.

Також запропоновано на законодавчому рівні надати право СБУ, Національній поліції використовувати безпілотні транспортні засоби, що літають у повітрі, рухаються поверхнею води або під нею, з метою забезпечення державної безпеки. Передбачено заборонити здійснення польотів безпілотних повітряних суден над прикордонною смугою, пунктами пропуску (пунктами контролю) через державний кордон і контрольними пунктами в'їзду-виїзду, а також забезпечення правових підстав протидії таким фактам військовослужбовцями Державної прикордонної служби України.

Зазначеними повноваженнями вже наділено Державну прикордонну службу відповідно до чинного Закону «Про Державну прикордонну службу України». Ідеться про використання та застосування спеціальних засобів, право застосовувати вогнепальну зброю з метою примусового припинення польоту шляхом пошкодження або знищення безпілотного повітряного судна, яке здійснює політ у межах прикордонної смуги, над або поблизу кораблів, катерів і суден забезпечення Державної прикордонної служби України з порушенням встановлених законодавством вимог.

Другим законопроєктом запропоновано доповнити ст. 111 (Порушення правил безпеки польотів) Кодексу України про адміністративні правопорушення ч. 6, встановивши адміністративну відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 60–500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1020–8500 грн).

Відповідальність наставатиме в разі:

- порушення порядку та правил використання повітряного простору України під час експлуатації безпілотного повітряного судна; внесення змін у конструкцію безпілотного повітряного судна, спрямованих на приховування інформації про місцезнаходження безпілотного повітряного судна;

- створення радіозавад, інших перешкод польотам безпілотних повітряних суден, що використовуються правоохоронними органами під час забезпечення громадського порядку та безпеки, протидії правопорушенням, охорони прав і свобод людини.

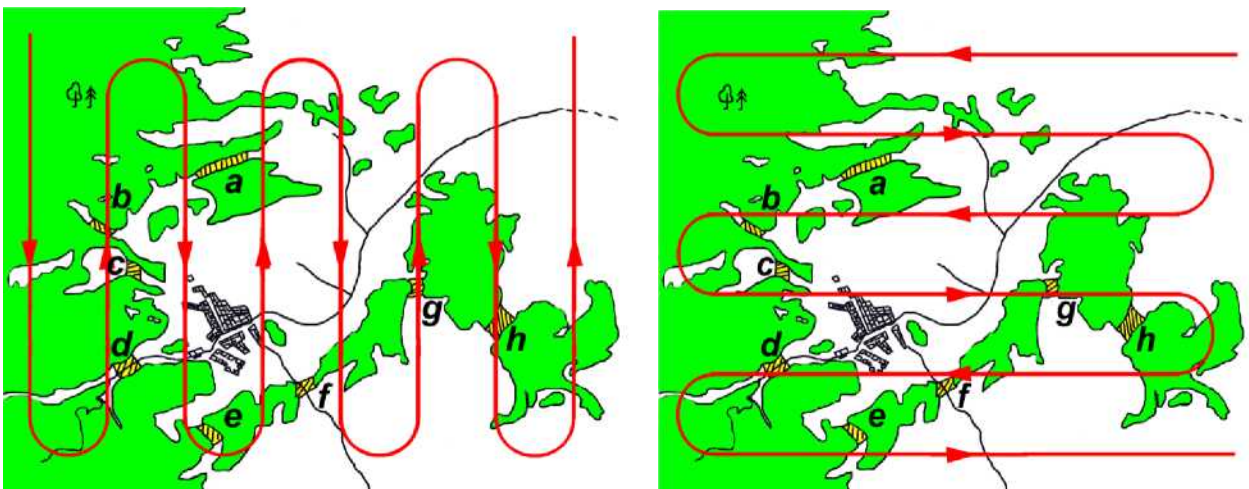
Слід зауважити, що пропоноване законодавче унормування питання порядку використання БПЛА є виваженим і практично затребуваним кроком.

Переважна більшість європейських та інших демократичних держав на законодавчому рівні врегулювали питання правил і обмежень використання цивільних безпілотників, а також способи й умови протидії незаконному їх використанню. Це стосується правил керування, вимог до конструкції, обмежень використання над об'єктами критичної інфраструктури, адміністративними будівлями, аеропортами тощо.

Тактика застосування БПЛА та БПАК під час повітряної розвідки

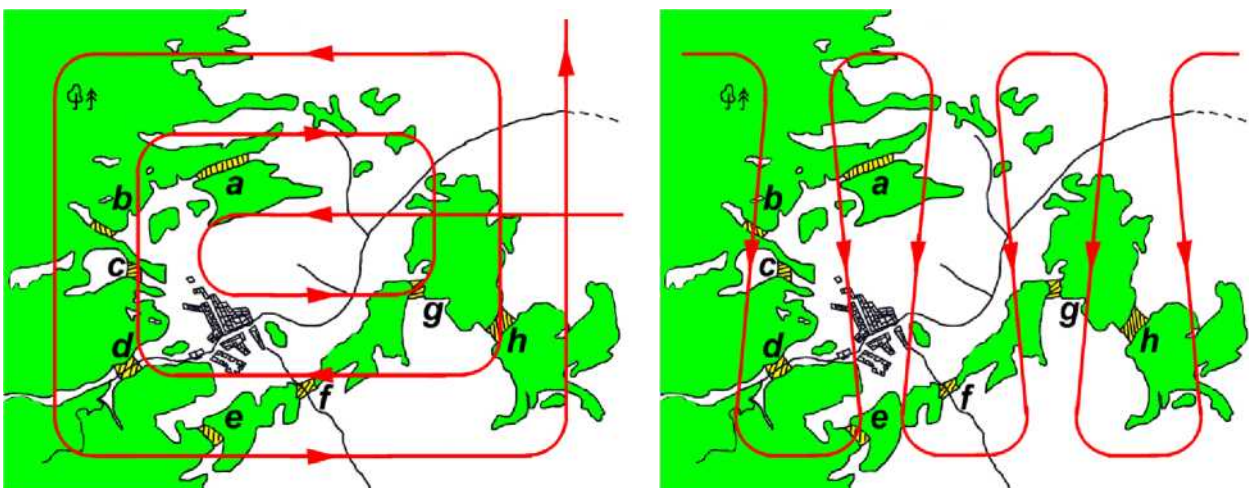
Тактика розвідки (спостереження) під час оперативно-розшукових, пошукових, рятувальних або слідчих дії та в умовах проведення стабілізаційних та військових дії має певні відмінності.

Основними тактичними прийомами суцільного перегляду місцевості є “прочісування”, “зміщений віраж”. Різновидом прочісування місцевості є галси (рівнобіжні, що сходяться і розходяться), коробочка (що сходиться, розбіжна), за допомогою яких місцевість заданого району піддається суцільному переглядові в ході виконання горизонтального польоту БПЛА.

Способи пошуку та планування маршрутів

а), б) “Паралельні галси”, в) “Розбіжна коробочка”, г) “Галси, які сходяться”

Головною перевагою галсів є простота виконання, однак значним недоліком є витрата часу та ресурсу польоту БПЛА без гарантованого успіху. Крім того, при виконанні завдань моніторингу за наявності групи противника “механічний рух” БПЛА за очевидною траєкторією дозволить без труднощів спрогнозувати наступну точку його маршруту та вийти з зони пошуку.

“Зміщений віраж” є також різновидом прочісування місцевості, у ході якого виконується кілька віражів.

Якщо передбачається, що динамічний об'єкт залишає місце первинного виявлення з постійною швидкістю, і його курси рівномірно розподілені від 0^0 до 360^0 , то способом пошуку можуть бути обрані: “розбіжна коробочка”, “рівнобіжні галси”, “гребінка”. Ці способи характерні для пошуку об'єкта на відкритих ділянках суші (степ, пустеля) або водного середовища. Спосіб “розбіжна коробочка” полягає в обстеженні району від вихідної точки зі зміною курсу польоту на 90^0 .

При рівномірному розподілі об'єкта пошуку на площі (у районі) принципово можливо організувати пошук, розташовуючи галси закономірно (закономірний пошук) або випадково (випадковий пошук одиночним БПЛА).

Спосіб “рівнобіжні галси” застосовується при пошуку нерухомих (малорухомих) об'єктів, що мають незначну швидкість переміщення, до яких відносять групи людей, тварини. Даний спосіб заснований на перегляді місцевості при польоті “рівнобіжними галсами”, які знаходяться один від іншого на відстані, яка забезпечує суцільний перегляд площі з урахуванням швидкості руху динамічного об'єкту, БПЛА і дальності виявлення об'єкту.

Спосіб “гребінка” здійснюється з метою перегляду великої площі місцевості за мінімальний час і при наявності об'єктів один від одного, що забезпечує суцільний перегляд площі з урахуванням швидкості руху динамічного об'єкту, БПЛА і дальності виявлення об'єкту.

Під час стабілізаційних дій, спеціальних та антитерористичних операцій БпАК можуть виконувати завдання з повітряної розвідки окремих об'єктів, маршрутів (для отримання попередньої інформації про маршрути висування перед виконанням завдання), повітряної розвідки районів (з метою виявлення позицій або характеру діяльності військ противника в рамках визначених районів місцевості), з площадної повітряної розвідки (з метою збору інформації про значні за розмірами ділянки місцевості) та повітряного спостереження (систематичного збору інформації про місцевість чи об'єкти).

Об'єктами розвідки БпАК є:

елементи системи управління військами - ПУ оперативно-тактичних угруповань військ, бригад (полків), КСП батальйонів, рот (батальйонних, ротних тактичних груп);

вогневі позиції дивізіонів і батарей ствольної та реактивної артилерії, позиції тактичних та оперативно-тактичних ракет;

елементи системи протиповітряної оборони (позиції підрозділів зенітно-ракетних військ, зенітної артилерії тощо);

вертолітні майданчики, окремі вертольоти на майданчиках;

колони бронетанкової та автомобільної техніки;

ділянки місцевості, обладнані в інженерному відношенні, переправи; можливі місця висадки повітряних (морських) десантів; склади боєприпасів та матеріально-технічних засобів; елементи інфраструктури, частини (підрозділи) забезпечення, резерви.

Під час виконання завдань з ведення повітряної розвідки екіпаж (обслуга) БпАК використовує найбільш доцільні способи та тактичні прийоми ведення розвідки.

Конкретний спосіб ведення розвідки або тактичний прийом визначається командиром екіпажу (обслуги) БпАК під час прийняття рішення в залежності від змісту і термінів виконання завдання, його характеру, розташування майданчика запуску (посадки) відносно лінії зіткнення сторін, можливостей БпЛА та його цільового навантаження, щільності розміщення об'єктів розвідки на місцевості та ступеня їх маскування, відомостей щодо наявності у противника засобів ППО та РЕБ, часу доби та метеорологічних умов.

Під час ведення повітряної розвідки екіпаж (обслуга) БпАК може використовувати такі тактичні прийоми:

розвідка БпЛА з напрямку, що забезпечує огляд лінійного об'єкта уздовж його довгої сторони, наприклад колони техніки, залізничної станції і підходів до неї, ділянки автомобільної дороги;

розвідка декількома проходами БпЛА над об'єктом паралельними маршрутами або маршрутами, що перетинаються;

розвідка зі зміною напрямку виходу на об'єкт (для зменшення ймовірності виявлення БпЛА);

розвідка одночасно двома БпЛА паралельними маршрутами (для розвідки площинних об'єктів);

передача управління БпЛА між двома СНК.

Під час планування розвідувального польоту необхідно враховувати, що глибина розвідки має бути в межах стійкого радіозв'язку СНК та БпЛА, а маршрут польоту за можливості повинен проходити якнайдалі від районів, в яких розміщені засоби ППО, РЕБ, лінії електропередач великої потужності. Розрахунковий час польоту БпЛА не повинен перевищувати 2/3 максимальної тривалості польоту згідно з ТТХ.

Під час повітряної розвідки пунктів управління (командних пунктів) встановлюються координати об'єктів та їх розміри; ступінь захисту і маскування; їх склад і характер діяльності; наявність і розташування РЛС, засобів наземної ППО; розташування орієнтирів у районі об'єкта.

Під час ведення повітряної розвідки районів зосередження підрозділів першого ешелону противника визначається точне місцезнаходження і склад підрозділів, у першу чергу танків, артилерії; характер їх діяльності; наявність і характер оборонних (інженерних) споруд; характер маскування та місця розташування засобів наземної ППО. При цьому ретельно вивчаються ліси, яри, населенні пункти та інші ділянки місцевості, де найбільш ймовірно розташування військ і техніки противника.

Під час повітряної розвідки артилерійських батарей, мінометних позицій, батарей реактивної й зенітної артилерії визначається фронт батареї, число

вогневих засобів, їхній калібр і координати центра вогневої позиції.

Під час повітряної розвідки зосередження танків, бронетранспортерів, автомобілів визначається характер об'єкта, координати центра району, зайнятого цим об'єктом, розміри району за фронтом й глибиною.

Повітряна розвідка оборонних смуг і рубежів противника ведеться з метою визначення стану та системи розвитку оборонних споруд, визначення факту зайнятості їх військами, розташування вогневих засобів і пунктів управління. У першу чергу розвідуються оборонні споруди та основні природні рубежі: річки, канали, пагорби тощо.

Повітряна розвідка військ та бойової техніки, залізничних, автомобільних і річкових перевезень ведеться з метою встановлення: районів зосередження військ (сил), бойової техніки та матеріальних засобів; кількості та характеру військ і вантажів, що перевозяться; пунктів завантаження і розвантаження, напрямку та інтенсивності залізничних, автомобільних і річкових перевезень, стану і завантаженості залізничних вузлів, перегонів, мостів і переправ; наявності уразливих місць і об'єктів, руйнування та знищення яких повинні призвести до зриву перевезень; результатів ударів артилерії і характеру відновлювальних робіт.

Під час повітряної розвідки польових аеродромів, ділянок автострад і інших майданчиків, що використовуються (можуть бути використані) для зльоту та посадки літаків (вертольотів), встановлюються: їх координати, кількість, типи літаків (вертольотів) і укриття для них; місцезнаходження пунктів управління, складів пально-мастильних матеріалів і боєприпасів, засобів ППО; ступінь маскуванню; розташування характерних орієнтирів.

Повітряна розвідка вогневих засобів ППО ведеться з метою викриття системи ППО противника і створення сприятливих умов для її подолання армійською авіацією та авіацією ПС.

Основними розвідувальними ознаками засобів ППО є: стартові позиції пускових установок зенітних ракетних комплексів та установок зенітної артилерії на спеціально підготовлених майданчиках і вогневих позиціях; радіолокаційні станції цілевказання та наведення ракет; станції наведення зенітної артилерії і радіостанції зв'язку, що розташовані поблизу стартових (вогневих) позицій; характерне розташування стартових, технічних і позицій управління, під'їзні колії, окопи, обвалування.

Під час ведення повітряної розвідки зенітних засобів противника необхідно: розкрити систему зенітної оборони об'єкта або району; визначити кількість і тип зенітних засобів, що прикривають об'єкт або район; встановити місце розташування вогневих позицій, радіолокаційних станцій цілевказання та наведення ракет.

Повітряна розвідка місцевості ведеться в інтересах бойових дій частини (підрозділу) для визначення ділянок висадки тактичних повітряних десантів і встановлення характеру змін на місцевості. Метою повітряної розвідки місцевості є одержання або уточнення відомостей про окремі елементи місцевості (дорожню мережу, населені пункти, рослинний покрив, гідрографію та рельєф), вивчення її властивостей щодо маскуванню, встановлення

прохідності місцевості.

Завдання із супроводження колон (автомобільної та бронетанкової техніки, військ на марші) полягає у веденні екіпажем (обслугою) БпАК повітряної розвідки основного та запасного шляхів руху колони з метою забезпечення безперешкодного проходження нею ділянок маршруту.

З метою супроводження колони БпЛА виконує завдання із повітряної розвідки попереду колони на шляху її слідування на дальності, яка забезпечує старшому колони можливість своєчасного реагування на зміни обстановки.

Завдання спостереження за районами поблизу бойових порядків військ полягає у веденні екіпажем (обслугою) БпАК повітряної розвідки підступів до позицій підрозділів, взводних (ротних) опорних пунктів, під'їзних шляхів та прилеглої території на визначену відповідним командиром глибину. БпАК застосовуються з метою виключення можливості раптового нападу противника, створення вигідних умов для вступу у бій, а також для недопущення проникнення наземної розвідки противника, його диверсійно-розвідувальних груп до підрозділів, що охороняються.

Траєкторія польоту БпЛА складається з декількох типових ділянок: ділянки підльоту до району (об'єкту) розвідки, ділянки пошукової розвідки чи ділянки дорозвідки (баражування над районом для коректування вогню чи оцінки результатів вогневого впливу), ділянки повернення БпЛА на безпечну територію чи пункт управління.

Організація та планування застосування БпЛА та БпАК

Під час планування виконання бойових завдань командир екіпажу БпАК визначає:

- основний (запасний) маршрут польоту, його протяжність та тривалість польоту з урахуванням умов бойової обстановки;
- основну та запасну точки посадки;
- висоту та швидкість польоту БпЛА для кожної ділянки маршруту;
- зони, заборонені для польотів (за їх наявності);
- елементи рельєфу місцевості, які можуть вплинути на якість зв'язку з БпЛА;
- шляхи відходу екіпажу у звичайному режимі та під час виникнення нештатних ситуацій.

Підготовка до застосування підрозділу БпАК. Підготовка підрозділу БпАК до застосування поділяється на завчасну та безпосередню.

Завчасна підготовка підрозділу БпАК до застосування проводиться в пункті постійної дислокації (районі зосередження, районі бойового призначення) для попередньо запланованих завдань - напередодні або за кілька днів до виконання завдання, для термінових завдань - негайно, але в обсязі, який забезпечує безпечне та максимально ефективне застосування БпАК.

Метою завчасної підготовки є набуття теоретичних знань і практичних навичок особовим складом підрозділу БпАК для скорочення часу підготовки екіпажу та технічних засобів БпАК до застосування. Завчасна підготовка підрозділу БпАК до бойового застосування включає:

- проведення підготовки екіпажу (обслуги) БпАК з урахуванням специфіки

умов бойових дій, проведення тренажів та навчально-тренувальних польотів;
 вивчення противника, району бойових дій;
 розробку варіантів виконання бойових завдань;
 підготовку БпАК до застосування;
 вивчення заходів безпеки під час застосування БпАК.

Проведення планових, навчально-тренувальних польотів здійснюється з метою підтримання рівня підготовленості особового складу підрозділу БпАК, його злагодження, відпрацювання у складі екіпажу прийомів та способів виконання завдань (щонайменше двічі на місяць, у випадку відсутності бойових польотів).

Крім того, у рамках проведення завчасної підготовки проводиться:
 індивідуальна, бойова підготовка (за категоріями) та тренування особового складу;

відпрацювання порядку дій та взаємодії усіх членів екіпажу БпАК у випадку виникнення нештатних ситуацій під час застосування БпАК;

вивчення порядку взаємодії з іншими підрозділами;

технічне обслуговування та підготовка БпАК до застосування;

підготовка транспортних засобів БпАК до маршу або до перевезення технічних засобів та екіпажу до місця виконання завдання.

Безпосередня підготовка підрозділу БпАК до застосування проводиться після отримання бойового завдання і включає:

вивчення району виконання бойового завдання, в тому числі характеру місцевості, місцезнаходження штучних та природних об'єктів, які можуть бути перешкодою для радіозв'язку станції наземного керування з БпЛА та становити небезпеку під час польоту;

аналіз метеорологічних умов на час виконання завдань, визначення дій на випадок їх погіршення;

визначення порядку взаємодії усіх членів екіпажу БпАК, в тому числі у випадку виникнення нештатних ситуацій під час застосування БпАК;

визначення порядку взаємодії екіпажу БпАК з іншими підрозділами (в тому числі з підрозділом бойової охорони);

розробку маршрутів польоту з плануванням (розрахунком) швидкостей та висот на різних ділянках маршруту;

вибір майданчиків запуску (посадки) з урахуванням можливостей під'їзду (підходу) до нього (них);

уточнення форм звітності та часу надання ЗІД за результатами застосування БпАК;

перевірку та підготовку до застосування технічних засобів БпАК;

попереднє складання польотного завдання;

прийняття рішення на застосування (виліт).

Порядок виконання бойових завдань підрозділом БпАК. Для виконання бойових завдань екіпаж (обслуга) БпАК завчасно і приховано вибуває до району запуску у супроводі підрозділу бойової охорони. За необхідністю, першочергово в район виконання завдання висувається рекогносцирувальна група зі складу підрозділу бойової охорони з представником підрозділу БпАК, яка оцінює:

характер місцевості в передбачуваному місці розміщення майданчику

запуску (посадки) та можливість використання її захисних властивостей для розміщення СНК, організації охорони і оборони місця старту, маскування та протидії розвідці противника;

можливі напрями старту відносно СНК, наявність достатнього простору для виконання БпЛА необхідних маневрів та забезпечення прямої радіовидимості;

можливість прихованого висування до майданчиків запуску (посадки);

наявність шляхів відходу екіпажу БпАК та підрозділу бойової охорони у випадку їх виявлення противником або виникнення нештатних ситуацій.

Під час визначення районів для розміщення майданчику запуску (посадки) обов'язково враховується можливість організації їх охорони і оборони від нападу противника, маскування та протидії розвідці противника.

Після вибору майданчика запуску (посадки) командир екіпажу БпАК здійснює вибір місця та напрямку запуску БпЛА з урахуванням бойової обстановки та метеорологічних умов.

Для забезпечення живучості екіпажу (обслуги) БпАК, запобігання втрат особового складу і техніки, а також прихованого застосування БпАК, здійснюється інженерне забезпечення БпАК. Стартова позиція, зазвичай, обладнується окопами (укриттями) для особового складу та техніки. З метою приховання ознак діяльності екіпажу (обслуги) БпАК від повітряної і наземної розвідки противника здійснюється маскування СНК, транспортного засобу (за наявності), використовуючи при цьому як штатні, так і підручні засоби маскування.

Як правило, стартова позиція може забезпечити також і безпечну посадку БпЛА. Тому, якщо дозволяє бойова обстановка, місце посадки БпЛА обирається поблизу або на тому ж місці, в якому здійснювався запуск. Це усуває необхідність передислокації усього екіпажу або деяких його членів до місця посадки.

З огляду на умови бойової обстановки, для забезпечення безпеки екіпажу, посадка БпЛА може здійснюватись в іншому місці в автоматичному режимі або шляхом передачі управління БпЛА іншому оператору (екіпажу).

Місце для посадки повинно забезпечувати візуальний контроль усіх посадочних маневрів БпЛА оператором БпАК незалежно від способу управління БпЛА під час посадки. На майданчику посадки не повинно бути предметів, під час приземлення на які можливе пошкодження БпЛА.

У випадку застосування БпАК в умовах щільної забудови, у якості місця запуску може бути обрано дах будівлі. Для здійснення запуску з даху будівлі необхідно, щоб висота будівлі забезпечувала пряму радіовидимість СНК та БпЛА в напрямку району виконання бойового завдання.

Посадка виконується у порядку, визначеному у керівництві з льотної експлуатації на дах будівлі або на ділянку місцевості поблизу, яка відповідає вимогам до майданчика посадки для конкретного типу БпАК.

Запуск з транспортних засобів використовується, як правило, для БпЛА з ручним способом запуску, коли виконується завдання із супроводження колон. Посадку необхідно здійснювати на безпечній відстані від транспортних засобів, які рухаються у колоні, але із забезпеченням мінімального часу на зупинку для посадки та підбору БпЛА.

Старший колони а також водій транспортного засобу, з якого

здійснюється запуск БпЛА, повинні бути оповіщені про план польотів та особливості запуску/посадки.

Дії екіпажу БпАК під час польоту. Обов'язки кожного з членів екіпажу, порядок планування та виконання розвідувального польоту, порядок післяпольотного обслуговування визначаються керівництвом з льотної експлуатації для кожного типу БпАК.

В залежності від типу цільового навантаження та можливостей програмних і технічних засобів БпАК, члени екіпажу виконують визначені їм завдання щодо управління БпЛА, цільовим навантаженням, обробки отриманої цільової інформації (розвідувальних матеріалів) тощо.

Командир екіпажу під час виконання передпольотної, післяпольотної підготовки та під час польоту веде журнал польотів (додаток 3), фіксує в ньому виявлені несправності, відхилення в роботі БпЛА або його систем; аналізує метеорологічну і повітряну та перешкодову обстановку перед та під час польоту БпЛА; негайно доповідає старшому начальнику про виникнення загрози безпеці польоту, відмови БпЛА, зміну або припинення виконання польотного завдання, зміну режиму польоту.

Після польотне обслуговування. Після приземлення БпЛА в найкоротший термін виконується після польотне обслуговування, що включає в себе такі роботи:

зняття пристроїв зберігання цільової інформації для подальшої організації роботи з отриманими розвідувальними матеріалами або передавання їх встановленим порядком до підрозділу, який здійснюватиме обробку інформації (за наявності відповідного підрозділу);

встановлення на БпЛА підготовлених пристроїв зберігання цільової інформації;

заміна АКБ або заправка БпЛА (в залежності від конструктивних особливостей), обслуговування інших АКБ зі складу БпАК;

встановлення парашутних систем (за наявності);

заповнення необхідної документації.

Порядок проведення після польотного обслуговування визначається керівництвом з льотної експлуатації для конкретного типу БпАК.

Висновки

Агресія РФ на сході України зумовила стрімкий розвиток безпілотної авіаційної техніки в інтересах силових структур країни. З'явилося низка різноманітних БАК, які виконували переважно розвідувальні завдання, а також здійснювали наведення артилерії. Однак досвід їх застосування та потреба ефективно вражати наземні цілі противника, в тому числі, в урбанізованій та забудованій місцевості, яким на сьогодні є Донбас, спонукали розширенню спектру виконуваних невтомними крилатими машинами завдань. Саме тому на сьогодні в Україні створено низку ударних дронів здатних знищувати цілі противника, запобігаючи при цьому можливих як людських, так і інфраструктурних втрат. Значна їх частина поки перебуває на стадії розробки та випробувань, однак з огляду на існуючі потреби, в майбутньому вони можуть з'явитися на озброєнні української армії, посиливши тим самим її оборонні можливості.

Питання для самоконтролю:

Види та призначення БПЛА та БпАК.

Порядок застосування органами та підрозділами поліції БПЛА та БпАК.

Тактика застосування БПЛА та БпАК під час повітряної розвідки.

Організація та планування застосування БПЛА та БпАК.

Використана література:

Базова

1. Бакутін Євген Іванович. Актуальні аспекти використання безпілотних літальних апаратів у діяльності поліції України. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/21747/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202022_p023-027.pdf

2. Бережний А. О. Методи та інформаційна технологія автоматизованого планування маршрутів польотів безпілотних літальних апаратів для підвищення ефективності пошуку об'єктів. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю 05.13.06 - інформаційні технології. - Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків, 2020, Черкаський державний технологічний університет, Черкаси, 2020. 192 с.

Допоміжна

3. Методичні рекомендації “Командиру підрозділу по застосуванню БпАК тактичного рівня” (за досвідом проведення ООС (раніше АТО) URL: <https://drive.google.com/file/d/1ESMOr0X1b3sU2IboDGQ8059tQZSIcVEy/view>

4. Наказ Міністерства оборони України від 08.12.2018 № 611 “Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України”.

5. Наказ Міністерства оборони України від 10.08.2018 № 401 “Про затвердження Правил технічної експлуатації безпілотних авіаційних комплексів І класу державної авіації України”.

6. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в діяльності Національної поліції. Є. І. Бакутін - Держава і право: зб. наук. праць. Юрид. і політ. науки, 2017 URL: <http://conferenc.its.kpi.ua/proc/article/view/200895>

7. Тимчасове керівництво з бойової роботи підрозділів безпілотних авіаційних комплексів ракетних військ і артилерії Збройних сил України URL: https://drive.google.com/file/d/1lyk9D5JaKw0lFvrQ9fERN6HZ_r6olhSe/view

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

1.1. Дії поліцейських при вчиненні особою адміністративного правопорушення

Ситуація № 1 (адміністративне правопорушення без опору)

11 березня 2020 року близько 16.00 год. під час виїзду за адресою: м. Херсон, вул. Будівельників, буд. 85, кв. 16 за повідомленням оператора «102» про те, що в під'їзді за вказаною адресою невідомий чоловік кидається з ножом у бійку на мешканців будинку.

Прибувши за адресою, працівники поліції у ході бесіди з мешканцями та очевидцями з'ясували, що правопорушник гр. Т. образливо чіпляється до перехожих громадян та вживає нецензурну лайку до них, ножом та іншими предметами не погрожував і при собі їх не має.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому про прибуття на виклик, оцінити ситуацію, розпланувати дії.

2. Увімкнути натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки увійти до під'їзду будинку. З урахуванням змісту повідомлення тримати руку на кобурі (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. Виявивши заявників/порушника, підійти з дотриманням правил контакту-прикриття і, обравши безпечне положення та дистанцію, розпочати комунікацію.

4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.

5. Відповідно до наданих повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») вимагати від гр. Т., який порушує громадський порядок, припинення правопорушення, обов'язково зазначивши правові наслідки невиконання законної вимоги поліцейського у разі продовження вчинення правопорушення.

6. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати правопорушнику пред'явити документи, які посвідчують його особу.

7. Здійснити кваліфікацію дій гр. Т. у ситуації, що склалась, а саме ознаки правопорушення, передбаченого ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) «Дрібне хуліганство» (ознаками є нецензурна лайка та образливе чіпляння до громадян у громадському місці (під'їзд будинку)).

8. Постійно спостерігаючи за поведінкою гр. Т. та слідкуючи за його реакцією, дотримуватись заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

9. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку правопорушника гр. Т. та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані правопорушником для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 264 КУпАП.

10. Встановити свідків правопорушення та, відповідно до вимог ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію», опитати їх, склавши про це письмове пояснення згідно зі ст. 251 КУпАП «Докази» (для використання як доказу) та роз'яснивши їх обов'язки відповідно до ст. 272 КУпАП «Свідок».

11. Повідомити правопорушнику гр. Т. про прийняте відповідно до наданих повноважень (п. 8 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення про притягнення його до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

12. Роз'яснити правопорушнику гр. Т. права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, згідно з вимогами ст. 268 КУпАП та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

13. За наявності документів, що посвідчують особу, відповідно до ст.ст. 255, 256 КУпАП скласти на гр. Т. протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

14. Якщо немає документів, що посвідчують особу, відповідно до ст. 259 КУпАП здійснити доставляння правопорушника до службового приміщення органу поліції для встановлення особи, де скласти на гр. Т. протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

15. У разі відмови гр. Т. підписувати протокол про адміністративне правопорушення, відповідно до вимог ч. 4 ст. 256 КУпАП, зробити відмітку про це в протоколі у присутності двох понятих, яким роз'яснити їх права і обов'язки.

16. Після складання протоколу про адміністративне правопорушення відповідно до ст.ст. 256 та 276, 277 КУпАП надати правопорушнику гр. Т. копію протоколу та роз'яснити місце і час розгляду адміністративної справи.

17. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на виклик та вжитих заходів.

18. Після повернення з виклику зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 2 (адміністративне правопорушення, злісна непокора)

12 березня 2020 року близько 18.00 год. під час патрулювання вулицею Лютеранська в м. Херсоні піший наряд поліції помітив, як на зупинці громадського транспорту громадянин М. (встановлено пізніше), перебуваючи у

стані алкогольного сп'яніння, образливо чіпляється до громадян, висловлюється нецензурно лайкою, грюкає порожньою пластиковою пляшкою по стіні кіоску, що розташований на зупинці. На зауваження наряду поліції громадянин не реагував, законні вимоги працівників поліції про припинення правопорушення не виконував, продовжуючи порушувати громадський порядок.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому про виявлену ситуацію та прийняте рішення щодо реагування, розпланувати власні дії.

2. Увімкнути натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події. З урахуванням змісту ситуації тримати руку на спецзасобі ПР-73М (ч. 3 п. 2 абз. б ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. Виявивши порушника, підійти з дотриманням правил контакту-прикриття і, обравши безпечне положення та дистанцію, розпочати комунікацію.

4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвати прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.

5. Відповідно до наданих повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») вимагати від гр. М., який порушує громадський порядок, припинення правопорушення, обов'язково зазначивши правові наслідки невиконання законної вимоги поліцейського у разі продовження вчинення правопорушення.

6. У випадку продовження вчинення правопорушення гр. М. доповісти радіозв'язком черговому про подію та прийняте рішення щодо подальших дій наряду щодо правопорушника.

7. Правильно оцінити ситуацію, що склалася, встановивши ознаки правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» (ознаками є нецензурна лайка та образливе чіпляння до громадян), та ст. 185 КУпАП «Злісна непокора законній вимозі працівника поліції».

8. При спілкуванні не дозволяти наблизатись правопорушнику ближче ніж 2 метри до працівників поліції, особисто не підходити на відстань, що дає можливість затриманій особі здійснити напад (завдати удару рукою, ногою або іншими предметами).

9. Повторно (але не більше 2 разів) наполегливо зажадати від гр. М. припинення правопорушення, обов'язково зазначивши, що, не виконуючи законну вимогу працівників поліції, він вчиняє злісну непокору законному розпорядженню працівника поліції, що є адміністративним правопорушенням, відповідальність за яке передбачена ст. 185 КУпАП.

10. Надати правопорушнику «розумний строк» для припинення правопорушення (10-15 секунд не більше) і остаточно попередити, що у випадку не припинення протиправних дій до нього будуть застосовані поліцейські заходи примусу, а саме заходи фізичного впливу та спецзасоби.

11. Правильно оцінивши розвиток ситуації, що склалась, привести у готовність спеціальні засоби, бути максимально зібраним, очікувати агресії й уважно стежити за поведінкою правопорушника.

12. Розташуватись щодо правопорушника в положенні, яке буде зручним для його подальшого затримання (впівоберта, ліва нога вперед, рука на спецзасобі ПР-73М, застібка розстібнута).

13. Зачекати «розумний строк» (доцільний час) і у випадку не припинення протиправної поведінки спільно з напарником, страхуючи один одного, наблизитись до правопорушника та відповідно до ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію» застосувати заходи фізичного впливу (фізичну силу), а також блокувати верхні кінцівки (руки) гр. М.

14. У випадку вчинення правопорушником опору діям працівників поліції з припинення правопорушення і затримання, застосувати відповідно до пп. б п. 2 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» спецзасоби, а саме гумовий кийок по кінцівках правопорушника, а після цього надіти на нього кайданки відповідно до пп. б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію».

Примітка: застосування спецзасобу «Терен-4М» недоцільно через перебування правопорушника на зупинці громадського транспорту в годину пік та існування можливості впливу сльозогінної речовини на сторонніх осіб і поліцейських.

15. Якщо після застосування фізичної сили і знерухомлення правопорушника останній не вчиняє активного супротиву щодо працівників поліції, надіти на правопорушника кайданки (пп. в п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію») для безпечного конвоювання (доставляння) затриманого.

16. Доповісти черговому по відділу поліції про розвиток ситуації та запросити прибуття автопатруля для доставляння правопорушника до чергової частини підрозділу поліції.

17. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку правопорушника гр. М. та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані правопорушником для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 264 КУпАП.

18. Встановити свідків правопорушення та, відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію», опитати їх, склавши про це письмове пояснення (для використання як доказу) відповідно до ст. 251 КУпАП «Докази» та роз'яснивши їх обов'язки відповідно до ст. 272 КУпАП «Свідок».

19. Повідомити правопорушнику гр. М. про прийняте відповідно до наданих повноважень (п. 8 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення

про притягнення його до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

20. Роз'яснити правопорушнику гр. М. права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, відповідно до вимог ст. 268 КУпАП та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

21. Повідомити оперативному черговому про адміністративне затримання правопорушника гр. М., а також про необхідність реалізації права затриманого на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ від 28.12.2011 № 1363 «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги».

22. Чекати приїзду автопатруля, при цьому постійно спостерігати за поведінкою затриманого гр. М. та слідкувати за його реакцією, дотримуватися заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

23. Після доставляння правопорушника до службового приміщення органу поліції встановити особу затриманого та скласти на гр. М. протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» та протокол про адміністративне затримання відповідно до ст.ст. 261-263 КУпАП.

24. У разі відмови гр. М. підписувати протокол про адміністративне правопорушення зробити відмітку про це в протоколі відповідно до ч. 4 ст. 256 КУпАП у присутності двох понятих, яким роз'яснити їх права і обов'язки.

25. Після складання протоколу про адміністративне правопорушення відповідно до ст.ст. 256 та 276, 277 КУпАП надати правопорушнику гр. М. копію протоколу та роз'яснити місце і час розгляду адміністративної справи.

26. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

27. Після оформлення усіх матеріалів передати їх до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 3 (сімейний конфлікт)

За адресою: м. Херсон, вул. Гагаріна, 116, кв. 1 сталась сімейна сварка між подружжям гр. Т. та гр. Г., про що було повідомлено чергову частину Херсонського ВП ГУНП в Херсонській області. На місце події направлено СОГ та ДОП, що обслуговує адміністративну ділянку, на території якої розташований указаний будинок.

Під час спілкування з працівниками поліції гр. Т. вчинив злісну непокору законним діям працівників поліції і вчинив фізичний опір, під час якого завдав удару кулаком по правому плечу ДОП, внаслідок чого останній впав.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Для визначення обсягу своїх повноважень та правильного планування тактики реагування на ситуацію оперативно здійснити кваліфікацію дій правопорушника.

2. У діях громадянина Т. наявні ознаки складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 345 КК України «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу».

3. Відповідно до ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію» у зв'язку із раптовістю нападу поліцейські уповноважені застосувати фізичний вплив (фізичну силу), у тому числі прийоми рукопашного бою для забезпечення особистої безпеки/безпеки поліцейського, який зазнав нападу, без попередження про намір їх застосування (ч. 1 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»).

4. Поліцейські повинні застосувати прийоми рукопашного бою, відбити напад і знерухомити правопорушника.

5. Після відбиття нападу, відповідно до пп. б, пп. г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію», з метою запобігання втечі, запобігання повторного нападу та затримання, застосувати щодо гр. Т. спецзасіб кайданки.

6. Після блокування і затримання гр. Т., слідкуючи за його реакцією, дотримуватись заходів особистої безпеки. Повідомити оперативному черговому та чекати на прибуття СОГ.

7. Встановити свідків правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх, склавши про це письмове пояснення (для використання як доказу).

8. Повідомити особі про прийняте відповідно до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення про її затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208, 209 КПК України.

9. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, згідно з вимогами ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

10. Повідомити оперативному черговому відділу поліції про затримання правопорушника гр. Т., а також про необхідність реалізації права затриманого на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

11. Після прибуття СОГ повідомити старшому групи про обставини події, спільно провести відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» поверхневу перевірку гр. Т. та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані ним для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 237 КПК України.

12. У підсумку – скласти рапорт та інші необхідні службові документи за вжитими заходами.

Ситуація № 4 (виявлення адміністративного правопорушення)

Під час патрулювання о 21 год. 20 хв. поліцейський наряд побачив біля під'їзду одного з будинків трьох громадян, які справляли природні потреби. За зовнішніми ознаками стало зрозуміло, що громадяни перебувають у стані алкогольного сп'яніння.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому відділу поліції про виявлену ситуацію та прийняте рішення про реагування, розпланувати власні дії.
2. Увімкнути натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події. З урахуванням змісту ситуації тримати руку на спецзасобі ПР-73М (ч. 3 п. 2 абз. б ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).
3. Підійти до громадян з дотриманням правил контакту-прикриття і, обравши безпечне положення та дистанцію, розпочати комунікацію.
4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.
5. Відповідно до наданих повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») зажадати від правопорушників припинення правопорушення, обов'язково зазначивши правові наслідки невиконання законної вимоги поліцейського у разі продовження вчинення правопорушення.
6. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати правопорушникам пред'явити документи, які посвідчують їх особу.
7. Правильно оцінити ситуацію, що склалася, встановивши ознаки вчиненого правопорушення, а саме згідно зі ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Дрібне хуліганство» – ознаками є дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян (справляння природної потреби демонстративним способом у недозволеному місці).
8. Постійно спостерігати за поведінкою громадян, слідкувати за їх реакцією, дотримуватися заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.
9. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку правопорушників та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 264 КУпАП.
10. Встановити свідків правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх, склавши про це письмове пояснення відповідно до ст. 251 КУпАП «Докази» (для використання як доказу) та роз'яснивши їх обов'язки відповідно до ст. 272 КУпАП «Свідок».

11. Повідомити правопорушникам про прийняте відповідно до наданих повноважень (згідно з п. 8 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення про притягнення їх до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

12. Роз'яснити правопорушникам права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, відповідно до вимог ст. 268 КУпАП та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

13. За наявності документів, що посвідчують особу, відповідно до вимог ст.ст. 255, 256 КУпАП скласти протоколи про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

14. Якщо немає документів, що посвідчують особу, відповідно до ст. 259 КУпАП здійснити доставляння правопорушників до службового приміщення органу поліції, де скласти протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство».

15. У разі відмови підписувати протокол про адміністративне правопорушення, зробити відмітку про це в протоколі відповідно до ч. 4 ст. 256 КУпАП у присутності двох понятих, яким роз'яснити їх права і обов'язки.

16. Після складання протоколу про адміністративне правопорушення відповідно до ст.ст. 256, 276 та 277 КУпАП надати правопорушникам копію протоколу та роз'яснити місце та час розгляду адміністративної справи.

17. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами патрулювання і вжитих заходів, передати його до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 5 (напад собаки)

31 березня 2020 року під час патрулювання в міському парку «Херсонська фортеця» наряд поліції помітив, як собака кусає людину, яка лежить на землі. Людина була у крові, а власник собаки, побачивши наряд поліції, побіг назустріч наряду та пред'явив дипломатичний паспорт громадянина Німеччини. При цьому зазначивши, що він користується дипломатичним імунітетом, собака його власність і дуже цінна.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДА ПОЛІЦІЇ:

1. Негайно доповісти оперативному черговому про виявлену ситуацію та прийняте рішення про реагування, розпланувати власні дії.

2. Увімкнути натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події. З урахуванням змісту ситуації тримати руку на кобурі (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. На виконання повноважень поліцейського, передбачених п. 4 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» (вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб), патрульні зобов'язані вжити вичерпних заходів для відвернення загрози життю і здоров'ю особи, яка зазнала нападу собаки.

4. У відповідності до ч. 13 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейські зобов'язані і мають право використати вогнепальну зброю для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю особи. Використання вогнепальної зброї повинно бути здійснено шляхом заподіяння такої шкоди, що повністю виключить продовження нападу собаки, у тому числі допустиме заподіяння шкоди, яке пов'язане з позбавленням життя собаки.

5. Питання врахування імунітету та дипломатичного статусу власника собаки і недоторканості майна, що належить дипломату, повинно бути вирішено таким шляхом:

Відповідно до ст. 30 Віденської конвенції «Про дипломатичні зносини» від 18.04.1961 передбачено недоторканість майна, що належить особам, які мають статус дипломата та імунітет від адміністративної відповідальності. Таким чином, поліцейський формально не має права на використання зброї для заподіяння шкоди (знешкодження) тварині, яка є власністю особи з дипломатичним статусом. За вчинення дій з перевищенням повноважень працівник поліції може бути притягнений до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 365 КК України «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу».

У ситуації, що склалась, працівник поліції має право порушити заборони, передбачені Віденською конвенцією (ратифікованою Верховною Радою України і яка є частиною національного законодавства) і знешкодити собаку, оскільки не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам для усунення небезпеки життю та здоров'ю особи (ст. 39 КК України «Крайня необхідність» – пріоритет захисту права на життя і здоров'я над правом власності).

6. Після знешкодження собаки і усунення загрози життю особи, працівник поліції зобов'язаний відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» надати потерпілому невідкладну домедичну допомогу.

7. Інший патрульний повинен невідкладно доповісти черговому про обставини події, дипломатичний статус власника собаки та викликати СОГ, бригаду швидкої медичної допомоги і, передбачаючи виникнення конфлікту, – додатковий наряд поліції.

8. При виникненні конфлікту з дипломатом не вчиняти щодо нього жодних дій, окрім дій, спрямованих на самозахист.

9. Оскільки за умовами ситуації особа має дипломатичний статус і володіє українською мовою, то роз'яснити їй відповідальність за вчинення правопорушення, яке передбачене ст. 154 КУпАП «Порушення правил тримання котів та собак», і з'ясувати, чи згодна вона на притягнення до адміністративної відповідальності.

8. У випадку згоди – оформити адміністративний протокол за ст. 154 КУпАП, у разі незгоди – скласти рапорт та інші процесуальні матеріали (пояснення та заява потерпілого, направлення на судово-медичне обстеження, висновок СМЕ та ін.), які надати черговому. Зазначені матеріали у п'ятиденний строк направляються до МВС України для подальшої їх передачі МЗС України і вирішення питання дипломатичним шляхом.

1.2. Алгоритми дій працівників поліції при виявленні підозрілої особи

Ситуація № 1 (підозрілий громадянин зі зброєю)

25 лютого 2020 року близько 19.00 год. поліцейські патрульної поліції здійснювали патрулювання вулицею Белінського у м. Херсоні. При обході маршруту виявили громадянина, в якого у задній кишені брюк проступав предмет, який за обрисом схожий на пістолет. Патрульні вирішили перевірити інформацію про наявність зброї.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому про виявлену ситуацію та прийняте рішення про подальші дії наряду щодо підозрілої особи.

2. Увімкнути натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події.

3. Правильно оцінити розвиток ситуації, що склалася, привести у готовність вогнепальну зброю (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»), бути максимально зібраним, очікувати можливої агресії.

4. Дотримуючись заходів особистої безпеки, наблизитись до підозрілої особи, розійшовшись в різні боки (вправо та вліво) і зупинившись на відстані не ближче ніж 3 метри, тримаючи руки на спецзасобі ПР-73М (1-ий патрульний) та тримаючи приведену в готовність вогнепальну зброю в руках стволom вниз (2-ий патрульний).

5. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення, постійно дотримуючись заходів особистої безпеки.

6. При спілкуванні не дозволяти наблизатись особі ближче ніж на 2 метри до працівників поліції, особисто не підходити на відстань, що дає можливість здійснити напад (завдати удару рукою, ногою або іншими предметами). Попередити про недопустимість різких рухів та заведення руки (рук) за спину.

7. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати правопорушнику пред'явити документи, які посвідчують його особу.

8. Запитати підозрілу особу про наявність у неї зброї, інших обмежених в обігу предметів та речовин. Запропонувати пояснити, що саме знаходиться в задній кишені штанів.

9. Варіанти відповіді підозрілої особи:

9.1. *Запальничка.*

9.1.1. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку громадянина та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, оглянути та вилучити їх,

склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 264 КУпАП.

9.1.2. У випадку виявлення запальнички повернути її громадянину, дочекатись його відходу, після чого продовжити патрулювання.

9.2. *Газовий пістолет.*

9.2.19.2.2. У випадку виявлення газового пістолету перевірити у громадянина відповідно до ст. 39 ЗУ «Про Національну поліцію» наявність дозвільних документів та звірити зазначені в них номери із номерами на зброї.

9.2.3. У випадку відсутності порушень вимог дозвільної системи повернути пістолет громадянину, дочекавшись його відходу, після чого продовжити патрулювання.

9.2.4. У випадку, якщо на газову зброю у громадянина відсутні дозвільні документи, то провести вилучення (скласти протокол огляду та вилучення за ст. 264 КУпАП). Зателефонувати черговому, перевірити зброю по обліках і скласти адміністративний протокол за ст. 195-2 КУпАП.

9.2.5. За відсутності в особи документів, що посвідчують особу, доставити її до ВП (ст. 259 КУпАП) для встановлення особи та складання адміністративного протоколу.

9.3. *Бойова зброя (переобладнаний під стрільбу кулями газовий пістолет).*

9.3.1. У випадку виявлення бойової зброї (переобладнаного під стрільбу кулями газового пістолету), забезпечивши збереження слідів, особисту безпеку, під погрозою вогнепальної зброї (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію») затримати громадянина, повідомивши йому підстави та причини затримання, а також роз'яснити його права, що передбачені ст. 42 КПК України та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

9.3.2. Відповідно до пп. б, в п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» з метою запобігання втечі, а також затримання та доставляння особи, застосувати щодо громадянина спецзасіб кайданки.

9.3.3. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи, необхідність направлення СОГ та затримання особи, а також про необхідність реалізації права затриманого на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

10. Після прибуття СОГ повідомити старшому обставини події, передати вилучене та далі діяти за його вказівками.

11. Після завершення патрулювання скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами вжитих заходів і надати їх працівникам чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 2 (затримання розшукуваного злочинця)

10 березня 2020 року близько 17.00 год. під час прямування на службу в однострої із спецзасобами інспектор патрульної поліції на вул. Донецькій у

м. Херсоні виявив та зупинив раніше оголошеного у розшук за підозрою у скоєнні злочинів, передбачених ст.ст. 115, 118 та 187 КК України, неодноразово засудженого гр. К., 1932 р. н.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. З дотриманням конспірації щодо розшукуваної особи, доповісти оперативному черговому про виявлену ситуацію та прийняте рішення щодо реагування, розпланувати власні дії.

2. Увімкнути натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події. З урахуванням змісту ситуації, характеристики особи (вік 89 років) тримати руку на спецзасобі ПР-73М (ч. 3 п. 2 абз. 6 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. Підійти до громадянина. Зупинившись, стати впівоберта, постійно спостерігаючи за поведінкою гр. К. та слідкуючи за його реакцією. Дотримуватись заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

4. З дотриманням заходів особистої безпеки відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити службове посвідчення та назвати причину звернення.

5. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати гр. К. пред'явити документи, які посвідчують його особу.

6. Правильно оцінити ситуацію, що склалась. У випадку підтвердження інформації (збігу ознак зовнішності та інформації в орієнтуванні) про перебування гр. К. у розшуку прийняти рішення про його затримання.

7. Розташуватись щодо гр. К. у положенні, зручному для його подальшого затримання (впівоберта, ліва нога вперед, рука на спецзасобі ПР-73М, застібка розстібнута).

Примітка: з урахуванням віку гр. К. (89 років) відповідно до ч. 5 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію» спецзасіб ПР-73М застосовувати лише у крайньому випадку збройного нападу чи чинення опору.

8. Повідомити затриманому про прийняте відповідно до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення про його затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208, 209 КПК України.

9. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності відповідно до вимог ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

10. Повідомити оперативному черговому органу поліції про вжиті заходи і затримання особи, що перебуває у розшуку, а також про необхідність реалізації права затриманого на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

11. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку гр. К.
12. Доставити затриманого до службового приміщення органу поліції.
13. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами затримання.

Ситуація № 3 (підозрілий громадянин)

07 лютого 2020 року близько 22 год. 40 хв. наряд патрульних поліцейських під час несення служби на пров. Козацькому в м. Херсоні виявив невідомого, який звернув на себе увагу. Прямуючи у бік поліцейських, він, не дійшовши 15-20 метрів, розвернувся і пішов у зворотному напрямку. Патрульний Ш. наздогнав невідомого і, представившись, запропонував пред'явити документи, на що той похитав головою і розвівши руки у боки, пішов далі.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Поінформувати оперативного чергового відділу поліції про ситуацію, що сталася, і прийняте рішення. Увімкнути натільний відеореєстратор.
2. Дотримуючись заходів особистої безпеки, наблизитись до підозрілої особи, розійшовшись у різні боки (вправо та вліво). Зупинитись на відстані не ближче ніж 3 метри, тримаючи руки на спецзасобі ПР-73М.
3. Правильно оцінити розвиток ситуації, що склалася, привести у готовність спеціальні засоби, бути максимально зібраним, очікувати агресії й уважно стежити за поведінкою підозрілої особи.
4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.
5. При спілкуванні не дозволяти правопорушнику наблизатись ближче ніж на 2 метри до працівників поліції, особисто не підходити на відстань, що дає можливість здійснити особі напад (завдати удару рукою, ногою або іншими предметами). Попередити громадянина про недопустимість різких рухів та заведення руки (рук) за спину.
6. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати громадянину пред'явити документи, які посвідчують його особу.
7. Запитати підозрілу особу про наявність у неї зброї, інших обмежених в обігу предметів та речовин. Запропонувати пояснити мету перебування у цьому місці.
8. За необхідності відповідно до вимог ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку особи.
9. При встановленні особи перевірити її через чергову частину по обліках.

10. У разі відсутності обставин, що дають підстави підозрювати особу у будь-якій протиправній діяльності, завершити спілкування, повернути їй документи, вибачитися за те, що потурбували. Після відходу громадянина продовжити несення служби.

Ситуація № 4 (підозрілий громадянин)

20 січня 2020 року близько 18.00 год. наряд патрульних поліцейських був направлений керівником СОГ для огляду прилеглої території, на якій було виявлено тіло жінки із слідами насильницької смерті, за гаражами, на вул. Макарова у м. Херсоні. При обході території патрульні виявили громадянина, який стояв нерухомо і озирався у різні боки. Патрульні вирішили перевірити у нього документи, які посвідчують особу. Під час перевірки документів громадянин виявляв сильне хвилювання, яке намагався приховати, на його одязі були помітні бурі плями, а на тильній стороні долонь свіжі подряпини.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Поінформувати керівника СОГ про ситуацію, що сталась, і прийняте рішення. Увімкнути натільний відеореєстратор.

2. Дотримуючись заходів особистої безпеки, наблизитись до підозрілої особи, розійшовшись у різні боки (вправо та вліво). Зупинитись на відстані не ближче ніж 3 метри, тримаючи руки на спецзасобі ПР-73М.

3. Правильно оцінити розвиток ситуації, що склалась, привести у готовність спеціальні засоби, бути максимально зібраним, очікувати агресію й уважно стежити за поведінкою підозрілої особи.

4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.

5. При спілкуванні не дозволяти наблизатись правопорушнику ближче ніж на 2 метри до працівників поліції, особисто не підходити на відстань, що дає можливість здійснити особі напад (завдати удару рукою, ногою або іншими предметами). Попередити громадянина про недопустимість здійснення різких рухів та заведення руки (рук) за спину.

6. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати правопорушнику пред'явити документи, які посвідчують його особу, переписати паспортні дані в робочий зошит.

7. Запитати підозрілу особу про наявність у неї зброї, інших обмежених в обігу предметів та речовин. Запропонувати пояснити мету перебування у цьому місці.

8. Доповісти старшому СОГ про результати перевірки і діяти за його вказівкою (затримати, доставити тощо).

9. У разі відсутності обставин, що дають підстави підозрювати особу в будь-якій протиправній діяльності, завершити спілкування, повернути їй

документи, вибачитись за те, що потурбували. Після відходу громадянина продовжити службу.

Ситуація № 5 (розшукуваний злочинець)

08 березня 2020 року близько 18.00 год. під час патрулювання у Міському парку м. Херсона до поліцейського патруля звернувся громадянин Г. і повідомив, що тиждень тому на вул. Тираспольській без застосування насильства, але під погрозою його застосування, два невідомі чоловіки пограбували його і відібрали гаманець та телефон. За даним фактом він звернувся до поліції. Зараз, прямуючи парком, він впізнав за одягом та зовнішністю одного із злочинців, який вчинив грабіж, і повідомив про місце його знаходження – біля кафе «Смакота» у компанії чоловіків та жінок.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Детально, але швидко опитати заявника (встановити особу, записати в робочий зошит паспортні дані) про обставини пограбування та прикмети впізаного злочинця. Запропонувати йому залишатись на місці і чекати прибуття СОГ.

2. Терміново доповісти черговому про отриману інформацію, попросити перевірити факт пограбування і направити підкріплення. З метою погодження повідомити про прийняте рішення щодо перевірки підозрюваної особи. Увімкнути відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. Дотримуючись заходів особистої безпеки, наблизитись до підозрілої компанії людей, розійшовшись у різні боки (вправо та вліво). Зупинитись на відстані не ближче ніж 3 метри, тримаючи руки на спецзасобі ПР-73М.

4. Правильно оцінити розвиток ситуації, що склалась, привести у готовність спеціальні засоби, бути максимально зібраним, очікувати агресію й уважно стежити за поведінкою підозрілої особи та її оточення.

5. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвати прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати завуальовану, але достовірну причину звернення (розшукується інша особа, не підозрюваний, схожа на ту, яка вчора тут вчинила бійку).

6. При спілкуванні не дозволяти наблизатись особам з компанії ближче ніж на 2 метри до працівників поліції, особисто не підходити на відстань, що дає можливість здійснити особі напад (завдати удару рукою, ногою або іншими предметами). Попередити про недопустимість різких рухів та заведення руки (рук) за спину.

7. Бути готовим до застосування спецзасобів у випадку спроби втечі підозрюваної особи або спроби нападу її товаришів.

8. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати стороннім особам відійти на 2-3 м, а після цього підозрюваному ред'явити документи, які посвідчують його особу, переписати паспортні дані в робочий зошит.

9. Запитати в осіб, яких перевіряють, про наявність у них зброї, інших обмежених в обігу предметів та речовин. Запропонувати пояснити мету знаходження у цьому місці.

10. Підтримувати бесіду до прибуття підкріплення, після чого доповісти оперативному черговому і діяти за його вказівкою (затримати, доставити до відділу поліції тощо).

11. При спробі підозрюваної особи під час перевірки в неї документів вчинити втечу – затримати її.

Ситуація № 6 (підозрілий громадянин)

13 березня 2020 року близько 12.00 год. під час патрулювання у місці проведення масового заходу, присвяченого річниці звільнення м. Херсона від нацистських окупантів, на площі Свободи до патрульних поліцейських звернувся громадянин С., який повідомив, що випадково почув телефонну розмову громадянина (в якого приховане під балаклавою обличчя) про те, що останній буде разом із спільниками вчиняти провокації (бійки) серед учасників масового заходу. Виявивши зазначеного громадянина, патрульні вирішили перевірити інформацію про його намір вчиняти бійки.

Під час перевірки документів громадянин не виявляв хвилювання, відмовлявся відкрити обличчя, мотивуючи відсутністю заборони на носіння маски, документи на перевірку не надав через їх відсутність, на всі питання відповідав.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» поліція має право здійснювати превентивну і профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень. Таким чином, поліцейський зобов'язаний перевірити отриману інформацію з метою попередження вчинення правопорушень.

2. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 32 ЗУ «Про Національну поліцію» необхідно встановити особу заявника, перевірити його документи і забезпечити його безпеку.

3. Доповісти оперативному черговому про ситуацію та діяти за його вказівкою. Увімкнути відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» підійти до особи в балаклаві, ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення, назвати причину звернення.

5. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати підозрілому пред'явити документи, які посвідчують його особу, та зняти балаклаву для встановлення особи, при цьому постійно спостерігати за поведінкою останнього та слідкувати за його реакцією, дотримуючись заходів особистої безпеки.

6. У випадку, коли особа вимагає розкрити підстави перевірки документів, зазначити її (підставу) – інформація про можливу причетність до вчинення правопорушення, але не розкриваючи джерела отримання інформації.

7. У випадку відсутності документів, незгоди на їх пред'явлення та ненадання можливості порівняти їх дані зі зовнішністю особи (відмовляється зняти балаклаву), повторно запропонувати громадянину для встановлення особи розкрити обличчя.

8. Попередити особу про обов'язковість виконання законних вимог поліцейського (п.2 ст. 62 ЗУ «Про Національну поліцію України»), а саме: зняти балаклаву, назватися та пред'явити документи, які засвідчують особу, і роз'яснити, що у випадку системного невиконання (після 3-х повторень) законних вимог поліцейського, бездіяльність особи є адміністративним правопорушенням, відповідальність за яке передбачена ст. 185 КУпАП (Злісна непопора законному розпорядженню або вимозі поліцейського ...).

9. У разі категоричної відмови підозрілої особи від вчинення будь-яких законних вимог поліцейського, а саме: назватися; вказати того, хто може підтвердити її особу; зняти балаклаву та пред'явити документи, які засвідчують особу, затримати громадянина в порядку ст. 260 КУпАП, за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП (злісна непопора) та доставити її до підрозділу поліції з метою встановлення особи, мети перебування на масових заходах та попередження і профілактики можливого вчинення правопорушень, а також оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення.

10. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами вирішення ситуації.

1.3. Алгоритми дій працівників поліції при виявленні озброєної особи (злочинця)

Ситуація № 1 (озброєний правопорушник)

20 лютого 2020 року близько 14.00 год. згідно з направленням оперативного чергового Корабельного ВП до Херсонського цегляного комбінату прибула екіпірована оперативна група з метою пошуку та затримання правопорушника, який на території комбінату вчинив хаотичну стрільбу з рушниці. Прибувши на місце, наряд розосередився і почав огляд території.

Патрульний А. першим побачив на відстані 15-20 м невідомого з рушницею в руках.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Прибувши на місце з урахуванням інформації про подію, привести зброю в готовність (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»). Увімкнути відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. При виявленні підозрілої особи відповідно до ч. 1 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію» попередити її про недопустимість продовження протиправної поведінки та можливість застосування щодо неї спецзасобів і вогнепальної зброї для відбиття нападу на працівника поліції і зажадати покласти рушницю на землю та відійти на 5-7 метрів назад.

3. У разі, коли невідомий громадянин підкорився і виконав вимоги поліцейського, дотримуючись заходів особистої безпеки, наблизитись до нього на відстань 3-5 метрів, при цьому бути готовим до застосування спецзасобів і відбиття нападу. Відкинути рушницю і передати її під контроль іншому поліцейському.

3.1. У разі спробі особи наблизитись до правоохоронця з метою нападу (або коли вона спрямовує зброю в бік поліцейського), скоротивши при цьому визначену ним відстань, застосувати вогнепальну зброю по нижніх кінцівках (при спрямуванні рушниці у бік поліцейського – застосувати вогнепальну зброю на ураження в тіло вище) (п. 1 ч. 6 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3.2. Після відбиття нападу надати невідкладну домедичну допомогу громадянину з дотриманням заходів особистої безпеки (перетягнути джгутом поранені кінцівки).

3.3. негайно повідомити оперативному черговому, безпосередньому керівнику (ч. 10 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію») про застосування вогнепальної зброї та обставини події, що сталась, викликати СОГ та бригаду швидкої медичної допомоги.

3.4. Після прибуття СОГ повідомити старшому обставини події.

4. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.

5. Відповідно до наданих повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») вимагати від правопорушника не вчиняти жодних протиправних дій, обов'язково зазначивши правові наслідки невиконання законної вимоги поліцейського у разі продовження спроб вчинення правопорушень.

6. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати правопорушнику пред'явити документи, які посвідчують його особу.

7. Правильно оцінити ситуацію, що склалась, встановивши склад вчиненого громадянином правопорушення, а саме ознаки правопорушення, передбаченого ст. 174 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Стрільба із вогнепальної зброї в населених пунктах...».

8. Постійно спостерігати за поведінкою гр. Т. та слідкувати за його реакцією, дотримуватись заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

9. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку правопорушника гр. Т. та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів або речей, які можуть бути використані правопорушником для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 264 КУпАП та протокол огляду і вилучення рушниці, яка використовувалася як знаряддя вчинення правопорушення.

10. Встановити свідків (заявників) правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію», ст. 251 КУпАП (для використання як доказу) та ст. 272 КУпАП (роз'яснивши обов'язки свідків) опитати їх, склавши про це письмове пояснення.

11. Повідомити правопорушнику про прийняте відповідно до наданих повноважень згідно з п. 8 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення про притягнення його до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 174 КУпАП.

12. Роз'яснити правопорушнику права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності згідно з вимогами до ст. 268 КУпАП та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

13. При наявності документів, що посвідчують особу, відповідно до вимог ст.ст. 255 та 256 КУпАП скласти протокол про адміністративне правопорушення за ст. 174 КУпАП.

14. Якщо немає документів, що посвідчують особу, відповідно до ст. 259 КУпАП здійснити доставляння правопорушника до службового приміщення відділу поліції, де скласти протокол про адміністративне правопорушення.

15. У разі відмови гр. Т. підписувати протокол про адміністративне правопорушення, зробити відмітку про це в протоколі відповідно до вимог ч. 4 ст. 256 КУпАП у присутності двох понятих, яким роз'яснити їх права і обов'язки.

16. Після складання протоколу про адміністративне правопорушення відповідно до ст.ст. 256, 276 та 277 КУпАП надати правопорушнику копію протоколу та роз'яснити місце і час розгляду адміністративної справи.

17. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на виклик та вжитих заходів.

18. Після повернення з місця події зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 2 (затримання озброєної особи)

14 березня 2020 року о 21.00 год до патрульного інспектора на телефон звернувся його знайомий Н., який повідомив, що до квартири його сестри О. намагається увірватися невідомий, погрожуючи їй рушницею.

Враховуючи, що громадянка О. проживає на маршруті патрулювання, який він обслуговує, інспектор доповів черговому про те, що він разом з напарником направляється до указанного будинку на службовому автомобілі для з'ясування обставин. Прибувши до будинку О. інспектори В. та К. залишили

свій автомобіль і направилися до під'їзду. Перебуваючи на відстані 10 метрів від під'їзду, інспектор поліції В. побачив, що з під'їзду виходить чоловік, який тримає у правій руці приклад мисливської рушниці.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. До виходу з автомобіля доповісти оперативному черговому про прибуття, попросити направити до будинку гр. О. наряд підтримки.

2. Прибувши до вказаного будинку, привести вогнепальну зброю у бойову готовність, оцінити ситуацію, і, дотримуючись заходів особистої безпеки, попрямувати до під'їзду будинку (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»). Увімкнути відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. При виявленні чоловіка з рушницею необхідно зайняти позицію за будь-яким найближчим укриттям або зменшити свою площу ураження (стати на коліно, лягти на землю) та оголитися вогнепальну зброю (ч. 12 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

4. Подати команду «Поліція! Не рухатись!», потім зробити попередження – «Не рухатись, буду стріляти!». Команду можна повторити. «Повільно поклади зброю на землю! Повільно обернись!». «Відійти у бік на 5 кроків! Руки в сторони долонями назад! Руки за голову на потилицю у замок! Ноги розставити ширше, носками назовні! Голову повернути ліворуч (праворуч), дивитись ліворуч (праворуч)!».

5. Постійно спостерігати за поведінкою особи та слідкувати за її реакцією, дотримуватися заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів.

6. Після виконання команд особою та дотримуючись заходів особистої безпеки, надіти на неї кайданки (п.п. б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

7. Провести поверхневу перевірку особи (ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

8. Встановити свідків правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх.

9. Доповісти оперативному черговому підрозділу поліції про результати реагування на виклик та діяти у відповідності до його вказівок.

10. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на виклик та вжитих заходів.

11. Після повернення з місця події зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 3 (затримання озброєного злочинця)

До чергової частини відділу поліції надійшло повідомлення від сусідів, що у будинку № 4 по вул. 1-го Червня чути жіночі крики, жінка просить

викликати поліцію. Отримавши повідомлення, черговий направив за вказаною адресою патрульних А. і К.

Прибувши до будинку, працівників поліції зустріла громадянка О., яка повідомила, що до неї у помешкання через вікно проникнув невідомий, який вимагав у неї гроші, погрожуючи при цьому ножем, на даний момент він знаходиться у її квартирі, а їй вдалось втекти.

Уточнивши, що квартира має одну кімнату, кухню та невеликий коридор, працівники поліції підійшли до входних дверей, які були відчинені. З кімнати лунав шум та гуркіт.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому про прибуття, попросити направити до будинку гр. О. наряд підтримки. Увімкнути відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. Прибувши до вказаного будинку, привести вогнепальну зброю у бойову готовність, оцінити ситуацію, і, дотримуючись заходів особистої безпеки, направитись до квартири (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»). За наявності в під'їзді ліфта піднятися ліфтом на поверх вище і спуститись пішки на потрібний поверх.

3. Заряджену зброю тримати на запобіжнику, стволом донизу біля корпусу спереду. Візуальний огляд приміщення проводити поступово, не наближатись впритул до кутів, щоб не дати можливість нападнику здійснити раптовий напад.

4. При виявленні підозрюваного з ножем необхідно одночасно зайняти позицію за укриттям або зменшити свою площу ураження (стати на коліно, лягти на підлогу) (ч.ч. 11, 12 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

5. Подати команду «Поліція! Не рухатись!». Потім зробити попередження «Не рухатись, буду стріляти!». Команду можна повторити. «Повільно обернись! Повільно поклади ніж на землю!». «Відійти у бік на 5 кроків! Руки в сторони долонями назад! Руки за голову на потилицю у замок! Ноги розставити ширше носками назовні! Голову повернути ліворуч (праворуч), дивитись ліворуч (праворуч)!».

6. Постійно спостерігати за поведінкою особи та слідкувати за її реакцією, дотримуючись заходів особистої безпеки. Врахувати можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів.

7. Після виконання команд особою та дотримуючись заходів особистої безпеки, надіти на неї кайданки (пп. б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

8. Провести поверхневу перевірку особи (ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

9. Після прибуття СОГ провести вилучення ножа як речового доказу. Встановити свідків/заявника правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх.

10. Доповісти оперативному черговому та діяти у відповідності до його вказівок.

11. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на виклик та вжитих заходів.

12. Після повернення з місця події зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 4 (затримання озброєного злочинця)

25 серпня 2020 року близько 22.00 год. наряд поліції у складі ДОП та патрульного поліцейського з метою перевірки дотримання встановлених судом обмежень, вийшли до місця проживання р/с особи, якій встановлено адміністративний нагляд. При вході на подвір'я багатоквартирного будинку побачили на майданчику для сушіння білизни закривавлене тіло людини без явних ознак життя (застиглі очі, відсутність дихання) та поряд з нею особу з ножом в руках, яка, побачивши поліцейських, намагалась втекти.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Ідентифікувати себе і подати команду «Стояти поліція», одночасно увімкнути відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. З урахуванням ситуації перший поліцейський повинен привести вогнепальну зброю у бойову готовність: поставити її на запобіжник, палець тримати на спусковій скобі, пістолет розмістити біля тулуба стволом донизу (ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»), другий – дістати спецзасіб ПР-73М і тримати його в бойовому положенні біля плеча.

3. Оцінити ситуацію і, дотримуючись заходів особистої безпеки, розійтись дугою, підійти/підбігти до підозрюваної особи.

4. Подати команду «Поліція! Не рухатись!». Потім зробити попередження «Не рухатись, буду стріляти!». Команду можна повторити. «Повільно обернись! Повільно поклади ніж на землю!». «Відійти у бік на 3 кроки! Руки в сторони долонями назад! Руки за голову на потилицю у замок! Ноги розставити ширше носками назовні! Голову повернути ліворуч (праворуч), дивитись ліворуч (праворуч)!».

5. Постійно спостерігати за поведінкою особи та слідкувати за її реакцією, дотримуватися заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів.

6. Після виконання команд особою, дотримуючись заходів особистої безпеки, надіти на неї кайданки (п.п. б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

7. Провести поверхневу перевірку особи (ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

8. У випадку незупинення особи або її спроби втекти, з дотриманням заходів особистої безпеки наздогнати підозрювану особу і затримати, використовуючи спецзасіб ПР-73М та/або прийоми рукопашного бою (ч. 1 ст. 44 та/або пп. б п. 2 ч. 3 ст. 45 «Про Національну поліцію»).

Якщо особа при спробі затримання вчинить збройний опір з ножем, то застосувати вогнепальну зброю по кінцівках (п. 6 ч. 4 ст. 46 «Про Національну поліцію»).

Далі – дії відповідно до п.п.4-8.

9. Після затримання підозрюваної особи доповісти оперативному черговому, викликати бригаду ЕМД, охороняти затриманого та місце події.

10. За потреби і при можливості перевірити стан потерпілого та надати невідкладну домедичну/медичну допомогу.

10. Після прибуття СОГ провести вилучення ножа як речового доказу. Встановити свідків/заявника правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх.

11. Після прибуття до підрозділу підготувати ґрунтовний рапорт з описом обставин події.

12. Складені матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

13. *Додатково.* У випадку збройного опору при затриманні після застосування вогнепальної зброї надати правопорушнику невідкладну домедичну/медичну допомогу і викликати на місце події за потреби бригаду ШМД, обов'язково СОГ, додаткові сили і повідомити свого керівника про активне застосування зброї.

1.4. Порядок дій поліцейських при затриманні злочинців

Ситуація № 1 (групова бійка)

14 лютого 2020 року близько 19.00 год. до чергової частини Корабельного ВП ГУНП в Херсонській області надійшло повідомлення про хуліганські дії та групову бійку (6-8 осіб) у залі ресторану «Пікнік» на вул. Комкова, де відзначали свято представники комерційних структур м. Херсона.

За вказівкою начальника відділення поліції до місця події прибули 4 екіпірованих працівники оперативної групи.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому про прибуття на місце та прийняте рішення про реагування, розпланувати власні дії.

2. Увімкнути натільний відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію») і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця

події. З урахуванням змісту ситуації тримати руку на спецзасобі ПР-73М (ч. 3 п. 2 абз. б, в ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. Заблокувавши вихід з ресторану, на безпечній відстані від порушників підготувати до застосування спецзасіб ПР-73М, відповідно до наданих повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію»), та зажадати від правопорушників припинення протиправних дій, обов'язково зазначивши правові наслідки невиконання законної вимоги поліцейського у разі продовження групових правопорушень.

4. Розташуватись щодо правопорушників у положенні, що є зручним для їх подальшого затримання (впівоберта, ліва нога вперед, рука на спецзасобі ПР-73М, застібка розстібнута), півколом спиною до виходу, один поліцейський страхує спину.

5. При спілкуванні не дозволяти наближатись правопорушникам ближче ніж на 3 метри до працівників поліції, особисто не підходити на відстань, що надасть можливість здійснити напад (завдати особою удару рукою, ногою або іншими предметами).

6. Правильно оцінити ситуацію (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), що склалась, встановивши ознаки кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України «Хуліганство».

7.1. У випадку підкорення порушників законним вимогам працівників поліції і припинення протиправних дій, розвести конфліктуючих на дві групи.

7.2. У випадку невиконання законної вимоги поліції про зупинення бійки застосувати відповідно до пп. б, в абз. 2 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» спецзасіб ПР-73М для припинення конфлікту і розведення конфліктуючих.

8. Повідомити оперативному черговому про розвиток події, що сталась, вжиті заходи, викликати СОГ та, якщо є потреба, бригаду швидкої медичної допомоги.

9. До прибуття СОГ спостерігати за поведінкою правопорушників та їх реакцією, дотримуючись заходів особистої безпеки. При цьому враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

10. Після прибуття СОГ повідомити старшому обставини події та діяти за його вказівками.

11. Відповідно до вимог ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитися (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення.

12. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати всім учасникам конфлікту пред'явити документи, які посвідчують їх особи.

13. Відповідно до вимог ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» спільно з членами СОГ провести поверхневу перевірку (особистий огляд) учасників конфлікту та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу

предметів, або речей, які можуть бути використані для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно.

14. Встановити свідків правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх, склавши про це письмове пояснення та роз'яснивши їх обов'язки.

15. Повідомити ініціаторів (організаторів) бійки про прийняте відповідно до наданих повноважень (ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення про їх затримання в порядку ст.ст. 208, 209 КПК України.

16. Роз'яснити їм права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності згідно зі ст. 42 КПКУ та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

17. Відповідно до пп. б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» з метою запобігання втечі, затримання та доставляння правопорушників застосувати щодо затриманих громадян спецзасіб кайданки.

18. Повідомити оперативному черговому органу поліції про вжиті заходи і затримання осіб, а також про необхідність реалізації права затриманих на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

19. Доставити затриманих до службового приміщення органу поліції. Здійснити запис до книги затриманих/доставлених.

20. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на виклик і вжитих заходів.

21. Після повернення з виїзду зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 2 (бійка)

02 березня 2020 року близько 20 год. 30 хв. поліцейські УПП в м. Херсоні ДПП НПУ, повертаючись після завершення несення служби до підрозділу поліції для здачі зброї, побачили бійку між двома громадянами біля супермаркету «Фреш». Один з них вигукнув: «Уб'ю, тварино!» і з кастетом у піднятій руці наблизився до іншого.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Увімкнути натільний відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію») і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події. З урахуванням змісту ситуації тримати руку на спецзасобі ПР-73М (пп. а п. 2 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. При наближенні до учасників конфлікту зупинитись на безпечній відстані, підготувати до застосування спецзасіб ПР-73М (біля плеча),

відповідно до наданих повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») зажадати від нападника припинення протиправних дій, обов'язково зазначивши правові наслідки невиконання законної вимоги поліцейського і зажадати кинути кастет на землю.

3. Розташуватись щодо правопорушника у зручному положенні для його подальшого затримання (впівоберта, ліва нога вперед, рука із спецзасобом ПР-73М біля плеча) півколом.

4. При спілкуванні не дозволяти наблизитись правопорушнику ближче ніж на 3 метри до працівників поліції, поліцейському особисто не підходити на відстань, що дасть особі можливість здійснити напад (завдати удару рукою, ногою або іншими предметами).

5. Правильно оцінити ситуацію, що склалась (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), встановити ознаки кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України «Хуліганство».

6. У випадку підкорення порушником законним вимогам працівників поліції і припинення протиправних дій розвести конфліктуючих у різні боки.

6.1. У випадку невиконання законної вимоги поліції про зупинення бійки застосувати відповідно до пп. а, б п. 2 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» спецзасіб ПР-73М та відповідно до ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію» – фізичний вплив (фізичну силу), у тому числі прийоми рукопашного бою. Після відбиття нападу розвести учасників бійки у різні боки, заблокувати кінцівки порушника.

6.2. Відповідно до пп. б, в п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» з метою запобігання втечі, затримання та доставляння застосувати щодо порушника спецзасіб кайданки.

7. Повідомити оперативному черговому про обставини події, що сталась, вжиті заходи, викликати СОГ та (за необхідності) бригаду швидкої медичної допомоги.

8. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку порушника та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів або речей, які можуть бути використані для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це відповідний протокол особистого огляду та огляду речей відповідно.

9. До прибуття СОГ спостерігати за поведінкою порушника, дотримуючись заходів особистої безпеки. Враховувати можливість вчинення ним агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

10. Після прибуття СОГ повідомити її старшому про обставини події та діяти за його вказівками.

11. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити службове посвідчення та назвати причину звернення.

12. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати всім учасникам конфлікту назватися та пред'явити документи, які посвідчують їх особи.

13. Встановити очевидців, свідків події та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх, склавши про це письмове пояснення та роз'яснивши їх обов'язки свідків.

14. Повідомити затриманому(ним) про прийняте відповідно до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення щодо його(їх) затримання у порядку ст.ст. 208, 209 КПК.

15. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності згідно зі ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

16. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи і затримання особи, а також про необхідність реалізації права затриманого на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

17. Доставити затриману особу до службового приміщення органу поліції. Зробити запис у книзі затриманих/доставлених.

18. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на виклик і вжитих заходів.

19. Після повернення з виїзду зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 3 (затримання злочинців)

15 березня 2021 року близько 23.00 год. наряд патрульної поліції, патрулюючи на вул. Покришева у м. Херсоні, почув дзвін розбитого скла. Коли інспектори підбігли на звук до кіоску, що знаходиться поруч із тролейбусною зупинкою «Еко-маркет», то виявили, що три невідомі особи стоять біля кіоску, а одна з них бере пачку цигарок «Прилуки» через розбите вітринне скло. Побачивши патрульних, невідомі почали тікати. За мить патрульний О. наздогнав одного з невідомих, застосував прийом рукопашного бою, збив його з ніг, але той підвівся і зробив спробу вдарити поліцейського, інші порушники зупинились.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Поліцейські ідентифікують себе і подають команду «Стояти! Поліція», одночасно вмикаючи відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. З урахуванням ситуації перший поліцейський повинен привести вогнепальну зброю у бойову готовність, поставити її на запобіжник, палець розмістити на спусковій скобі, пістолет – біля тулуба стволом до низу (ч. 11

ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»), другий – дістати спецзасіб ПР-73М і тримати його в бойовому положенні біля плеча.

3. Оцінити ситуацію і, дотримуючись заходів особистої безпеки, розійтись дугою, підійти/підбігти до підозрюваних осіб.

4. Правильно оцінити обстановку на місці події, що склалась (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), встановивши ознаки кримінального правопорушення (злочину). У діях групи невідомих громадян наявні ознаки складу злочинів, що передбачені ч. 2 ст. 185 КК України «Крадіжка», а в діях особи, що чинить опір (напад) – ч. 2 ст. 345 КК України «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу».

5. Відповідно до ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію» у зв'язку із раптовістю нападу поліцейський уповноважений застосувати фізичний вплив (фізичну силу), у тому числі прийоми рукопашного бою, для забезпечення особистої безпеки без попередження про намір їх застосування, а також відбити напад і знерухомити правопорушника.

Варіант. Поліцейський може застосувати спецзасіб ПР-73М пп. а п. 2 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію».

6. Після відбиття нападу відповідно до пп. б та г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» з метою запобігання втечі правопорушників, їх повторного нападу та затримання, застосувати щодо порушників спецзасіб кайданки на руки за спину в положенні лежачи.

7. Одночасно напарник патрульного, оцінюючи ситуацію, відповідно до ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» повинен тримати оголену вогнепальну зброю і попередити інших правопорушників про можливість її застосування при спробі вчинити напад і висловити вимогу не робити різких рухів та не наближатись (знаходитися на місці).

8. Після блокування кайданками нападника перший патрульний має слідкувати за його реакцією, дотримуючись заходів особистої безпеки, та повідомити оперативному черговому підрозділу поліції про подію, що сталась, вжиті заходи та викликати СОГ.

9. У разі спроби втечі інших порушників не переслідувати їх, запам'ятати їх прикмети і чекати СОГ, охороняючи затриманого.

10. Повідомити затриманого про прийняте відповідно до наданих повноважень (ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення про його затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208 та 209 КПК України.

11. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, згідно з вимогами ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

12. Повідомити оперативного чергового про вжиті заходи і затримання особи, а також про необхідність реалізації прав затриманих на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

13. Після прибуття СОГ повідомити старшому обставини цієї події, спільно провести відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» поверхневу перевірку та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані ним для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 237 КПК України.

14. У випадку прийняття відповідного рішення старшим СОГ, затримати решту учасників групи з дотриманням заходів особистої безпеки.

Варіант. Якщо решта злочинців втекла, то організувати її переслідування.

15. Відповідно до пп. г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» з метою проведення процесуальних дій застосувати кайданки щодо решти учасників групи.

16. Доставити затриманих до службового приміщення органу поліції, записати до журналу затриманих/доставлених.

17. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами вжитих заходів.

Ситуація № 4 (затримання неповнолітнього злочинця)

01 січня 2021 року близько 16.00 год. патрульний поліцейський Р., прямуючи на службу в однострої із спецзасобами, звернув увагу на викинуту через квартиру вікна 1-го поверху дев'ятиповерхового будинку речову сумку. Через 2-3 хвилини через квартиру виліз і стрибнув на землю хлопчик 14-16 років. Біля будинку в цей час більше нікого не було.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому підрозділу поліції про виявлену ситуацію та прийняте рішення про подальші дії щодо ймовірно підозрілої особи, на появу якої чекати. Попросити про направлення на місце події наряду поліції.

2. Увімкнути за наявності натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки наблизитись до місця події (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. Наблизитись до будинку та зайняти зручне положення, що унеможливить втечу підозрілої особи. Бути готовим до опору і спроби вчинення втечі, постійно спостерігати за поведінкою підлітка та слідкувати за його реакцією, дотримуватися заходів особистої безпеки, враховуючи можливість вчинення агресивних дій з використанням фізичної сили або підручних предметів побуту.

4. З дотриманням заходів особистої безпеки відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину звернення (з'ясування обставин події).

5. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 32 «Про Національну поліцію» запропонувати підлітку назватися та пред'явити документи, які посвідчують його особу (за їх наявності) і надати пояснення того, що відбувається.

6. Правильно оцінити ситуацію, що склалась. У випадку підтвердження інформації про вчинення підлітком злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України «Крадіжка», прийняти рішення про доповідь оперативному черговому, виклик СОГ та затримання підлітка до її прибуття.

7. Розташуватись щодо підлітка у положенні, яке є зручним для його подальшого затримання (впівоберта, ліва нога попереду, рука на спецзасобі ПР-73М, застібка розстібнута).

8. Повідомити особі про прийняте відповідно до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення щодо її затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208 та 209 КПК України.

9. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, у відповідності до ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59 та 63 Конституції України.

10. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи і затримання особи, що підозрюється у вчиненні злочину, а також про необхідність реалізації права затриманого на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 № 1363.

11. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку затриманого підлітка.

12. Доставити затриманого до службового приміщення органу поліції.

13. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами затримання.

1.5. Захисні дії при нападі на поліцейського

Ситуація № 1 (напад на поліцейського)

22 лютого 2020 року близько 20 год. 30 хв. дільничний офіцер поліції, екіпірований спецзасобами та вогнепальною зброєю, увійшов на подвір'я домоволодіння, з метою перевірки за місцем проживання гр. З., який знаходиться під адміністративним наглядом.

Побачивши працівника поліції, гр. З. покликав неприв'язаного собаку та нацькував його командою: «Фас! Чужий!» і показав рукою в бік поліцейського. Сам у цей час почав наблизатись до ДОП зі словами: «Зараз я тебе – твоїм же пістолетом».

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Доповісти оперативному черговому по підрозділу поліції про перевірку.

2. З метою фіксації можливих порушень, увімкнути (за наявності) натільний відеореєстратор і з дотриманням заходів особистої безпеки входимо на подвір'я (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3. У відповідності до вимог ст. 7 ЗУ «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», та п. 10 ч. 1 ст. 31 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський уповноважений і має право перевіряти за місцем проживання осіб, щодо яких встановлений адміністративний нагляд.

4. У зв'язку із раптовістю нападу із застосуванням собаки, правоохоронець має право використати вогнепальну зброю для знешкодження тварини (собаки), яка загрожує його життю і здоров'ю (ч. 13 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

5. Після знешкодження тварини (собаки) поліцейський у відповідності до ч. 1 ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію» повинен попередити гр. 3. про недопустимість продовження протиправної поведінки та можливість застосування щодо нього спецзасобів чи вогнепальної зброї для відбиття нападу на працівника поліції.

6. У разі припинення протиправної поведінки гр. 3., слідкувати за його реакцією, дотримуватись заходів особистої безпеки та повідомити оперативному черговому підрозділу поліції про використання вогнепальної зброї і обставини події, що сталась. Викликати СОГ.

6.1. У випадку ігнорування гр. 3. вимоги про припинення протиправної поведінки (нападу) і попередження про можливість застосування щодо нього спецзасобів та вогнепальної зброї для відбиття нападу на поліцейського, ДОП на власний вибір приймає рішення про застосування спецзасобів або вогнепальної зброї.

Примітка: У зв'язку із тим, що поліцейський тримає в руках приведену у готовність вогнепальну зброю, нерационально переходити до застосування спецзасобів.

6.2. При спробі гр. 3. наблизитись з метою нападу, скоротивши визначену відстань, поліцейський застосовує зброю по нижніх кінцівках відповідно до п. 1 ч. 6 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію».

6.3. Після відбиття нападу з дотриманням заходів особистої безпеки надати невідкладну домедичну допомогу гр. 3. (Перетягнути джгутом поранені кінцівки).

6.4. негайно повідомити безпосередньому керівникові та оперативному черговому (ч. 10 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію») про застосування вогнепальної зброї та обставини події, що сталась.

7. За необхідності та у разі можливості (з урахуванням тяжкості поранення затриманого), не прибираючи вогнепальної зброї, подати гр. 3. команду стати на коліна (лягти на землю) та завести руки за спину і в такому положенні чекати прибуття СОГ.

8. За наявності у поліцейського відповідних навичок та умінь, відповідно до пп. б і г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію», з метою запобігання втечі, повторного нападу та затримання застосувати щодо гр. 3. спецзасіб кайданки; відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку гр. 3, після чого чекати прибуття СОГ.

9. За потреби викликати бригаду ШМД.
10. Після прибуття СОГ повідомити старшому обставини події.
11. Після доставляння затриманого гр. З. у службове приміщення органу (підрозділу) поліції скласти рапорт про використання/застосування зброї та інші необхідні службові документи щодо вжитих заходів.

Ситуація № 2 (напад на поліцейського)

05 березня 2021 року близько 13.00 год. громадянин А. прибув за викликом ДОП до службового приміщення Корабельного ВП ГУНП в Херсонській області для складання щодо нього адміністративних матеріалів. Громадянин А. під час розмови з ДОП дуже емоційно висловлював своє обурення з приводу того, що на нього склали матеріали незаконно. У процесі конфлікту несподівано наблизився до поліцейського та завдав йому удару рукою в голову.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. У діях громадянина А. наявні ознаки складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 345 КК України «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу».
2. Відповідно до ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію» у зв'язку із раптовістю нападу, поліцейський уповноважений застосувати фізичний вплив (фізичну силу), у тому числі прийоми рукопашного бою, для забезпечення особистої безпеки без попередження про намір їх застосування.
3. Поліцейський повинен застосувати прийоми рукопашного бою, відбити напад і знерухомити правопорушника.
4. Після відбиття нападу особи, відповідно до пп. б та г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію», з метою запобігання втечі чи повторного нападу або проведення затримання застосувати щодо гр. А. спецзасіб кайданки.
5. Після блокування гр. А. слідкувати за його реакцією, дотримуватись заходів особистої безпеки та повідомити оперативному черговому і колегам по роботі для виклику СОГ.
6. Після прибуття СОГ повідомити старшому обставини події, спільно провести, відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію», поверхневу перевірку гр. А. та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів або речей, які можуть бути використані ним для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей (ст. 237 КПК України).
7. За результатами події скласти рапорт та інші необхідні службові документи щодо вжитих заходів.

Ситуація № 3 (напад на поліцейських)

22 березня 2021 року близько 11.00 год. нарядом патрульної поліції на Центральному ринку м. Херсона за крадіжку з прилавка спортивного костюма

було затримано гр. Б. Після повідомлення особі про його затримання при спробі надіти кайданки для проведення поверхневої перевірки та з метою подальшого доставляння до Херсонського відділу поліції, затриманий зненацька почав чинити працівникам поліції опір, завдавши удари рукою в обличчя одного патрульного, а іншому патрульному – ногою в живіт, та намагався втекти.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. У момент затримання особи повідомити їй про прийняте відповідно до наданих повноважень (ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення про затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208 та 209 КПК України.

2. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, згідно з вимогами ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

3. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи і затримання особи, а також необхідність реалізації права затриманих на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.11.2011 № 1363.

4. Відповідно до пп. а, б і в п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» для затримання та конвоювання застосувати до затриманої особи кайданки.

5. Спільно з напарником провести, відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію», поверхневу перевірку та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів, або речей, які можуть бути використані ним для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого обшуку та обшуку речей відповідно до ст. 237 КПК України.

6. Чекати на прибуття СОГ, після чого встановити й опитати свідків, відібрати заяву у потерпілої особи, скласти інші необхідні службові документи.

7. Після оформлення матеріалів доставити затриманого до службового приміщення ВП з дотриманням правил безпеки – один працівник поліції знаходиться поряд із затриманим з правого боку, а другий напарник – супроводжує їх позаду на відстані 2-3 кроки, контролюючи поведінку особи.

При вчиненні нападу:

1.1. Правильно оцінити ситуацію, що склалась (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), встановивши ознаки кримінального правопорушення (злочину). У діях гр. Б. наявні ознаки складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 345 КК України «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу».

2.1. Відповідно до ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію» та у зв'язку із раптовістю нападу, поліцейські уповноважені застосувати фізичний вплив (фізичну силу), у тому числі прийоми рукопашного бою, для забезпечення

особистої безпеки *без попередження* про намір їх застосування, відбиття нападу і знерухомилення правопорушника.

3.1. Після відбиття нападу відповідно до пп. б, г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію» з метою запобігання втечі, повторного нападу особи та її затримання застосувати щодо порушника спецзасіб кайданки на руки за спину в положенні лежачи.

4.1. Одночасно напарник патрульного, оцінюючи ситуацію, відповідно до ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію», повинен оголосити вогнепальну зброю і привести її у готовність та попередити про можливість її застосування при спробі вчинити напад. Висловити вимогу не робити різких рухів, не наближатися, знаходитися на місці.

5.1. Після заблокування нападника кайданками перший патрульний має слідкувати за його реакцією, дотримуючись заходів особистої безпеки, та повідомити оперативного чергового підрозділу поліції про подію, що сталась, та вжиті заходи. Викликати допомогу.

Далі – дії згідно з пп. 6-7 основного варіанту.

8. Після прибуття до ВП скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами вжитих заходів.

Ситуація № 4 (напад на поліцейських)

25 березня 2021 року близько 18.00 год. під час пішого патрулювання наряд поліції вирішив перевірити будівельний майданчик на вул. Белінського, у районі Центрального ринку м. Херсона. При огляді виявлено громадянина, який розбирав огорожувальний паркан і пакував на візок металевий кут, що використовувався як стійки для огороження місця будівництва. Оцінивши ситуацію, наряд вирішив затримати громадянина і доставити його пішим порядком до Херсонського ВП, що знаходиться поруч.

Представившись і повідомивши громадянину про прийняте рішення, поліцейські роз'яснили причину затримання та права затриманого. В інтересах особистої безпеки наряд вирішив провести поверхневу перевірку особи, для чого, з урахуванням ситуації, привів вогнепальну зброю в бойову готовність та попередив особу про можливість її застосування, запропонувавши підняти руки вгору і не робити різких рухів. При наближенні поліцейського до правопорушника для проведення поверхневого огляду останній несподівано схопив з візка залізний кут і завдав ним удару поліцейському по голові.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. Правильно оцінити ситуацію, що склалась (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), встановивши ознаки кримінального правопорушення (злочину). У первинних діях громадянина наявні ознаки складу правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 51 КУпАП «Дрібне викрадення чужого майна», а наступними діями особи вчинено орієнтовно кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 345 КК «Погроза або насильство щодо

працівника правоохоронного органу», яке є особливо тяжким злочином (від 5 до 12 років позбавлення волі).

2. Відповідно до ч. 2 ст. 43 та п. 2 ч. 6 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» у зв'язку із раптовістю нападу, поліцейські уповноважені застосовувати вогнепальну зброю для забезпечення особистої безпеки *без попередження* про намір її застосування і відбиття нападу, застосували вогнепальну зброю на ураження.

3. Після відбиття нападу, контролюючи поведінку знешкодженого злочинця, надати першу домедичну допомогу пораненому поліцейському. Спостерігаючи за поведінкою пораненого злочинця, негайно доповісти оперативному черговому підрозділу поліції, викликати бригаду ШМД, інший наряд поліції для допомоги та СОГ.

4. З дотриманням заходів безпеки наблизитись до знешкодженого злочинця і перевірити його стан. За можливості та у разі необхідності надати особі домедичну допомогу.

5. Після відбиття нападу, якщо є потреба, відповідно до пп. б та г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію», з метою запобігання втечі, повторного нападу особи та затримання, застосувати щодо порушника спецзасіб кайданки на руки за спину в положенні лежачи.

6. Після блокування кайданками нападника, слідкувати за його реакцією; дотримуватись заходів особистої безпеки та чекати на допомогу. Повідомити безпосередньому керівнику про активне застосування зброї (ч. 10 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

7. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, згідно з вимогами ст. 42 КПК України та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

8. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи і затримання особи, а також про необхідність реалізації прав затриманих на захист через повідомлення центру з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.11.2011 року № 1363.

9. Після прибуття автопатруля доставити пораненого поліцейського до лікарні.

10. Після прибуття СОГ надати пояснення щодо обставин події і далі діяти за вказівкою старшого групи.

11. За рішенням старшого СОГ доставити затриманого до службового приміщення органу поліції або спецавтомобілем швидкої допомоги до лікарні.

12. На місці події або після прибуття до підрозділу поліції скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами вжитих заходів.

1.6. Алгоритми дій поліцейських при затриманні злочинців/правопорушників на автотранспорті

Ситуація № 1 (затримання озброєних злочинців)

5 січня 2021 року о 13.00 годині, прямуючи маршрутом патрулювання (проспект 200 років Херсона), патрульна машина зупинилась на перехресті. У цей час до машини підбіг перехожий і повідомив, що хвилину тому був скоєний збройний напад на пункт обміну валюти і два злочинці на автомобілі ВАЗ-2103 (перехожий вказав державний номер автомобіля) щойно зникли у напрямку автовокзали.

Через декілька хвилин пошуку і руху за вказаним очевидцем напрямом автомобіль із злочинцями було виявлено та розпочато його переслідування.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Отримавши повідомлення про збройний напад на пункт обміну валюти, необхідно записати дані заявника, негайно передати інформацію оперативному черговому про злочин, прикмети злочинців та дані про автомобіль, на якому вони зникли, а також напрямок їх руху (ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. Виявивши розшукуваний автомобіль, передати інформацію до чергової частини підрозділу поліції, запросити наряд підтримки.

3. Опустити вікна автомобіля, привести зброю у бойову готовність, увімкнути світлові спецсигнали і через гучномовець наказати водієві зупинитись (п. 3 ч. 1 ст. 35; ч. 11, ч. 12 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

4. Після зупинки переслідуваного автомобіля свій транспортний засіб (автомобіль наряду патруля) необхідно поставити позаду затриманого, двигун не вимикати (свій автомобіль використовувати як прикриття, поки не буде впевненості, що повністю контролюється ситуація).

5. Працівник поліції, що вийшов з автомобіля першим, повинен уважно слідкувати за діями пасажирів і водія затриманого автомобіля. Перевірку затриманих розпочинати лише тоді, коли усі поліцейські вийдуть з автомобіля і будуть готовими страхувати один одного.

6. Старшому наряду гучно і чітко подавати команди:

– «Водію і пасажиру на передньому сидінні, – долоні рук покласти на вітрове скло!».

– «Всім без команд не рухатися».

– «Виходити по одному, спиною вперед, руки за голову, першим виходить водій, водію відійти від автомобіля на вказану відстань і лягти на землю, далі – пасажир, що сидів поруч з водієм».

7. Після виконання команд особами, дотримуючись заходів особистої безпеки, надіти на них кайданки (п.п. а та б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

8. Провести поверхневу перевірку затриманих (ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

9. Провести поверхневу перевірку транспортного засобу (ч. 4, ч. 5 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

10. Доповісти оперативному черговому про вжиті заходи та діяти у відповідності до його вказівок.

11. Чекати на прибуття СОГ та проведення необхідних слідчих/процесуальних дій, після її прибуття – діяти за вказівками старшого СОГ.

12. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на місце пригоди та вжитих заходів.

13. Після повернення з місця пригоди до свого підрозділу зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 2 (затримання озброєних злочинців в автомобілі)

У ТРЦ «Фабрика» м. Херсона 10 жовтня 2017 року о 16.00 годині чотири озброєні злочинці в масках скоїли розбійний напад на ювелірний магазин. Вони поранили з вогнепальної зброї охоронця магазину і покупця, заволоділи значною сумою грошей та цінностей, з місця злочину зникли на автомобілі ВАЗ-2106 білого кольору.

Маючи інформацію про цей злочин і про прикмети злочинців, наряд поліції (старший наряду – капітан поліції С., старший сержант поліції М. та рядовий поліції В.) на стаціонарному посту патрульної поліції «Консул» на виїзді з м. Херсона перекрив шлагбаумом напрямок руху транспорту з міста і встановив переносний знак «Зупинка для контролю».

Близько 17.00 години наряд помітив, що до поста наближається автомобіль ВАЗ-2106 білого кольору з чотирма чоловіками в салоні.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Отримавши від чергового інформацію про злочин і прикмети злочинців, а також ймовірність їх появи на стаціонарному посту поліції, старшому наряду розподілити обов'язки і ролі кожного з підлеглих, їх місцезнаходження при перевірці підозрілого автотранспорту (ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію»).

2. Помітивши автомобіль, схожий за описом на розшукуваний, передати інформацію до чергової частини підрозділу поліції, запросити наряд підтримки.

3. Старшому наряду подати команду привести зброю у бойову готовність і розпочати перевірку лише після того, як усі працівники поліції займуть правильну позицію:

Перший поліцейський В. перевіряє документи у водія; другий поліцейський С. (озброєний автоматом) – знаходиться позаду, праворуч від першого на відстані 2-3 метри;

– третій поліцейський М. (з радіостанцією) знаходиться з протилежного боку позаду автомобіля, блокуючи правий бік і керує діями підлеглих (п. 3 ч. 1 ст. 35; ч. 11 та 12 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

4. Після зупинки автомобіля і перевірки документів у водія, запідозривши, що в машині знаходяться розшукувані злочинці, поліцейський В. оголює вогнепальну зброю і відходить на 2-3 кроки назад. Поліцейський С. подає команду:

– «Водію! Вийняти і викинути ключі від замка запалювання поруч з автомобілем».

– «Водію і пасажиру на передньому сидінні, – долоні рук покласти на вітрове скло».

– «Пасажирам на задньому сидінні – руки покласти на спинку переднього сидіння долонями вгору».

– «Всім – без команди не рухатись».

Потім зробити попередження: «Не рухатись, буду стріляти!». Команду можна повторити.

5. Далі поліцейський С. повинен керувати своїм нарядом, подаючи чіткі команди. Оскільки він з правого боку автомобіля знаходиться один, а поліцейський В. страхує поліцейського М. з автоматом, тому необхідно виведення осіб із автомобіля здійснити на лівий бік. Для цього поліцейський С. подає команду: «Поліцейський В.! По одному вивести людей з машини!». Сам передає інформацію до чергової частини підрозділу поліції.

Поліцейський В. подає команду: «Водію, лівою рукою відчинити двері і спиною до мене вийти з машини, руки підніміть над головою».

Після виконання водієм команди поліцейський В. продовжує його контролювати, а інших трьох осіб затриманого автомобіля контролюють:

– Поліцейський М. – лівий бік від машини, і машину;

– Поліцейський С. – аналогічно правий бік.

Поліцейський В. продовжує подавати команди: «Водію, – не обертатись, зробити чотири кроки ліворуч. Стати на коліна. Лівою рукою впертись на землю, лягти, руки за голову, ноги розвести. Не рухатись!».

6. Після виконання всіх команд поліцейський В. командує: «Пасажире переднього сидіння! Поверніться ліворуч. Ліву руку покладіть собі на голову, правою покладіть на кермо. Повільно виходьте з машини».

Після виконання цих команд надати вказівки, щоб він ліг поруч з водієм на відстані 2-х метрів від нього. З цього моменту поліцейський В. контролює тих, хто лежить, а поліцейський М. проводить висадку пасажирів, які знаходяться на задньому сидінні. Їх також покласти на землю праворуч від двох попередніх осіб.

Після того, як остання особа залишить салон машини і поліцейські його оглянуть, поліцейський С. повторно передає інформацію до чергової частини підрозділу поліції і після того переміщається з правої сторони автомобіля на ліву.

7. У цей момент розташування учасників пригоди наступне:

– пасажири лежать на землі, обличчям вниз, руки тримають на голові, ноги широко розведені, приблизна відстань між ними 2 метри. Першим зліва біля водія знаходиться поліцейський В., посередині – поліцейський М.,

праворуч – поліцейський С.; поліцейський М. контролює тільки затриманих, поліцейський С. – затриманих і те, що відбувається навкруги. Працівник поліції С. подає команду поліцейському В.: «Оглянути водія».

Поліцейський В., дотримуючись заходів безпеки, підходить до нього з лівого боку і подає команду: «Ліву руку покласти на спину». Далі надіває кайданки на ліву руку, а потім і праву руку.

Далі те ж саме робить і щодо «другого» затриманого. Коли на «другого» наділи кайданки, тоді поліцейський М. з центру зміщується на лівий фланг.

Далі надівають кайданки на «третього» затриманого і проводять зв'язування «четвертого» (п.п. а та б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).

8. Провести поверхневу перевірку затриманих (ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

9. Провести поверхневу перевірку транспортного засобу (ч. 4 та 5 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).

10. Доповісти оперативному черговому та діяти у відповідності з його вказівками.

11. Чекати на прибуття СОГ та проведення необхідних слідчих/процесуальних дій, після прибуття діяти за вказівками старшого СОГ.

12. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами події та вжитих заходів.

13. Після зміни зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 3 (затримання озброєних злочинців)

15 березня 2021 року близько 16.00 год. під час несення служби в автопатрулі інспектори СРПП Новокаховського ВП ГУНП в Херсонській області Л. і П. отримали повідомлення від чергового про те, що у проміжок часу 15.30 - 15.45, після вживання спиртних напоїв на березі річки Дніпро, три невідомі завдали ножових поранень гр. К. і на його автомобілі ВА3-2101 (державний номер ВТ 1850 ХА) рухаються у напрямку до м. Херсон.

О 16.20 год від чергового надійшло доповнення інформації: після зіткнення автомобіля ВА3-2101 (державний номер ВТ 1850 ХА) з трактором «Білорусь», у с. Козацьке на вул. Січових стрільців, три невідомі особи викрали автомобіль ВА3-2103 (державний номер ВТ 1300 ХА), який на великій швидкості рухається у напрямку до м. Херсон. У вказаному напрямі руху автопатруль виявив у потоці розшукуваний автомобіль і почав його переслідування. Під час переслідування на службовому автомобілі ВА3-21099 з включеним світлопроблисковим маячком через гучномовець підозрюваним запропонували зупинити автомобіль і попередили, що у разі невиконання цієї вимоги буде застосована зброя.

Влучні постріли поліцейського Л. змусили автомобіль зупинитись (пошкоджено задні колеса автомобіля).

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Виявивши розшукуваний автомобіль, передати детальну інформацію до чергової частини, запросити наряд підтримки.
2. Опустити вікна автомобіля, привести зброю в бойову готовність, увімкнути світлові сигнали і через гучномовець наказати водію зупинитись (п. 3 ч. 1 ст. 35; ч. 11-12 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»).
3. Після зупинки переслідуваного автомобіля свій автомобіль поліцейським необхідно поставити позаду затриманого транспортного засобу, двигун не вимикати. Службовий автомобіль використовувати як прикриття, поки не буде впевненості, що наряд поліції повністю контролює ситуацію.
4. Поліцейський, який вийшов з автомобіля першим, повинен уважно слідкувати за діями пасажирів і водія. Перевірку затриманих розпочинати лише тоді, коли всі працівники поліції вийдуть з автомобіля і будуть готові страхувати один одного.
5. Старшому наряду гучно і чітко подавати команди:
 - «Водію і пасажиру на передньому сидінні, – долоні рук покласти на вітрове скло!».
 - «Всім! Без команд не рухатися».
 - «Виходити по одному, спиною вперед, руки за голову. Першим виходить водій, водію відійти від автомашини на вказану відстань і лягти на землю, далі – пасажир, що сидів поруч з водієм».
6. Після виконання вищезазначених команд особами затриманого автомобіля, дотримуючись заходів особистої безпеки, надіти на них кайданки (п.п. а та б п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію»).
7. Провести поверхневу перевірку затриманих (ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).
8. Провести поверхневу перевірку транспортного засобу (ч. 4-5 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію»).
9. Доповісти оперативному черговому підрозділу поліції та діяти у відповідності з його вказівками.
10. Чекати на прибуття СОГ та проведення необхідних слідчих/процесуальних дій, після прибуття – діяти за вказівками старшого СОГ.
11. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами виїзду на місце пригоди та вжитих заходів.
12. Після повернення з місця пригоди зібрані матеріали передати до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 4 (зупинка автомобіля з водієм у стані сп'яніння і неадекватною поведінкою)

Під час руху автопатруля в потоці транспортних засобів виявлено автомобіль, водій якого здійснював немотивовані маневри, постійно різко змінював швидкісний режим, порушуючи ПДР. Поліцейські вирішили, що, ймовірно, водій перебуває у стані сп'яніння. Супроводжуючи машину, водієві було дано команду про зупинку. Після зупинки водій, не дочекавшись підходу поліцейського, з агресивними

викриками вибіг з автомобіля, розмахував руками, лаявся, вибіг на проїзну частину з інтенсивним рухом та не виконував вимоги поліції.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Виявивши підозрілий за стилем керування автомобіль, передати детальну інформацію до чергової частини, запросити перевірку по обліках.
2. Забезпечити супроводження автомобіля у транспортному потоці і, обравши безпечне місце, подати через гучномовець та світловими сигналами команду зупинитись і залишатись у салоні.
3. Після зупинки підозрілого автомобіля свій транспортний засіб (патрульний автомобіль) необхідно поставити позаду зупиненого, двигун не вимикати. Службовий автомобіль використовувати як прикриття, поки не буде впевненості, що поліцейські повністю контролюють ситуацію.
4. Працівник поліції, який вийшов з автомобіля першим, повинен уважно слідкувати за діями водія затриманого транспортного засобу. Перевірку водія можна розпочинати лише тоді, коли всі поліцейські вийдуть з автомобіля і будуть готові страхувати один одного.
5. Після зміни поведінки водія негайно подати команду – «Залишити проїзну частину дороги, відійти на узбіччя».
6. У разі відсутності реагування і продовження небезпечних та провокаційних дій на дорозі, перший поліцейський має тимчасово призупинити рух автомобілів (ч. 2 ст. 36 ЗУ «Про Національну поліцію»), другий поліцейський, дотримуючись заходів безпеки, із використанням заходів фізичного впливу (ч. 1 ст. 44 ЗУ «Про Національну поліцію») для припинення правопорушення має затримати водія і, з метою запобігання вчинення ним небезпечних дій, застосувати до нього спецзасіб кайданки (пп. г п. 1 ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію») та усунути з проїзної частини дороги.
7. Відповідно до ч. 2 ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію» провести поверхневу перевірку правопорушника та у випадку виявлення заборонених/обмежених в обігу предметів або речей, які можуть бути використані правопорушником для заподіяння шкоди собі чи оточуючим, вилучити їх, склавши про це протокол особистого огляду та огляду речей відповідно до ст. 264 КУпАП.
8. У залежності від стану водія запропонувати йому пройти в установленому порядку огляд на стан сп'яніння.
9. У випадку згоди або відмови водія – зупинити інші автомобілі для залучення громадян як свідків з метою їх присутності при проведенні обстеження або оформленні протоколу про відмову від обстеження на стан сп'яніння (ст. 130 КУпАП «Керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції»).
10. У разі згоди на обстеження на місці події, провести його в установленому порядку і за результатами завершити перевірку або скласти відповідні матеріали. У випадку відмови – скласти протокол за участю свідків.

11. Доповісти черговому підрозділу поліції про розвиток ситуації.

12. Встановити свідків правопорушення та відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати їх, склавши про це письмове пояснення (для використання як доказу) відповідно до ст. 251 КУпАП «Докази» та роз'яснивши їх обов'язки відповідно до ст. 272 КУпАП «Свідок».

13. Повідомити правопорушнику про прийняте відповідно до наданих повноважень (п. 8 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») рішення про притягнення його до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП.

14. Роз'яснити правопорушнику права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, відповідно до вимог ст. 268 КУпАП та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

15. У разі відмови водія підписувати протокол про адміністративне правопорушення зробити відмітку про це у протоколі (ч. 4 ст. 256 КУпАП) у присутності двох понятих, яким роз'яснити їх права і обов'язки.

16. Після складання протоколу про адміністративне правопорушення (ст.ст. 256, 276 та 277 КУпАП) надати правопорушнику копію протоколу і роз'яснити місце й час розгляду адміністративної справи.

17. Вирішити питання з автомобілем – передати родичам/знайомим водія або транспортувати на штрафний майданчик (з урахування конкретних обставин справи).

18. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

19. Після оформлення усіх матеріалів передати їх до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 5 (зупинка автомобіля за порушення водієм ПДР. Водій відмовляється виходити з автомобіля)

Автопатруль виявив транспортний засіб, водій якого проїхав перехрестя на заборонений сигнал світлофора (червоний). Здійснивши супровід автомобіля порушника на безпечну ділянку дороги, поліцейський подав водієві команду про зупинку. Водій зупинив автомобіль. Поліцейський-контактер підійшов до водія, представився і пояснив причину зупинки. Водій-порушник двері не відчинив, а приспустив скло і відповів, що він нічого не порушив і документи надавати для перевірки не буде. Після цього підняв скло, заблокував двері зсередини і в подальшому на звернення та вимоги поліцейського не реагував.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у даній ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Виявивши автомобіль, водій якого допустив порушення ПДР, передати інформацію до чергової частини підрозділу поліції, повідомити про рішення щодо зупинки і перевірки та запросити перевірку по обліках.

2. Забезпечити супроводження автомобіля у транспортному потоці. Обравши безпечне місце, подати через гучномовець та світловими сигналами команду зупинитись і залишатись у салоні.

3. Після зупинки автомобіля порушника службовий транспортний засіб необхідно поставити позаду зупиненого, двигун не вимикати, автомобіль автопатруля використовувати як прикриття, поки не буде впевненості, що повністю контролюється ситуація.

4. Працівник поліції, який вийшов з автомобіля першим, повинен уважно слідкувати за діями водія. Перевірку водія можна розпочинати лише тоді, коли всі правоохоронці вийдуть з автомобіля і будуть готові страхувати один одного.

5. Поліцейський-контактер має увімкнути натільний відеореєстратор (ст. 40 ЗУ «Про Національну поліцію») і підійти до автомобіля з боку водія, зупинившись біля середньої стійки.

6. Відповідно до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» ввічливо представитись (назвавши прізвище, посаду, спеціальне звання), за вимогою пред'явити, не випускаючи з рук, службове посвідчення та назвати причину зупинки транспортного засобу (п. 1 ч. 1 ст. 35 ЗУ «Про Національну поліцію» «Порушення ПДР»).

7. Відповідно до наданих повноважень (п. 2 ч. 1 ст. 32 ЗУ «Про Національну поліцію» та п. 2.4 ПДР) вимагати від водія пред'явити для перевірки документи (водійське посвідчення, реєстраційний документ на транспортний засіб, поліс цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів).

8. У випадку відмови водія від надання документів і будь-якого спілкування правильно оцінити ситуацію, що склалась, встановивши ознаки вчиненого водієм правопорушення, (ст. 185 КУпАП «Злісна непокоря законній вимозі працівника поліції»).

9. Зупинити декілька інших автомобілів і запросити водіїв бути присутніми на місці події як свідків. Повторно (але не більше 2 разів) у присутності свідків наполегливо зажадати від водія припинення правопорушення, обов'язково зазначивши, що у разі невиконання законної вимоги працівників поліції, він вчиняє злісну непокору законному розпорядженню поліцейського, що є адміністративним правопорушенням, відповідальність за яке передбачено нормою ст. 185 КУпАП (водієві необхідно пред'явити для перевірки такі документи: водійське посвідчення, реєстраційний документ на транспортний засіб, поліс цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, а також вийти з автомобіля (не обов'язково)).

10. У разі ігнорування законних вимог поліцейського, заблокувати автомобіль порушника транспортним засобом автопатруля.

11. Опитати свідків вчиненого правопорушення з питань поведінки та зовнішності порушника.

12. Доповісти оперативному черговому про розвиток ситуації і далі діяти за його вказівкою (блокувати автомобіль порушника і чекати, поки вийде водій).

1.7. Порядок надання працівниками поліції невідкладної домедичної допомоги

Ситуація № 1 (особа без свідомості)

01 березня 2021 року близько 11 год. 30 хв. під час патрулювання до наряду патрульної поліції звернувся громадянин С., який повідомив, що на вул. Гірського на зупинці громадського транспорту лежить непритомна людина без видимих ознак тілесних ушкоджень. Прибувши на місце події, поліцейські з'ясували зі слів очевидців, що у постраждалого ймовірно трапилась раптова зупинка серця.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Відповідно до ч. 1 п. 4 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейський зобов'язаний надавати невідкладну, зокрема, домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинились у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя.

2. Відповідно до ч. 2 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу доби, у разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких подій, зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Відповідно до ч. 1 п. 14 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейський вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, домедичної і медичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися у ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я.

4. Розподіливши обов'язки, перший патрульний має повідомити засобами зв'язку оперативному черговому підрозділу поліції про подію, що сталась, викликати бригаду ЕМД, а другий патрульний – вжити необхідних домедичних заходів.

5. Порядок дій поліцейського, у т.ч. ін. осіб, під час надання невідкладної домедичної допомоги визначений наказом МОЗ України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 16.06.2014 № 398 і передбачає такі дії:

- 1) перед наданням допомоги переконатись у відсутності небезпеки;
- 2) упевнитись у стані непритомності – обережно потрясти постраждалого за плече та голосно звернутись до нього, наприклад: *«З Вами все гаразд? Як Ви себе почуваєте?»*;
- 3) якщо постраждалий реагує:

а) у разі відсутності загроз для постраждалого, то залишити його в тому же положенні;

б) з'ясувати характер події, що сталась;

в) викликати бригаду екстреної медичної допомоги;

г) повідомити диспетчеру інформацію про постраждалого відповідно до його запитань та виконати його вказівки;

г) забезпечити нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

4) якщо постраждалий не реагує:

а) звернутися до осіб, які поряд, за допомогою;

б) якщо постраждалий лежить на животі, то повернути його на спину та відновити прохідність дихальних шляхів. Якщо механізмом травми було падіння з висоти, то вважати, що у постраждалого є травма в шийному відділі хребта;

в) визначити наявність дихання за допомогою прийому: «чути, бачити, відчувати». Наявність дихання визначати протягом 10 секунд. Якщо виникли сумніви, що є дихання, то вважати, що дихання відсутнє;

5) якщо постраждалий дихає у непритомному стані:

а) перемістити постраждалого в стабільне положення;

б) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

в) забезпечити нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

б) якщо дихання відсутнє:

а) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

б) розпочати проведення *серцево-легеневої реанімації*:

– виконати 30 натискань на грудну клітку глибиною не менше 5 см (не більше 6 см) з частотою 100 натискань (не більше 120) за хвилину;

– виконати 2 вдихи з використанням маски-клапану, дихальної маски тощо;

– після двох вдихів продовжити натискання на грудну клітку відповідно до наведеної схеми у цьому підпункті.

Примітка: Якщо немає захисних засобів можна не виконувати штучне дихання, а проводити тільки натискання на грудну клітку. Виконання двох вдихів повинно тривати не більше 5 секунд.

6. Змінювати особу, що проводить натискання на грудну клітку, кожні 2 хвилини.

7. Припинити проведення серцево-легеневої реанімації до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги при відновленні у постраждалого дихання, рухової активності.

8. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

9. Після оформлення всіх матеріалів передати їх до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 2 (поранення кінцівок, ускладнене кровотечею)

05 березня 2021 року о 23.00 годині наряд патрульної поліції отримав повідомлення від оперативного чергового відділу поліції про стрілянину у

Міському парку. Прибувши на місце події, поліцейські з'ясували, що до громадянина К. у міському парку підійшов невідомий чоловік у нетверезому стані та став ображати нецензурною лайкою, погрожуючи предметом, схожим на вогнепальну зброю. У результаті конфлікту гр. К отримав вогнепальне поранення у плече. Злочинець втік.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Відповідно до ч. 1 п. 4 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейський зобов'язаний надавати невідкладну, зокрема, домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинились у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя.

2. Відповідно до ч. 2 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу доби, у разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких подій, зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Відповідно до ч. 1 п. 14 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я.

4. Розподіливши обов'язки, перший патрульний має повідомити засобами зв'язку оперативному черговому про подію, що сталась, та необхідність направлення СОГ і бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги, а другий патрульний – вжити необхідних домедичних заходів.

5. Порядок дій поліцейського, у т.ч. ін. осіб, під час надання невідкладної домедичної допомоги визначений наказом МОЗ України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 16.06.2014 № 398 і передбачає такі дії:

- 1) переконатись у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, упевнитись у стані його непритомності, перевірити наявність дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, то розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) якщо у постраждалого наявна рана без інтенсивної кровотечі:
 - а) одягнути рукавички;
 - б) надати кінцівці підвищеного положення;
 - в) накласти на рану чисту, стерильну серветку;
 - г) накласти на рану бинтову пов'язку;

- г) у разі необхідності надати постраждалому протишокове положення;
- д) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- е) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

Примітка: Ознаки артеріальної кровотечі: швидка та значна кровотеча (кров «б'є фонтаном», пульсує, яскраво-червоного кольору) призводить до значної крововтрати протягом короткого часу.

Ознаки венозної кровотечі з рани: кров безперервно витікає з рани, темно-червоного кольору; залежно від діаметру пошкодженої вени кровотеча може бути від незначної до інтенсивної.

- б) якщо у постраждалого наявна рана з ознаками артеріальної кровотечі:
 - а) одягнути рукавички;
 - б) накласти на рану чисту, стерильну серветку та здійснити тиск безпосередньо на рану;
 - в) надати кінцівці підвищеного положення;
 - г) якщо кровотеча не зупинена, то накласти на рану пов'язку, що тисне, та за можливості одночасно здійснити притиснення артерії на відстані;
 - г) якщо кровотеча не зупинена, то накласти джгут;
 - д) надати постраждалому протишокове положення;
 - е) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
 - є) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 7) якщо у постраждалого рана з ознаками венозної кровотечі:
 - а) одягнути рукавички;
 - б) накласти на рану чисту, стерильну серветку та здійснити тиск безпосередньо на рану;
 - в) надати кінцівці підвищеного положення;
 - г) якщо кровотеча не зупинена, накласти на рану пов'язку;
 - г) надати постраждалому протишокове положення;
 - д) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
 - е) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 8) у разі погіршення стану постраждалого до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги, повторно зателефонувати диспетчерові підрозділу екстреної медичної допомоги;

6. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

7. Після оформлення всіх матеріалів передати їх до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 3 (домедична допомога при ДТП)

13 грудня 2020 року близько 12.00 год. під час пішого патрулювання наряд патрульної поліції отримав повідомлення про дорожньо-транспортну

пригоду, що сталась під час руху транспортного засобу, унаслідок якої є травмовані люди.

Прибувши на місце пригоди, – перехрестя вулиці Пугачова та проспекту Ушакова м. Херсона, – патрульні з'ясували, що водій транспортного засобу ВАЗ-2101 (державний номер ВТ 1850 ХА) не впорався з керуванням, що призвело до з'їзду автомобіля з проїзної частини на узбіччя, унаслідок чого водій отримав травму шийного відділу хребта.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Відповідно до ч. 1 п. 4 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейський зобов'язаний надавати невідкладну, зокрема, домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинились у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя.

2. Відповідно до ч. 2 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу доби, у разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких подій, зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Відповідно до ч. 1 п. 14 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейський вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, домедичної і медичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися у ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я.

4. Розподіливши обов'язки, перший патрульний має повідомити засобами зв'язку оперативному черговому про подію, що сталась, викликати бригаду ЕМД, а другий патрульний – вжити необхідних домедичних заходів.

5. Порядок дій поліцейського, в т.ч. ін. осіб, під час надання невідкладної домедичної допомоги визначений наказом МОЗ України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 16.06.2014 № 398 і передбачає такі дії:

- 1) переконатись у відсутності небезпеки;
- 2) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 3) у разі можливості заблокувати проїзд дороги за допомогою свого автомобіля або попереджувальних знаків, наприклад, аварійного трикутника (встановлюється позаду автомобіля на відстані 20-50 метрів у населених пунктах);
- 4) якщо автомобіль стоїть під ухилом, то заблокувати колеса (використати каміння, дошки тощо), щоб попередити його самовільний рух;
- 5) якщо двигун продовжує працювати, то вимкнути його;
- 6) залучити оточуючих осіб до надання домедичної допомоги;

7) вважати, що у всіх постраждалих унаслідок дорожньо-транспортної пригоди, – травма шийного відділу хребта;

8) у разі можливості вилучити постраждалого з транспортного засобу без різких зусиль і суттєвого переміщення – вилучити і розмістити горизонтально на твердій рівній поверхні, попередньо підстеливши будь-що для теплоізоляції;

9) забезпечити нерухомість голови, шиї та хребта постраждалого за допомогою шийного комірця або руками;

6. З'ясувати у свідків чи постраждалих (якщо це можливо) причини та окремі аспекти аварії.

7. Надати домедичну допомогу постраждалому відповідно до наявних пошкоджень.

8. Забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

9. При погіршенні стану постраждалого до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги, повторно зателефонувати диспетчеру екстреної медичної допомоги.

11. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

12. Після оформлення всіх матеріалів передати їх до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 4 (домедична допомога при термічному ураженні)

08 січня 2021 року під час патрулювання Міського парку в м. Херсоні поліцейські отримали від перехожих повідомлення про наявність у парку постраждалих осіб з опіками.

Негайно прибувши на місце події, патрульні з'ясували, що декілька молодиків, не дотримуючись заходів безпеки, намагались розпалити багаття для шашликів з використанням бензину, унаслідок чого на двох з них спалахнув одяг і вони отримали опіки різного ступеня.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ:

1. Відповідно до ч. 1 п. 4 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію», поліцейський зобов'язаний надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинились у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя.

2. Відповідно до ч. 2 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу доби, у разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких подій, зобов'язаний вжити

необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Відповідно до ч. 1 п. 14 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» поліцейський вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, домедичної і медичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я.

4. Розподіливши обов'язки, перший патрульний має повідомити засобами зв'язку оперативному черговому про подію, що сталась, викликати бригаду ШМД, а другий патрульний – вжити необхідних домедичних заходів.

5. Порядок дій поліцейського, у т.ч. ін. осіб, під час надання невідкладної домедичної допомоги визначений наказом МОЗ України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 16.06.2014 № 398 і передбачає такі дії:

- 1) переконатись у відсутності небезпеки (загасити багаття);
- 2) провести огляд постраждалого, упевнитись у стані непритомності, перевірити наявність дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) якщо у постраждалого опіки першого і/або другого ступеня:
 - а) охолодити місце опіку прохолодною водою;
 - б) після охолодження накрити пошкоджену ділянку тіла чистою вологою серветкою;
 - в) не слід спеціально проколювати пухирі; якщо пухирі розірвались, то накласти чисту, стерильну пов'язку;
- 6) якщо у постраждалого опіки третього і/або четвертого ступеня:
 - а) накрити місце опіку чистою, стерильною серветкою;
 - б) за наявності ознак шоку надати постраждалому протишокове положення (повернути на бік);
- 7) не використовувати при опіках мазі, гелі та інші засоби до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 8) при опіках, які викликані хімічними речовинами, місце ураження постійно промивати чистою водою кімнатної температури до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

Примітка: При наданні домедичної допомоги розрізняють опіки чотирьох ступенів:

- I ступінь (еритема) – почервоніння шкіри, набряклість і біль;
- II ступінь (утворення пухирів) – сильний біль із інтенсивним почервонінням, відшаруванням епідермісу з утворенням міхурів, наповнених прозорою або каламутною рідиною;
- III ступінь: некроз всієї товщі шкіри з утворенням щільного струпу, під яким перебувають ушкоджені тканини;
- IV ступінь (обвуглення тканин): виникає при впливі на тканини дуже високих температур (полум'я, розплавлений метал тощо); частіше при пожежах

та аваріях на автотранспорті (ДТП), у літаках, при нещасних випадках на шахтах; результат таких опіків – ушкодження м'язів, сухожиль, кісток.

6. Забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

7. При погіршенні стану постраждалого до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги, повторно зателефонувати диспетчеру екстреної медичної допомоги.

8. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

9. Після оформлення всіх матеріалів передати їх до чергової частини відділу поліції.

Ситуація № 5 (виявлення потерпілого в стані сп'яніння)

01 січня 2021 року у вечірній час доби громадянин зупинив автомобіль наряду патруля поліції і повідомив, що в під'їзді будинку № 6 на вул. Михайловича в м. Херсоні лежить людина. Оглянувши невідомого, поліцейські встановили, що він перебуває у стані алкогольного сп'яніння, обличчя та руки в крові, а на голові – невелика рана.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. На виконання повноважень поліцейського, передбачених п. 4 ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію» (вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб), та відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію» патрульні зобов'язані надати потерпілому невідкладну домедичну допомогу.

2. З урахуванням зовнішнього вигляду та стану потерпілого і вірогідності наявності у нього тілесних ушкоджень унаслідок вчинення злочину, невідкладно доповісти черговому про обставини події та викликати СОГ, бригаду швидкої медичної допомоги.

3. Відповідно до ст. 33 ЗУ «Про Національну поліцію» опитати заявника та інших свідків (мешканців будинку) за їх наявності.

4. Відповідно до ст. 41 ЗУ «Про Національну поліцію» провести огляд та вилучення у випадку наявності предметів, що можуть бути використані для заподіяння шкоди особі або оточуючим, склавши відповідні матеріали.

5. Після прибуття СОГ доповісти старшому про всі обставини події, вжиті заходи та діяти за його вказівкою.

6. Скласти рапорт та інші необхідні службові документи за результатами патрулювання і вжитих заходів та передати до чергової частини відділу поліції.

1.8. Дії поліцейських у ситуаціях, що мають корупційні ризики

Ситуація № 1 (отримання пропозиції неправомірної вигоди)

14 грудня 2020 року близько 11.00 год. патрульні поліцейські В. та М. перебуваючи на маршруті патрулювання, виявили незаконну торгівлю ялинками. Громадянин С., який здійснював торгівлю, попросив не складати на нього адміністративні матеріали і запропонував поліцейським 300 грн., щоб «залагодити» правопорушення.

Поліцейський В. категорично відмовився від пропозиції, пояснивши, що за такі дії передбачена кримінальна відповідальність за ст. 368 та ст. 369 КК України. Натомість його напарник поліцейський М. погодився та взяв гроші у гр. С., пояснивши, що це незначна сума, яка не тягне за собою ніякої відповідальності.

ЗАВДАННЯ:

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у цій ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. Стаття 61 «Обмеження, пов'язані зі службою в поліції» ЗУ «Про Національну поліцію» визначає перелік вимог, які ставляться до поліцейського, та недотримання котрих є несумісним з професією правоохоронця. Відповідно до норм цієї статті на поліцейських зокрема поширюються обмеження, визначені Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 у частині заборони прийняття пропозиції неправомірної вигоди.

2. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» запропоновані грошові кошти є неправомірною вигодою.

3. У ст. 368 КК України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» не визначено мінімальний розмір неправомірної вигоди, тому тільки суд має право звільняти службову особу від відповідальності на підставі ч. 2 ст. 11 КК України «Поняття злочину» через малозначність вчиненого діяння.

4. Згідно зі ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції» поліцейські у разі надходження пропозиції неправомірної вигоди, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

- відмовитись від пропозиції;
- за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію. У даному випадку гр. С.;
- залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа колег. Залучення свідків не є обов'язковим, і у розглядуваній ситуації може бути неможливим;
- письмово повідомити про пропозицію неправомірної вигоди безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

5. Згідно з вимогами ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції» якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше 1 робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

6. Стаття 62 «Гарантії професійної діяльності поліцейського» ЗУ «Про Національну поліцію» у п. 6 прямо передбачає, що втручання в діяльність поліцейського, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії щодо поліцейського мають наслідком встановлену законом відповідальність. Згідно з цими положеннями поліцейський В. має правильно оцінити ситуацію (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), що склалась, встановивши ознаки кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ч. 1 ст. 369 КК України «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» та ч. 1 ст. 368 КК України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою».

7. Оскільки санкції статей 368, 369 КК передбачають позбавлення волі, поліцейський В. може затримати гр. С. і повідомити йому про прийняте відповідно до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення про його затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208-209 КПК. Рішення про затримання поліцейського М. може бути прийняте після доповіді безпосередньому керівникові та узгодження дій із оперативним черговим.

8. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи і затримання особи, а також про необхідність реалізації прав затриманих на захист через повідомлення центра з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ від 28.11.2011 № 1363 «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги».

9. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, згідно зі ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

10. Доставити затриманого до службового приміщення органу поліції.

11. Поліцейський В. складає рапорт на ім'я безпосереднього керівника про прийняття поліцейським М. неправомірної вигоди у розмірі 300 грн. за службову бездіяльність, а також інші необхідні службові документи за вжитими заходами. На підставі чого проводиться службове розслідування та вирішується питання про притягнення поліцейського М. до відповідальності, передбаченої законом.

Ситуація № 2 (конфлікт інтересів)

У провадженні слідчого Корабельного ВП ГУНП в Херсонській області, лейтенанта поліції В. надійшли матеріали кримінального провадження про квартирну крадіжку, вчинену гр. П. З'ясувавши, що гр. П. є його сусідом, з

яким він товаришував у шкільному віці, слідчий В. визначив, що це може вплинути на його неупередженість та об'єктивність під час проведення розслідування.

ЗАВДАННЯ:

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у цій ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. ЗУ «Про Національну поліцію» у ст. 18 визначає «Основні обов'язки поліцейського», відповідно до яких поліцейський зобов'язаний: неухильно дотримуватись положень Конституції України, законів України, зокрема, ЗУ «Про запобігання корупції» від 14.10.2014.

2. ЗУ «Про запобігання корупції» у ст. 1 визначає потенційний конфлікт інтересів як наявність в особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. У даному випадку слідчого В. і підозрюваного гр. П. зв'язують немайнові інтереси, зумовлені особистими, дружніми стосунками (із поняття «приватного інтересу» визначеного ст. 1 ЗУ «Про запобігання корупції»)

3. Оскільки слідчий В. є поліцейським (згідно з п.п. з п. 1 ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про запобігання корупції», належить до осіб, уповноважених на виконання функцій держави), то на нього розповсюджується дія ст. 28 «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» ЗУ «Про запобігання корупції». Відповідно він зобов'язаний:

1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли дізнався чи повинен був дізнатись про наявність у нього реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника;

3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

4. У розглядуваній ситуації слідчий В. зобов'язаний письмово проінформувати безпосереднього керівника не пізніше наступного робочого дня, коли йому стало відомо, що у нього є потенційний конфлікт інтересів щодо підозрюваного гр. П.

5. Безпосередній керівник слідчого В. або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади, протягом 2 робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу.

6. Керівник відповідного органу поліції згідно з п. 1 ч. 1 ст. 29 «Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів» ЗУ «Про запобігання корупції» може застосувати усунення особи від виконання

завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті. Оскільки конфлікт інтересів В. не має постійного характеру і він не єдиний слідчий у підрозділі поліції, відповідно є можливість врегулювати конфлікт інтересів і передати це кримінальне провадження іншому слідчому.

Ситуація № 3 (пропозиція неправомірної вигоди)

14 січня 2020 року близько 11.00 год. патрульні поліцейські В. та М. зупинили автомобіль ВАЗ-2101 (державний номер ВТ 1850 ХА), і з'ясували, що водій Д. керував автомобілем у нетверезому стані. Громадянин Д. звернувся з проханням не затримувати його і запропонував поліцейським 2000 грн.

ЗАВДАННЯ:

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у цій ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ:

1. ЗУ «Про Національну поліцію» у ст. 61 визначає «Обмеження, пов'язані зі службою в поліції», відповідно до якої на поліцейських поширюються обмеження, визначені Законом України «Про запобігання корупції» в частині заборони прийняття пропозиції неправомірної вигоди.

2. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» запропоновані грошові кошти є неправомірною вигодою.

3. Згідно із вимогами ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції» поліцейські у разі надходження пропозиції неправомірної вигоди, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

- відмовитись від пропозиції;
- за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію. У даному випадку водія Д.;
- залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа колег. Залучення свідків не є обов'язковим, і у розглядуваній ситуації може бути неможливим;
- письмово повідомити про пропозицію неправомірної вигоди безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

4. Правильно оцінити ситуацію (для визначення виду заходу примусу та міри його застосування), що склалась, встановивши ознаки кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ч. 1 ст. 369 КК України «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі».

5. Оскільки санкція статті 369 КК передбачає позбавлення волі, то провести затримання і повідомити затриманому про прийняте відповідно до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію» рішення про його затримання у кримінально-процесуальному порядку за ст.ст. 208, 209 КПК.

6. Роз'яснити затриманому права особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, згідно зі ст. 42 КПК та ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України.

7. Повідомити оперативному черговому про вжиті заходи і затримання особи, а також про необхідність реалізації прав затриманих на захист через повідомлення центра з надання вторинної правової допомоги, відповідно до порядку, визначеного постановою КМУ від 28.12.2011 № 1363 «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги».

8. Доставити затриманого до службового приміщення органу поліції.

9. Скласти рапорт про пропозицію неправомірної вигоди під час виконання службових обов'язків та інші необхідні службові документи про вжиті заходи.

Ситуація № 4 (виявлення подарунка)

У службовому приміщенні Корабельного ВП ГУНП в Херсонській області (кабінеті, кімнаті для прийому громадян) поліцейський М. після проведеного опитування гр. В. - очевидця подій, виявив 200 грн. на стільці, на якому останній сидів. Маючи у поясненні анкетні дані особи, зателефонував і дізнався, що це громадянин навмисно залишив гроші як подарунок на бензин за ввічливе до нього ставлення. Повернутися і забрати подарунок гр. В. відмовився.

ЗАВДАННЯ:

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції у цій ситуації.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. У ст. 61 ЗУ «Про Національну поліцію» визначено «Обмеження, пов'язані зі службою в поліції», а саме те, що на поліцейських поширюються обмеження, визначені ЗУ «Про запобігання корупції» у частині заборони прийняття подарунків у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

2. Відповідно до ЗУ «Про запобігання корупції» ст. 24 «Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними» поліцейський належить до осіб, на які поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків.

3. На підставі зазначеної статті поліцейський М. зобов'язаний невідкладно, але не пізніше 1 робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника.

4. Після прибуття безпосереднього керівника патрульний М. у його присутності складає акт «Про виявлення майна, що може бути подарунком», який підписується поліцейським М. (як особою, яка виявила подарунок) та його безпосереднім керівником.

5. Вилучене майно зберігається в органі поліції до його передачі спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Примітка. У разі прийняття подарунка за професійне виконання службових обов'язків у діях поліцейського М. матиме склад адміністративне правопорушення, передбачене ст. 172-⁵ «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків» КУпАП.

1.9. Алгоритми дій поліцейських у ситуаціях, що пов'язані з дотримання заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю

Ситуація № 1 (порушення заходів безпеки при поводженні зі зброєю)

Оперуповноважений Ч. заступив у добовий наряд. Знаходячись у поліцейському однострої, отримав пістолет ПМ і два магазини з набоями до нього. О/у Ч., зайшовши до свого службового кабінету, перший магазин (споряджений 8-ма патронами) поклав до свого сейфу для надійного його зберігання. З метою удосконалення навичок поводження зі зброєю та виконання нормативів згідно з КС для поліцейських-19, другий магазин він від'єднав від основи рукоятки пістолета, вийняв з нього набої та почав удосконалювати навички спорядження магазину.

Відпрацювавши перший норматив, о/у Ч. спорядив магазин набоями і перейшов до неповного розбирання та збирання після неповного розбирання пістолета. Під час удосконалення навичок виконання другого нормативу з пістолета Макарова, о/у Ч., помилившись у порядку виконання, замість від'єднання магазину, зняв із запобіжника, дослав патрон до патронника та натиснув на спусковий гачок. Відбувся постріл у шафу для одягу.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

1. У відповідності до вимог п. 3 розділу 4 Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю (наказ МВС України від 01.02.2016 № 70), о/у Ч. у поліцейському однострої повинен був носити пістолет в кобурі з пістолетним ремінцем на надійно застебнутому поясному ремені, при цьому кобура повинна знаходитися спереду, з лівого або правого боку.

2. Відповідно до п. 6 цього ж розділу о/у Ч. під час несення служби заборонено від'єднувати магазин від зброї та виймати з нього патрони, а також проводити розбирання зброї.

3. Згідно з п. 10 розділу першого Інструкції, о/у Ч. порушив ряд заборонних вимог щодо правил поводження зі зброєю, таких як:

- виймати зброю (боєприпаси) з кобури (спеціального спорядження, підсумка) без потреби;

- тримати палець на спусковому гачку без необхідності;

- знімати запобіжник з положення «запобігання» у всіх випадках, не пов'язаних зі стрільбою;

- безпідставно спрямовувати ствол зброї у бік людей, транспорту, будинків, інших будівель та споруд. За необхідності зброя спрямовується на поверхню, яка в змозі прийняти кулю, наприклад: на землю, стовбур дерева, кулеуловлювач або вгору під кутом 45-60 градусів.

4. За порушення вимог зазначеної Інструкції о/у Ч., який допустив порушення заходів безпеки при поводженні зі зброєю, буде нести відповідальність в установленому законодавством порядку (п. 11 розділу I

Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю (наказ МВС України від 01.02.2016 № 70).

5. Відповідно до ч. 10 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» о/у Ч. зобов'язаний негайно повідомити свого керівника про необережне активне застосування зброї, а далі – діяти за його вказівкою.

Ситуація № 2 (приведення зброї у готовність)

На громадський пункт охорони правопорядку смт. Нижні Сірогози о 21.00 годині до ДОП по телефону надійшов анонімний дзвінок, що на вул. Садовій, буд. № 2, у під'їзді № 3, невідомий з ножем погрожує його мешканцям розправою.

Враховуючи, що вказана адреса знаходиться неподалік пункту охорони правопорядку, ДОП доповів черговому інспектору про те, що він вирушає до вказаного будинку для з'ясування обставин. ДОП був в поліцейському однострої, мав при собі табельну зброю та кайданки.

Прибувши до вказаного будинку, ДОП помітив, що під'їзд № 3 відчинений і звідти не лунає жодних звуків. Оцінивши ситуацію як підозрілу, патрульний дістав пістолет та привів його у готовність (зняв з запобіжника та дослав патрон до патронника, поставив пістолет на запобіжник ч. 11 ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію»). Піднявшись на всі поверхи, ДОП нікого там не побачив. Поспілкувавшись з мешканцями останнього поверху, встановив, що інформація не підтвердилась.

ЗАВДАННЯ

Відпрацювати правильні тактичні дії працівників(ка) поліції в ситуації, що склалася.

АЛГОРИТМ ПРАВИЛЬНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ:

Оскільки у розділі 4 Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю (наказ МВС України від 01.02.2016 № 70) не зазначено про порядок і випадки несення служби зі зброєю, яка приведена у готовність, ДОП повинен керуватись п. 2 розділу 3 вищезазначеної Інструкції, а саме провести розряджання зброї біля кулеуловлювача в черговій частині відділення поліції із спрямуванням у його (кулеуловлювача – *уточнено нами*) бік ствола зброї після повернення зі служби.

При розряджанні зброї необхідно:

1. Не виймаючи пістолет з кобури, витягти магазини з основи рукоятки і з кишені кобури.
2. Самостійно вийняти патрони з магазинів, перевірити їх кількість та стан.
3. Від'єднати пістолет від пістолетного ремінця та дістати його з кобури.
4. Перевірити наявність патрона в патроннику (вийняти патрон з патронника у разі наявності).
5. Вийнятий патрон вставити в колодку.
6. Переконавшись у відсутності патрона в патроннику, повернути затвор у переднє положення.
7. Здійснити спуск курка з бойового взводу в напрямку кулеуловлювача.
8. Увімкнути запобіжник.

РОЗДІЛ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ СИТУАТИВНОГО КОМПЛЕКСНОГО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ (КВЕСТА) З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА»

ЗМІСТ

1. Організація проведення ситуативного комплексного практичного заняття (квеста) з навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка» та заходи безпеки під час його проведення.
2. Методичні рекомендації до проведення навчального заняття з теми «Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану».
3. Методичні рекомендації до проведення навчального заняття з теми «Тактика зупинки та огляду транспортного засобу при невідомому, середньому та високому рівнях загрози. Особливості перевірки транспортних засобів різної категорії на блокпостах поліцейськими в умовах воєнного стану».
4. Методичні рекомендації до проведення навчального заняття з теми «Інженерна підготовка».
5. Ситуативні завдання.
6. Обладнання та технічні засоби навчання, які використовуються під час проведення ситуативного комплексного практичного заняття з теми «Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану».
7. Обладнання та технічні засоби навчання, які використовуються під час проведення ситуативного комплексного практичного заняття з теми «Тактика зупинки та огляду транспортного засобу при невідомому, середньому та високому рівнях загрози. Особливості перевірки транспортних засобів різної категорії на блокпостах поліцейськими в умовах воєнного стану».
8. Обладнання та технічні засоби навчання, які використовуються під час проведення ситуативного комплексного практичного заняття з теми «Інженерна підготовка».
9. Критерії оцінювання знань на СКПЗ

ВСТУП

Актуальність і гострота питання особистої безпеки працівників поліції при виконанні службових обов'язків визначається збільшенням кількості випадків отримання ними поранень та загибелі на службі. Працівники поліції у межах виконання своїх функціональних обов'язків вирішують надзвичайно складні завдання, що вимагають значного фізичного і психічного напруження, то збереженню їхнього здоров'я і життя слід приділити особливу увагу.

Надзвичайні події пов'язані із травмуванням і загибеллю поліцейських під час виконання завдань із забезпечення публічного порядку і безпеки, запобігання й припинення злочинів та інших правопорушень вірогідні не лише як наслідок дій злочинців, а й з причини необачності, неузгодженості дій та невдалого їх планування.

Такі та інші неприпустимі чинники можливі також через недотримання заходів особистої безпеки, незнання специфіки певної ситуації та способів протидії з огляду на недостатню професійну підготовку працівників поліції.

Проведений аналіз надзвичайних подій на підставі досвіду практичних працівників Національної поліції України - працівників патрульної поліції, поліцейських блоку кримінальної поліції, бійців підрозділів поліції особливого призначення та поліцейських управління «КОРД», свідчить що основними причинами травматизму чи загибелі поліцейських у реальній оперативно-бойовій обстановці, зокрема, є:

- низький рівень спеціальної підготовки і навчання особового складу для дій у швидкозмінній оперативно-бойовій обстановці;
- недостатній рівень професійних навичок кожного поліцейського;
- низький рівень психологічної підготовки особового складу поліції;
- погане планування заходів (поліцейських операцій) що проводяться;
- нехтування або неправильний підбір засобів індивідуального захисту, спорядження та зброї;
- незлагодженість дій групи поліцейських під час проведення превентивних заходів та тактичних дій направлених на пошук і затримання правопорушників;
- неузгодженість дій та відсутність закріпленої навички щодо перешикування за основними варіантами;
- ігнорування заходів безпеки під час поводження з вогнепальною зброєю, халатність, відсутність навички контролю зброї після проведення заходів (поліцейської операції);
- ведення вогню не у своєму секторі, неправильне перенесення вогню в бойовій обстановці;
- відсутність моделювання різноманітних ситуацій службової діяльності у тому числі екстремальних і відпрацювання індивідуальних та групових дій під час навчання.

Безсумнівно, що підготовка, навчання та оснащення зброєю, спеціальними засобами захисту, фінансами, розробка правових норм, які регламентують діяльність в екстремальних умовах, значною мірою впливають на професійну готовність працівників поліції та якість виконуваних завдань. Тож цілком справедливо, що всі без виключення поліцейські заходи - несення служби в складі СОГ, патрулювання і пошук правопорушників за гарячими слідами, проведення поліцейських операцій, це лише частина роботи, все інше - організація і підготовка до проведення зазначених заходів.

Тому питанням особистої безпеки та спеціальної підготовки поліцейських присвячена програма ситуативного комплексного практичного заняття (квеста) (далі СКПЗ) з навчальної дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка».

СКПЗ призначена для використання в навчальному процесі як у ЗВО МВС України що проводять підготовку поліцейських так і в системі службової підготовки Національної поліції України, а також самопідготовки поліцейських.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ СИТУАТИВНОГО КОМПЛЕКСНОГО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ (КВЕСТА) З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА»

Практичне заняття у формі поліцейського квесту з використанням ситуативних завдань та алгоритмів дій поліцейських під час виконання службових обов'язків направлені на відпрацювання набутих навичок і вмінь здобутих під час вивчення теоретичної частини навчальних дисциплін «Тактико-спеціальна підготовка», «Вогнева підготовка», «Спеціальна фізична підготовка», «Домедична підготовка». Під час проведення квестів поліцейські розв'язують як типові так і екстримальні завдання, розвивають критичне мислення з особливою увагою до забезпечення особистої безпеки поліцейського під час виконання службових завдань.

Основним видом навчання є практичне заняття, яке повинно проводитись у формі поліцейського квесту для вирішення ввідних завдань, індивідуальних чи групових вправ (тренувань), базуватись на вимогах Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 01.02.2016 № 50, навчальних планів та програм з підготовки поліцейських, а також на існуючому досвіді з охорони публічного порядку з врахуванням імовірних ускладнень оперативної обстановки, виникнення можливих критичних ситуацій.

Під час участі у квесті поліцейські повинні використовувати в своїй діяльності Закони України, нормативно-правові документи МВС, НПУ, що регламентують тактику дій працівників поліції під час виконання службових обов'язків по охороні публічного порядку, затриманню правопорушників та злочинців, безпосередньо вивчаються у системі службової підготовки підрозділів перед проведенням практичних занять.

Практичні заняття у формі квесту та тактико-спеціальні тренування повинні проходити на навчальних полігонах, місцевості. При проведенні занять умови відпрацювання вправ повинні максимально наближатись до реальних. Всі дії виконуються з використанням імітаційної зброї, спеціальних та технічних засобів, у штатному спорядженні згідно норм належності, затверджених нормативними документами МВС України.

Обираючи режим тренування учасників необхідно врахувати рівень їх професійної підготовки. По мірі його зростання, завдання на виконання тієї чи іншої задачі для особового складу повинні ускладнюватись. При такому підході будуть виховуватись дисципліновані, професійно грамотні працівники, здатні до успішного вирішення оперативно-службового завдання.

При проведенні кожного заняття особлива увага приділяється забезпеченню особистої безпеки працівника поліції.

Підготовчий етап. *Належні умови проведення практичного заняття у формі квесту забезпечуються:*

- відповідною підготовкою інструктора;
- рівнем індивідуальної та групової майстерності працівників;
- якістю підготовки ввідних завдань;

- створенням нестандартних ситуацій, вирішення яких потребує додаткового психоемоційного навантаження;
- максимальним використанням існуючих навчальних об'єктів;
- необхідним матеріально-технічним забезпеченням.

При підготовці до проведення заняття необхідно:

- визначити мету заняття, в основу якої повинно бути закладено набуття відпрацювання працівниками необхідних професійних навичок в нестандартних та надзвичайних ситуаціях, які можуть виникнути під час охорони публічного порядку, затриманні правопорушників злочинців;
- визначити тему, категорію працівників (курсантів/слухачів);
- мету заняття, час і місце його проведення;
- питання, які необхідно розглянути;
- матеріальне забезпечення заняття;
- у відповідності до нормативних документів МВС, НПУ та методичної розробки екіпірувати учасників навчання імітаційною зброєю, спеціальними засобами та спеціальною технікою, спорядженням;
- провести інструктаж учасників заняття щодо дотримання ними заходів безпеки при відпрацюванні навчальних питань.

Обираючи тип навчальної зброї спорядженої набоями несмертельної дії, для використовуються у тренінгах та практичних заняттях, доцільно враховувати принцип подібності навчальної зброї до тієї яка застосовується на практиці у ситуаціях службового походження. Плануючи тренувальний процес та розробляючи ситуативні вправи, важливо враховувати і тактико-технічні характеристики озброєння, що використовується у практичній роботі. Тренувальний процес необхідно максимально приближувати до умов практичних екстремальних ситуацій службового характеру з урахуванням таких характеристик як: ємність набоїв у магазині, габарити та розмір зброї, маса, її зовнішній вигляд, система кріплення зброї та запасних магазинів, затримки при стрільбі тощо.

Практичні заняття з тактико-спеціальної підготовки, які передбачають відпрацювання працівниками поліції низки модельованих типових ситуацій, повинні розпочинатись з тренування навиків поведінки із учбовою зброєю, та враховувати особливості поведінки з кожним типом тренувальної зброї. Необхідно враховувати технічні особливості кожного виду навчальної зброї спорядженої несмертельними набоями. Протягом попередніх тренінгів-інструктажів необхідно звернути увагу на особливості стрільби із вказаної зброї з різних положень, та в різних ситуаціях.

Додатковими заходами безпеки при використанні тренувальної зброї спорядженої набоями несмертельної дії є застосування їх в умовах спеціальних тренувальних тактичних майданчиків типу «kill house» з дотриманням вимог із запобігання виліту навчальних набоїв за межі тренувального майданчика. Використання навчальної зброї повинно здійснюватись в умовах тактичних містечок (полігонів), навчальних об'єктах (місцях), що імітують громадські місця, приміщення, споруди, автотранспорт та інші місця де може здійснюватися в реальних умовах реалізація функцій працівника підрозділів

Національної поліції по боротьбі із злочинністю.

Заходи безпеки учасників практичного заняття при поводженні з навчальною зброєю спорядженою несмертельними набоями забезпечується чіткою організацією проведення занять з тактико-спеціальної підготовки, безумовним виконанням працівниками встановлених заходів безпеки, а також високим рівнем дисципліни осіб рядового і начальницького складу.

Перед початком проведення навчальних занять, з метою уникнення травмування учасників тренінгу, проводиться інструктаж особового складу із заходів безпеки при поводженні з учбовою зброєю. Проведення інструктажу покладається на відповідного фахівця навчального закладу, тренінгового центру підрозділу ГУНП.

У процесі інструктажу:

□ ставиться конкретне оперативно-тактичне завдання по відпрацюванню навичок дій працівників НПУ в ситуаціях, що ускладнюють оперативну обстановку;

□ проводиться опитування учасників тренінгу на предмет знання ними заходів безпеки при поводженні із навчальною зброєю. Знання перевіряє особа, яка проводить інструктаж.

Про проведення інструктажу особа, яка його проводила, робить запис у журналі реєстрації інструктажів про заходи безпеки. При цьому обов'язкові підписи як того, кого інструктували, так і того, хто інструктував.

Контроль за дотриманням заходів безпеки при поводженні з навчальною зброєю покладається на особу, яка проводить заняття (керівника занять, тренінгу).

Працівники, які пройшли інструктаж, отримують навчальну зброю та боєприпаси до неї, захисне спорядження.

Учасник практичного заняття, тренінгу, який отримав навчальну зброю споряджену набоями несмертельної дії, зобов'язаний:

1) точно виконувати вимоги із заходів безпеки при поводженні із учбовою зброєю;

2) отримавши їх, перевірити, чи вона не заряджена. Вважати учбову зброю зарядженою доти, доки вона не будуть перевірена і розряджена;

3) розрядивши навчальну зброю поводитися з нею, як із зарядженою.

При використанні учбової зброї категорично забороняється:

1) проводити будь-які дії з навчальною зброєю без команди керівника занять чи його помічника;

2) знімати захисну маску, окуляри інші засоби захисту без команди керівника заняття, тренінгу;

3) використовувати захисні маски (окуляри) з видимими тріщинами в склі, сітці та іншими ушкодженнями які можуть спричинити нещасний випадок чи травмування учасників тренінгу, заняття;

4) безпідставно спрямовувати навчальну зброю у напрямку людей, тварин, будинків та транспорту;

5) тримати палець на спусковому гачку без необхідності;

6) знімати запобіжник з положення запобігання у всіх випадках не

пов'язаних зі стрільбою;

7) вести прицільну стрільбу в область голови, паху та шиї;

8) залишати учбову зброю без нагляду чи передавати особам не задіяним у практичному занятті, тренінгу;

9) закривати або затикати сторонніми предметами канал ствола, втручатись у роботу механізмів та робочих частин зброї;

10) користуватися несправною навчальною зброєю;

11) без команди керівника заняття, тренінгу, самостійно споряджати магазин набоями;

12) пристрілювати учбову зброю у не відведених для того місцях;

13) вести стрільбу поза межами тренувального майданчика де проводиться практичне заняття;

14) використовувати для стрільби деформовані, пошкоджені та забруднені набой.

Слід пам'ятати, що всі набой не смертельної дії мають свої технічні особливості. Кульки для страйкбольної зброї придатні для стрільби лише один раз. При повторному використанні може виникнути заклинювання рухомих частин механізму або його пошкодження. Желатинові кульки для пейнтбольної зброї повинні бути цілими та не zdeформованими. Не бажано використовувати їх у друге через їх потенційне забруднення піском та деформацію в наслідок попереднього пострілу. У набой не смертельної дії типу FX, часто послаблюється кріплення кулі у гільзі.

У разі порушення заходів безпеки при поводженні із навчальною зброєю, що призвело до отримання травм, поранень, особи, з вини яких це сталося, залежно від обставин і наслідків, притягуються до відповідальності у встановленому законодавством порядку.

Організація навчання. Організація навчання у формі квесту полягає в належному плануванні, ефективному використанні навчального часу та наявних ресурсів, а також оцінки результатів підготовки працівників.

Основними методами навчання при вирішенні ввідних завдань є проведення аналізу та надання правильної правової оцінки ситуації з врахуванням ймовірних ускладнень оперативної обстановки, виникнення можливих критичних моментів, проведення тактичних тренувань з відпрацюванням правильних дій спочатку по елементам, а потім в цілому.

Під час навчання учасники навчальної групи повинні набути стійких індивідуальних і групових навичок, які залежать від складнощів обставин, часу та можливих термінів реалізації заходів по стабілізації ситуації.

До необхідних індивідуальних навичок відносяться:

- вміння оцінити обстановку, психологічний стан кожного з учасників ситуації, можливість впливу на них, спрогнозувати подальший розвиток події, та вміння спланувати шляхи її вирішення та діяти у відповідності з обстановкою;

- належне володіння табельною вогнепальною зброєю та прийомами рукопашного бою;

- володіння культурою мовлення та правовою культурою;

- вміння отримувати інформацію про подію від свідків або сторонніх осіб;
- підтримання зв'язку;
- вміння фізично затримати правопорушника (злочинця);
- надання домедичної допомоги.

До необхідних групових навичок відносяться:

- відпрацювання у складі наряду (слідчо-оперативної групи) кімнат, коридорів, сходинок майданчиків, горищ, підвалів з використанням одного або декількох напрямків проникнення;

- розподіл обов'язків та злагодженість між членами наряду (СОГ) при проведенні тренувань по пошуку та затриманню умовних підозрілих у скоєнні правопорушень та злочинів осіб у місцях скупчення людей, на відкритій місцевості та у будівлях;

- нейтралізація правопорушників та злочинців у транспортних засобах.

Підведення підсумків. Заняття закінчуються підведенням підсумків, мета яких полягає у всебічному аналізі рішень прийнятих працівниками у ситуаційних задачах з використанням алгоритмів правильних дій, визначення рівня набутих навичок. Керівником (інструктором) вказується на допущені помилки для усунення їх у подальшому навчанні.

Проведення підсумків проводиться по ключових моментах досягнення поставленої мети, які визначаються перед початком занять.

Підведення підсумків тактичних тренувань проводиться з учасниками умовних нарядів (СОГ, інших видів нарядів). Детально розбираються дії кожного члена групи по всіх тактичних частинах. Вказуються помилки та недоліки в діях членів навчальних груп, їх причини і наслідки, до яких вони могли б привести в ході виконання задач у реальній обстановці. Керівник роз'яснює, як треба було діяти, підтверджуючи свої пояснення нормативно-правовими документами МВС України і прикладами з досвіду роботи в НПУ. Для більш ефективного навчання рекомендовано фіксування тренувань за допомогою технічних засобів, при цьому керівник використовує відзнятий матеріал для аналізу і обговорення допущених недоліків та помилок.

По закінченню підведення підсумків керівник вказує, на якому рівні виконані поставлені навчальні задачі; повідомляє оцінки учасникам або складу навчальної групи; дає завдання щодо усунення виявлених недоліків.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ «ТАКТИКА ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ЗОВНІШНЬОГО ПОШУКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО ОБШУКУ БУДІВЕЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

ВІДПРАЦЮВАННЯ ТАКТИКИ ВХОДЖЕННЯ В ПРИМІЩЕННЯ

Підхід до дверей і їх відчинення.

В практиці як вітчизняних, так і зарубіжних спецпідрозділів існують універсальні принципи огляду приміщень, скритих за дверима, поза залежності від типу останніх. По-перше, незважаючи на те, зачинені чи відчинені двері, не стійте прямо перед ними. Зона безпосередньо перед дверима часто іменується “тунелем смерті”.

Перш, ніж зламувати двері, обережно перевірте, чи зачинені вони, чи ні. Можливо вам не доведеться “ломитися” у відчинені двері і тим самим без потреби видавати свою присутність.

Розташуйтесь біля дверей так, щоб по мірі її відчинення вами проглядався максимум простору за дверима.

Відчиняючи двері, не затуляйте корпусом дверний проріз. У протилежному випадку ви не лише опинитесь у положенні, з якого неможливо вести прицільний вогонь, але й будете піддаватися серйозній небезпеці. Оптимальний баланс широти огляду і безпеки забезпечується положенням біля дверей з боку дверної ручки. Крім того, в цьому випадку ви одразу зможете охопити поглядом значну частину приміщення, якщо двері відчиняються назовні. Якщо вони відчиняються всередину, огляд буде меншим, однак ситуація зміниться, коли ви приступите до секторного огляду з переміщенням до протилежного косоку.

З початком відкривання стулки (*рос. створки*) дверей зробіть крок назад, щоб забезпечити кращий огляд, більш зручне положення для стрільби і більший простір для маневру.

Правильне розташування перед дверима

Маніпулювання ручкою з метою перевірки зачинені дверей, чи ні

Різке відчинення і відступ в бік на випадок негайного контакту із

Підхід до дверей і їх відчинення. Енергійно відчиніть двері до упору, але без надмірного зусилля і зайвого шуму. Якщо двері відчиняються назовні, ви зможете відчинити її до кінця у процесі поступового збільшення сектору

огляду. Якщо ж двері відчиняються всередину і не відчинилися так, як вам того хотілося б, скористуйтесь для огляду щілиною між дверима і косяком, на якому закріплені дверні петлі. При переході до протилежного стояка перед проникненням у приміщення до кінця відчиніть двері вільною рукою.

Огляд приміщення

Перш, ніж входити до приміщення, спробуйте отримати максимум відомостей про ситуацію в ньому шляхом секторного огляду.

Будь-яка кімната ділиться на сектори. Нумерація сектора починається від вікон або дверей за годинниковою стрілкою, кожна група обирає для себе найбільш оптимальний спосіб визначення секторів. Якщо задіяні снайпери і спостерігачі, і є можливість бачити, що відбувається у приміщенні, то доцільно рахувати сектори від вікна. У випадку, якщо снайпери і спостерігачі не можуть надати таку інформацію, рахунок секторів здійснюється від дверей.

При постановці завдань, старший групи захоплення обов'язково повинен чітко вказати, звідки розпочинається нумерація секторів.

Секторний огляд передбачає просування по дузі дозованими кроками з оглядом із-за дверей ділянок кімнати, які знов відкриваються. Використовуйте найближчу до вас дверну стійку в якості вихідної точки огляду і точки опори лінії візуального контакту. Не забувайте оглядати внутрішній простір рухом очей вверх-вниз, а не з боку в бік.

Секторний огляд приміщення за дверима з метою максимального огляду внутрішнього простору.

Не затримуйтеся прямо навпроти створу дверей. Це той самий “тунель смерті”, який тим більш небезпечний, якщо в кімнаті темно, а ви самі знаходитесь в освітленому коридорі.

Таким чином вам оглянути майже всі приміщення, за виключенням “мертвих зон” по обидва боки від дверей. Назовні можна помітити притисненої до стіни людини на відстані до двох метрів від дверей. На великій відстані простір, який не проглядається збільшується і людину можна помітити лише після проникнення в кімнату.

Проходження дверних проїомів

Головна проблема полягає в тому, що незрозуміло, з якої сторони причаївся злочинець, праворуч або ліворуч. Завдання вирішується в трьох варіантах:

- злочинець в “мертвій зоні” праворуч;
- злочинець в “мертвій зоні” ліворуч;
- два злочинця у протилежних кутках приміщення.

Вхід у приміщення бажано виконувати слабкою стороною тіла (для лівші - правою). Так ви зможете рухатися впевненіше і швидше. Просування здійснюється перетином прорізу по діагоналі у напрямку протилежного кутка.

Вхід до приміщення “слабкою” ногою з Продовження руху “сильною” ногою. Момент появи співробітника у приміщенні (вид зсередини кімнати) - швидкий погляд назад, не більше десятої долі секунди і повернення у вихідне положення

Якщо злочинець знаходиться в лівому кутку, ви помітите його, кинувши погляд ліворуч. Ви все також в межах часу його реакції зробите ще один крок своєю сильною ногою і минете проріз дверей, виходячи із зони, по якій він скоріше за все відкриє вогонь (“тунель смерті”). Далі, одночасно з розворотом корпусу назустріч загрозі, опускайтесь на одне коліно (або просто на нього припадіть). У результаті ви будете поза лінією вогню злочинця (навіть якщо злочинець вистрелить першим, то, скоріше за все, промахнеться) і, трохи піднявши ствол своєї зброї, стріляйте.

Якщо злочинець причаївся праворуч, ви зможете відкрити вогонь, щойно переступивши поріг кімнати. На погляд назад у вас затратиться лише десята доля секунди. Цей рух також вписується в час реакції злочинця на вашу появу, навіть якщо він до неї готовий.

Якщо злочинців двоє і знаходяться вони по обидві сторони від дверей, то кинувши погляд ліворуч (там злочинець), продовжуйте розпочатий діагональний рух через поріг у протилежну сторону. Ви бачите ще одного злочинця попереду себе і негайно відкриваєте по ньому вогонь. Як і раніше рухаючись за інерцією вперед, розвертаєте корпус тіла ліворуч у протилежну сторону, припадаєте на коліно і стріляєте у злочинця з заду.

Рух і ведення вогню у приміщенні.

Успішно минувши проріз дверей, збавте темп. Уважно огляньте кімнату і переконайтесь, що нічого не пропустили. Можливо, простого огляду від дверей буде недостатньо. В кімнаті можуть знаходитися предмети обстановки та інші закриті дільниці, де може зачаїтися злочинець.

Перш, ніж вийти з кімнати, ретельно проінспектуйте всі закутки. Не залишайте кімнату як “чисту”, доки не оглянете всі чотири стіни, а також підлогу і стелю і не переконаєтесь, що в кімнаті справді нікого немає, окрім вас.

Вам пропонується ініціативна техніка. Це означає, що саме співробітник йде на загострення і примушує злочинця (злочинців) реагувати на свої маневри. Це також означає, що злочинці відстають від нього у своїх діях як мінімум на крок. Вони можуть знати, що співробітник тут, але не знають, в який момент він перед ними з'явиться.

Підводячи підсумок викладеному відмітимо, що тактика - це не гарантія повного успіху, а лише мінімізація ризику втрат. Якщо співробітник діє наодинці, ризик поранення чи загибелі збільшується.

ДІЇ ГРУПИ ЗАХОПЛЕННЯ ВСЕРЕДИНИ БУДІВЛІ.

Проводити огляд і зачистку будівлі значно простіше і безпечніше, коли працює група. Члени групи розташовуються у зручному для входу місці. По встановленій команді, першою входить група, яка бере під контроль коридори і східні прольоти до другого поверху, тим самим, забезпечуючи другій, яка займається оглядом всіх приміщень, надійне прикриття. Для зручності: група №1 - захват поверху, група №2 - зачистка кімнат.

Як тільки перший поверх буде під контролем, за командою старшого, друга група входить всередину і починає оглядати всі приміщення. Після закінчення огляду кімнат другою групою, перша група бере під контроль другий поверх. В цей час друга група на першому поверсі перебуває в готовності для дій поверхом вище, одночасно здійснюючи спостереження за обстановкою. За рішенням командира, і головне за наявністю сил і засобів на кожному поверсі, після зачистки залишаються співробітники групи прикриття для контролю приміщення.

Вхід у приміщення

Існує декілька способів входу у приміщення через двері - співробітники групи забезпечення вибивають двері, а співробітники групи захоплення

входять: “гачком” або “хрест навхрест”.

Спосіб “гачок”

Цей спосіб застосовується у тому випадку, якщо співробітники озброєні короткоствольною зброєю і дозволяє ширина дверей. Австрійська “Кобра” і німецька поліція, застосовують саме цей спосіб при роботі з пістолетами.

Співробітники, які знаходяться біля дверей, після її зламу одночасно стають на коліно, однією рукою утримуються за косяк дверей, іншу руку зі зброєю виводять вперед в напрямі кімнати. Після цього одночасно входять у приміщення, пригнувшись і контролюють кожний свій напрям або затримують підозрюваних (схема 1).

Недолік цього способу полягає в тому, що увійти у приміщення можна буде тільки через достатньо широкі двері, оскільки два співробітника у вузькі двері увійти одночасно не зможуть. В той же час вхід може бути здійснений послідовно, один за одним, що, при певному напрацюванні, може бути ефективним.

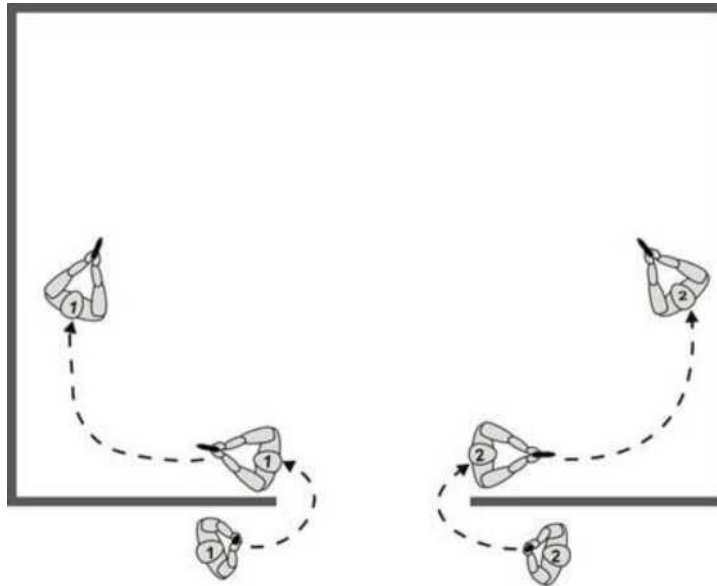

Схема 1. Вхід у приміщення бійців способом “гачок”

Спосіб “хрест” або “хрест навхрест”.

Цей спосіб застосовується у тому випадку, коли ширина дверей немає значення, оскільки співробітники входять один за одним. Цим способом користуються практично всі спеціальні підрозділи Росії, які виконують бойові завдання по захопленню озброєних злочинців.

Завдяки цьому способу співробітник встигає ще до входу у приміщення побачити свій сектор, за виключенням 15 градусів біля стіни, і прийняти для себе рішення, тобто знаходячись в укритті, вже виграє в оцінці обстановки у своєму секторі і прийнятті рішення (схема 2).

Рух через плоскість отвору починає №1. У свою чергу №2 координує свої дії з діями №1. Останній в низькій стійці проникає у кімнату, рухаючись через отвір по діагоналі, і негайно перевіряє “мертву зону” прямо по ходу свого руху. №2 також по діагоналі перетинає отвір практично одночасно з №1 і рухається в бік протилежний “мертвій зоні”. На відміну від №1, він тримається прямо, а тому проникає в кімнату, буквально нависаючи над №1. У результаті обидві

“мертві зони” зачищаються майже одночасно. Кожний з цих двох номерів в першу чергу вглядається в дальній кутку вздовж ближньої стіни, а потім проводить зброєю і поглядом по прилеглій стіні до зони, розташованої по осі отвору.

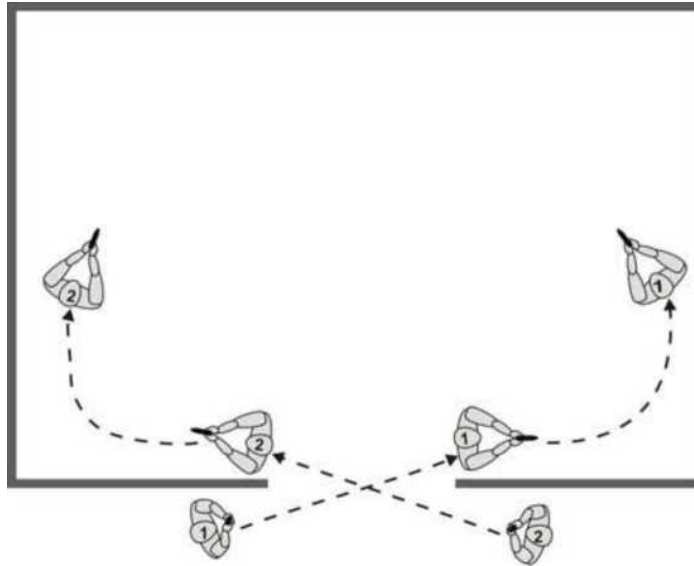

Схема 2. Вхід у приміщення бійців способом “хрест”.

Практика показує, що не завжди співробітники можуть увійти в кімнату удвох. Тут чимало різних чинників: вузькі сходи, двостулкові двері, а відчиняється, наприклад, лише одна половина шириною 50 см і т.д. Виходячи з цього, нерідко співробітнику доводиться деякий час оглядати кімнату одному. Тому в момент входу у приміщення, співробітник, визначивши свій напрям руху і використовуючи звичайні укриття (шафу, стіл, кутку кімнати і т.д.) може зробити круговий обертальний рух (рух - “дзига”).

Особливості обертального руху

В момент руху у приміщенні, співробітник входить в низькій або середній бойовій стійці, руки зі зброєю витягнуті вперед на рівні очей. Закручування починається так, як зручно співробітнику - з права наліво або зліва направо (схема 3). В момент закручування (кругового руху), особливу увагу звернути на невидиму пряму, яка проходить через ваші очі, руки, зброєю. В якій би стійці ви не знаходилися, пам'ятайте: очі, руки, зброя на одній лінії. Куди дивляться ваші очі - туди спрямована і ваша зброя.

Схема 3. Кругові рухи у приміщенні.

Характерні помилки, які допускаються при круговому русі: в момент входу мимовільне опускання зброї в нижній рівень; сильно закручений рух - можливий “прольот” мимо виявленого злочинця. Сумлінно контролюйте швидкість кругового руху;

зброя спрямована в один бік - очі в інший.

Намагайтесь не виходити на центр кімнати, після кругового руху розташуйтеся спиною до стіни.

Необхідно відпрацьовувати декілька способів входу у приміщення до повного автоматизму, і потім, враховуючи всі особливості (ширина дверей, вид зброї, габарити співробітників і т.д.) визначаєтесь у способі проникнення. Особливу увагу зверніть на те, що при проведенні спеціальної операції, як правило, не враховується людський фактор, тобто: страх, хвилювання, викид адреналіну в кров, спітнілі руки - всі чинники, які впливають на морально-психологічний стан співробітника.

Способи “кут” і “діагональ”

Спосіб “кут” доцільний, коли двері розміщуються біля стіни і бійцям доводиться розпочинати рух з протилежних від стіни сторони дверей, але можливий до застосування і в інших ситуаціях. При виконанні цього прийому можливі два варіанти (схема 4 і 5). Який з них обрати вирішує №1, оскільки заходить у приміщення першим, а №2 прилаштовується під дії №1.

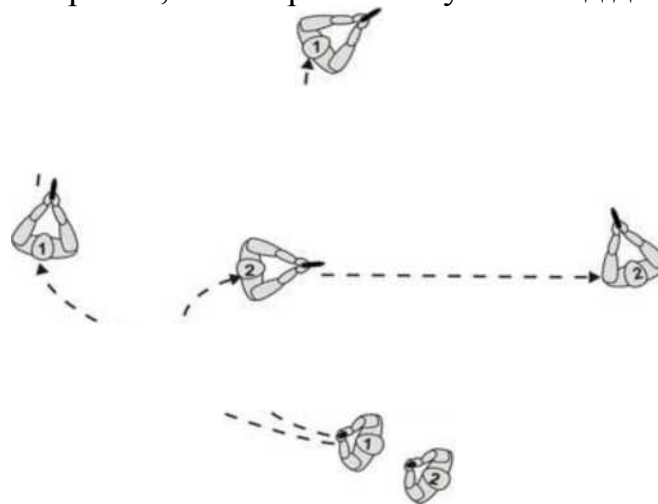

Схема 4. Спосіб “кут” (варіант №1)

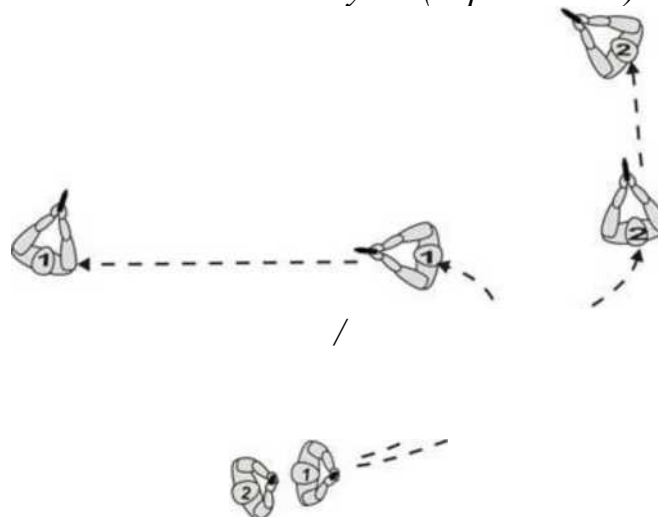

Схема 5. Спосіб “кут” (варіант №2)

Спосіб “діагональ” запозичений з тактики підрозділів ФБР і в цілому схожий на спосіб “кут”, але №1 і №2 стають спиною до однієї із стін, контролюючи все приміщення кожний у своєму секторі (схема 6). Такий спосіб

може бути застосований тоді, коли приміщення, яке зачищається останнє і групі непотрібно рухатися далі.

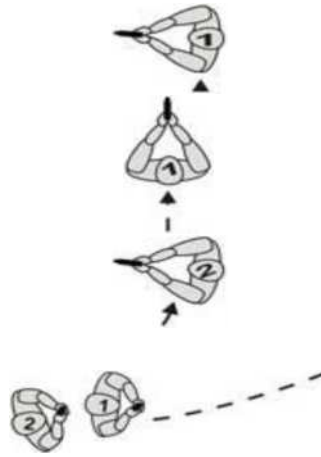

Схема 6. Спосіб “діагональ”

Відпрацювання кутків.

Пам'ятайте про те, що носок взуття, частина плеча, лікоть, ствол зброї, тінь і т.д., є демаскуючими ознаками. Крім того, в плече, лікоть чи носок взуття може вистрелити і влучити злочинець.

Основні правила відпрацювання кутків:

1. Ніколи не стійте біля самого кутка впритул до стіни, оскільки обмежуєте себе в маневрі і застосуванні зброї.

2. Намагайтесь знаходитися від кутка і від стіни таким чином, щоб побачити більшу частину сектора, зброя в готовності до застосування. Роблячи поступальні рухи вправо-вліво, ви здатні побачити більшу частину сектора. Злочинець, навіть якщо він знаходиться за стіною і помітив вас, встиг відкрити вогонь, не може гарантувати влучність. В даному випадку ви маєте такі переваги (на відміну від знаходження біля стіни поряд з кутком), зокрема: готові до застосування зброї негайно, можете кваліфікувати ціль, встигаєте прийняти рішення на відкриття вогню, володієте маневром у приміщенні. При огляді секторів вас видно на 20%.

3. Намагайтесь приймати положення для стрільби таким чином, щоб знаходитися до злочинця боком, а не грудьми; лікті притиснуті і закривають життєво важливі органи.

4. Ні в якому разі не вискакуйте із-за кутка в розрахунку на швидкість і несподіваність. В такій ситуації, якщо там буде злочинець, це не допоможе, оскільки неправильно оцінивши ситуацію, і невірно “зачистивши” куток, ви вже програли, не надавши собі жодного шансу. Ви не встигаєте кваліфікувати ціль (терорист, дитина, похила людина, жінка, які можуть бути звичайними громадянами, а можуть бути і злочинцями; лежить чи стоїть, має або ні засоби індивідуального захисту і т.д.). Тому подумайте, як правильно “зачистити” конкретний куток.

5. Якщо немає можливості сильно відриватися від стіни, то використовуйте такий варіант: пістолет в тій руці, яку будете викидати вперед за стіну. Отже, взявши пістолет в потрібну руку, одночасно, сісти на коліно якомога нижче і вивести руку з пістолетом за стіну в напрямку гаданої цілі. В

такій позиції у вас важко влучити.

Проходження східних прольотів

Сходи, які мають багато прольотів, представляють особливу небезпеку. Основна складність, як і у випадку з коридорами, полягає у тому, що сходи пропонують єдиний шлях вперед. Крім того, з ними безпосередньо пов'язана наявність інших потенційно небезпечних зон (східні прольоти і площадки, кутки і т.п.).

Розпочинаючи прочісування зверху (просуваючись вниз по сходах), ви спочатку підставляєте під удар супротивника нижню частину свого тілі. Складно рухатися вслід за стволом зброї. Окрім того, між східцями часто бувають проsvіти (отвори), через які супротивник, знаходячись прольотом нижче або під сходами, легко може контролювати ваші дії.

Зовсім неефективно пересуватися вниз по сходах на спині або повзком на животі. Ці способи пересування не тільки створюють чимало шуму (ознаки цілі), але й позбавляють вас важливої якості - мобільності.

Піднімаючись уверх по сходах, ви оглядаєте територію перед собою під захистом власної зброї. В ідеалі кожен потенційно небезпечну зону ви повинні обвести поглядом і стволом зброї перш, ніж перед цією зоною відкриються інші частини вашого тіла.

Наближатися до сходів слід так само, як і до дверного отвору або кутка, використовуючи метод секторного огляду. До підходу першої сходинки необхідно максимально, наскільки це можливо, оглянути видиму частину сходів. До того ж з першого кроку по сходах вам необхідно контролювати площадку над головою. Найбільш зручне положення для цього - повернутися спиною до суцільної стіни (не торкаючись її) і знизу тримати під прицілом верхню площадку. Скористуйтеся методом секторного огляду, крок за кроком збільшуючи кут огляду.

Якщо ви удвох, то в той час, коли один тримає "верхню" площадку, другий займається наступним сходовим маршем, і можливо кутами поворотів сходів. Далі він бере контроль за наступною верхньою площадкою, а перший продовжує підйом і зачищає наступну небезпечну зону.

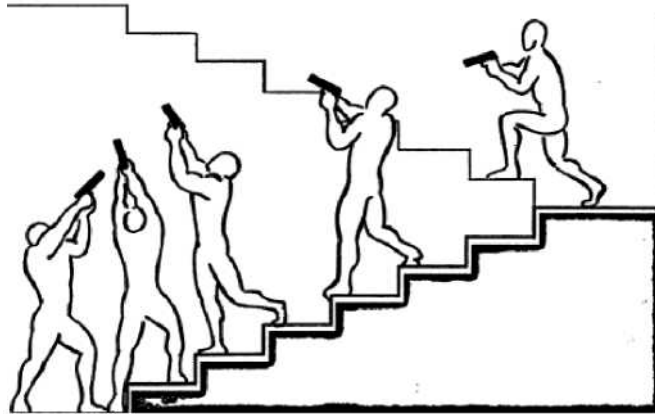
Для прикладу - час перетину коридору шириною 2 метри складає менше 1 секунди. Для ураження такої цілі на дистанції 7-10 метрів, потрібна спеціально тренована навичка стрільби з упередженням. Вірогідність ураження цілі вкрай низька і мало відчутна до збільшення щільності вогню за рахунок участі додаткових одиниць стрілецької зброї.

Якщо вам доводиться прочісувати сходи наодинці, найбільш безпечний спосіб пересування - боком, спиною до стіни (не торкаючись її). Зброя повинна бути спрямована на зони потенційної небезпеки. Оскільки таких зон може бути одночасно дві й більше, ви станете по чергово переводити зброю з однієї на іншу, намагаючись тримати під контролем їх всі.

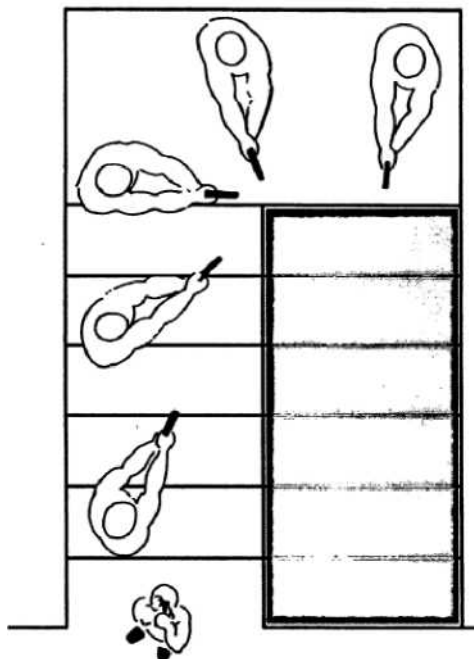
В процесі підйому або спуску не перехресуйте крок, оскільки в такому ненадійному положенні ви позбавляєте себе мобільності. В ситуації, коли розміщуватиметесь посередині прольоту з перехрещеними ногами, і в цей момент супротивник вас атакує справа, ви не зможете вчасно зреагувати.

Краще рухатися боком приставним кроком, що дозволить різко повернутися і вправо, і вліво, а також укритися під прольотом або просто швидко залишити сходи.

Уникайте показуватися в наскрізному проміжку між прольотами сходів. Причаївшись зверху або знизу супротивник зможе уразити вас своїм пострілом, а сам залишиться непоміченим. Наскрізний проміжок дозволяє проглядати всі багатопрольотні сходи зверху вниз (або знизу вгору). Просувайтесь обережно і будьте завжди наготові відкрити вогонь. Схеми правильного порядку зачистки багатопрольотних сходів.

Для сходів характерна одночасна наявність декількох небезпечних зон. Переконавшись у безпечності першого прольоту, починайте зачищати вище розташовані ділянки, можливо, просуваючись обличчям вперед.

Сходи можуть бути різноманітних конструкцій. Необхідно ідентифікувати всі видимі зони небезпеки і відпрацювати їх по черзі, одну за одною.

Рух по довгих коридорах

Як правило, рух здійснюється вздовж стін в готовності до ведення вогню. Спостереження здійснюється “прямо” і “хрест навхрест”.

Приклад руху по довгому коридору пари у складі двох співробітників.

Особливість руху полягає у наступному: співробітники рухаються вздовж стін назустріч один одному, постійно прикриваючи тил свого напарника.

Динаміка руху:

Співробітник №1 приготувався для ведення вогню і прикриття тилу свого напарника (схема 7).

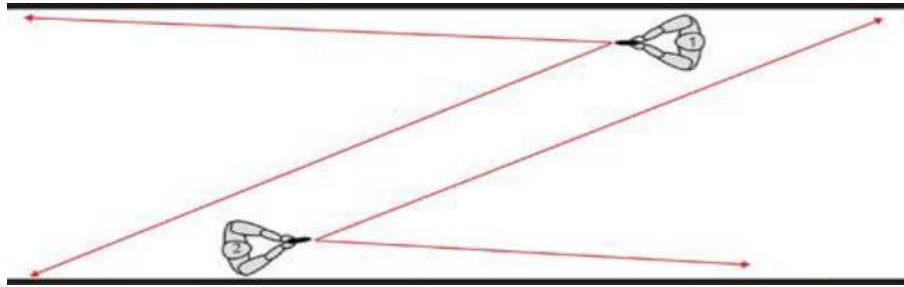

Схема 7. Рух по довгому коридорі й прикриття тилу свого напарника. Співробітник №2 знаходиться в 5-7 метрах обличчям до свого напарника і, контролюючи його тил, здійснює рух вперед на 10-12 метрів.

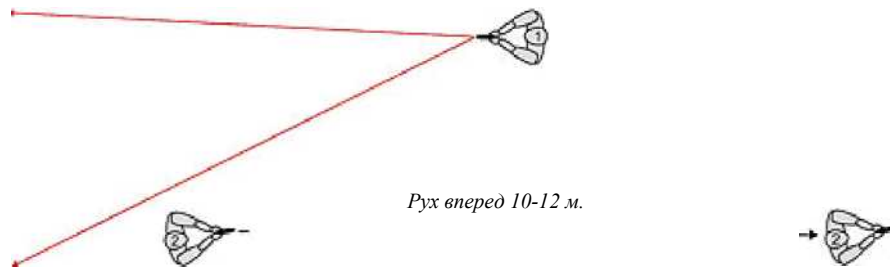

Схема 8. Дистанція між співробітниками в довгому коридорі.

Після зупинки і ізготовки для стрільби, подає команду “Прикриваю” або “Тримаю”. За цією командою обидва співробітника одночасно розвертаються (палець контрольний, ствол описує дугу через низ) і контролює тил свого напарника.

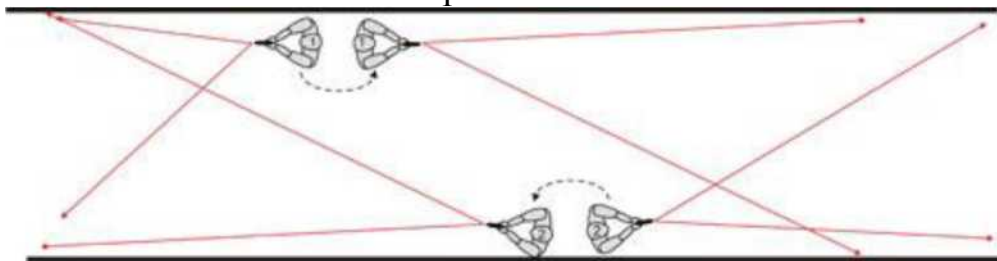

Схема 9. Розвертання і контроль тилу напарника в довгому коридорі. Тепер співробітник №1 здійснює аналогічні дії.

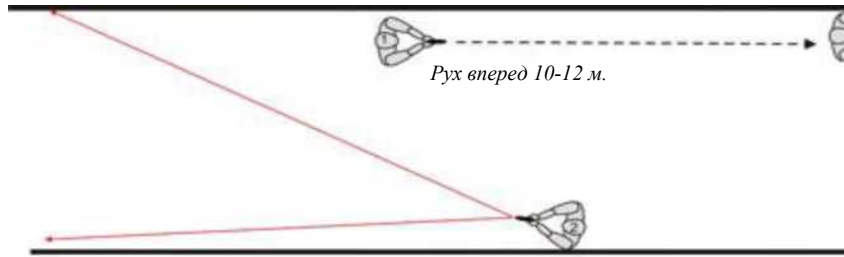

Схема 10. Дистанція між співробітниками в довгому коридорі при русі вперед.

Тактика дій групи з трьох осіб

Запропонований варіант відрізняється від способів, які застосовуються спецпідрозділами і підходить для рядових співробітників силових структур.

Група або оперативна трійка складається з трьох співробітників - лідера, співробітника, який прикриває і співробітника, який охороняє. На схемах (11 і 12) вони означені номерами 1, 2 і 3 відповідно. №1 очолює бойовий порядок, проводить огляд приміщень і “зачищає” кожену перешкоду на шляху групи. №2 прикриває лідера і безпосередньо йому допомагає. Він асистує першому номеру там, де необхідна додаткова пара очей в ситуаціях наявності двох самостійних потенційно небезпечних зон, наприклад, “мертвих зон” по обидві сторони від дверного отвору або Т-подібного перетину коридорів. Третій член групи (№3) забезпечує охорону і прикриває групу з тилу.

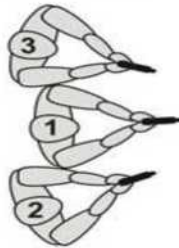

Схема 11. Бойовий порядок “листок конюшини” при огляді приміщення.

У процесі прочісування або пошуку, якщо того вимагає план будівлі, члени групи можуть мінятися ролями. Діючи у складі групи-трійки, можна порівняно безпечно оглянути всю будівлю. Група здатна одночасно контролювати всі потенційно небезпечні зони.

У випадку втрати одного з членів групи “вакантною” стає позиція співробітника, який охороняє. Група зберігає здатність продовжувати виконання завдання, але одному із співробітників доведеться нести подвійне навантаження і забезпечувати безпечність тилу.

Відпрацювання коридорів

Коли зона позаду групи небезпечна, співробітник, який охороняє просувається разом з двома своїми партнерами, але обличчям назад, забезпечуючи прикриття з тилу. Якщо ж позаду “чисто”, він також може перемістити фокус своєї уваги вперед.

Група пересувається так званим “лиском конюшини” (схема 11 і 12), тобто трикутником. Вершина трикутника - лідер, а співробітник, який

прикриває і той, хто охороняє сліднують впритул праворуч і ліворуч від нього. Для підтримання невербальної комунікації члени групи постійно зберігають один з одним фізичний контакт. Всі три ствола зброї спрямовані вздовж коридору. Лідер оглядає простір спереду, а всі візування його партнерів перетинаються, і сектори вогню частково накладаються один на інший, тобто той, хто йде праворуч контролює ліву частину коридору, а той, хто йде ліворуч - праву. Кожний може вести вогонь безпечно для інших членів групи.

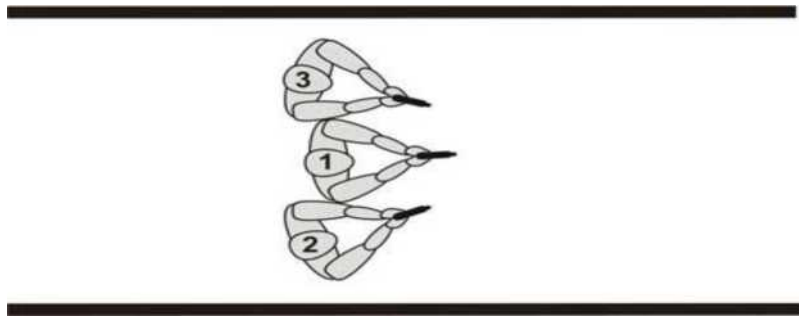

Схема 12. Бойовий порядок “листок конюшини” під час руху у приміщення.

Зброя тримається “мисливським положенням”, тобто кінець ствола опущений так, щоб не затуляти видимість, але й не спрямована в підлогу. У процесі прочісування ствол тримається вище, зазвичай спрямований на зону, яка оглядається.

Відпрацювання кутків у приміщенні

Лідер наближається до кутка разом із співробітником, який прикриває. Співробітник, який охороняє забезпечує безпеку їх обох. Лідер знову ж таки має більш низьку стійку, залишаючи співробітнику, який прикриває достатньо простору для ведення вогню. Співробітник, який прикриває пересувається впритул до лідера, безпосередньо позаду нього (схема 13).

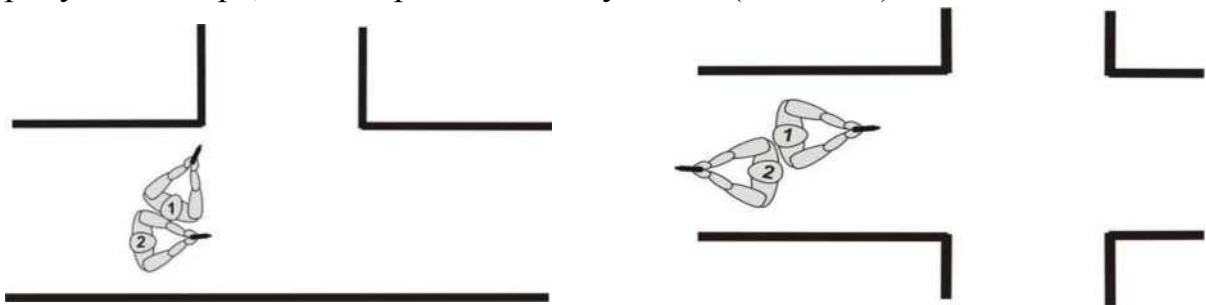

Схема 13. Відпрацювання кутків у приміщенні.

Після зачистки вершини кутка група знову шикується трикутником і продовжує огляд приміщень.

Т-подібні перетини

При наближенні групи до перетину коридорів лідер і співробітник, який прикриває займають положення спина до спини (схема 14). Спілкування між ними здійснюється через фізичний контакт. Пам'ятайте, що будь-яке переміщення ініціюється лідером. Саме він починає рух в той чи інший бік. У випадку необхідності співробітник, який охороняє прикриває ведучу пару з тилу. Якщо перетин наскрізний і зона позаду групи безпечна, співробітник,

який охороняє переключасться на простір коридору по ходу руху групи.

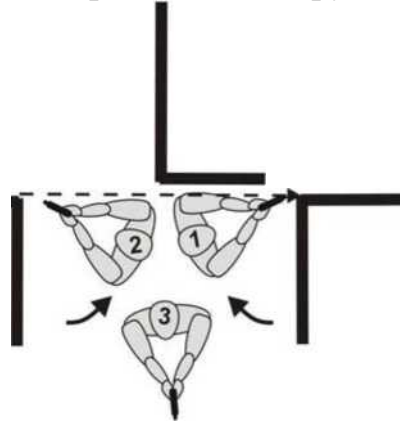

Схема 14. *T-подібні перетини коридорів у приміщенні.*

Після секторного огляду поперечного коридору лідер і співробітник, який прикриває одночасно з центру свого коридору перетинають площину отвору і кожний зі свого боку зачищає “мертві зони” поперечного коридору (схема 15). Вони завчасно вирішують, в який бік (праворуч або ліворуч) група продовжить рух, і лідер, звичайно, зачищає коридор саме в цьому напрямі.

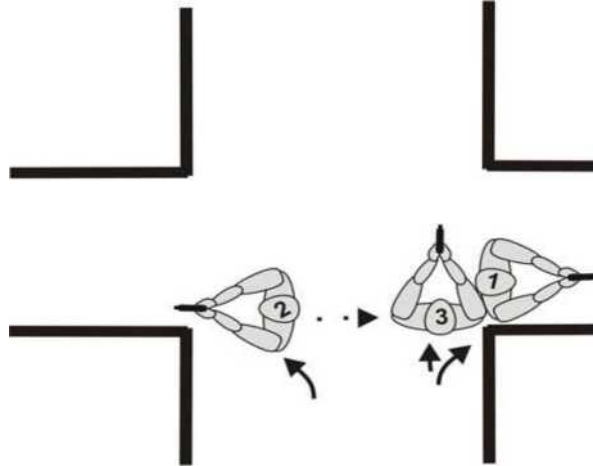

Схема 15. *Зачистка “мертвих зон” поперечного коридору.*

Після зачистки “мертвих зон” співробітник, який охороняє займає місце позаду лідера і починає йому асистувати, тоді як співробітник, який прикриває продовжує контролювати свій напрям (схема 16).

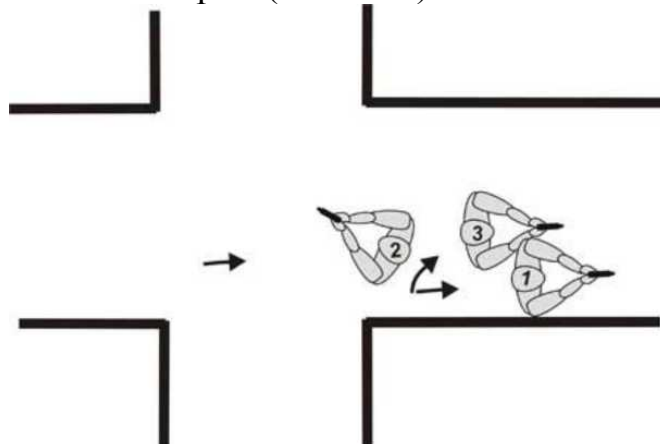

Схема 16. *Дії бійців групи в коридорі.*

З продовженням руху групи вздовж коридору співробітник, який прикриває забезпечує охорону з тилу.

Наближення до дверей і їх відчинення

Всі члени групи наближаються до дверей з однієї її сторони (схема 17). Якщо дозволяє планування, вони розташовуються з боку дверної ручки. Лідер і співробітник, який прикриває займаються дверми, а співробітник, який охороняє контролює коридор, у якому знаходиться група. Таке розташування іменується “пакетом”. З початком секторного огляду кімнати із-за дверей лідер переміщується до протилежної стійки отвору. Співробітник, який прикриває переміщується разом з ним, постійно зберігаючи фізичний контакт з лідером. Поки лідер проводить секторний огляд, співробітник, який прикриває забезпечує його безпеку з флангів і тилу, оберігаючи від можливої загрози з коридору.

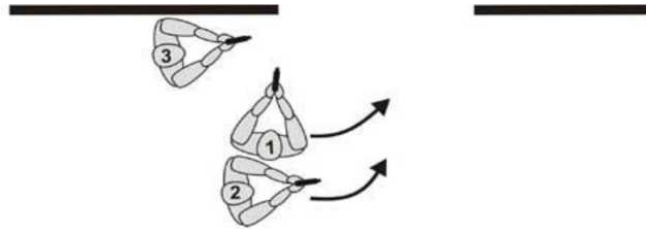

Схема 17. Наближення і відчинення дверей у коридорі

Важливо, щоб всі члени групи чітко знали, хто за які зони відповідає. Якщо співробітники, який прикриває і який охороняє контролюють одну й ту ж зону, один з них повинен переключитися на іншу. З часом, співробітник, який прикриває повністю переключається на спостереження за коридором з боку дверей по ходу руху (схема 18). В цей час співробітник, який охороняє (знаходиться біля протилежної від лідера стійки дверей) займається виключно допомогою лідеру в його проникненні через двері. На цьому етапі співробітники, який прикриває і який охороняє, по суті змінилися ролями.

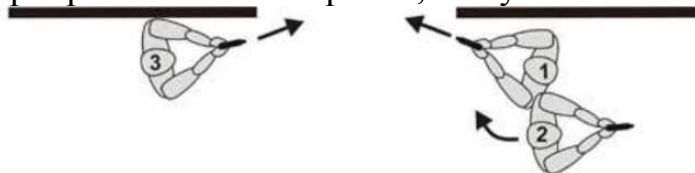

Схема 18. Проникнення через двері

Висунення через плоскість отвору починає лідер. Співробітник, який охороняє (діє як співробітник, який охороняє) чітко координує свої дії з діями лідера. Останній, в низькій стійці, проникає в кімнату рухаючись через отвір по діагоналі, і негайно перевіряє “мертву зону” прямо по ходу свого руху. Співробітник, який охороняє також по діагоналі перетинає отвір практично одночасно з лідером і рухається в бік протилежної “мертвої зони”. На відміну від лідера, він тримається прямо, а тому проникає в кімнату, буквально нависаючи над лідером. У результаті обидві “мертві зони” зачищаються майже одночасно. Кожний з цих двох в першу чергу вдивляється в дальній кутку вздовж ближньої стіни, а потім проводить зброєю і поглядом по стіні (яка примикає до зони), розташованої по вісі отвору.

Після проникнення в кімнату перших двох членів групи, співробітник, який прикриває коридор, не припиняючи контролювати свою зону

відповідальності, також просувається до кімнати (схема 19). Вся його увага зосереджена на коридорі, і він займає місце спереду отвору в низькій стійці (або у положенні для стрільби з коліна). Коли перші двоє закінчують огляд кімнати, вони групуються позаду нього один за одним.

Схема 19. Проникнення і огляд кімнати

Потім група залишає кімнату і рухається далі по коридору. Тепер той, хто у процесі зачистки кімнати контролював коридор, стає лідером, а співробітник, який йде за ним слідом стає тим, хто прикривав. Останній автоматично бере на себе функції бойової охорони.

Основні принципи дій штурмової групи з чотирьох осіб

Дію штурмової групи з чотирьох осіб можна розглядати як дію двох двійок, що і відпрацьовується на початку занять з подальшим переходом до роботи у четвірці, за принципом “від простого до складного”.

Тактика штурмової групи може бути умовно означена як: *швидкість^агресія^“сюрприз”*. Ця тактика застосовується при будь-якому штурмі, коли головне завдання полягає у нейтралізації злочинців за рахунок раптовості, стрімкості (швидкості) і вогневої потужності.

В цілому, при динамічному штурмі, найбільш доцільна тактика “масованої атаки”, коли для набуття контролю над об’єктом в нього вривається якомога більше штурмуючих. Але чотири особи - це оптимальний варіант, оскільки більша кількість штурмуючих в одній кімнаті можуть створити перешкоди (завади) самі собі.

При стрімкому проникненні чотирьох бійців у приміщення важливо правильно організувати “сектори обстрілу”. На рисунках (схеми 20, 21, 22) видно, що №1 і №2 заходять в кімнату, застосовуючи способи проникнення для двійок, а №3 і №4 виходять в центр, в сторону №1 і №2 відповідно.

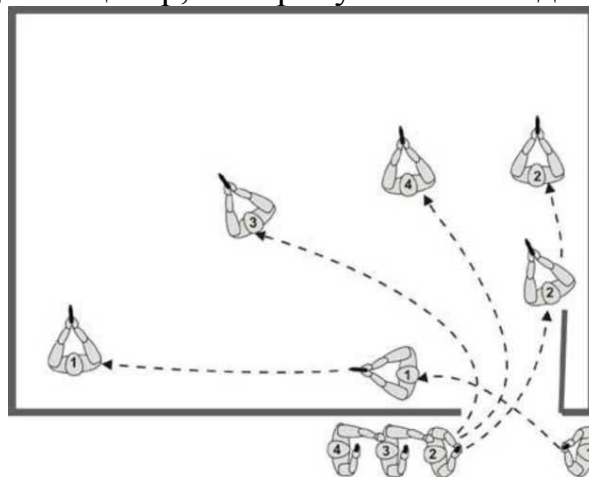

Схема 20. Проникнення бійців у приміщення способом “хрест”

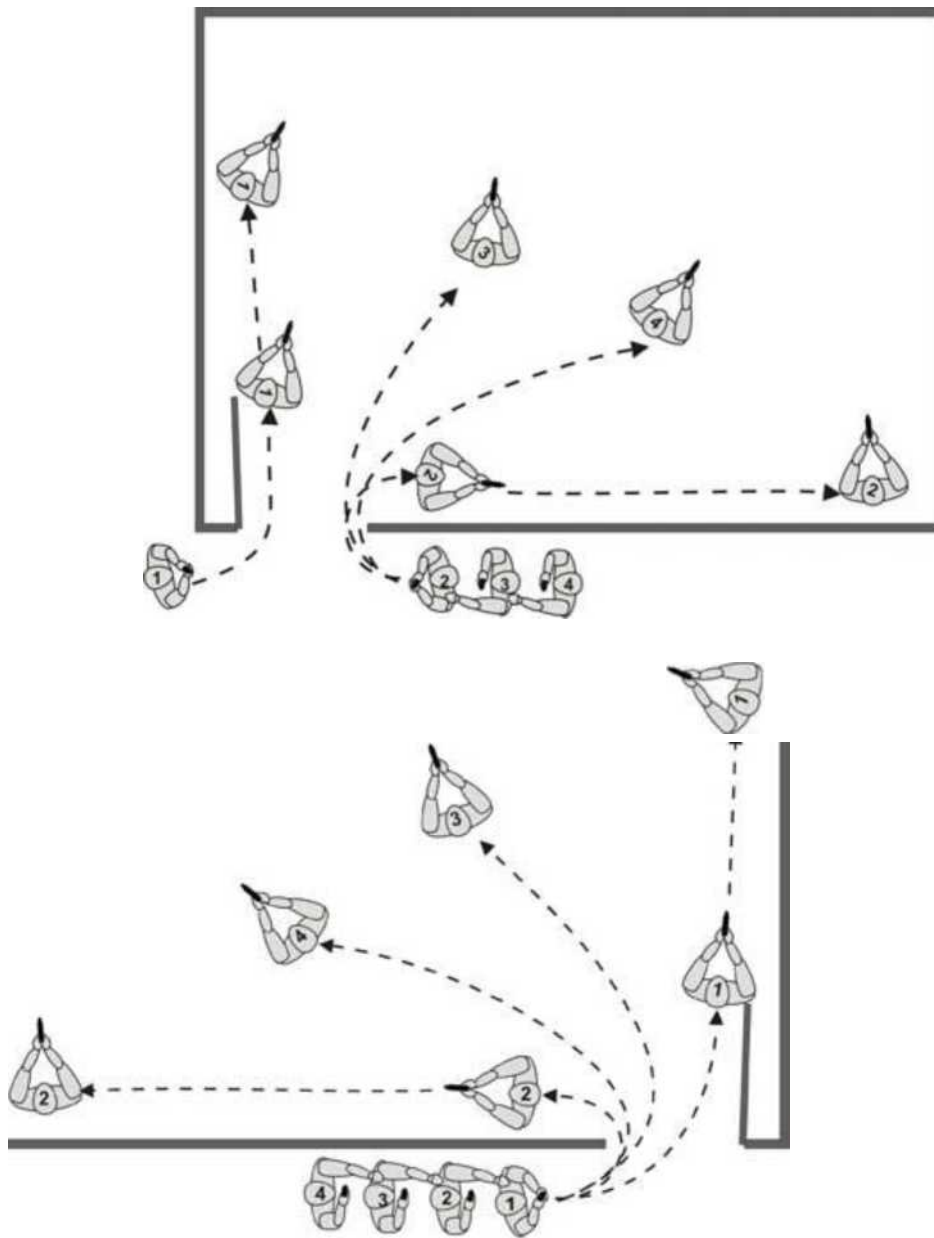

Схема 21. Проникнення бійців у приміщення способом “гачок”.
Схема 22. Проникнення бійців у приміщення способом “кут” (варіант 1.)

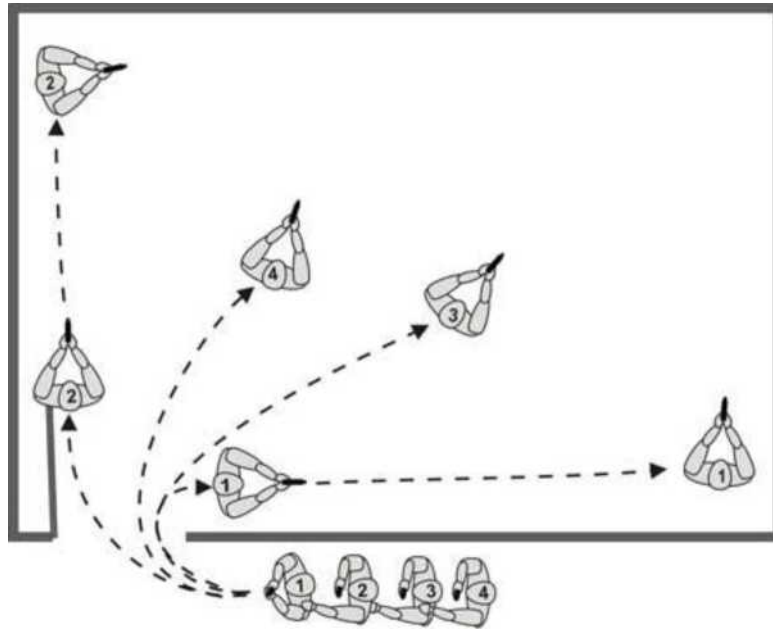

Схема 22. Проникнення бійців у приміщення способом “кут” (варіант 2).

В деяких групах зачистка приміщень виконується з використанням варіанту так званого “розтікання по стінах” (схема 23). Перші два бійця, які увірвалися у приміщення все так же “зачищають” кутки, слідом за ними у кімнаті з'являються ще два бійця і встановлюється контроль над всім приміщенням.

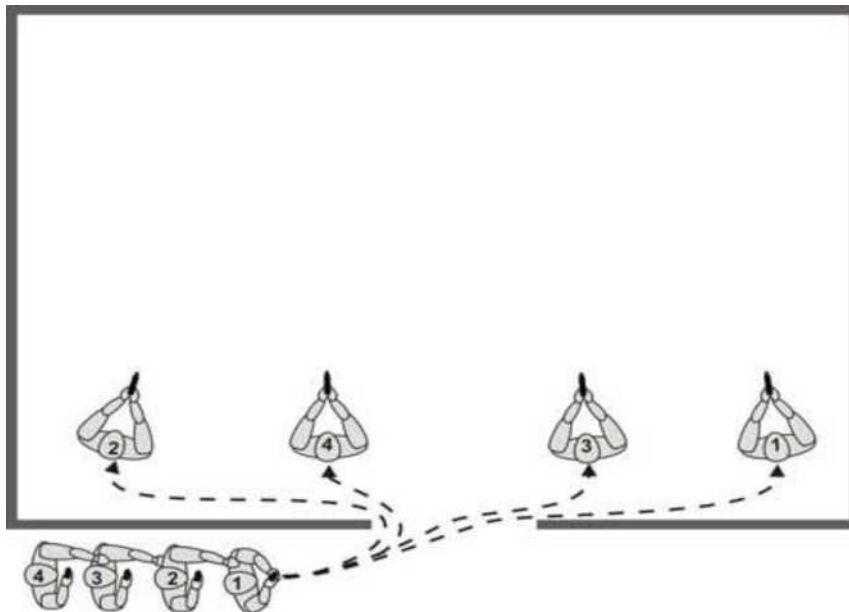

Схема 23. Зачистка приміщень з використанням варіанту “розтікання по стінах”.

Варіант входу чотирьох бійців у дві кімнати

Якщо при штурмі необхідно захопити приміщення із суміжними кімнатами, то можливе застосування наступної тактики (схема 24). Штурмова група займає вихідну позицію перед дверима, яка веде в першу із суміжних кімнат. Після команди “Штурм” група захоплення, а саме №1 і №2, вривається через двері і уражає злочинці, які знаходяться поблизу. Останні бійці, які

увірвалися до кімнати, тобто №3 і №4, закидають світлозвукowymi гранатами суміжну кімнату, і негайно після вибуху група захоплення вривається в кімнату із злочинцями. Знову можна побачити, що бійці, які входять в кімнату, використовують різні варіанти способу “кут”.

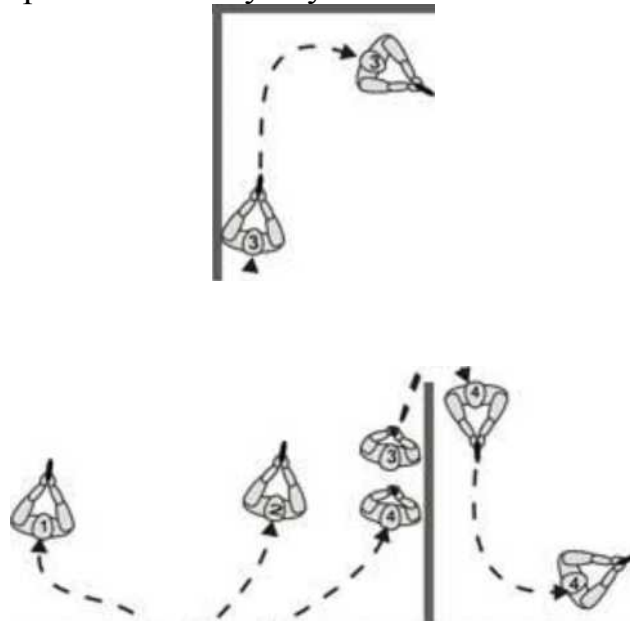

Схема 24. Зачистка чотирма бійцями двох кімнат.

В цьому матеріалі розглянута лише основа технічних дій всієї групи, але головне, як завжди - у “дрібницях”, тобто в тонкощах індивідуальної роботи: положення зброї, безшумне пересування, індивідуальна техніка проникнення, а також комунікація в групі.

Сектори дій бійців групи захоплення

Для швидкого і безпечного штурму кожному співробітнику групи захоплення визначаються сектори - зони відповідальності. У підрозділах спеціального призначення використовується методика, згідно з якою кожному співробітнику завчасно вказується напрям руху і розташування його сектору після проникнення у приміщення. Наприклад: співробітник №1 рухається вліво і бере під контроль ліву сторону кімнати, співробітник №2 - вправо і контролює праву сторону і т.д. (схема 25).

Однак найбільш доцільною є методика, відповідно до якої перший співробітник, увірвавшись в кімнату, сам визначає і бере під контроль певний сектор, виходячи із ситуації (або ступеня загрози). Після цього його напарник бере під контроль протилежну сторону.

Необхідно знати, що сектори у приміщенні діляться суворо посередині кімнати.

Сектор співробітника, який знаходиться справа - права стіна - центр кімнати, тобто все, що знаходиться від центру праворуч. Цілі (злочинці, які намагаються чинити озброєний опір), які з'являються в секторі справа має право уражати співробітник, який знаходиться праворуч.

Сектор співробітника, який знаходиться ліворуч - ліва стіна - центр кімнати, тобто все, що знаходиться від центру ліворуч. Цілі, які з'являються зліва має право уражати співробітник, який знаходиться ліворуч.

Цілі, які з'являються в центрі кімнати уражаються обома співробітниками. Якщо ж злочинці здаються, то контроль приміщення здійснюється за вищевказаною методикою без вогневого контакту.

Необхідно враховувати, що будь-який співробітник може перенести вогонь в сектор свого напарника лише у виключних випадках, наприклад:

- напарник поранений або вбитий;
- у напарника відмовила зброя, а його життю загрожує небезпека;
- у приміщенні знаходиться один злочинець в секторі напарника і намагається чинити опір.

До самого закінчення операції кожний співробітник повинен повністю контролювати обстановку у своєму секторі, і таким чином все приміщення буде під контролем.

Типовий порядок дій груп захоплення

Варіант: “Швидке заповнення”

Цей варіант застосовується у тому випадку, коли опір з боку затримуваних осіб малоімовірний. Крім того, необхідно якомога швидше взяти під контроль все приміщення і людей, які в ньому знаходяться (коли відсутня або змінюється мінімальна інформація про злочинців, наявність у них зброї, кількість сторонніх осіб, заручників).

Перед початком проведення операції, старший групи захоплення зобов'язаний уточнити обстановку, провести рекогносцировку і розвідку (за наявності часу), прийняти рішення на проведення операції, визначити загальне завдання і організацію роботи групи, поставити конкретні завдання кожному співробітнику:

- об'єкт (приміщення);
- якими силами;
- порядок застосування зброї і дотримання заходів безпеки;
- порядок дій після виконання завдання;
- місце збору;
- основні сигнали і порядок користування радіозв'язком;
- своє місце і місцезнаходження.

Бойовий порядок: № 1 - очолює бойовий порядок; № 2 - напарник першого співробітника; № 3 - той, хто прикриває; № 4 - командир групи; № 5 - той, хто прикриває; № 6 - той, хто замикає групу; № 7 і № 8 - відповідальні за відкривання дверей (вони ж контролюють вхідні двері і коридор).

В першу пару визначаються найбільш підготовлені і досвідчені співробітники групи. У складі другої пари, як правило, - старший групи захоплення. Озброєння співробітників залежить від конкретно поставленого завдання.

Завдання групи - швидкими, рішучими діями в короткий проміжок часу, взяти під контроль все приміщення і людей, які в ньому знаходяться. Після цього група підтримки і оперативні працівники здійснюють детальний огляд, пошук схованок і речових доказів, допит затриманих та інші необхідні заходи.

Група захоплення займає вихідне положення у безпосередній близькості від вхідних дверей у приміщення. Співробітник групи забезпечення відкриває

(вибиває) двері і відступає під прикриття стіни. Після команди *“Штурм”*, перша пара просувається в дальню кімнату, нейтралізує злочинця і тримає обстановку під своїм контролем. Основна команда: *“Не рухатись, руки за голову, обличчям до стіни”*.

Решта пар вривається у приміщення за першою і здійснюють аналогічні дії, тим самим, контролюючи повністю приміщення. За рішенням старшого від підрозділу, у “двійках” співробітники можуть використовувати балістичний щит “БЗТ-75С”. з моменту входу групи у приміщення і до моменту подачі команди старшим, біля вхідних дверей знаходиться співробітник, який обмежує прохід у приміщення всіх осіб без виключення з метою уникнення нещасних випадків і внесення плутанини своїми діями у роботу підрозділу.

Після команди старшого групи захоплення: *“Чисто, приміщення під контролем”*, оперативні працівники пропускаються у приміщення для виконання своєї роботи. Вихід здійснюється за командою: *“Відхід”* і нумерацією пар. Наприклад: *“Відхід: 2-а пара, 1-а пара, 3-я пара”*. Як правило, першою уходить пара, яка знаходиться подалі всіх в глибині приміщення, а останньою - пара, яка знаходиться ближче всіх до виходу.

У випадку виводу затриманих, старший групи голосно подає команду: *“Увага! Виводимо через вхідні двері”*. Команда необхідна для концентрації уваги всього особового складу і готовності груп підтримки прийняти затриманих.

Група захоплення у вихідному положенні біля дверей (схема 26). Співробітники групи забезпечення вибивають двері, відходять в бік, пропускаючи групу захоплення, і контролюють вхідні двері, а також прилеглу територію.

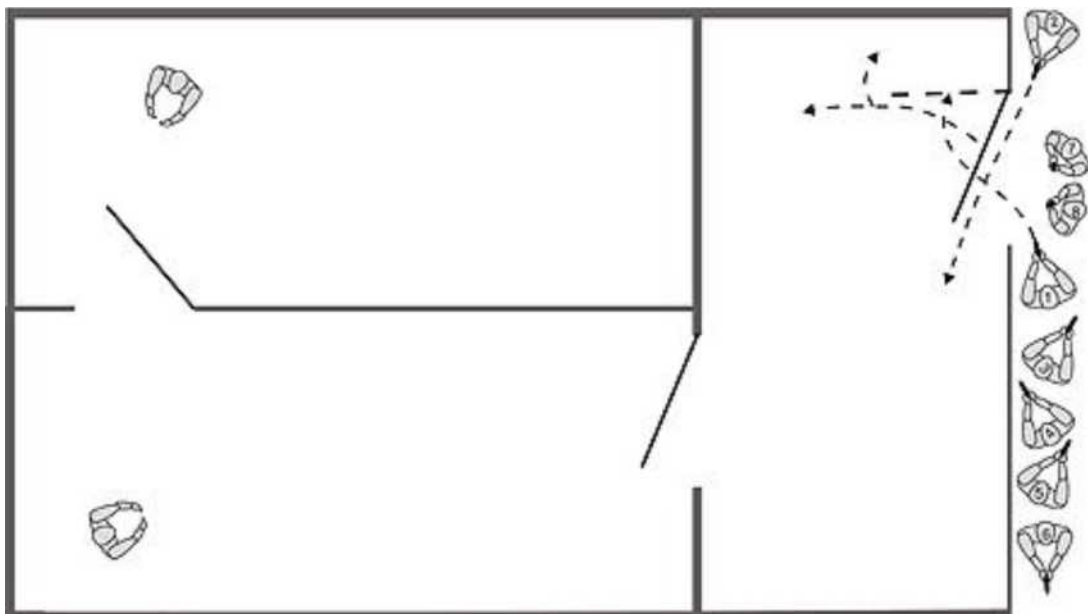

Схема 26. Дії бійців групи захоплення у приміщенні.

Співробітники 1-ої пари групи захоплення вриваються у приміщення і рухаються до наступних дверей (схема 27). Вся група захоплення рухається за ними.

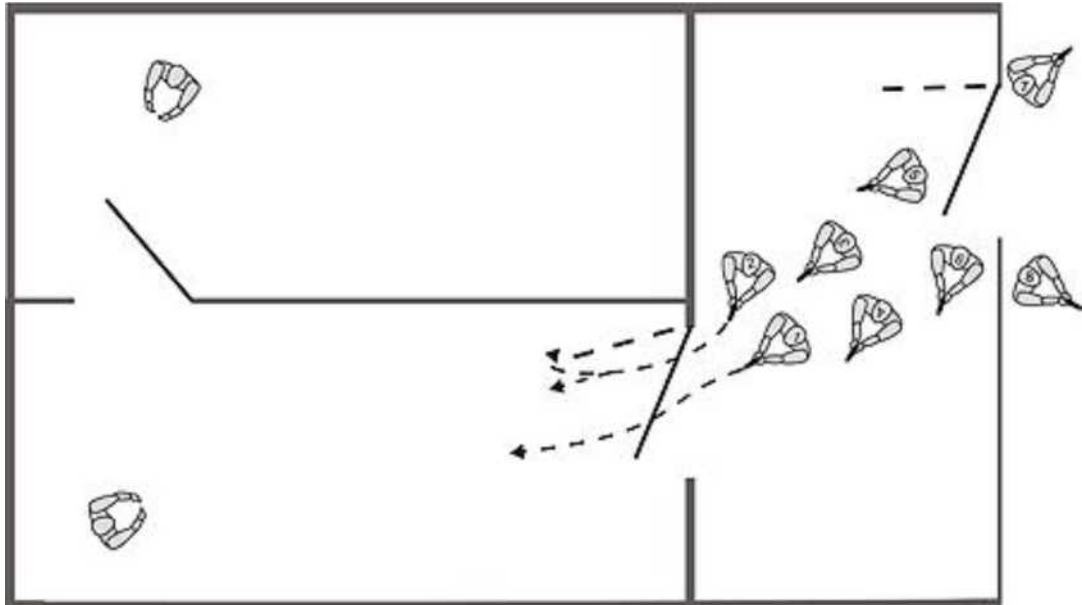

Схема 27. Дії першої пари бійців групи захоплення у приміщенні.

Співробітники 1-ої пари контролюють затриманих у кімнаті, решта співробітників групи захоплення продовжують рух у наступну кімнату (схема 28).

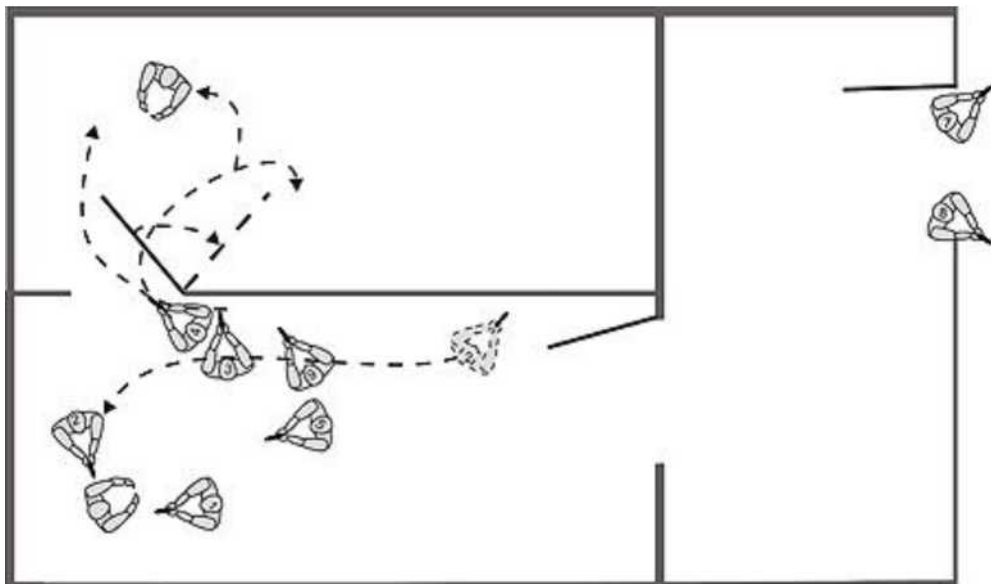

Схема 28. Контроль затриманих у кімнаті силами першої пари бійців групи захоплення.

Після встановлення контролю над всім приміщенням (схема 29) всередину входять співробітники групи забезпечення і оперативні працівники.

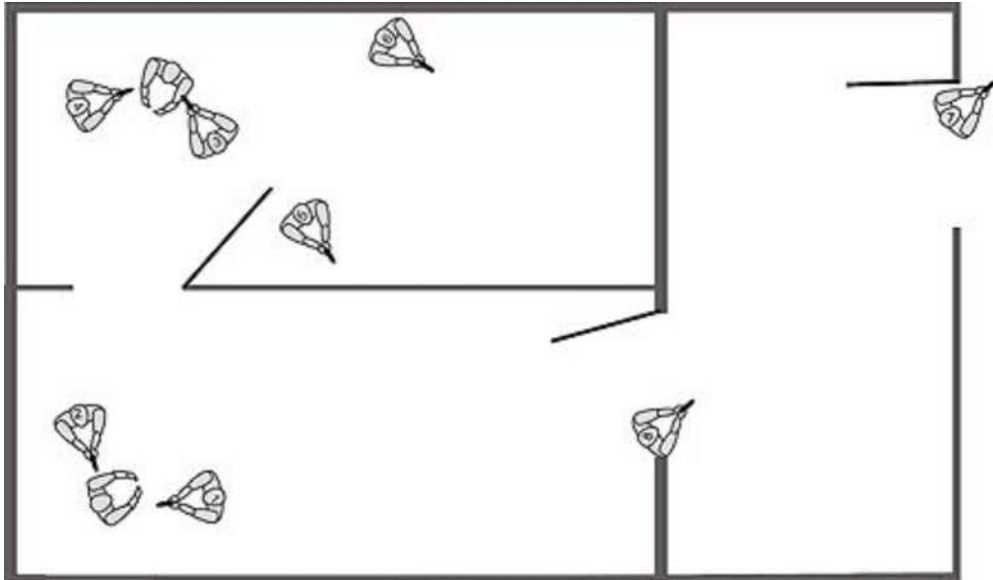

Схема 29. Встановлення повного контролю бійцями групи захоплення над всім приміщенням.

За рішенням керівника операції група захоплення може залишити приміщення. У випадку, коли у процесі руху групи з кімнати в кімнату у приміщенні зустрічаються невідомі особи - 1-а пара негайно нейтралізує цих людей, тобто працює на їх затримання: *“Не рухатись! Руки за голову, обличчям до стіни”*. Решта співробітників групи захоплення, не відволікаючись на зміну обстановки, продовжує рух у наступну кімнату. Якщо у приміщенні все-таки є заручник, то необхідно прийняти міри після входу у приміщення на його виявлення і “відокремлення” від злочинців.

Варіант: “Послідовний штурм”

Головна відмінність від динамічного штурму - в кімнаті знаходиться лише злочинець, готовий здійснити озброєний опір. Варіант менш стрімкий, однак більш безпечніший, і найбільше підходить для груп, які володіють недостатнім досвідом у проведенні подібних операцій.

Співробітники №1 і №2 займають вихідні позиції біля вхідних дверей, укриваючись за стінами. Після пророблення проходу, вони ведуть вогонь із-за укриття по виявлених у своїх секторах злочинцях, які чинять опір. Вхід пари у приміщення лише після кидка гранати і її вибуху. Після того, як злочинець нейтралізований, 1-а пара проникла в кімнату і контролює обстановку у своїх секторах. Після команди: *“Чисто, вперед!”*, 2-а і 3-а пари рухаються до дверей іншої (другої) кімнати. Далі 2-а пара працює в іншій (другій) кімнаті, повторюючи вище вказані дії 1-ї пари. 3-я пара повторює всі дії 1-ї і 2-ї пар. Необхідно пам'ятати, що кожна пара повинна бути готова по команді командира надати допомогу попередній парі.

В кімнаті, враховуючи щільність вогню, може діяти лише обмежена кількість співробітників, щоб, в першу чергу, не перестріляти один одного, не задіти рикошетом від стін, не потрапити під осколки гранат.

Не слід посилати вперед одного й того ж співробітника. Потрібно берегти психіку підлеглих. Не треба, також, забувати, що командир ніколи не ходить перший, його місце в середині бойових порядків, або ж в місці, зручному для керівника підрозділу. Гарний командир воює своїм підрозділом, поганий - воює сам.

Важливий момент при проведенні штурму - це потужні відволікаючі дії. Деякі підрозділи спецпризначення із-за слабкого забезпечення застосовують 1-2 сильних вибухів, вважаючи, що цього достатньо для того, щоб відволікти увагу злочинців. Однак практика показує, що в момент першого вибуху людина

відволікається рівно настільки, скільки потрібно пролетіти осколкам, тобто на 1 секунду, у момент другого вибуху ще на 1 секунду. Тому необхідно саме приголомшити, ввести в шок, змусити діяти на рівні інстинкту самозбереження - тоді успіх вже буде на 50%. Сапери, які не вміють робити вибухи і обмежуються “дешевою імітацією”, ставлять під загрозу зрив виконання завдання, оскільки згадуючи “людський фактор”, співробітники повинні, окрім особистої відваги і мужності, отримати ще технічний шанс.

Схема дій всередині кімнат

Початок штурму (вибивання дверей, закидання світлозвукової гранати, схема 30).

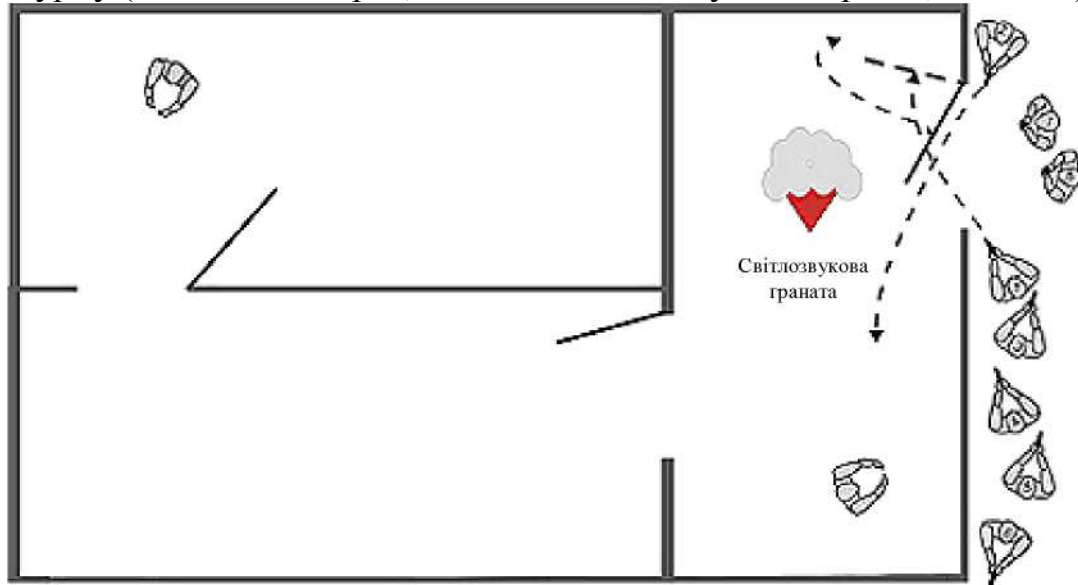

Схема 30. Штурм приміщення групою захоплення.

Співробітники 1-ої пари вриваються у приміщення після вибуху, нейтралізують злочинця і беруть під контроль кожний свій сектор (схема 31).

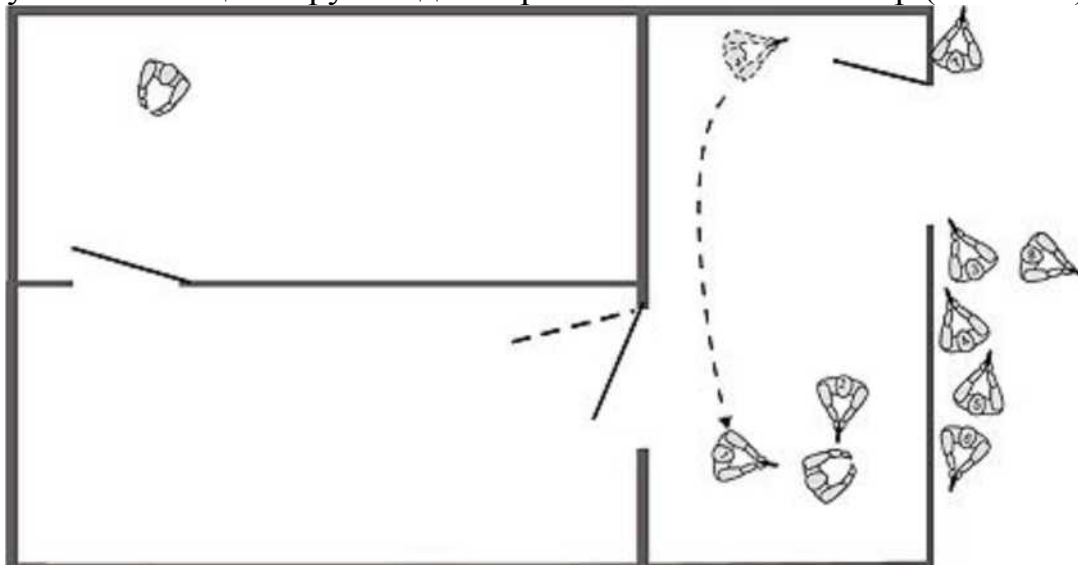

Схема 31. Нейтралізація злочинця після вибуху і контроль секторів приміщення.

Після отримання сигналу “Чисто, вперед!”, 2-а (співробітники №3 і №4) і 3-я (співробітники №5 і №6) пари висуваються до входу в наступну кімнату (схема 32).

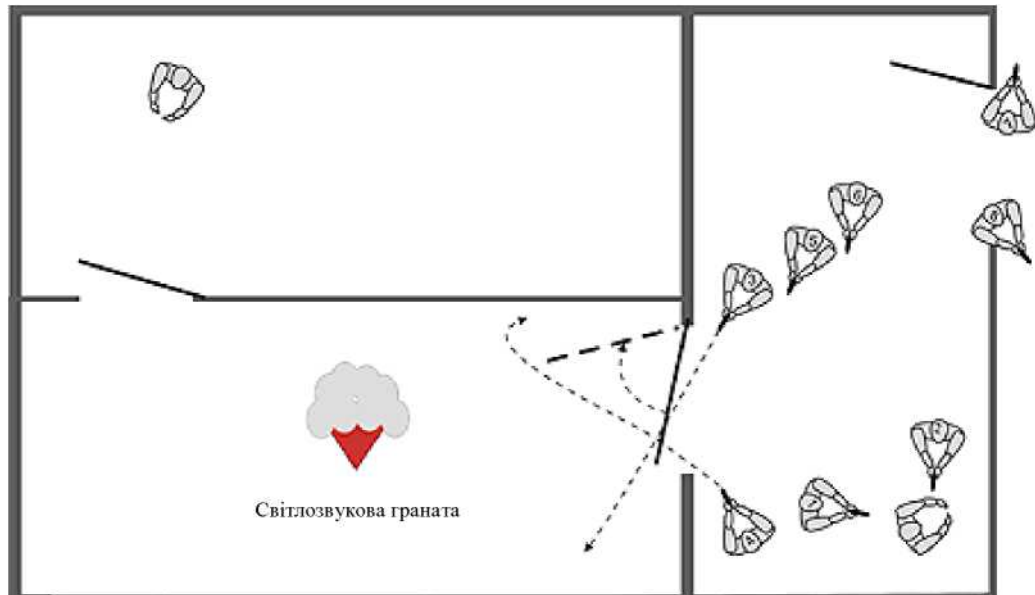

Схема 32. Просування бійців групи захоплення до входу у наступну кімнату

Після кидка світлозвукової гранати і вибуху, співробітники 2-ї пари беруть під контроль другу кімнату, подають сигнал “Чисто, вперед!” співробітникам 3-ї пари, які висувуються до наступних дверей (схема 33).

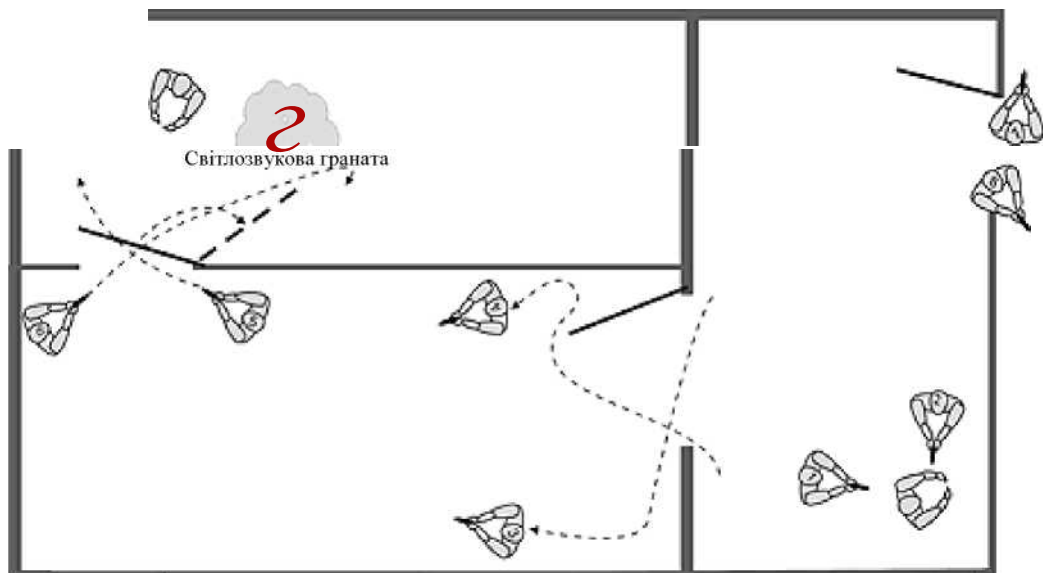

Схема 33. Контроль бійцями групи захоплення другої кімнати.

У приміщенні між парами повинен бути, окрім радіозв'язку, візуальний контроль один одного, тому доцільно одному співробітнику займати позицію біля дверей кімнати.

Вимоги безпеки:

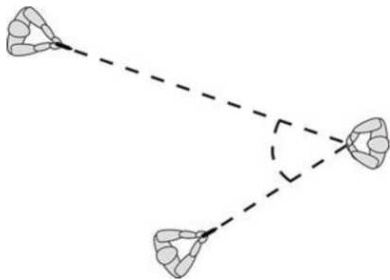
ні в якому разі не збивайтесь в кучу. Тримайте встановлені інтервали; не розслабляйтесь до кінця операції. Пам'ятайте, що всі біди трапляються, як правило, в кінці операції, коли, здавалося б, все вже позаду; чітко виконуйте кожний своє завдання; пам'ятайте про дисципліну, вогневу і службову - це допоможе уникнути втрат.

Тактичні особливості при обшуку затриманого злочинця

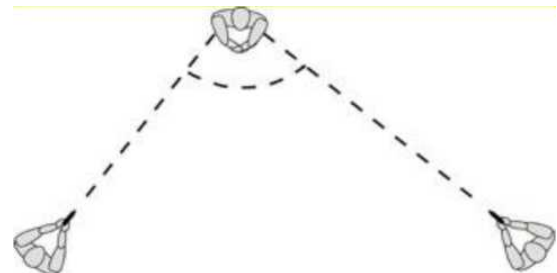
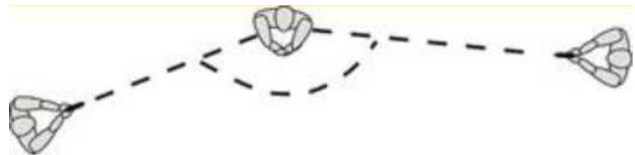
При роботі в парі по затриманню злочинця і його обшуку, підхід до останнього повинен бути при 90 градусів, і ні в якому разі не один проти одного. Під загрозою зброї треба примусити підозрюваного повернутися до вас

спиною з піднятими руками або стати на коліна з руками за голову, тим самим убезпечивши себе від можливого нападу з його боку. Співробітник, який обшукує затриманого, прибирає автомат за спину, залишаючи руки вільними. Напарник знаходиться позаду на відстані 3-4 метри під кутом 90 градусів до свого товариша і працює відносно його місця знаходження. Необхідно пам'ятати, що при переході напарника перед вами ствол вашої зброї опускається вниз, палець контрольний, після переходу напарника ствол піднімається, ви контролюєте протилежну сторону

Кут стрільби не є безпечним “А” початок обшуку, “Б” - одночасний перехід, “В” - закінчення обшуку (Схема 36.). При переході перед напарником ствол опускається. В усіх випадках палець контрольний. Палець кладеться на спусковий гачок лише для виконання пострілу

Кут стрільби небезпечний

Кут стрільби безпечний

Схема 35. Підходи і затримання злочинця.

Схема проведення обшуку і робота пари

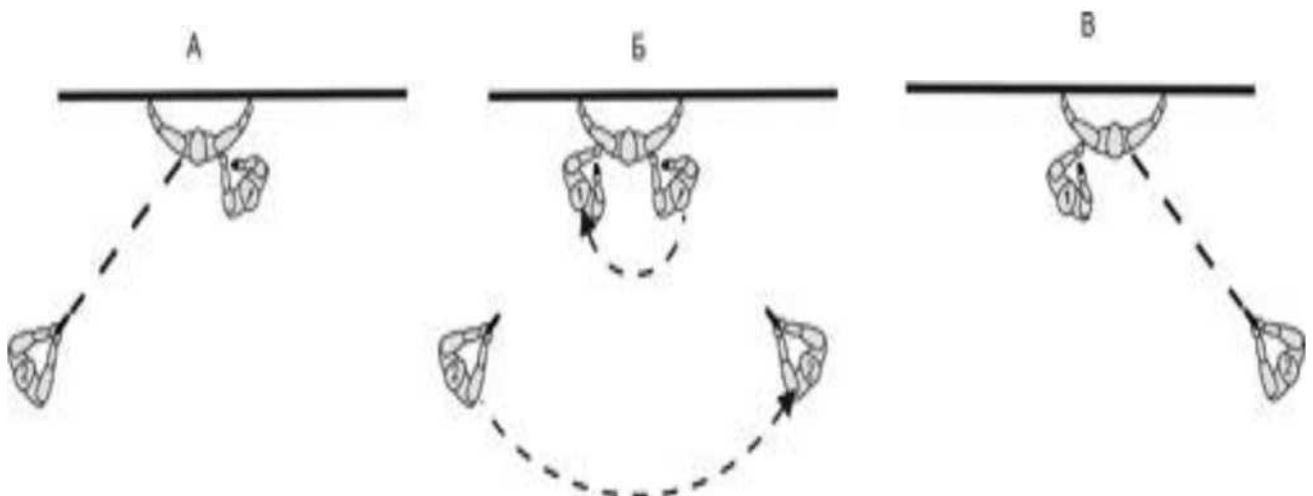

Схема 36. Проведення обшуку двома бійцями.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ З ТЕМИ «ТАКТИКА ЗУПИНКИ ТА ОГЛЯДУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ ПРИ НЕВІДОМОМУ, СЕРЕДНЬОМУ ТА ВИСОКОМУ РІВНЯХ ЗАГРОЗИ. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВІРКИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ РІЗНОЇ КАТЕГОРІЇ НА БЛОКПОСТАХ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

24 лютого 2022 року розпочалася відкрита, повномасштабна збройна агресія російської федерації проти незалежної України, яка супроводжується бойовими діями по всій території нашої країни.

У ході виконання службових завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України особовий склад підрозділів НПУ залучений для виконання різноманітних завдань, зокрема і несення служби на блокпостах. Ефективність застосування особового складу, який задіяний до служби на блокпосту, залежить від таких факторів, як:

- правильна організація несення служби начальником блокпоста;
- чітке усвідомлення кожним поліцейським необхідності виконання поставлених завдань;
- високі морально-патріотичні якості кожного поліцейського;
- неухильне дотримання особовим складом блокпоста нормативно-правових актів, які регламентують роботу НПУ в умовах правового режиму воєнного стану.

Блокпост - це обладнане в інженерному відношенні місце або ділянка місцевості, на якій виконує службово-бойові завдання підрозділ, призначений для безперервного контролю за рухом транспорту і людей на дорогах, в'їздах (виїздах) до населених пунктів, станціях, портах під час блокування (ізоляції) визначеного району, району проведення спеціальної операції, району бойових дій, здатний самостійно тримати кругову оборону.

Блокпости встановлюються з метою: перевірки, огляду та реєстрації руху людей, майна та ТЗ у зоні відповідальності; запобігання незаконному перевезенню зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також вільному пересуванню противника, ДРГ; блокування місцевості і припинення або обмеження руху відповідно до визначеного порядку.

Блокпости поділяються на такі види: стаціонарні (постійні), тимчасові і рухомі (мобільні). Блокпости також відрізняються рівнем огляду, який вони повинні проводити (всі особи та засоби пересування або вибіркові огляди).

Місце вибирається так, щоб пост неможливо було об'їхати або обійти пішим порядком: біля залізничного переїзду, на ділянці дороги з глибокими кюветами та в інших місцях, де транспорт із підозрюваними не зможе швидко розвернутися та від'їхати. Місцевість навколо має бути відкрита для кругового обстрілу та повинна добре проглядатися.

Основними завданнями блокпоста є: повне або часткове блокування в'їзду (виїзду) в окремі місцевості; запобігання ввезенню (вивезенню) зброї, боєприпасів та інших заборонених засобів, що можуть бути використані для протиправної діяльності; демонстрація військової присутності («демонстрація

прапора»); спостереження і збір інформації від місцевого населення. Крім того, на блокпост покладаються такі завдання: огляд і перевірка людей, транспорту і вантажів, що перетинають зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону); запобігання проникненню порушників і незаконному постачанню зброї, боєприпасів, вибухових речовин; блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); затримання громадян і ТЗ, що порушують установлений правовий режим; спостереження за місцевістю; контроль комунікацій.

Стаціонарний (постійний) блокпост розміщується на основних шляхах, на перетині доріг або на в'їзді до контрольованого району або міста та складається з декількох охоплених єдиним задумом споруд та інженерних укріплень. По обидва боки від дороги при під'їзді до блокпоста за 300-150 м. встановлюються інформаційно-вказівні знаки, знаки обмеження швидкості, а на відстані 100-50 м. встановлюється знак зупинка. Такі блокпости обслуговуються цілодобово, а особовий склад на них знаходиться постійно. Такий блокпост має бути здатен самостійно витримати кругову оборону. Розташовуються на перехрестях доріг, поблизу мостів, у вузьких долинах, на в'їздах (виїздах) у зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону), на важливих ділянках шляхів комунікацій і функціонують цілодобово. Залежно від віддалення блокпоста від місць дислокації підрозділу наряд для несення служби на стаціонарному блокпості може призначатися на строк до трьох діб, а в разі необхідності - і на більш тривалий строк.

Тимчасовий блокпост може бути виставлений пішим або моторизованим патрулем на короткий проміжок часу для перевірки осіб і транспорту на певній ділянці дороги, після чого він продовжує виконання завдань патрулюванням. Місцезнаходження тимчасового блокпоста залежить від обставин, які склалися в ході оперативної обстановки.

Рухомі (мобільні) блокпости розташовуються в місцях, які не контролюються стаціонарними блокпостами, мета полягає в зміцненні контролю (раптового/неочікуваного) та недопущенні неконтрольованого проникнення осіб і перевезення зброї, наркотичних речовин і контрабанди з однієї зони до іншої. До складу рухомого блокпоста входить не менше посиленого взводу на ТЗ із належним озброєнням, які повинні мати чіткі розпізнавальні військові знаки. Місце розташування вибирається так, щоб це було несподіванкою для людей та ТЗ, що пересуваються. Рухомий блокпост, як правило, функціонує в межах певного часу. Після того, як його положення стає відомо й ефект дії зменшується, він знімається. Рухомі блокпости виконують завдання у взаємодії з іншими блокпостами і спостережними постами, несподівано зупиняючи автомобілі та осіб на короткий час для швидких оглядів. Вони повинні перебувати в постійному полі зору спостережних постів, і забезпечуються переносними загородженнями і щитами з написами, як для стаціонарних блокпостів.

Обов'язки особового складу блокпоста

Начальник (командир) блокпоста зобов'язаний:

- приймати рішення на виконання завдань під час несення служби на

блокуванні, а саме: усвідомити завдання, вивчити місцевість, оцінити загрози, визначити склад сил та засобів, необхідних для виконання завдання (кількість особового складу, боєприпасів, індивідуальних засобів захисту, продуктів харчування та питної води, засобів зв'язку із запасними батареями (у достатній кількості для забезпечення стійкого зв'язку зі штабом, внутрішнього зв'язку між групою огляду, групою прикриття та резервом, а також засобів зв'язку з повітряними засобами медичної евакуації та повітряної підтримки), шанцевого інструменту, засобів для обладнання блокпоста в інженерному відношенні (при чому визначити, які роботи з інженерного облаштування вогневих і захисних позицій будуть обладнані силами підрозділу, а які роботи мають бути виконані іншими силами та засобами), підготувати (отримати) засоби надання домедичної допомоги та евакуації, комплект для позначення вертолітного майданчика (оранжеві дими, жезл, окуляри маршалера, світловідбивний жилет, літера Н на тканинній основі, радіостанція для налагодження зв'язку з екіпажем повітряного засобу), оптичні прилади (біноклі, прилади нічного бачення, тепловізори), засоби для евакуації пошкодженої техніки, відпрацювати попередню схему охорони та оборони блокпоста, схему зв'язку, сигналів управління та оповіщення, організувати підготовку особового складу, визначити час і місце проведення огляду готовності підрозділу до виконання завдання;

- відпрацювати бойовий наказ, в якому детально визначити порядок висування до блокпоста (побудову колони, порядок завантаження в ТЗ засобів МТЗ, порядок здійснення доповідей під час руху в певних контрольних точках та в екстрених ситуаціях), його розгортання, організацію охорони та оборони, обладнання в інженерному відношенні, порядок несення служби на блокпості (розподіл по змінах та групах), порядок зв'язку та взаємодії, порядок виклику медичної евакуації, повітряної та артилерійської підтримки, підрозділу негайного реагування (указавши частоти та позивні), порядок дій у позаштатних ситуаціях тощо;
- провести постановку завдань на карті (макеті місцевості);
- провести необхідні тренування в порядку дій особового складу під час виникнення позаштатних ситуацій під час здійснення маршу до місця розгортання блокпоста, а також під час несення служби безпосередньо на блокпості;
- у визначений час провести огляд готовності особового складу, озброєння та інших матеріально-технічних засобів, перерахованих вище, а також засобів, необхідних для виконання завдання;
- у визначений час у визначеному місці побудувати колону, перевірити зв'язок із ТЗ колони та з керівним штабом (черговим підрозділом);
- провести заключний інструктаж особового складу, у ході якого визначити порядок руху (швидкість, інтервали), сектори ведення вогню та спостереження, нагадати порядок дій під час потрапляння в засідку та в інших позаштатних ситуаціях, нагадати наступність командування в разі загибелі командира, організувати заряджання зброї та розпочати рух. Доповіді про обстановку здійснювати в ході маршу у визначених контрольних точках

черговому підрозділу, у випадку виділення повітряного ескорту колони, координувати із черговим або безпосередньо з екіпажем повітряного засобу (залежно від того, яким чином була організована взаємодія) дії повітряних засобів перед подоланням колоною небезпечних ділянок дороги;

- із прибуттям до визначеного місця розгортання блокпоста доповісти черговому, негайно приступити до організації кругової оборони та одночасного розгортання блокпоста відповідно до схеми блокпоста, організувати його підготовку в інженерному відношенні та приступити до виконання визначених завдань у складі визначених груп та змін відповідно до прийнятого рішення. Особлива увага приділяється належній організації кругової оборони, облаштуванню основних і додаткових вогневих позицій для техніки й особового складу, які б мінімізували їхню вразливість та забезпечували б найефективніші сектори ведення спостереження й стрільби;
- здійснювати реєстрацію у відповідному журналі перевірених ТЗ та людей, у визначений час доповідати про обстановку черговому підрозділу;
- не допускати на блокпост сторонніх осіб, вимагати від особового складу належного виконання обов'язків;
- періодично (у разі можливості) проводити тренування в порядку дій особового складу на загрози, що можуть мати місце під час виконання завдання.

Особовий склад блокпоста зобов'язаний:

- перед виконанням завдання підготувати індивідуальне спорядження, засоби захисту, штатну та колективну зброю, засоби зв'язку та спостереження, підготувати (отримати) інші засоби, необхідні для виконання завдання (боєприпаси, шанцевий інструмент, фортифікаційні засоби, ліхтарі, документацію, засоби індивідуальної та колективної гігієни, питну воду та продукти харчування, комплекти виклику засобів повітряної евакуації та позначення себе на місцевості (дими тощо), засоби маскування, запасні батареї, паливо-мастильні матеріали тощо);
- знати межі блокпоста, завдання, обстановку і місцевість, що прилягає до блокпоста, план охорони й оборони, порядок дій у позаштатних ситуаціях та порядок дій під час несення служби на блокпості в складі груп обшуку, прикриття та резервної групи;
- негайно здійснити розгортання блокпоста відповідно до заздалегідь складеної схеми, при цьому з прибуттям на місце встановлення блокпоста частиною особового складу негайно забезпечити належну бойову охорону, обладнати фортифікаційні споруди (окопи, укриття тощо), які забезпечуватимуть кругову оборону та зведуть до мінімуму вразливість особового складу й озброєння; не зменшуючи пильність та спостереження за місцевістю, забезпечити пропускний режим;
- припиняти порушення публічної (громадської) безпеки та порядку на визначеній території; у разі виявлення в осіб зброї, боєприпасів та вибухових речовин невідкладно доповідати старшому блокпоста, ужити заходів щодо затримання таких осіб до приїзду слідчо-оперативних груп та відповідних спеціалістів-вибухотехніків;

- чомно розмовляти з людьми, не забороняти водію розмовляти з пасажирями; ввічливо просити осіб виконувати те, що треба, не підвищуючи голос;
- бути ввічливим під час особистого огляду громадян та транспорту, по можливості застосовувати металошукачі та дзеркала для огляду ТЗ;
- бути спокійним, незалежно від власного почуття; завжди бути одягнутим згідно з вимогами Правил носіння однострою поліцейських.

Особовий склад блокпоста має право:

- перевіряти паспорти й інші документи, що засвідчують особу, здійснювати огляд ТЗ;
- затримувати автотранспорт і осіб, які вчинили правопорушення;
- у разі виявлення осіб, ТЗ яких належать до Збройних Сил України та які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, здійснювати затримання та організувати їх передачу представникам військової служби правопорядку;
- застосовувати та використовувати зброю відповідно до законодавства України.

Особовому складу блокпоста забороняється:

- залишати розташування блокпоста;
- вступати в розмови зі сторонніми особами без службової необхідності;
- приймати і передавати будь-кому будь-які предмети;
- залишати зброю і боєприпаси без догляду чи передавати їх будь-кому;
- досилати без необхідності патрон у патронник;
- кричати або виявляти нетерплячість.

Організація несення служби на стаціонарному блокпості. Для виконання завдань командир блокпоста проводить бойовий розрахунок підрозділу і призначає:

- чергову зміну, яка здійснює нагляд за транспортом та громадянами;
- зміну, що перебуває в резерві;
- нічну зміну;
- осіб, котрі займаються роботою за своєю спеціальністю.

Командир (старший) чергової зміни складає графік змін і відпочинку так, щоб декілька осіб вели спостереження, інші забезпечували охорону, а також відпочивали. Спостерігач, отримавши завдання, розпочинає спостереження з детального вивчення місцевості і визначення відстані до орієнтирів, предметів на місцевості у визначеному секторі. Місцевість, за якою ведеться спостереження, поділяється на сектори для якісного спостереження та швидкої доповіді. Резервна зміна обслуговує техніку, озброєння, перебуваючи в готовності в разі тривоги зайняти визначені оборонні позиції. Зміна, що відпочиває, займається повсякденною діяльністю, готується до несення служби.

Для несення служби особовий склад блокпоста розподіляється на чергові зміни з розрахунку 2/3 особового складу виконують обов'язки, 1/3 - відпочиває.

Для виконання завдань особовий склад, який призначений для несення служби на блокпості, поділяється на такі групи:

- управління;

- перевірки документів і огляду ТЗ (поділяється на підгрупу попереднього огляду та підгрупу поглибленого огляду);
- прикриття (поділяється на підгрупу охорони та підгрупу підтримки);
- застосування спеціальних засобів і управління мінно вибуховими загородженнями;
- резерву (відпочинку).

У встановлений час особовий склад блокпоста приступає до несення служби з перевірки ТЗ, вантажів і людей. Зони огляду і очікування повинні бути позначені білими смугами (спеціальними щитами) або дорожніми конусами.

Організація пропускнуго режиму на блокпості. Враховуючи специфіку завдань, які виконують поліцейські на блокпості, контрольно-пропускний режим через територію відповідальності блокпоста теж має свої особливості.

Під час реалізації заходів, пов'язаних із забезпеченням пропускнуго режиму, особовий склад неухильно дотримується нормативно-проаових актів, які регламентують службову діяльність поліцейського. Особливу увагу тут необхідно приділити правовим підставам застосування поліцейських заходів, передбачених ЗУ, зокрема:

- перевірка документів (стаття 32 ЗУ);
- поверхнева перевірка (стаття 34 ЗУ);
- зупинення ТЗ (стаття 35 ЗУ);
- вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію (стаття 36 ЗУ);
- обмеження пересування особи чи ТЗ або фактичного володіння річчю (стаття 37 ЗУ);
- заходи примусу (статті 43-46 ЗУ).

Особи та ТЗ, які перетинають блокпост, підлягають перевірці для встановлення ідентичності документів і запобігання перенесенню або перевезенню через блокпост заборонених предметів та речовин. Перевірку дозволяється проводити різними способами (перевірка документів, огляд людей та техніки).

Особи, які перетинають блокпост, пред'являють документи, що засвідчують особу. Зразки документів, що дозволяють в'їзд у вказані зони, повинні знаходитися на блокпості. При перевірці місцевого населення проводиться обов'язкова його реєстрація. При цьому до книги реєстрації заносяться такі відомості: час, анкетні дані, маршрут руху.

При перевірці місцевого населення перш за все перевіряються підозрілі особи, які мають незвичайний одяг, поведяться неадекватно, плутаються у відповідях на прості запитання тощо.

Рекомендується під час здійснення перевірки ставити власникові документів контрольні запитання, звіряючи з даними поданих документів.

Якщо у перевіряючого виникли будь-які сумніви щодо правильності отриманих відповідей або підозра стосовно ідентифікації особи, службовий наряд вживає заходів щодо затримання особи з подальшою передачею особи відповідним посадовим особам.

Доречним є перевірка документів осіб у мобільному застосунку «Дія».

Якщо відповіді неточні або виявлені підробки, громадянин затримується, старший поліцейського наряду надає команду взяти правопорушника під охорону до прибуття слідчо-оперативної групи місцевого ТВП.

Одним із способів забезпечення пропускового режиму на блокпості є застосування паролів.

Пароль - це таємне слово, яке служить для начальника блокпоста (чергової зміни) засобом для переконання, що особа, яка перебуває в зоні проведення пропускового режиму, має право на безперешкодний проїзд через територію блокпоста.

Пароль добирається за назвою якогось міста або відповідна цифра та призначається на кожний день.

1. Контакт та прикриття. Тактика дій поліцейських під час зупинки та огляду транспортного засобу. Перевірка документів

Загальні вимоги до тактичних дій під час перевірки документів (контакт та прикриття). Кожен поліцейський, який прибув на місце події другим, третім і далі, має взяти на себе роль прикриття.

Визначити, хто буде контактувати з підозрюваним, а хто буде здійснювати прикриття не є важким завданням, але потрібно пам'ятати, що це необхідно вирішити перед здійсненням контакту з підозрюваним. Будьте гнучким, оскільки ролі можуть змінюватися. Процес обрання ролі Контакт чи Прикриття має назву «присутність сил» та залежить насамперед від:

- розуміння того, який вплив буде мати поліцейський у цій ролі на підозрюваного (підозрюваних) для утримання його (їх) під контролем;
- стану, в якому перебуває цей поліцейський у даний момент, наявності в нього відповідного рівня знань, досвіду, впевненості тощо.

Поліцейський контакту:

- 1) має бути максимально уважним, зібраним та рішучим;
- 2) веде діалог з особою;
- 3) перевіряє документи;
- 4) подає вербальні команди;
- 5) здійснює поверхневу перевірку особи;
- 6) перевіряє особу на стан сп'яніння;
- 7) здійснює затримання особи (при необхідності).

Поліцейський прикриття:

- 1) вибирає оптимальну позицію для спостереження і контролю за особою;
- 2) спостерігає за особою і сповіщає напарника про можливу загрозу;
- 3) контролює місцевість і обстановку;
- 4) надає необхідну допомогу поліцейському, який здійснює контакт.

Поліцейський Контакт і поліцейський Прикриття зобов'язані тримати постійний зоровий контакт і перебувати під безпечним кутом по відношенню один до одного (90°) з метою недопущення перехресного вогню при можливому вогневому контакті.

При перевірці ТЗ здійснюється паспортний контроль водія та пасажирів, особлива увага приділяється автомобілям, у яких знаходиться одна людина. ТЗ підлягають повному обшуку на предмет перевезення зброї та вибухових речовин. При значному русі доцільно перевіряти тільки кожний третій автомобіль, автомобілі тільки одного типу чи ті, які рухаються в одному напрямку.

Підозрілі автомобілі для огляду допускаються на територію блокпоста по одному. Поки перший на черзі автомобіль оглядається, інші, з виключеними двигунами, очікують огляду на відстані не ближче 50 метрів, під спостереженням підгрупи охорони блокпоста. За сигналом від поліцейського, який перевіряв автомобіль, водій наступного запускає двигун, повільно під'їжджає до зони огляду, пред'являє (пред'являють) посвідчення особи. Перш ніж відійти від автомобіля, водій повинен відкрити всі двері, капот і багажник.

Під час огляду автомобіля водій і пасажир знаходяться в зоні очікування, що розташовується не ближче 5 метрів від автомобіля, що перевіряється. Ця зона також знаходиться під спостереженням підгрупи охорони.

При перевірці автомобіля, в якому знаходиться значна кількість пасажирів, працівник блокпоста пропонує всім вийти з машини. Проводить огляд кожної людини і відводить їх у бік, не ближче 10 м. від машини, після цього проводиться огляд ТЗ на наявність зброї та вибухових пристроїв.

При розшуку транспортних засобів поліцейський зупиняє ТЗ, подібні за маркою, кольором і характерними прикметами до тих, що знаходяться в розшуку, звіряє тип, модель, державний реєстраційний номерний знак, ідентифікаційні номери кузова, шасі (рами) і двигуна з даними, записаними в реєстраційних документах. За допомогою планшетних пристроїв самостійно здійснює перевірку цих даних за наявними автоматизованими інформаційно-пошуковими системами зареєстрованих ТЗ та тих, що розшукуються, або проводить таку перевірку через чергового Ситуаційного центру ГУНП в області чи чергові частини підрозділів ГУНП області.

У разі виявлення ТЗ, що розшукується, вживає заходів до затримання цього ТЗ та осіб, які в ньому знаходяться, і негайно доповідає про це старшому блокпоста або черговому територіального підрозділу ГУНП в області. При цьому забезпечуються особиста безпека учасників дорожнього руху, а також уживаються заходи до збереження слідів, знарядь злочину та інших речових доказів.

Перевіряючи документи, поліцейський повинен звертати увагу на такі обставини:

- підійти до автомобіля необхідно ззаду, знаходитися збоку в півтора кроках від нього, з урахуванням амплітуди дверей, що відкриваються (підходити краще всього з боку тротуару);
- зажадати заглушити двигун й увімкнути внутрішнє освітлення. У разі відсутності можливості увімкнути освітлення провести огляд салону за допомогою ліхтарика, намагаючись не засліплювати пасажирів. Звернути увагу на підозрілі предмети. Не сідати в машину і не виходити на лінію можливої

стрілби підозрюваної особи;

- здійснювати перевірку документів необхідно з поліцейським, який здійснює прикриття, що знаходиться за правими дверима автомобіля в п'яти кроках і готовий до застосування вогнепальної зброї;
- підходячи до особи, поліцейський Прикриття і поліцейський Контакт повинні оглянути зовнішній вигляд одягу і визначитися, чи можлива наявність зброї під одягом особи, в якій перевіряють документи (випуклість на місці внутрішніх кишень піджака, біля пояса, нервово притискання ліктя до тулуба), а також звернути увагу на її психологічний стан (пітніння, тремтіння рук, опускання очей дотолу, озирання тощо);
- стежити за діями особи, яка дістає документи, не відволікатися від виконання завдань в будь-який спосіб та бути готовим до відбиття нападу з боку особи, яка перевіряється;
- поліцейський Контакт, отримуючи документи, інші предмети від громадянина, повинен не простягати свою руку в салон автомобіля і не нахилитися туди, а запропонувати громадянину вийти або подати назовні необхідний предмет;
- у разі падіння документів на землю під час їх передачі працівнику поліції, він не повинен їх підіймати, а здійснити два кроки назад, посилити увагу та запропонувати особі підняти документи;
- отримавши документ для перевірки, тримати його на рівні очей таким чином, щоб контролювати дії особи, яка перевіряється, та прилеглу територію;
- поводитися з документами обережно (не м'яти і не загортати сторінки, обережати від дощу і снігу, не забруднити руками). Якщо в документі містяться гроші, будь-які записки та інші папери або цінності, запропонувати власникові самому вилучити їх;
- звертати увагу на те, щоб наявна в документі фотокартка відповідала особі громадянина, а також на правильність заповнення всіх його граф, цілісність захисної сітки, термін дії документа;
- поставити власникові документа контрольні запитання, звіряючи відповіді з даними документа, що посвідчує його особу. Якщо відповіді не збігаються або встановлено підроблення, особу необхідно затримати та доставити до ТВП;
- брати подані для перевірки документи «слабкою рукою»;
- при перевірці документів руку, якою поліцейський, як правило, дістає зброю, тримати вільною (так звана «сильна» рука);
- не повертатися спиною до осіб, які знаходяться в автомобілі;
- не обманюватися послужливістю осіб, які перевіряються, стежити за їх поведінкою, особливо руками;
- не заходити в небезпечні зони і не ставати між поліцейським, який здійснює прикриття, й особою, яка перевіряється, не виходити вперед у сектор можливої стрільби.

Будь-які спроби пасажирів витягнути що-небудь з кишень чи інших місць повинні насторожити поліцейського і він повинен віддати розпорядження, що перешкоджає здійсненню цих дій. Не можна бути грубим або надмірно

суворим. Будь-яка агресія з боку громадян, що сидять в автомобілі, дає підставу для припинення перевірки документів і затримання транспорту разом з людьми. Перебуваючи на деякій відстані від зупиненого автомобіля, поліцейський, який здійснює прикриття повинен бути в постійній готовності вчасно зреагувати на небезпечні дії і, при необхідності, зробити постріл.

Правові підстави перевірки документів Алгоритм поведінки поліцейського. Поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах, у таких випадках:

- 1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи, або самовільно залишила місце для утримання військовополонених;
- 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- 3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;
- 4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;
- 5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або ДТП, іншої надзвичайної події;
- 6) якщо зовнішні ознаки особи чи ТЗ або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, ТЗ може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Основним документом, який посвідчує особу людини є паспорт. Крім паспорта, особа громадянина також може бути засвідчена іншими документами, в яких є фотокартка власника, номер (серія) документа, відбиток печатки організації, що видала документ.

До них можна віднести:

- 1) пенсійне посвідчення;
- 2) військовий квиток;
- 3) посвідчення на право керування ТЗ;
- 4) довідка про звільнення з місць позбавлення волі;
- 5) перепустка;
- 6) посвідка на постійне проживання для іноземних громадян та інші.

Під час перевірки документів необхідно:

- 1) завжди пам'ятати, що особа, яка стоїть перед вами, може бути правопорушником, отже не виключена наявність у неї зброї, спеціальних засобів або агресивності та навичок єдиноборств;
- 2) стояти від особи, яку перевіряєте, напівоберту на відстані 2-3 кроків і спостерігати за її діями;
- 3) не стояти надто близько до особи, яку перевіряєте, бо це обмежить вашу рухливість і надасть можливість правопорушнику несподівано напасти на

вас;

4) вимагати подавати документи для перевірки лише в розгорнутому вигляді та брати їх «слабкою» рукою;

5) перевірку проводити на відстані від сторонніх громадян та не допускати їх знаходження у себе за спиною;

6) не вступати в суперечку та не доводити свою правоту особі, не погрожувати покаранням, не передбаченим законом.

Техніка і тактика надягання кайданків. Поверхнева перевірка при співпраці правопорушника та в положенні «лежачи»

Швидке надягання кайданків

Порушник стоїть

-Поясніть і покажіть послідовність надягання кайданків та контроль порушника в положенні стоячи;

- займіть укриття;

-перевірте п'ять джерел небезпеки. Поясніть навіщо це робити перед оцінкою ризиків;

-якщо після оцінки ризиків ви впевнені, що впораєтеся із ситуацією, розпочніть діалог з особою;

- представтеся працівником поліції. «Поліція!»;

-повідомте особу про затримання та його причини, після чого давайте вказівки щодо подальших дій. Де це можливо, скажіть, що йому робити, замість чого не робити (наприклад, «Стій на місці!» замість «Не рухайся!»). Особа має бути у нестійкому положенні, щоб зменшити ймовірність ефективного опору. «Вас затримано за (причина)»;

- «Руки вгору!» (Долоні мають бути відкриті);

- «Повернутися, дивитися в іншу сторону!»;

- «Ноги ширше!»;

-«Руки за спину! Підняти руки вгору за спиною!» (Завдання - тримати лікті випрямленими і руки якнайдалі від тулуба);

Алгоритм дій

-дістаньте кайданки і приведіть їх у готовність, не відводячи очей від особи;

- наблизьтеся до особи вздовж витягнутої руки. Як тільки ви підійшли на відстань витягнутої руки, займіть стійке положення, зброя на протилежній від особи стороні;

- міцно вхопіться за великий палець руки особи допоміжною рукою так, щоб його зап'ястя було з нижньої сторони вашої долоні. Міцно тримайте руку порушника прямою, щоб забезпечити контроль;

- швидко натисніть одинарною скобою верхнього браслета на ліктьову кістку порушника біля зап'ястя. Скоба має зробити повний оберт та самостійно закритися на руці особи. Кайданки мають бути вдягнені нижче виступаючої кістки зап'ястя та прямо над початком долоні. Затягуйте кайданки лише мізинцем допоміжної руки; не послабляйте хват кайданків та великого пальця руки особи;

-зберігаючи хват великого пальця та кайданків, перекрутіть нижній браслет за годинниковою стрілкою під зап'ястя особи. В той же час проверніть великий палець особи за годинниковою стрілкою назовні. Це відкриє доступ до нижнього браслета і прибере зі шляху руку особи. Під час прокручування кайданків зміститься до середини спини особи. Ваша стійка має бути урівноваженою та зручною - зараз ви почнете надягати браслет на другу руку;

- якщо можете легко дотягнутися до іншої руки особи, відпустіть великий палець та схопіть другу руку особи так, наче тиснете їй руку «зворотнім рукопостисканням» (якщо ви не можете дістатися руки, просто попросіть порушника подати вам руку);

-контролюючи руку «зворотнім рукопостисканням», притисніть одинарну скобу нижнього браслета до ліктьової кістки порушника біля зап'ястя. Скоба має зробити повний оберт та самостійно закритися на руці порушника. Кайданки мають бути вдягнені нижче виступаючої кістки зап'ястя та прямо над початком долоні. Затягуйте кайданки лише мізинцем допоміжної руки; не послабляйте хват кайданків та великого пальця руки особи. Також пам'ятайте, що треба повернути зап'ястя, щоб вдягати кайданки на тонку частину (там, де носять наручні годинники);

-якщо нижній браслет був перекручений, просто притисніть одинарну скобу до зап'ястя у напрямку зверху донизу. У цьому випадку ви можете так само надійно вдягти кайданки, але замкові щілини будуть спрямовані всередину. Навіть якщо здається, що буде важче під час знімання, пам'ятайте: зараз головне - це ефективно і безпечно їх вдягнути;

-відпускати кайданки можна тільки тоді, коли ви впевнені, що вони надійно закріплені в правильному місці. Тримайте правопорушника за великий палець лівої руки під час обшуку.

Надягання кайданків на особу, що лежить

На основі вашого сприйняття обставин ви вирішили надягати кайданки на затриманого в положенні лежачи, оскільки такі дії зменшать імовірність травмування вас чи особи. Використовуючи цю техніку, ви отримуєте перевагу, бо обмежуєте рухливість особи.

Давайте короткі, чіткі і прості команди. Рівень стресу в усіх присутніх буде дуже високий. Краще сказати особі «Відверніться від мене!» ніж «Дивися ліворуч!». Якщо особа повертає голову не в той бік, просто скажіть: «Дивитися в інший бік». Тон ваших команд обирається відповідно до обставин.

Техніка виконання

За допомогою добровольця покажіть надягання кайданків на особу в положенні лежачи, починаючи з укриття та відстані, з використанням голосових вказівок, щоб розташувати особу і надягти на неї кайданки. Зупиніться на фіксаторах та покажіть, як підвести особу на ноги для супроводу.

Давайте наступні команди:

- «Поліція. Стій!»;
- «Руки вгору! Вас затримано за (причина)»;
- Руки особи мають постійно бути відкритими, а лікті - над головою;
- «Повільно ставай на коліна»;

немає потреби повертати особу навколо її осі, оскільки ви будете бачити спину, коли особа буде лежати на животі;

- «Повільно! Покладіть руки на землю перед собою»;
- «На землю! Обличчям вниз!»;
- «Розведіть руки в сторони»;
- «Долоньями догори»;
- «Ноги ширше! Ще ширше! Ступні розверни назовні!»;
- «Дивися від мене»;
- «Піднеси вгору прямі руки! Вище!»;

-перевірте, щоб особа тримала лікті прямими - це допоможе під час надягання кайданків;

- «Залишайтеся спокійними. Зрозуміло?»;
- як тільки особа прийме положення для надягання кайданків, приготуйте свої кайданки;

-перейдіть на правильну сторону, тобто якщо кайданки у вас у правій руці, підходьте з правого боку;

-наближайтеся зі сторони голови особи, але обійдіть навколо так, щоб особа не могла дотягнутися до вас, поки не станете біля витягнутої правої руки. Як і завжди, надягайте кайданки ззовні всередину;

- просуньтеся вперед та прийміть урівноважену стійку на відстані витягнутої руки особи;

-міцно схопіть особу за великий палець правої руки лівою рукою, одночасно надягаючи верхній браслет своєю правою рукою;

- підтримуйте урівноважену стійку, щоб ефективно відповідати на будь-який опір особи;
- підійдіть до особи і накажіть їй подати іншу руку (у цьому випадку ліву) назад, вгору і потім ближче до вас;

-якщо ви можете дістати іншу руку особи, не втрачаючи рівновагу, схопіть особу за пальці та підтягніть зап'ястя до другого браслета. Надягніть браслет. Уникайте ставати на коліно під час надягання другого браслета, оскільки це негативно впливає на вашу здатність рухатися.

Згідно з статтею 34 ЗУ тактика поверхневої перевірки має бути наступною:

1. Поверхнева перевірка особи, речі або ТЗ передуює особистому огляду і огляду речей, передбаченого статтею 264 КУпАП, статтею 237 КПК.
2. Поверхнева перевірка є превентивним поліцейським заходом, спрямованим на забезпечення особистої безпеки поліцейського, що становить перед собою мету вилучення зброї та інших предметів у особи, які можуть бути використані нею для нападу на поліцейського та інших громадян.
3. Поверхнева перевірка не потребує отримання санкції для її проведення та складання протоколу.
4. Поверхнева перевірка є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або ТЗ.
5. Поверхнева перевірка повинна проводитися тільки у зв'язку:

- 1) з підозрою особи в скоєнні правопорушення;
 - 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;
 - 3) якщо існує достатньо підстав вважати, що в ТЗ знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;
 - 4) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або ТЗ є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення.
6. Здійснювати поверхневу перевірку можуть тільки працівники НПУ та інші уповноважені на те особи, зазначені в ЗУ. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.
7. Поверхневій перевірці має передувати пропозиція особі, яка вчинила правопорушення, або має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб, пред'явити документи, що засвідчують його особу, а також самостійно показати поліцейському вміст особистих речей чи ТЗ.
8. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 КПК (Огляд).

Поверхнева перевірка особи в положенні «лежачи»:

- зафіксуйте кайданки;
- повідомте особі причину затримання;
- зачитайте права і застереження;
- особа під контролем і можна провести поверхневу перевірку особи в положенні лежачи;
- повідомте особу про правові підстави перевірки (перевірте відповідність до ЗУ щодо перевірки осіб протилежної статі), запитайте, чи є в неї при собі зброя, контрабанда та інші речі, що можуть зашкодити їй або вам. Пам'ятайте, що особа може сказати неправду;
- оскільки зона, куди особа може дістати руками у наручниках, обмежена - спочатку обшукайте її. Накажіть особі повернути обличчя до вас, під сидіннями і килимками, кишені у дверцятах, магнітофон, речова скринька, при цьому не торкаються перемикачів або інших підозрілих предметів, при виявленні останніх викликається фахівець);
- багажник (перевіряється весь багажник, зокрема, місце кріплення запасного колеса, звертається увага на клунки, конверти, газети);
- шасі (оглядаються бампери, колісні ковпаки та ободи, застосовується інспекційне дзеркало для огляду під машиною);
- вантаж (для перевірки вантажу застосовують металеві стержні).

Варіант взаємодії при огляді транспортного засобу:

Склад наряду, який перевіряє одну одиницю ТЗ, повинен бути не менше 3

осіб: старший, перевіряючий документи і машину та особа, яка здійснює прикриття.

Місцезнаходження старшого - праворуч збоку і в 4-5 м. позаду ТЗ, який перевіряють, таким чином, він страхує себе від різкого наїзду заднім ходом і контролює праву сторону автомобіля. Він не втручається в процес перевірки документів. Його завдання - при необхідності прикрити вогнем перевіряючого. Третій працівник (прикриття) - автоматник або кулеметник - знаходиться від ТЗ, що перевіряється, на безпечній для себе відстані спереду по ходу руху - і вирішує результат події вогнем при спробі противника прорвати заслін. Позиція автоматника (кулеметника) повинна бути замаскована і мати хороший огляд для ведення дієвого вогню на поразку. Автоматник повинен знаходитися на такій відстані від основної групи, щоб він міг бачити (і бажано чути) все, що відбувається на посту, бо вогонь він відкриває при ускладненні обстановки без наказу, за своїм розумінням. Він повинен знаходитися в секторі обстрілу старшого поста для вогневої підтримки з його боку і недопущення нападу ззаду.

Поверхнева перевірка особи при співпраці правопорушника у положенні стоячи, біля стіни/ транспортного засобу

Алгоритм проведення:

1. Дати команду: «Вийти з автомобіля!».
2. Обрати оптимальну позицію.
3. Повідомити про причину проведення поверхневої перевірки та здійснити її (відповідно до статті 34 ЗУ).
4. Надати команду особі: «Підняти руки доверху, пальці розвести!».
5. Обернутися повільно спиною, руками обпертися на стіну/ТЗ.
6. Ноги поставити на крок від стіни/ТЗ, ширше, носки розвести в різні боки.
7. Підійти під кутом 45°, ногу поставивши з внутрішньої сторони ноги особи, вільну руку між лопаток особи (для контролю рухів).
8. Запитати в особи про наявність предметів та речовин, обіг яких на території України заборонений або обмежений.

Звернути увагу на:

- контроль ноги правопорушника в разі опору підбиття стопи або коліна;
- виведення правопорушника з рівноваги;
- подачу вербальних команд (подавати команди чітко та голосно).

Починати поверхневу перевірку слід з поясу (зона найбільш вірогідного знаходження предметів та речовин) та в подальшому проводити зверху до низу (з голови до ніг) почергово з одного та іншого боку особи, змінюючи своє положення в дзеркальному відображенні.

Проводиться шляхом проведення по поверхні одягу особи рукою (більше уваги слід звернути на перевірку кишень, швів, латок, капюшонів, коміра, головного убору тощо). Не допускати під час проведення поверхневої перевірки поплескування та стискання по поверхні одягу.

Пахова зона перевіряється зовнішньою частиною руки.

При співпраці особи поліцейський повинен запропонувати для особи самотійно вийняти речі та предмети з кишень і покласти їх на поверхню (багажник або дах автомобіля, підвіконня, стіл тощо).

Тактика затримання підозрілих осіб. Застосування поліцейських заходів примусу. Затримання озброєних осіб

Обрання примусового заходу здійснюється на розсуд поліцейського пропорційно рівню небезпеки реагування, а також залежно від ситуації, яка складається. У залежності від розвитку ситуації поліцейський може:

- здійснивши використання вогнепальної зброї, перейти до активного застосування вогнепальної зброї;
- припинити застосування вогнепальної зброї та здійснити перехід до застосування спеціальних засобів;
- здійснити перехід до активного застосування вогнепальної зброї.

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї та наслідки цього поліцейський має письмово (рапортом) повідомити свого керівника. У разі нанесення особі тілесних ушкоджень, а також активного застосування вогнепальної зброї поліцейський зобов'язаний здійснити таке повідомлення негайно, а керівник, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

За частиною десятою статті 42 ЗУ під час дії воєнного стану в разі застосування поліцейським заходу примусу стосовно осіб, які здійснюють агресію проти України, та завдання зазначеним особам тілесних ушкоджень, каліцтва, застосування вогнепальної зброї, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

У разі неможливості уникнути застосування заходів примусу вони не повинні перевищувати заходи, необхідні для виконання покладених на Н11У завдань, і має зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян, а шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, повинна бути менш значною, ніж відвернена шкода.

За частиною дев'ятою статті 42 ЗУ під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43 ЗУ, частинами четвертою та п'ятою статті 45 ЗУ, а також частиною дев'ятою статті 46 ЗУ.

Затримання підозрілих/небезпечних осіб, які знаходяться в ТЗ, можливе у таких випадках:

- особи, які знаходяться в розшуку;
- особи, які підпадають під орієнтування;
- водій або пасажир ТЗ є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених;
- особи, що своєю поведінкою вдаються до агресивних дій;
- особи, що погрожують зброєю чи іншими предметами, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

- при виявленні зброї або інших вибухонебезпечних предметів;
- коли поведінка не відповідає ситуації;
- інші випадки, передбачені в статті 46 ЗУ.

Алгоритм дій поліцейських у разі затримання підозрілих/небезпечних осіб

1. Привести зброю в готовність, вербально попередивши наряд на блокпосту про небезпеку.
2. По можливості розміститися за укриттям. Якщо такої можливості немає, необхідно використати прикриття (ТЗ службовий або зупинений).
3. Перевіряючий попереджає про можливість застосування зброї (якщо дозволяють обставини).
4. Вербальними командами наказати водію та пасажиром тримати руки так, щоб їх бачили, залишалися в ТЗ та не робили різких рухів, так як це буде вважатися загрозою і може бути відкритий вогонь на ураження.
5. Починаючи з водія, по черзі наказати вийти з ТЗ, покласти на землю та надягнути кайданки або інші засоби обмеження рухомості.
6. Провести поверхневу перевірку затриманих осіб та викликати СОГ.

У випадках, якщо особа не підкорюється та її дії відповідають частині шостій статті 46 ЗУ, застосувати вогнепальну зброю без попередження та діяти у відповідності до ЗУ.

Тактика дій з відбиття нападу на блокпост

Основою змісту оборони блокпоста є:

- відбиття нападу ДРГ;
- утримання об'єкта в неушкодженному стані;
- створення умов для захоплення або знешкодження противника.

Протидія здійснюється у двох основних напрямках:

- знешкодження - мета полягає у впливі на джерело небезпеки для зменшення його спеціального потенціалу;
- відвернення — мета полягає у зменшенні потенціалу забезпечення, що, у свою чергу, не дає можливості джерелу небезпеки реалізувати спеціальний потенціал.

Захист блокпоста являє собою комплекс дій з організації захисного впливу, спрямованого на сам об'єкт чи на джерела небезпеки з метою знищення ймовірності отримання блокпостом пошкоджень.

Стійкість оборони блокпоста полягає у здатності протистояти ударам противника, відбити його напад, завдати йому поразки і не допустити захоплення або знищення об'єкта, що охороняється.

Активність оборони блокпоста полягає в своєчасному виявленні і знищенні противника всіма видами вогневих засобів, у нав'язуванні йому своєї волі, створенні для нього не вигідних умов бою, проведенні широкого маневру вогнем, силами і засобами та рішучих контратак.

Мета оборони блокпоста, що охороняється, і виконання вимог, які висувуються до неї, досягаються:

- завчасною підготовкою об'єкта до оборони;

- різноманітною її побудовою;
- ретельним маскуванням і вмілим використанням місцевості;
- веденням безперервної розвідки на підступах до об'єкта;
- своєчасним виявленням підготовки противника до нападу, встановленням його угруповання і можливого характеру дій;
- активними й рішучими діями, широким маневром вогнем, силами і засобами на напрямках, де виникає загроза і проведенням рішучих контратак;
- стійким і безперервним управлінням;
- всебічним забезпеченням бойових дій;
- швидким відновленням порушеної оборони.

Головні принципи організації та ведення боротьби з ДРГ в обороні блокпоста:

- врахування можливостей противника;
- виділення достатньої кількості сил та засобів для охорони блокпоста;
- всебічна оцінка обстановки, прогнозування ситуації та ймовірних дій противника;
- організація та проведення спеціальної підготовки сил та засобів, які залучаються до оборони блокпоста;
- відбиття нападу ДРГ з будь-яких напрямків;
- можливість широкого маневру силами та засобами проти диверсійної боротьби, узгоджений спільним задумом бойових дій;
- різноманітність та нестандартність форм, прийомів та способів розгрому ДРГ;
- підтримка в бойовій готовності та боєздатності всіх сил та засобів, які залучаються до охорони блокпоста;
- раптовість, скритність та рішучість дій сил, активність ведення протидиверсійно-розвідувальної боротьби.

При організації оборони силами певного підрозділу необхідно врахувати його бойові можливості.

Показником бойових можливостей підрозділу є здатність знешкодження певної кількості противника, яку може розгромити підрозділ за умови збереження боєздатності цього підрозділу. Одним із показників, що характеризує бойові можливості підрозділу, є розмір території, яким цей підрозділ може оволодіти в ході наступальних дій або утримувати в обороні.

Одним із показників бойової можливості підрозділу з охорони об'єкта є час, упродовж якого цей підрозділ здатний самостійно утримувати оборону об'єкта від наступу противника, та час, необхідний для виконання завдання щодо знешкодження противника в наступі.

Завчасна підготовка блокпоста, як правило, включає такі основні етапи:

- прийняття рішення і планування заходів щодо підготовки та оборони;
- інженерне обладнання місцевості на підступах до блокпоста;
- навчання командирів, органів управління, підрозділів щодо організації і ведення оборони блокпоста;
- періодичну перевірку реальності розроблених планів, внесення до них

при необхідності змін й уточнень;

- підготовку матеріально-технічних засобів.

Уміле використання місцевості у поєднанні з її інженерним обладнанням значно знижують можливості противника щодо враження охоронюваного об'єкта, а також сил підрозділу, яким здійснюється оборона, створюють вигідні умови для проведення широкого маневру силами і засобами в ході бойових дій.

Виходячи з того, що напад на блокпост, що охороняється, ДРГ може здійснювати різними силами і засобами та з будь-якого напрямку, оборона об'єкта повинна бути побудована так, щоб підрозділ, який обороняється, був здатний завдати поразки противнику на підступах до об'єкта, а також за умови прориву до нього.

Обставинами, які впливають на надійну організацію оборони блокпоста є:

- склад і характер дій противника;
- положення і стан свого підрозділу;
- завдання та дії сусідніх підрозділів;
- місцевість, місцеве населення;
- радіаційна і хімічна обстановка;
- пора року і час доби;
- метеорологічні умови.

Порядок дій особового складу блокпоста під час нападу на блокпост

З метою забезпечення охорони та оборони блокпоста старшим блокпоста особисто складається схема оборони блокпоста і бойовий розрахунок. У бойовий розрахунок вносяться придані сили, які виконують службово-бойові завдання на блокпосту. На схемі оборони блокпоста визначаються вогневі позиції, які займає особовий склад під час нападу на блокпост, напрямки стрільби, укриття для особового складу при повітряному або артилерійському обстрілу.

Старший блокпоста під час організації управління та взаємодії вказує:

- сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними;
- де розташовуються придані підрозділи, порядок підтримання з ними зв'язку;
- порядок користування радіо - і сигнальними засобами зв'язку;
- порядок спільних дій із підрозділами щодо відбиття нападу наземного противника.

При отриманні доповіді спостерігача про появу біля блокпоста озброєних людей, початку обстрілу блокпоста зі стрілецької зброї, спрацюванні сигнальних мін тощо, старший блокпоста подає команду «До бою!» по радіостанції (або голосом), визначеними сигналами або за допомогою мобільного зв'язку доповідає про напад оперативному черговому.

Увесь особовий склад блокпоста займає вогневі позиції згідно з бойовим розрахунком та схемою оборони. У поліцейському модулі залишаються два працівники ТВП, один з яких по радіостанції доповідає про напад оперативному черговому ГУНП в області.

Групи огляду зі складу працівників поліції з обох сторін дороги

забороняють рух ТЗ і громадян в обох напрямках, використовуючи пересувні бар'єри або шлагбауми, разом з групами прикриття поліції відходять на визначені вогневі позиції та діють у складі підрозділу згідно зі схемою оборони.

Особливості підготовки та ведення оборонного бою вночі

Поодиноких противників особовий склад блокпоста захоплюють в полон або знищують, про що доповідають командир, який виставив пост. Під час наступу сил противника, що переважають, блокпост негайно вступає в бій і стійко утримує зайняту позицію до наказу на відхід.

Вночі та в умовах поганої видимості ускладнюється спостереження й орієнтування на місцевості, внаслідок чого зменшується дальність спостереження цілей, погіршуються умови для точного прицілювання і корегування вогню, що веде до зниження ефективності вогню із стрілецької зброї та інших вогневих засобів. Вночі дуже важко вибрати зручні позиції для вогневих засобів, організувати систему вогню. Противник отримує можливість приховано підійти до блокпоста й раптово атакувати, а також просочитися через прилеглі ділянки і атакувати на декількох напрямках. Крім цього, ускладнюються управління особовим складом і підтримка безперервної взаємодії, а при веденні вогню збільшується витрата боєприпасів і освітлювальних ракет.

Для цього старший блокпоста повинен:

- підсилити спостереження за ймовірними напрямками появи противника, флангами;
- організувати підслуховування;
- велику частину особового складу і вогневих засобів тримати в постійній готовності до відбиття атак противника;
- підсилити охорону місць відпочинку особового складу, бойових машин на позиціях.

До настання темряви всі командири зобов'язані перевірити дані для стрільби вночі, готовність зброї і приладів нічного бачення, наявність трасуючих снарядів, патронів із трасуючими кулями і засобів освітлення місцевості.

Для освітлення місцевості вночі на блокпості із спеціально підготовленого особового складу за рішенням старшого командира може призначатися пост освітлювання. Він складається, як правило, із двох працівників, один з яких призначається старшим. На посту мають бути прилади спостереження і засоби освітлення місцевості.

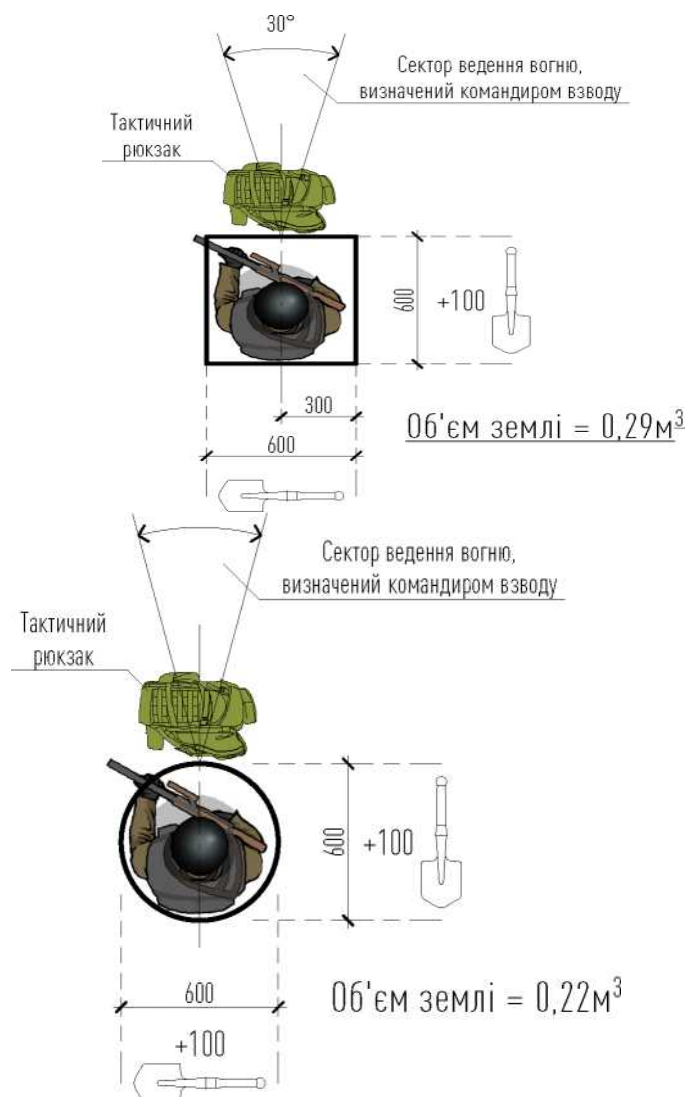
Дрібні групи противника, які намагаються проникнути методом просочування, знищуються черговими вогневими засобами.

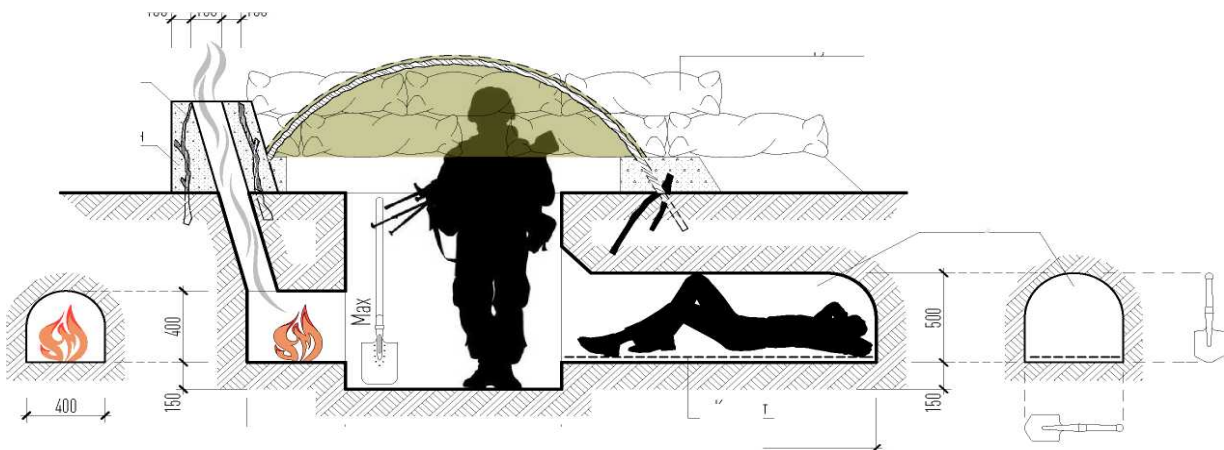
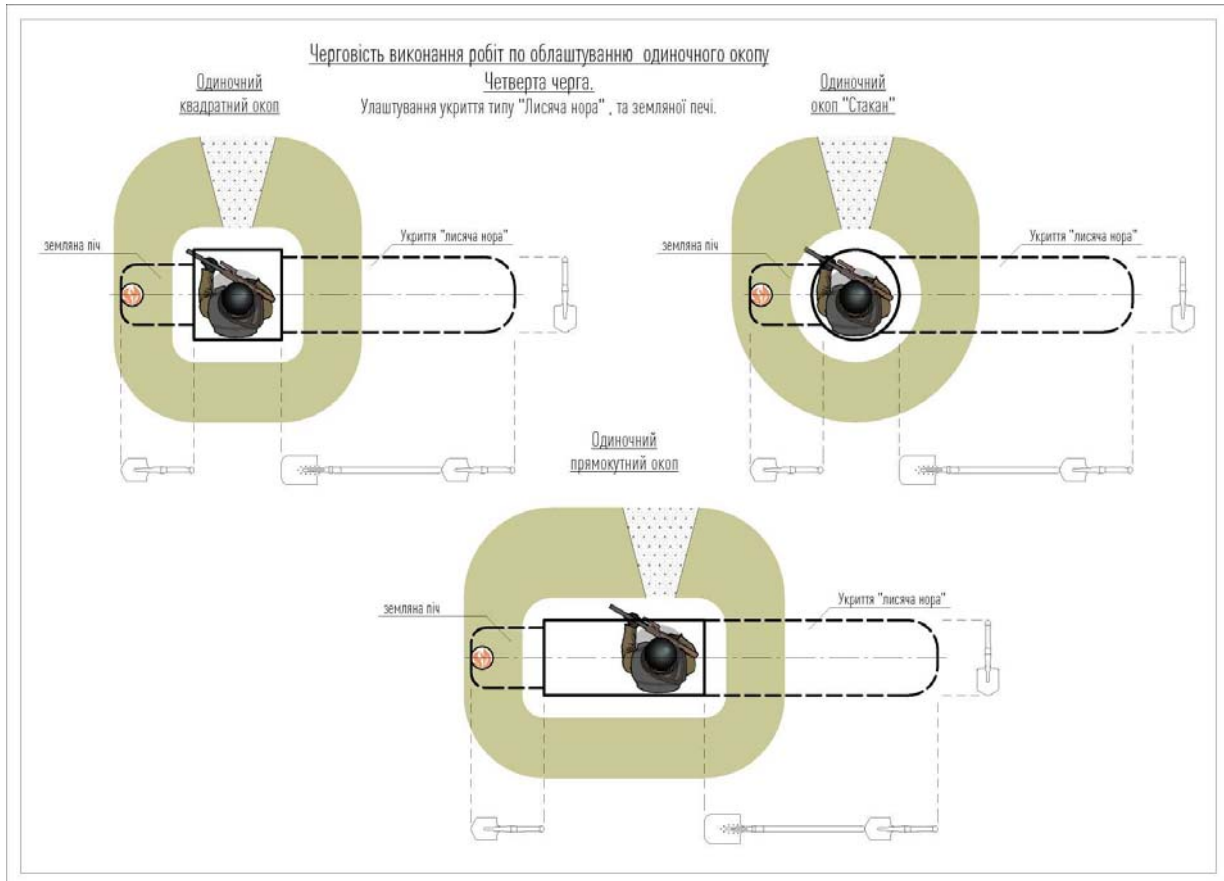
Атака противника відбивається з відстані, яка забезпечує ефективне ведення вогню наявними вогневими засобами.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ З ТЕМИ «ІНЖЕНЕРНА ПІДГОТОВКА»

Метою проведення заняття є набуття навичок та вмінь, щодо: вибору, заняття та обладнання вогневої позиції з використанням захисних та маскуючих властивостей місцевості; відривання одиночного окопу та його маскування; обладнання окопу в особливих умовах (в лісі, на болоті, на кам'янистому ґрунті, в населеному пункті, тощо); обладнання окопу з урахуванням умов місцевості (будівлі, насипу, канави, воронки від снаряду, тощо) за допомогою різноманітних місцевих предметів (каміння, ящиків від снарядів, мішків з піском та інших).

Черговість виконання робіт по облаштуванню одиночного окопу

СИТУАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Здобувачі вищої освіти здійснюють примусове усунення водія (правопорушника) від керування транспортним засобом.

Практичні заняття проводяться у спеціальній формі одягу з використанням засобів індивідуального захисту (бронежилет, шолом), спеціальних засобів і екіпірування (кобура, ремінь, кайданки, гумовий кийок, захисні окуляри, протишумові навушники, інше спорядження).

За необхідності можуть залучатися працівники поліції підрозділів психологічного забезпечення — для психологічного супроводження, а також медичний працівник (лікар, фельдшер (медична сестра) закладу охорони здоров'я МВС чи поліцейський, який має медичну освіту або пройшов

навчання з тактичної медицини, що підтверджується відповідним документом) з належно укомплектованою медичною валізою.

Спосіб 1. Відчинивши дверцята ТЗ, лівою рукою захопити водія на удушення плечем і передпліччям, витягти його з салону ТЗ, після чого перевести затриманого у положення лежачи обличчям вниз.

Спосіб 2. Відчинивши дверцята ТЗ, лівою рукою захопити ліву руку водія, яка знаходиться на кермі. Плечем правої руки, місцем, яке знаходиться ближче до ліктьового згину, нанести удар у шию зверху і притиснути голову водія до керма. Захопити правою рукою підборіддя. Повернути голову праворуч, зірвати ліву руку водія з керма, витягнути його з салону ТЗ.

Спосіб 3. Відчинивши дверцята ТЗ, захопити водія лівою рукою за підборіддя, а правою - за потилицю. Виконати повертання голови вправо. Перехопити правою рукою підборіддя водія і ривком на себе витягнути його з ТЗ, натискаючи обома руками на підборіддя знизу вверх і одночасно на себе.

Спосіб 4. Відчинивши дверцята ТЗ, обома руками захопити кисть лівої руки водія, що тримає кермо. Нанести удар ногою у тулуб правопорушника. Зірвати руку з керма і скрутити назад назовні обома руками, виконуючи прийом «важіль руки назовні». Розвертаючись праворуч, витягти правопорушника з ТЗ.

Спосіб 5. Водій щільно притиснувся до керма. Захопити лівою рукою великий палець його лівої руки, правою підборіддя. Повернути голову вправо, під больовим впливом на палець зірвати руку з керма, витягти водія з ТЗ.

Спосіб 6. Відчинивши дверцята ТЗ, обома руками захопити зап'ясток лівої руки водія на кермі. Нанести удар ногою у тулуб правопорушника. Зірвати руку з керма і з розворотом ліворуч витягуючи його за руку, виконати прийом «важіль руки в середину», натискаючи своєю правою рукою на ліктьовий суглоб затриманого зверху, покласти обличчям вниз на землю.

Завдання 2. Здобувачі вищої освіти відпрацьовують різні способи та техніки тимчасової зупинки зовнішньої кровотечі: підняття кінцівки, тиск на рану, тампонування рани, тиснуча пов'язка (ізраїльський бандаж).

Завдання 3. Здобувачі вищої освіти відпрацьовують наступні вправи: організацію та проведення переміщення (відтягування, винесення) пораненого в укриття у бойових та небойових умовах; відпрацьовують методи переміщення пораненого з сектору укриття до місця збору поранених (однією, двома особами, з використанням табельних та підручних засобів); проводять підготовку поранених (уражених) до евакуації; заповнюють медичну інформаційну картку; здійснюють завантаження та розвантаження поранених в різні евакуації транспортні засоби; проводять контроль життєвих показників та стану пораненого під час транспортування в бойових і небойових умовах.

**Здобувачі вищої освіти виконують нормативи:
Нормативи виносу поранених і надання їм медичної допомоги**

№ з/п	Найменування нормативу	Час на виконання, оцінка		
		відмінно	добре	задовільно
1	Відтягування пораненого на спині на 15 м	1 хв 30 с	1 хв 40 с	1 хв 45 с
2	Відкриття та розгортання пакета перев'язувального індивідуального в лежачому положенні	25 с	30 с	35 с
3	Накладання первинної пов'язки на: праве (ліве) око праве (ліве) вухо ліктьовий (колінний) суглоб плечовий суглоб грудну клітку гомілковостопний суглоб	1 хв 40 с 1 хв 20 с 1 хв 10 с 2 хв 25 с 2 хв 25 с 1 хв 10 с	1 хв 50 с 1 хв 30 с 1 хв 20 с 2 хв 40 с 2 хв 40 с 1 хв 20 с	1 хв 55 с 1 хв 40 с 1 хв 30 с 2 хв 50 с 2 хв 50 с 1 хв 30 с
4	Накладання табельного кровоспинного джгута на стегно (плече)	25 с	30 с	35 с
5	Накладання закрутки за допомогою косинки (інших підручних засобів) на стегно (плече)	45 с	50 с	55 с
6	Накладання шин з підручного матеріалу при переломах кісток: плеча передпліччя гомілки стегна	4 хв 2 хв 40 с 4 хв 30 с 4 хв 45 с	4 хв 30 с 3 хв 10 с 5 хв 5 хв 30 с	5 хв 3 хв 40 с 5 хв 30 с 6 хв
7	Надягання фільтруючого протигазу на ураженого	10 с	11 с	12 с
8	Виніс одного пораненого на відстань до 150 м, на спині, одним санітаром на середньопересіченій місцевості	7 хв	12 хв	18 хв

9	Виніс поранених на ношах (імпрровізованих) на середньопересіченій місцевості на відстань 300 м: при роботі санітарів-носіїв в засобах захисту при діях без засобів захисту	20 хв 10 хв	25 хв 15 хв	30 хв 20 хв
10	Виніс пораненого із сховища групою з 4 чоловік при довжині аварійного лазу не більше 30 м	12 хв	14 хв	16 хв

Завдання 4. Здобувачі вищої освіти відпрацьовують наступні вправи: відривання одиночного окопу та його маскування; обладнання окопу в особливих умовах (в лісі, на болоті, на кам'янистому ґрунті, в населеному пункті, тощо); обладнання окопу з урахуванням умов місцевості (будівлі, насипу, канави, воронки від снаряду, тощо) за допомогою різноманітних місцевих предметів (каміння, ящиків від снарядів, мішків з піском та інших).

ОБЛАДНАННЯ ТА ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ:

Обладнання та технічні засоби навчання, які використовуються під час проведення ситуативного комплексного практичного заняття з теми «Тактика поліції під час зовнішнього пошуку та внутрішнього обшуку будівель в умовах воєнного стану»

Призначення елементів полігону:

Дворівнева конструкція «МИШОЛОВКА» - для створення додаткового психологічного навантаження на курсанта (поліцейського) під час різкої зміни умов пошуку в середині будівлі (імітує такі елементи як: підвал та горище, з можливістю відпрацювання в темряві).

Кімната ножового бою – для відпрацювання захисних дій поліцейських в разі нападу на них правопорушника озброєного колючими та ріжучими предметами в умовах замкнутого простору.

KILLHOUSE - для відпрацювання навичок тактичних дій працівників поліції в складі невеликих підрозділів - бойових порядків (патрульна поліція, СОГ, дільничні офіцери поліції, тощо), під час прямого контакту зі злочинцями в тому числі озброєних вогнепальною зброєю, а також для відпрацювання тактики дій із затримання особливо небезпечних злочинців в умовах населених пунктів.

Територія полігону розрахована на встановлення манекенів, мішеней та іншого обладнання для відпрацювання цілей за допомогою імітаційної зброї («airsoft», «paintboll», «SIMUNITION»).

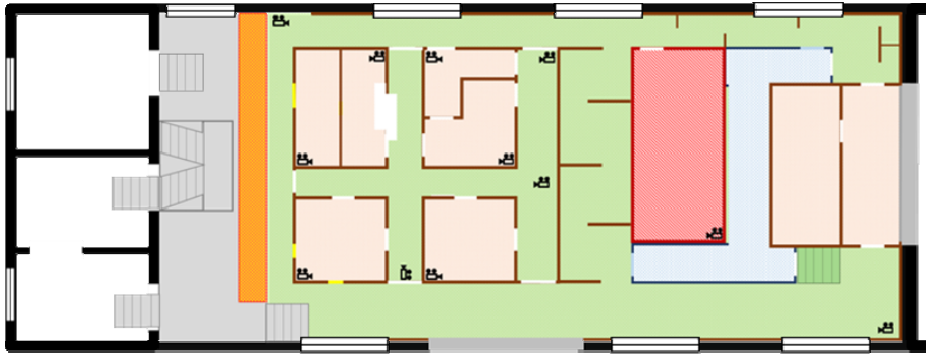
Всю територію полігону облаштовано камерами відео-спостереження з можливістю трансляції в аудиторію та архівації, з метою подальшого

опрацювання та обговорення правильних та/або неправильних дій курсантів/поліцейських.

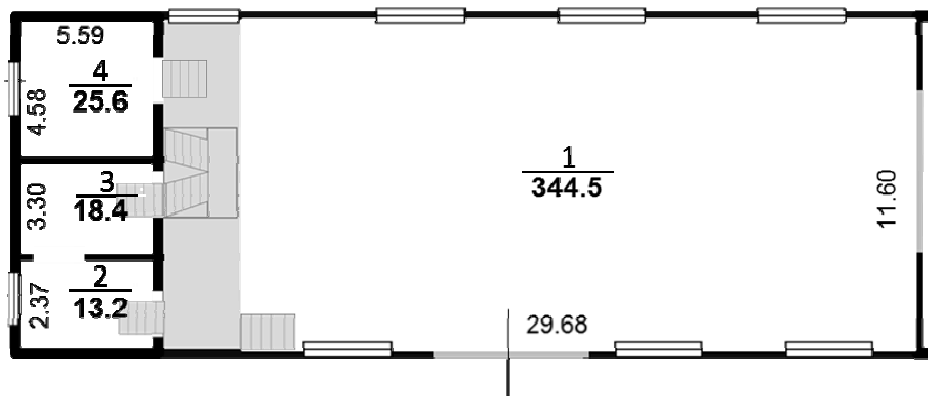
Порядковий номер приміщення № 1, корпус навчальний, поверх 1/2.

Місце розташування (адреса) місто Одеса, 21км Старокиївської дороги, 42-В

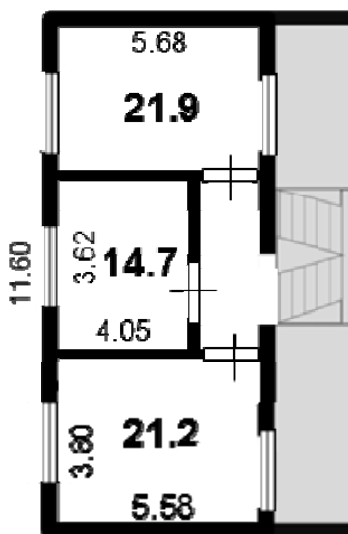
План об'єкту з експлікацією обладнання, оснащення і стаціонарно встановлених пристосувань

1 поверх

2 поверх

Обладнання та технічні засоби навчання, які використовуються під час проведення ситуативного комплексного практичного заняття з теми «Тактика зупинки та огляду транспортного засобу при невідомому, середньому та високому рівнях загрози. Особливості перевірки транспортних засобів різної категорії на блокпостах поліцейськими в умовах воєнного стану»

Призначення елементів полігону:

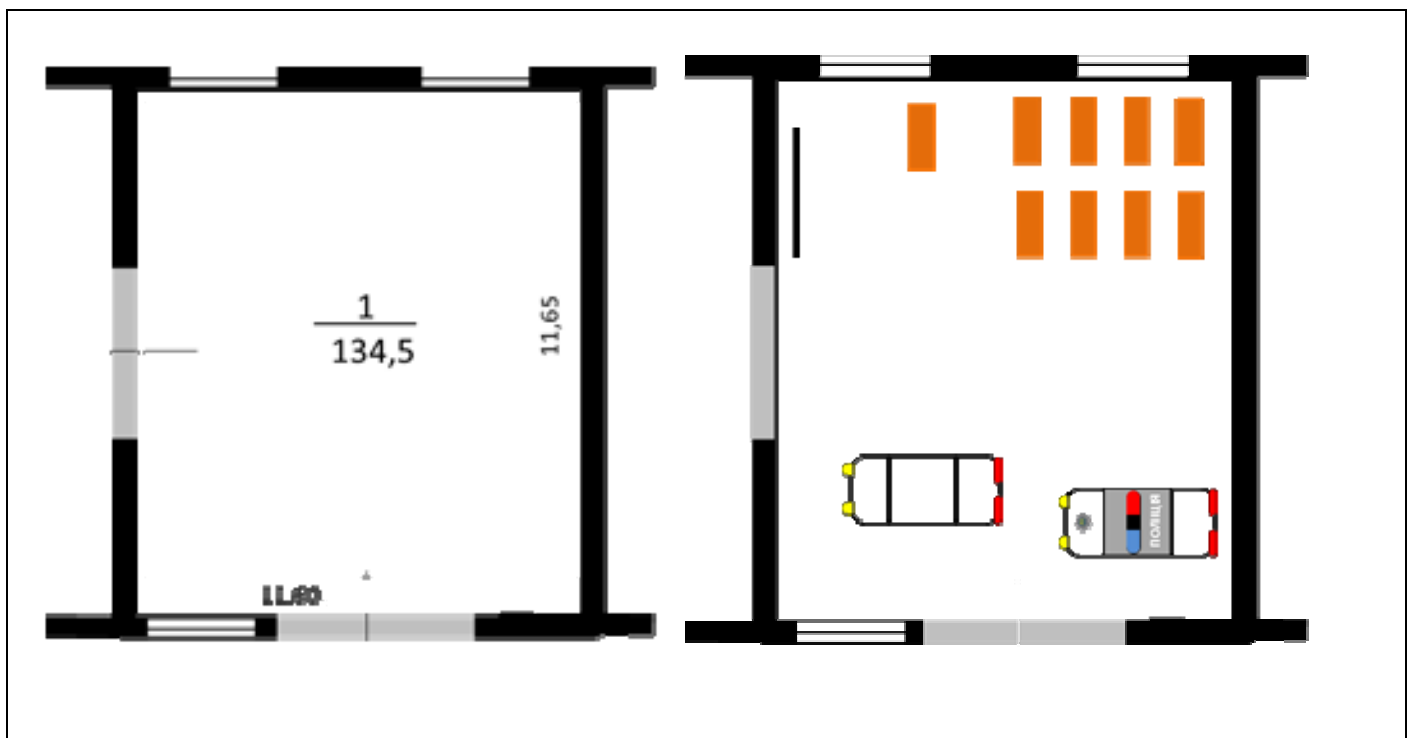
ЛЕГКОВИЙ АВТОМОБІЛЬ (BMW) - для відпрацювання навичок тактичних дій працівників поліції в складі невеликих підрозділів - бойових порядків (патрульна поліція, поліція особливого призначення, тощо), під час перевірки документів у водіїв транспортних засобів, а також для відпрацювання тактики дій із затримання особливо небезпечних злочинців в умовах діяльності автомобільного транспорту.

ПАТРУЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬ - для відпрацювання навичок тактичних дій працівників поліції в складі невеликих підрозділів - бойових порядків (патрульна поліція, поліція особливого призначення, тощо), під час зупинки транспортного засобу на якому пересуваються правопорушники та підозрювані особи та відпрацювання тактики дій із затримання особливо небезпечних злочинців в умовах діяльності автомобільного транспорту.

Порядковий номер приміщення № 2 , корпус навчальний, поверх 1. .

Місце розташування (адреса) місто Одеса, 21км Старокиївської дороги, 42-В. .

План об'єкту з експлікацією обладнання, оснащення і стаціонарно встановлених пристосувань.

**Обладнання та технічні засоби навчання, які використовуються під час проведення ситуативного комплексного практичного заняття з теми
«Інженерна підготовка»**

Матеріальне забезпечення: Шанцевий інструмент (лопатки піхотні, великі саперні лопати, киркомотики, ломы звичайні, шнур трасувальний), кутові відбивачі ОМУ, табельний маскувальний комплект.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ НА СКПЗ

Оцінка здобувачів вищої освіти з тактики дій виставляється за результатами практичного виконання (індивідуально, у парі або у складі групи) одного ситуативного завдання (відповідно до напряму діяльності підрозділу), та становить:

5 - «відмінно», якщо допущено 1 помилку;

4 - «добре», якщо допущено 2 помилки;

3 - «задовільно», якщо допущено 3 помилки;

2 - «незадовільно» - у всіх інших випадках, а також у разі відмови від виконання завдання чи допущення значної помилки.

Помилками при виконанні ситуативного завдання необхідно вважати:

1) неправильну та/або повільну реакцію на наявні ознаки загрози;

2) проведення дій із зупинками;

3) порушення правових підстав та меж застосування превентивних поліцейських заходів;

4) відсутність або недостатність комунікації з громадянином (правопорушником);

5) труднощі при виборі поліцейського заходу;

6) порушення послідовності дій та невиконання складових елементів.

Значними помилками при виконанні ситуативного завдання необхідно вважати:

1) нехтування (порушення) заходами особистої безпеки при виконанні тактичних дій, які наражають поліцейського (поліцейських) та громадян на небезпеку;

2) порушення правових підстав та меж застосування поліцейських заходів примусу;

3) бездіяльність, припинення дій;

4) порушення прав людини.

Науково-методичне видання

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА

Колектив авторів

Методичні рекомендації

Підп. до друку 15.08.2024. Формат 60х84/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум.-друк. арк. 49,23. Обл. арк.49,53.

Наклад 30 прим.

Надруковано з готового оригінал-макету
Редакційно-видавничий відділ
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, вул. Успенська,1,

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 3507 від 25.06.2009